GÜNEŞ & GÜNEŞ HUKUK BÜROSU

2015

AYM Bireysel Başvuru Kararları

Bölüm 5 / 10 | 100 karar

Kararlar Bilgi Bankasındaki yayımlanmış kararların resmî tam metinlerinden hazırlanmış bağımsız okuma derlemesi.

Bu dosya, AYM'nin yıllık "Bireysel Başvuru Seçme Kararlar" kitabının kopyası değildir. Kararların sözcükleri ve kaynak künyeleri aktarılmış; sayfa düzeni yeniden oluşturulmuştur.

Sıralama: karar tarihi, ardından başvuru numarası. İçindekiler ve PDF yer imleri kararların başlangıcına bağlanır. Kitap yılı ile karar yılı farklı kavramlardır.

Arşiv kesiti: 12 Ekim 2026. Anonimleştirilmiş başvuru adları resmî kaynakta olduğu gibi korunmuştur.

İçindekiler

001 2014/7668 10.06.2015
SELDA DEMİR TAZE

002 2013/847 22.06.2015
İSMET ZEYNEP CANTAŞ VE DİĞERLERİ

003 2013/1833 22.06.2015
FULPET AKARYAKIT TİC. VE SAN. LTD. ŞTİ. (2)

004 2013/2411 22.06.2015
İBRAHİM ÖZARSLAN

005 2013/2940 22.06.2015
MEHMET YAVUZ YÜCEL

006 2013/3327 22.06.2015
TEVFİK BULUT

007 2013/3396 22.06.2015
ÖMER ÇOYGUN

008 2013/3837 22.06.2015
SÜLEYMAN ÖKTEN VE MEHMET AZİZ ÖKTEN

009 2013/3840 22.06.2015
RAMAZAN COŞGUN

010 2013/4376 22.06.2015
MAHMUT ER

011 2013/4733 22.06.2015
HAYRİ ÜLKER

012 2013/5711 22.06.2015
SÜLEYMAN BOZAHMETLİ

013 2013/5851 22.06.2015
KUDDİSİ ŞENER VE DİĞERLERİ

014 2013/6009 22.06.2015
MEHMET BİLEN

015 2013/6262 22.06.2015
SÜLEYMAN ÇELİK

016 2013/7022 22.06.2015
İSMET DEMİRAY

017 2013/7163 22.06.2015
ERCAN BALCI

İçindekiler - devam

018 2013/7164 22.06.2015
ÖMER YILAN

019 2013/7278 22.06.2015
SADULLAH ARSLAN (2)

020 2013/7279 22.06.2015
ŞERİF KARAKAŞ

021 2013/7285 22.06.2015
NEZİHE ÇOKSÜER VE DİĞERLERİ (3)

022 2013/7286 22.06.2015
NEZİHE ÇOKSÜER VE DİĞERLERİ

023 2013/7287 22.06.2015
NEZİHE ÇOKSÜER VE DİĞERLERİ (4)

024 2013/7289 22.06.2015
NEZİHE ÇOKSÜER VE DİĞERLERİ (2)

025 2013/7292 22.06.2015
DURAK BAYIN

026 2013/7609 22.06.2015
ÖZKAN DOĞAN

027 2013/8055 22.06.2015
ORHAN ERSOY (8)

028 2013/8056 22.06.2015
ORHAN ERSOY (9)

029 2013/8058 22.06.2015
ORHAN ERSOY (10)

030 2013/8062 22.06.2015
ORHAN ERSOY (11)

031 2013/8125 22.06.2015
SELDA KAVAK VE DİĞERLERİ

032 2013/8343 22.06.2015
MAHİRE ŞİMŞEK VE DİĞERLERİ

033 2013/9051 22.06.2015
MUSA PULAT

034 2013/9060 22.06.2015
FEYZULLAH TEMEL VE DİĞERLERİ

İçindekiler - devam

035 2013/9294 22.06.2015
RAMAZAN ODABAŞI (2)

036 2013/9810 22.06.2015
HAYRETTİN SAVAŞ

037 2013/9822 22.06.2015
NEVZAT ALBAYRAK VE DİĞERLERİ

038 2013/9838 22.06.2015
ENSARİ KARADUMAN

039 2013/9839 22.06.2015
TEZCAN GENCER

040 2014/36 22.06.2015
AHMET ALP

041 2014/150 22.06.2015
NAİME ÇALTI VE HÜSEYİN MURAT ÇALTI

042 2014/169 22.06.2015
DOĞAN KOÇAN

043 2014/288 22.06.2015
NECMETTİN KESKİN

044 2014/369 22.06.2015
ERDAL SÖZER

045 2014/489 22.06.2015
TACETTİN ÖZMEN

046 2014/490 22.06.2015
MEHMET EMİN ACIBUCA

047 2014/502 22.06.2015
YUNİS AYDEMİR VE DİĞERLERİ

048 2014/632 22.06.2015
RABİA ERSOY

049 2014/633 22.06.2015
RABİA ERSOY (2)

050 2014/634 22.06.2015
RABİA ERSOY (3)

051 2014/729 22.06.2015
BÜLENT DEĞER

İçindekiler - devam

052 2014/934 22.06.2015
HAŞİM CERRAHO

053 2014/1309 22.06.2015
MEHMET SÜT

054 2014/1424 22.06.2015
NURİYE DAĞ VE DİĞERLERİ

055 2014/1500 22.06.2015
VELİ KANBER

056 2014/1587 22.06.2015
UMRAN KURTULUŞ

057 2014/1664 22.06.2015
ERSİN ALBUZ

058 2014/1954 22.06.2015
MURAT DEVECİ

059 2014/2075 22.06.2015
HAYREDDİN GÜZEL

060 2014/2167 22.06.2015
SERDAR ÇİL

061 2014/2195 22.06.2015
YUSUF TAYFAN

062 2014/2198 22.06.2015
HAMDULLAH ERAT

063 2014/2232 22.06.2015
HASAN VURGUN

064 2014/2239 22.06.2015
ERDAL EFE VE BURHAN ÖZSOY

065 2014/2264 22.06.2015
UĞUR BULUT VE DİĞERLERİ

066 2014/2523 22.06.2015
KUTAY ÇAKIROĞLU

067 2014/2563 22.06.2015
İBRAHİM ALPASLAN

068 2014/2621 22.06.2015
MESUT SULHAN

İçindekiler - devam

069 2014/2734 22.06.2015
EYÜP ASTÜRK

070 2014/2848 22.06.2015
HÜSEYİN BARIŞ

071 2014/2852 22.06.2015
MEHMET ALİ ÇELİK (2)

072 2014/2969 22.06.2015
CEMALETTİN TÜRKOĞLU

073 2014/2972 22.06.2015
MEHMET EMİN UÇAR VE DİĞERLERİ

074 2014/3146 22.06.2015
ZEYNEL KORKMAZ

075 2014/3625 22.06.2015
ENSARİ EKİN

076 2014/3743 22.06.2015
A.G.

077 2014/3795 22.06.2015
FATMA SEVİNÇ

078 2014/3917 22.06.2015
OKTAY KAYA

079 2014/4509 22.06.2015
ABDULHAMİT ALBEZ

080 2014/4624 22.06.2015
MECİT SERTEL

081 2014/4632 22.06.2015
AHMET ÖNDER

082 2014/4636 22.06.2015
HAMİT KILIÇ VE DİĞERLERİ

083 2014/4639 22.06.2015
ÖMER EREN

084 2014/4742 22.06.2015
MAHMUTOĞLU OTO YEDEK PARÇA TARIM ALETLERİ NAKLİYAT GIDA SAN. TİC. LTD. ŞTİ. (2)

085 2014/4746 22.06.2015
EMİNE KALKAN

İçindekiler - devam

086 2014/4748 22.06.2015
MEHMET DOĞAN VE AZİZ YILDIRIM

087 2014/4781 22.06.2015
MUSTAFA ALKANAT

088 2014/4920 22.06.2015
AYHAN ELMAS

089 2014/4963 22.06.2015
HABİBE KAPLAN VE MEHMET ALİ ÖZTÜRK

090 2014/4964 22.06.2015
REMZİ GÜLMEZ VE DİĞERLERİ

091 2014/5061 22.06.2015
ABDULAZİZ ASLAN

092 2014/5138 22.06.2015
BEKİR TAŞDEMİR VE DİĞERLERİ

093 2014/5226 22.06.2015
MUHARREM ERKAN

094 2014/5315 22.06.2015
BAYRAM BAYRAM

095 2014/5330 22.06.2015
ÖMER ALA

096 2014/5484 22.06.2015
ÇETİN YILMAZ

097 2014/5485 22.06.2015
ECEVİT GÜRSOY

098 2014/5598 22.06.2015
İZZETTİN BAYKARA VE YUSUF BAYKARA

099 2014/5599 22.06.2015
ABDURRAZAK ÖZEL

100 2014/5637 22.06.2015
ALİ KANTARCIOĞLU VE DİĞERLERİ

SELDA DEMİR TAZE

B. No: 2014/7668 | Karar tarihi: 10.06.2015

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/7668

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SELDA DEMİR TAZE BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/7668)

Karar Tarihi: 10/6/2015

R.G. Tarih- Sayı: 18/09//2015-29479

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör Yrd. : Derya ATAKUL

Başvurucu : Selda DEMİR TAZE

Vekilleri : Av. Mustafa ERDOĞDU

Av. Havva AKDOĞAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, üye olunan sendikanın aldığı karar doğrultusunda iki gün işe gelinmemesi nedeniyle verilen kınama cezasının, toplantı ve örgütlenme özgürlüğünü ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 28/5/2014 tarihinde Mersin 1. İdare Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumunun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm İkinci Komisyonunca, 24/9/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 13/3/2015 tarihinde başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği, görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 23/3/2015 tarihli yazısında, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, Mersin ili Tarsus ilçesi Pakize Bayraktar İlkokulunda öğretmen olarak görev yapan Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası (EĞİTİM-SEN) üyesi bir kamu görevlisidir.

8. EĞİTİM-SEN Yönetim Kurulunca, İlköğretim ve Eğitim Kanunu Tasarısı Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) Genel Kuruluna sevk edildiğinde, ülke genelinde, 28 ve 29 Mart 2012 tarihlerinde iki günlük iş bırakma eylemi yapılması kararı alınmıştır.

9. Başvurucu hakkında, bahsi geçen tarihlerde işe gelmediğinden bahisle disiplin soruşturması açılmıştır.

10. Başvurucu, "28-29 Mart 2012 tarihlerinde mazeretsiz olarak göreve gelmediği" gerekçesiyle, Tarsus Kaymakamlığı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından geçmiş hizmetleri ve sicil durumları dikkate alınarak aylıktan kesmenin bir alt cezası olan kınama cezası ile cezalandırılmıştır. Başvurucunun kınama cezasına karşı yaptığı itiraz, Mersin Valiliğince reddedilmiştir.

11. Başvurucunun söz konusu disiplin cezasının iptali istemiyle açtığı davada, Mersin 2. İdare Mahkemesi, 29/5/2013 tarihli kararıyla disiplin cezası verilmesine ve başvurucunun itirazının reddine dair işlemlerin iptaline hükmetmiştir. Mahkeme, anılan Sendikanın kararı doğrultusunda başvurucunun iş bırakma eylemine katıldığı, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) bu konuda verilmiş ihlal ve tazminat kararları bulunduğunu ve sendikal faaliyetin mazeret olarak kabul edilmesi gerektiğini belirterek "özürsüz olarak bir veya iki gün göreve gelmemek" fiilinin sübuta ermediği sonucuna varmıştır.

12. Davalı idarece itiraz kanun yoluna gidilmesi üzerine, Adana Bölge İdare Mahkemesi 2/12/2013 tarihli kararıyla İlk Derece Mahkemesi kararının bozularak kaldırılmasına ve davanın reddine karar vermiştir. Bölge İdare Mahkemesinin kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Bu durumda, kamu görevlilerinin, ekonomik, sosyal ve mesleki hak ve menfaatlerinin ve bu kapsamda özlük ve parasal haklarının, çalışma koşullarının korunması, iyileştirilmesi, geliştirilmesi, bu konulara dikkat çekilmesinin ve kamuoyu oluşturulmasının sağlanması amacıyla ve başka seçeneklerinin bulunmaması durumunda üyesi bulundukları sendikaların aldıkları kararlar uyarınca iş bırakma eylemlerine katılmaları nedeniyle disiplin cezaları ile cezalandırılmalarının demokratik bir toplumda gerekli olduğundan söz edilemeyeceği anlaşılmakta ise de; uyuşmazlık konusu olayda davacının görevine gelmemesi nedeninin, İlköğretim ve Eğitim Kanunu teklifinin geri çekilmesini sağlamak, TBMM Genel Kurulunda görüşülerek yasalaşmasını engellemek olduğunun çekişmesiz olması karşısında dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmamaktadır."

13. Başvurucunun karar düzeltme talebi, Adana Bölge İdare Mahkemesinin 17/4/2014 tarihli

kararıyla reddedilmiştir.

14. Nihai karar başvurucuya 21/5/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir.

15. Başvurucu 28/5/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

16. 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun "Toplu eylem ve hareketlerde bulunma yasağı" kenar başlıklı 26. maddesi şöyledir:

"Devlet memurlarının kamu hizmetlerini aksatacak şekilde memurluktan kasıtlı olarak birlikte çekilmeleri veya görevlerine gelmemeleri veya görevlerine gelipte Devlet hizmetlerinin ve işlerinin yavaşlatılması veya aksatılması sonucunu doğuracak eylem ve hareketlerde bulunmaları yasaktır."

17. 657 sayılı Kanun'un "Disiplin cezalarının çeşitleri ile ceza uygulanacak fiil ve haller" kenar başlıklı 125. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Devlet memurlarına verilecek disiplin cezaları ile her bir disiplin cezasını gerektiren fiil ve haller şunlardır:

…

C - Aylıktan kesme: Memurun, brüt aylığından 1/30 - 1/8 arasında kesinti yapılmasıdır.

Aylıktan kesme cezasını gerektiren fiil ve haller şunlardır:

…

b) Özürsüz olarak bir veya iki gün göreve gelmemek,

…"

18. 657 sayılı Kanun'un 135. maddesi şöyledir:

"Disiplin amirleri tarafından verilen uyarma, kınama ve aylıktan kesme cezalarına karşı disiplin kuruluna, kademe ilerlemesinin durdurulması cezasına karşı yüksek disiplin kuruluna itiraz edilebilir.

İtirazda süre, kararın ilgiliye tebliği tarihinden itibaren yedi gündür. Süresi içinde itiraz edilmeyen disiplin cezaları kesinleşir.

İtiraz mercileri, itiraz dilekçesi ile karar ve eklerinin kendilerine intikalinden itibaren otuz gün içinde kararlarını vermek zorundadır.

İtirazın kabulü hâlinde, disiplin amirleri kararı gözden geçirerek verilen cezayı hafifletebilir veya tamamen kaldırabilirler.

Disiplin cezalarına karşı idari yargı yoluna başvurulabilir."

19. Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun 22/5/2013 tarihli ve E.2009/63, K.2013/1998 sayılı ilâmının ilgili kısmı şöyledir:

"…

Uyuşmazlıkta, davacının, üyesi bulunduğu sendikanın yetkili kurullarınca alınan karara uyarak 11/12/2003 tarihinde 1 gün göreve gelmeme eyleminin 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 125/C-b maddesi kapsamında değerlendirilip değerlendirilemeyeceğinin tespiti

önem taşımaktadır.

2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 90. maddesinin son fıkrasında; "Usulüne göre yürürlüğe konulmuş Milletlerarası andlaşmalar kanun hükmündedir. Bunlar hakkında Anayasaya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesine başvurulamaz. (Ek cümle: 07/05/2004 - 5170 S.K./7.mad) Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası andlaşma hükümleri esas alınır." hükmü yer almıştır.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin "Dernek kurma ve toplantı özgürlüğü"nün düzenlendiği 11. maddesinde; herkesin asayişi bozmayan toplantılar yapmak, dernek kurmak, ayrıca çıkarlarını korumak için başkalarıyla birlikte sendikalar kurmak ve sendikalara katılmak haklarına sahip olduğu, bu hakların kullanılmasının, demokratik toplumda zorunlu tedbirler niteliğinde olarak, ulusal güvenliğin, kamu emniyetinin korunması, kamu düzeninin sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amaçlarıyla ve ancak yasayla sınırlandırılabileceği, bu maddenin, bu hakların kullanılmasında silahlı kuvvetler, kolluk mensupları veya devletin idare mekanizmasında görevli olanlar hakkında meşru sınırlamalar konmasına engel olmadığı kuralına yer verilmiştir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi 15/09/2009 tarihli, Kaya ve Seyhan - Türkiye kararında (application no. 30946/04); Eğitim-Sen üyesi öğretmenlere, 11/12/2003 tarihinde KESK'in çağrısına uyarak, parlamentoda tartışılmakta olan kamu yönetimi kanun tasarısını protesto etmek üzere düzenlenen bir günlük ulusal eyleme katılmaları nedeniyle 11/12/2003 tarihinde göreve gelmedikleri için uyarma cezası verilmesinin, her ne kadar bu ceza çok küçük olsa da, sendika üyelerinin çıkarlarını korumak için meşru grev ya da eylem günlerine katılmaktan vazgeçirecek bir nitelik taşıdığı, öğretmenlere verilen disiplin cezasının "acil bir sosyal ihtiyaca" tekâbül etmediği ve bu nedenle "demokratik bir toplumda gerekli" olmadığı sonucuna varmış, bunun sonucu olarak, bu davada, başvuranların AİHS'in 11. maddesi anlamında gösteri yapma özgürlüğünü etkili bir şekilde kullanma haklarının orantısız olarak çiğnendiği gerekçesiyle Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 11. maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir.

Bu durumda, davacının, sendikal faaliyet gereği, 11/12/2003 tarihinde göreve gelmeme eyleminin özürsüz olarak bir veya iki gün göreve gelmemek fiili kapsamında değerlendirilemeyeceği ve sendikal faaliyet kapsamında bir gün göreve gelmemek fiilinin mazeret olarak kabulü gerektiğinden, disiplin suçu teşkil etmeyen eylem nedeniyle davacıya 657 sayılı Kanun'un 125/C-b maddesi uyarınca aylıktan kesme cezası verilmesine ilişkin dava konusu işlemde hukuka uyarlık bulunmamıştır.

…"

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

20. Mahkemenin 10/6/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 28/5/2014 tarihli ve 2014/7668 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

21. Başvurucu, üyesi olduğu Sendikanın tüm Türkiye'de yaptığı göreve gelmeme çağrısına katıldığını, ancak mazeretsiz olarak göreve gelmediği gerekçesiyle hakkında kınama cezası

verilmesinin Anayasa'nın 36. maddesinde yer alan hak arama hürriyetine, Anayasa'nın 10. maddesinde yer alan eşitlik hakkına, Anayasa'nın 40. maddesinde yer alan etkili başvuru hakkına ve toplantı ve örgütlenme özgürlüğüne ilişkin diğer anayasal haklara aykırı olduğunu iddia etmiştir. Başvurucu, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 11. maddesine ve Avrupa Birliği Temel Hakları Şartı'nın 28. maddesine aykırı olarak cezalandırılması nedeniyle Anayasa'nın 90. maddesinin de ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucu ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

22. Başvurucu, Anayasa'nın 10., 36., 40. ve 90. maddeleri ile toplantı ve örgütlenme özgürlüğüne ilişkin anayasal haklarının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

23. Başvurucunun şikâyet ettiği koşullar ve şikâyetlerini dile getirme biçimi dikkate alındığında bu şikâyetlerin Anayasa'nın 51. maddesi bağlamında incelenmesi gerektiği sonucuna varılmaktadır.

24. Başvurucunun, sendikal faaliyete katıldığı gerekçesiyle cezalandırılması nedeniyle anayasal haklarının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetleri açıkça dayanaktan yoksun değildir. Ayrıca başka bir kabul edilemezlik nedeni de bulunmadığı için başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

25. Başvurucu, olay tarihinde TBMM'de devam etmekte olan İlköğretim ve Eğitim Kanunu Tasarısı görüşmelerinin sonlandırılması ve Tasarı'nın geri çekilmesini sağlamak amacıyla, üyesi olduğu EĞİTİM-SEN Yönetim Kurulunun 28-29 Mart 2012 tarihlerinde tüm Türkiye'de iki günlük işe gelmeme eylemi yapılmasına karar verdiğini, söz konusu eyleme katılması nedeniyle hakkında disiplin cezası verilmesinin Anayasa'ya aykırı olduğunu ileri sürmüştür. Başvurucu, AİHM'in daha önce benzer başvurularda ihlal kararı verdiğini, ayrıca Danıştayın da istikrar kazanmış içtihatlarında sendikal faaliyet kapsamında göreve gelinmemesi fiilinin mazeret olarak kabul edildiğini hatırlatmıştır. Bunlardan başka başvurucu, sendikal faaliyet çerçevesinde işe gelmeyen sendika üyeleri hakkında disiplin cezası verilmemesi gerektiğini belirten 1999 tarihli Başbakanlık Genelgesi ile Milli Eğitim Bakanlığının 2012 tarihli yazısına da dayanmıştır.

26. Başvurucu, iç hukuk ve uluslararası hukukta tanınan haklara dayanarak, demokratik tepkisini göstermek amacıyla söz konusu etkinliğe katıldığını, kamu görevlilerinin toplu eylem hakkının insan hakları sözleşmeleri, Anayasa ve mahkeme kararları ile kesin biçimde tanındığını belirtmiştir. Başvurucu ayrıca Anayasa'nın 2. maddesinde devletin sosyal bir hukuk devleti olduğunun, 51. maddesinde çalışanların ve işverenlerin, üyelerinin çalışma ilişkilerinde ekonomik ve sosyal hak ve menfaatlerini korumak ve geliştirmek için önceden izin almaksızın sendika ve üst kuruluşlar kurma ve bu sendikalara üye olarak bu doğrultuda etkinlik yapma hakkının bulunduğunun, 55. maddesinde çalışanların yaptıkları işe uygun adaletli bir ücret elde etmeleri için gerekli tedbirlerin alınacağının ve 65. maddesinde de devletin sosyal ve ekonomik alanlardaki görevlerini yerine getireceğinin vurgulandığına işaret etmiştir.

27. Başvuruya benzer olaylarda uygulanacak ilkeler ilk olarak 18/9/2014 tarihli ve 2013/8463 numaralı Tayfun Cengiz kararında ortaya konulmuştur. Mahkememiz söz konusu

içtihadında ortaya koyduğu ilkeleri daha sonra istikrarlı olarak devam ettirmiştir (bkz. Hasan Çakar, B. No: 2013/8758, 6/1/2015; Elif Kızıl, B. No: 2013/8812, 6/1/2015; Semihat Karakaya, B. No: 2014/941, 6/1/2015; Dilek Kaya Çakır, B. No: 2014/1949, 6/1/2015).

28. Örgütlenme özgürlüğü, bireylerin kendi menfaatlerini korumak için kendilerini temsil eden kolektif bir oluşum meydana getirerek bir araya gelme özgürlüğünü ifade etmektedir. "Örgütlenme" kavramının, Anayasa çerçevesinde özerk bir anlamı vardır ve bireylerin devamlı olarak ve eşgüdüm içerisinde yürüttükleri faaliyetlerin hukukumuzda örgütlenme olarak tanınmaması Anayasa hükümleri kapsamında örgütlenme özgürlüğünün zorunlu olarak gündeme gelmeyeceği anlamına gelmez (Tayfun Cengiz, B. No: 2013/8463, 18/9/2014, § 30).

29. Demokrasilerde vatandaşların bir araya gelerek ortak amaçları izleyebileceği örgütlerin varlığı, sağlıklı bir toplumun önemli bir bileşenidir. Demokrasilerde böyle bir "örgüt", devlet tarafından saygı gösterilmesi ve korunması gereken temel haklara sahiptir. İstihdam alanında kendi üyelerinin menfaatlerinin korunmasını amaçlayan örgütler olan sendikalar, bireylerin kendi menfaatlerini korumak için kolektif oluşumlar meydana getirerek bir araya gelebilme özgürlüğü olan örgütlenme özgürlüğünün önemli bir parçasıdır (Tayfun Cengiz, § 31).

30. Örgütlenme özgürlüğü, bireylere topluluk hâlinde siyasal, kültürel, sosyal ve ekonomik amaçlarını gerçekleştirme imkânı sağlar. Sendika hakkı da çalışanların, bireysel ve ortak çıkarlarını korumak amacıyla bir araya gelerek örgütlenebilme serbestisini gerektirmekte ve bu niteliğiyle bağımsız bir hak değil, örgütlenme özgürlüğünün bir şekli veya özel bir yönü olarak görülmektedir (Belçika Ulusal Polis Sendikası/Belçika, B. No: 4464/70, 27/10/1975 § 38).

31. Sendika hakkı ve sendikal faaliyetler Anayasa'nın "Sosyal ve Ekonomik Haklar ve Ödevler" bölümünde, 51 ilâ 54. maddelerinde düzenlenmiştir. Sendika kurma veya sendikalara üye olma hakkı ise Anayasa'nın 51. maddesinde yer almaktadır.

32. Anayasa'nın "Sendika kurma hakkı" başlıklı 51. maddesi şöyledir:

"Çalışanlar ve işverenler, üyelerinin çalışma ilişkilerinde, ekonomik ve sosyal hak ve menfaatlerini korumak ve geliştirmek için önceden izin almaksızın sendikalar ve üst kuruluşlar kurma, bunlara serbestçe üye olma ve üyelikten serbestçe çekilme haklarına sahiptir. Hiç kimse bir sendikaya üye olmaya ya da üyelikten ayrılmaya zorlanamaz.

Sendika kurma hakkı ancak, millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlâk ile başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması sebepleriyle ve kanunla sınırlanabilir.

Sendika kurma hakkının kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunda gösterilir.

…

İşçi niteliği taşımayan kamu görevlilerinin bu alandaki haklarının kapsam, istisna ve sınırları gördükleri hizmetin niteliğine uygun olarak kanunla düzenlenir.

Sendika ve üst kuruluşlarının tüzükleri, yönetim ve işleyişleri, Cumhuriyetin temel niteliklerine ve demokrasi esaslarına aykırı olamaz."

33. Anayasa'nın 51-54. maddelerinde düzenlenen sendikal hak ve özgürlükler, benzer

güvenceler getiren başta Örgütlenme Özgürlüğü Sözleşmesi ile Örgütlenme ve Toplu Pazarlık Hakkı Sözleşmesi olmak üzere ilgili Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) Sözleşmeleri ve Avrupa Sosyal Şartı ile tamamlanmaktadır. Anayasa'nın 51-54. maddelerinde düzenlenen sendikal hak ve özgürlüklerin kapsamı yorumlanırken bu belgelerde yer alan ve ilgili organlar tarafından yorumlanan güvencelerin de göz önüne alınması gerekir.

34. Anayasa'nın 51. maddesi, devlet için hem negatif hem de pozitif yükümlülükler getirmektedir. Devletin, 51. madde çerçevesinde, bireylerin ve sendikanın örgütlenme özgürlüğüne müdahale etmemeye yönelik negatif yükümlülüğü, 51. maddenin ikinci ilâ altıncı fıkralarında yer alan gerekçelerle müdahaleye izin veren koşullara tabi tutulmuştur. Öte yandan her ne kadar sendika hakkının asıl amacı, "bireyi, korunan hakkın kullanılmasında kamu makamlarının keyfi müdahalelerine karşı korumak ise de, bundan başka, korunan haklardan etkili bir şekilde yararlanmayı güvence altına almaya yönelik pozitif yükümlülükler de olabilir" (bkz. Wilson, Ulusal Gazeteciler Sendikası ve Diğerleri/Birleşik Krallık, B. No: 30668/96, 30671/96 ve 30678/96, 2/10/2002, § 41).

35. Aslında, devletin pozitif ve negatif yükümlülükleri arasında kesin ayrımlar yapmak her zaman olanaklı değildir. Buna karşın devletin bu iki yükümlülüğüne ilişkin olarak uygulanacak ölçütlerde de bir değişiklik olmamaktadır. Devletin ister pozitif, isterse de negatif yükümlülüğü söz konusu olsun bireyin ve bir bütün olarak toplumun çatışan menfaatleri arasında adil bir denge kurulması gerekmektedir (bkz. Sorensen ve Rasmussen/Danimarka, B. No: 52562/99 ve 52620/99, 11/1/2006 § 58). Anayasa Mahkemesi bu adil dengenin kurulup kurulmadığına karar verirken, kamu gücünü kullanan organların bu alanda belirli bir takdir marjına sahip olduğunu göz önünde bulunduracaktır.

36. Sınırlanabilir bir hak olan sendika hakkı, Anayasa'da yer alan temel hak ve özgürlüklerin sınırlama rejimine tabidir. Anayasa'nın 51. maddesinin ikinci ve izleyen fıkralarında sendika hakkına yönelik sınırlama sebeplerine yer verilmiştir. Ancak bu özgürlüklere yönelik sınırlamaların da bir sınırının olması gerektiği açıktır. Temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasında Anayasa'nın 13. maddesindeki ölçütler göz önüne alınmak zorundadır. Bu sebeple sendika hakkına getirilen sınırlandırmaların denetiminin Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan ölçütler çerçevesinde ve Anayasa'nın 51. maddesi kapsamında yapılması gerekmektedir (Tayfun Cengiz, § 38).

37. Yukarıda anlatılan ilkeler ışığında, başvuru konusu olayda, sendika hakkının ihlal edilip edilmediğinin değerlendirilmesinde öncelikle müdahalenin mevcut olup olmadığı ve daha sonra da müdahalenin haklı sebeplere dayanıp dayanmadığı değerlendirilecektir.

a. Müdahalenin Mevcudiyeti

38. Başvurucu, ülke çapında yapılan bir sendika eylemine katıldığı için kendisi hakkında kınama cezası verilmesinin sendika hakkına müdahale teşkil ettiğini iddia etmektedir. Başvurucunun sendikal faaliyet kapsamında ülke çapında yapılan bir eyleme katılması nedeniyle cezalandırılması ile başvurucunun sendika hakkına yönelik bir müdahale yapılmıştır.

b. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

39. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa'nın 51. maddesinin ikinci ilâ altıncı fıkralarında belirtilen haklı sebeplerden bir veya daha fazlasına dayanmadığı ve Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmediği müddetçe Anayasa'nın 13. ve 51. maddelerinin ihlalini teşkil edecektir. Bu nedenle müdahalenin, Anayasa'nın 13. maddesinde

öngörülen öze dokunmama, Anayasa'nın ilgili maddesinde belirtilmiş olma, kanunlar tarafından öngörülme, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

i. Kanunilik

40. Yapılan müdahalede, Anayasa'nın 51. maddesinin ikinci, üçüncü ve beşinci fıkralarında yer alan müdahalenin "kanun"la yapılması şartına aykırılık bulunduğuna ilişkin bir iddiada bulunulmamıştır. Yapılan değerlendirmeler neticesinde, 657 sayılı Kanun'un "Toplu eylem ve hareketlerde bulunma yasağı" kenar başlıklı 26. maddesi ile "Disiplin cezalarının çeşitleri ile ceza uygulanacak fiil ve haller" kenar başlıklı 125. maddesinin "kanunilik" ölçütünü karşıladığı sonucuna varılmıştır.

ii. Meşru Amaç

41. Sendika hakkına yapılan bir müdahalenin meşru olabilmesi için bu müdahalenin Anayasa'nın 51. maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık, genel ahlak ile başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması sebebiyle ve kanunla yapılmış olması gerekir.

42. Başvurucunun mazeretsiz işe gelmemesi nedeniyle verilen disiplin cezasının Anayasa'nın 51. maddesinin ikinci fıkrasında sayılan meşru amaçları hedeflemediği söylenemez.

iii. Demokratik Toplum Düzeninde Gerekli Olma ve Ölçülülük

43. Başvurucu, AİHM'in, Danıştayın ve derece mahkemelerinin benzer davalardaki içtihatları ile sendika faaliyetleri çerçevesinde yapılan eylemlere disiplin cezası verilmemesine ilişkin 1999 tarihli Başbakanlık Genelgesini ve sendika kararı ile yapılan iş bırakma eyleminin sendikal faaliyet olarak kabul edilmesi gerektiği yönündeki Milli Eğitim Bakanlığı Hukuk Müşavirliğinin görüşünü hatırlatmıştır. Başvurucu, söz konusu kurallar ile mahkeme içtihatları karşısında sendikal faaliyet çerçevesinde iş bırakma eylemine disiplin cezası uygulanmasının örgütlenme özgürlüğüne aykırı olduğunu belirtmiştir.

44. Sendika hakkı mutlak olmadığından bazı sınırlandırmalara tabi tutulabilir. Sendika hakkına ilişkin olarak Anayasa'nın 51. maddesinin ikinci fıkrasında sayılan sınırlandırmaların (bkz. § 41), Anayasa'nın 13. maddesinin güvencesinde olan demokratik toplum düzeninin gerekleri ve ölçülülük ilkeleriyle bağdaşıp bağdaşmadığı konusunda bir değerlendirme yapılması gerekmektedir.

45. Anayasa'nın 13. maddesinin ilk hâlinin gerekçesinde, hak ve özgürlüklere getirilecek sınırlandırmaların demokratik rejim anlayışına aykırı olmaması gerektiği hatırlatılmış; Anayasa'nın 3/10/2001 tarihli ve 4709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun'un 2. maddesi ile yapılan değişiklik gerekçesinde ise Anayasa'nın 13. maddesinin Sözleşme'deki ilkeler doğrultusunda düzenlendiği belirtilmiştir (Abdullah Öcalan, B. No: 2013/409, 25/6/2014, § 92).

46. 1982 Anayasası'nda belirtilen "demokratik toplum" kavramı, çağdaş ve özgürlükçü bir anlayışla yorumlanmalıdır. "Demokratik toplum" ölçütü, Anayasa'nın 13. maddesi ile Sözleşme'nin bu ölçütün kullanıldığı 9., 10. ve 11. maddeleri arasındaki paralelliği açıkça yansıtmaktadır. Bu itibarla demokratik toplum ölçütü, çoğulculuk, hoşgörü ve açık fikirlilik temelinde yorumlanmalıdır (benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. Handyside/Birleşik Krallık, B. No: 5493/72, 7/12/1976, § 49; Başkaya ve Okçuoğlu/Türkiye, B. No: 23536/94,

24408/94, 8/7/1999, § 61).

47. Nitekim Anayasa Mahkemesinin yerleşik içtihatlarında demokrasilerin, temel hak ve özgürlüklerin en geniş ölçüde sağlanıp güvence altına alındığı rejimler olduğu vurgulanmıştır. Temel hak ve özgürlüklerin özüne dokunup tümüyle kullanılamaz hale getiren sınırlamalar, demokratik toplum düzeni gerekleriyle uyum içinde sayılamaz. Bu nedenle, temel hak ve özgürlükler, istisnaî olarak ve ancak özüne dokunmamak koşuluyla demokratik toplum düzeninin sürekliliği için zorunlu olduğu ölçüde ve ancak yasayla sınırlandırılabilir (AYM, E.2006/142, K.2008/148, K.T. 24/9/2008). Başka bir ifadeyle, yapılan sınırlama hak ve özgürlüğün özüne dokunarak, kullanılmasını durduruyor veya aşırı derecede güçleştiriyorsa, etkisiz hale getiriyorsa veya ölçülülük ilkesine aykırı olarak sınırlama aracı ile amacı arasındaki denge bozuluyorsa demokratik toplum düzenine aykırı olacaktır (Abdullah Öcalan, § 94).

48. Genel olarak örgütlenme özgürlüğü ve özel olarak da sendika hakkı Anayasa'da benimsenen temel değerlerden biri olan siyasal demokrasiyi somutlaştıran özgürlükler arasında yer alır ve demokratik toplumun temel değerlerinden birini oluşturur. Demokrasinin esasını, meselelerin halka açık olarak tartışılması ve çözümlenmesi yeteneği oluşturur. Anayasa Mahkemesi daha önceki kararlarında demokrasinin temellerinin çoğulculuk, hoşgörü ve açık fikirlilik olduğunu vurgulamıştır (Abdullah Öcalan, § 95).

49. Buna göre sendika hakkını kullanan bireyler, çoğulculuk, hoşgörü ve açık fikirlilik gibi demokratik toplumun temel ilkelerinin korumasından yararlanırlar. Başka bir deyişle şiddete teşvik etme veya demokratik ilkelerin reddi söz konusu olmadığı sürece, sendika hakkı çerçevesinde dile getirilen bazı görüşler veya bunların dile getirilme biçimi yetkili makamların gözünde kabul edilemez olsa dahi, ifade, örgütlenme ve sendikal özgürlükleri ortadan kaldırmaya yönelik tedbirler demokrasiye hizmet edemez ve hatta tehlikeye düşürür. Hukukun üstünlüğüne dayanan demokratik bir toplumda, farklı düşüncelerin sendikal özgürlükler veya başka yollarla dile getirilmesine imkan tanınmalıdır (Abdullah Öcalan, § 52).

50. Hak ve özgürlüklere yapılacak her türlü sınırlamada devreye girecek bir başka güvence de Anayasa'nın 13. maddesinde ifade edilen "ölçülülük ilkesi"dir. Bu ilke, temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin başvurularda öncelikli olarak dikkate alınması gereken bir güvencedir. Anayasa'nın 13. maddesinde demokratik toplum düzeninin gerekleri ve ölçülülük kriterleri iki ayrı ölçüt olarak düzenlenmiş olmakla birlikte bu iki ölçüt arasında ayrılmaz bir ilişki vardır. Nitekim Anayasa Mahkemesi amaç ile araç arasında makul bir ilişki ve dengenin bulunup bulunmadığını inceler (Abdullah Öcalan, § 96).

51. Anayasa Mahkemesinin kararlarına göre ölçülülük, temel hak ve özgürlüklerin sınırlanma amaçları ile araç arasındaki ilişkiyi yansıtır. Ölçülülük denetimi, ulaşılmak istenen amaçtan yola çıkılarak bu amaca ulaşılmak için seçilen aracın denetlenmesidir (Sebahat Tuncel, B. No: 2012/1051, 20/2/2014, § 84; Abdullah Öcalan, § 97). Bu sebeple sendika hakkına yapılan müdahalelerde, hedeflenen amaca ulaşabilmek için seçilen müdahalenin elverişli, gerekli ve orantılı olup olmadığı değerlendirilmelidir.

52. Bu bağlamda, başvuru konusu olay bakımından yapılacak değerlendirmelerin temel ekseni, derece mahkemelerinin müdahaleye ilişkin kararlarında dayandıkları gerekçelerin, sendika hakkını kısıtlama bakımından "demokratik bir toplumda gerekli" ve "ölçülülük ilkesi"ne uygun olduğunu inandırıcı bir şekilde ortaya koyup koyamadığı olacaktır (Abdullah Öcalan, § 98).

53. AİHM, konuyla ilgili ilk kararlarından itibaren, Sözleşme'nin 10. ve 11. maddelerinin ikinci fıkralarında geçen "gerekli" kavramının ne anlama geldiğini açıklamıştır. AİHM'e göre "gerekli" kavramı, "zorlayıcı bir toplumsal ihtiyacı" (pressing social need) ima etmektedir (Handyside/Birleşik Krallık, § 48). O halde örgütlenme özgürlüğüne ve sendika hakkına yargısal veya idari bir müdahalenin, toplumsal bir ihtiyaç baskısını karşılayıp karşılamadığına bakılması gerekecektir. Bu çerçevede bir müdahale, meşru amaçla orantılı; ikinci olarak da müdahalenin haklılığı için kamu makamlarının gösterdikleri gerekçeler konuyla ilgili ve yeterli olmalıdır (Stankov ve Ilinden Birleşik Makedonyalılar Örgütü /Bulgaristan, B. No: 29221/95, 29225/95, 2/10/2001, § 87).

54. Dolayısıyla, başvurucunun sendika faaliyetleri çerçevesinde işe gelmemek şeklindeki eylemine verilen disiplin cezası nedeniyle müdahale edilen sendika hakkı ile disiplin cezası ile ulaşılmak istenen kamu yararı arasındaki dengenin ölçülü olduğunun kabulü halinde, disiplin cezası verilmesine ve açılan davanın derece mahkemelerince reddedilmesine ilişkin gerekçelerin inandırıcı, başka bir deyişle ilgili ve yeterli oldukları sonucuna varılabilir (bkz. Tayfun Cengiz, § 57).

55. Dava konusu disiplin cezasının, olayların tamamı ışığında incelenmesi gerekir. Olay tarihinde TBMM'de devam eden İlköğretim ve Eğitim Kanunu Tasarısı görüşmelerinin sonlandırılması ve Tasarı'nın geri çekilmesini sağlamak amacıyla, EĞİTİM-SEN Yönetim Kurulunun 6/3/2012 tarihli kararı ile 28 ve 29 Mart 2012 tarihlerinde tüm ülke çapında işe gelmeme eylemi yapılmasına karar verilmiştir. Her ne kadar adı geçen Sendika, söz konusu eylemi "uyarı grevi" olarak isimlendirmişse de bu eylem, Anayasa'nın "Grev hakkı ve lokavt" kenar başlıklı 54. maddesinde yer alan ve toplu iş sözleşmesinin yapılması sırasında uyuşmazlık çıkması halinde işçilerin sahip olduğu grev hakkı ile bir ilgisi olmayan, sendika üyesi kamu görevlilerinin toplumsal meselelerde seslerini duyurmayı hedefleyen bir sendikal faaliyettir.

56. Dava konusu eylem günü, tüm ülkede, önceden bildirilmiştir. Söz konusu eylemin yapılmasına yetkili merciler tarafından karşı çıkıldığı da ileri sürülmemiştir. Başvurucu bu eyleme katılarak sendika hakkını kullanmıştır (aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. Tayfun Cengiz, § 58).

57. Başvurucu, EĞİTİM SEN'in düzenlediği söz konusu işe gelmeme eylemine katılması nedeniyle kınama cezası ile cezalandırılmıştır. Gerek idarenin olağan uygulamasında ve gerekse de idari yargının yerleşmiş içtihatlarında, başvuru konusu olayda olduğu gibi sendikal faaliyet çerçevesinde işe gelinmemesi halinde kişinin mazeret iznini kullandığı kabul edilmekte ve disiplin soruşturması açılmamaktadır. Ne var ki sendika üyelerinin sendikal faaliyet kapsamında işe gelmemeleri halinde mazeret izinli sayılacakları yönündeki yerleşik hale gelen idari yargı içtihatlarına rağmen, idarenin ve yargının bir bütün olarak yeknesak hareket etmesini sağlayacak mevzuat düzenlemeleri bulunmamaktadır. Bu sebeple mevcut başvurudaki gibi durumlarda sendika hakkını kullanan kişilerin disiplin soruşturması tehdidi altında kaldıklarını belirtmek gerekir (Tayfun Cengiz, § 59).

58. Öte yandan bir sendikal eylemin tümüyle yasaklanması veya gerçekleştirilmesinin ağır koşullara bağlanması, hakkın özüne zarar vermesi muhtemel olmakla birlikte mevcut başvurudaki gibi sendika üyelerinin iş bırakma türü eylemlere katılmasına ilişkin yasal düzenlemeler ve yasal düzenlemelere bağlı olarak genel düzenleyici işlemler yapmak, yasama ve yürütme organlarının takdirindedir (Tayfun Cengiz, § 60).

59. Başvurucunun bir devlet okulunda öğretmen olduğu göz önüne alındığında, devlet

memurlarının bu haktan bütünüyle mahrum bırakılamayacaklarını da belirtmek gerekir. Bununla birlikte, demokratik bir toplumda gerekliliği tartışılmaz olan durumlarda ordu, emniyet veya başka bazı sektörlerde sendikal faaliyetlere sınırlamalar getirilmesi mümkündür (Tayfun Cengiz, § 61). Başvurucunun bu türden sınırlamalara tabi tutulmasını gerektirecek bir görevde bulunduğu da ileri sürülmemiştir.

60. Tüm bunlara karşın verilen ceza hafif olsa da, başvurucu gibi sendikaya üye kişileri, çıkarlarını savunmak amacıyla yapılan meşru sendikal faaliyetlere veya eylem günlerine katılmaktan vazgeçirecek bir niteliğe sahiptir (bkz. Tayfun Cengiz, § 62; aynı yöndeki AİHM kararları için bkz. Kaya ve Seyhan/Türkiye, B. No: 30946/04, 15/12/2009, § 30; Karaçay/Türkiye, B. No: 6615/03, 27/6/2007, § 37; Ezelin/Fransa, B. No: 11800/85, 26/4/1991, § 53).

61. Açıklanan nedenlerle, hafif bir ceza olsa da sendikal faaliyet karşılığı uygulanan kınama cezasının "zorlayıcı bir toplumsal ihtiyaçtan" kaynaklanmaması nedeniyle "demokratik toplumda gerekli olmadığı" sonucuna varılmıştır. Bu sebeple başvurucunun Anayasa'nın 51. maddesinde güvence altına alınan sendika hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

62. 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrasında, esas inceleme sonunda ihlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedileceği belirtilmiş, ancak yerindelik denetimi yapılamayacağı, idari eylem ve işlem niteliğinde karar verilemeyeceği hüküm altına alınmıştır.

63. Başvurucu hakkında verilen kınama cezasının sendika hakkını ihlal ettiği gözetilerek başvurucu hakkında tesis edilen disiplin cezası işleminin iptali istemine ilişkin davada yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar görülmüştür. Sendika hakkına ilişkin ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere kararın ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

64. Başvuruda Anayasa'nın 51. maddesinin ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. Başvurucu, 1.076,00 TL maddi ve 1.000,00 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvurucu ayrıca, avukatlık ücretlerini ve ödenen harç ile yapılan diğer masrafların ödenmesini de talep etmiştir.

65. Başvurucu hakkında tesis edilen disiplin cezası işleminin iptali istemine ilişkin davada yeniden yargılama yapılmasına karar verildiğinden ve başvurucunun derece mahkemelerinde yaptığı muhakeme giderleri ile avukatlık ücretinden ibaret maddi zararını yeniden yargılama sırasında isteyebileceğinden maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

66. Başvurucunun sendika hakkına yönelik başvuru açısından ihlalin tespiti ile yeniden yargılama yapmak üzere kararın ilgili Mahkemesine gönderilmesinin yeterli tatmini sağladığı değerlendirildiğinden, sendika hakkına yapılan müdahale nedeniyle manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

67. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Sendika hakkının ihlal edildiği yönündeki iddialarının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Sendika hakkına yapılan müdahale nedeniyle Anayasa'nın 51. maddesinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Tespit edilen ihlal yönünden, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması bakımından yeniden yargılama yapılmak üzere kararın Adana Bölge İdare Mahkemesine GÖNDERİLMESİNE,

C. Başvurucunun tazminata ilişkin taleplerinin REDDİNE,

D. Başvurucu tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

10/6/2015 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

İSMET ZEYNEP CANTAŞ VE DİĞERLERİ

B. No: 2013/847 | Karar tarihi: 22.06.2015

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/847

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

İSMET ZEYNEP CANTAŞ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/847)

Karar Tarihi: 22/6/2015

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Kadir ÖZKAYA

Raportör : Aliye YILDIZ VARSIN

Başvurucular : 1. İsmet Zeynep CANTAŞ

2. Ayşe Nursan ÖZBİNGÖLLÜ

3. Selma BAHÇEEVLİ

4. Zehra Günsel ÖZEN

5. Fatma Evin SÖNMEZ

6. Ahmet Naci EKŞİOĞLU

7. Yasemin GÖKSU

8. Hatice Kıvanç ÇUMRALI

9. Rabia ÖZTAŞ

10. Hatice Meral EKŞİOĞLU

11. Fatma Nihal EKŞİOĞLU

12. Reşit KESKİN

13. Mehmet Fatih EKŞİOĞLU

14. Hulusi TÜZÜN

15. Mustafa Kamil Güngör GÖKSU

16. Aydan KİNGİR

17. Gülgün KARAHAN

18. Hatice Demet ENGÜR

19. Afife BAL

20. Sami SOYLU

21. Şerife GÜR

22. Hatice Rezan ÖZTAŞ

23. Ayşe Sevim GÖKALP

24. Mehmet SOYLU

25. Hatice KARADENİZ

Vekilleri : Av. Emine Bilge AKKAYAGİL

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucular, maliki oldukları taşınmazın kamulaştırılması nedeniyle açılan bedel tespiti ve tescil davasında araziye gerçek değerinden düşük bir bedel tayin edilmesi, faize hükmedilmemesi ve yargılamanın makul sürede bitirilmemesi nedenleriyle adil yargılanma ve mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talebinde bulunmuşlardır.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 29/1/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm İkinci Komisyonunca, 30/6/2014 tarihinde kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 24/10/2014 tarihinde, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına ve bir örneğinin görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Adalet Bakanlığının 27/10/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. OLAYLAR

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucuların murisleri adına tapuda kayıtlı taşınmazın da bulunduğu Ermenek ilçesinde, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının 10/4/2002 tarih ve 1572 sayılı tasdikli projesi kapsamında Ermenek Barajı ve Hidroelektrik Santrali (HES) tesisleri projesi ve göl

sahası inşaatı yapılması planlanmış ve 13/7/2006 tarihinde Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünce (İdare) kamu yararı ve kamulaştırma kararı alınmıştır. Bakanlar Kurulunun baraj ve HES projesine ilişkin 2009/14599 sayılı acele kamulaştırma kararı 31/1/2009 tarih ve 27127 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

8. İdare, başvuruculara ait taşınmaza acele kamulaştırma yoluyla el konulması ve kamulaştırma bedelinin tespiti talebiyle dava açmıştır. Ermenek Asliye Hukuk Mahkemesi, 6/5/2009 tarih ve E.2009/322, K.2009/388 sayılı kararı ile bilirkişi raporuna dayanarak el koyma bedelini 6.889,27 TL olarak belirleyerek bedelin başvuruculara ödenmesine ve taşınmaza acele el konulmasına karar vermiştir.

9. İdare tarafından 13/5/2010 tarihinde açılan kamulaştırma bedelinin tespiti ve taşınmazın tescili davasında Mahkeme, mahallinde keşif yapmış, bilirkişiler, taşınmazın özelliklerini gözeterek ve 2010 yılı fiyat, masraf ve verim verilerini kullanarak taşınmazın toplam değerini 25/11/2011 tarih ve E.2010/628, K.2011/782 sayılı kararı ile 255.320,69 TL olarak belirlemiş, bakiye 248.431,42 TL'nin başvuruculara ödenmesine karar vermiştir.

10. Temyiz üzerine karar, Yargıtay 18. Hukuk Dairesinin 10/7/2012 tarih ve E.2012/7145, K.2012/8967 sayılı ilamı ile onanmıştır. Daire, 3/12/2012 tarih ve E.2012/12623, K.2012/13628 sayılı ilamı ile karar düzeltme talebini reddetmiştir.

11. Anılan karar, başvuruculara 31/12/2012 tarihinde tebliğ edilmiştir.

12. Başvurucular 29/1/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

B. İlgili Hukuk

13. 4/11/1983 tarih ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nun "Kamulaştırma bedelinin mahkemece tespiti ve taşınmaz malın idare adına tescili" kenar başlıklı 10. maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

"Kamulaştırmanın satın alma usulü ile yapılamaması halinde idare, … asliye hukuk mahkemesine müracaat eder ve taşınmaz malın kamulaştırma bedelinin tespitiyle, … idare adına tesciline karar verilmesini ister.

Mahkeme, idarenin başvuru tarihinden itibaren en geç otuz gün sonrası için belirlediği duruşma gününü, … taşınmaz malın malikine … bildirerek duruşmaya katılmaya çağırır. Duruşma günü idareye de tebliğ olunur.

…

Mahkemece yapılan duruşmada tarafların bedelde anlaşamamaları halinde hakim, en geç on gün içinde keşif ve otuz gün sonrası için de duruşma günü tayin ederek, 15 inci maddede sayılan bilirkişiler marifetiyle ve tüm ilgililerin huzurunda taşınmaz malın değerini tespit için mahallinde keşif yapar…

Bilirkişiler, taraflar ve diğer ilgililerin beyanını da dikkate alarak, 11 inci maddedeki esaslar doğrultusunda taşınmaz malın değerini belirten raporlarını onbeş gün içinde mahkemeye verirler. Mahkeme bu raporu, duruşma günü beklenmeksizin taraflara tebliğ eder. Yapılacak duruşmaya hakim, taraflar veya vekillerini ve bilirkişileri çağırır. Bu duruşmada tarafların bilirkişi raporlarına varsa itirazları dinlenir ve bilirkişilerin bu itirazlara karşı beyanları alınır.

Tarafların bedelde anlaşamamaları halinde gerektiğinde hakim tarafından onbeş gün içinde

sonuçlandırılmak üzere yeni bir bilirkişi kurulu tayin edilir ve hakim, tarafların ve bilirkişilerin rapor veya raporları ile beyanlarından yararlanarak adil ve hakkaniyete uygun bir kamulaştırma bedeli tespit eder. Mahkemece tespit edilen bu bedel, taşınmaz mal, kaynak veya irtifak hakkının kamulaştırılma bedelidir. … İdarece, kamulaştırma bedelinin hak sahibi adına yatırıldığına … dair makbuzun ibrazı halinde mahkemece, taşınmaz malın idare adına tesciline ve kamulaştırma bedelinin hak sahibine ödenmesine karar verilir ve bu karar, tapu dairesine ve paranın yatırıldığı bankaya bildirilir. Tescil hükmü kesin olup tarafların bedele ilişkin temyiz hakları saklıdır.

(Ek fıkra: 11/04/2013-6459 S.K./6. md) Kamulaştırma bedelinin tespiti için açılan davanın dört ay içinde sonuçlandırılamaması hâlinde, tespit edilen bedele bu sürenin bitiminden itibaren kanuni faiz işletilir.

…

14 üncü maddede belirtilen süre içinde, kamulaştırma işlemine karşı hak sahipleri tarafından idari yargıda iptal davası açılması ve idari yargı mahkemelerince de yürütmenin durdurulması kararı verilmesi halinde mahkemece, idari yargıda açılan dava bekletici mesele kabul edilerek bunun sonucuna göre işlem yapılır.

…”

14. 2942 sayılı Kanun’un 24/4/2001 tarih ve 4650 sayılı Kanunla değişik 11. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

“Taşınmaz malın değerinin tespitinde, kamulaştırmayı gerektiren imar ve hizmet teşebbüsünün sebep olacağı değer artışları ile ilerisi için düşünülen kullanma şekillerine göre getireceği kâr dikkate alınmaz.”

15. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun “Usul ekonomisi ilkesi” kenar başlıklı 30. maddesi şöyledir:

“Hâkim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmamasını sağlamakla yükümlüdür.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Mahkemenin 22/6/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucuların 29/1/2013 tarih ve 2013/847 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucuların İddiaları

17. Başvurucular, maliki oldukları taşınmazın idarece kamulaştırılması işlemleri sırasında idarenin taşınmaza hemen ihtiyacı olduğunu belirterek 2942 sayılı Kanun'un 27. maddesi uyarınca değer tespiti yapılması ve el konulması talebiyle açtıkları davada taşınmazın değerinin tespit edildiğini, buna karşın idarenin, yasal süresi içerisinde 2942 sayılı Kanun'un 10. maddesi uyarınca kamulaştırma davasını açmadığını, AİHM kriterlerine göre bedel tespiti ile kamulaştırma işlemi arasında geçmesi gerekli makul sürenin aşıldığını, bilirkişice kamulaştırma bedeli tespit edilirken yalnızca taşınmazın bulunduğu ilçenin verileri dikkate alınarak hesap yapılması gerekli olduğu halde, komşu ilçelerin tarım müdürlüğü verileri de dikkate alınarak hesap yapıldığını, kamulaştırma işlemi nedeniyle mülkiyet haklarına yapılan müdahalenin ve tespit edilen bedelin orantılı olmadığını, uygulanması gerekli faizin düşük hesaplandığını, aynı mahkemenin benzer kararlarında yerleşik Yargıtay uygulamasını da dikkate alarak bedel tespiti yaptığı halde, kendilerine ait

taşınmazın değerini eksik hesap ettiğini, acele kamulaştırma sonrasında taşınmaz su altında kaldığından delillerin yok edildiğini belirterek, Anayasa'nın 35., 36. ve 46. maddelerinde tanımlanan haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve maddi tazminat talebinde bulunmuşlardır.

B. Değerlendirme

18. Başvurucular, somut başvuruya konu bedel tespiti ve tescil davasıyla ilgili yukarıda sıralanan şikâyetleri nedeniyle Anayasa'nın 35., 36. ve 46. maddelerinde tanımlanan haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir. Anayasa Mahkemesi, başvuruculaın ihlal iddialarına ilişkin nitelendirmesi ile bağlı olmayıp, somut dava ve buna bağlı olayların özelliklerine göre olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder.

19. Başvurucular, diğer ilçelerde kamulaştırma bedelinin tespitinde sadece ilçe tarım müdürlüğü verileri dikkate alınıp bedel tespiti yapılırken Ermenek ilçesindeki taşınmazlarda Ermenek ilçesiyle birlikte çevre ilçeler ile Karaman ili tarım müdürlükleri verilerinin ortalamasının "mevki" olarak değerlendirilip bedel tespitinde kullanılmasının mülkiyet ve adil yargılanma haklarını ihlal ettiğini ileri sürmüşlerse de başvuruculaın bahse konu şikâyetinin özünün mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin kanunilik şartını ihlal ettiği iddiası olduğu anlaşıldığından bu konuda ayrıca adil yargılanma (hakkaniyete uygun yargılanma) hakkı yönünden inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

20. Başvuruculaın kamulaştırma bedeline faiz uygulanmadığı yönündeki şikâyetleri mülkiyet hakkında ölçülülük ilkesi yönünden, yargılamanın olması gerekenden uzun sürmesine dair şikâyetleri makul sürede yargılanma hakkı yönünden incelenecektir. Başvuruculaın delillerin yok edilmesine yönelik şikâyetleri ise ayrıca incelenecektir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Yargılamanın Makul Sürede Sonuçlandırılmadığı İddiası

21. Başvurucular, 2942 sayılı Kanun'un 10. maddesine göre 105 günde tamamlanması gereken kamulaştırma bedelinin tespiti davasının daha uzun sürede tamamlandığını belirterek makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

22. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

23. Anayasa'nın "Duruşmaların açık ve kararların gerekçeli olması" kenar başlıklı 141. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir."

24. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir."

25. Makul sürede yargılanma hakkı adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, davaların makul sürede sonuçlandırılması da yargının görevidir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §

39).

26. Makul süre incelemesinde; yargılamaya intikal eden maddi vakıalar ve ispat araçlarından oluşan dava malzemesinin veya uygulanacak hukuk kurallarının karmaşık olması; tarafların genel olarak yargılama sürecindeki tutumları; yargılama sürecinin uzamasındaki etkileri ve usuli haklarını kullanırken gereken dikkat ve özeni gösterip göstermedikleri; yargı makamları yanında dava süreciyle ilgili kamu gücü kullanan tüm devlet organlarına atfedilebilir yapısal sorunlar ve organizasyon eksikliğinden kaynaklanan bir gecikme olup olmadığı ve yargılamanın süratle sonuçlandırılması hususunda gerekli özenin gösterilip gösterilmediği; başvurucu için hukuki korumanın bir an önce gerçekleştirilmesindeki yararının ne olduğu gibi davanın niteliği ve niceliğine ilişkin birçok hususun birlikte değerlendirilerek karar verilmesi gerekmektedir (B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 58).

27. Taraflar için 2942 sayılı Kanun'un 10. maddesinde kamulaştırma bedelinin tespiti davalarının sonuçlandırılması için öngörülen süreler mahkemelere yönelik süreler olduğundan düzenleyici nitelikte olup, mahkemeler bu sürede davayı sonuçlandıramasalar da daha sonra verdikleri kararların geçerli olduğunda şüphe yoktur. 2942 sayılı Kanun'un gereği yapılması gereken duruşmalar ve duruşma aralıkları, bilirkişi raporlarının beklenmesi ve tebligat işlemleri göz önünde bulundurulduğunda, bu sürelerin aşılabileceği görülmektedir (B. No: 2013/817, 19/12/2013, §§ 47- 48).

28. Nitekim AİHM de, benzer şekildeki düzenleyici sürelerin yargılama süresini kısaltma amacı taşıdığını vurgulamaktadır. AİHM, ulusal mahkemelerin yasal süreye riayetlerine ilişkin yerel mevzuatı nasıl yorumladıklarını ve uyguladıklarını denetlemenin görevi olmadığını belirterek davaların "makul süre" içerisinde sonuçlanıp sonuçlanmadığını tespit etmek amacıyla yargılama süresinin bütününü ele almakta ve bu sürenin Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasına uygun olup olmadığıyla sınırlı bir inceleme yapmaktadır. (Bkz., Çalık/Türkiye, B. No: 3675/07, 31/8/2010; Dildirim ve Diğerleri/Türkiye, B. No: 42927/10, 12/3/2013).

29. Başvuru konusu olayda, idare tarafından 13/5/2010 tarihinde açılan kamulaştırma bedelinin tespiti ve tescil davasında Mahkeme, yaklaşık 18 ay sonra 25/11/2011 tarihinde davanın kabulüne karar vermiş, taraflarca temyiz edilen karar Yargıtay 18. Hukuk Dairesinin 10/7/2012 tarihli ilamı ile onanmış, karar düzeltme talebi ise aynı Dairenin 3/12/2012 tarihli kararı ile reddedilmiştir. Başvuruya konu kamulaştırma bedelinin tespiti davasında ilk derece mahkemesi ve temyiz mahkemesinin ihtilaf konusu olayla ilgili tutumunun özel bir karmaşıklık göstermediği, yargılamanın iki dereceli yargılama prosedüründe toplam 30 ay sürdüğü, ilk derece mahkemesinin bu süre zarfında, başvurucunun ve idarenin iddialarına ilişkin karar vermek için davanın esasını incelediği, bedel tespitine esas verileri topladığı, bilirkişi görüşüne başvurduğu, taraflara itiraz için süre verdiği, tarafların itirazlarını dikkate aldığı, davanın temyiz ve karar düzeltme incelemesinin 12 ayda tamamlandığı görülmüş ve yargılama süresinin bütünü dikkate alındığında mahkemeler nezdinde başvurucunun haklarını ihlal edecek şekilde gecikme olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

30. Açıklanan nedenlerle, başvurucuların makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Delillerin Yok Edilmesine Yönelik Şikâyetler

31. Başvurucular taşınmazın baraj gölü altında kalması nedeniyle delillerin yok edildiğini belirterek, adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini iddia etmişlerdir.

32. 6216 sayılı Kanun'un, 'Bireysel başvuruların kabul edilebilirlik şartları ve incelenmesi' kenar başlıklı 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“Mahkeme, … açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir.”

33. 6216 sayılı Kanun'un 47. maddesinin (3) numaralı, 48. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları ile İçtüzüğün 59. maddesinin ilgili fıkraları uyarınca Anayasa Mahkemesine başvuru konusu olaylarla ilgili delilleri sunmak suretiyle olaylar hakkındaki iddialarını ve dayanılan Anayasa hükmünün kendilerine göre ihlal edildiğine dair açıklamalarda bulunarak iddialarını kanıtlamak başvurucuya düşer (B. No: 2013/276, 9/1/2014, § 19).

34. Başvurucunun, kamu gücünün işlem, eylem ya da ihmali nedeniyle ihlal edildiğini ileri sürdüğü hak ve özgürlük ile dayanılan Anayasa hükümlerini, ihlal gerekçelerini, dayanılan deliller ile ihlale neden olduğu ileri sürülen işlem veya kararların neler olduğunu başvuru dilekçesinde belirtmesi şarttır. Başvuru dilekçesinde kamu gücünün ihlale neden olduğu iddia edilen işlem, eylem ya da ihmaline dair olayların tarih sırasına göre özeti yapılmalı; bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklerden hangisinin hangi nedenle ihlal edildiği ve buna ilişkin gerekçeler ve deliller açıklanmalıdır (B. No: 2013/276, 9/1/2014, § 20).

35. Yukarıda belirtilen koşullar yerine getirilmediği takdirde Anayasa Mahkemesi başvuruyu açıkça dayanaktan yoksun olduğu gerekçesiyle kabul edilemez bulabilir. İddiaların dayanaktan yoksun olmadığı konusunda Anayasa Mahkemesinin ikna edilmesi, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların niteliğine bağlıdır. Başvurucunun başlangıçta, başvuru hakkında kabul edilemezlik kararı verilmesini önlemek için başvuru formu ve eklerinde iddialarını destekleyici belgeleri sunması, kamu gücünün ihlale neden olduğunu iddia ettiği hak ve özgürlüklere ilişkin gerekli açıklamaları yapması zorunludur (B. No: 2013/276, 9/1/2014, § 23).

36. Somut başvuruda acele kamulaştırma kararı ile başvuruculara ait taşınmazda baraj yapımına başlanmış ve taşınmaz baraj gölünün baraj gölü altında kalmıştır. Mahkeme acele kamulaştırma davasında taşınmazda bilirkişiler eşliğinde keşif yapmış ve hazırlanan bilirkişi raporu doğrultusunda acele kamulaştırma bedelini tayin etmiştir. Aynı Mahkeme bedel tespiti davasında da keşif yapmış, ancak taşınmazın baraj gölü sularının altında kaldığı tespit edilmiştir. Her iki davayı da aynı Mahkeme karara bağladığından ve Mahkeme acele kamulaştırma davasında keşif yaparak delilleri (taşınmazın özelliklerini) tespit ettiğinden delillerin Mahkemece değerlendirilememesi söz konusu değildir. Ayrıca bedel tespiti davalarında dava tarihine göre taşınmazın özellikleri göz önünde bulundurularak taşınmazın bulunduğu bölgenin (mevkinin) tarımsal getiri verilerine göre bedel tespiti yapıldığından delil olarak kabul edilen verilerin yok edilmesi mümkün de değildir. Başvurucular delillerin yok edildiği iddialarını taşınmazın su altında kalmasına bağlamakta, ancak bedel tespiti davasında davanın sonucunu etkileyecek hangi delilin yok edildiğini açıklamamaktadırlar.

37. Anayasa Mahkemesine yapılan bireysel başvurularda başvurucuların, ihlal edildiğini iddia ettikleri Anayasa hükmü ile somut başvuruya konu olaylar arasında ilişki kurarak açıklamalarda bulunmaları ve iddialarını delillendirerek kanıtlamaları gerekmektedir. Somut başvuruda başvurucuların yukarıda sayılan koşulları yerine getirmeyerek iddialarını temellendirmediği anlaşılmaktadır.

38. Açıklanan nedenlerle, başvurucular tarafından ileri sürülen ihlal iddialarının başvurucular tarafından kanıtlanamamış olması nedeniyle, başvurunun bu kısmıyla ilgili olarak, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

c. Mülkiyet Hakkının İhlali İddiası

i. Bedel Tespitiyle İlgili Şikâyetler Yönünden

39. Başvurucular, kamulaştırma bedelinin tespiti ve tescili davasında taşınmazın rayiç değerinin, 2942 sayılı Kanun'un 11. maddesinin (f) bendine aykırı şekilde taşınmazın bulunduğu Ermenek ilçesi yanında komşu ilçeler ile Karaman ili tarım müdürlükleri verilerinin ortalaması kullanılarak olması gerekenden düşük belirlendiğini, başka ilçelerde yapılan kamulaştırmalarda ilçe verileri kullanılırken Ermenek ilçesinde çevre ilçelerin ve bağlı olunan ilin verilerinin de kullanılması nedeniyle eşitlik ilkesine aykırı hüküm tesis edildiğini belirterek, mülkiyet hakkının ve hak arama hürriyetlerinin ihlal edildiğini iddia etmişlerdir. Başvurucular, kendilerine Anayasa'nın 10. maddesinin ilk fıkrasında sayılan hangi nedene dayalı olarak veya hangi sebeple ayrı muamele yapıldığından bahsetmemişlerdir. Başvurucular esas olarak diğer ilçelerde kamulaştırma bedelinin tespitinde sadece ilçe tarım müdürlüğü verileri dikkate alınıp bedel tespiti yapılırken Ermenek ilçesindeki taşınmazlarda Ermenek ilçesiyle birlikte çevre ilçeler ile Karaman ili tarım müdürlükleri verilerinin ortalamasının "mevki" olarak değerlendirilip bedel tespitinde kullanılmasından şikâyetçi olmaktadır. Bu durumda başvurucuların şikâyetinin özünün mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin kanunilik şartını ihlal ettiği iddiası olduğu anlaşıldığından konu mülkiyet hakkı kapsamında incelenmiş ve hak arama hürriyeti ile eşitlik ilkesi yönünden ayrıca inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

40. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, … açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

41. Somut başvurunun dayanağını oluşturan kamulaştırılan taşınmazın gerçek değerinin ödenmesi talebi, Anayasa'nın 35. maddesinde yer alan mülkiyet hakkının kapsamına dâhildir. Anayasa'nın 35. maddesinde mülkiyet hakkının mutlak bir hak olmadığı ve kamu yararı amacıyla sınırlandırılabileceği belirtilmiştir. Anayasa'nın 13. maddesi temel hak ve hürriyetleri sınırlandırmada genel ilkeleri tespit ederken Devlet ve kamu tüzel kişilerine özel mülkiyette bulunan taşınmazları kamulaştırma yetkisi veren ve kamulaştırma ilkelerini belirleyen Anayasa'nın 46. maddesi mülkiyet hakkının sınırlandırılmasına ilişkin özel hükümler içermektedir. Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, başvuruculaların bahsedilen talebinin değerlendirilmesinde Anayasa'nın 35. maddesiyle birlikte 13. ve 46. maddelerinin de göz önünde bulundurulması gerekmektedir (B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 28).

42. 2942 sayılı Kanunun 11. maddesinin (f) bendinde "mevki" kelimesi kullanılmıştır. Mevki kelimesinin benzer iklim koşulları ve arazi yapısı nedeniyle benzer özelliklere sahip geniş toprak parçaları anlamında kullanıldığı anlaşılmaktadır. Mevki veya diğer adıyla mahal kelimesi her zaman ilçe düzeyinde bir alan anlamına gelmeyebilmektedir. Bazı toprak, iklim ve coğrafi koşullarda bulunan bölgelerde mevkii veya mahal, ilçe düzeyinden de küçük bir arazi alanı olabileceği gibi bazı durumlarda da daha geniş toprak parçaları bir mevki veya mahal olarak tanımlanabilir. Bunun yanında mevki ve şartlar sadece değerlendirmeye alınacak alanın il veya ilçe düzeyinde olmasıyla bağlantılı olmayıp, toprağın yapısı, arazinin

sulanıp sulanmadığı, arazinin eğimi gibi pek çok faktör, mevki ve şartlar kavramı çerçevesinde değerlendirmeye tabi tutulmaktadır (B. No: 2012/1246, 6/2/2014, § §64, 65-70).

43. Yargıtay 18. Hukuk Dairesi, 25/5/2006 tarih ve E.2006/3897, K.2006/4360 sayılı kararıyla, Ermenek ilçesinde Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının 10/4/2002 tarihinde onaylanan proje kapsamında Ermenek'te baraj, HES tesisleri ve göl sahası inşaatı yapılması ilan edildikten sonraki dönemde tarım ilçe müdürlüğünün önceki yıllarda sabit bir seyir izleyen tarımsal getiri verilerinin günlük hayatın olağan akışıyla bağdaşmayacak şekilde ve anlaşılamayacak derecede arttırıldığını dile getirerek 2003 yılı sonrasında kamulaştırmalarda bu ilçe verileri yanında çevre ilçeler ile Karaman İlinin kullanıma uygun verilerinin ortalamasının bedel tespitinde kullanılmasını içtihat olarak benimsemiştir.

44. 2006 yılından beri istikrarlı olarak uygulanan bu yöntem bireyler için erişilebilir ve bilinebilir olup başvuru konusu olayda 2010 yılında açılan kamulaştırma bedelinin tespiti davasında başvurucu açısından bahsedilen yerleşik içtihat öngörülebilir durumdadır.

45. Açıklanan nedenlerle, başvuruculaların bedel tespitiyle ilgili şikâyetler yönünden mülkiyet haklarının ihlal edildiği iddialarının açık ve görünür bir ihlalin bulunmaması nedeniyle "açıkça dayanaktan yoksun" olduğuna karar verilmesi gerekir.

ii. Kamulaştırma Bedeline Faiz Ödenmemesi Şikâyeti Yönünden

46. Başvuruculaların kamulaştırma bedeline faiz ödenmemesi nedeniyle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet haklarının ihlal edildiği iddialarının, açıkça dayanaktan yoksun olmadığına, başka bir kabul edilemezlik nedeni de bulunmadığından kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas İnceleme

47. Başvurucular, dava tarihine göre belirlenen bedele faiz ödenmemesi nedeniyle almaları gereken bedelin değerinde azalma olduğundan şikâyet etmekte ve geç ödenen kamulaştırma bedeline Anayasa'nın 46. maddesinde yer alan kamu alacaklarına uygulanan en yüksek faizin (gecikme faizinin) uygulanması gerektiğini iddia etmektedirler.

48. Anayasa'nın "Mülkiyet hakkı" kenar başlıklı 35. maddesi şöyledir:

"Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz."

49. Anayasa'nın "Kamulaştırma" kenar başlıklı 46. maddesi şöyledir:

"Devlet ve kamu tüzelkişileri; kamu yararının gerektirdiği hallerde, gerçek karşılıklarını peşin ödemek şartıyla, özel mülkiyette bulunan taşınmaz malların tamamını veya bir kısmını, kanunla gösterilen esas ve usullere göre, kamulaştırmaya ve bunlar üzerinde idarî irtifaklar kurmaya yetkilidir.

Kamulaştırma bedeli ile kesin hükme bağlanan artırım bedeli nakden ve peşin olarak ödenir. … Kanunun taksitle ödemeyi öngörebileceği bu hallerde, taksitlendirme süresi beş yılı aşamaz; bu takdirde taksitler eşit olarak ödenir.

…

İkinci fıkrada öngörülen taksitlendirmelerde ve herhangi bir sebeple ödenmemiş kamulaştırma bedellerinde kamu alacakları için öngörülen en yüksek faiz uygulanır.”

50. Anayasa'nın “Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması” kenar başlıklı 13. maddesi şöyledir:

“Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.”

51. Anayasa’nın 46. maddesindeki düzenlemeye göre; kamulaştırma bedeli nakden ve peşin olarak ödenmelidir. Ancak tarım reformunun uygulanması, büyük enerji ve sulama projeleri ile iskân projelerinin gerçekleştirilmesi, yeni ormanların yetiştirilmesi, kıyıların korunması ve turizm amacıyla kamulaştırılan toprakların bedellerinin ödenmesi taksitlendirilebilmektedir. Kanunun taksitle ödemeyi öngörebileceği bu hallerde ve herhangi bir sebeple ödenmemiş kamulaştırma bedellerinde devlet alacaklarına uygulanan en yüksek faiz işletilebilir. Yargıtayın istikrar kazanan içtihatlarına göre de Anayasa’nın 46. maddesinde öngörülen faiz oranı ancak kesinleşip de ödenmeyen kamulaştırma bedelleri için işletilebilir (Bkz. Yargıtay 18. Hukuk Dairesi, E.2002/7971, K.2002/9752, 15/10/2002). Dolayısıyla dava sonunda tespit edilen kamulaştırma bedelinin dava tarihinden itibaren devlet alacaklarına uygulanan en yüksek faizle ödenmesi talebinin yasal bir dayanağı veya yargı kararlarıyla oluşmuş ve istikrar kazanmış bir uygulaması bulunmamaktadır (B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 50).

52. 2942 sayılı Kanun’un 10. ve 11. maddeleri gereğince tarafların kamulaştırma kararı sonrasında bedel hususunda anlaşamamaları halinde taşınmazın bedeli adil ve hakkaniyete uygun bir şekilde mahkemece dava tarihi itibarıyla tespit edilmelidir. Değer tespitinin dava tarihine göre yapılması, Kanun gereği olduğu gibi dava sürecinde taşınmazın değerinde meydana gelecek artış veya azalışların bedele etki etmemesi ve bu şekilde bedel tespitine belirlilik kazandırmanın da gereğidir. Aksi hâlde taşınmazın değeri uzun süren davalarda artabileceği gibi azalabileceğinden, idare veya vatandaşlara olumsuz etkide bulunabilir. Ancak bu durum taşınmazın gerçek değerinin enflasyon karşısında korunması için dava tarihine göre belirlenen bedele faiz işletilmesine mani değildir (B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 52).

53. Nitekim kanun koyucu bahsedilen hususstaki yasal eksikliği gidermek ve kamulaştırma bedelinin tespiti davalarında davanın zamanında sonuçlandırılamaması halinde yargılama sürecinde kamulaştırma bedelinin enflasyon etkisiyle uğrayacağı değer kaybını telafi ederek benzer mağduriyetlerin önlenmesi maksadıyla 11/4/2013 tarih ve 6459 sayılı Kanun’un 6. maddesiyle 2942 sayılı Kanun’un 10. maddesine ek fıkra ekleyerek “Kamulaştırma bedelinin tespiti için açılan davanın dört ay içinde sonuçlandırılamaması hâlinde, tespit edilen bedele bu sürenin bitiminden itibaren kanuni faiz işletilir.” hükmünü getirmiş ve zamanında sonuçlandırılamayan kamulaştırma bedelinin tespiti davalarında ödemenin yapıldığı tarihe kadar kamulaştırma bedeline faiz ödenmesi imkânını tanımıştır (B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 53).

54. Somut başvuruya konu kamulaştırma işleminde ise dava, bahsedilen kanun hükmünün yürürlüğe giriş tarihinden önce sonuçlandığından yasal faiz ödemesi yapılmamıştır. Bu durumda kamulaştırma sürecinde kamu yararına ulaşmak için kullanılan yöntemler ile izlenen amaç arasında makul bir orantılılığın ve mülkünden mahrum bırakılan

başvurucuların üzerine orantısız ve aşırı bir yük yüklenip yüklenmediğinin araştırılması gerekmektedir.

55. Somut olayda, başvurucuların taşınmazının Ermenek Barajı ve HES yapılması amacıyla DSİ kararıyla kamulaştırıldığı ve kamulaştırma sürecinin 2942 sayılı Kanun'a göre sürdürülerek sonuçlandırıldığı görülmektedir. Bu durumda mülkiyetten yoksun bırakmanın meşru amacının bulunduğu ve kanuna uygun olarak yapıldığı anlaşıldığından başvurucunun faiz ödenmemesine yönelik şikâyeti Anayasa'nın 35. maddesi kapsamında ölçülülük ilkesi yönünden incelenecektir. Başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin orantılı olabilmesi için ödenen tutarların enflasyonun etkilerinden arındırılarak güncelleştirilmesi, yani kamulaştırma tarihi ile ödeme tarihi arasında geçen süredeki hissedilir değer kaybını telafi edecek biçimde faiz uygulanması gerekir. (Scordino/İtalya (no:1), B. No: 36813/97, 29/3/2006, § 258).

56. Başvuru konusu davada Mahkeme tarafından belirlenen kamulaştırma bedeli başvurucu adına banka hesabına peşin olarak yatırılmıştır. Bu durumda başvurucunun kamulaştırma bedeline devletin alacakları için öngörülen en yüksek faizin uygulanması talebinin Anayasa'nın 46. maddesi kapsamında yasal dayanağı bulunmamaktadır. (Benzer yönde AİHM kararı için bkz., Yetiş/Türkiye, B. No: 40349/05, 6/7/2010, § 44).

57. Bununla birlikte kamu kurumları uzun süren kamulaştırma bedelinin tespiti davalarında faiz ödemeyerek bireylerin almaları gereken bedelin enflasyon karşısında aşınmasına neden olmaktadırlar. Bu durumda taşınmazı kamulaştırılan kişilere ödenen kamulaştırma bedelinin kişinin uğradığı zararı telafi edebilmesi için taşınmazın gerçek karşılığı olması yanında ayrıca ödenen bedelin tespitinde esas alınan tarih ile ödeme tarihi arasında geçen dönemde gerçekleşen enflasyona nispetle hissedilir derecede değer kaybetmemiş olması gerekir (B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 59).

58. Bir eşyanın devir tarihindeki bedelinin daha sonra ödenmesi durumunda arada geçen sürede enflasyon nedeni ile paranın değerinde oluşan hissedilir aşınma ile mülkiyetin gerçek değeri azaldığı gibi bu bedelin tasarruf veya yatırım aracı olarak getirisinden yararlanmak imkânı da bulunmamaktadır. Bu şekilde kişiler mülkiyet haklarından mahrum edilerek haksızlığa uğratılmaktadır (AYM, E.2008/58, K.2011/37, 10/2/2011).

59. Bu çerçevede AİHM, Türkiye'de kamulaştırma bedellerinin geç ödenmesi ve enflasyon sonucu bedelin değerinde aşınma olması ile arada geçen sürede bedele faiz ödenerek durumun telafi edilmemesi veya ödenen faizin enflasyonun oldukça altında olması sonucu tespit edilen bedelin değerini koruyucu nitelikte olmaması nedenleriyle birçok davada başvuranların üzerinde meşru kamu yararıyla haklı gösterilemeyecek orantısız ve aşırı bir yük bindiği ve mülkiyet haklarının ihlal edildiği sonucuna varmıştır (Aka/Türkiye, B. No: 19639/92, 23/12/1998, § 48-50; Akkuş/Türkiye, B. No: 19263/92, 9/7/1997, § 28-31; Yetiş/Türkiye, B. No: 40349/05, 6/7/2010, § 57-60).

60. Devlet tarafından ödenecek bir bedelin enflasyon karşısındaki değer kayıplarında AİHM, ikili bir ayrıma gitmektedir. Mahkemelerce belirlenmiş bir para alacağının ödenmemesi halinde daha katı bir tutum sergileyerek %5'e kadar değer kayıplarını hesaplama faktörlerindeki değişkenlerle ilgili kabul etmektedir (bkz., Arabacı/Türkiye, B. No: 65714/01, 7/3/2002). Çünkü burada ödemelerin geç yapılması, mahkeme kararlarının icra edilmesi ile ilgili bir sorundur. Bunun yanında mahkemelerde geçen yargılama süresindeki enflasyon nedeniyle kamulaştırma bedelinin değer kaybında ise meydana gelen farkın tazminatın belirlenmesi yönteminden kaynaklandığı ve bu konuda ulusal yargıcın belirli bir takdir

imkânı olduğu gerekçesiyle daha esnek yorumlamakta bu farkın başvurucular açısından aşırı bir yük getirip getirmediğini inceleyerek karar vermektedir. Örneğin bahsedilen şekilde incelediği bir davada AİHM, %10,74'lük bir değer kaybının aşırı bir yük getirmediğine karar vermiştir (bkz. Güleç ve Armut/Türkiye, B. No: 25/969/09, 16/11/2010).

61. Başvuru konusu davada 10/5/2010 tarihi değerlerine göre tespit edilen 255.320,69 TL kamulaştırma bedeli, iki aşamada ödenmiştir. İlk aşamada açılan acele el koyma davasında Mahkeme tarafından 6/5/2009 tarihinde taşınmaza davacı idare adına acele el konulmasına ve 6.889,27 TL'nin başvuruculara ödenmesine karar verilmiştir. İkinci aşamada ise 10/5/2010 tarihinde açılan bedel tespiti ve tescil davası sonunda aynı Mahkeme tarafından 25/11/2011 tarihli kararla dava tarihine göre tespit edilen 255.320,69 TL kamulaştırma bedelinin, daha önce el atma kararı sonrasında başvuruculara ödenen kısmının mahsup edilerek kalan 248.431,42 TL'nin başvuruculara ödenmesine karar verilmiştir.

62. Yapılan incelemede başvuruculara mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin ölçülü olup olmadığı hususunda bir sonuca varmak için mahkemece tespit edilen gerçek değer ile başvuruculara yapılan ödemelerin enflasyon etkisi arındırılmış sonuçlarının karşılaştırılması gerekmektedir. Elde edilmek istenen kamu yararı ile başvuruculara mülkünden mahrum kalması arasında makul dengenin sağlanıp sağlanmadığını ve müdahalenin ölçülü olup olmadığını tespit etmede önemli olan, yapılan ödemelerin değer kaybının toplam bedele oranı üzerinden başvurucunun maruz kaldığı yükü belirlemektir. Bunun yerine değer kaybını her bir ödeme için ayrı ayrı hesaplamak yanıltıcı sonuçlara neden olabilmektedir.

63. Bedel tespiti sonrası, el koyma kararıyla ödenmiş olan bedel mahsup edilerek ödenen 248.431,42 TL'nin dava tarihi ile ödeme tarihi arasındaki enflasyon nedeniyle değer kaybı %12,17 olmakla birlikte bu değer kaybının gerçek bedel olan toplam kamulaştırma bedeline oranı ise %11,8'dir. Başvuruculara dava tarihine göre belirlenerek ödenen 248.431,42 TL kamulaştırma bedelinin ödeme tarihinde Merkez Bankası verileri kullanılarak enflasyon karşısında değer kaybı giderilmiş karşılığı 278.655,00 TL'dir. Bir diğer ifadeyle kamulaştırma bedelinin uğradığı değer kaybını telafi edecek fark 30.223,58 TL'dir.

64. Yukarıdaki unsurlara bakarak, kamulaştırma bedelinin dava açıldığı tarihteki değeri ile ödendiği tarihteki değeri arasında gözlemlenen farkın kamulaştırma bedeline faiz eklenmemesinden kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Ödenmeyen bu fark, bireyin mülkiyet hakkının korunması ile kamu yararı arasında olması gereken adil dengeyi bozarak, Anayasa'da yer alan ölçülülük ilkesine aykırı bir şekilde başvurucu üzerine orantısız ve aşırı bir yük binmesine sebep olarak başvuruculara mülkiyet hakkını ihlal etmektedir (Benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. Yetiş/Türkiye, B. No: 40349/05, 6/7/2010, § 56).

65. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu kamulaştırma bedelinin tespiti davasının 13/5/2010 tarihli dilekçeyle açıldığı ve Mahkeme tarafından bu tarih esas alınarak belirlenen bedelin 18 ay sonra Mahkemenin 25/11/2011 tarihli kararıyla başvuruculara faiz işletilmeksizin ödendiği, bu süre zarfında Merkez Bankası verilerine göre enflasyonda meydana gelen artışın toplam bedele oranla uğradığı değer kaybının % 11,83 olduğu, bahsedilen değer kaybı oranı dikkate alındığında, başvuruculara üzerine idarenin ulaşmak istediği meşru kamu yararı ile haklı gösterilemeyecek şekilde orantısız ve aşırı yük yüklediği sonucuna ulaşılmıştır.

66. Belirtilen nedenlerle, kamulaştırma bedeline faiz ödenmemesi nedeniyle başvuruculara Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanunun 50. maddesi Yönünden

67. Başvurucular, kamulaştırılan taşınmazlarının bedelinin dava tarihi esas alınarak belirlenmesi ve faize hükmedilmemesi nedenleriyle 248.431,42 TL'ye kamu alacaklarına uygulanacak en yüksek banka mevduat faizi üzerinden hesaplanacak bedelin maddi tazminat olarak ödenmesini talep etmişlerdir.

68. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

69. Başvurucular tarafından yalnızca maddi ve manevi tazminat talebinde bulunulmuş olup, başvuruda Anayasa'nın 35. maddesinin ihlal edildiği tespit edilmiştir.

70. Dava dilekçesinin verildiği tarihe göre belirlenen kamulaştırma bedelinin 18 ay süren dava sonunda faiz işletilmeden başvuruculara ödenmesi sonucu kamulaştırma bedelinde bu sürede toplam bedele oranla %11,83 oranında enflasyon nedeniyle ciddi bir değer kaybı oluştuğu, bu durumun başvurucular üzerine idarenin ulaşmak istediği meşru kamu yararı ile haklı gösterilemeyecek şekilde orantısız ve aşırı yük binmesine neden olduğu dikkate alınarak bahsedilen maddi değer kaybını telafi edebilmek için kamulaştırma bedeline enflasyon oranında faiz işletilerek başvuruculara 30.223,58 TL maddi tazminatın müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekmektedir.

71. Başvurucular tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.698,35 TL yargılama giderinin başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan nedenlerle;

A. Başvuruculaların,

1. Yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle adil yargılanma haklarının ihlal edildiği iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması"

2. Delillerin yok edilmesine yönelik şikâyetlerinin, "açıkça dayanaktan yoksun olması"

3. Bedel tespitiyle ilgili şikâyetler yönünden mülkiyet haklarının ihlal edildiği iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması"

Nedenleriyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

4. Kamulaştırma bedeline faiz ödenmemesi nedeniyle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet haklarının ihlal edildiği iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Kamulaştırma bedeline faiz ödenmemesi nedeniyle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet haklarının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvuruculara net 30.223,58 TL maddi tazminatın müştereken ÖDENMESİNE,

D. Başvuruculara tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

E. Başvurucular tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCULARA MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculara Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

G. Kararın bir örneğinin Ermenek Asliye Hukuk Mahkemesine gönderilmesine,

22/6/2015 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

FULPET AKARYAKIT TİC. VE SAN. LTD. ŞTİ. (2)

B. No: 2013/1833 | Karar tarihi: 22.06.2015

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/1833

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

FULPET AKARYAKIT TİC. VE SAN. LTD. ŞTİ. BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2013/1833)

Karar Tarihi: 22/6/2015

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Kadir ÖZKAYA

Raportör Yrd. : Gökçe GÜLTEKİN

Başvurucu : Fulpet Akaryakıt Tic. ve San. Ltd. Şti.

(Uğur Petrol San. ve Tic. Ltd. Şti.)

Temsilcisi : Hudday Eşref ÖZMEN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 2002 yılı işlemlerinin incelenmesi sonucunda hakkında resen tarh edilen katma değer vergisine ve kesilen vergi ziyaı cezasına karşı açtığı davada verilen kararın hukuka aykırı olduğunu, Danıştay tarafından aynı konuda farklı kararlar verildiğini, Danıştay savcısının düşünce yazısının kendisine tebliğ edilmediğini, temyiz ve karar düzeltme incelemelerinde duruşma isteminin dikkate alınmadığını, davada uygulanan kanun hükmünün Anayasa Mahkemesince iptal edilmesi nedeniyle yapılan yeni kanuni düzenlemenin kendisi hakkında uygulanamayacağını belirterek, adil yargılanma hakkının, suç ve cezaların kanuniliği ile eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 11/3/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde belirlenen eksiklikler

tamamlatılmış ve Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, 11/9/2014 tarihinde kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve UYAP aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu şirket, 2002 yılı işlemlerinin incelenmesi sonucunda ortaklarına emsal faiz oranı uygulanmaksızın para kullandırdığına ilişkin düzenlenen rapor uyarınca hakkında resen tarh edilen katma değer vergisine ve kesilen vergi ziyaı cezasına karşı 14/6/2005 tarihinde Ankara 5. Vergi Mahkemesinde dava açmıştır.

8. Mahkemenin 23/2/2006 tarih ve E.2005/764, K.2006/224 sayılı kararıyla, başvurucunun Petrol Ofisi A.Ş. Genel Müdürlüğünden 1.000.000 ABD Doları karşılığı 1.650.957,00 TL kredi aldığı, 31/10/2001 tarihinde bu krediyi yasal defterlerine kaydettiği, aynı tarihte yaptığı kayıtla bankadan söz konusu kredi tutarını çektiği, 10/11/2001 tarihinde parayı kasa hesabından çıkartarak ortaklara borçlar hesabına kaydettiği, 31/12/2001 tarihli yevmiye maddesi ile ortaklardan borçlar hesabındaki tutarın büyük bir bölümünü ortaklardan alacaklar hesabına kaydettiği, başvurucu şirketin 31/12/2002 tarihli kapanış yevmiye maddesinde ortaklardan alacaklar hesabının bakiyesinin 1.575.259,00 TL olduğu belirlenerek söz konusu miktarın kurum ortaklarının uhdesine bırakıldığının tespiti yapılmıştır. Mahkeme, başvurucunun, ortaklar cari hesabına 2002 hesap döneminde adatlama yaparak 64.905,00 TL gelirini, ilgili dönem kurumlar vergisi matrahına gelir unsuru olarak ilave ettiği, ancak adatlama işlemi yapılırken kullanılan faiz oranının emsal faiz oranının çok altında belirlendiği hususunun vergi inceleme elemanı tarafından tespiti üzerine 10/2/2005 tarih ve 1192/34-1 sayılı vergi inceleme raporu düzenlendiği, vergi inceleme raporunun ekinde yer alan tutanakta şirket temsilcisinin alınan kredinin ticari faaliyetlerde kullanıldığına dair maddi bir delillerinin bulunmadığı yönündeki ifadesinin de açık olduğu, başvurucu kurumun ortaklarına kullandırdığı tutar için emsal faiz oranı uygulamaması ve başka bir menfaat de temin etmemesinin 3/6/1949 tarih ve 5422 sayılı mülga Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 17. maddesinin (3) numaralı fıkrası hükmüne göre örtülü kazanç dağıtımı sayıldığı, aynı nedenle başvurucu şirket adına 2002/12 dönemi için resen tarh edilen vergi ziyaı cezalı katma değer vergisinin de tasdiki gerektiği belirtilerek davanın reddine karar verilmiştir.

9. Temyiz üzerine, Danıştay Dördüncü Dairesinin 21/6/2007 tarih ve E.2006/4067, K.2007/2181 sayılı ilâmıyla; uyuşmazlık konusu tarhiyatın yapılmasına neden olan fiilden dolayı 2002 yılı için hesaplanan kurumlar vergisine karşı açılan davayı reddeden Ankara 4. Vergi Mahkemesi kararının, Danıştay Dördüncü Dairesinin 22/11/2006 tarih ve E.2006/1725, K.2006/2282 sayılı ilâmıyla bozulduğu belirtilerek, İlk Derece Mahkemesinin kararı bozulmuştur.

10. Karar düzeltme istemi, aynı Dairenin 22/5/2009 tarih ve E.2007/4799, K.2009/2604 sayılı ilâmıyla reddedilmiştir.

11. Mahkemece bozmaya uyularak yapılan yargılama sonunda, 8/10/2009 tarih ve E.2009/1811, K.2009/1770 sayılı kararla, Danıştay Dördüncü Dairesince, 22/2/2006 tarihine

duruşma günü verilmesine karşın duruşmanın 23/2/2006 tarihinde yapıldığı, erteleme kararı olmaksızın belirlenen günden başka bir günde duruşma yapılamayacağı belirtilerek 22/11/2006 tarih ve E.2006/1725, K.2006/2282 sayılı ilâmla bozulan kararda Ankara 4. Vergi Mahkemesince duruşmanın usulüne uygun bir biçimde taraflara bildirilen günde yapıldığı gerekçesiyle ısrar edilmesi üzerine Danıştay Dava Daireleri Kurulunca kararın bu kısmının yerinde görüldüğü ve esas incelemesinin yapılması amacıyla Dairesine gönderildiği, Danıştay Dördüncü Dairesince kararın onandığı, bu nedenle bozma kararının dayanağının kalmadığı belirtilmiştir. Öte yandan, 25/10/1985 tarih ve 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 1., 2., 3., 4. ve 5. maddelerinde katma değer vergisinin bir mal hareketine veya bir şeyi yapmak, işlemek, meydana getirmek gibi şekillerde gerçekleşen ya da vergiye tabi bir hizmetten, işletme sahibinin veya diğer şahısların karşılıksız yararlanması şeklinde oluşan bir hizmete dayandırıldığı, bu nedenle söz konusu borç verme işlemi sonucunda elde edilecek faiz gelirinin katma değer vergisine tabi olması gerektiği, örtülü kazanç dağıtımından dolayı bulunan matrah farkı üzerinden yapılan vergilendirmenin hukuka aykırı olmadığı, dava konusu tarhiyatın dayanağını teşkil eden kurumlar vergisi ile ilgili yapılan yargılama neticesinde olayda örtülü kazanca ilişkin koşulların oluştuğu ve matrah farkının hukuka aykırı bulunmadığının Danıştay Dördüncü Dairesinin 22/5/2009 tarihli ilâmıyla kabul edildiği ifade edilmiştir. Ayrıca katma değer vergisi üzerinden kesilen vergi ziyaı cezasının dayanağı olan 4/1/1961 tarih ve 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun değişik 344. maddesinin 2. fıkrasında yer alan 'bu ceza ziya uğratılan verginin bir katına, bu verginin kendi kanununda belirtilen normal vade tarihinden cezaya ilişkin ihbarnamenin düzenlendiği tarihe kadar geçen süre için bu Kanun'un 112. maddesine göre ziya uğratılan vergi tutarı üzerinden hesaplanan gecikme faizinin yarısının eklenmesi suretiyle bulunur' hükmünün Anayasa Mahkemesinin 6/1/2005 tarih ve E.2001/3, K.2005/4 sayılı kararıyla iptal edildiği, bu nedenle Anayasa Mahkemesinin iptal kararı sonrasında yapılan yeni kanuni düzenlemeler uyarınca ziyaa uğratılan vergi üzerinden hesaplanan vergi ziyaı cezasının vergi tutarının bir katını aşan kısmının kaldırılması gerektiği gerekçeleriyle davanın kısmen reddine karar verilmiştir.

12. Temyiz üzerine, Danıştay Dördüncü Dairesinin 23/6/2011 tarih ve E.2010/1484, K.2011/5773 sayılı ilâmıyla hüküm onanmıştır.

13. Karar düzeltme istemi, aynı Dairenin 25/12/2012 tarih ve E.2011/7205, K.2012/9355 sayılı ilâmıyla reddedilmiştir.

14. Karar, başvurucuya 12/2/2013 tarihinde tebliğ edilmiştir.

15. Başvurucu, 11/3/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

16. 5422 sayılı mülga Kanun'un "Örtülü Kazanç" kenar başlıklı 17. maddesinin birinci fıkrasının (1) ve (3) numaralı bentleri şöyledir:

"Aşağıdaki hallerde, kazanç tamamen veya kısmen örtülü olarak dağıtılmış sayılır:

1. Şirket kendi ortakları, ortaklarının ilgili bulunduğu gerçek ve tüzel kişiler, idaresi, murakabesi veya sermayesi bakımlarından vasıtalı vasıtasız olarak bağlı bulunduğu veya nüfuzu altında bulundurduğu gerçek ve tüzelkişiler ile olan münasebetlerinde emsaline göre göze çarpacak derecede yüksek veya düşük fiyat veya bedeller üzerinden yahut bedelsiz olarak alım, satım, imalat, inşaat muamelelerinde ve hizmet ilişkilerinde bulunursa;

…

3. Şirket (1) numaralı fıkrada yazılı kimselerle olan münasebetlerinde emsaline göre göze çarpacak derecede yüksek veya düşük faiz ve komisyonlarla ödünç para alır veya verirse;”

17. 213 sayılı Kanun’un “Re’sen Vergi Tarhı” kenar başlıklı 30. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Resen vergi tarhı, vergi matrahının tamamen veya kısmen defter, kayıt ve belgelere veya kanuni ölçülere dayanılarak tespitine imkan bulunmayan hallerde takdir komisyonları tarafından takdir edilen veya vergi incelemesi yapmaya yetkili olanlarca düzenlenmiş vergi inceleme raporlarında belirtilen matrah veya matrah kısmı üzerinden vergi tarh olunmasıdır. İnceleme raporunda bu maddeye göre belirlenen matrah veya matrah farkı resen takdir olunmuş sayılır.”

18. 3065 sayılı Kanun’un “Verginin konusunu teşkil eden işlemler” kenar başlıklı 1. maddesinin birinci fıkrasının giriş kısmı ve (1) numaralı bendi şöyledir:

“Türkiye'de yapılan aşağıdaki işlemler katma değer vergisine tabidir:

1. Ticari, sınai, zirai faaliyet ve serbest meslek faaliyeti çerçevesinde yapılan teslim ve hizmetler, ”

19. 3065 sayılı Kanun’un “Hizmet” kenar başlıklı 4. maddesi şöyledir:

“1. Hizmet, teslim ve teslim sayılan haller ile mal ithalatı dışında kalan işlemlerdir.

Bu işlemler; bir şeyi yapmak ve işlemek, meydana getirmek, imal etmek, onarmak, temizlemek, muhafaza etmek, hazırlamak, değerlendirmek, kiralamak, bir şeyi yapmamayı taahhüt etmek gibi, şekillerde gerçekleşebilir.

2. Bir hizmetin karşılığının bir mal teslimi veya diğer bir hizmet olması halinde bunların her biri ayrı işlem olup, hizmet veya teslim hükümlerine göre ayrı ayrı vergilendirilirler.”

20. 3065 sayılı Kanun’un “Hizmet sayılan haller” kenar başlıklı 5. maddesi şöyledir:

“Vergiye tabi bir hizmetten, işletme sahibinin, işletme personelinin veya diğer şahısların karşılıksız yararlandırılması hizmet sayılır. “

21. 213 sayılı Kanun’un “Vergi Ziyaı” kenar başlıklı 341. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Vergi ziyaı, mükellefin veya sorumlunun vergilendirme ile ilgili ödevlerini zamanında yerine getirmemesi veya eksik yerine getirmesi yüzünden, verginin zamanında tahakkuk ettirilmemesini veya eksik tahakkuk ettirilmesini ifade eder.”

22. Ordu Vergi Mahkemesinin Anayasa'ya aykırı olduğu gerekçesiyle iptali için Anayasa Mahkemesine başvurduğu 213 sayılı Kanun’un “Vergi Ziyaı Cezası” başlıklı değişik 344. maddesinin ikinci fıkrası şöyledir:

“Vergi ziyaı suçu işleyenlere vergi ziyaı cezası kesilir ve bu ceza ziyaa uğratılan verginin bir katına, bu verginin kendi kanununda belirtilen normal vade tarihinden cezaya ilişkin ihbarnamenin düzenlendiği tarihe kadar geçen süre için, bu Kanun’un 112. maddesine göre ziyaa uğratılan vergi tutarı üzerinden hesaplanan gecikme faizinin yarısının eklenmesi suretiyle bulunur.”

23. Anayasa Mahkemesinin, 20/10/2005 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan E.2001/3, K.2005/4, K.T. 6/1/2005 tarihli kararının sonucu şöyledir:

“A- 213 sayılı “Vergi Usul Kanunu”nun 4369 sayılı Kanun ile değiştirilen 344. maddesinin ikinci fıkrasının “... bu ceza ziyaa uğratılan verginin bir katına, bu verginin kendi kanununda belirtilen normal vade tarihinden cezaya ilişkin ihbarnamenin düzenlendiği tarihe kadar geçen süre için, bu Kanun’un 112 nci maddesine göre ziyaa uğratılan vergi tutarı üzerinden hesaplanan gecikme faizinin yarısının eklenmesi suretiyle bulunur” bölümünün, Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE,

B- İptal hükmünün doğuracağı hukuksal boşluk kamu yararını ihlal edici nitelikte görüldüğünden, Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrasıyla 2949 sayılı Kanun’un 53. maddesinin dördüncü ve beşinci fıkraları gereğince İPTAL HÜKMÜNÜN, KARARIN RESMİ GAZETE'DE YAYIMLANMASINDAN BAŞLAYARAK ALTI AY SONRA YÜRÜRLÜĞE GİRMESİNE,

6/1/2005 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.“

24. 30/3/2006 tarih ve 5479 sayılı Gelir Vergisi Kanunu, Amme Alacaklarının Tahsili Usulü Hakkında Kanun, Özel Tüketim Vergisi Kanunu ve Vergi Usul Kanunu’nda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun’un 12. maddesiyle değiştirilen 213 sayılı Kanun’un 344. maddesinin ikinci fıkrası şöyledir:

"Vergi ziyaı suçu işleyenlere, ziyaa uğrattıkları verginin bir katı tutarında vergi ziyaı cezası kesilir."

25. 23/1/2008 tarih ve 5728 sayılı Temel Ceza Kanunlarına Uyum Amacıyla Çeşitli Kanunlarda ve Diğer Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun’un 275. maddesiyle değiştirilen 213 sayılı Kanun’un “Vergi Ziyaı Cezası” başlıklı 344. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“341 inci maddede yazılı hallerde vergi ziyaına sebebiyet verildiği takdirde, mükellef veya sorumlu hakkında ziyaa uğratılan verginin bir katı tutarında vergi ziyaı cezası kesilir”

26. 6/1/1982 tarih ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanun’un “Duruşma” kenar başlıklı 17. maddesi şöyledir:

“1. Danıştay ile idare ve vergi mahkemelerinde açılan iptal ve yirmibeşbin Türk Lirasını aşan tam yargı davaları ile tarh edilen vergi, resim ve harçlarla benzeri mali yükümler ve bunların zam ve cezaları toplamı yirmibeşbin Türk Lirasını aşan vergi davalarında, taraflardan birinin isteği üzerine duruşma yapılır.

2. Temyiz ve itirazlarda duruşma yapılması tarafların istemine ve Danıştay veya ilgili bölge idare mahkemesi kararına bağlıdır.

3. Duruşma talebi, dava dilekçesi ile cevap ve savunmalarda yapılabilir.

4. 1 ve 2 nci fıkralarda yer alan kayıtlara bağlı olmaksızın Danıştay, mahkeme ve hakim kendiliğinden duruşma yapılmasına karar verebilir.

5. Duruşma davetiyeleri duruşma gününden en az otuz gün önce taraflara gönderilir.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

27. Mahkemenin 22/6/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 11/3/2013 tarih ve 2013/1833 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

28. Başvurucu, 2002 yılı işlemlerinin incelenmesi sonucunda hakkında resen tarh edilen katma değer vergisine ve kesilen vergi ziyaı cezasına karşı açtığı davanın kısmen reddedildiğini, ortaklarına borç veren ve ortaklarından borç alan bir şirket olarak yaptığı muameleler dolayısıyla hesaplanan faiz, komisyon ve kur farkları nedeniyle katma değer vergisi tarhiyatı yapılarak ceza kesilemeyeceğini, ortaklar cari hesabında para bulunmasının tek başına örtülü kazanç dağıtımı anlamına gelmeyeceğini, Danıştay tarafından aynı konuda farklı kararlar verildiğini, temyiz ve karar düzeltme incelemelerinde duruşma talebinin dikkate alınmadığını, Danıştay savcısının düşünce yazısının kendisine tebliğ edilmediğini, Anayasa Mahkemesince verilen karar sonucunda yasal bir boşluk doğduğunu, vergi ziyaı cezasına ilişkin yapılan yeni düzenlemenin kendisi hakkında uygulanmasının hukuk devleti ilkesiyle bağdaşmadığını belirterek, suç ve cezaların kanuniliği ilkesi ile eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

29. Başvuru formu ve ekleri incelendiğinde, başvurucunun, 2002 yılı işlemlerinin incelenmesi sonucunda ortaklarına emsal faiz oranı uygulanmaksızın para kullandırdığına ilişkin düzenlenen rapor uyarınca hakkında resen tarh edilen katma değer vergisine ve kesilen vergi ziyaı cezasına karşı 14/6/2005 tarihinde Ankara 5. Vergi Mahkemesinde açtığı davada, katma değer vergisinin vergi ziyaı cezasının terkini talebinin kısmen reddine karar verilmesinin suç ve cezaların kanuniliği ile eşitlik ilkesini ihlal ettiğini, Danıştayın aynı konuda farklı kararlar verdiğini, temyiz ve karar düzeltme incelemelerinde duruşma talebinin dikkate alınmadığını, Danıştay savcısının düşünce yazısının kendisine tebliğ edilmediğini ileri sürdüğü anlaşılmıştır. Anayasa Mahkemesi, başvurucunun ihlal iddialarına ilişkin nitelendirmesi ile bağlı olmayıp hukuki nitelendirmeyi bizzat yapar. Başvurucunun iddialarının temel olarak yargılama sürecine ve sonucuna ilişkin olduğu, bu nedenle başvurunun bir bütün olarak adil yargılanma hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği sonucuna varılmıştır. Başvurucunun, Danıştayın yerleşik içtihadına aykırı karar verildiği, Danıştay savcısının düşünce yazısının kendisine tebliğ edilmediği iddiası ile temyiz ve karar düzeltme incelemelerinde duruşma talebinin dikkate alınmadığı yönündeki iddiası ayrıca değerlendirilmiştir.

1. Yargılamanın Sonucu İtibarıyla Adil Olmadığı İddiası

30. Başvurucu, 14/6/2005 tarihinde Ankara 5. Vergi Mahkemesinde açtığı davada, hakkında resen tarh edilen katma değer vergisinin iptali talebinin reddine karar verilmesinin, vergi ziyaı cezasının iptali talebinin ise kısmen reddine karar verilmesinin suç ve cezaların kanuniliği ilkesini ihlal ettiğini, ortaklar cari hesabında para bulunmasının tek başına örtülü kazanç dağıtımı anlamına gelmeyeceğini, kararın hukuka aykırı olduğunu belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

31. Anayasa’nın 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.”

32. Anayasa’nın 38. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Kimse, işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanunun suç saymadığı bir fiilden dolayı cezalandırılamaz; kimseye suçu işlediği zaman kanunda o suç için konulmuş olan cezadan daha ağır bir ceza verilemez.”

33. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

“Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz.”

34. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“Mahkeme, … açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir.”

35. 6216 sayılı Kanun’un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvurular kapsamında değerlendirilen kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği kurala bağlanmıştır.

36. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda açık bir takdir hatası içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular açıkça keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

37. Başvuru konusu olayda, başvurucu şirketin, 2002 yılı işlemlerinin incelenmesi sonucunda hakkında resen tarh edilen katma değer vergisi ve kesilen vergi ziyaı cezasına karşı Ankara 5. Vergi Mahkemesinde açtığı dava, katma değer vergisinin bir mal hareketine veya bir şeyi yapmak, işlemek, meydana getirmek gibi şekillerde gerçekleşen ya da vergiye tabi bir hizmetten, işletme sahibinin veya diğer şahısların karşılıksız yararlanması şeklide oluşan bir hizmete dayandırıldığı, bu nedenle söz konusu borç verme işlemi sonucunda elde edilecek faiz gelirinin katma değer vergisine tabi olması gerektiği, örtülü kazanç dağıtımından dolayı bulunan matrah farkı üzerinden yapılan vergilendirmenin hukuka aykırı olmadığı gerekçesiyle, vergi ziyaı cezası bakımından ise 213 sayılı Kanun’un değişik 344. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan hükmün Anayasa Mahkemesinin 6/1/2005 tarihli kararıyla iptal edildiği, bu nedenle ziya uğratılan vergi üzerinden hesaplanan vergi ziyaı cezasının vergi tutarının bir katını aşan kısmının kaldırılması gerektiği gerekçesiyle kısmen reddedilmiştir. Karar, Danıştay Dördüncü Dairesinin 23/6/2011 tarihli kararıyla onanmış, karar düzeltme istemin aynı Dairenin 25/12/2012 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

38. Başvurucu, ortaklarına borç veren ve ortaklarından borç alan bir şirket olarak yaptığı muameleler sonucunda ortaklarından aldığı faiz, komisyon ve kur farklarının katma değer vergisine tabi olmadığını, idare tarafından kesilen vergi ziyaı cezasının hukuki dayanağı olan kanun hükmünün Anayasa Mahkemesince iptal edilmesi nedeniyle yargılaması devam eden davalar bakımından bir boşluk doğduğunu, yeni düzenlemenin kendisi hakkında uygulanamayacağını iddia etmiş, Derece Mahkemesinin davanın kısmen reddine ilişkin kararının hukuka aykırı olduğunu ileri sürmüştür.

39. Hukuk devletinde, bireylerin belirli bir zaman diliminde hangi fiillerin suç olarak tanımlandığı ve hangi cezai yaptırımlara bağlandığını bilip öngörebilmeleri, bir başka ifadeyle ceza hukuku kurallarının öngörülebilir ve erişilebilir olması şarttır. Aksi takdirde “Ceza kanunlarını bilmemek mazeret sayılmaz” şeklinde ifade edilen ceza hukuku

prensibinin hayata geçirilmesi mümkün olmayacaktır. Zira ceza sorumluluğu, kişinin fiilinin bilincinde olduğu ve özgür iradesiyle suç olan bu fiili işlediği varsayımına dayanır. Bu nedenle, kişinin işlediği fiilden sorumlu tutulabilmesi için, hangi fiillerin suç olduğunun kanunlarda açıkça gösterilmesi gereklidir (AYM, E.1991/18, K.1992/20, K.T. 31/3/1992).

40. Anayasa Mahkemesine itiraz konusu olan (bkz. § 22) ve 213 sayılı Kanun'da düzenlenen vergi ziyaı cezası; vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülük karakteri taşımayan, ancak vergi ziyaı suçu işleyenlere öngörülen bir yaptırımdır (AYM, E.2001/3, K.2005/4, K.T. 6/1/2005). İlgili düzenleme ziyaa uğratılan verginin bir katına eklenecek olan cezanın hesaplanmasında esas alınacak olan gecikme faizi oranının Bakanlar Kurulu tarafından ne zaman belirleneceğinin bilinmemesi ve bu durumun sonuçta öngörülecek ceza miktarında belirsizliğe yol açacak olması nedeniyle Anayasa'nın 38. maddesinde sözü edilen ceza ve ceza yerine geçen güvenlik tedbirleri ancak kanunla konulur hükmüne aykırılık teşkil ettiği gerekçesiyle iptal edilmiştir (AYM, E.2001/3, K.2005/4, K.T. 6/1/2005).

41. Somut olayda, İlk Derece Mahkemesince verilen kararda Anayasa Mahkemesinin iptal kararı sonrasında yapılan yeni düzenleme (bkz. § 24) dikkate alınarak, ziyaa uğratılan vergi üzerinden hesaplanan vergi ziyaı cezasının vergi aslının bir katını aşan kısmının kaldırılmasına karar verildiği anlaşılmıştır. Eylemin gerçekleştiği tarihte 213 sayılı Kanun'da vergi ziyaının suç olarak düzenlendiği, Anayasa Mahkemesince verilen iptal kararının vergi ziyaı suçuna ilişkin düzenleme ile ilgisinin bulunmadığı, vergi ziyaı cezası ile ilgili olarak Anayasa Mahkemesince verilen iptal kararı sonrasında, 213 sayılı Kanun'da yapılan değişiklikle vergi ziyaı suçunun ve cezasının kanun koyucu tarafından tamamen ortadan kaldırılmadığı, sadece vergi ziyaı cezası hakkında uygulanan gecikme faizine ilişkin (bkz. § 22) kısmın Kanun'dan çıkartıldığı, söz konusu yeni düzenlemenin ise (bkz. § 24) başvurucu hakkında uygulandığı gözlemlenmektedir. Öte yandan, Derece Mahkemesi tarafından örtülü kazanç dağıtımından dolayı bulunan matrah farkı üzerinden yapılan vergilendirmenin hukuka aykırı olmadığı, dava konusu tarhiyatın dayanağını teşkil eden kurumlar vergisi ile ilgili yapılan yargılama neticesinde olayda örtülü kazanca ilişkin koşulların oluştuğunun ve matrah farkının da hukuka aykırılık bulunmadığının Danıştay Dördüncü Dairesinin 22/5/2009 tarihli ilâmıyla kabul edildiği tespitine yer verildiği anlaşılmıştır.

42. Mahkemenin gerekçesi ve başvurucunun iddiaları incelendiğinde, iddiaların özünün Derece Mahkemesi tarafından delillerin değerlendirilmesinde ve hukuk kurallarının yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

43. Başvurucu, yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığına, kendi delillerini ve iddialarını sunma olanağı bulamadığına, karşı tarafça sunulan delillere ve iddialara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığına ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının Derece Mahkemesi tarafından dinlenmediğine ilişkin bir bilgi ya da kanıt sunmadığı gibi Derece Mahkemelerinin kararlarında bariz takdir hatası veya açık keyfilik oluşturan herhangi bir durum da tespit edilememiştir.

44. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, Derece Mahkemelerinin kararlarının bariz takdir hatası veya açık keyfilik de içermediği anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Danıştay Savcılığı Düşüncesinin Tebliğ Edilmemesi Nedeniyle Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiği İddiası

45. Başvurucu, Danıştay savcısı düşünce yazısının kendisine tebliğ edilmemesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

46. AİHM, dosyaya ilişkin bağımsız bir inceleme yaparak görüşünü mahkemeye sunan Danıştay savcısının düşüncesinin önceden taraflara tebliğ edilmemesi nedeniyle çelişmeli yargılama ilkesinin ihlal edildiğine karar vermiştir (Bkz. Meral/Türkiye, B. No: 33446/02, 27/11/2007). Bu nedenle savcı düşüncesinin önceden taraflara tebliğ edilerek incelemelerine sunulması ve karşı görüşlerini hazırlama imkânı verilmesi adil yargılanma hakkının bir gereğidir (B. No: 2013/1134, 16/5/2013, § 33).

47. Bu kapsamda kanun koyucu yasal değişikliğe gitmiş ve 6/1/1982 tarih ve 2575 sayılı Danıştay Kanunu'nun 61. maddesine göre Danıştay savcılarının kendilerine havale olan dosyaları Başsavcı adına inceleyeceği ve düşüncelerini gerekçeli ve yazılı olarak verecekleri düzenlenmiş iken bu maddede 2/7/2012 tarih ve 6352 sayılı Yargı Hizmetlerinin Etkinleştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması ve Basın Yayın Yoluyla İşlenen Suçlara İlişkin Dava ve Cezaların Ertelenmesi Hakkında Kanun'un 47. maddesiyle değişiklik yapılmış ve yapılan yeni düzenleme sonrasında Danıştay savcılarına yalnızca ilk ve son derece mahkemesi olarak Danıştay tarafından incelenen davalarda düşünce sunma yükümlülüğü verilmiştir.

48. Bunun yanında 2577 sayılı Kanun'un 16. maddesine 6352 sayılı Kanun'un 54. maddesiyle eklenen (6) numaralı fıkra uyarınca Danıştayda ilk derece mahkemesi sıfatıyla görülen davalarda savcının esas hakkındaki yazılı düşüncesinin taraflara tebliğ edileceği ve tarafların, tebliğden itibaren on gün içinde görüşlerini yazılı olarak bildirebileceği düzenlenmiştir.

49. 2577 sayılı Kanun'un 54. maddesinde ise Danıştay dava daireleri ve İdari veya Vergi Dava Daireleri Genel Kurullarının temyiz üzerine verdikleri kararlar ile bölge idare mahkemelerinin itiraz üzerine verdikleri kararlara karşı bir defaya mahsus olmak üzere kararın tebliğ tarihini izleyen on beş gün içinde esas kararı vermiş olan daire, kurul veya bölge idare mahkemesinden kararın düzeltilmesinin istenebileceği belirtilmektedir.

50. Başvuru konusu olayda, temyiz yargılaması sırasında dava dosyasına sunulan Danıştay savcı düşüncesi başvurucuya tebliğ edilmemiştir. Başvurucu bu düşünceyi temyiz başvurusunun reddine ve İlk Derece Mahkemesi kararının onanmasına ilişkin Danıştay Dördüncü Dairesi kararıyla öğrenmiştir. Bu karara karşı başvurucunun yaptığı karar düzeltme talebi hakkında karar verilmesinden önce 6352 sayılı Kanun'un 54. maddesiyle 2576 sayılı Kanun'un 61. maddesinde değişiklik yapılarak Danıştayın ilk derece mahkemesi sıfatıyla baktığı davalar dışında Danıştay savcısının düşünce verme yükümlülüğü ortadan kaldırılmış ve başvurucunun karar düzeltme talebi hakkında Danıştay savcısı düşünce vermemiştir.

51. Bu durumda, başvurucu temyiz talebi hakkında verilen Danıştay savcı düşüncesinden temyiz talebinin reddine ilişkin kararın kendisine tebliği ile haberdar olmuş ve karar düzeltme aşamasında bu düşünceye yönelik görüşlerini hazırlama ve Danıştay Dördüncü Dairesine sunma imkânı bulmuştur.

52. Diğer taraftan başvurucu eğer temyiz yargılaması sırasında savcı düşüncesi tebliğ edilmiş olsaydı mahkeme önünde dile getiremediği hangi ilave tezleri ileri süreceğine ilişkin

olarak da herhangi bir açıklamada bulunmamıştır. Bu nedenle başvurucunun temyiz yargılaması sırasında savcı düşüncesinin önceden tebliğ edilmemesi sebebiyle yargılamanın sonucunu etkileyecek usuli bir imkândan mahrum bırakıldığı söylenemez. Sonuç olarak somut olayda çelişmeli yargılama hakkının ihlal edilmediği anlaşılmaktadır (Benzer yönde değerlendirme için bkz. B. No: 2013/2237, 18/9/2014, § 64).

53. Açıklanan nedenlerle, çelişmeli yargılama hakkına yönelik açık ve görünür bir ihlalin olmadığı anlaşıldığından başvurunun bu kısmının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

3. Duruşma Yapılmaması Nedeniyle Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiği İddiası

54. Başvurucu, temyiz ve karar düzeltme incelemelerinde duruşma yapılması talebinin dikkate alınmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

55. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir. Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır."

56. 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir."

57. Anılan Anayasa ve Kanun hükümleri uyarınca Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, "ikincil nitelikte bir kanun yolu" olup bu yola başvurulmadan önce kural olarak olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır.

58. Temel hak ve özgürlüklere saygı, devletin tüm organlarının uyması gereken bir ilke olup bu ilkeye uygun davranılmadığı takdirde, ortaya çıkan ihlale karşı öncelikle yetkili idari mercilere ve derece mahkemelerine başvurulmalıdır.

59. Bireysel başvurunun ikincil niteliği gereği, başvurucunun, temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarını öncelikle yetkili idari mercilere ve derece mahkemelerine usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve kanıtları zamanında bu mercilere sunması, aynı zamanda bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir (B. No: 2012/946, 26/3/2013, § 19). Bu şekilde olağan denetim mekanizmaları önünde ileri sürülüp takip edilmeyen temel hak ve özgürlüklerin ihlaline ilişkin iddialar, Anayasa Mahkemesi önünde bireysel başvuru konusu yapılamaz.

60. 2577 sayılı Kanun'un "Duruşma" başlıklı 17. maddesinde, temyiz ve itirazlarda duruşma yapılmasının tarafların istemine ve Danıştay veya ilgili bölge idare mahkemesi kararına bağlı olduğu, bunun yanında Danıştay veya bölge idare mahkemesinin kendiliğinden de duruşma yapılmasına karar verebileceği düzenlenmiştir.

61. Belirtilen düzenlemeler çerçevesinde temyiz ve karar düzeltme incelemelerinde duruşma yapılması talebinin dikkate alınmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği ileri sürülebilirse de, bu iddianın ileri sürülebilmesi için öncelikle başvurucunun anılan aşamalarda ilgili hükümler uyarınca duruşma yapılması talebinde bulunması gerekmektedir.

62. Somut olayda başvurucu, Ankara 5. Vergi Mahkemesinin 8/10/2009 tarihli kararına karşı yaptığı temyiz ve karar düzeltme başvurularında duruşma yapılması talebinde bulunmamış, Danıştay Dördüncü Dairesi de dosya üzerinden inceleme yaparak vergi mahkemesi kararının onanmasına, karar düzeltme isteminin ise reddine karar vermiştir. Dolayısıyla başvurucu, ihlale neden olduğunu ileri sürdüğü iddialara ilişkin olarak olağan başvuru yollarını tüketmemiştir.

63. Açıklanan nedenlerle, temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddiasının yetkili Derece Mahkemeleri önünde usulüne uygun olarak ileri sürülmeden bireysel başvuru konusu yapıldığı anlaşıldığından, başvurunun duruşma yapılmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkin kısmının "başvuru yollarının tüketilmemiş olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

4. Danıştayın Yerleşik İçtihadına Aykırı Karar Verilmesi Nedeniyle Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiği İddiası

64. Başvurucu, hakkında resen katma değer vergisi tarh edilmesine ve vergi ziyaı cezası kesilmesine neden olan fiilin Derece Mahkemesince örtülü kazanç dağıtımı olarak tespit edilmesinin Danıştayın yerleşik içtihatlarına aykırı olması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

65. 6216 sayılı Kanun'un "Bireysel başvuru usulü" kenar başlıklı 47. maddesinin (3) ve (6) numaralı fıkraları şöyledir:

"(3) Başvuru dilekçesinde başvurucunun ve varsa temsilcisinin kimlik ve adres bilgilerinin, işlem, eylem ya da ihmal nedeniyle ihlal edildiği ileri sürülen hak ve özgürlüğün ve dayanılan Anayasa hükümlerinin, ihlal gerekçelerinin, başvuru yollarının tüketilmesine ilişkin aşamaların, başvuru yollarının tüketildiği, başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarih ile varsa uğranılan zararın belirtilmesi gerekir. Başvuru dilekçesine, dayanılan deliller ile ihlale neden olduğu ileri sürülen işlem veya kararların aslı ya da örneğinin ve harcın ödendiğine dair belgenin eklenmesi şarttır.

…

(6) Başvuru evrakında herhangi bir eksiklik bulunması hâlinde, Mahkeme yazı işleri tarafından eksikliğin giderilmesi için başvurucu veya varsa vekiline onbeş günü geçmemek üzere bir süre verilir ve geçerli bir mazereti olmaksızın bu sürede eksikliğin tamamlanmaması durumunda başvurunun reddine karar verileceği bildirilir."

66. 6216 sayılı Kanun'un, "Bireysel başvuruların kabul edilebilirlik şartları ve incelenmesi" kenar başlıklı 48. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Bireysel başvuru hakkında kabul edilebilirlik kararı verilebilmesi için 45 ila 47 nci maddelerde öngörülen şartların taşınması gerekir.

(2) Mahkeme, Anayasanın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi açısından önem taşımayan ve başvurucunun önemli bir zarara uğramadığı başvurular ile açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

67. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün bireysel başvuruların içeriğini düzenleyen "Bireysel başvuru formu ve ekleri" başlıklı 59. maddesinin ilgili bölümü şöyledir:

"…

(2) Başvuru formunda aşağıdaki hususlar yer alır:

…

ç) Kamu gücünün ihlale neden olduğu iddia edilen işlem, eylem ya da ihmaline dair olayların tarih sırasına göre özeti.

d) Bireysel başvuru kapsamındaki haklardan hangisinin hangi nedenle ihlal edildiği ve buna ilişkin gerekçeler ve delillere ait özlü açıklamalar.

e) Başvurucunun güncel ve kişisel bir temel hakkının doğrudan zedelendiği iddiasının dayanakları.

…

(3) Başvuru formuna aşağıdaki belgeler ya da onaylı örnekleri eklenir:

…

e) Dayanılan belgelerin asılları ya da onaylı örnekleri.

…

(4) Başvurucu ihlal iddiasına dayanak gösterdiği üçüncü fıkradaki belgelere herhangi bir nedenle erişememesi hâlinde bunun gerekçelerini belirtir. Mahkeme gerekli gördüğü takdirde bu bilgi ve belgeleri resen toplar.

…”

68. İçtüzüğün “Formun ve eklerinin hazırlanmasına ilişkin ilkeler” başlıklı 60. maddesi şöyledir:

“(1) Başvuru formu, İçtüzüğün 59 uncu maddesine uygun olarak düzenlenir ve aynı maddede belirtilen belgeler ya da onaylı örnekleri başvuru formuna eklenir.

(2) Başvuru formu okunaklı ve başvurunun esasına yönelik özlü bilgileri içerir şekilde hazırlanır. Başvuru formunun ekler hariç on sayfayı geçmesi hâlinde başvurucunun ayrıca başvuru formuna olayların özetini eklemesi gerekir.

(3) Başvurucu, başvuru formunun ekinde sunduğu belgeleri, tarih sırasına göre numaralandırarak her bir belgeyi tanımlayıcı başlıklar hâlinde dizi pusulasına bağlar.”

69. İçtüzüğün “Form ve eklerinin ön incelemesi ve eksiklikler” başlıklı 66. maddesi şöyledir:

“(1)Bireysel Başvuru Bürosu gelen başvuruları şeklî eksiklikler bulunup bulunmadığı yönünden inceler. Başvuru formunda veya eklerinde herhangi bir eksiklik tespit edilmesi hâlinde, bunların tamamlattırılması için başvurucuya, varsa avukatına veya kanuni temsilcisine onbeş günü geçmemek üzere bir süre verilir.

(2) Eksikliklerin tamamlattırılmasına dair yazıda başvurucuya geçerli bir mazereti olmaksızın verilen sürede eksiklikleri tamamlamadığı takdirde başvurusunun reddine karar verileceği bildirilir.

(3) Başvurunun; süresinde yapılmadığı, 59 uncu ve 60 ıncı maddelerdeki şekil şartlarına uygun olmadığı ve tespit edilen eksikliklerin verilen kesin sürelerde tamamlanmadığı hâllerde Komisyonlar Başraportörü tarafından reddine karar verilir ve başvurucuya tebliğ edilir. Bu karara tebliğ tarihinden itibaren yedi gün içinde Komisyona itiraz edilebilir. Bu konuda Komisyonların verdiği kararlar kesindir.”

70. 6216 sayılı Kanun'un 47. maddesinin (3) numaralı, 48. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları ile İçtüzüğün 59. maddesinin ilgili fıkraları uyarınca Anayasa Mahkemesine başvuru konusu olaylarla ilgili delilleri sunmak suretiyle olaylar hakkındaki iddialarını ve dayanılan Anayasa hükmünün kendilerine göre ihlal edildiğine dair açıklamalarda bulunarak hukuki iddialarını kanıtlamak başvurucuya düşer (B. No: 2013/276, 9/1/2014, § 19).

71. Başvurucunun, kamu gücünün işlem, eylem ya da ihmali nedeniyle ihlal edildiğini ileri sürdüğü hak ve özgürlük ile dayanılan Anayasa hükümlerini, ihlal gerekçelerini, dayanılan deliller ile ihlale neden olduğu ileri sürülen işlem veya kararların aslı ya da örneğini başvuru dilekçesine eklemesi şarttır. Başvuru dilekçesinde kamu gücünün ihlale neden olduğu iddia edilen işlem, eylem ya da ihmaline dair olayların tarih sırasına göre özeti yapılmalı; bireysel başvuru kapsamındaki haklardan hangisinin hangi nedenle ihlal edildiği ve buna ilişkin gerekçeler ve deliller açıklanmalıdır (B. No: 2013/276, 9/1/2014, § 20).

72. Yukarıda belirtilen koşullar yerine getirilmediği takdirde Anayasa Mahkemesi başvuruyu açıkça dayanaktan yoksun olduğu gerekçesiyle kabul edilemez bulabilir. İddiaların dayanaktan yoksun olmadığı konusunda Anayasa Mahkemesinin ikna edilmesi, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların niteliğine bağlıdır. Başvurucunun başlangıçta, başvuru hakkında kabul edilemezlik kararı verilmesini önlemek için başvuru formu ve eklerinde iddialarını destekleyici belgeleri sunması ve gerekli açıklamaları yapması zorunludur (B. No: 2013/276, 9/1/2014, § 23).

73. Başvurucunun, Danıştayın yerleşik içtihatlarına aykırı karar verilmesi nedeniyle ihlale neden olduğunu ileri sürdüğü Ankara 5. Vergi Mahkemesindeki dava dosyasının tetkik edilmesinde, başvurucu hakkında resen katma değer vergisi tarh edilmesine ve vergi ziyaı cezası kesilmesine neden olan fiilin Derece Mahkemesince örtülü kazanç dağıtımı olarak tespit edilmesinin Danıştayın yerleşik içtihatlarına aykırı olduğu yönündeki iddiasına dayanak teşkil ettiği Danıştay kararları incelenmiş, ilgili kararlara konu olan somut olayların farklı özelliklerde olduğu anlaşılmıştır. Öte yandan Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarında da belirtildiği gibi, aynı hukuki metne ilişkin olarak, aynı derecedeki bağımsız yargı mercileri arasındaki yorum ve içtihat farklılıkları tek başına adil yargılanma hakkının ihlali niteliğinde kabul edilemeyeceği gibi, temyiz mercilerinin, uyuşmazlıklara ilişkin olarak tarafların talepleri ve delilleri arasındaki yorum farklılıkları da tek başına adil yargılanma hakkının ihlali niteliğinde kabul edilemez (B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 45).

74. Kaldı ki, hangi fiillerin örtülü kazanç dağıtımı anlamına geleceğine ilişkin somut olayın özelliklerine göre yapılan değerlendirme ve yorumlar neticesinde, mahkemeler ve Danıştay kararlarında somut olayların farklı özelliklerine göre farklı sonuçlara varıldığı anlaşılmış olup, başvuru dosyasına sunulan Danıştay kararlarının başvurucu lehine uygulanabilecek bir yerleşik içtihadın bulunduğu iddiasını kanıtlamaya yeterli düzeyde olmadığı görülmüştür.

75. Anayasa Mahkemesine yapılan bireysel başvurularda başvuruculların başvurularını titizlikle hazırlama ve takip etme yükümlülükleri vardır. Bu yükümlülüğün bir gereği olarak başvurucu, ihlal edildiğini iddia ettiği Anayasa hükmünün nasıl ihlal edildiğine ilişkin açıklamalarda bulunmak suretiyle hukuki iddialarını kanıtlamak zorundadır. Başvurucu tarafından soyut şekilde birtakım Anayasa hükümlerine atıfta bulunulmuş olması iddiaların ispatlandığı anlamına gelmez. Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yolu, Anayasa'ya aykırılığın soyut biçimde ileri sürülmesini sağlayan bir yol olarak düzenlenmemiştir (B. No: 2014/483, 19/11/2014, § 29).

76. Başvurucunun, ihlal iddiasının dayanağı olan tüm olayları göstermesi, başvuruyu

aydınlatacak ve hükmün esasını etkileyecek argümanları destekleyici tüm belgeleri başvuru dilekçesine eklemesi gerekir. Şayet bir belge elde edilememişse, bunun da nedenleri açıklanmalıdır (B. No: 2013/276, 9/1/2014, § 26). Somut başvuruda başvurucu bu koşulları yerine getirmeyerek iddialarını temellendirmediğinden başvurusunun esasının incelenmesi imkânı bulunmamaktadır.

77. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen ihlal iddialarının başvurucu tarafından kanıtlanmamış olması nedeniyle, başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığı yönündeki iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması",

2. Danıştay Savcılığı düşüncesinin tebliğ edilmemesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması",

3. Duruşma yapılmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının “başvuru yollarının tüketilmemiş olması”,

4. Danıştayın yerleşik içtihadına aykırı karar verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması",

nedenleriyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına,

22/6/2015 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

İBRAHİM ÖZARSLAN

B. No: 2013/2411 | Karar tarihi: 22.06.2015

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/2411

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

İBRAHİM ÖZARSLAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/2411)

Karar Tarihi: 22/6/2015

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör Yrd. : İsmail Emrah PERDECİOĞLU

Başvurucu : İbrahim ÖZARSLAN

Vekili : Av. Meftun PEKER

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 12/7/2002 tarihinde Bolu 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde aleyhine açılan sebepsiz zenginleşmeye dayalı alacak davasında hakkaniyete uygun yargılama yapılmadığını ve yargılamanın makul sürede tamamlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasına karar verilmesini talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 4/4/2013 tarihinde Bolu 2. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca 25/11/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 9/1/2015 tarihinde, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına ve bir örneğinin görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 9/2/2015 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve UYAP aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu aleyhine 12/7/2002 tarihinde Bolu 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde açılan sebepsiz zenginleşmeye dayalı alacak davasında, davacılar, başvurucunun Almanya'da oturan ablası F.K.'den 75.000,00 Alman Markı borç aldıklarını, bu borca karşılık 75.000,00 Alman Markı tutarında bir çek ile kendilerine ait olan bir kısım taşınmazları satış göstererek teminat olarak verdiklerini, borcun ödeme zamanı geldiğinde borç aldıkları F.K. yurtdışında oturduğundan ve onun Türkiye'deki işlerini gören, onun adına tapuda işlem yapma yetkisine sahip olduğunu bildikleri kardeşi başvurucu İbrahim Özarslan'a ödeme yapılmasını istediğinden, mevcut akrabalık ilişkisine ve ayrıca başvurucunun ablasına ait bir vekaletnameye de güvenerek, başvurucuya 74.400,00 Alman Markı tutarında ödeme yaptıklarını, ödeme karşılığında, başvurucu ile teminat olarak verilen değerlerin iadesi konusunda protokol imzaladıklarını, buna karşın teminat olarak verdikleri taşınmazlar ile çekin iade edilmesini beklerken, başvurucunun ablası F.K.'nin teminattaki çekin keşide yeri ile keşide tarihini doldurarak ya da doldurtarak aleyhlerine icra takibine geçtiğini, gayrimenkullerin de iade edilmediğini, F.K. nezdinde yapılan girişimlerin sonuçsuz kaldığını, yapılan ödemeler konusunda da bir netice alınamadığını, başvurucunun sebepsiz olarak zenginleştiğini belirterek 74.400,00 Alman Markının tahsilini talep etmişlerdir.

8. Yargılamanın ilerleyen aşamalarında bu dava, yine aynı davacılar tarafından aynı Mahkemede başvurucunun ablası F.K. aleyhine 27/6/2002 tarihinde açılan menfi tespit ve tapu iptali ve tescil davasıyla birleştirilmiştir.

9. Yapılan yargılama sonunda Bolu 1. Asliye Hukuk Mahkemesi, 3/5/2011 tarih ve E.2002/314, K.2011/284 sayılı kararı ile başvurucunun ablası F.K. hakkında açılan davanın reddine, başvurucu hakkında açılan davanın ise, başvurucu ve davalılar arasında, başvurucuya ödeme yapıldığına dair imzalanan protokolün geçerli olduğu gerekçesiyle kabulüne hükmetmiştir.

10. Temyiz üzerine Yargıtay 19. Hukuk Dairesi, 8/3/2012 tarih ve E.2011/9601, K.2012/3793 sayılı ilâmı ile kararın onanmasına hükmetmiştir.

11. Aynı Daireye yapılan karar düzeltme istemi de 4/10/2012 tarih ve E.2012/9084, K.2012/14305 sayılı ilâm ile reddedilmiştir.

12. Başvurucu 15/3/2013 tarihinde ilamı öğrendiğini bildirmiştir.

13. Başvurucu, 4/4/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

14. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Usul ekonomisi ilkesi" kenar başlıklı 30. maddesi, 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun "Sebepsiz Zenginleşmeden Doğan Borç İlişkileri" başlıklı 77. ve devamı maddeleri.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

15. Mahkemenin 22/6/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 4/4/2013 tarih ve 2013/2411 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

16. Başvurucu, 12/7/2002 tarihinde aleyhine açılan sebepsiz zenginleşmeye dayalı alacak davasında makul sürede yargılama yapılmadığını ve davanın kabulüne dayanak olan, davacılar ile imzalandığı ileri sürülen prokotolün sahte olduğunu, bu durumun da Bolu 2. Asliye Ceza Mahkemesinin 11/4/2007 tarihli kararı ile sabit olduğunu ancak ceza davası sonuçlanmadan Bolu 1. Asliye Hukuk Mahkemesince karar verildiğini belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

17. Başvurucunun, yargılama sonunda verilen kararın adil olmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlali iddiası ile yargılamanın makul sürede tamamlanmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası ayrı ayrı değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Yargılamanın Sonucu İtibarıyla Adil Olmadığı İddiası

18. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz."

19. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, ... açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

20. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvurular kapsamında değerlendirilen kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği kurala bağlanmıştır.

21. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda açık bir keyfilik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular, bariz takdir hatası veya açık keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

22. Somut olayda başvurucu, Bolu 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde aleyhine açılan sebepsiz zenginleşmeye dayalı alacak davasında, nihai karara dayanak olan protokolün sahte olduğunu, bu durumun Bolu 2. Asliye Ceza Mahkemesinin kararı ile sabit olduğunu, buna

rağmen aleyhine karar verildiğini, ayrıca kararın ceza davası sonuçlanmadan verildiğini belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

23. Başvuru dosyasının incelenmesinde, başvurucu aleyhine açılan alacak davasında hükme dayanak alınan protokolün sahteliği iddiasıyla, alacak davasının davacılarından İ.Ö. hakkında "özel evrakta sahtecilik" suçundan Bolu 2. Asliye Ceza Mahkemesinde kamu davası açıldığı, yapılan yargılama sonunda Adli Tıp Kurumu Fizik İhtisas Dairesinin raporu doğrultusunda İ.Ö. hakkında mahkumiyet hükmü verildiği, bu kararın 6/4/2010 tarihinde kesinleştiği anlaşılmıştır.

24. Bolu 1. Asliye Hukuk Mahkemesi ise bireysel başvuru konusu yapılan alacak davası sonunda 3/5/2011 tarihli kararında, Bolu 2. Asliye Ceza Mahkemesinin mahkumiyet hükmüne de dayanak olan Adli Tıp Kurumu Fizik İhtisas Dairesinin anılan raporunu dikkate alarak, raporda protokolde yer alan "7400 rakamlarının baş tarafında yer alan '7' rakamının orta çizgisinin kendinden sonra gelen '4' rakamının üzerinde yer aldığı, ring ışık altında ve storeo mikroskop altında yapılan incelemede tespit edildiğinden ve son tarafta yer alan '0' rakamından tersim özellikleri, konum, ebat ve satır hizası bakımından kendinden önce gelen rakamlardan farklı olduğu tespit edildiğinden '7' ve '0' rakamlarının bulundukları yere sonradan ilave edilmiş oldukları" hususlarının tespit edildiğini, ancak incelenen rakamlardan sonra yazı ile parantez içine "yetmişdörtbin alman markı" yazısının yazıldığını ve başvurucunun bu belgenin sağ ve orta taraflarına iki imza attığını, imzanın atıldığı yer ile üstte bulunan metin arasında uygunluk bulunduğunu, imzaların önceden atılarak yazıların sonradan yazıldığı izleniminin oluşmadığını belirterek, davanın kabulüne karar vermiştir. İlk Derece Mahkemesinin bu kararı, Yargıtay 19. Hukuk Dairesinin 8/3/2012 tarihli ilamı ile onanmış, karar düzeltme istemi de 4/10/2012 tarihli ilamla reddedilmiştir.

25. Mahkemenin gerekçesi ve başvurucunun iddiaları incelendiğinde, iddiaların özünün Derece Mahkemeleri tarafından delillerin değerlendirilmesinde ve hukuk kurallarının yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

26. Öte yandan Bolu 2. Asliye Ceza Mahkemesince verilen mahkûmiyet kararının 6/4/2010 tarihinde kesinleştiği, Bolu 1. Asliye Hukuk Mahkemesince 3/5/2011 tarihinde esasa ilişkin karar verildiği dikkate alındığında, başvurucunun, ceza davası sonucu beklenmeden hukuk davasında karar verildiği iddiasının yerinde olmadığı görülmüştür.

27. Başvurucu, yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığına, kendi delillerini ve iddialarını sunma olanağı bulamadığına, karşı tarafça sunulan delillere ve iddialara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığına ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının Derece Mahkemesi tarafından dinlenmediğine ilişkin bir bilgi ya da kanıt sunmadığı gibi İlk Derece Mahkemesinin ve Yargıtayın kararlarında bariz takdir hatası veya açık keyfilik oluşturan herhangi bir durum da tespit edilememiştir.

28. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, Derece Mahkemeleri kararlarının bariz takdir hatası veya açık keyfilik de içermediği anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Yargılamanın Makul Sürede Tamamlanmadığı İddiası

29. Başvurucunun yargılamanın uzunluğuyla ilgili şikâyeti açıkça dayanaktan yoksun olmadığı gibi bu şikâyet için diğer kabul edilemezlik nedenlerinden herhangi biri de bulunmamaktadır. Bu nedenle, başvurunun bu bölümüne ilişkin olarak kabul edilebilirlik kararı verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

30. Başvurucu, 12/7/2002 tarihinde Bolu 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde aleyhine açılan sebepsiz zenginleşmeye dayalı alacak davasında makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

31. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, esasen Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

32. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

33. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, sebepsiz zenginleşmeye dayalı alacak davasının söz konusu olduğu görülmekle, 1086 sayılı mülga Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ile 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

34. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih, 12/7/2002 tarihidir.

35. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52). Bu kapsamda, somut yargılama faaliyeti açısından sürenin bitiş tarihinin, başvurucunun karar düzeltme talebinin Yargıtay 19. Hukuk Dairesince reddedildiği 4/10/2012 tarihi olduğu anlaşılmaktadır.

36. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, yargılamanın konusunun, davacı

tarafından başvurucuya yapıldığı iddia edilen ödemenin sebepsiz zenginleşme hükümlerine dayanılarak iade edilmesi olduğu, 22/3/2011 tarihinde davanın, başvurucunun ablası F.K. aleyhine açılan menfi tespit ile tapu iptali ve tescil davası ile birleştirildiği, Bolu 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin 3/5/2011 tarihli kararı ile başvurucu hakkında açılan davanın kabulüne hükmedildiği, bu kararın Yargıtay 19. Hukuk Dairesinin 8/3/2012 tarihli ilâmı ile onandığı, karar düzeltme isteminin de 4/10/2012 tarihinde reddedildiği, böylece İlk Derece Mahkemesi kararının kesinleştiği belirlenmiştir.

37. 6100 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 34-64).

38. Başvuruya konu sebepsiz zenginleşmeye dayalı alacak davasının incelenmesinde; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, yargılamanın niteliği, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında davanın karmaşık olmaktan uzak olduğu anlaşılmıştır. Başvurucunun tutum ve davranışlarıyla ve usulü haklarını kullanırken özensiz davranmasıyla yargılamanın uzamasına önemli ölçüde sebep olduğu da söylenemez. Dolayısıyla somut başvuru açısından, daha önce verilen kararlar dışında farklı karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı, söz konusu on yıl iki ay yirmi iki günlük yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

39. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanunun 50. Maddesi Yönünden

40. Başvurucu, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesini ve ihlal sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasına hükmedilmesini talep etmiştir.

41. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir. Ancak yerindelik denetimi yapılamaz, idari eylem ve işlem niteliğinde karar verilemez.

Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

42. 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrasında,esas inceleme sonunda ihlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedileceği belirtilmiş, ancak yerindelik denetimi yapılamayacağı, idari

eylem ve işlem niteliğinde karar verilemeyeceği hüküm altına alınmıştır.

43. Başvuru konusu olayda, on yıl iki ay yirmi iki günlük yargılama süreci nedeniyle başvurucunun makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. Bununla birlikte, başvuruya konu olan yargılama sürecinin kesinleşerek sona erdiği dikkate alındığında, başvurucunun da tazminat talebi bulunmaması nedeniyle ihlalin tespiti dışında sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gereken bir husus bulunmadığı anlaşılmaktadır.

44. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Yargılamanın sonucunun adil olmadığı yönündeki iddiasının “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

3. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucunun yeniden yargılama yapılması yönündeki talebinin reddine,

C. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

22/6/2015 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET YAVUZ YÜCEL

B. No: 2013/2940 | Karar tarihi: 22.06.2015

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/2940

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET YAVUZ YÜCEL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/2940)

Karar Tarihi: 22/6/2015

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Kadir ÖZKAYA

Raportör Yrd. : Gökçe GÜLTEKİN

Başvurucu : Mehmet Yavuz YÜCEL

Vekili : Av. Yusuf Rıza ÇOLAK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, Makine ve Kimya Endüstrisi Elmadağ Roket Sanayi ve Ticaret A.Ş. Genel Müdürlüğü ve Yönetim Kurulu Başkanlığı görevinden alınmasına ilişkin müşterek kararname ile Makina ve Kimya Endüstrisi (MKE) Kurumu Müşavirliğine atanmasına ilişkin idari işlemin iptali ile uğradığı maddi kayıpların ödenmesi istemiyle Danıştay Beşinci Dairesinde açtığı davanın reddedildiğini ve yargılamanın makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, Anayasa'nın 1., 2., 9., 11., 12., 13., 14., 35., 36., 40., 125., 138. ve 141. maddelerinin ihlal edildiğini ileri sürmüş, tazminat talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 8/5/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca 24/9/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 21/11/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 25/12/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve UYAP aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, Elmadağ Roket Sanayi ve Ticaret A.Ş. Genel Müdürlüğü ve Yönetim Kurulu Başkanlığı görevinden alınmasına ilişkin 12/12/2000 tarihli müşterek kararname ile MKE Kurumu Müşavirliğine atanmasına ilişkin 18/12/2000 tarihli MKE Genel Müdürlüğü işleminin iptali ve uğradığı parasal kayıpların giderilmesi istemiyle 12/2/2001 tarihinde Danıştay Beşinci Dairesinde dava açmıştır.

8. Dairenin, 12/10/2004 tarih ve E.2001/680, K.2004/3648 sayılı ilâmıyla; Elmadağ Roket Sanayi ve Ticaret A.Ş.'de üretimin zamanında yapılmaması nedeniyle 1996 yılından 2000 yılına kadar gecikme cezası ödendiği, şirketin bu konuda iki kez uyarıldığı, bu durumun itibar ve güven kaybına yol açtığı, alınan siparişler üzerine üretim yapıldığından üretimin siparişlere göre hesaplanması gerektiği, üretilen roketlerde önemli yetersizlikler ve hatalar bulunduğu, başvurucunun ana teşekkül nezdinde yeterli teşebbüste bulunmayarak önemli miktarda gecikme cezası ödenmesine sebep olduğu, stokların artması ve büroda işçi çalıştırılmasına ilişkin Yüksek Denetleme Kurulu raporlarında sürekli eleştiri konusu olduğu halde bu konuda üzerine düşen görevi yapmadığı, MKE Kurumunun Milli Savunma Bakanlığı ile ilişkilendirilmesinden sonra bağlı ortaklıkların verimliliklerinin arttırılması amacıyla incelenen raporlar ve işlemler sonucu takdir yetkisine dayanılarak görevden alınması yolunda tesis edilen işlemde kamu yararı ve hizmet gereklerine aykırılık görülmediği gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir.

9. Temyiz üzerine, Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun 9/4/2009 tarih ve E.2005/514, K.2009/1066 sayılı ilâmıyla hüküm onanmıştır.

10. Karar düzeltme istemi, Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun 1/10/2012 tarih ve 2009/2572, K.2012/1321 sayılı ilâmıyla reddedilmiştir.

11. Karar, başvurucuya 10/4/2013 tarihinde tebliğ edilmiştir.

12. Başvurucu, 8/5/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

13. 6/1/1982 tarih ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu’nun 1. maddesinin (2) numaralı fıkrası, 2. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) ve (b) bendi, 14. maddesinin (3) ve (4) numaralı fıkraları, 20. maddesinin (5) numaralı fıkrası, 49. maddesinin (3) numaralı fıkrası ile 60. maddesi.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

14. Mahkemenin 22/6/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 8/5/2013

tarih ve 2013/2940 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

15. Başvurucu, Elmadağ Roket Sanayi ve Ticaret A.Ş. Genel Müdürlüğü ve Yönetim Kurulu Başkanlığı görevinden alınmasına ilişkin müşterek kararname ile MKE Kurumu Müşavirliğine atanmasına ilişkin idari işlemin iptali ve uğradığı maddi kayıpların ödenmesi istemiyle Danıştay Beşinci Dairesinde açtığı davada verilen kararın hukuka aykırı olduğunu, yürüttüğü görevlerde daima başarılı ve liyakatli olduğunu, Danıştay Beşinci Dairesince yerindelik denetimi yapıldığını ve yargılamanın makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, Anayasa'nın 1., 2., 9., 11., 12., 13., 14., 35., 36., 40., 125., 138. ve 141. maddelerinde düzenlenen haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

16. Başvuru dilekçesi ve ekleri incelendiğinde, başvurucunun, 12/2/2001 tarihinde Danıştay Beşinci Dairesinde açtığı iptal ve tam yargı davasında hukuka aykırı karar verildiğini bu nedenle eşitlik ve hukuk devleti ilkeleri ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürdüğü anlaşılmıştır. Anayasa Mahkemesi, başvurucunun ihlal iddialarına ilişkin nitelendirmesi ile bağlı olmayıp hukuki nitelendirmeyi kendisi yapar. Anılan ihlal iddiaları, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ile Mahkemece verilen kararın adil olup olmamasına ilişkin olduğundan, bu iddiaların tamamı yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığı iddiası kapsamında nitelendirilmiştir. Başvurucunun, makul sürede yargılama yapılmadığı yönündeki iddiası ise ayrıca değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Yargılamanın Sonucu İtibarıyla Adil Olmadığı İddiası

17. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

“Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz.”

18. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“Mahkeme, … açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir.”

19. 6216 sayılı Kanun’un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvurular kapsamında değerlendirilen kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği kurala bağlanmıştır.

20. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda açık bir takdir hatası içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular açıkça keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

21. Başvuru konusu olayda, başvurucu, Elmadağ Roket Sanayi ve Ticaret A.Ş. Genel Müdürlüğü ve Yönetim Kurulu Başkanlığı görevinden alınmasına ilişkin müşterek kararname ile MKE Kurumu Müşavirliğine atanmasına ilişkin idari işlemin iptali ve uğradığı maddi kayıpların ödenmesi istemiyle Danıştay Beşinci Dairesinde açtığı davada verilen kararın hukuka aykırı olduğunu, yürüttüğü görevlerde daima başarılı ve liyakatli olduğunu, Danıştay Beşinci Dairesince yerindelik denetimi yapıldığını belirterek, eşitlik ve hukuk devleti ilkeleri ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

22. Başvurucu, Elmadağ Roket Sanayi ve Ticaret A.Ş. Genel Müdürlüğü ve Yönetim Kurulu Başkanlığı görevinden alınmasına ilişkin12/12/2000 tarihli müşterek kararname ile MKE Kurumu Müşavirliğine atanmasına ilişkin 18/12/2000 tarihli idari işlemin iptali ve uğradığı maddi kayıpların ödenmesi istemiyle Danıştay Beşinci Dairesinde iptal ve tam yargı davası açmış, Dairenin 23/2/2007 tarihli ilâmıyla başvurucunun ana teşekkül nezdinde yeterli teşebbüste bulunmayarak önemli miktarda gecikme cezası ödenmesine sebep olduğu, stokların artması ve büroda işçi çalıştırılmasına ilişkin Yüksek Denetleme Kurulu raporlarında sürekli eleştiri konusu olduğu halde bu konuda üzerine düşen görevi yapmadığı, MKE Kurumunun Milli Savunma Bakanlığı ile ilişkilendirilmesinden sonra bağlı ortaklıkların verimliliklerinin arttırılması amacıyla incelenen raporlar ve işlemler sonucu takdir yetkisine dayanılarak görevden alınması yolunda tesis edilen işlemde kamu yararı ve hizmet gereklerine aykırılık görülmediği gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir. Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun 9/4/2009 tarihli ilâmıyla karar onanmış, karar düzeltme istemi, İdari Dava Daireleri Kurulunun 1/10/2012 tarihli ilâmıyla reddedilmiştir.

23. Mahkemenin gerekçesi ve başvurucunun iddiaları incelendiğinde, iddiaların özünün Derece Mahkemesi tarafından delillerin değerlendirilmesinde ve hukuk kurallarının yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

24. Başvurucu, yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığına, kendi delillerini ve iddialarını sunma olanağı bulamadığına, karşı tarafça sunulan delillere ve iddialara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığına ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının Derece Mahkemesi tarafından dinlenmediğine ilişkin bir bilgi ya da kanıt sunmadığı gibi Mahkemenin kararında bariz takdir hatası veya açık keyfilik oluşturan herhangi bir durum da tespit edilememiştir.

25. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, Derece Mahkemesi kararlarının bariz takdir hatası veya açık keyfilik de içermediği anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Yargılama Süresinin Makul Olmadığı İddiası

26. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun bu kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

27. Başvurucu, Elmadağ Roket Sanayi ve Ticaret A.Ş. Genel Müdürlüğü ve Yönetim Kurulu Başkanlığı görevinden alınmasına ilişkin 12/12/2000 tarihli müşterek kararname ile MKE Kurumu Müşavirliğine atanmasına ilişkin 18/12/2000 tarihli MKE Genel Müdürlüğü

işleminin iptali ve uğradığı parasal kayıpların giderilmesi istemiyle 12/2/2001 tarihinde Danıştay Beşinci Dairesinde açtığı davaya ilişkin yargılamanın makul sürede tamamlanmadığını ve Anayasa'nın 36. maddesinde tanımlanan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

28. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38,39).

29. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

30. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekir. Hukuk sisteminde yer alan mevzuat hükümleri gereğince "kamu hukuku" alanına dâhil olan, ancak sonucu itibarıyla özel nitelikteki haklar ve yükümlülükler üzerinde belirleyici olan uyuşmazlıkları konu alan davalar da Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesinin koruması kapsamına girmektedir. Bu anlamda, belirtilen düzenlemelerde yer verilen güvenceler, başvurucunun haklarına zarar verdiği iddia edilen idari bir kararın iptali talebiyle açılan davalara da uygulanacaktır. Başvuruya konu davanın, 12/12/2000 tarihli müşterek kararnamenin iptali ile MKE Kurumu Müşavirliğine atamaya ilişkin 18/12/2000 tarihli MKE Genel Müdürlüğü işleminin iptali ve uğranılan parasal kayıpların tazmini istemini konu alan bir uyuşmazlık olduğu görülmekte olup, somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/1198, 7/11/2013, § 44).

31. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih, 12/2/2001 tarihidir.

32. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52). Somut başvuru açısından bu tarih, Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu tarafından karar düzeltme isteminin reddedildiği, 1/10/2012 tarihidir.

33. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, 12/2/2001 Danıştay Beşinci

Dairesinde açılan iptal ve tam yargı davasında, tarafların dilekçelerinin incelendiği ve delillerinin toplandığı, Danıştay savcısının düşüncesinin alındığı ve Dairenin 12/10/2004 tarihli kararıyla davanın reddine karar verildiği, temyiz üzerine Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun 9/4/2009 tarihli ilâmıyla hükmün onandığı, karar düzeltme isteminin Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun 1/10/2012 tarihli ilâmıyla reddedildiği ve bu tarihte kararın kesinleştiği anlaşılmaktadır.

34. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, başvuruya konu yargılama sürecinin idari yargı makamları nezdinde sürdüğü görülmekle, 2577 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve idari yargı alanına dâhil uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 2577 sayılı Kanun'un muhtelif maddelerinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (bkz. § 13).

35. Hukuk sistemimizde idari yargı alanında yer alan uyuşmazlıklara ilişkin dava sürelerinin makul yargılama süresini aştığı yönündeki tespitlere, AİHM kararlarında yer verilmiş olup, özellikle idari yargı alanındaki yapısal sorunlar ve Danıştay nezdinde temyiz ve karar düzeltme incelemelerinde geçirilen uzun yargılama sürelerinin ihlal kararlarına temel oluşturduğu anlaşılmaktadır. Bu kapsamda idari yargı makamları nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle 2577 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümleri de göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir (B. No: 2012/1198, 7/11/2013, §§ 54-60).

36. Başvuruya konu davaya bir bütün olarak bakıldığında, 2577 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine tabi bir yargılama sürecine ilişkin somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı, yargılamanın yaklaşık altı yıllık kısmının temyiz ve karar düzeltme incelemelerinde geçtiği, söz konusu on bir yıl yedi ay on dokuz günlük yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

37. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

38. Başvurucu, 12/2/2001 tarihinde açtığı davanın makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle 144.000,00 TL maddi ve 50.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

39. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

40. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin on bir yıl yedi ay on dokuz günlük yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında başvurucuya takdiren net

11.650,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

41. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucunun maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

42. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığı yönündeki iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

3. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya net 11.650,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

22/6/2015 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

TEVFİK BULUT

B. No: 2013/3327 | Karar tarihi: 22.06.2015

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/3327

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

TEVFİK BULUT BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/3327)

Karar Tarihi: 22/6/2015

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Kadir ÖZKAYA

Raportör Yrd. : İsmail Emrah PERDECİOĞLU

Başvurucu : Tevfik BULUT

Vekili : Av. Tülay BEKAR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 28/3/2005 tarihinde Akçaabat 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı tapu iptali ve tescil sonucunda hukuka aykırı olarak davanın reddine karar verildiğini, silahların eşitliği ilkesine ve hukuki dinlenilme hakkına uygun bir yargılamanın yapılmadığını, tanık beyanları üzerindeki çelişki giderilmeksizin karar verildiğini, Mahkeme ve Yargıtay kararlarının eksik gerekçelere dayandığını, yargılamanın makul sürede tamamlanmadığını belirterek, adil yargılanma ve mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş, ihlallerin tespiti ile yeniden yargılama yapılmasına karar verilmesini veya tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 21/5/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca 24/11/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik

incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına ve dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 28/1/2015 tarihinde, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına ve bir örneğinin görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 10/2/2015 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve UYAP aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, 28/3/2005 tarihinde Akçaabat 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı dört davalısı bulunan tapu iptali ve tescil davasında, Akçaabat ilçesi N. Puluthane mahallesinde bulunan taşınmazı, Bulutlar Gıda San. Tic. A.Ş.'de 1/5 hisse oranında ortak oldukları davalılar ile birlikte satın aldıklarını, buna rağmen davalıların hile ile söz konusu taşınmazı kendi adlarına tescil ettirdiklerini, anılan şirketin yurt içi ve yurt dışı işlerini takip ettiğinden tescil sırasında Tapu Sicil Müdürlüğünde hazır bulunamadığını belirterek, ilgili taşınmazın tapusunun iptali ile 1/5 hissesinin adına tapuya tesciline karar verilmesini istemiştir.

8. Akçaabat 1. Asliye Hukuk Mahkemesi, 3/2/2010 tarih ve E.2005/102, K.2010/23 sayılı kararı ile "yapılan keşif, dinlenen tanık beyanları, resmi kurumlardan alınan bilgiler ve dosya kapsamındaki diğer delillerin değerlendirilmesi sonucu, dinlenen taraf tanıklarından dava konusu parselin alım ve tescil aşamasında davacının olmadığı, davalılardan F.B.'nin pazarlık yaptığı ve kargas halde bulunan inşaatı da kendisinin tamamladığı, dava konusu taşınmazın şirket adına alındığına dair hiçbir kayıt ve belge bulunmadığı gibi söz konusu taşınmazı davalı F.B.'nin satın alıp yaptırdığına dair gerek inşaatta çalışan tanıkların beyanları, gerekse resmi kayıtların bulunduğu, davacının davaya konu ettiği 6/3/2005 tarihli tutanağın da dava konusu taşınmazın şirket adına alındığını belgelemeyip, şirket ortağı olan davacı ve davalılar arasındaki alacak borç ilişkisini içeren bir hesap dökümü olduğu, kaldı ki bu tutanağa göre de davacının talep ettiği taşınmazları fazlasıyla aldığının, dosya içerisindeki tapu kayıtlarından anlaşıldığı, davacının davalılardan başkaca para ve taşınmaz alacak hakkının bulunmadığı" gerekçesiyle davanın reddine hükmetmiştir.

9. İlk Derece Mahkemesi kararının temyiz edilmesi üzerine, Yargıtay 14. Hukuk Dairesi, 1/8/2011 tarih ve E.2011/8332, K.2011/9905 sayılı ilâmı ile tebligat pulundaki eksiklikten dolayı dosyanın Mahkemesine iadesine karar vermiştir.

10. Eksikliğin tamamlanmasının ardından yapılan temyiz incelemesi sonucu Yargıtay 14. Hukuk Dairesi, 10/1/2012 tarih ve E.2011/10774, K.2012/50 sayılı ilâmı ile başvurucunun iddialarını yazılı delil veya yazılı delil başlangıcı ile kanıtlayamadığını ancak dava dilekçesinde açıkça yemin deliline de dayanıldığını bu nedenle bu hakkın hatırlatılarak sonucuna göre bir hüküm kurulması gerektiğini belirtmiş, İlk Derece Mahkemesi kararını bozmuştur.

11. Bozma kararına uyan Akçaabat 1. Asliye Hukuk Mahkemesi, 6/6/2012 tarih ve

E.2012/109, K.2012/238 sayılı kararı ile bozma ilâmı doğrultusunda davalılara yemin teklif etmiş, teklif edilen yeminin davalılarca 6/6/2012 tarihli duruşmada usulüne uygun olarak yerine getirilmesinin üzerine tekrar davanın reddine hükmetmiştir.

12. Temyiz incelemesi sonucu anılan karar, Yargıtay 14. Hukuk Dairesinin, 18/10/2012 tarih ve E.2012/11103, K.2012/12104 sayılı ilâmı ile 10/1/2012 tarihli bozma ilâmı doğrultusunda araştırma ve inceleme yapıldığı ve usul ve yasaya uygun olduğu gerekçesiyle onanmış, aynı Daireye yapılan karar düzeltme istemi de 7/3/2013 tarih ve E.2013/1547, K.2013/3386 sayılı ilâm ile reddedilmiştir.

13. Karar düzeltme isteminin reddine ilişkin ilâm başvurucuya 22/4/2013 tarihinde tebliğ edilmiştir.

14. Başvurucu, 21/5/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

15. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Usul ekonomisi ilkesi" kenar başlıklı 30. maddesi şöyledir:

"Hâkim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmamasını sağlamakla yükümlüdür."

16. 22/4/1926 tarih ve 818 sayılı mülga Borçlar Kanunu'nun "Akidlerin Tefsiri Muvazaa" başlıklı 18. maddesi şöyledir:

"Bir akdin şekil ve şartlarını tayininde, iki tarafın gerek sehven gerek akitteki hakiki maksatlarını gizlemek için kullandıkları tabirlere ve isimlere bakılmıyarak, onların hakiki ve müşterek maksatlarını aramak lazımdır.

Tahriri borç ikrarına istinat ile alacaklı sıfatını iktisabeden başkasına karşı, borçlu tarafından muvazaa iddiası dermeyan olunamaz."

17. 6100 sayılı Kanun'un "Delil Başlangıcı" başlıklı 202. maddesi şöyledir:

"(1) Senetle ispat zorunluluğu bulunan hâllerde delil başlangıcı bulunursa tanık dinlenebilir.

(2) Delil başlangıcı, iddia konusu hukuki işlemin tamamen ispatına yeterli olmamakla birlikte, söz konusu hukuki işlemi muhtemel gösteren ve kendisine karşı ileri sürülen kimse veya temsilcisi tarafından verilmiş veya gönderilmiş belgedir."

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

18. Mahkemenin 22/6/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 21/5/2013 tarih ve 2013/3327 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

19. Başvurucu, 28/3/2005 tarihinde Akçaabat 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı tapu iptali ve tescil davasına ilişkin yargılamada delillerin eksik, hatalı ve yanlış değerlendirilmesi sonucu davanın reddine karar verildiğini, silahların eşitliği ilkesine ve hukuki dinlenilme hakkına uygun bir yargılamanın yapılmadığını, tanık beyanları üzerindeki çelişki giderilmeksizin karar verildiğini, gerekçeli kararda tanıklardan ikisinin ifadelerine değinilmediğini, bu doğrultuda Mahkeme ve Yargıtay kararlarının eksik gerekçelere dayandığını ve yargılamanın makul sürede tamamlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ve adil bir yargılama yapılmamasından dolayı ortaya çıkan sonuç

nedeniyle mülkiyet hakkının da ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

20. Başvuru dilekçesi ve ekleri incelendiğinde, başvurucunun, bireysel başvuruya konu yargılama sürecinde adil bir yargılama yapılmaması sonucunda silahların eşitliği ilkesinin, hukuki dinlenilme hakkının ve mülkiyet hakkının da ihlal edildiğini ileri sürdüğü anlaşılmıştır. Anayasa Mahkemesi, başvuruculların ihlal iddialarına ilişkin nitelendirmesi ile bağlı olmayıp hukuki nitelendirmeyi kendisi yapar (Tahir Canan, B.No: 2012/969, 18/9/2013, §16). Anılan ihlal iddiaları yargılama sürecinin ve yargılama sonunda verilen kararın adil olup olmadığına ilişkin olduğundan, söz konusu iddialar adil yargılanma hakkının ihlali iddiası kapsamında değerlendirilmiştir. Öte yandan başvurucunun diğer iddiaları gerekçeli karar hakkının ihlali iddiası ve makul sürede yargılanma hakkının ihlali iddiası başlıkları altında ayrıca değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Yargılamanın Sonucu İtibarıyla Adil Olmadığı İddiası

21. Başvurucu, Akçaabat 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı tapu iptali ve tescil davasında, delillerin eksik, hatalı ve yanlış değerlendirilmesi sonucu davanın reddine karar verildiğini, silahların eşitliği ilkesine ve hukuki dinlenilme hakkına uygun bir yargılamanın yapılmadığını, adil bir yargılama yapılmaması sonucunda mülkiyetinden mahrum bırakıldığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

22. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz."

23. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, ... açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

24. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvurular kapsamında değerlendirilen kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği kurala bağlanmıştır.

25. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda açık bir keyfilik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular, bariz takdir hatası veya açık keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (Necati Gündüz, Recep Gündüz, B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

26. Somut olayda, Akçaabat 1. Asliye Hukuk Mahkemesi 3/2/2010 tarihli kararında, yapılan keşif, dinlenen tanık beyanları, resmi kurumlardan alınan bilgiler ve dosya kapsamındaki diğer delillerin değerlendirilmesi sonucu davanın reddine hükmetmiş (bkz. § 8) ancak bu

karar Yargıtay 14. Hukuk Dairesinin 10/1/2012 tarihli ilâmı ile başvurucunun iddialarını yazılı delil veya yazılı delil başlangıcı ile kanıtlayamadığı ve dava dilekçesinde açıkça yemin deliline de dayanıldığından bu hakkın başvurucuya hatırlatılarak sonucuna göre bir hüküm kurulması gerektiği belirtilerek bozulmuştur.

27. Bozma ilâmına uyularak yeniden yapılan yargılama sonucu, Akçaabat 1. Asliye Hukuk Mahkemesi, ilâmda belirtilen hususu dikkate alarak, davalılara yemin teklif edip usulüne uygun olarak yemin edilmesinin ardından 6/6/2012 tarihinde tekrar davanın reddine karar vermiş, bu karar Yargıtay 14. Hukuk Dairesinin 18/10/2012 tarihli ilâmı ile onanmış, karar düzeltme istemi de 7/3/2013 tarihli ilâm ile reddedilmiştir.

28. Mahkemenin gerekçesi ve başvurucunun iddiaları incelendiğinde, iddiaların özünün Derece Mahkemeleri tarafından delillerin değerlendirilmesinde ve hukuk kurallarının yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

29. Başvurucu, yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığına, kendi delillerini ve iddialarını sunma olanağı bulamadığına, karşı tarafça sunulan delillere ve iddialara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığına ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının Derece Mahkemesi tarafından dinlenmediğine ilişkin bir bilgi ya da kanıt sunmadığı gibi İlk Derece Mahkemesinin ve Yargıtayın kararlarında bariz takdir hatası veya açık keyfilik oluşturan herhangi bir durum da tespit edilememiştir.

30. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, Derece Mahkemeleri kararlarının bariz takdir hatası veya açık keyfilik de içermediği anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Gerekçeli Karar Hakkının İhlali İddiası

31. Başvurucu, yargılama sürecinde dinlettiği tanıklardan iki tanesinin beyanlarına gerekçeli kararda yer verilmediğini, gerekçeli kararda belirtilen tanık beyanlarına ise özet olarak yer verildiğini, bu bağlamda davanın taraflarınca dinletilen tanıklar arasında oluşan çelişkili durum hakkında kararda ayrı ve açık bir değerlendirme yapılmadığını, bu hususlara ilişkin herhangi bir açıklamanın Yargıtay ilâmlarında da yer almadığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

32. Anayasa’nın 141. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

“Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır.”

33. Anayasa’nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı organlarına davacı ve davalı olarak başvurabilme ve bunun doğal sonucu olarak da iddia, savunma ve adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır. Maddeyle güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, kendisi bir temel hak niteliği taşımasının ötesinde, diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmasını ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden birisidir. Bu bağlamda Anayasa’nın, bütün mahkemelerin her türlü kararlarının gerekçeli olarak yazılmasını ifade eden 141. maddesinin de, hak arama hürriyetinin kapsamının belirlenmesinde gözetilmesi gerektiği açıktır (Vedat Benli, B. No: 2013/307, 16/5/2013, § 30).

34. Ancak derece mahkemeleri, kendisine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değildir. Bununla beraber, ileri sürülen iddialardan biri kabul edildiğinde davanın sonucuna etkili olması söz konusu ise, mahkeme bu hususa belirli ve açık bir yanıt vermek zorunda olabilir. Böyle bir durumda dahi, ileri sürülen iddiaların zımnen reddi yeterli olabilir (Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56).

35. Öte yandan temyiz mercilerinin kararlarının tamamen gerekçeli olması zorunlu değildir. Temyiz merciinin yargılamayı yapan mahkemenin kararıyla aynı fikirde olması ve bunu ya aynı gerekçeyi kullanarak ya da basit bir atıfla kararına yansıtması yeterlidir. Burada önemli olan husus, temyiz merciinin bir şekilde temyizde dile getirilmiş ana unsurları incelediğini, derece mahkemesinin kararını inceleyerek onadığını ya da bozduğunu göstermesidir (Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 57).

36. Somut olayda, Mahkemece, başvurucunun iddiaları, davalının cevapları dikkate alınmış, her iki tarafın da ileri sürdüğü deliller değerlendirilmiş, keşif yapılmış, tanıklar dinlenmiş ve resmi kurumlardan alınan bilgiler çerçevesinde davanın reddine karar verilmiştir (bkz. § 8). Tarafların temyizi üzerine Yargıtay 14. Hukuk Dairesi, yaptığı değerlendirme sonucu İlk Derece Mahkemesinin kararını, "… 2-Somut olayda davacı; iddialarını, yazılı delil veya yazılı delil başlangıcı ile kanıtlayamamıştır. Ancak, dava dilekçesinde açıkça yemin deliline de dayandığından bu hakkı hatırlatılmalı, sonucuna uygun bir hüküm kurulmalıdır. …" gerekçesine dayanarak bozmuş, diğer temyiz nedenlerini de yerinde görmemiştir. (bkz. § 10). Bozmaya uyan İlk Derece Mahkemesi bu doğrultuda davalılara yemin teklifinde bulunmuş ve usulüne uygun olarak yemin edilmesinin ardından tekrar davanın reddine hükmetmiştir (bkz. §11). Bu hüküm ise Yargıtay 14. Hukuk Dairesinin 18/10/2012 tarihli ilâmı ile onanmış, karar düzeltme istemi de 7/3/2013 tarihli ilâmla reddedilmiştir (bkz. §12). Dolayısıyla somut olayda Mahkeme ve Yargıtay kararlarının gerekçesiz olduğundan söz edilemez.

37. Açıklanan nedenlerle, gerekçeli karar hakkına yönelik bir ihlalin olmadığı açık olduğundan, başvurucunun bu yöndeki iddiası diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun" bulunmuştur.

c. Yargılamanın Makul Sürede Tamamlanmadığı İddiası

38. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun bu kısmının, kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

39. Başvurucu, 28/3/2005 tarihinde Akçaabat1. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı tapu iptali ve tescil davasında makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

40. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (Onurhan Solmaz, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, esasen Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve

AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38 - 39).

41. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

42. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, uyuşmazlık konusu taşınmazın tapu kaydının iptali ve başvurucu adına tapuya tescili için açılan davanın söz konusu olduğu görülmekle, 1086 sayılı mülga Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ile 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

43. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih, 28/3/2005 tarihidir.

44. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52). Bu kapsamda, somut yargılama faaliyeti açısından sürenin bitiş tarihinin, başvurucunun karar düzeltme talebinin Yargıtay 14. Hukuk Dairesince reddedildiği 7/3/2013 tarihi olduğu anlaşılmaktadır.

45. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, yargılamanın konusunun taşınmazın tapu kaydının iptali ile başvurucu adına tapuya tescili istemi olduğu, Akçaabat 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin 3/2/2010 tarihli kararı ile davanın reddine hükmedildiği, temyiz talebi üzerine Yargıtay 14. Hukuk Dairesine gönderilen dava dosyasının eksiklik nedeniyle 1/8/2011 tarihli ilâmla Mahkemesine iade edildiği, eksikliğin tamamlanmasının ardından yapılan inceleme sonucu aynı Dairenin 10/1/2012 tarihli ilâmı ile bozmaya hükmedildiği, bozma ilâmına uyan İlk Derece Mahkemesinin, ilâmda belirtilen hususu dikkate alarak 6/6/2012 tarihinde tekrar davanın reddine hükmettiği, temyiz incelemesi sonucu anılan kararın Yargıtay 14. Hukuk Dairesinin 18/10/2012 tarihli ilamı ile onandığı, karar düzeltme isteminin 7/3/2013 tarihinde reddedildiği, böylece İlk Derece Mahkemesi kararının kesinleştiği belirlenmiştir.

46. 6100 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde

bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 34-64).

47. Başvuruya konu tapu iptali ve tescil davasının incelenmesinde; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, yargılamanın niteliği, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında davanın karmaşık olmaktan uzak olduğu anlaşılmıştır. Başvurucunun tutum ve davranışlarıyla ve usulü haklarını kullanırken özensiz davranmasıyla yargılamanın uzamasına önemli ölçüde sebep olduğu da söylenemez. Dolayısıyla somut başvuru açısından, daha önce verilen kararlar dışında farklı karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı, söz konusu yedi yıl on bir aylık yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

48. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanunun 50. Maddesi Yönünden

49. Başvurucu, adil yargılanma hakkı ile mülkiyet hakkının ihlal edildiğinin tespit edilmesi ile yeniden yargılama yapılmasına, yeniden yargılama yapılması uygun bulunmaz ise uyuşmazlık konusu taşınmazın atanacak bilirkişi aracılığı ile güncel değerinin tespit edilerek bu bedelin kendisine ödenmesine, ayrıca 10.000,00 TL maddi ve 10.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesine karar verilmesini talep etmiştir.

50. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

51. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yedi yıl on bir aylık yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 5.850,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

52. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucunun maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

53. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığı yönündeki iddiasının "açıkça dayanaktan

yoksun olması”,

2. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının “açıkça dayanaktan yoksun olması”

nedenleriyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

4. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya net 5.850,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

22/6/2015 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

ÖMER ÇOYGUN

B. No: 2013/3396 | Karar tarihi: 22.06.2015

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/3396

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÖMER ÇOYGUN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/3396)

Karar Tarihi: 22/6/2015

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör Yrd. : Derya ATAKUL

Başvurucu : Ömer ÇOYGUN

Vekili : Av. Kadir ARIKAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, “kaçakçılık suçunu işlemek amacıyla teşekkül oluşturmak ve kaçakçılık” suçlarını işlediği iddiasıyla hakkında açılan kamu davasının zamanaşımı nedeniyle düşmesine karar verildiğini, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılamadığını ve bu nedenle aklanamadığını belirterek, masumiyet karinesinin ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, tazminat talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 15/5/2013 tarihinde Mersin 4. Ağır Ceza Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumunun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 15/7/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 23/12/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte

yapılmasına ve bir örneğinin görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Adalet Bakanlığının 24/2/2014 tarihli görüş yazısı başvurucuya tebliğ edilmiş, başvurucu süresi içinde, Adalet Bakanlığı görüşüne karşı beyanlarını sunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve UYAP aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, Mersin'de faaliyet gösteren Çoygun Boya Tekstil Gıda Orman Ürünleri Kimyevi Maddeler Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi'nin ortağı ve yetkilisidir.

8. Başvurucu ve diğer on beş şüpheli hakkında, Mersin Cumhuriyet Başsavcılığının 30/1/2004 tarihli ve E.2004/485 sayılı iddianamesi ve 17/3/2004 tarihli ek iddianamesi ile "kaçakçılık suçunu işlemek amacıyla teşekkül oluşturmak ve kaçakçılık" suçlarını işledikleri iddiasıyla kamu davası açılmıştır.

9. Mersin 1. Ağır Ceza Mahkemesinin, 25/10/2011 tarihli ve E.2004/50, K.2011/432 sayılı kararı ile başvurucunun, "kaçakçılık suçunu işlemek amacıyla teşekkül oluşturmak" suçundan beraatine, başvurucu hakkında "kaçakçılık" suçundan açılan kamu davasının zamanaşımı nedeniyle ortadan kaldırılmasına karar verilmiştir.

10. Başvurucunun temyizi üzerine, Yargıtay 7. Ceza Dairesinin, 4/3/2013 tarihli ve E.2012/9621, K.2013/5192 sayılı ilâmı ile suça konu fiilin tek olduğu ve bunun da"teşekkül halinde kaçakçılık" suçu olduğu belirtilerek, iki ayrı suçtan dava açılmış gibi fiil bölünerek hem beraat hem zamanaşımı nedeniyle ortadan kaldırma kararı verilmesinin Kanun'a aykırı olduğu gerekçesiyle hükmün bozulmasına, ancak suç tarihinde yürürlükte bulunan 1/3/1926 tarih ve 765 sayılı mülga Türk Ceza Kanunu'nun 102. maddesinin birinci fıkrasının (4) numaralı bendi ile 104. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca zamanaşımı süresi dolduğundan, başvurucu hakkında açılan kamu davasının ortadan kaldırılmasına karar verilmiştir.

11. Karar, 2/5/2013 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

12. Başvurucu, 15/5/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

13. 10/7/2003 tarih ve 4926 sayılı mülga Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu'nun 4. maddesinin birinci fıkrasının (d) bendi ile 5. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları; 765 sayılı mülga Kanun'un 102. maddesinin birinci fıkrasının (4) numaralı bendi ile 104. maddesinin ikinci fıkrası.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

14. Mahkemenin 22/6/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 15/5/2013 tarih ve 2013/3396 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

15. Başvurucu, "kaçakçılık suçunu işlemek amacıyla teşekkül oluşturmak ve kaçakçılık" suçlarını işlediği iddiasıyla hakkında açılan kamu davasının zamanaşımı nedeniyle düşmesine karar verildiğini, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılamadığını ve bu nedenle aklanamadığını belirterek, masumiyet karinesinin ve adil yargılanma hakkının ihlal

edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Masumiyet Karinesinin İhlali İddiası

16. Masumiyet karinesi, Anayasa'nın 38. maddesinin dördüncü fıkrası ile Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 6. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenmiştir.

17. Anayasa'nın 38. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar, kimse suçlu sayılamaz"

18. Sözleşme'nin 6. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bir suç ile itham edilen herkes, suçluluğu yasal olarak sabit oluncaya kadar masum sayılır."

19. Masumiyet (suçsuzluk) karinesi, kişinin suç işlediğine dair kesinleşmiş bir yargı kararı olmadan suçlu olarak kabul edilmemesini güvence altına alır. Bunun sonucu olarak, kişinin masumiyeti "asıl" olduğundan suçluluğu ispat külfeti iddia makamına ait olup, kimseye suçsuzluğunu ispat mükellefiyeti yüklenemez. Ayrıca hiç kimse, suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar yargılama makamları ve kamu otoriteleri tarafından suçlu olarak nitelendirilemez ve suçlu muamelesine tabi tutulamaz (B. No: 2012/665, 13/6/2013, § 26).

20. Bu çerçevede, masumiyet karinesi kural olarak, hakkında bir suç isnadı bulunan ve henüz mahkûmiyet kararı verilmemiş kişileri kapsayan bir ilkedir. Suç isnadı mahkûmiyete dönüşen kişiler açısından ise artık "hakkında suç isnadı olan kişi" statüsünde olmadıkları için masumiyet karinesi iddiasının geçerli bir dayanağı kalmamaktadır. Ancak ceza davası sonucunda kendisine isnat edilen suçu işlemediğinin sabit olduğu veya suçu işlediğine kesin olarak kanaat getirilemediği ve bu nedenle sanık hakkında beraat kararı verilen durumlarda kişi hakkında masumiyet karinesinin devam ettiğinin kabulü gerekir. Çünkü böyle durumlarda Anayasa'nın 38. maddesinin dördüncü ve Sözleşme'nin 6. maddesinin (2) numaralı fıkraları anlamında kişinin suçluluğu sabit olmamıştır ve bu nedenle kişi suçlu sayılamaz. Ceza davasının herhangi bir nedenle düştüğü, belirli bir süre sonra şarta bağlı olarak düşeceği veya sanık hakkında mahkûmiyet hükmü kurulmaksızın davanın ertelendiği durumlarda da kişi hakkında masumiyet karinesinin devam ettiğini kabul etmek gerekir. Çünkü bu durumlarda ortada henüz verilmiş bir mahkûmiyet hükmü bulunmamaktadır (B. No: 2012/665, 13/6/2013, § 27).

21. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 223. maddesinin (9) numaralı fıkrası şöyledir:

“Derhâl beraat kararı verilebilecek hâllerde durma, düşme veya ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilemez.”

22. 4/4/1929 tarihli ve 1412 sayılı mülga Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu’nun 253. maddesinin altıncı fıkrası şöyledir:

“Derhal beraat kararı verilebilecek hallerde durma veya düşme kararı verilemez.”

23. Başvuru konusu olayda başvurucu, “kaçakçılık suçunu işlemek amacıyla teşekkül oluşturmak ve kaçakçılık” suçlarını işlediği iddiasıyla hakkında açılan kamu davasının zamanaşımı nedeniyle düşmesine karar verildiğini, yargılama makul sürede sonuçlandırılamadığı için aklanamadığını belirterek, masumiyet karinesinin ihlal edildiğini

ileri sürmüştür.

24. Adalet Bakanlığı görüşünde, Mersin 1. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından başvurucunun, "kaçakçılık suçunu işlemek amacıyla teşekkül oluşturmak" suçunu işlediği sabit olmadığından beraatine, başvurucu hakkında "kaçakçılık" suçundan açılan kamu davasının zamanaşımı nedeniyle ortadan kaldırılmasına karar verildiği, Yargıtay 7. Ceza Dairesince de suça konu eylemin tek olduğu ve aynı zamanda hem beraat, hem zamanaşımı nedeniyle ortadan kaldırma kararı verilemeyeceğinden Mersin 1. Ağır Ceza Mahkemesi kararının bozularak zamanaşımı nedeniyle ortadan kaldırma kararı verildiği, hem İlk Derece Mahkemesinin hem temyiz merciinin başvurucunun suçlu olduğuna dair bir imada bulunmadığı, dolayısıyla başvurucu hakkında yapılan yargılamada masumiyet karinesinin ihlal edilmediği bildirilmiştir.

25. Başvurucu, Bakanlık görüşüne katılmadığını, ceza yargılamasında sanığın suçsuzluğunu kanıtlamakla yükümlü olmadığını, sanığın şüpheden yararlanacağını, iddianın kanıtlanamaması durumunda da davanın beraat ile sonuçlanması gerektiğini bildirmiştir.

26. Başvuru konusu olayda, başvurucu ve diğer on beş şüpheli hakkında, Mersin Cumhuriyet Başsavcılığının 30/1/2004 tarihli iddianamesi ve 17/3/2004 tarihli ek iddianamesi ile "kaçakçılık suçunu işlemek amacıyla teşekkül oluşturmak ve kaçakçılık" suçlarını işledikleri iddiasıyla kamu davası açılmıştır. Yargılamanın yapıldığı Mersin 1. Ağır Ceza Mahkemesi, tüm delilleri değerlendirerek, 25/10/2011 tarihli kararı ile başvurucunun, "kaçakçılık suçunu işlemek amacıyla teşekkül oluşturmak" suçunu işlediği yönünde mahkûmiyetine yeterli her türlü kuşkudan uzak, kesin, inandırıcı, somut delil elde edilemediği ve suçu işlediği sabit olmadığı gerekçesiyle 5271 sayılı Kanun'un 223. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (e) bendi gereğince beraatine, başvurucu hakkında "kaçakçılık" suçundan açılan kamu davasının zamanaşımı nedeniyle ortadan kaldırılmasına karar vermiştir.

27. Başvurucunun temyizi üzerine, Yargıtay 7. Ceza Dairesince, başvurucunun temyiz itirazları incelenmiş ve 4/3/2013 tarihli ilâm ile suça konu fiilin tek olduğu ve bunun da"teşekkül halinde kaçakçılık" suçu olduğu belirtilerek, iki ayrı suçtan dava açılmış gibi fiil bölünerek hem beraat hem zamanaşımı nedeniyle ortadan kaldırma kararı verilmesinin Kanun'a aykırı olduğu gerekçesiyle hükmün bozulmasına, ancak suç tarihinde yürürlükte bulunan 765 sayılı mülga Kanun'un 102. maddesinin birinci fıkrasının (4) numaralı bendi ile 104. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca zamanaşımı süresi dolduğundan, başvurucu hakkında açılan kamu davasının ortadan kaldırılmasına karar verilmiştir. 5271 sayılı Kanun'un 223. maddesinin (9) numaralı fıkrasına göre, derhal beraat kararı verilebilecek hallerde düşme kararı verilemez. Somut olayda başvurucu hakkında, Mersin 1. Ağır Ceza Mahkemesince başvurucunun, "kaçakçılık suçunu işlemek amacıyla teşekkül oluşturmak" suçundan beraatine karar verilmiş, ancak Yargıtay tarafından tüm dosya kapsamı ve Mahkemece verilen karar incelenmiş, anılan beraat kararı bozularak zamanaşımı nedeniyle kamu davasının düşmesi yönünde hüküm kurulmuştur.

28. Adil yargılanma hakkı, suçlanan kişiye davasının mutlaka devam etmesini isteme hakkı tanımaz; suçlanan kişiye hakkındaki isnadın bir hâkim, bir mahkeme tarafından karara bağlanmasını isteme hakkı tanır (Deweer/Belçika, [BD], B. No: 6903/75, §§ 48-49). Bu bakımdan Sözleşme'nin 6. maddesi, ceza davalarının mutlaka bir mahkûmiyet ya da beraat hükmü ile sonuçlandırılmasını isteme hakkını içermez.

29. 765 sayılı mülga Kanun'un 117. maddesi uyarınca, gerek dava ve gerek ceza zamanaşımı

resen tatbik olunur ve bundan ne sanık ve ne de mahkûm vazgeçemezler. Benzer hüküm, 26/9/2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 72. maddesinin (2) numaralı fıkrasında da yer almaktadır. Kanun koyucu, ilk derece mahkemelerinin iş yükünün artmaması için sanıklara zamanaşımını ret hakkı tanımamıştır. Ayrıca, başvurucu hakkında verilen "düşme" kararı, herhangi bir suçlayıcı veya cezai ifade barındırmamakta ve başvurucunun adli siciline işlenmemektedir (B. No: 2014/2354, 16/10/2014, § 31).

30. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun, zamanaşımı nedeniyle kamu davasının düşmesine karar verilmesi sonucu aklanamadığı yönündeki iddiasına yönelik bir ihlalin olmadığı açık olduğundan, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Yargılamanın Makul Sürede Sonuçlandırılamadığı İddiası

31. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun bu kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

32. Başvurucu, Mersin Cumhuriyet Başsavcılığınca hakkında açılan kamu davasının makul sürede sonuçlandırılamadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

33. Adalet Bakanlığı, makul sürede yargılanma hakkının ihlali iddialarına ilişkin olarak görüş sunulmayacağını bildirmiştir.

34. Anayasa ve Sözleşme’nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa’nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa’nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme’nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme’nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa’nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa’nın 141. maddesinin de Anayasa’nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

35. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

36. Anayasa’nın 36. ve Sözleşme’nin 6. maddesi uyarınca kişilere, cezai alanda yöneltilen suçlamaların da (suç isnadı) makul sürede karara bağlanmasını isteme hakkı tanınmıştır. İsnat olunan fiil, ceza kanunlarında suç olarak nitelendirilmiş ve yargılama aşamasında ceza

hukukunun kuralları uygulanmış ise ayrıca bir uygulanabilirlik incelemesi yapılmaksızın kendiliğinden adil yargılanma hakkının kapsamına girer (B. No: 2013/625, 9/1/2014, § 31). Başvuru konusu olayda, başvurucu hakkında, "kaçakçılık suçunu işlemek amacıyla teşekkül oluşturmak ve kaçakçılık" suçlarını işlediği iddiasıyla soruşturma başlatılmıştır. Başvurucu hakkında isnat olunan suçlar 4926 sayılı mülga Kanun'un 4. maddesinin birinci fıkrasının (d) bendi ile 5. maddesinin birinci fıkrasında hapis ve adli para cezasını gerektirir şekilde tanımlanmıştır. Bu çerçevede başvurucu hakkındaki suç isnadına dayalı yargılamanın Anayasa'nın 36. maddesinin güvence kapsamına girdiği konusunda kuşku bulunmamaktadır (B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 32).

37. Ceza muhakemesinde yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken sürenin başlangıcı, bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirilmesi veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi birtakım tedbirlerin uygulanması anı ya da kamu davasının açıldığı tarihtir. Somut başvuru açısından bu tarih, Mersin Cumhuriyet Başsavcılığınca başvurucu hakkında kamu davasının açıldığı 30/1/2004 tarihidir. Ceza yargılamasında sürenin sona erdiği tarih ise suç isnadının nihai olarak karara bağlandığı tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih, Yargıtay tarafından zamanaşımı nedeniyle kamu davasının düşmesine karar verildiği 4/3/2013 tarihidir (B. No: 2013/695, 9/1/2014, § 35).

38. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, başvurucu ve diğer on beş şüpheli hakkında, Mersin Cumhuriyet Başsavcılığının 30/1/2004 tarihli iddianamesi ve 17/3/2004 tarihli ek iddianamesi ile "kaçakçılık suçunu işlemek amacıyla teşekkül oluşturmak ve kaçakçılık" suçlarını işledikleri iddiasıyla kamu davası açıldığı tespit edilmiştir. Mersin 1. Ağır Ceza Mahkemesince yapılan yargılamada başvurucu ve diğer sanıkların savunmaları ile tanık beyanlarının alındığı, gümrük müfettişi raporları ve kaçakçılığa konu eşyaya ilişkin bilirkişi raporları incelenerek, 25/10/2011 tarihli karar ile başvurucunun, "kaçakçılık suçunu işlemek amacıyla teşekkül oluşturmak" suçundan beraatine, başvurucu hakkında "kaçakçılık" suçundan açılan kamu davasının zamanaşımı nedeniyle ortadan kaldırılmasına karar verildiği belirlenmiştir. Başvurucunun temyizi üzerine, Yargıtay 7. Ceza Dairesinin, 4/3/2013 tarihli ilâmı ile hükmün bozulmasına, ancak zamanaşımı süresi dolduğundan, başvurucu hakkında açılan kamu davasının ortadan kaldırılmasına karar verildiği anlaşılmıştır.

39. 5271 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde kararlar verilmiştir (B. No: 2012/625, 9/1/2014, §§ 23-41; B. No: 2013/695, 9/1/2014, §§ 24-40).

40. Başvuruya konu davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık olduğunu ortaya koymakla birlikte, davaya bütün olarak bakıldığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu dokuz yıl bir aylık yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

41. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

42. Başvurucu, yargılama makul sürede sonuçlandırılamadığı için toplam 250.000,00 TL maddi ve manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

43. 6216 sayılı Kanun'un “Kararlar” kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

44. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin dokuz yıl bir aylık yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 5.000,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

45. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucunun maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

46. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Masumiyet karinesinin ihlal edildiği yönündeki iddiasının “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmadığı yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

3. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya net 5.000,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

22/6/2015 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

SÜLEYMAN ÖKTEN VE MEHMET AZİZ ÖKTEN

B. No: 2013/3837 | Karar tarihi: 22.06.2015

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/3837

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SÜLEYMAN ÖKTEN VE MEHMET AZİZ ÖKTEN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/3837)

Karar Tarihi: 22/6/2015

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör Yrd. : Yusuf Enes KAYA

Başvurucular : Süleyman ÖKTEN

Mehmet Aziz ÖKTEN

Vekilleri : Av. Ali AYDEMİR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucular, 22/2/1976 tarihinde Derik Kadastro Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasının halen devam ettiğini, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılamadığını, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle taşınmazlarını kullanamadıklarını, taşınmazlarının gelirlerinden yararlanamadıklarını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşler ve tazminat talep etmişlerdir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 7/6/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumunun bulunmadığı tespit edilmiştir

3. İkinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, 25/7/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

I.4. Bölüm Başkanı tarafından 9/4/2015 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 22/4/2015 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Mardin ili Derik ilçesi Dumanlı köyünde 1975 yılında yapılan kadastro çalışmaları sonunda 32, 33, 48 ve 64 parsel numaralı taşınmazlar, başvurucu Mehmet Aziz Ökten'in murisi Ramazan Ökten ve başvurucu Süleyman Ökten adına tespit edilmiştir.

8. Bu tespit üzerine 22/2/1976 tarihinde, A.A. tarafından Derik Kadastro Mahkemesinde, Süleyman Ökten ve Ramazan Ökten aleyhine kadastro tespitine itiraz davaları açılmıştır. Yargılama sırasında başka davalılar davalara katılmışlar ve Derik ilçesi Dumanlı köyü 20, 21, 34, 35, 65, 92, 93, 98 ve 99 parsel numaralı taşınmazlar da dava konusu yapılmıştır.

9. Derik Kadastro Mahkemesi, 4/5/1984 tarihli ve E.1976/354, K.1984/46 sayılı kararıyla davanın reddine, 32 ve 33 parsel numaralı taşınmazların Süleyman Ökten adına, 48 parsel numaralı taşınmazın bir hissesi Ramazan Ökten, bir hissesi Süleyman Ökten adına, 64 parsel numaralı taşınmazın Ramazan Ökten adına tapuya tesciline karar vermiştir.

10. Kararın temyiz edilmesi üzerine Yargıtay 7. Hukuk Dairesi, 11/4/1988 tarihli ve E.1985/1903,K.1988/3133 sayılı ilâmıyla İlk Derece Mahkemesinin kararını bozmuştur.

11. Bozma üzerine dava, Derik Kadastro Mahkemesinin E.1988/22 sayılı dosyasına kaydedilmiştir.

12. Derik Kadastro Mahkemesi, 27/12/1991 tarihli duruşmada 32, 33, 64 ve 48 parsel numaralı taşınmazlara ilişkin davaların ayrı dosyalar halinde yürütülmesine karar vermiş, bunun üzerine anılan taşınmazlara ilişkin davalar Derik Kadastro Mahkemesinin E.1992/2 sayılı dosyasına kaydedilmiştir.

13. Derik Kadastro Mahkemesi, 15/4/1994 tarihli ve E.1992/2, K.1994/2 sayılı kararıyla davanın reddine, dava konusu taşınmazların tespit gibi tapuya tesciline karar vermiştir.

14. Bu kararın temyiz edilmesi üzerine Yargıtay 7. Hukuk Dairesi, 28/6/1995 tarihli ve E.1994/3910, K.1995/7537 sayılı ilâmıyla İlk Derece Mahkemesinin kararını bozmuştur.

15. Bozma üzerine dava Derik Kadastro Mahkemesinin E.1995/5 sayılı dosyasına kaydedilmiş olup yargılama halen devam etmektedir.

16. Başvurucular, 7/6/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

B. İlgili Hukuk

17. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 30. maddesi ile 21/6/1987 tarih ve 3402 sayılı Kadastro Kanunu’nun 25. maddesinin birinci fıkrası, 28. maddesinin birinci fıkrası, 29. maddesinin birinci, üçüncü ve dördüncü fıkraları, 30.

maddesinin birinci ve ikinci fıkraları, 32. maddesinin birinci fıkrası ve 36. maddesinin birinci fıkrasının son cümlesi (bkz. Güher Ergun ve Tosun Tayfun Ergun, B. No: 2012/12, 17/9/2013, §§ 16-22).

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

18. Mahkemenin 22/6/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvuruculaların 7/6/2013 tarih ve 2013/3837 numaralı bireysel başvuruları incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvuruculaların İddiaları

19. Başvurucular, 22/2/1976 tarihinde Derik Kadastro Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasının halen devam ettiğini, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılamadığını, bu sürede taşınmazlarını kullanamadıklarını, taşınmazlarının gelirlerinden yararlanamadıklarını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

20. Başvuru formu ve eklerinin incelenmesi sonucunda açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

21. Başvurucular, 22/2/1976 tarihinde Derik Kadastro Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasının makul sürede sonuçlandırılamadığını, bu sürede taşınmazlarını kullanamadıklarını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

22. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (Onurhan Solmaz, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lâfzî içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

23. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13,

2/7/2013, §§ 41–45).

24. Anayasa’nın 36. maddesi ve Sözleşme’nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, taşınmaz mülkiyeti hakkında Derik Kadastro Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasında, 3402 sayılı ve 6100 sayılı Kanunlarda yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

25. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih 22/2/1976 tarihidir.

26. Başvuruya konu dava, başvurucu Mehmet Aziz Ökten’in miras bırakanından intikalle takip etmekte olduğu bir uyuşmazlık olup, bu yönüyle makul süre değerlendirmesi bakımından dikkate alınacak sürenin başlangıç anı, mirasçının yargılamaya katıldığı an değil, somut olayda muris açısından değerlendirmeye esas alınan sürenin başlangıç anıdır (Gülseren Gürdal ve Diğerleri, B. No: 2013/1115, 5/12/2013, § 51).

27. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı başvurunun karara bağlandığı tarihtir (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

28. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, Mardin ili Derik ilçesi Dumanlı köyünde 1975 yılında yapılan kadastro çalışmaları sonunda 32, 33, 48 ve 64 parsel numaralı taşınmazların, başvurucu Mehmet Aziz Ökten'in murisi Ramazan Ökten ve başvurucu Süleyman Ökten adına tespit edilmesi üzerine, A.A. tarafından 22/2/1976 tarihinde kadastro tespitine itiraz davası açıldığı, 20, 21, 34, 35, 65, 92, 93, 98 ve 99 parsel numaralı taşınmazların da bu davaya dahil edildiği anlaşılmıştır. Yapılan yargılama sonunda davanın reddine karar verildiği, temyiz üzerine bu kararın bozulduğu, bozma üzerine davanın Mahkemenin 1988/22 sayılı dosyasına kaydedildiği, yapılan yargılamada 27/12/1991 tarihli duruşmada 32, 33, 64 ve 48 parsel numaralı taşınmazlara ilişkin davaların ayrı dosyalar halinde yürütülmesine karar verildiği, bunun üzerine anılan taşınmazlara ilişkin davaların Derik Kadastro Mahkemesinin E.1992/2 sayılı dosyasına kaydedildiği, yargılama sonucunda davanın reddine karar verildiği, bu kararın temyiz incelemesi sonucunda bozulduğu, bozma üzerine Mahkemenin E.1995/5 sayılı dosyasına kaydedilen davanın halen devam ettiği belirlenmiştir.

29. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, başvuruya konu yargılamanın Kadastro Mahkemesi önünde sürdüğü görülmekle, 3402 sayılı Kanun’da yer alan özel usul hükümleri ile medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanun’a tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve 3402 sayılı Kanun’da yer alan özel usul hükümleri ile 6100 sayılı Kanun’un 30. maddesinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (bkz. § 17).

30. Kadastro mahkemesi nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle 3402 sayılı Kanun'da yer alan ve yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde kararlar verilmiştir (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 54-64; Güher Ergun ve Tosun Tayfun Ergun, B. No: 2012/12, 17/9/2013, §§ 53-62; Gülseren Gürdal ve Diğerleri, B. No: 2013/1115, 5/12/2013, §§ 60-67; Haydar İzgi, B. No: 2012/673, 19/12/2013, §§ 37-43).

31. Başvuruya konu davanın taraf sayısı ve mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık niteliğinin bulunduğunu ortaya koymakla birlikte, davaya bütün olarak bakıldığında, 3402 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine tabi bir yargılama sürecine ilişkin somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve otuz dokuz yılı aşkın bir süredir devam eden yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

32. Açıklanan nedenlerle, başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

33. Başvurucular uzun süren yargılama nedeniyle taşınmazlarını kullanamadıklarını belirterek, Anayasa'nın 35. maddesinde tanımlanan mülkiyet haklarının ihlal edildiğini iddia etmiş olup, başvurucuların makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiği yönünde yukarıda yer verilen tespitler ışığında, mülkiyet haklarının ihlal edildiği yönündeki iddialarının ayrıca değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

34. Başvurucular, maruz kaldıkları zarar karşılığı olarak toplam 500.000 TL maddi, ayrı ayrı 300.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmişlerdir.

35. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

36. Başvuruculaların tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin otuz dokuz yılı aşkın bir süredir devam eden yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucu; Süleyman Ökten'e net 22.450,00 TL, Mehmet Aziz Ökten'e net 2.850,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

37. Başvurucular tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvuruculaların maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

38. Başvurucular tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

39. Başvuruya konu yargılamanın otuz dokuz yılı aşkın bir süredir devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruculaın,

1. Makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiği yönündeki iddialarının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucu Süleyman Ökten'e net 22.450,00 TL, başvurucu Mehmet Aziz Ökten'e net 2.850,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvuruculaın tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucular tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCULARA MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculaın Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin Derik Kadastro Mahkemesine gönderilmesine,

22/6/2015 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

RAMAZAN COŞGUN

B. No: 2013/3840 | Karar tarihi: 22.06.2015

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/3840

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

RAMAZAN COŞGUN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/3840)

Karar Tarihi: 22/6/2015

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör Yrd. : İsmail Emrah PERDECİOĞLU

Başvurucu : Ramazan COŞGUN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 24/5/2002 tarihinde Antalya 8. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı tescil davasına ilişkin yargılama sonunda, delillerin takdirinde ve değerlendirilmesinde hataya düşülerek davanın reddedildiğini, keyfi ve gerekçesiz kararlar verildiğini, bilirkişi raporlarının kararlara yanlış aktarıldığını, makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının, mülkiyet hakkının, yaşam hakkının, çalışma hakkının ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüş, gerekli görülmesi halinde yeniden bilirkişi incelemesi yaptırılmasına veya yeniden yargılama yapılmasına karar verilmesini ve tazminata hükmedilmesi talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 31/5/2013 tarihinde Antalya 2. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm İkinci Komisyonunca 20/10/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına ve dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 1/12/2014 tarihinde, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına ve bir örneğinin görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 19/12/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve UYAP aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, 24/5/2002 tarihinde Antalya 8. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı tescil davasında, dava konusu iki ayrı taşınmazın, kırk yılı aşkın zamandır nizasız ve fasılasız olarak malik sıfatı ile zilyedi olduğunu belirterek, kadastro tespiti dışında kalan söz konusu taşınmazların adına tapuya tesciline karar verilmesini talep etmiştir.

8. Antalya 8. Asliye Hukuk Mahkemesi, 17/11/2005 tarihli ve E.2003/312, K.2005/420 sayılı kararı ile resmi kurumlardan alınan bilgiler, yapılan keşif ve alınan bilirkişi raporları ile tanık beyanları, diğer Mahkemeler nezdinde yapılan zilyetlik araştırması doğrultusunda, anılan taşınmazların fen bilirkişisi ve orman bilirkişisinin raporlarına göre orman tahdidinin dışında fundalık, çalılık bir arazi iken başvurucunun babası tarafından 1963 yılından başlayıp, 1965 yılına kadar imar ihya çalışmaları ile kültür arazisi haline getirildiğini, her iki yerin dava tarihine kadar zilyetlik ile edinme süresinin de dolduğunu belirterek, davanın kabulüne hükmetmiştir.

9. Davalı Maliye Hazinesinin temyiz talebinde bulunması sonucu, Yargıtay 20. Hukuk Dairesi, 26/3/2009 tarihli ve E.2009/2159, K.2009/5134 sayılı ilâmı ile "…3402 Sayılı Kadastro Kanun'un 17. maddesi gereğince orman sayılmayan, Devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunan ve kamu hizmetine tahsis edilmeyen ve il, ilçe ve kasabaların imar planları kapsamında kalmayan araziden masraf ve emek sarfı ile imar ve ihya edilip tarıma elverişli hale getirilen (ev ve benzeri tesisler yapmak, dışarıdan toprak getirilerek tarıma elverişli hale getirmek imar ihya olarak kabul edilemez) ve imar ihyanın tamamlandığı tarihten tescil davasının açıldığı ya da tesbit tutanağının düzenlendiği güne kadar 20 yıl süreyle zilyet edildiği ileri sürülerek tapuya tescili istenen taşınmazların, Kadastro Kanunu'nun 14. maddesinde yazılı diğer koşulların yanında niteliğinin, imar ihya edildiğinin ve üzerinde sürdürülen zilyetliğin, başlangıç ve süresinin, kullanılıp kullanılmadığının ve tasarruf sınırlarının ne olduğunun takdiri delil olan yerel bilirkişi ve tanık sözleri yanında, gerçeğin bir resmi olan en eski tarihli hava fotoğrafı ile gerçeğin modeli olan memleket haritaları ile dava ya da kadastro tesbit tarihinden 15 - 20 yıl önce en az iki zamanda birbirini izleyen bindirmeli olarak çekilen çiftli hava fotoğrafları ve bu fotoğrafların yorumlanması ile üretilen memleket haritaları ve standart topografik fotogrametri yöntemi ile düzenlenen kadastro haritalarının, özellikle ön bindirmeli çekilen ve birbirini izleyen streoskopik çift hava fotoğraflarının streoskop aletiyle ve üç boyutlu olarak incelenip kesin olarak belirlenmesi gerekir. Somut olayda mahkemece, anlatılan biçimde bir araştırma ve inceleme yapılmamıştır.

….

Ayrıca, a) Taşınmazın eski ve yeni niteliği konusunda jeoloji mühendisinden de ayrıntılı rapor alınmalı, b) Keşif sırasında taşınmazın çeşitli yönlerinden hali hazır durumunu gösterir renkli fotoğrafları çektirilip onaylanarak dava dosyası içine konulmalı, c) Davanın açıldığı tarihten önce ya da sonra Hazine yetkilileri tarafından hazırlanan idari tahkikat ve haksız işgal (ecrimisil) tutanakları varsa bu tutanaklar da yerine uygulanıp tutanaklarda ismi yazılı kişiler tanık sıfatıyla dinlenilmeli, d) Özgürler Toprak Sanayi A.Ş. tarafından, beton santralı yapılmak üzere Hazineden taşlık ve çalılık 26.500 m2 alanın kiralanmak ya da satın alınmak istenmesi üzerine, Hazine tarafından bu yerin tescili yoluna gidildiği, bu amaçla tespit işlemi yapıldığı, üzerinde bulunan gecekondu sahipleri için işgalci olarak ecrimisil tahakkuk ettirildiği, gecekonduların yıkılma aşamasında olduğu, aynı yöreye ilişkin dosyalarda, Milli Emlak Müdürlüğünce bildirildiğine göre, ilgili belge ve haritalar getirtilerek çekişmeli taşınmazın bu arazinin içinde olup olmadığı belirlenmeli,…" gerekçelerine dayanarak İlk Derece Mahkemesi kararını bozmuştur.

10. Antalya 8. Asliye Hukuk Mahkemesi bozma ilamına uyarak yaptığı yeniden yargılamada, bozma ilâmında eksik olduğu belirtilen hususları yerine getirmiş, taşınmazın bulunduğu yerdeki memleket haritası ve hava fotoğraflarını getirtmiş, çevre parsellerin tedavüllü tapu kayıtlarını, tapulama tutanaklarını dosya içerisine almış, mahallinde mahalli bilirkişi, davacı tanıkları ile yeniden keşif yapmış, fen, orman, ziraat ve jeoloji bilirkişilerinden raporlar almış, yapılan inceleme ve değerlendirmeler sonucunda, 14/12/2010 tarih ve E.2009/182, K.2010/383 sayılı kararı ile "…Dava konusu taşınmazların bulunduğu yerde ilk tapulama tespitinin 1965 yılında yapıldığı, o tarihte dava konusu taşınmazların tapulama harici yer olarak bırakıldığı, orman bilirkişisinin raporunda gösterdiği üzere taşınmazların bulunduğu yerde 1946 yılında yapılan 4785 sayılı Kanun ile değişik 3116 sayılı Kanun'a uygun orman sınırlandırılmasında orman dışında kaldığı, hava fotoğrafları üzerinde cep streoskopi ile yapılan incelemede her iki bölümünde bodur, çalılık, makilik alan olarak tespit edildiği, memleket haritasında ise, A harfi ile gösterilen kısmın orman alanı içerisinde kısmen açıklık alanda, B harfi ile gösterilen kısmın ise, açıklık alanda olduğu, 1/5.000 ölçekli orman amenajman haritasında A harfi ile gösterilen yerin yeşil ile gösterilen orman alanlık içerisinde B harf ile gösterilen kesimin sınır olan beyaz renkli açıklık alan içerisinde olduğu bilirkişiler tarafından bildirildiğine göre kadastro tespitinin yapıldığı 1963 yılında dava konusu yerin imar ihyası yapılmayan makilik alan olduğu, bu sebeple davacı tanıklarının imar ihyanın tamamlandığı tarih olarak gösterdikleri 1951 yılının orman bilirkişinin raporunda teknik belgelerin incelenmesi denilen bölümle uyuşmadığı bu nedenle bu tanık beyanlarının doğruyu yansıtmadıkları, keza Yüksek Yargıtay'ın bozma ilamında gösterdiği üzere bir yer üzerinde ev yapmak ya da toprak çekmenin imar ihya mahiyetini taşımadığı, eylemli zilyetliğin ekonomik amaca uygun olarak sürdürülmediği, davacının A harfi ile gösterilen taşınmazda inşa halinde ev yapmaya çalıştığı ve jeoloji mühendisi bilirkişinin raporunda gösterdiği üzere 0- 0.05 metre karelik kısma toprak çekildiği, bunun dışında herhangi bir tarımsal faaliyetin bulunmadığı, diğer taşınmazda ziraat bilirkişisinin raporunda da belirttiği gibi üzerinde herhangi bir kültür bitkisinin bulunmadığı, yüzeyinin otlarla kaplı olduğu, bilirkişiye göre nadasa bırakıldığı belirtilmişse de burada da ekonomik amaca uygun bir kullanımın söz konusu olmadığı, kısmen imar ihyanın da tamamlanmadığı halen dava konusu edilen taşınmazın bir bölümünün çalılık halde olduğu,…" gerekçeleriyle davanın reddine karar vermiştir.

11. Başvurucu tarafından İlk Derece Mahkemesi kararının temyiz edilmesi sonucu, Yargıtay 20. Hukuk Dairesi, 24/4/2012 tarih ve E.2011/5526, K.2012/6205 sayılı ilâmı ile bozma ilâmında ifade edilen hususlara göre hüküm kurulduğunu belirterek, temyiz itirazlarını

reddetmiş ve İlk Derece Mahkemesinin kararını onamıştır.

12. Aynı Daireye yapılan karar düzeltme istemi, 15/4/2013 tarih ve E.2013/2735, K.2013/4385 sayılı ilâm ile reddedilmiştir.

13. Karar düzeltme talebinin reddine ilişkin ilâm 4/5/2013 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

14. Başvurucu, 31/5/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

15. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Usul ekonomisi ilkesi" kenar başlıklı 30. maddesi şöyledir:

"Hâkim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmamasını sağlamakla yükümlüdür."

16. 22/11/2001 tarih ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanun'un "b.Olağanüstü zamanaşımı" kenar başlıklı 713. maddesinin ilk fıkrası şöyledir:

"Tapu kütüğünde kayıtlı olmayan bir taşınmazı davasız ve aralıksız olarak yirmi yıl süreyle ve malik sıfatıyla zilyetliğinde bulunduran kişi, o taşınmazın tamamı, bir parçası veya bir payı üzerindeki mülkiyet hakkının tapu kütüğüne tesciline karar verilmesini isteyebilir."

17. 21/6/1987 ve 3402 sayılı Kadastro Kanunu'nun "Tapuda kayıtlı olmayan taşınmaz malların tespiti" kenar başlıklı 14. maddesinin ilk fıkrası şöyledir:

"Tapuda kayıtlı olmayan ve aynı çalışma alanı içinde bulunan ve toplam yüzölçümü sulu toprakta 40, kuru toprakta 100 dönüme kadar olan (40 ve 100 dönüm dahil) bir veya birden fazla taşınmaz mal, çekişmesiz ve aralıksız en az yirmi yıldan beri malik sıfatıyla zilyetliğini belgelerle veya bilirkişi veyahut tanık beyanlarıyla ispat eden zilyedi adına tespit edilir."

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

18. Mahkemenin 22/6/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 31/5/2013 tarih ve 2013/3840 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

19. Başvurucu, 24/5/2002 tarihinde Antalya 8. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı tescil davasına ilişkin yargılama sürecinde, delillerin takdirinde ve değerlendirilmesinde hataya düşülerek davanın reddedildiğini, bilirkişi raporlarının kararlara yanlış ve hatalı yorumlanarak aktarıldığını, makul sürede yargılama yapılmadığını, aynı bölgede aynı özelliklere sahip taşınmazlara ilişkin açılan diğer tescil davalarının kabul edilmesine rağmen açtığı davanın keyfi ve gerekçesiz olarak reddedildiğini, dava konusu taşınmaz üzerinde mülkiyetinin hukuka aykırı şekilde kabul edilmediğini, Yargıtay tarafından gerekçesiz şekilde hükmün onandığını, bu nedenle taşınmazlarını kullanamaz hale geldiğini belirterek, adil yargılanma hakkının, mülkiyet hakkının, yaşam hakkının, çalışma hakkının ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

20. Başvuru dilekçesi ve ekleri incelendiğinde, başvurucunun, bireysel başvuruya konu yargılama sürecinde delillerin takdirinde ve değerlendirilmesinde hataya düşüldüğünü, aynı bölgede aynı özelliklere sahip taşınmazlara ilişkin açılan diğer tescil davalarının kabul

edilmesine rağmen kendi davasının reddedildiğini, hukuka aykırı olarak dava konusu taşınmaz üzerinde mülkiyetinin kabul edilmediğini, bu nedenle taşınmazlarını kullanamaz hale geldiğini belirterek adil yargılanma hakkının, mülkiyet hakkının, yaşam hakkının, çalışma hakkının ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürdüğü anlaşılmıştır. Anayasa Mahkemesi, başvuruculların ihlal iddialarına ilişkin nitelendirmesi ile bağlı olmayıp hukuki nitelendirmeyi kendisi yapar (Tahir Canan, B.No: 2012/969, 18/9/2013, §16). Anılan ihlal iddiaları yargılama sürecinin ve yargılama sonunda verilen kararın adil olup olmadığına ilişkin olduğundan, adil yargılanma hakkının ihlali iddiası kapsamında değerlendirilmiştir. Öte yandan başvurucunun, bilirkişi raporlarının kararlara yanlış ve hatalı yorumlanarak aktarıldığı, keyfi ve gerekçesiz kararlar verildiği ve yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmadığı iddiaları gerekçeli karar hakkının ihlali iddiası ve makul sürede yargılanma hakkının ihlali iddiası başlıkları altında ayrıca değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Yargılamanın Sonucu İtibarıyla Adil Olmadığı İddiası

21. Başvurucu, Antalya 8. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı tescil davasında, delillerin takdirinde ve değerlendirilmesinde hataya düşülerek davanın reddedildiğini, hukuka aykırı olarak dava konusu taşınmaz üzerinde mülkiyetinin kabul edilmediğini, bu nedenle taşınmazlarını kullanamaz hale geldiğini belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

22. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz."

23. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, … açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

24. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvurular kapsamında değerlendirilen kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği kurala bağlanmıştır.

25. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda açık bir keyfilik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular, bariz takdir hatası veya açık keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (Necati Gündüz, Recep Gündüz, B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

26. Başvurucu tarafından açılan davada, Antalya 8. Asliye Hukuk Mahkemesi 17/11/2005 tarihli kararı ile yapılan keşif, alınan bilirkişi raporları, dinlenen tanık beyanları, resmi kurumlardan alınan bilgiler ve dosya kapsamındaki diğer delillerin değerlendirilmesi sonucu davanın kabulüne hükmetmiş, ancak bu karar, Yargıtay 20. Hukuk Dairesinin 26/3/2009

tarihli ilâmı ile İlk Derece Mahkemesinin eksik incelemeye dayalı karar verdiği gerekçesiyle (bkz. § 9) bozulmuş, İlk Derece Mahkemesi bozmaya uyarak ve bozma ilâmında belirtilen hususlara riayet ederek yaptığı yargılama sonunda 14/12/2010 kararı ile davanın reddine hükmetmiştir (bkz. § 10). Davanın reddine dair kararın temyiz incelemesine konu edilmesi sonucu Yargıtay 20. Hukuk Dairesi 24/4/2012 tarihli ilâmı ile onama kararı vermiş, karar düzeltme istemini de 15/4/2013 tarihli ilâm ile reddetmiştir.

27. Mahkemenin gerekçesi ve başvurucunun iddiaları incelendiğinde, iddiaların özünün Derece Mahkemeleri tarafından delillerin değerlendirilmesinde ve hukuk kurallarının yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

28. Başvurucu, yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığına, kendi delillerini ve iddialarını sunma olanağı bulamadığına, karşı tarafça sunulan delillere ve iddialara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığına ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının Derece Mahkemesi tarafından dinlenmediğine ilişkin bir bilgi ya da kanıt sunmadığı gibi İlk Derece Mahkemesinin ve Yargıtayın kararlarında bariz takdir hatası veya açık keyfilik oluşturan herhangi bir durum da tespit edilememiştir.

29. Başvurucu ayrıca aynı bölgede aynı özelliklere sahip taşınmazlara ilişkin açılan diğer tescil davalarının kabul edilmesine rağmen kendi davasının reddedildiğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

30. Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarında da belirtildiği gibi, aynı hukuki metne ilişkin olarak, aynı derecedeki bağımsız yargı mercileri arasındaki yorum ve içtihat farklılıkları tek başına adil yargılanma hakkının ihlali niteliğinde kabul edilemeyeceği gibi, derece mahkemelerinin, uyuşmazlıklara ilişkin olarak tarafların talepleri ve delilleri arasındaki yorum farklılıkları da tek başına adil yargılanma hakkının ihlali niteliğinde kabul edilemez (Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 45).

31. Öte yandan, imar, ihya ve zilyetliğe dayalı tescil davalarına ilişkin somut olayın özelliklerine göre yapılan değerlendirme ve yorumlar neticesinde, mahkemeler ve Yargıtay kararlarında somut olayların farklı özelliklerine göre farklı sonuçlara varıldığı anlaşılmış olup, başvuru dosyasına sunulan Yargıtay kararlarının başvurucu lehine uygulanabilecek bir yerleşik içtihadın bulunduğu iddiasını kanıtlamaya yeterli düzeyde olmadığı da belirlenmiştir.

32. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, Derece Mahkemeleri kararlarının bariz takdir hatası veya açık keyfilik de içermediği anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Gerekçeli Karar Hakkının İhlali İddiası

33. Başvurucu, yargılama kapsamında alınan bilirkişi raporlarının 14/12/2010 tarihli gerekçeli karara yanlış ve hatalı yorumlanarak aktarıldığını, bu nedenle anılan kararın ve bu kararın onanmasına ilişkin Yargıtay ilâmının keyfi ve gerekçesiz olduğunu belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

34. Anayasa’nın 141. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

“Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır.”

35. Anayasa’nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı organlarına davacı ve davalı olarak başvurabilme ve bunun doğal sonucu olarak da iddia, savunma ve adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır. Maddeyle güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, kendisi bir temel hak niteliği taşımasının ötesinde, diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmasını ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden birisidir. Bu bağlamda Anayasa’nın, bütün mahkemelerin her türlü kararlarının gerekçeli olarak yazılmasını ifade eden 141. maddesinin de, hak arama hürriyetinin kapsamının belirlenmesinde gözetilmesi gerektiği açıktır (Vedat Benli, B. No: 2013/307, 16/5/2013, § 30).

36. Ancak derece mahkemeleri, kendisine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değildir. Bununla beraber, ileri sürülen iddialardan biri kabul edildiğinde davanın sonucuna etkili olması söz konusu ise, mahkeme bu hususa belirli ve açık bir yanıt vermek zorunda olabilir. Böyle bir durumda dahi, ileri sürülen iddiaların zımnen reddi yeterli olabilir (Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56).

37. Öte yandan temyiz mercilerinin kararlarının tamamen gerekçeli olması zorunlu değildir. Temyiz merciinin yargılamayı yapan mahkemenin kararıyla aynı fikirde olması ve bunu ya aynı gerekçeyi kullanarak ya da basit bir atıfla kararına yansıtması yeterlidir. Burada önemli olan husus, temyiz merciinin bir şekilde temyizde dile getirilmiş ana unsurları incelediğini, derece mahkemesinin kararını inceleyerek onadığını ya da bozduğunu göstermesidir (Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 57).

38. Somut olayda, Antalya 8. Asliye Hukuk Mahkemesinin 17/11/2005 tarihli kararının Yargıtay 20. Hukuk Dairesinin 26/3/2009 tarihli ilâmı ile bozulmasının ardından İlk Derece Mahkemesince bozmaya uyularak dosyanın yeniden ele alınması sonucunda başvurucunun iddiaları, davalının savunmaları dikkate alınmış, her iki tarafın da delilleri değerlendirilmiş, keşif yapılmış, tanıklar dinlenmiş, resmi kurumlardan alınan bilgiler çerçevesinde 14/12/2010 tarihli kararla davanın reddine karar verilmiştir (bkz. § 10). Mahkemenin gerekçeli kararı incelendiğinde, davanın reddine ilişkin hükmün, bilirkişi raporlarında tespit edilen, uyuşmazlığa konu taşınmazların üzerinde herhangi bir kültür bitkisinin bulunmadığı, yüzeyinin otlarla kaplı olduğu, toprağın ekonomik amaca uygun bir kullanımının söz konusu olmadığı, kısmen imar ihyanın da tamamlanmadığı, halen taşınmazların bir bölümünün çalılık halinde olduğu hususlarına dayandırıldığı görülmektedir. Dolayısıyla Mahkeme, imar ve ihya koşulları gerçekleşmediğinden taşınmazların 4721 sayılı Kanun’un 713. maddesinde belirtilen şekilde bir tescile konu olamayacağı sonucuna varmıştır. Bu bağlamda bireysel başvuru dosyası kapsamında sunulan bilirkişi raporları incelendiğinde, gerekçeli kararda davanın reddine dayanak olarak yer verilen bilirkişi görüşlerinin, raporlardaki görüşlerle aynı doğrultuda olduğu tespit edilmiştir.

39. Öte yandan, gerekçeli kararda bilirkişi raporları doğrultusunda yer verilen bazı belirlemelerin, raporlarda yer alan asıl belirlemelerden kısmen farklılık gösterdiği tespit edilmişse de, bu hususların uyuşmazlık konusu taşınmazların orman vasfında sayılan yerlerden olup olmadığına ilişkin olduğu ve davanın reddine esas teşkil etmediği, kaldı ki başvurucunun bu konulara ilişkin raporlarda yer alan tespitlere bir itirazının da olmadığı anlaşılmıştır.

40. Yargılama sonunda verilen Antalya 8. Asliye Hukuk Mahkemesinin 14/12/2010 tarihli kararı, Yargıtay 20. Hukuk Dairesinin, 24/4/2012 tarihli ilâmı ile İlk Derece Mahkemesinin

dosya kapsamına ve 26/3/2009 tarihli bozma ilamında belirtilen hususlara (bkz. § 9) uygun karar verdiği gerekçesiyle onanmış (bkz. § 11), karar düzeltme istemi de reddedilmiştir (bkz. § 12). Dolayısıyla somut olayda Mahkeme ve Yargıtay kararlarının keyfi ve gerekçesiz olduğundan söz edilemez.

41. Açıklanan nedenlerle, gerekçeli karar hakkına yönelik bir ihlalin olmadığı açık olduğundan, başvurucunun bu yöndeki iddiası diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun" bulunmuştur.

c. Yargılamanın Makul Sürede Sonuçlanmadığı İddiası

42. Başvurucunun yargılamanın uzunluğuyla ilgili şikâyeti açıkça dayanaktan yoksun olmadığı gibi bu şikâyet için diğer kabul edilemezlik nedenlerinden herhangi biri de bulunmamaktadır. Bu nedenle, başvurunun bu bölümüne ilişkin olarak kabul edilebilirlik kararı verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

43. Başvurucu, 24/5/2002 tarihinde Antalya 8. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı imar, ihya ve zilyetliğe dayalı tescil davasında makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

44. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (Onurhan Solmaz, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, esasen Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

45. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

46. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, uyuşmazlık konusu taşınmazların imar, ihya ve zilyetliğe dayalı tescili istemi ile açılan davanın söz konusu olduğu görülmekle, 1086 sayılı mülga Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ile 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §

49).

47. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih, 24/5/2002 tarihidir.

48. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52). Bu kapsamda, somut yargılama faaliyeti açısından sürenin bitiş tarihinin, başvurucunun karar düzeltme talebinin Yargıtay 20. Hukuk Dairesince reddedildiği 15/4/2013 tarihi olduğu anlaşılmaktadır.

49. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, yargılamanın konusunun imar, ihya ve zilyetliğe dayalı olarak taşınmazların tapuya tescili istemi olduğu, Antalya 8. Asliye Hukuk Mahkemesinin 17/11/2005 tarihli kararı ile davanın kabulüne karar verildiği, temyiz talebi üzerine Yargıtay 20. Hukuk Dairesinin 26/3/2009 tarihli ilâmı ile bozmaya hükmedildiği, bozma ilâmına uyan İlk Derece Mahkemesinin, ilâmda belirtilen hususları dikkate alarak yaptığı yargılama sonucu 14/12/2010 tarihinde davanın reddine hükmettiği, temyiz incelemesi sonucu anılan kararın Yargıtay 20. Hukuk Dairesinin 24/4/2012 tarihli ilâmı ile onandığı, karar düzeltme isteminin 15/4/2013 tarihinde reddedildiği, böylece İlk Derece Mahkemesi kararının kesinleştiği belirlenmiştir.

50. 6100 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 34-64).

51. Başvuruya konu imar, ihya ve zilyetliğe dayalı tescil davasının incelenmesinde; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, yargılamanın niteliği, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller gibi kriterler dikkate alındığında başvuruya konu yargılamanın karmaşık nitelikte olduğu anlaşılmışsa da somut başvuru açısından, daha önce verilen kararlar dışında farklı karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı, söz konusu on yıl on aylık yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

52. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanunun 50. Maddesi Yönünden

53. Başvurucu, yeniden bilirkişi incelemesi yapılmasına karar verilmesini ya da ihlalin ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasına ve uğradığı zararlar nedeniyle 110.000,00 TL maddi, 50.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

54. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata

hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

55. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin on yıl on aylık yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 10.000,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

56. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucunun maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

57. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harçtan yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığı yönündeki iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması",

2. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması"

nedenleriyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

4. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya net 10.000,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harçtan oluşan yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

22/6/2015 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

MAHMUT ER

B. No: 2013/4376 | Karar tarihi: 22.06.2015

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/4376

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MAHMUT ER BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/4376)

Karar Tarihi: 22/6/2015

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Kadir ÖZKAYA

Raportör Yrd. : Derya ATAKUL

Başvurucu : Mahmut ER

Vekili : Av. Hüseyin AKÇARA

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, "rüşvet vermek ve resmi evrakta sahtecilik" suçlarını işlediği iddiasıyla hakkında açılan kamu davasında yargılamanın makul sürede sonuçlandırılamadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 13/6/2013 tarihinde Batman 1. Ağır Ceza Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumunun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm İkinci Komisyonunca, 18/2/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 16/4/2015 tarihinde, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği, görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 28/4/2015 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve UYAP aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

7. Batman Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturma kapsamında 16/1/2002 tarihinde başvurucunun ifadesi alınmıştır.

8. Başvurucu ve diğer altı şüpheli hakkında, Batman Cumhuriyet Başsavcılığının 4/7/2002 tarihli ve E.2002/1124 sayılı iddianamesiyle "rüşvet vermek ve resmi evrakta sahtecilik" suçlarından kamu davası açılmış, dava, Batman Ağır Ceza Mahkemesinin E.2002/222 sayılı dosyasına kaydedilmiştir.

9. Batman Ağır Ceza Mahkemesince, 24/9/2003 tarihli ve E.2002/222, K.2003/180 sayılı kararla, E.2002/222 sayılı dava dosyasının, Mahkemenin E.2000/209 sayılı dava dosyası ile birleştirilmesine, yargılamanın E.2000/209 sayılı dava dosyası üzerinden devam etmesine karar verilmiştir.

10. Batman Ağır Ceza Mahkemesi, kırk yedi sanık hakkında yaptığı yargılama sonunda, 28/4/2009 tarihli ve E.2000/209, K.2009/98 sayılı karar ile başvurucunun "rüşvet vermek" suçundan 3 yıl 4 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına, "resmi evrakta sahtecilik" suçundan beraatine karar vermiştir.

11. Başvurucu ve katılan vekilinin temyizi üzerine, Yargıtay 5. Ceza Dairesinin 2/10/2012 tarihli ve E.2012/5376, K.2012/9702 sayılı ilâmıyla başvurucu hakkında verilen beraat ve mahkûmiyet hükümlerinin bozulmasına ve zamanaşımı süresinin geçmesi nedeniyle kamu davasının düşürülmesine karar verilmiştir.

12. Başvurucu, anılan kararı 31/5/2013 tarihinde öğrendiğini bildirmiştir.

13. Başvurucu, 13/6/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

14. 26/9/2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 252. maddesinin (1) numaralı fıkrası; 1/3/1926 tarih ve 765 sayılı mülga Türk Ceza Kanunu’nun 102. maddesinin birinci fıkrasının (3) ve (4) numaralı bentleri, 104. maddesinin ikinci fıkrası, 339. maddesinin birinci fıkrası; 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 223. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (a) bendi.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

15. Mahkemenin 22/6/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 13/6/2013 tarih ve 2013/4376 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

16. Başvurucu, Batman Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturma kapsamında 16/1/2002 tarihinde ifadesinin alındığını, "rüşvet vermek ve resmi evrakta sahtecilik"

suçlarını işlediği iddiasıyla hakkında açılan kamu davasında yargılamanın makul sürede sonuçlandırılamadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

17. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

18. Başvurucu, Batman Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturma kapsamında 16/1/2002 tarihinde ifadesinin alınmasıyla başlayan yargılama sürecinin makul sürede sonuçlandırılamadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

19. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lâfzî içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

20. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

21. Anayasa'nın 36. ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca kişilere, cezai alanda yöneltilen suçlamaların da (suç isnadı) makul sürede karara bağlanmasını isteme hakkı tanınmıştır. İsnat olunan fiil, ceza kanunlarında suç olarak nitelendirilmiş ve yargılama aşamasında ceza hukukunun kuralları uygulanmış ise ayrıca bir uygulanabilirlik incelemesi yapılmaksızın kendiliğinden adil yargılanma hakkının kapsamına girer (B. No: 2013/625, 9/1/2014, § 31). Başvuru konusu olayda, başvurucu hakkında, "rüşvet vermek ve resmi evrakta sahtecilik" suçlarını işlediği iddiasıyla soruşturma başlatılmıştır. Başvurucu hakkında isnat olunan suçlar 765 sayılı mülga Kanun'un 213. maddesinin birinci fıkrası ile 339. maddesinin birinci fıkrasında hapis cezasını gerektirir şekilde tanımlanmıştır. Bu çerçevede başvurucu hakkındaki suç isnadına dayalı yargılamanın Anayasa'nın 36. maddesinin güvence kapsamına girdiği konusunda kuşku bulunmamaktadır (B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 32).

22. Ceza muhakemesinde yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken sürenin başlangıcı, bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirilmesi

veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi bir takım tedbirlerin uygulanması anı ya da kamu davasının açıldığı tarihtir. Somut başvuru açısından bu tarih, Batman Cumhuriyet Başsavcılığınca başvurucunun ifadesinin alındığı 16/1/2002 tarihidir. Ceza yargılamasında sürenin sona erdiği tarih ise suç isnadının nihai olarak karara bağlandığı tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih, Yargıtay 5. Ceza Dairesince zamanaşımı süresinin geçmesi nedeniyle kamu davasının düşürülmesine karar verildiği 2/10/2012 tarihidir (B. No: 2013/695, 9/1/2014, § 35).

23. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, Batman Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturma kapsamında, 16/1/2002 tarihinde ifadesi alınan başvurucu ile diğer altı şüpheli hakkında, Batman Cumhuriyet Başsavcılığının 4/7/2002 tarihli iddianamesiyle "rüşvet vermek ve resmi evrakta sahtecilik" suçlarından kamu davası açıldığı, davanın, Batman Ağır Ceza Mahkemesinin E.2002/222 sayılı dosyasına kaydedildiği tespit edilmiştir. Batman Ağır Ceza Mahkemesince, 24/9/2003 tarihli kararla E.2002/222 sayılı dava dosyasının, Mahkemenin E.2000/209 sayılı dava dosyası ile birleştirilmesine, yargılamanın E.2000/209 sayılı dava dosyası üzerinden devam etmesine karar verildiği, kırk yedi sanık hakkında yapılan yargılamada uzun süre sanık savunmalarının alınabilmesi için beklendiği ve 28/4/2009 tarihli karar ile başvurucunun "rüşvet vermek" suçundan 3 yıl 4 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına, "resmi evrakta sahtecilik" suçundan beraatine karar verildiği belirlenmiştir. Temyiz üzerine, Yargıtay 5. Ceza Dairesinin 2/10/2012 tarihli ilâmıyla başvurucu hakkında verilen beraat ve mahkûmiyet hükümlerinin bozulmasına ve zamanaşımı süresinin geçmesi nedeniyle kamu davasının düşürülmesine karar verildiği anlaşılmıştır.

24. 5271 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde kararlar verilmiştir (B. No: 2012/625, 9/1/2014, §§ 23-41; B. No: 2013/695, 9/1/2014, §§ 24-40).

25. Başvuruya konu davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık olduğunu ortaya koymakla birlikte, davaya bütün olarak bakıldığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve on yıl sekiz aylık yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

26. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun’un 50. Maddesi Yönünden

27. Başvurucu, yargılama makul sürede sonuçlandırılamadığı için 20.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

28. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un “Kararlar” kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı

ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

29. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin on yıl sekiz aylık yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında, başvurucunun talep ettiği tazminat miktarı da dikkate alınarak, başvurucuya net 7.500,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

30. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun;

1. Yargılamanın makul sürede sonuçlandırılamadığı yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya net 7.500,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

22/6/2015 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

HAYRİ ÜLKER

B. No: 2013/4733 | Karar tarihi: 22.06.2015

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/4733

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HAYRİ ÜLKER BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/4733)

Karar Tarihi: 22/6/2015

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör Yrd. : Yusuf Enes KAYA

Başvurucu : Hayri ÜLKER

Vekili : Av. Necmeddin YANKOL

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 29/3/2002 tarihinde Marmaris 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı zilyetliğe dayalı tescil davasında, yapılan kadastro çalışması sonucunda taşınmazın 199,29 m2'lik kısmı hakkında tespit tutanağı düzenlenip 247 ada 4 parsel numarası verilmesi, 490,33 m2'lik kısmının ise orman sınırları içerisinde kaldığı gerekçesiyle tapulama harici bırakılması üzerine, tapulama harici bırakılan kısım hakkındaki davanın tefrik edilerek Mahkemenin ayrı bir esasına kaydedilmesine, 247 ada 4 parsel numaralı taşınmaz bakımından Mahkemenin görevsizliğine ve dosyanın Marmaris Kadastro Mahkemesine gönderilmesine karar verildiğini, her iki davanın halen devam ettiğini, davaların makul sürede sonuçlandırılamadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 20/6/2013 tarihinde Marmaris 3. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona

sunulmasına engel eksiklik bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm İkinci Komisyonunca, 26/11/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

I.4. Bölüm Başkanı tarafından 28/1/2015 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 12/2/2015 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, Muğla ili Marmaris ilçesi Hisarönü köyü, Kürardı mevkiinde bulunan taşınmazı, C.S. isimli şahıstan, henüz bölgede kadastro çalışmaları yapılmadığı için zilyetlik belgesi ile 10/12/1996 tarihinde satın aldığı ve taşınmaz üzerinde zilyetlikle mülk edinme koşulları gerçekleştiği iddiasıyla 29/3/2002 tarihinde Marmaris 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde Maliye Hazinesi aleyhine, zilyetliğe dayalı tescil davası açmış olup, dava Marmaris 2. Asliye Hukuk Mahkemesinin E.2002/267 sayılı dosyasına kaydedilmiştir.

8. Yargılamanın devamı sırasında taşınmazın bulunduğu Hisarönü köyünde kadastro çalışmaları yapılarak, taşınmazın 199,29 m2'lik kısmı hakkında tespit tutanağı düzenlenip 247 ada 4 parsel numarası verilmesine, 490,33 m2'lik kısmının ise orman sınırları içerisinde kaldığı gerekçesiyle tapulama harici bırakılmasına karar verilmiştir.

9. Bunun üzerine Marmaris 2. Asliye Hukuk Mahkemesi, 19/2/2009 tarih ve E.2002/267, K.2009/100 sayılı kararıyla tapulama harici bırakılan kısım hakkındaki davanın tefrik edilerek Mahkemenin ayrı bir esasına kaydedilmesine, 247 ada 4 parsel numaralı taşınmaz bakımından Mahkemenin görevsizliğine ve dosyanın Marmaris Kadastro Mahkemesine gönderilmesine karar vermiştir.

10. Orman sınırları içerisinde kaldığı gerekçesiyle tapulama harici bırakılan kısım hakkındaki dava, Marmaris 2. Asliye Hukuk Mahkemesinin E.2009/59 sayılı dosyasına kaydedilmiş olup, yargılama devam etmektedir.

11. 247 ada 4 parsel numaralı taşınmaza ilişkin olarak Kadastro Mahkemesine gönderilen dava, Marmaris Kadastro Mahkemesinin E.2009/1769 sayılı dosyasına kaydedilmiştir.

12. Bu davada Marmaris Kadastro Mahkemesi, 5/7/2010 tarih ve E.2009/1769, K.2010/624 sayılı kararıyla davanın reddine, 247 ada 4 parsel numaralı taşınmazın orman vasfı ile Maliye Hazinesi adına tapuya tesciline karar vermiştir.

13. Temyiz üzerine Yargıtay 20. Hukuk Dairesi, 2/11/2012 tarih ve E.2011/8720, K.2012/12034 sayılı ilâmıyla İlk Derece Mahkemesi kararının bozulmasına karar vermiştir.

14. Bu karara karşı yapılan karar düzeltme talebi, Yargıtay 20. Hukuk Dairesinin 11/11/2013 tarih ve E.2013/4420, K.2013/9870 sayılı ilâmıyla reddedilmiştir.

15. Bozma kararı sonrası dava yeni bir esasa kaydedilmemiş olup yargılama devam

etmektedir.

16. Başvurucu, 20/6/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

17. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 30. maddesi ile 21/6/1987 tarih ve 3402 sayılı Kadastro Kanunu'nun 25. maddesinin birinci fıkrası, 28. maddesinin birinci fıkrası, 29. maddesinin birinci, üçüncü ve dördüncü fıkraları, 30. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları, 32. maddesinin birinci fıkrası ve 36. maddesinin birinci fıkrasının son cümlesi (bkz. B. No: 2012/12, 17/9/2013, §§ 16-22), 22/11/2001 tarih ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 713. maddesi.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

18. Mahkemenin 22/6/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 20/6/2013 tarih ve 2013/4733 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

19. Başvurucu, 29/3/2002 tarihinde Marmaris 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı zilyetliğe dayalı tescil davasında, taşınmazın bulunduğu yerde yapılan kadastro çalışması sonucu taşınmazın 199,29 m2'lik kısmı hakkında tespit tutanağı düzenlenip 247 ada 4 parsel numarası verilmesi, 490,33 m2'lik kısmının ise orman sınırları içerisinde kaldığı gerekçesiyle tapulama harici bırakılması üzerine, tapulama harici bırakılan kısım hakkındaki davanın tefrik edilerek Mahkemenin ayrı bir esasına kaydedilmesine, 247 ada 4 parsel numaralı taşınmaz bakımından Mahkemenin görevsizliğine ve dosyanın Marmaris Kadastro Mahkemesine gönderilmesine karar verildiğini, her iki davanın da halen devam ettiğini, davaların makul sürede sonuçlandırılamadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

20. Başvuru dilekçesi ve ekleri incelendiğinde, başvurucunun Marmaris Kadastro Mahkemesindeki kadastro tespitine itiraz davası ile Marmaris 2. Asliye Hukuk Mahkemesindeki tescil davasının makul sürede sonuçlandırılamadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürdüğü anlaşılmıştır. Bu nedenle başvurucunun iki ayrı yargılamaya konu ihlal iddiaları ayrı ayrı değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

21. Başvuru formu ve eklerinin incelenmesi sonucunda açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Kadastro Tespitine İtiraz Davasının Makul Sürede Tamamlanmadığı İddiası

22. Başvurucu, Marmaris Kadastro Mahkemesinin E.2009/1769 sayılı dosyasına kaydedilen kadastro tespitine itiraz davasının, 29/3/2002 tarihinden beri devam ettiğini belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

23. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan

Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

24. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

25. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda taşınmaz mülkiyeti hakkında Marmaris 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde açılan ve taşınmazın bir kısmı yönünden görevsizlik kararı verilerek Kadastro Mahkemesine devredilen kadastro tespitine itiraz davasında, 3402 ve 6100 sayılı Kanunlarda yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

26. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih 29/3/2002 tarihidir.

27. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

28. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, 29/3/2002 tarihinde Marmaris 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde açılan E.2002/267 sayılı davada, taşınmazın bulunduğu yerde kadastro çalışmaları yapılarak, taşınmazın 199,29 m2'lik kısmı hakkında tespit tutanağı düzenlenip 247 ada 4 parsel numarası verilmesi ve 490,33 m2'lik kısmının ise orman sınırları içerisinde kaldığı gerekçesiyle tapulama harici bırakılması üzerine, Marmaris 2. Asliye Hukuk Mahkemesince tapulama harici bırakılan kısım hakkındaki davanın tefrik edilerek Mahkemenin ayrı bir esasına kaydedilmesine, 247 ada 4 parsel numaralı taşınmaz bakımından Mahkemenin görevsizliğine ve dosyanın Marmaris Kadastro Mahkemesine gönderilmesine karar verildiği, bunun üzerine davanın Marmaris Kadastro Mahkemesinin E.2009/1769 sayılı dosyasına kaydedildiği anlaşılmıştır. Yapılan yargılama sonucunda davanın reddine, 247 ada 4 parsel numaralı taşınmazın orman vasfı Hazine adına tapuya

tesciline karar verildiği, yapılan temyiz incelemesi sonucunda bu kararın bozulduğu, bozma kararına karşı yapılan karar düzeltme talebinin reddedildiği, bozma kararı sonrası dava henüz yeni bir esasa kaydedilmemiş olmakla birlikte yargılamanın halen devam ettiği belirlenmiştir.

29. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, başvuruya konu yargılama sürecinin kısmen Asliye Hukuk Mahkemesi kısmen Kadastro Mahkemesi önünde sürdüğü görülmekle, 3402 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanun'a tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve 3402 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (bkz. § 17).

30. Kadastro mahkemesi ve 6100 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle 3402 sayılı Kanun'da yer alan ve yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde kararlar verilmiştir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 54-64; B. No: 2012/12, 17/9/2013, §§ 53-62; B. No: 2013/1115, 5/12/2013, §§ 60-67; 2012/673, 19/12/2013, §§ 37-43).

31. Başvuruya konu davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık nitelikte olduğunu ortaya koymakla birlikte davaya bütün olarak bakıldığında, 3402 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine tabi bir yargılama sürecine ilişkin somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve on üç yılı aşkın bir süredir devam eden yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

32. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

b. Tescil Davasının Makul Sürede Tamamlanmadığı İddiası

33. Başvurucu, Marmaris 2. Asliye Hukuk Mahkemesinin E.2009/59 sayılı dosyasına kaydedilen tescil davasının, 29/3/2002 tarihinden beri devam ettiğini belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

34. Yukarıda açıklandığı üzere, Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda taşınmaz mülkiyeti hakkında Marmaris 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde açılan ve taşınmazın bir kısmı yönünden tefrik kararı verilerek Marmaris 2. Asliye Hukuk Mahkemesinin ayrı bir esasına kaydedilen tescil davasında 1086 sayılı mülga Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ile 6100 sayılı Kanunda yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

35. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih

olup, somut başvuru açısından bu tarih 29/3/2002 tarihidir.

36. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, 29/3/2002 tarihinde Marmaris 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde açılan E.2002/267 sayılı davada, taşınmazın bulunduğu yerde yapılan kadastro çalışmaları sonunda, taşınmazın 199,29 m2'lik kısmı hakkında tespit tutanağı düzenlenip 247 ada 4 parsel numarası verilmesi ve 490,33 m2'lik kısmının ise orman sınırları içerisinde kaldığı gerekçesiyle tapulama harici bırakılması üzerine, Marmaris 2. Asliye Hukuk Mahkemesince tapulama harici bırakılan kısım hakkındaki davanın tefrik edilerek Mahkemenin ayrı bir esasına kaydedilmesine, 247 ada 4 parsel numaralı taşınmaz bakımından Mahkemenin görevsizliğine ve dosyanın Marmaris Kadastro Mahkemesine gönderilmesine karar verildiği, Marmaris 2. Asliye Hukuk Mahkemesince tapulama harici bırakılan kısım hakkındaki davanın, Mahkemenin E.2009/59 sayılı dosyasına kaydedildiği ve yargılamanın halen devam ettiği anlaşılmıştır.

37. 6100 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 54-64).

38. Başvuruya konu davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık nitelikte olduğunu ortaya koymakla birlikte davaya bütün olarak bakıldığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve on üç yılı aşkın bir süredir devam eden yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

39. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

40. Başvurucu, 50.000 Euro manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

41. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

42. Başvurucunun tarafı olduğu Marmaris Kadastro Mahkemesinde devam eden kadastro tespitine itiraz davasına ilişkin on üç yılı aşkın bir süredir devam eden yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 13.300,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

43. Başvurucunun tarafı olduğu Marmaris 2. Asliye Hukuk Mahkemesindeki tescil davası on üç yılı aşkın bir süredir devam etmekle birlikte, bu yargılamada, davanın 19/2/2009 tarihinde tefrik edilerek Mahkemenin ayrı bir esasına kaydedilmesine karar verildiği

anlaşılmıştır. Davanın tefrik edildiği tarihe kadar olan yargılama sürecine ilişkin olarak yukarıda belirtildiği üzere kadastro tespitine itiraz davası yönünden manevi tazminata hükmedildiği dikkate alınarak, tescil davasında, tefrik kararından sonraki yargılama süreci göz önünde bulundurularak, altı yıldır devam eden yargılama süreci nedeniyle, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 5.000,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

44. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

45. Başvuruya konu yargılamaların uzun süredir devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamaların mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemelerine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddialarının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya, Marmaris Kadastro Mahkemesindeki kadastro tespitine itiraz davası yönünden net 13.300,00 TL, Marmaris 2. Asliye Hukuk Mahkemesindeki tescil davası yönünden net 5.000,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin Marmaris Kadastro Mahkemesine ve Marmaris 2. Asliye Hukuk Mahkemesine gönderilmesine,

22/6/2015 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

SÜLEYMAN BOZAHMETLİ

B. No: 2013/5711 | Karar tarihi: 22.06.2015

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/5711

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

SÜLEYMAN BOZAHMETLİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/5711)

Karar Tarihi: 22/6/2015

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Kadir ÖZKAYA

Raportör Yrd. : Yusuf Enes KAYA

Başvurucu : Süleyman BOZAHMETLİ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 1953 yılında yapılan kadastro çalışmaları sonrasında Serik Kadastro Mahkemesinde kadastro tespitine itiraz davasının 2011 yılında sonuçlandırıldığını ancak karara karşı yapılan temyiz başvurusu nedeniyle yargılamanın Yargıtayda devam ettiğini, bu nedenle taşınmazından gereği gibi yararlanamadığını belirterek, Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve mağduriyetinin giderilmesini talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 31/7/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumunun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm İkinci Komisyonunca, 31/12/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

5. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

6. Antalya ili Serik ilçesi Gedik (Karabuynuz) köyünde bulunan birden çok taşınmaz hakkında yapılan kadastro tespitlerine davacıların yasal süresi içerisinde itiraz etmeleri üzerine yapılan yargılama sonucunda Serik Gezici Arazi Kadastro Mahkemesi, 15/5/1964 tarihli ve E.1955/996, K.1964/43 sayılı kararıyla tarafların iddialarını ispat edememiş olduklarından dolayı davacı ve davalıların iddia ve savunmalarının reddiyle dava konusu taşınmazların Tapulama Kanunu'nun 13. maddesi gereğince ayrı ayrı tapusuz olarak Maliye Hazinesi adına tespit ve tapuya tesciline karar vermiştir.

7. Söz konusu kararın temyiz edilmesi üzerine Yargıtay 7. Hukuk Dairesi, 5/12/1996 tarihli ve E.1996/6639, K.1996/9604 sayılı ilamıyla "...davacı tarafın dayandığı tapu kayıtlarının sınırları bakımından sorun olmadığı halde bu kayıtlar dahi uygulanmadan ve zilyetlik durumu göz ardı edilerek tarafların ve katılan Hazinenin tüm delilleri toplanıp incelenmeden, taşınmazların tapusuz olarak kabul edilerek iddia ve savunmanın kanıtlanmamış olduğunun kabulü ile yazılı şekilde hüküm kurulmasının isabetsiz olduğunu, yeniden araştırma, inceleme ve uygulama yapılarak karar verilmesi gerektiğini..." belirterek hükmün bozulmasına karar vermiştir.

8. Başvurucu, 2010 yılında dava konusu taşınmazlardan birine zilyet olduğu iddiasıyla müdahil davacı olarak davaya katılmıştır.

9. Bozma kararına uyan Serik Kadastro Mahkemesi, 20/10/2011 tarihli ve E.1998/1, K.2011/151 sayılı kararla, tapulama çalışmalarında Gedik köyü 120 ada 102 parsel numaralı taşınmazın dosya kapsamındaki bilirkişi raporlarına göre 261.215,29 m2 olarak tespit ve tapuya tesciline; 120 ada 102 parsel numaralı taşınmazın bilirkişi raporunda A34 ile gösterilen 8.408 m2'lik kısmının başvurucu ile birlikte Muhammet Bozahmetli ve Durkadın Güldali Bozahmetli adlarına hisseleri oranında tespit ve tapuya tesciline, karar kesinleştikten sonra dosyanın Tapu Sicil Müdürlüğüne gönderilmesine karar vermiştir.

10. Karar temyiz edilmiş olup, temyiz incelemesi Yargıtay 20. Hukuk Dairesinin E.2014/8564 sayılı dosyasında halen devam etmektedir.

11. Başvurucu, 31/7/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

12. 21/6/1987 tarih ve 3402 sayılı Kadastro Kanunu'nun 25. maddesinin birinci fıkrası, 28. maddesinin birinci fıkrası, 29. maddesinin birinci, üçüncü ve dördüncü fıkraları, 30. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları, 32. maddesinin birinci fıkrası ve 36. maddesinin birinci fıkrasının son cümlesi (bkz. B. No: 2012/12, 17/9/2013, §§ 16-22).

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

13. Mahkemenin 22/6/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 31/7/2013 tarih ve 2013/5711 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

14. Başvurucu, 1953 yılında yapılan kadastro çalışmaları sonrasında Serik Kadastro Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasının 2011 yılında sonuçlandırıldığını

ancak karara karşı yapılan temyiz başvurusu nedeniyle yargılamanın Yargıtayda devam ettiğini, 1308 kişiden oluşan tarafların 122 adet parsel hakkında açmış oldukları davanın tek dava dosyası üzerinden incelenmesi nedeniyle yerel mahkeme kararının, verildiği tarihten itibaren üç yıl geçmesine rağmen taraflara tebliğ edilemediğini, bu nedenle taşınmazından gereği gibi yararlanamadığını, tapusuz olan taşınmaza ve o bölgedeki diğer tapusuz yerlere yetkililer tarafından imar planı uygulanmadığını, yol, içme suyu, okul, ibadet yeri, pazar yeri gibi hizmetlerden mahrum kaldığını belirterek, Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

15. Anayasa’nın 148. maddesinin üçüncü fıkrasının son cümlesi şöyledir:

“Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır.”

16. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un “Bireysel başvuru hakkı” kenar başlıklı 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir.”

17. Anılan Anayasa ve Kanun hükümleri uyarınca Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, “ikincil nitelikte bir kanun yolu” olup bu yola başvurulmadan önce kural olarak olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır.

18. Temel hak ve özgürlüklere saygı, devletin tüm organlarının uyması gereken bir ilke olup bu ilkeye uygun davranılmadığı takdirde, ortaya çıkan ihlale karşı öncelikle yetkili idari mercilere ve derece mahkemelerine başvurulmalıdır.

19. Bireysel başvurunun ikincil niteliği gereği, başvurucunun, temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarını öncelikle yetkili idari mercilere ve derece mahkemelerine usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve kanıtları zamanında bu mercilere sunması, aynı zamanda bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir (B. No: 2012/946, 26/3/2013, § 19). Bu şekilde olağan denetim mekanizmaları önünde ileri sürülüp takip edilmeyen temel hak ve özgürlüklerin ihlaline ilişkin iddialar, Anayasa Mahkemesi önünde bireysel başvuru konusu yapılamaz.

20. Bireysel başvurunun ikincil niteliğinin bir sonucu olarak olağan kanun yollarında ve genel mahkemeler önünde dayanılmayan iddialar Anayasa Mahkemesi önünde şikâyet konusu edilemeyeceği gibi genel mahkemelere sunulmayan yeni bilgi ve belgeler de Anayasa Mahkemesine sunulamaz (B. No: 2012/946, 26/3/2013, § 20).

21. Başvuru konusu olayda başvurucu, 1953 yılında yapılan kadastro çalışmaları sonrasında Serik Kadastro Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasının 2011 yılında sonuçlandırıldığını ancak karara karşı yapılan temyiz başvurusu nedeniyle yargılamanın Yargıtayda devam ettiğini, yargılama süresince taşınmazını kullanamaması sebebiyle mağdur olduğunu, 1308 kişiden oluşan tarafların 122 adet parsel hakkında açmış oldukları davanın tek dava dosyası üzerinden incelenmesi nedeniyle yerel Mahkeme kararının, verildiği tarihten itibaren üç yıl geçmesine rağmen taraflara tebliğ edilemediğini, bu nedenle taşınmazından gereği gibi yararlanamadığını, tapusuz olan taşınmaza ve o bölgedeki diğer tapusuz yerlere yetkililer tarafından imar planı uygulanmadığını, yol, içme suyu, okul, ibadet yeri, pazar yeri gibi hizmetlerden mahrum kaldığını belirterek,

Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

22. Başvuru konusu olayda, davanın taşınmazın mülkiyetine yönelik olduğu, hukuki uyuşmazlığın Yargıtay 20. Hukuk Dairesi önünde temyiz incelemesinin devam ettiği ve henüz uyuşmazlığın esasına dair bir karar verilmediği görülmektedir. Derdest olan yargılama faaliyeti nazara alındığında, mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasının incelenebilmesi için, kanunda öngörülmüş olan idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının tüketilmiş olması gerekir.

23. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkin olarak kanunen öngörülmüş olan başvuru yolları tüketilmeksizin bireysel başvuruda bulunulduğu anlaşıldığından, başvurunun diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin “başvuru yollarının tüketilmemesi” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun, mülkiyet hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının “başvuru yollarının tüketilmemesi” nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına,

22/6/2015 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

KUDDİSİ ŞENER VE DİĞERLERİ

B. No: 2013/5851 | Karar tarihi: 22.06.2015

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/5851

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

KUDDİSİ ŞENER VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/5851)

Karar Tarihi: 22/6/2015

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör Yrd. : Gizem Ceren DEMİR KOŞAR

Başvurucular : 1. Kuddisi ŞENER

2. Abdullah ŞENER

3. Mümine ŞENER

4. Ahmet ŞENER

5. Fahri ŞENER

6. Mustafa ŞENER

7. Mehmet Ali ŞENER

8. Hüseyin ŞENER

9. Ayşe ŞENER

Vekilleri : Av. Fevzi KAYACAN

10. Ali ŞENER

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucular, murisleri tarafından 18/9/2001 tarihinde açılan el atmanın önlenmesi

davasının halen devam ettiğini ve makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşler, ihlalin tespiti ile manevi tazminat talebinde bulunmuşlardır.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 26/7/2013 tarihinde Konya Bölge İdare Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm İkinci Komisyonunca 22/5/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 4/7/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 25/8/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

6. Başvurucu Ayşe Şener'in, bireysel başvuru tarihinden sonra 3/1/2014 tarihinde vefat etmesi üzerine, bireysel başvuruda bulunmayan mirasçı Ali Şener'e, murisi tarafından yapılan bireysel başvuruya devam edip etmediği sorulmuş, Ali Şener, mirasçı olarak bireysel başvuruya devam ettiğini bildirmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve UYAP aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

8. Başvuruculaların murisi, 18/9/2001 tarihinde Alanya 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin E.2001/672 sayılı dosyasında Maliye Hazinesi ve A.Y. aleyhine el atmanın önlenmesi davası açmış, murisin vefat etmesi üzerine 27/11/2007 tarihinden itibaren başvurucular davayı devam ettirmişlerdir.

9. Başvurucular, 19/3/2009 tarihinde Alanya 4. Asliye Hukuk Mahkemesinin E.2009/137 sayılı dosyasında Maliye Hazinesi ve A.Y. aleyhine tapu iptali ve tescil davası açmışlar ve davaların birleştirilmesi talebinde bulunmuşlar, Alanya 4. Asliye Hukuk Mahkemesi, 26/3/2009 tarih ve E.2009/137, K.2009/160 sayılı kararı ile davaların birleştirilmesine ve yargılamaya Alanya 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin E.2001/672 sayılı dosyasında devam edilmesine karar vermiştir.

10. Alanya 1. Asliye Hukuk Mahkemesi, 20/12/2011 tarih ve E.2001/672, K.2011/1082 sayılı kararla, dava konusu taşınmazlara ilişkin kadastro tutanaklarının henüz kesinleşmediğini, bu durumda yargılama yapma yetkisinin Kadastro Mahkemesinde olduğunu belirterek, 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 1. maddesi ve 21/6/1987 tarih ve 3402 sayılı Kadastro Kanunu'nun 27. maddesi gereğince Mahkemenin görevsizliğine, dosyanın talep halinde görevli Alanya Kadastro Mahkemesine gönderilmesine karar vermiştir.

11. Başvurucular, 26/7/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

12. Görevsizlik kararı davalı Maliye Hazinesi tarafından temyiz edilmiş ve Yargıtay 8. Hukuk Dairesinin 10/12/2013 tarih ve E.2013/570, K.2013/18704 sayılı ilâmıyla onanarak kesinleşmiştir.

13. Alanya Kadastro Mahkemesine gönderilen dava dosyasında Mahkeme, 21/1/2014 tarih ve E.2014/1, K.2014/11 sayılı kararla dava dosyasının Mahkemenin E.2004/6 sayılı dava dosyasıyla birleştirilmesine karar vermiştir.

14. Alanya Kadastro Mahkemesi, 19/8/2014 tarih ve E.2004/6, K.2014/134 sayılı kararıyla, Mahkemenin E.2004/6 sayılı dava dosyasıyla E.2004/7 sayılı dava dosyası arasında hukuki ve fili irtibat bulunduğu gerekçesiyle dava dosyalarının birleştirilmesine, yargılamaya E.2004/7 sayılı dava dosyası üzerinden devam edilmesine karar vermiştir.

15. Alanya Kadastro Mahkemesi asıl ve birleşen dava dosyalarında yapılan yargılama sonunda, 18/11/2014 tarih ve E.2004/7, K.2014/217 sayılı kararı ile asıl davanın kısmen kabulüne, birleşen davanın reddine karar vermiştir.

16. Karar, temyiz edilmiş olup henüz kesinleşmemiştir.

B. İlgili Hukuk

17. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 30. maddesi ile 21/6/1987 tarih ve 3402 sayılı Kadastro Kanunu'nun 25. maddesinin birinci fıkrası, 28. maddesinin birinci fıkrası, 29. maddesinin birinci, üçüncü ve dördüncü fıkraları, 30. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları, 32. maddesinin birinci fıkrası ve 36. maddesinin birinci fıkrasının son cümlesi (Bkz. B. No: 2012/12, 17/9/2013, §§ 16-22).

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

18. Mahkemenin 22/6/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvuruculların 26/7/2013 tarih ve 2013/5851 numaralı bireysel başvuruları incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvuruculların İddiaları

19. Başvurucular, murisleri tarafından 18/9/2001 tarihinde Alanya 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde açılan ve Alanya Kadastro Mahkemesinde halen devam eden el atmanın önlenmesi davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

20. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

21. Başvurucular, murisleri tarafından 18/9/2001 tarihinde Alanya 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde açılan ve Alanya Kadastro Mahkemesinde halen devam eden el atmanın önlenmesi davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

22. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi

mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

23. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45)

24. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, taşınmaza yönelik olarak Alanya 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde açılan ve Alanya Kadastro Mahkemesinde halen devam eden el atmanın önlenmesi davasında, 3402 sayılı Kanun ile 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

25. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, bu tarih somut başvuru açısından 18/9/2001 tarihidir.

26. Başvuruya konu dava, başvuruculların miras bırakanlarından intikalle takip etmekte oldukları bir uyuşmazlık olup, bu yönüyle makul süre değerlendirmesi bakımından dikkate alınacak sürenin başlangıç anı, mirasçıların yargılamaya katıldıkları an değil, somut olayda muris açısından değerlendirmeye esas alınan sürenin başlangıç anıdır (B. No: 2013/1115, 5/12/2013, § 51).

27. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı bireysel başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

28. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, başvuruculların murisinin, 18/9/2001 tarihinde, Alanya 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin E.2001/672 sayılı dosyasında, Maliye Hazinesi ile A.Y. aleyhine taşınmaza el atmanın önlenmesi davası açtığı, murisin vefatı üzerine başvuruculların dahili davacı olarak davaya devam ettikleri, başvuruculların, 19/3/2009 tarihinde aynı taşınmaza yönelik olarak Alanya 4. Asliye Hukuk Mahkemesinin E.2009/137 sayılı dosyasında Maliye Hazinesi ve A.Y. aleyhine tapu iptali ve tescil davası

açtıkları, Mahkemece her iki dava dosyasının birleştirilerek yargılamaya E.2001/672 sayılı dava dosyasında devam edildiği anlaşılmıştır. Mahkemece, 20/12/2011 tarihinde asıl ve birleşen davalarda Mahkemenin görevsizliğine ve dava dosyasının talep halinde Alanya Kadastro Mahkemesine gönderilmesine karar verildiği, kararın kesinleşmesinden sonra Alanya Kadastro Mahkemesinin E.2014/1 sayılı dava dosyasında yargılamaya başlandığı, Mahkemece, dava dosyasının, E.2004/6 sayılı dava dosyası ile birleştirildiği, E.2004/6 sayılı dava dosyasının da E.2004/7 sayılı dava dosyası ile birleştirilmesine karar verildiği belirlenmiştir. Mahkemece yapılan yargılama sonunda asıl davanın kısmen kabulüne, birleşen davanın reddine karar verildiği, kararın temyiz edildiği ve henüz kesinleşmediği anlaşılmıştır.

29. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, başvuruya konu yargılamanın Kadastro Mahkemesi önünde sürdüğü görülmekle, 3402 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanun'a tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve 3402 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (§ 17).

30. Kadastro mahkemesi nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle 3402 sayılı Kanun'da yer alan ve yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde kararlar verilmiştir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 54-64; B. No: 2012/12, 17/9/2013, §§ 53-62; B. No: 2013/1115, 5/12/2013, §§ 60-67; 2012/673, 19/12/2013, §§ 37-43).

31. Başvuruya konu davanın taraf sayısı ve mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık nitelikte olduğunu ortaya koymakla birlikte davaya bütün olarak bakıldığında, 3402 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine tabi bir yargılama sürecine ilişkin somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve yaklaşık on dört yıldır devam eden yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

32. Açıklanan nedenlerle, başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

33. Başvurucular, makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğinin tespitini, ayrı ayrı 10.000,00 TL manevi tazminatın ödenmesini talep etmişlerdir.

34. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

35. Başvurucu Ayşe Şener'in, bireysel başvuru tarihinden sonra 3/1/2014 tarihinde vefat etmesi üzerine mirasçılarından Ali Şener'in başvuruya devam ettiğini bildirdiği ve Ali Şener ile diğer başvuruculaların, murisleri tarafından 18/9/2001 tarihinde Alanya 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde açılan davaya müdahil davacı olarak katıldıkları dikkate alınarak değerlendirme yapılmıştır.

36. Başvuruculaların tarafı oldukları uyuşmazlığa ilişkin yaklaşık on dört yıldır devam eden yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvuruculara (3/1/2014 tarihinde vefat eden başvurucu Ayşe Şener dışındaki) ayrı ayrı net 1.700,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

37. Başvurucular tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvuruculara (3/1/2014 tarihinde vefat eden başvurucu Ayşe Şener dışındaki) müştereken ödenmesine, 1.500,00 TL vekâlet ücretinin başvurucu Ali Şener ve Ayşe Şener dışındaki diğer başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

38. Başvuruya konu yargılamanın yaklaşık on dört yıldır devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruculaların,

1. Makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiği yönündeki iddialarının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvuruculara (3/1/2014 tarihinde vefat eden başvurucu Ayşe Şener dışındaki) ayrı ayrı net 1.700,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvuruculaların tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucular tarafından yapılan 198,35 TL harçtan oluşan yargılama giderinin BAŞVURUCULARA (3/1/2014 tarihinde vefat eden başvurucu Ayşe Şener dışındaki) MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE, 1.500,00 TL vekâlet ücretinin başvurucu Ali Şener ve Ayşe Şener dışındaki diğer BAŞVURUCULARA MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculara Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin Yargıtaya gönderilmesine,

22/6/2015 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET BİLEN

B. No: 2013/6009 | Karar tarihi: 22.06.2015

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/6009

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET BİLEN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/6009)

Karar Tarihi: 22/6/2015

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör Yrd. : Derya ATAKUL

Başvurucu : Mehmet BİLEN

Vekili : Av. İsmail Erdem GENCAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, “yasa dışı terör örgütüne yardım ve yataklık etmek” suçunu işlediği iddiasıyla hakkında açılan kamu davasında yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 31/7/2013 tarihinde Diyarbakır Bölge İdare Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumunun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Birinci Komisyonunca 28/1/2015 tarihinde, başvurunun, makul sürede yargılanma hakkının ihlali iddiası yönünden kabul edilebilir olduğuna ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 25/2/2015 tarihinde, başvurunun esas incelemesinin

yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği, görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 10/3/2015 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve UYAP aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturma kapsamında 18/4/2001 tarihinde gözaltına alınmıştır.

8. Başvurucu ve diğer otuz dört şüpheli hakkında, Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığının 24/5/2001 tarih ve E.2001/568 sayılı iddianamesi ile "yasa dışı terör örgütünün kurucusu ve üyesi olmak" suçlarını işledikleri iddiasıyla kamu davası açılmış, dava, Diyarbakır 2 No.lu Devlet Güvenlik Mahkemesinin E.2001/197 sayılı dosyasına kaydedilmiştir.

9. Devlet güvenlik mahkemelerinin kapatılması üzerine, yargılamaya Diyarbakır 5. Ağır Ceza Mahkemesinin (CMK. 250. maddesi ile görevli) E.2001/197 sayılı dosyası üzerinden devam edilmiştir.

10. Mahkemece, 27/11/2012 tarih ve E.2001/197, K.2012/773 sayılı karar ile başvurucu hakkında her ne kadar "yasa dışı terör örgütü üyesi olmak" suçundan kamu davası açılmışsa da yapılan yargılama sonucunda başvurucunun eyleminin “yasa dışı terör örgütüne yardım ve yataklık etmek” suçunu oluşturduğu ve bu suça ilişkin zamanaşımı süresi dolduğu gerekçesiyle kamu davasının ortadan kaldırılmasına karar verilmiştir.

11. Karar, başvurucuya 25/7/2013 tarihinde tebliğ edilmiştir.

12. Başvurucu, 31/7/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

13. 1/3/1926 tarih ve 765 sayılı mülga Türk Ceza Kanunu’nun 102. maddesinin birinci fıkrasının (4) numaralı bendi, 104. maddesinin ikinci fıkrası ve 169. maddesi.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

14. Mahkemenin 22/6/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 31/7/2013 tarih ve 2013/6009 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

15. Başvurucu, Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığının 24/5/2001 tarihli iddianamesi ile "yasa dışı terör örgütü üyesi olmak" suçunu işlediği iddiasıyla hakkında açılan kamu davasında yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Esas Yönünden

16. Başvurucu, “yasa dışı terör örgütüne yardım ve yataklık etmek” suçundan hakkında açılan kamu davasında yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

17. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa’nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa’nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme’nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme’nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa’nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa’nın 141. maddesinin de Anayasa’nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

18. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

19. Anayasa’nın 36. ve Sözleşme’nin 6. maddesi uyarınca kişilere, cezai alanda yöneltilen suçlamaların da (suç isnadı) makul sürede karara bağlanmasını isteme hakkı tanınmıştır. İsnat olunan fiil, ceza kanunlarında suç olarak nitelendirilmiş ve yargılama aşamasında ceza hukukunun kuralları uygulanmış ise ayrıca bir uygulanabilirlik incelemesi yapılmaksızın kendiliğinden adil yargılanma hakkının kapsamına girer (B. No: 2013/625, 9/1/2014, § 31). Başvuru konusu olayda, başvurucu hakkında, "yasa dışı terör örgütü üyesi olmak" suçunu işlediği iddiasıyla soruşturma başlatılmıştır. Başvurucu hakkında isnat olunan suç 765 sayılı mülga Kanun’un 168. maddesinin ikinci fıkrasında hapis cezasını gerektirir şekilde tanımlanmıştır. Bu çerçevede başvurucu hakkındaki suç isnadına dayalı yargılamanın Anayasa’nın 36. maddesinin güvence kapsamına girdiği konusunda kuşku bulunmamaktadır (B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 32).

20. Ceza muhakemesinde yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken sürenin başlangıcı, bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirilmesi veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi bir takım tedbirlerin uygulanması anıdır. Somut başvuru açısından bu tarih, başvurucunun Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığınca gözaltına alındığı 18/4/2001 tarihidir. Ceza yargılamasında sürenin sona erdiği tarih ise suç isnadının nihai olarak karara bağlandığı tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih, Diyarbakır 5. Ağır Ceza Mahkemesince başvurucu hakkında açılan kamu davasının zamanaşımı nedeniyle ortadan kaldırılmasına karar verildiği 27/11/2012 tarihidir.

21. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturma kapsamında 18/4/2001 tarihinde gözaltına alınan başvurucu ile diğer otuz dört şüpheli hakkında, Başsavcılığın

24/5/2001 tarihli iddianamesi ile "yasa dışı terör örgütünün kurucusu ve üyesi olmak" suçlarını işledikleri iddiasıyla kamu davası açıldığı, davanın, Diyarbakır 2 No.lu Devlet Güvenlik Mahkemesinin E.2001/197 sayılı dosyasına kaydedildiği tespit edilmiştir. Devlet güvenlik mahkemelerinin kapatılması üzerine, yargılamaya Diyarbakır 5. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2001/197 sayılı dosyası üzerinden devam edildiği, Mahkemece başvurucunun savunması ile tanık beyanlarının alındığı, uzun süre başvurucu dışındaki diğer sanıkların savunmalarının alınabilmesi için haklarında çıkarılan yakalama emirlerinin infazının beklendiği belirlenmiştir. Mahkemece, 27/11/2012 tarihli karar ile başvurucu hakkında, her ne kadar "yasa dışı terör örgütü üyesi olmak" suçundan kamu davası açılmışsa da yapılan yargılama sonucunda başvurucunun eyleminin “yasa dışı terör örgütüne yardım ve yataklık etmek” suçunu oluşturduğu ve bu suça ilişkin zamanaşımı süresi dolduğu gerekçesiyle kamu davasının ortadan kaldırılmasına karar verildiği anlaşılmıştır.

22. 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde kararlar verilmiştir (B. No: 2012/625, 9/1/2014, §§ 23-41; B. No: 2013/695, 9/1/2014, §§ 24-40).

23. Başvuruya konu davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık olduğunu ortaya koymakla birlikte, davaya bütün olarak bakıldığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu 11 yıl 7 aylık yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

24. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun’un 50. Maddesi Yönünden

25. Başvurucu, yargılama makul sürede sonuçlandırılmadığı için 15.000,00 TL maddi ve 15.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

26. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un “Kararlar” kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

27. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin 11 yıl 7 aylık yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 11.650,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

28. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucunun maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

29. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun;

1. Yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmadığı yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya net 11.650,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

22/6/2015 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

SÜLEYMAN ÇELİK

B. No: 2013/6262 | Karar tarihi: 22.06.2015

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/6262

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

SÜLEYMAN ÇELİK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/6262)

Karar Tarihi: 22/6/2015

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Kadir ÖZKAYA

Raportör Yrd. : Yusuf Enes KAYA

Başvurucu : Süleyman ÇELİK

Vekili : Av. Ali AYDEMİR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 12/5/1967 tarihinde murisleri tarafından Kızıltepe Tapulama Hâkimliğinde açılan kadastro tespitine itiraz davasının Mardin Kadastro Mahkemesinde halen devam ettiğini, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılamadığını, bu sürede taşınmazını kullanamadığını, taşınmazının gelirlerinden yararlanamadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talep etmiştir

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 19/8/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumunun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm İkinci Komisyonunca, 30/9/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

I.4. Bölüm Başkanı tarafından 13/3/2015 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin

birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 14/4/2015 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Mardin ili, Kızıltepe ilçesi, Yumurcak köyünde 1967 yılında yapılan kadastro çalışmaları sırasında 94 parsel numaralı taşınmazın Maliye Hazinesi adına tespit edilmesi üzerine başvurucunun murisi ve müşterekleri Kızıltepe Tapulama Müdürlüğüne itirazda bulunmuşlar, itirazın reddedilmesi üzerine Kızıltepe Tapulama Hâkimliğinde 12/5/1967 tarihinde E.1968/115 sayılı dosyada tespite itiraz davası açmışlardır.

8. Kızıltepe Kadastro Mahkemesi, 20/8/1973 tarih ve E.1968/115, K.1973/134 sayılı kararıyla 94 parsel numaralı taşınmazın Maliye Hazinesi adına yapılan tespitinin iptaline ve davacıların hisseleri oranında tapuya tesciline karar vermiştir.

9. Söz konusu kararın Hazine tarafından temyizi üzerine Yargıtay 7. Hukuk Dairesi, 2/6/1977 tarih ve E.1976/7327, K.1977/6263 sayılı ilâmla Tapulama Komisyonunun 766 sayılı Tapulama Kanunu'na göre kurulmadığından dosyanın Tapulama Müdürlüğüne iadesine karar verilmesi gerektiğini belirterek, Derece Mahkemesinin kararını bozmuştur.

10. Bozma sonrası Kızıltepe Tapulama Hakimliği, 11/10/1979 tarih ve E.1977/19, K.1979/8 sayılı kararıyla dosyanın Mardin Tapulama Müdürlüğüne gönderilmesine karar vermiştir.

11. Mardin Tapulama Komisyonunca, 94 parsel numaralı taşınmazın Maliye Hazinesi adına tespit edilmesi üzerine başvurucunun murisi ve müşterekleri tespite itiraz etmişlerdir.

12. Mardin Tapulama Müdürlüğünün 12/12/1979 tarihinde itirazı reddetmesi üzerine başvurucunun murisi ve müşterekleri, 11/2/1980 tarihinde Kızıltepe Kadastro Mahkemesinde kadastro tespitine itiraz davası açmışlardır. Bu dava Kızıltepe Kadastro Mahkemesinin E.1980/65 sayılı dosyasına kaydedilmiştir.

13. Kızıltepe Kadastro Mahkemesi, 27/12/2001 tarih ve E.1980/65, K.2001/4 sayılı kararla, Mahkemenin E.1980/65 sayılı dava dosyası ile E.1980/3 sayılı dosyasının birleştirilmesine ve yargılamanın E.1980/3 sayılı dosya üzerinden yürütülmesine karar vermiştir.

14. Kızıltepe Kadastro Mahkemesinin kapatılması ve dava dosyalarının Mardin Kadastro Mahkemesine devredilmesinden sonra dava dosyası, Mardin Kadastro Mahkemesinin E.2013/73 sayılı dosyasına kaydedilmiş olup, yargılama hâlen devam etmektedir.

15. Başvurucu, 19/8/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

16. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 30. maddesi ile 21/6/1987 tarih ve 3402 sayılı Kadastro Kanunu’nun 25. maddesinin birinci fıkrası, 28. maddesinin birinci fıkrası, 29. maddesinin birinci, üçüncü ve dördüncü fıkraları, 30. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları, 32. maddesinin birinci fıkrası ve 36. maddesinin birinci

fıkrasının son cümlesi (bkz. B. No: 2012/12, 17/9/2013, §§ 16-22).

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

17. Mahkemenin 22/6/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 19/8/2013 tarih ve 2013/6262 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

18. Başvurucu, 12/5/1967 tarihinde murisi ve müşterekleri tarafından Kızıltepe Tapulama Hâkimliğinde açılan kadastro tespitine itiraz davasının Mardin Kadastro Mahkemesinde halen devam ettiğini, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılamadığını, bu sürede taşınmazını kullanamadığını, taşınmazının gelirlerinden yararlanamadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

19. Başvuru formu ve eklerinin incelenmesi sonucunda açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

20. Başvurucu, 12/5/1967 tarihinde murisi ve müşterekleri tarafından Kızıltepe Tapulama Hâkimliğinde açılan kadastro tespitine itiraz davasının Mardin Kadastro Mahkemesinde halen devam ettiğini, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılamadığını, bu sürede taşınmazını kullanamadığını, taşınmazının gelirlerinden yararlanamadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

21. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lâfzî içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

22. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

23. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir.

Başvuru konusu olayda taşınmaz mülkiyeti hakkında Kızıltepe Kadastro Mahkemesinde açılan ve bu mahkemenin kapatılmasından sonra Mardin Kadastro Mahkemesine gönderilen kadastro tespitine itiraz davasında, 3402 ve 6100 sayılı Kanunlarda yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

24. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih 12/5/1967 tarihidir.

25. Başvuruya konu dava, başvurucunun miras bırakanından intikalle takip etmekte olduğu bir uyuşmazlık olup, bu yönüyle makul süre değerlendirmesi bakımından dikkate alınacak sürenin başlangıç anı, mirasçının yargılamaya katıldığı an değil, somut olayda muris açısından değerlendirmeye esas alınan sürenin başlangıç anıdır (B. No: 2013/1115, 5/12/2013, § 51).

26. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

27. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinden, Mardin ili Kızıltepe ilçesi Yumurcak köyü 94 parsel numaralı taşınmazın Maliye Hazinesi adına tespit edilmesi üzerine başvurucunun murisi ve arkadaşları tarafından Kızıltepe Tapulama Hâkimliğinde dava açıldığı, yapılan yargılamada Maliye Hazinesi adına yapılan tespitin iptaline ve taşınmazın davacıların hisseleri oranında tapuya tesciline karar verildiği, bu kararın temyiz incelemesi neticesinde Tapulama Komisyonunun 766 sayılı Tapulama Kanunu'na göre kurulmadığından dosyanın Tapulama Müdürlüğüne iadesine karar verilmesi gerektiği belirtilerek bozulduğu, bozma kararı doğrultusunda dosyanın Mardin Tapulama Komisyonuna gönderildiği anlaşılmıştır. Mardin Tapulama Komisyonunca 94 parsel numaralı taşınmazın tekrar Maliye Hazinesi adına tespit edilmesi üzerine başvurucunun murisi ve müşterekleri tarafından Kızıltepe Kadastro Mahkemesinde dava açıldığı, bu davanın Mahkemenin E.1980/65 sayılı dosyasına kaydedildiği, bu dava dosyasının Mahkemenin E.1980/3 sayılı dosyası ile birleştirilmesine karar verildiği ve yargılamaya E.1980/3 sayılı dosya üzerinden devam edildiği, Kızıltepe Kadastro Mahkemesinin kapatılmasından sonra Mardin kadastro Mahkemesine devredilen davadaki yargılamanın halen devam ettiği belirlenmiştir.

28. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, başvuruya konu yargılamanın Kadastro Mahkemesi önünde sürdüğü görülmekle, 3402 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanun'a tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve 3402 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (bkz. § 16).

29. Kadastro mahkemesi nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle 3402 sayılı Kanun'da yer alan ve yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul

sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde kararlar verilmiştir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 54-64; B. No: 2012/12, 17/9/2013, §§ 53-62; B. No: 2013/1115, 5/12/2013, §§ 60-67; 2012/673, 19/12/2013, §§ 37-43).

30. Başvuruya konu davanın taraf sayısı ve mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık niteliğinin bulunduğunu ortaya koymakla birlikte, davaya bütün olarak bakıldığında, 3402 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine tabi bir yargılama sürecine ilişkin somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve yaklaşık kırk sekiz yıldır devam eden yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

31. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

32. Başvurucu ayrıca, uzun süren yargılama nedeniyle taşınmazını kullanamadığını, taşınmazının gelirlerinden yararlanamadığını belirterek, Anayasa'nın 35. maddesinde tanımlanan mülkiyet hakkının ihlal edildiğini iddia etmişse de başvurucunun makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde yukarıda yer verilen tespitler ışığında, mülkiyet hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının ayrıca değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

33. Başvurucu, maruz kaldığı zarar karşılığı olarak 250.000,00 TL maddi, 300.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

34. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

35. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yaklaşık kırk sekiz yıldır devam eden yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 1.700,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

36. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucunun maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

37. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

38. Başvuruya konu yargılamanın yaklaşık kırk sekiz yıldır devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar

verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya net 1.700,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin Mardin Kadastro Mahkemesine gönderilmesine,

22/6/2015 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

İSMET DEMİRAY

B. No: 2013/7022 | Karar tarihi: 22.06.2015

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/7022

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

İSMET DEMİRAY BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/7022)

Karar Tarihi: 22/6/2015

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör Yrd. : İsmail Emrah PERDECİOĞLU

Başvurucu : İsmet DEMİRAY

Vekili : Av. Ali Yaşar ÖZKAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 25/9/2007 tarihinde Gebze 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı tazminat davasında makul sürede yargılama yapılmadığını, Yargıtay bozma ilâmında iyi niyetli olmadığının ifade edildiğini, bu tespite İlk Derece Mahkemesinin de uyduğunu ancak söz konusu tespite nasıl ulaşıldığının tatmin edici gerekçelerle açıklanamadığını, dava sonunda lehine hükmedilen bedelin denkleştirici adalet ilkesine ve hakkaniyete uygun olmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ve mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, tazminat talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 9/9/2013 tarihinde İstanbul Bölge İdare Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm İkinci Komisyonunca 30/9/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına ve dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 01/12/2014 tarihinde, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına ve bir örneğinin görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 29/12/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve UYAP aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, 25/9/2007 tarihinde Gebze 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde, Muallim Köy Muhtarlığı tüzel kişiliği aleyhine açtığı tazminat davasında, davalı idareden, 30/9/1991 tarihinde Gebze ilçesi Muallim köyünde bulunan bir taşınmazı 8.993.000 TL bedel ödeyerek satın aldığını, ancak daha sonra aleyhine açılan tapu iptali ve tescil davası neticesinde söz konusu taşınmazın tapusunun iptal edildiğini ve taşınmazın köy tüzel kişiliği adına tescil edildiğini, bu nedenle taşınmaz için ödediği bedelin geri ödenmesi gerektiğini ve esasen bu durumdan dolayı 120.000,00 YTL'nin üzerinde zarara uğradığını belirterek, yasal faizi ile birlikte zararın tazmini talep etmiştir.

8. Yapılan yargılama sonunda, Gebze 2. Asliye Hukuk Mahkemesi, 19/3/2009 tarih ve E.2007/433, K.2009/94 sayılı kararı ile taraflar arasında kanuna açıkça aykırı bir satış sözleşmesi düzenlendiğini, dolayısıyla iki tarafın da kusurlu olduğunu; ancak başvurucunun hak sahibiymiş gibi davranarak tahsis ve tapu işlemlerini yaptırması nedeniyle daha ağır kusurlu hareket ettiğini, ayrıca söz konusu taşınmazın satışının ihtiyaç sahiplerine mülk edindirme amacıyla tespit edilen rayiç bedeli üzerinden yapıldığını dikkate alarak, davanın kısmen kabulü ile başvurucunun alım tarihinde ödediği bedelin Toptan Eşya Tüketici Fiyat Endeksine (TEFE) göre hesaplanmış hali olan 4.573,00 TL'nin, dava tarihinden itibaren yasal faiziyle davalıdan tahsiline hükmetmiştir.

9. İlk Derece Mahkemesinin bu kararına karşı taraflarca temyiz talebinde bulunulmuş, Yargıtay 13. Hukuk Dairesi, 9/12/2010 tarih ve E.2010/8926, K.2010/16525 sayılı ilâmı ile "Davacıya ait tapunun mahkeme kararı ile iptal edilmesi davacıyı iyi niyetli hale getirmez. Dava konusu taşınmazın satın alınabilmesi için köy nüfusuna kayıtlı olması ve köyde oturuyor olması zorunlu olup, davacı yanıltıcı beyanda bulunduğuna göre iyi niyetli olduğundan da söz edilemez. Bu takdirde davacı taşınmaz için ödediği bedeli dava tarihinden itibaren işleyecek yasal faizi ile tahsilini talep edebilir…" gerekçesine dayanarak İlk Derece Mahkemesinin kararını bozmuştur.

10. Karar düzeltme istemi aynı Dairenin, 22/10/2011 tarih ve E.2011/14322, K.2011/15644 sayılı ilâmı ile reddedilmiştir.

11. Gebze 2. Asliye Hukuk Mahkemesi bozma ilâmına uyarak, 13/3/2012 tarih ve E.2011/760, K.2012/105 sayılı kararı ile bozma ilâmında belirtilen hususlar kapsamında, davanın kısmen kabulüne, 8.993.000 TL (8.99,00 YTL)'nin dava tarihinden itibaren yasal faizi ile davalıdan tahsiline karar vermiştir.

12. Taraflarca temyiz talebinde bulunulması üzerine Yargıtay 13. Hukuk Dairesi, 21/1/2013

tarih ve E.2012/20810, K.2013/867 sayılı ilâmı ile İlk Derece Mahkemesinin kararını onamıştır.

13. Aynı Daireye yapılan karar düzeltme istemi ise, Dairenin 1/7/2013 tarih ve E.2013/14693, K.2013/18054 sayılı ilâmı ile reddedilmiştir.

14. Karar düzeltme isteminin reddine ilişkin ilâm başvurucuya 17/8/2013 tarihinde tebliğ edilmiştir.

15. Başvurucu, 9/9/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

16. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Usul ekonomisi ilkesi" kenar başlıklı 30. maddesi şöyledir:

"Hâkim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmamasını sağlamakla yükümlüdür."

17. 18/3/1924 tarih ve 442 sayılı Köy Kanunu'nun ek 13. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Köy tüzelkişiliği adına, köy yerleşme planına göre en çok 2000 m^2 olmak üzere tescil edilen parseller köyde ikamet eden ve köy nüfusuna kayıtlı olup evi bulunmayan ihtiyaç sahiplerine ihtiyar meclisi kararı ile rayiç bedel üzerinden satılır."

18. 20/8/1987 tarihli Köy Yerleşme Alanı Uygulama Yönetmeliği'nin "İhtiyaç Sahipliği Şartları" kenar başlıklı 12. maddesi şöyledir:

"Arsa satın alabilmek için;

…

c) İsteklinin ikamet etmekte olduğu köy nüfusuna kayıtlı olması ve o köyde asgari 5 yıl oturmuş olması,

Nüfus kaydı evvelce başka yerlerde olup, bu kanunun yürürlüğe girmesinden sonra bu köy nüfusuna aktarmış olanların, hak sahibi olabilmeleri için nüfus kaydı aktarma işlemi tarihinden itibaren 5 yıl süreyle fiilen o köyde ikamet etmiş olmaları şarttır."

19. 22/4/1926 tarih ve 818 sayılı mülga Borçlar Kanunu'nun "Munzam zarar" kenar başlıklı 105. maddesi şöyledir:

"Alacaklının düçar olduğu zarar geçmiş günler faizinden fazla olduğu surette borçlu kendisine hiç bir kusur isnat edilemiyeceğini ispat etmedikçe bu zararı dahi tazmin ile mükelleftir.

Bu munzam zarar derhal takdir olunabilirse hakim, esasa dair karar verir iken bu zararın miktarını dahi tayin edebilir."

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

20. Mahkemenin 22/6/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 9/9/2013 tarih ve 2013/7022 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

21. Başvurucu, 25/9/2007 tarihinde Gebze 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı tazminat davasında makul sürede yargılama yapılmadığını, Yargıtay bozma ilamında iyi niyetli

olmadığının ifade edildiğini, bu tespite İlk Derece Mahkemesinin de uyduğunu ancak söz konusu tespite nasıl ulaşıldığının tatmin edici gerekçelerle açıklanamadığını, dava sonunda lehine hükmedilen bedelin denkleştirici adalet ilkesine ve hakkaniyete uygun olmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ve mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

22. Başvuru dilekçesi ve ekleri incelendiğinde, başvurucunun, bireysel başvuruya konu yargılama sonunda lehine hükmedilen bedelin denkleştirici adalet ilkesine ve hakkaniyete uygun olmadığını belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürdüğü anlaşılmıştır. Anayasa Mahkemesi, başvuruculların ihlal iddialarına ilişkin nitelendirmesi ile bağlı olmayıp hukuki nitelendirmeyi bizzat yapar. Anılan ihlal iddiaları yargılama sürecinin ve yargılama sonunda verilen kararın adil olup olmadığına ilişkin olduğundan, söz konusu iddilar adil yargılanma hakkının ihlali iddiası kapsamında değerlendirilmiştir. Öte yandan başvurucunun, Yargıtay bozma ilamında ve bu ilâma uyularak verilen İlk Derece Mahkemesi kararında, iyi niyetli olmadığının ifade edilmesi ancak bu tespite nasıl varıldığının tatmin edici gerekçelerle açıklanmaması ve yargılamanın makul sürede tamamlanmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiaları ayrıca değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Yargılamanın Sonucu İtibarıyla Adil Olmadığı İddiası

23. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

“Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz.”

24. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“Mahkeme, … açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir.”

25. 6216 sayılı Kanun’un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvurular kapsamında değerlendirilen kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği kurala bağlanmıştır.

26. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda açık bir keyfilik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular, bariz takdir hatası veya açık keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

27. Somut olayda başvurucu, Gebze 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı tazminat davasında, yargılama sonunda hükmedilen tazminat miktarının denkleştirici adalet ilkesine ve hakkaniyete uygun olmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

28. Başvurucu tarafından açılan davada, Gebze 2. Asliye Hukuk Mahkemesi 19/3/2009

tarihli kararında, davanın kısmen kabulü ile uyuşmazlık konusu taşınmaz için alım tarihinde ödenen bedelin TEFE'ye göre hesaplanmış hali olan 4.573,00 TL'nin başvurucuya ödenmesine hükmetmiş ancak bu karar Yargıtay 13. Hukuk Dairesi tarafından 9/12/2010 tarihli ilâm ile olayda başvurucunun iyi niyetli olmadığının kabulü ve bu nedenle başvurucunun, taşınmaz için ödediği bedelin dava tarihinden itibaren işleyecek yasal faizi ile hesaplanması gerektiği düşüncesi ile bozulmuş, aynı Daireye yapılan karar düzeltme istemi de 22/10/2011 tarihli ilâmla reddedilmiştir.

29. Bozma ilâmına uyularak yeniden yapılan yargılama sonucu, Gebze 2. Asliye Hukuk Mahkemesi, ilâmda belirtilen hususu dikkate alarak, tüm dosya kapsamını ve başvurucunun taşınmazı aldığı tarihte ödediği bedeli dikkate alarak, davanın kısmen kabulüne, 8,99 YTL tazminatın dava tarihinden itibaren yasal faizi ile davalıdan tahsiline karar vermiş, bu karar Yargıtay 13. Hukuk Dairesinin 21/1/2013 tarihli ilâmı ile onanmış, karar düzeltme istemi de 1/7/2013 tarihli ilâm ile reddedilmiştir.

30. Mahkemenin gerekçesi ve başvurucunun iddiaları incelendiğinde, iddiaların özünün Derece Mahkemeleri tarafından delillerin değerlendirilmesinde ve hukuk kurallarının yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

31. Başvurucu, yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığına, kendi delillerini ve iddialarını sunma olanağı bulamadığına, karşı tarafça sunulan delillere ve iddialara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığına ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının Derece Mahkemesi tarafından dinlenmediğine ilişkin bir bilgi ya da kanıt sunmadığı gibi İlk Derece Mahkemesinin ve Yargıtayın kararlarında bariz takdir hatası veya açık keyfilik oluşturan herhangi bir durum da tespit edilememiştir.

32. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, Derece Mahkemeleri kararlarının bariz takdir hatası veya açık keyfilik de içermediği anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Gerekçeli Karar Hakkının İhlali İddiası

33. Başvurucu, Yargıtay bozma ilamında ve bu ilâma uyularak verilen İlk Derece Mahkemesi kararında, iyi niyetli olmadığının ifade edildiğini ancak bu tespite nasıl varıldığının tatmin edici gerekçelerle açıklanmadığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

34. Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır."

35. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı organlarına davacı ve davalı olarak başvurabilme ve bunun doğal sonucu olarak da iddia, savunma ve adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır. Maddeyle güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, kendisi bir temel hak niteliği taşımasının ötesinde, diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmasını ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden birisidir. Bu bağlamda Anayasa'nın, bütün mahkemelerin her türlü kararlarının gerekçeli olarak yazılmasını ifade eden 141. maddesinin de, hak arama

hürriyetinin kapsamının belirlenmesinde gözetilmesi gerektiği açıktır (B. No: 2013/307, 16/5/2013, § 30).

36. Ancak derece mahkemeleri, kendisine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değildir. Bununla beraber, ileri sürülen iddialardan biri kabul edildiğinde davanın sonucuna etkili olması söz konusu ise, mahkeme bu hususa belirli ve açık bir yanıt vermek zorunda olabilir. Böyle bir durumda dahi, ileri sürülen iddiaların zımnen reddi yeterli olabilir (B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56).

37. Öte yandan temyiz mercilerinin kararlarının tamamen gerekçeli olması zorunlu değildir. Temyiz merciinin yargılamayı yapan mahkemenin kararıyla aynı fikirde olması ve bunu ya aynı gerekçeyi kullanarak ya da basit bir atıfla kararına yansıtması yeterlidir. Burada önemli olan husus, temyiz merciinin bir şekilde temyizde dile getirilmiş ana unsurları incelediğini, derece mahkemesinin kararını inceleyerek onadığını ya da bozduğunu göstermesidir (B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 57).

38. Somut olayda, Mahkemece, başvurucunun iddiaları, davalının savunmaları dikkate alınmış, her iki tarafın da delilleri değerlendirilmiş, keşif yapılmış, bilirkişi raporu aldırılmış, rapora karşı ileri sürülen itirazlar değerlendirilmiş, yeterli görülen bilirkişi raporu çerçevesinde davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir (bkz. § 8). Tarafların temyizi üzerine Yargıtay 13. Hukuk Dairesi, yaptığı değerlendirme sonucu İlk Derece Mahkemesinin kararını, “Davacıya ait tapunun mahkeme kararı ile iptal edilmesi davacıyı iyi niyetli hale getirmez. Dava konusu taşınmazın satın alınabilmesi için köy nüfusuna kayıtlı olması ve köyde oturuyor olması zorunlu olup, davacı yanıltıcı beyanda bulunduğuna göre iyi niyetli olduğundan da söz edilemez. Bu takdirde davacı taşınmaz için ödediği bedeli dava tarihinden itibaren işleyecek yasal faizi ile tahsilini talep edebilir…” gerekçesine dayanarak bozmuş, karar düzeltme istemini reddetmiştir. (bkz. §§ 9-10). Bozmaya uyan İlk Derece Mahkemesi bu doğrultuda yeniden hüküm tesis etmiş, bu hüküm Yargıtay 13. Hukuk Dairesince onanmış, karar düzeltme istemi de reddedilmiştir (bkz. §§ 11-13). Dolayısıyla iddia edilenin aksine, başvurucunun iyi niyetli olup olmadığının değerlendirilmesi Yargıtay 13. Hukuk Dairesinin bozma ilamında ortaya konulmuştur. İlk Derece Mahkemesi de bozma ilâmı sonrası verdiği kararda, Yargıtayın görüşü doğrultusunda karar vermiştir. Bu bağlamda somut olayda Mahkeme ve Yargıtay kararlarının gerekçesiz olduğundan da söz edilemez.

39. Açıklanan nedenlerle, gerekçeli karar hakkına yönelik bir ihlalin olmadığı açık olduğundan, başvurucunun bu yöndeki iddiası diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin “açıkça dayanaktan yoksun” bulunmuştur.

c. Yargılamanın Makul Sürede Tamamlanmadığı İddiası

40. Başvurucunun yargılamanın uzunluğuyla ilgili şikâyeti açıkça dayanaktan yoksun olmadığı gibi bu şikâyet için diğer kabul edilemezlik nedenlerinden herhangi biri de bulunmamaktadır. Bu nedenle, başvurunun bu bölümüne ilişkin olarak kabul edilebilirlik kararı verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

41. Başvurucu, 25/9/2007 tarihinde Gebze 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı tazminat davasında makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

42. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, esasen Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

43. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

44. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, tapu kaydının iptali nedeniyle taşınmaz için ödenen bedelin tazmini için açılan davanın söz konusu olduğu görülmekle, 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

45. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih, 25/9/2007 tarihidir.

46. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52). Bu kapsamda, somut yargılama faaliyeti açısından sürenin bitiş tarihinin, başvurucunun karar düzeltme talebinin Yargıtay 13. Hukuk Dairesince reddedildiği 1/7/2013 tarihi olduğu anlaşılmaktadır.

47. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, yargılamanın konusunun, başvurucunun bedel ödeyerek satın aldığı taşınmazın tapusunun iptal edilmesinin ardından, başvurucu tarafından ödenmiş olan bedelin tazmini istemi olduğu, Gebze 2. Asliye Hukuk Mahkemesinin 19/3/2009 tarihli kararı ile davanın kısmen kabulüne hükmedildiği, bu kararın Yargıtay 13. Hukuk Dairesinin 9/12/2010 tarihli ilâmı ile bozulduğu, karar düzeltme isteminin de 22/10/2011 tarihinde reddedildiği anlaşılmıştır. Bozma kararına uyan İlk Derece Mahkemesinin 13/3/2012 tarihinde yeni bir karar verdiği, bu kararın Yargıtay 13. Dairesince 21/1/2013 tarihinde onandığı, karar düzeltme isteminin ise 1/7/2013 tarihinde reddedildiği, böylece İlk Derece Mahkemesi kararının kesinleştiği belirlenmiştir.

48. 6100 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel

başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 34-64).

49. Başvuruya konu tazminat davasının incelenmesinde; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, yargılamanın niteliği, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında davanın karmaşık olmaktan uzak olduğu anlaşılmıştır. Başvurucunun tutum ve davranışlarıyla ve usulü haklarını kullanırken özensiz davranmasıyla yargılamanın uzamasına önemli ölçüde sebep olduğu da söylenemez. Dolayısıyla somut başvuru açısından, daha önce verilen kararlar dışında farklı karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı, söz konusu beş yıl dokuz ay altı günlük yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

50. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanunun 50. Maddesi Yönünden

51. Başvurucu, adil yargılanma hakkı ile mülkiyet hakkının ihlal edilmesi nedeniyle yapmış olduğu yargılama giderleri ile 250.000,00 TL maddi, 100.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

52. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

53. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin beş yıl dokuz ay altı günlük yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 4.150,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

54. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucunun maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

55. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Yargılamanın sonucunun adil olmadığı yönündeki iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun

olması”,

2. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının “açıkça dayanaktan yoksun olması”

Nedenleriyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

4. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya net 4.150,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

22/6/2015 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

ERCAN BALCI

B. No: 2013/7163 | Karar tarihi: 22.06.2015

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/7163

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ERCAN BALCI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/7163)

Karar Tarihi: 22/6/2015

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör Yrd. : Gizem Ceren DEMİR KOŞAR

Başvurucu : Ercan BALCI

Vekili : Av. Sinan AKLAR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 30/11/2011 tarihinde açtığı işe iade davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 11/9/2013 tarihinde Antalya 8. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumunun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, 10/12/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

4. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu, iş akdinin feshi üzerine 30/11/2011 tarihinde, işe iade istemiyle dava açmıştır.

6. Antalya 2. İş Mahkemesi, 22/11/2012 tarihli ve E.2011/623, K.2012/558 sayılı kararıyla davanın reddine hükmetmiştir.

7. Başvurucunun temyiz istemi üzerine Yargıtay 7. Hukuk Dairesi, 28/2/2013 tarihli ve E.2013/1898, K.2013/1902 sayılı ilâmıyla, fesih işleminin geçerli nedene dayanmadığı gerekçesi ile davanın reddi yönündeki kararın bozularak ortadan kaldırılmasına, feshin geçersizliğine ve başvurucunun işe iadesine karar vermiştir.

8. Anılan karar 12/8/2013 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

9. Başvurucu, 11/9/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

10. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 30. maddesi ve 447. maddesinin (1) numaralı fıkrası, 30/1/1950 tarih ve 5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu'nun 1. maddesinin birinci fıkrası, 7. maddesinin birinci fıkrası ve 15. maddesi, 22/5/2003 tarih ve 4857 sayılı İş Kanunu'nun 20. maddesinin üçüncü fıkrası (bkz. B.No: 2014/1981, 18/9/2014, §§ 17–22).

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

11. Mahkemenin 22/6/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 11/9/2013 tarih ve 2013/7163 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

12. Başvurucu, 30/11/2011 tarihinde açtığı işe iade davasının makul sürede sonuçlanmadığını, yargılamanın yasal sürenin üstünde bir sürede tamamlanması nedeniyle anılan döneme ilişkin kazançlarından yoksun kaldığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

13. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, ...açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

14. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının

yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

15. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

16. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, iş akdinin feshi üzerine açılan işe iade davasının söz konusu olduğu görülmekle, 4857 sayılı Kanun ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

17. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih 30/11/2011 tarihidir.

18. Sürenin bitiş tarihi ise, yargılamanın sona erme tarihidir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52). Somut olayda yargılamanın sona erdiği tarihin, Yargıtay 7. Hukuk Dairesinin, davanın reddi yönündeki İlk Derece Mahkemesi kararının bozularak ortadan kaldırılmasına, feshin geçersizliğine ve başvurucunun işe iadesine karar verdiği 28/2/2013 tarihi olduğu anlaşılmaktadır.

19. Makul sürede yargılanma hakkına ilişkin olarak yapılan değerlendirmede önemli bir ölçüt olan başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği kriteri çerçevesinde, bireylerin ekonomik geleceği ile çalışma barışı açısından arz ettiği önem nazara alındığında, iş uyuşmazlıklarının ivedilikle çözülmesi hususunda yargı organlarının özel bir itina göstermesi gerekmektedir. Bu nedenle kanun koyucu iş hukukunun çalışanı koruyucu niteliğini ve iş davalarının özelliklerini dikkate alarak genel mahkemelerin dışında, sözlü yargılama usulüne tabi özel bir iş yargılaması sistemi ihdas ederek iş davalarının, konunun uzmanı mahkemelerce, mümkün olduğunca hızlı, basit ve ucuz bir biçimde sonuçlandırılmasını amaçlamıştır (B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 59).

20. 6100 sayılı Kanun'un 447. maddesiyle, daha önce yürürlüğe girmiş olan kanunlarda yer alan sözlü ve seri yargılama usulleri kaldırılmış ve bunun yerine iş hukuku uyuşmazlıklarına da uygulanmak üzere basit yargılama usulü getirilmiştir. Basit yargılama usulü yazılı yargılama usulünden daha basit ve çabuk işleyen, daha kısa bir incelemeye ihtiyaç duyan ve daha kolay bir inceleme ile sonuçlandırılabilecek dava ve işler için kabul edilmiş bir yargılama usulüdür (B. No: 2013/772, 7/11/2013, §§ 64-65).

21. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, başvuruya konu yargılama sürecinin İş Mahkemesi önünde görüldüğü anlaşılmakla, 4857 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanun'a tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve 4857 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (bkz. § 10).

22. Anayasa Mahkemesinin, derece mahkemelerinin yargılama sürelerine riayetlerine ilişkin yerel mevzuatı nasıl yorumladıklarını ve uyguladıklarını denetleme görevi bulunmamakta olup Mahkeme, davaların “makul süre” içerisinde tamamlanıp tamamlanmadığını tespit etmek amacıyla yargılama süresinin bütününü ele alarak, bu sürenin Anayasa’nın 36. maddesine uygun olup olmadığıyla sınırlı bir inceleme yapmaktadır (B. No: 2014/1512, 30/6/2014, § 48).

23. Başvuruya konu yargılama süreci incelendiğinde; davanın, iki dereceli bir yargılama sisteminde toplam bir yıl üç ay sonunda karara bağlandığı anlaşılmaktadır.

24. Yargılama süresinin bütünü dikkate alındığında İlk Derece Mahkemesi ve Yargıtay önündeki yargılama sürecinde başvurucunun haklarını ihlal edecek bir gecikme olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

25. Açıklanan nedenlerle, başvuruya konu yargılamanın makul süreyi aşmadığı ve başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkına yönelik bir ihlalin olmadığının açık olduğu anlaşıldığından, başvurunun, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerine bırakılmasına,

22/6/2015 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

ÖMER YILAN

B. No: 2013/7164 | Karar tarihi: 22.06.2015

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/7164

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÖMER YILAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/7164)

Karar Tarihi: 22/6/2015

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör Yrd. : Gizem Ceren DEMİR KOŞAR

Başvurucu : Ömer YILAN

Vekili : Av. Sinan AKLAR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 30/11/2011 tarihinde açtığı işe iade davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 11/9/2013 tarihinde Antalya 8. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumunun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm İkinci Komisyonunca, 10/12/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

4. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu, iş akdinin feshi üzerine 30/11/2011 tarihinde, işe iade istemiyle dava açmıştır.

6. Antalya 2. İş Mahkemesi, 22/11/2012 tarihli ve E.2011/622, K.2012/557 sayılı kararıyla davanın reddine hükmetmiştir.

7. Başvurucunun temyiz istemi üzerine Yargıtay 7. Hukuk Dairesi, 28/2/2013 tarihli ve E.2013/1899, K.2013/1903 sayılı ilâmıyla, fesih işleminin geçerli nedene dayanmadığı gerekçesi ile davanın reddi yönündeki kararın bozularak ortadan kaldırılmasına, feshin geçersizliğine ve başvurucunun işe iadesine karar vermiştir.

8. Anılan karar 12/8/2013 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

9. Başvurucu, 11/9/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

10. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 30. maddesi ve 447. maddesinin (1) numaralı fıkrası, 30/1/1950 tarih ve 5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu'nun 1. maddesinin birinci fıkrası, 7. maddesinin birinci fıkrası ve 15. maddesi, 22/5/2003 tarih ve 4857 sayılı İş Kanunu'nun 20. maddesinin üçüncü fıkrası (bkz. B. No: 2014/1981, 18/9/2014, §§ 17–22).

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

11. Mahkemenin 22/6/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 11/9/2013 tarih ve 2013/7164 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

12. Başvurucu, 30/11/2011 tarihinde açtığı işe iade davasının makul sürede sonuçlanmadığını, yargılamanın yasal sürenin üstünde bir sürede tamamlanması nedeniyle anılan döneme ilişkin kazançlarından yoksun kaldığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

13. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, ...açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

14. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının

yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

15. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

16. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, iş akdinin feshi üzerine açılan işe iade davasının söz konusu olduğu görülmekle, 4857 sayılı Kanun ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

17. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih 30/11/2011 tarihidir.

18. Sürenin bitiş tarihi ise, yargılamanın sona erme tarihidir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52). Somut olayda yargılamanın sona erdiği tarihin, Yargıtay 7. Hukuk Dairesinin, davanın reddi yönündeki İlk Derece Mahkemesi kararının bozularak ortadan kaldırılmasına, feshin geçersizliğine ve başvurucunun işe iadesine karar verdiği 28/2/2013 tarihi olduğu anlaşılmaktadır.

19. Makul sürede yargılanma hakkına ilişkin olarak yapılan değerlendirmede önemli bir ölçüt olan başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği kriteri çerçevesinde, bireylerin ekonomik geleceği ile çalışma barışı açısından arz ettiği önem nazara alındığında, iş uyuşmazlıklarının ivedilikle çözülmesi hususunda yargı organlarının özel bir itina göstermesi gerekmektedir. Bu nedenle kanun koyucu iş hukukunun çalışanı koruyucu niteliğini ve iş davalarının özelliklerini dikkate alarak genel mahkemelerin dışında, sözlü yargılama usulüne tabi özel bir iş yargılaması sistemi ihdas ederek iş davalarının, konunun uzmanı mahkemelerce, mümkün olduğunca hızlı, basit ve ucuz bir biçimde sonuçlandırılmasını amaçlamıştır (B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 59).

20. 6100 sayılı Kanun'un 447. maddesiyle, daha önce yürürlüğe girmiş olan kanunlarda yer alan sözlü ve seri yargılama usulleri kaldırılmış ve bunun yerine iş hukuku uyuşmazlıklarına da uygulanmak üzere basit yargılama usulü getirilmiştir. Basit yargılama usulü yazılı yargılama usulünden daha basit ve çabuk işleyen, daha kısa bir incelemeye ihtiyaç duyan ve daha kolay bir inceleme ile sonuçlandırılabilecek dava ve işler için kabul edilmiş bir yargılama usulüdür (B. No: 2013/772, 7/11/2013, §§ 64-65).

21. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, başvuruya konu yargılama sürecinin İş Mahkemesi önünde görüldüğü anlaşılmakla, 4857 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanun'a tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve 4857 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (bkz. § 10).

22. Anayasa Mahkemesinin, derece mahkemelerinin yargılama sürelerine riayetlerine ilişkin yerel mevzuatı nasıl yorumladıklarını ve uyguladıklarını denetleme görevi bulunmamakta olup Mahkeme, davaların “makul süre” içerisinde tamamlanıp tamamlanmadığını tespit etmek amacıyla yargılama süresinin bütününü ele alarak, bu sürenin Anayasa’nın 36. maddesine uygun olup olmadığıyla sınırlı bir inceleme yapmaktadır (B. No: 2014/1512, 30/6/2014, § 48).

23. Başvuruya konu yargılama süreci incelendiğinde; davanın, iki dereceli bir yargılama sisteminde toplam bir yıl üç ay sonunda karara bağlandığı anlaşılmaktadır.

24. Yargılama süresinin bütünü dikkate alındığında İlk Derece Mahkemesi ve Yargıtay önündeki yargılama sürecinde başvurucunun haklarını ihlal edecek bir gecikme olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

25. Açıklanan nedenlerle, başvuruya konu yargılamanın makul süreyi aşmadığı ve başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkına yönelik bir ihlalin olmadığının açık olduğu anlaşıldığından, başvurunun, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerine bırakılmasına,

22/6/2015 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

SADULLAH ARSLAN (2)

B. No: 2013/7278 | Karar tarihi: 22.06.2015

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/7278

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

SADULLAH ARSLAN BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2013/7278)

Karar Tarihi: 22/6/2015

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Kadir ÖZKAYA

Raportör Yrd. : Yusuf Enes KAYA

Başvurucu : Sadullah ARSLAN

Vekili : Av. Yılmaz FİDAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 23/3/1990 tarihinde Savur Kadastro Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasının halen devam ettiğini, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılamadığını, yargılama sürecinde taşınmazını kullanmadığını ve taşınmazının gelirlerinden yararlanamadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 27/9/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona sunulmasına engel eksiklik bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm İkinci Komisyonunca, 30/9/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 22/1/2015 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin

birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 23/2/2015 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Mardin ili, Savur ilçesi, Şenocak köyünde 1984 yılında yapılan kadastro çalışmaları sırasında 431 parsel numaralı taşınmazın başvurucu adına tespit edilmesi üzerine, Maliye Hazinesi tarafından tespitin iptali için 17/9/1984 tarihinde Mardin Kadastro Müdürlüğü Tapulama Komisyonuna itiraz edilmiş, itiraz 12/3/1990 tarihinde reddedilmiştir.

8. Bunun üzerine Maliye Hazinesi, başvurucu aleyhine 23/3/1990 tarihinde Savur Kadastro Mahkemesinde kadastro tespitine itiraz davası açmış, dava dosyası Savur Kadastro Mahkemesinin E.1990/20 sayılı dosyasına kaydedilmiştir.

9. Başvurucu, 27/9/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. Savur Kadastro Mahkemesi, 12/1/2015 tarih ve E.1990/20, K.2015/5 sayılı kararıyla davanın reddine taşınmazın tespit gibi tapuya tesciline karar vermiştir.

11. Anılan karar, Maliye Hazinesi tarafından temyiz edilmiş olup, temyiz incelemesi halen devam etmektedir.

B. İlgili Hukuk

12. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 30. maddesi ile 21/6/1987 tarih ve 3402 sayılı Kadastro Kanunu'nun 25. maddesinin birinci fıkrası, 28. maddesinin birinci fıkrası, 29. maddesinin birinci, üçüncü ve dördüncü fıkraları, 30. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları, 32. maddesinin birinci fıkrası ve 36. maddesinin birinci fıkrasının son cümlesi (Bkz. B. No: 2012/12, 17/9/2013, §§ 16-22).

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

13. Mahkemenin 22/6/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 27/9/2013 tarih ve 2013/7278 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

14. Başvurucu, 23/3/1990 tarihinde Savur Kadastro Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasının halen devam ettiğini, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılamadığını, yargılama sürecinde taşınmazını kullanmadığını ve taşınmazının gelirlerinden yararlanamadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

15. Başvuru formu ve eklerinin incelenmesi sonucunda açıkça dayanaktan yoksun olmadığı

ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

16. Başvurucu, 23/3/1990 tarihinde Savur Kadastro Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasının halen devam ettiğini, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılamadığını, yargılama sürecinde taşınmazını kullanmadığını ve taşınmazının gelirlerinden yararlanamadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

17. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

18. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

19. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda taşınmaz mülkiyeti hakkında Savur Kadastro Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasında, 3402 ve 6100 sayılı Kanunlarda yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

20. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih 23/3/1990 tarihidir.

21. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

22. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinden, Mardin ili, Savur ilçesi, Şenocak köyünde 1984 yılında yapılan kadastro çalışmaları sırasında 431 parsel numaralı taşınmazın

başvurucu adına tespit edilmesi üzerine Maliye Hazinesi tarafından 23/3/1990 tarihinde kadastro tespitine itiraz davası açıldığı, yapılan yargılama sonucunda Savur Kadastro Mahkemesince davanın reddine ve taşınmazın başvurucu adına tapuya tesciline karar verildiği, bu kararın Maliye Hazinesince temyiz edildiği ve temyiz incelemesinin devam ettiği anlaşılmaktadır.

23. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, başvuruya konu yargılamanın kadastro mahkemesi önünde sürdüğü görülmekle, 3402 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanun'a tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve 3402 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (bkz. § 12).

24. Kadastro mahkemesi nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle 3402 sayılı Kanun'da yer alan ve yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde kararlar verilmiştir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 54-64; B. No: 2012/12, 17/9/2013, §§ 53-62; B. No: 2013/1115, 5/12/2013, §§ 60-67; 2012/673, 19/12/2013, §§ 37-43).

25. Başvuruya konu davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık nitelikte olduğunu ortaya koymakla birlikte davaya bütün olarak bakıldığında, 3402 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine tabi bir yargılama sürecine ilişkin somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve yirmi beş yılı aşkın bir süredir devam eden yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

26. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

27. Başvurucu uzun süren yargılama nedeniyle taşınmazı üzerinde dilediği gibi tasarrufta bulunamadığını, taşınmazının gelirlerinden yararlanamadığını belirterek, Anayasa'nın 35. maddesinde tanımlanan mülkiyet hakkının ihlal edildiğini iddia etmiş olup, başvurucunun makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde yukarıda yer verilen tespitler ışığında, mülkiyet hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının ayrıca değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

28. Başvurucu, 100.000,00 TL maddi, 200.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

29. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı

ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

30. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yirmi beş yılı aşkın bir süredir devam eden yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 24.900,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

31. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucunun maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

32. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

33. Başvuruya konu yargılamanın yirmi beş yılı aşkın bir süredir devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya net 24.900,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin Yargıtaya gönderilmesine,

22/6/2015 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

ŞERİF KARAKAŞ

B. No: 2013/7279 | Karar tarihi: 22.06.2015

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/7279

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ŞERİF KARAKAŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/7279)

Karar Tarihi: 22/6/2015

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör Yrd. : Yusuf Enes KAYA

Başvurucu : Şerif KARAKAŞ

Vekili : Av. Yılmaz FİDAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 23/3/1990 tarihinde Maliye Hazinesi tarafından murisi aleyhine Savur Kadastro Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasının halen devam ettiğini, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılamadığını, bu sürede taşınmazını kullanamadığını, taşınmazının gelirlerinden yararlanamadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 27/9/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona sunulmasına engel eksiklik bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, 30/9/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 22/1/2015 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin

birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 17/2/2015 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Mardin ili, Savur ilçesi, Şenocak köyünde 1984 yılında yapılan kadastro çalışmaları sırasında 162 parsel numaralı taşınmazın başvurucunun murisi adına tespit edilmesi üzerine, Maliye Hazinesi tarafından tespitin iptali için 17/9/1984 tarihinde Mardin Kadastro Müdürlüğü Tapulama Komisyonuna itiraz edilmiş, itiraz 12/3/1990 tarihinde reddedilmiştir.

8. Bunun üzerine Maliye Hazinesi, başvurucunun murisi aleyhine 23/3/1990 tarihinde Savur Kadastro Mahkemesinde kadastro tespitine itiraz davası açmıştır.

9. Başvurucu, 27/9/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. Savur Kadastro Mahkemesi, 2/6/2014 tarih ve E.1990/3, K.2014/183 sayılı kararla davanın reddine ve dava konusu taşınmazın, başvurucunun da aralarında bulunduğu muris Şeyhmus Karakaş'ın mirasçıları adına tesciline karar vermiştir.

11. Maliye Hazinesinin temyizi üzerine Yargıtay 16. Hukuk Dairesinin 16/4/2015 tarihli ve E.2014/14385, K.2015/4156 sayılı ilamıyla hüküm onanmıştır.

12. Onama kararı tebliğ aşamasında olup karar henüz kesinleşmemiştir.

B. İlgili Hukuk

13. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 30. maddesi ile 21/6/1987 tarih ve 3402 sayılı Kadastro Kanunu’nun 25. maddesinin birinci fıkrası, 28. maddesinin birinci fıkrası, 29. maddesinin birinci, üçüncü ve dördüncü fıkraları, 30. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları, 32. maddesinin birinci fıkrası ve 36. maddesinin birinci fıkrasının son cümlesi (Bkz. B. No: 2012/12, 17/9/2013, §§ 16-22).

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

14. Mahkemenin 22/6/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 27/9/2013 tarih ve 2013/7279 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

15. Başvurucu, 23/3/1990 tarihinde Maliye Hazinesi tarafından murisi aleyhine Savur Kadastro Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasının halen devam ettiğini, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılamadığını, bu sürede taşınmazını kullanamadığını, taşınmazın gelirlerinden yararlanamadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

16. Başvuru formu ve eklerinin incelenmesi sonucunda açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

17. Başvurucu, 23/3/1990 tarihinde Maliye Hazinesi tarafından murisi aleyhine Savur Kadastro Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasının halen devam ettiğini, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılamadığını, bu sürede taşınmazını kullanamadığını, taşınmazın gelirlerinden yararlanamadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

18. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

19. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

20. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda taşınmaz mülkiyeti hakkında Savur Kadastro Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasında, 3402 sayılı Kanun ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

21. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih 23/3/1990 tarihidir.

22. Başvuruya konu dava, başvurucunun miras bırakanından intikalle takip etmekte olduğu bir uyuşmazlık olup, bu yönüyle makul süre değerlendirmesi bakımından dikkate alınacak sürenin başlangıç anı, mirasçının yargılamaya katıldığı an değil, somut olayda muris açısından değerlendirmeye esas alınan sürenin başlangıç anıdır (B. No: 2013/1115, 5/12/2013, § 51).

23. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın

sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

24. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinden, Maliye Hazinesi tarafından başvurucunun murisi aleyhine 23/3/1990 tarihinde açılan davada Mahkemece, 2/6/2014 tarihinde davanın reddine ve dava konusu taşınmazın başvurucunun da aralarında bulunduğu muris Şeyhmus Karakaş'ın mirasçıları adına tesciline karar verildiği, bu kararın temyiz incelemesi sonucu Yargıtay 16. Hukuk Dairesinin 16/4/2015 tarihli ilamıyla onandığı, onama kararının tebliğ aşamasında olduğu ve hükmün henüz kesinleşmediği anlaşılmıştır.

25. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, başvuruya konu yargılamanın kadastro mahkemesi önünde sürdüğü görülmekle, 3402 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanun'a tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve 3402 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (bkz. § 13).

26. Kadastro mahkemesi nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle 3402 sayılı Kanun'da yer alan ve yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde kararlar verilmiştir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 54-64; B. No: 2012/12, 17/9/2013, §§ 53-62; B. No: 2013/1115, 5/12/2013, §§ 60-67; 2012/673, 19/12/2013, §§ 37-43).

27. Başvuruya konu davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık niteliğinin bulunduğunu ortaya koymakla birlikte, davaya bütün olarak bakıldığında, 3402 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine tabi bir yargılama sürecine ilişkin somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve yaklaşık yirmi beş yıldır devam eden yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

28. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

29. Başvurucu uzun süren yargılama nedeniyle taşınmazını kullanamadığını, taşınmazının gelirlerinden yararlanamadığını, belirterek, Anayasa'nın 35. maddesinde tanımlanan mülkiyet hakkının ihlal edildiğini iddia etmiş olup, başvurucunun makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde yukarıda yer verilen tespitler ışığında, mülkiyet hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının ayrıca değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

30. Başvurucu, 100.000,00 TL maddi, 200.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

31. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan

kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

32. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yaklaşık yirmi beş yıldır devam eden yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 4.150,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

33. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucunun maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

34. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

35. Başvuruya konu yargılamanın yaklaşık yirmi beş yıldır devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya net 4.150,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin Savur Kadastro Mahkemesine gönderilmesine,

22/6/2015 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

NEZİHE ÇOKSÜER VE DİĞERLERİ (3)

B. No: 2013/7285 | Karar tarihi: 22.06.2015

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/7285

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

NEZİHE ÇOKSÜER VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU (3)

(Başvuru Numarası: 2013/7285)

Karar Tarihi: 22/6/2015

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör Yrd. : Yusuf Enes KAYA

Başvurucular : Nezihe ÇOKSÜER

Meliha ESEN

Perihan KIRMIZI

Adnan GÖKALP

Yüksel SUBATAN

Harbiye GÖKALP

Aytan DEMİR

Vekilleri : Av. Ali AYDEMİR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucular, 30/11/1967 tarihinde murisleri tarafından Derik Tapulama Hâkimliğinde açılan kadastro tespitine itiraz davasının halen devam ettiğini, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılamadığını, bu sürede taşınmazlarını kullanamadıklarını, taşınmazlarının gelirlerinden yararlanamadıklarını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşler, tazminat talep etmişlerdir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 27/9/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona sunulmasına engel eksiklik bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 9/9/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 21/11/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 22/12/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Mardin ili Derik ilçesi Hisaraltı köyünde 1967 yılında yapılan kadastro çalışmaları esnasında 59 parsel numaralı taşınmaz, S.A. adına tespit görmüş, başvuruculların murislerinin tespite yaptığı itiraz Tapulama Müdürlüğü tarafından reddedilmiş, bu karardan sonra başvuruculların murisleri ve arkadaşları, Derik Tapulama Mahkemesinde tespite itiraz davası açmışlardır.

8. Mahkeme, 26/3/1971 tarih ve E.1967/144, K.1971/44 sayılı karar ile hâkimlerin davadan çekinmeleri nedeniyle merci tayini için dosyanın Yargıtaya gönderilmesine karar vermiş, Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, 25/5/1971 tarih ve E.1971/6120, K.1971/5052 sayılı kararıyla Kızıltepe Tapulama Mahkemesini davaya bakmak için görevlendirmiştir.

9. Kızıltepe Tapulama Mahkemesi, 25/3/1974 tarih ve E.1972/24, K.1974/95 sayılı kararı ile davayı kabul etmiş, anılan karar Yargıtay 7. Hukuk Dairesinin 1/2/1978 tarih ve E.1978/10149, K.1978/14422 sayılı ilâmı ile bozulmuştur.

10. Bozma ilâmı sonrası Kızıltepe Tapulama Mahkemesi, 20/3/1981 tarih ve E.1981/4, K.1981/38 sayılı kararı ile dosyanın görevsizlik nedeniyle Derik Tapulama Mahkemesine gönderilmesine karar vermiş, anılan karar Yargıtay 7. Hukuk Dairesinin 20/10/1981 tarih ve E.1981/12503, K.1981/10724 sayılı ilâmı ile bozulmuştur.

11. Bu ilâm sonrası dava dosyası, Kızıltepe Tapulama Mahkemesinin E.1982/20 sayılı dosyasına kaydedilmiş, Mahkemenin kapatılması ve dava dosyalarının Mardin Adliyesine devredilmesinden sonra dava dosyası, Mardin Kadastro Mahkemesinin E.2013/86 sayılı dosyasına kaydedilmiş olup yargılama hâlen devam etmektedir.

12. Başvurucular, 27/9/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

B. İlgili Hukuk

13. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 30. maddesi ile 21/6/1987 tarih ve 3402 sayılı Kadastro Kanunu’nun 25. maddesinin birinci fıkrası, 28. maddesinin birinci fıkrası, 29. maddesinin birinci, üçüncü ve dördüncü fıkraları, 30.

maddesinin birinci ve ikinci fıkraları, 32. maddesinin birinci fıkrası ve 36. maddesinin birinci fıkrasının son cümlesi (Bkz. B. No: 2012/12, 17/9/2013, §§ 16-22).

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

14. Mahkemenin 22/6/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucuların 27/9/2013 tarih ve 2013/7285 numaralı bireysel başvuruları incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucuların İddiaları

15. Başvurucular, 30/11/1967 tarihinde murisleri tarafından Derik Tapulama Hâkimliğinde açılan kadastro tespitine itiraz davasının Mardin Kadastro Mahkemesinde halen devam ettiğini, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılamadığını, bu sürede taşınmazlarını kullanamadıklarını, taşınmazlarının gelirlerinden yararlanamadıklarını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

16. Başvuru formu ve eklerinin incelenmesi sonucunda açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

17. Başvurucular, 30/11/1967 tarihinde murisleri tarafından Derik Tapulama Hâkimliğinde açılan kadastro tespitine itiraz davasının Mardin Kadastro Mahkemesinde halen devam ettiğini, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılamadığını, bu sürede taşınmazlarını kullanamadıklarını, taşınmazlarının gelirlerinden yararlanamadıklarını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

18. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

19. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

20. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve

yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda taşınmaz mülkiyeti hakkında Derik Tapulama Mahkemesinde açılan ve Mardin Kadastro Mahkemesine devredilen kadastro tespitine itiraz davasında, 3402 sayılı Kanun ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

21. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih 30/11/1967 tarihidir.

22. Başvuruya konu dava, başvurucuların miras bırakanlarından intikalle takip etmekte oldukları bir uyuşmazlık olup, bu yönüyle makul süre değerlendirmesi bakımından dikkate alınacak sürenin başlangıç anı, mirasçıların yargılamaya katıldıkları an değil, somut olayda muris açısından değerlendirmeye esas alınan sürenin başlangıç anıdır (B. No: 2013/1115, 5/12/2013, § 51).

23. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

24. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinden, başvurucuların murisi tarafından davalı S.A. aleyhine kadastro tespitine itiraz davası açıldığı, davanın Derik Tapulama Mahkemesinin E.1967/144 sayılı dosyasına kaydedildiği, Mahkemenin 26/3/1971 tarihli ilâmı ile hâkimlerin davadan çekinmeleri nedeniyle merci tayini için dosyanın Yargıtaya gönderilmesine karar verildiği, Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin davaya bakmak için Kızıltepe Tapulama Mahkemesini görevlendirdiği anlaşılmıştır. Kızıltepe Tapulama Mahkemesinin 25/3/1974 tarihli kararıyla kadastro tespitinin iptaline, taşınmazların davacılar adına tapuya tesciline karar verdiği, Yargıtay 7. Hukuk Dairesinin 1/12/1978 tarihli ilâmı ile İlk Derece Mahkemesi kararının bozulduğu, bozma üzerine yapılan yargılama sonunda Kızıltepe Tapulama Mahkemesinin görevsizlik kararı vererek dosyayı Derik Tapulama Mahkemesine gönderdiği, yapılan temyiz incelemesi sonucunda İlk Derece Mahkemesinin kararının bozulduğu ve davanın Mahkemenin E.1982/20 sayılı dosyasına kaydedildiği belirlenmiştir. Mahkemece Derik Tapulama Mahkemesine keşif yapılması konusunda talimatlar yazıldığı, ancak bu talimatların yerine getirilmediği, yapılan duruşmalarda talimat cevaplarının beklendiği ve dosya kapsamında henüz keşif yapılamadığı anlaşılmıştır. Kızıltepe Kadastro Mahkemesinin kapatılması üzerine dosyanın Mardin Kadastro Mahkemesine devredildiği ve yargılamanın halen devam ettiği belirlenmiştir.

25. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, başvuruya konu yargılamanın kadastro mahkemesi önünde sürdüğü görülmekle, 3402 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanun'a tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve 3402 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (§ 13).

26. Kadastro mahkemesi nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı

yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle 3402 sayılı Kanun'da yer alan ve yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde kararlar verilmiştir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 54-64; B. No: 2012/12, 17/9/2013, §§ 53-62; B. No: 2013/1115, 5/12/2013, §§ 60-67; 2012/673, 19/12/2013, §§ 37-43).

27. Başvuruya konu davanın taraf sayısı ve mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık nitelikte olduğunu ortaya koymakla birlikte davaya bütün olarak bakıldığında, 3402 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine tabi bir yargılama sürecine ilişkin somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve kırk yedi yılı aşkın bir süredir devam eden yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

28. Açıklanan nedenlerle, başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

29. Başvurucular uzun süren yargılama nedeniyle taşınmazlarını kullanamadıklarını, taşınmazlarının gelirlerinden yararlanamadıklarını belirterek, Anayasa'nın 35. maddesinde tanımlanan mülkiyet haklarının ihlal edildiğini iddia etmiş olup, başvurucuların makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiği yönünde yukarıda yer verilen tespitler ışığında, mülkiyet haklarının ihlal edildiği yönündeki iddialarının ayrıca değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

30. Başvurucular, maruz kaldıkları zarar karşılığı olarak ayrı ayrı 300.000,00 TL manevi ve toplam 250.000,00 TL maddi tazminata hükmedilmesini talep etmişlerdir.

31. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

32. Başvuruculların tarafı oldukları uyuşmazlığa ilişkin kırk yedi yılı aşkın bir süredir devam eden yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucular Harbiye Gökalp, Aytan Demir ve Nezihe Çoksüer'in her birine net 4.150,00 TL, başvurucular Adnan Gökalp ve Yüksel Subatan'ın her birine net 1.000,00 TL, başvurucular Meliha Esen ve Perihan Kırmızı'nın her birine net 500,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

33. Başvurucular tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvuruculların maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

34. Başvurucular tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin

başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

35. Başvuruya konu yargılamanın kırk yedi yılı aşkın bir süredir devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruculaın,

1. Makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiği yönündeki iddialarının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucular Harbiye Gökalp, Aytan Demir ve Nezihe Çoksüer'in her birine net 4.150,00 TL, başvurucular Adnan Gökalp ve Yüksel Subatan'ın her birine net 1.000,00 TL, başvurucular Meliha Esen ve Perihan Kırmızı'nın her birine net 500,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvuruculaın tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucular tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCULARA MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculaın Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin Mardin Kadastro Mahkemesine gönderilmesine,

22/6/2015 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

NEZİHE ÇOKSÜER VE DİĞERLERİ

B. No: 2013/7286 | Karar tarihi: 22.06.2015

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/7286

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

NEZİHE ÇOKSÜER VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/7286)

Karar Tarihi: 22/6/2015

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Kadir ÖZKAYA

Raportör Yrd. : Yusuf Enes KAYA

Başvurucular : Nezihe ÇOKSÜER

Meliha ESEN

Perihan KIRMIZI

Adnan GÖKALP

Yüksel SUBATAN

Harbiye GÖKALP

Aytan DEMİR

Havla ÖNEN

Vekilleri : Av. Ali AYDEMİR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucular, 30/11/1967 tarihinde murisleri tarafından Derik Tapulama Hâkimliğinde açılan kadastro tespitine itiraz davasının halen devam ettiğini, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılamadığını, bu sürede taşınmazlarını kullanamadıklarını, taşınmazlarının gelirlerinden yararlanamadıklarını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal

edildiğini ileri sürmüşler, tazminat talep etmişlerdir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 27/9/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona sunulmasına engel eksiklik bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 18/9/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 28/1/2015 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 10/2/2015 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Mardin ili Derik ilçesi Hisaraltı köyünde 1967 yılında yapılan kadastro çalışmaları esnasında 85 parsel numaralı taşınmaz, F.A. adına tespit görmüş, başvuruculların murislerinin tespite yaptığı itiraz Mardin Tapulama Müdürlüğü tarafından reddedilmiş, bu karardan sonra başvuruculların murisleri, Derik Tapulama Hâkimliğinde 30/11/1967 tarihinde F.A. aleyhine kadastro tespitine itiraz davası açmışlardır.

8. Derik Tapulama Hâkimliği, 26/3/1971 tarih ve E.1967/169, K.1971/26 sayılı karar ile hâkimlerin davadan çekinmeleri nedeniyle merci tayini için dosyanın Yargıtaya gönderilmesine karar vermiştir.

9. Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, 25/5/1971 tarih, E.1971/6136, K.1971/5068 sayılı ilâmıyla Kızıltepe Tapulama Mahkemesini davaya bakmak için görevlendirilmiştir.

10. Kızıltepe Tapulama Mahkemesi, 25/3/1974 tarih ve E.1972/22, K.1974/77 sayılı kararı ile tespitin iptaline, dava konusu taşınmazın davacılar adına tapuya tesciline karar vermiştir.

11. Anılan kararın temyiz edilmesi üzerine Yargıtay 7. Hukuk Dairesi, 1/12/1978 tarih ve E.1978/10137, K.1978/14420 sayılı ilâmıyla İlk Derece Mahkemesinin kararını bozmuştur.

12. Bozma ilâmı üzerine dava, Kızıltepe Tapulama Mahkemesinin E.1979/3 sayılı dosyasına kaydedilmiştir.

13. Kızıltepe Tapulama Mahkemesi 20/3/1981 ve E.1979/3, K.1981/34 sayılı kararıyla Mahkemenin görevsizliğine, dosyanın Derik Tapulama Mahkemesine gönderilmesine karar vermiştir.

14. Anılan kararın temyiz edilmesi üzerine Yargıtay 7. Hukuk Dairesi, 1/10/1981 tarih ve E.1981/12500, K.1981/10729 sayılı ilâmıyla merci olarak belirtilen Mahkemenin fiili ve hukuki nedenin kalkmasından sonra bile dava dosyası hakkında yetkisizlik kararı veremeyeceği gerekçesiyle İlk Derece Mahkemesinin kararını bozmuştur.

15. Bozma ilâmı üzerine dava, Kızıltepe Tapulama Mahkemesinin E.1982/18 sayılı dosyasına kaydedilmiştir.

16. Kızıltepe Kadastro Mahkemesinin kapatılması ve dava dosyalarının Mardin Kadastro Mahkemesine devredilmesinden sonra dava dosyası, Mardin Kadastro Mahkemesinin E.2013/85 sayılı dosyasına kaydedilmiş olup, yargılama hâlen devam etmektedir.

17. Başvurucular, 27/9/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

B. İlgili Hukuk

18. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 30. maddesi ile 21/6/1987 tarih ve 3402 sayılı Kadastro Kanunu'nun 25. maddesinin birinci fıkrası, 28. maddesinin birinci fıkrası, 29. maddesinin birinci, üçüncü ve dördüncü fıkraları, 30. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları, 32. maddesinin birinci fıkrası ve 36. maddesinin birinci fıkrasının son cümlesi (Bkz. B. No: 2012/12, 17/9/2013, §§ 16-22).

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

19. Mahkemenin 22/6/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucuların 27/9/2013 tarih ve 2013/7286 numaralı bireysel başvuruları incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucuların İddiaları

20. Başvurucular, 30/11/1967 tarihinde murisleri tarafından Derik Tapulama Hâkimliğinde açılan kadastro tespitine itiraz davasının Mardin Kadastro Mahkemesinde halen devam ettiğini, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılamadığını, bu sürede taşınmazlarını kullanamadıklarını, taşınmazlarının gelirlerinden yararlanamadıklarını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

21. Başvuru formu ve eklerinin incelenmesi sonucunda açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

22. Başvurucular, 30/11/1967 tarihinde murisleri tarafından Derik Tapulama Hâkimliğinde açılan kadastro tespitine itiraz davasının Mardin Kadastro Mahkemesinde halen devam ettiğini, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılamadığını, bu sürede taşınmazlarını kullanamadıklarını, taşınmazlarının gelirlerinden yararlanamadıklarını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

23. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi

kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

24. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

25. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda taşınmaz mülkiyeti hakkında Derik Tapulama Mahkemesinde açılan ve Mardin Kadastro Mahkemesine devredilen kadastro tespitine itiraz davasında, 3402 sayılı Kanun ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

26. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih 30/11/1967 tarihidir.

27. Başvuruya konu dava, başvurucuların miras bırakanlarından intikalle takip etmekte oldukları bir uyuşmazlık olup, bu yönüyle makul süre değerlendirmesi bakımından dikkate alınacak sürenin başlangıç anı, mirasçıların yargılamaya katıldıkları an değil, somut olayda muris açısından değerlendirmeye esas alınan sürenin başlangıç anıdır (B. No: 2013/1115, 5/12/2013, § 51).

28. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

29. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinden, başvurucuların murisi tarafından davalı F.A. aleyhine kadastro tespitine itiraz davası açıldığı, davanın Derik Tapulama Mahkemesinin E.1967/169 sayılı dosyasına kaydedildiği, Mahkemenin 26/3/1971 tarihli ilâmı ile hâkimlerin davadan çekinmeleri nedeniyle merci tayini için dosyanın Yargıtaya gönderilmesine karar verildiği, Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin davaya bakmak için Kızıltepe Tapulama Mahkemesini görevlendirdiği anlaşılmıştır. Kızıltepe Tapulama Mahkemesinin 25/3/1974 tarihli kararıyla kadastro tespitinin iptaline, taşınmazların davacılar adına tapuya tesciline karar verdiği, Yargıtay 7. Hukuk Dairesinin 1/12/1978 tarihli kararı ile İlk Derece Mahkemesi kararının bozulduğu, bozma üzerine davanın Mahkemenin E.1979/3 sayılı dosyasına kaydedildiği, yapılan yargılama sonunda Kızıltepe Tapulama Mahkemesinin görevsizlik kararı vererek dosyayı Derik Tapulama Mahkemesine gönderdiği, yapılan temyiz incelemesi sonucunda İlk Derece Mahkemesinin kararının bozulduğu ve davanın Mahkemenin E.1982/18 sayılı dosyasına kaydedildiği belirlenmiştir. Mahkemece, 6/7/2005 tarihli duruşmada Derik Tapulama Mahkemesine keşif yapılması konusunda talimatlar

yazıldığı, ancak bu talimatların yerine getirilmediği ve dosya kapsamında henüz keşif yapılamadığı anlaşılmıştır. Kızıltepe Kadastro Mahkemesinin kapatılması üzerine dosyanın Mardin Kadastro Mahkemesine devredildiği ve yargılamanın halen devam ettiği belirlenmiştir.

30. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, başvuruya konu yargılamanın kadastro mahkemesi önünde sürdüğü görülmekle, 3402 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanun'a tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve 3402 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (§ 18).

31. Kadastro mahkemesi nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle 3402 sayılı Kanun'da yer alan ve yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde kararlar verilmiştir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 54-64; B. No: 2012/12, 17/9/2013, §§ 53-62; B. No: 2013/1115, 5/12/2013, §§ 60-67; 2012/673, 19/12/2013, §§ 37-43).

32. Başvuruya konu davanın taraf sayısı ve mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık nitelikte olduğunu ortaya koymakla birlikte davaya bütün olarak bakıldığında, 3402 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine tabi bir yargılama sürecine ilişkin somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve kırk yedi yılı aşkın bir süredir devam eden yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

33. Açıklanan nedenlerle, başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

34. Başvurucular uzun süren yargılama nedeniyle taşınmazlarını kullanamadıklarını, taşınmazlarının gelirlerinden yararlanamadıklarını belirterek, Anayasa'nın 35. maddesinde tanımlanan mülkiyet haklarının ihlal edildiğini iddia etmiş olup, başvurucuların makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiği yönünde yukarıda yer verilen tespitler ışığında, mülkiyet haklarının ihlal edildiği yönündeki iddialarının ayrıca değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

35. Başvurucular, maruz kaldıkları zarar karşılığı olarak ayrı ayrı 300.000,00 TL manevi ve toplam 250.000,00 TL maddi tazminata hükmedilmesini talep etmişlerdir.

36. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

37. Başvurucuların tarafı oldukları uyuşmazlığa ilişkin kırk yedi yılı aşkın bir süredir devam eden yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucular Harbiye Gökalp, Aytan Demir, Nezihe Çoksüer'in her birine net 4.150,00 TL, başvurucular Adnan Gökalp, Yüksel Subatan, Havla Önen'in her birine net 1.000,00 TL, başvurucular Meliha Esen, Perihan Kırmızı'nın her birine net 500,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

38. Başvurucular tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvuruculaın maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

39. Başvurucular tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

40. Başvuruya konu yargılamanın kırk yedi yılı aşkın bir süredir devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruculaın,

1. Makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiği yönündeki iddialarının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucular Harbiye Gökalp, Aytan Demir, Nezihe Çoksüer'in her birine net 4.150,00 TL, başvurucular Adnan Gökalp, Yüksel Subatan, Havla Önen'in her birine net 1.000,00 TL, başvurucular Meliha Esen, Perihan Kırmızı'nın her birine net 500,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvuruculaın tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucular tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCULARA MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculaın Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin Mardin Kadastro Mahkemesine gönderilmesine,

22/6/2015 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

NEZİHE ÇOKSÜER VE DİĞERLERİ (4)

B. No: 2013/7287 | Karar tarihi: 22.06.2015

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/7287

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

NEZİHE ÇOKSÜER VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU (4)

(Başvuru Numarası: 2013/7287)

Karar Tarihi: 22/6/2015

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör Yrd. : Yusuf Enes KAYA

Başvurucular : Nezihe ÇOKSÜER

Meliha ESEN

Perihan KIRMIZI

Adnan GÖKALP

Yüksel SUBATAN

Harbiye GÖKALP

Aytan DEMİR

Havla ÖNEN

Vekilleri : Av. Ali AYDEMİR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucular, 30/11/1967 tarihinde murisleri tarafından Derik Tapulama Hâkimliğinde açılan kadastro tespitine itiraz davasının halen devam ettiğini, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılamadığını, bu sürede taşınmazlarını kullanamadıklarını, taşınmazlarının gelirlerinden yararlanamadıklarını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal

edildiğini ileri sürmüşler, tazminat talep etmişlerdir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 27/9/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona sunulmasına engel eksiklik bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, 25/7/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 1/12/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 29/12/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Mardin ili Derik ilçesi Hisaraltı köyünde 1967 yılında yapılan kadastro çalışmaları esnasında 109 parsel numaralı taşınmaz, Ş.Ş. ve arkadaşları adına tespit görmüş, başvuruculaların murislerinin tespite yaptığı itiraz Mardin Tapulama Müdürlüğü tarafından reddedilmiş, bu karardan sonra başvuruculaların murisleri, Derik Tapulama Hâkimliğinde 30/11/1967 tarihinde Ş.Ş. ve arkadaşları aleyhine kadastro tespitine itiraz davası açmışlardır.

8. Derik Tapulama Hâkimliği, 26/3/1971 tarih ve E.1967/190, K.1971/71 sayılı karar ile hâkimlerin davadan çekinmeleri nedeniyle merci tayini için dosyanın Yargıtaya gönderilmesine karar vermiştir.

9. Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, 25/5/1971 tarih, E.1971/6079, K.1971/5135 sayılı ilâmıyla Kızıltepe Tapulama Mahkemesini davaya bakmak için görevlendirilmiştir.

10. Kızıltepe Kadastro Mahkemesi, 20/3/1981 tarih ve E.1972/62, K.1981/55 sayılı kararı ile Mahkemenin görevsizliğine, dosyanın görevli Mahkeme olan Derik Kadastro Mahkemesine gönderilmesine karar vermiştir.

11. Anılan kararın temyiz edilmesi üzerine Yargıtay 7. Hukuk Dairesi, 20/10/1981 tarih ve E.1981/12550, K.1981/10612 sayılı ilâmıyla İlk Derece Mahkemesinin kararını bozmuştur.

12. Bozma ilamı üzerine dava, Kızıltepe Kadastro Mahkemesinin E.1982/14 sayılı dosyasına kaydedilmiştir.

13. Kızıltepe Kadastro Mahkemesinin kapatılması ve dava dosyalarının Mardin Adliyesine devredilmesinden sonra dava dosyası, Mardin Kadastro Mahkemesinin E.2013/82 sayılı dosyasına kaydedilmiş olup, yargılama hâlen devam etmektedir.

14. Başvurucular, 27/9/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

B. İlgili Hukuk

15. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 30. maddesi ile 21/6/1987 tarih ve 3402 sayılı Kadastro Kanunu'nun 25. maddesinin birinci fıkrası, 28. maddesinin birinci fıkrası, 29. maddesinin birinci, üçüncü ve dördüncü fıkraları, 30. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları, 32. maddesinin birinci fıkrası ve 36. maddesinin birinci fıkrasının son cümlesi (Bkz. B. No: 2012/12, 17/9/2013, §§ 16-22).

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Mahkemenin 22/6/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvuruculaların 27/9/2013 tarih ve 2013/7287 numaralı bireysel başvuruları incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvuruculaların İddiaları

17. Başvurucular, 30/11/1967 tarihinde murisleri tarafından Derik Tapulama Hâkimliğinde açılan kadastro tespitine itiraz davasının Mardin Kadastro Mahkemesinde halen devam ettiğini, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılamadığını, bu sürede taşınmazlarını kullanamadıklarını, taşınmazlarının gelirlerinden yararlanamadıklarını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

18. Başvuru formu ve eklerinin incelenmesi sonucunda açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

19. Başvurucular, 30/11/1967 tarihinde murisleri tarafından Derik Tapulama Hâkimliğinde açılan kadastro tespitine itiraz davasının Mardin Kadastro Mahkemesinde halen devam ettiğini, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılamadığını, bu sürede taşınmazlarını kullanamadıklarını, taşınmazlarının gelirlerinden yararlanamadıklarını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

20. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

21. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki

menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

22. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda taşınmaz mülkiyeti hakkında Derik Tapulama Mahkemesinde açılan ve Mardin Kadastro Mahkemesine devredilen kadastro tespitine itiraz davasında, 3402 sayılı Kanun ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

23. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih 30/11/1967 tarihidir.

24. Başvuruya konu dava, başvurucuların miras bırakanlarından intikalle takip etmekte oldukları bir uyuşmazlık olup, bu yönüyle makul süre değerlendirmesi bakımından dikkate alınacak sürenin başlangıç anı, mirasçıların yargılamaya katıldıkları an değil, somut olayda muris açısından değerlendirmeye esas alınan sürenin başlangıç anıdır (B. No: 2013/1115, 5/12/2013, § 51).

25. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

26. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinden, başvurucuların murisi tarafından davalı Ş.Ş. ve arkadaşları aleyhine kadastro tespitine itiraz davası açıldığı, davanın Derik Tapulama Mahkemesinin E.1967/190 sayılı dosyasına kaydedildiği, Mahkemenin 26/3/1971 tarihli ilâmı ile hâkimlerin davadan çekinmeleri nedeniyle merci tayini için dosyanın Yargıtaya gönderilmesine karar verildiği, Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin davaya bakmak için Kızıltepe Tapulama Mahkemesini görevlendirdiği, Kızıltepe Tapulama Mahkemesinin 20/3/1981 tarihli kararıyla kararı ile Mahkemenin görevsizliğine ve dosyanın görevli Mahkeme olan Derik Kadastro Mahkemesine gönderilmesine karar verdiği, anılan kararın temyiz incelemesi sonucunda bozulduğu, bozma üzerine davanın Mahkemenin E.1982/14 sayılı dosyasına kaydedildiği belirlenmiştir. Mahkemece, Derik Tapulama Mahkemesine keşif yapılması konusunda talimatlar yazıldığı, ancak bu talimatların yerine getirilmediği, yapılan duruşmalarda talimat cevaplarının beklendiği ve dosya kapsamında henüz keşif yapılamadığı anlaşılmıştır. Kızıltepe Kadastro Mahkemesinin kapatılması üzerine dosyanın Mardin Kadastro Mahkemesine devredildiği ve yargılamanın halen devam ettiği belirlenmiştir.

27. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, başvuruya konu yargılamanın kadastro mahkemesi önünde sürdüğü görülmekle, 3402 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanun'a tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve 3402 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (§ 15).

28. Kadastro mahkemesi nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle 3402 sayılı Kanun'da yer alan ve yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde kararlar verilmiştir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 54-64; B. No: 2012/12, 17/9/2013, §§ 53-62; B. No: 2013/1115, 5/12/2013, §§ 60-67; 2012/673, 19/12/2013, §§ 37-43).

29. Başvuruya konu davanın taraf sayısı ve mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık nitelikte olduğunu ortaya koymakla birlikte davaya bütün olarak bakıldığında, 3402 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine tabi bir yargılama sürecine ilişkin somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve kırk yedi yılı aşkın bir süredir devam eden yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

30. Açıklanan nedenlerle, başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

31. Başvurucular uzun süren yargılama nedeniyle taşınmazlarını kullanamadıklarını, taşınmazlarının gelirlerinden yararlanamadıklarını belirterek, Anayasa'nın 35. maddesinde tanımlanan mülkiyet haklarının ihlal edildiğini iddia etmiş olup, başvurucuların makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiği yönünde yukarıda yer verilen tespitler ışığında, mülkiyet haklarının ihlal edildiği yönündeki iddialarının ayrıca değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

32. Başvurucular, maruz kaldıkları zarar karşılığı olarak ayrı ayrı 300.000,00 TL manevi ve toplam 250.000,00 TL maddi tazminata hükmedilmesini talep etmişlerdir.

33. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

34. Başvurucuların tarafı oldukları uyuşmazlığa ilişkin kırk yedi yılı aşkın bir süredir devam eden yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucular Harbiye Gökalp, Aytan Demir ve Nezihe Çoksüer'in her birine net 4.150,00 TL, başvurucular Adnan Gökalp, Yüksel Subatan ve Havla Önen'in her birine net 1.000,00 TL, başvurucular Meliha Esen ve Perihan Kırmızı'nın her birine net 500,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

35. Başvurucular tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucuların maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

36. Başvurucular tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL

harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

37. Başvuruya konu yargılamanın kırk yedi yılı aşkın bir süredir devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruculaların,

1. Makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiği yönündeki iddialarının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucular Harbiye Gökalp, Aytan Demir ve Nezihe Çoksüer'in her birine net 4.150,00 TL, başvurucular Adnan Gökalp, Yüksel Subatan ve Havla Önen'in her birine net 1.000,00 TL, başvurucular Meliha Esen ve Perihan Kırmızı'nın her birine net 500,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvuruculaların tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucular tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCULARA MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculaların Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin Mardin Kadastro Mahkemesine gönderilmesine,

22/6/2015 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

NEZİHE ÇOKSÜER VE DİĞERLERİ (2)

B. No: 2013/7289 | Karar tarihi: 22.06.2015

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/7289

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

NEZİHE ÇOKSÜER VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2013/7289)

Karar Tarihi: 22/6/2015

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Kadir ÖZKAYA

Raportör Yrd. : Yusuf Enes KAYA

Başvurucular : Nezihe ÇOKSÜER

Meliha ESEN

Perihan KIRMIZI

Adnan GÖKALP

Yüksel SUBATAN

Harbiye GÖKALP

Aytan DEMİR

Havla ÖNEN

Vekilleri : Av. Hakan GELERİ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucular, 30/11/1967 tarihinde murisleri tarafından Derik Tapulama Hâkimliğinde açılan kadastro tespitine itiraz davasının halen devam ettiğini, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılamadığını, yargılama sürecinde taşınmazlarını kullanamadıklarını, taşınmazlarının gelirlerinden yararlanamadıklarını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma

haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşler, tazminat talep etmişlerdir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 27/9/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona sunulmasına engel eksiklik bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm İkinci Komisyonunca, 30/9/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 22/1/2015 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 18/2/2015 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Mardin ili Derik ilçesi Hisaraltı köyünde 1967 yılında yapılan kadastro çalışmaları esnasında 46 parsel numaralı taşınmaz, Z.Ş. ve Ş.Ş. adına tespit görmüş, bu tespit üzerine başvuruculaların murisleri Derik Tapulama Mahkemesinde 30/11/1967 tarihinde kadastro tespitine itiraz davası açmışlardır.

8. Mahkeme yaptığı yargılama sonunda, 26/3/1971 tarih ve E.1967/132, K.1971/66 sayılı karar ile hâkimlerin davadan çekinmeleri nedeniyle merci tayini için dosyanın Yargıtaya gönderilmesine karar vermiştir.

9. Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, 25/5/1971 tarih ve 1971/6099, K.1971/5031 sayılı kararıyla Kızıltepe Tapulama Mahkemesini davaya bakmak için görevlendirmiştir.

10. Kızıltepe Kadastro Mahkemesi, 20/3/1981 tarih ve E.1972/37, K.1981/60 sayılı kararı ile Mahkemenin görevsizliğine, dosyanın görevli Mahkeme olan Derik Kadastro Mahkemesine gönderilmesine karar vermiştir.

11. Anılan kararın temyiz edilmesi üzerine Yargıtay 7. Hukuk Dairesi, 20/10/1981 tarih ve E.1981/12524, K.1981/107338 sayılı ilâmıyla merci olarak belirtilen mahkemenin, fiili ve hukuki nedenin kalkmasından sonra bile merci sıfatıyla bakmakta olduğu davada yetkisizlik kararı veremeyeceği gerekçesiyle İlk Derece Mahkemesinin kararını bozmuştur.

12. Bu ilam sonrası dava dosyası, Kızıltepe Tapulama Mahkemesinin E.1982/11 sayılı dosyasına kaydedilmiş, Mahkemenin kapatılması üzerine dava dosyası, Mardin Kadastro Mahkemesinin E.2013/79 sayılı dosyasına kaydedilmiş olup yargılama hâlen devam etmektedir.

13. Başvurucular, 27/9/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

B. İlgili Hukuk

14. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 30. maddesi ile

21/6/1987 tarih ve 3402 sayılı Kadastro Kanunu'nun 25. maddesinin birinci fıkrası, 28. maddesinin birinci fıkrası, 29. maddesinin birinci, üçüncü ve dördüncü fıkraları, 30. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları, 32. maddesinin birinci fıkrası ve 36. maddesinin birinci fıkrasının son cümlesi (Bkz. B. No: 2012/12, 17/9/2013, §§ 16-22).

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

15. Mahkemenin 22/6/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvuruculaların 27/9/2013 tarih ve 2013/7289 numaralı bireysel başvuruları incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucuların İddiaları

16. Başvurucular, 30/11/1967 tarihinde murisleri tarafından Derik Tapulama Hâkimliğinde açılan kadastro tespitine itiraz davasının Mardin Kadastro Mahkemesinde halen devam ettiğini, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılamadığını, yargılama sürecinde taşınmazlarını kullanamadıklarını, taşınmazlarının gelirlerinden yararlanamadıklarını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

17. Başvuru formu ve eklerinin incelenmesi sonucunda açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

18. Başvurucular, 30/11/1967 tarihinde murisleri tarafından Derik Tapulama Hâkimliğinde açılan kadastro tespitine itiraz davasının Mardin Kadastro Mahkemesinde halen devam ettiğini, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılamadığını, yargılama sürecinde taşınmazlarını kullanamadıklarını, taşınmazlarının gelirlerinden yararlanamadıklarını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

19. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

20. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde

göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

21. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda taşınmaz mülkiyeti hakkında Derik Tapulama Mahkemesinde açılan ve Mardin Kadastro Mahkemesine devredilen kadastro tespitine itiraz davasında, 3402 sayılı Kanun ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

22. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih 30/11/1967 tarihidir.

23. Başvuruya konu dava, başvurucuların miras bırakanlarından intikalle takip etmekte oldukları bir uyuşmazlık olup, bu yönüyle makul süre değerlendirmesi bakımından dikkate alınacak sürenin başlangıç anı, mirasçıların yargılamaya katıldıkları an değil, somut olayda muris açısından değerlendirmeye esas alınan sürenin başlangıç anıdır (B. No: 2013/1115, 5/12/2013, § 51).

24. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

25. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinden, başvurucuların murisi tarafından Ş.Ş. ve Z.Ş. aleyhine kadastro tespitine itiraz davası açıldığı, davanın Derik Tapulama Mahkemesinin E.1967/132 sayılı dosyasına kaydedildiği, Mahkemenin 26/3/1971 tarihli ilâmı ile hâkimlerin davadan çekinmeleri nedeniyle merci tayini için dosyanın Yargıtaya gönderilmesine karar verildiği, Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin davaya bakmak için Kızıltepe Tapulama Mahkemesini görevlendirdiği anlaşılmıştır. Yapılan yargılama sonunda Kızıltepe Tapulama Mahkemesinin görevsizlik kararı vererek dosyayı Derik Tapulama Mahkemesine gönderdiği, yapılan temyiz incelemesi sonucunda İlk Derece Mahkemesinin kararının bozulduğu ve bozma üzerine davanın Mahkemenin E.1982/11 sayılı dosyasına kaydedildiği belirlenmiştir. Mahkemece, Derik Tapulama Mahkemesine keşif yapılması konusunda talimatlar yazıldığı, ancak bu talimatların yerine getirilmediği, yapılan duruşmalarda talimat cevaplarının beklendiği ve dosya kapsamında henüz keşif yapılamadığı, Kızıltepe Kadastro Mahkemesinin kapatılması üzerine dosyanın Mardin Kadastro Mahkemesine devredildiği ve yargılamanın halen devam ettiği anlaşılmıştır.

26. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, başvuruya konu yargılamanın kadastro mahkemesi önünde sürdüğü görülmekle, 3402 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanun'a tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve 3402 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (bkz. § 14).

27. Kadastro mahkemesi nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı

yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle 3402 sayılı Kanun'da yer alan ve yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde kararlar verilmiştir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 54-64; B. No: 2012/12, 17/9/2013, §§ 53-62; B. No: 2013/1115, 5/12/2013, §§ 60-67; 2012/673, 19/12/2013, §§ 37-43).

28. Başvuruya konu davanın taraf sayısı ve mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık nitelikte olduğunu ortaya koymakla birlikte davaya bütün olarak bakıldığında, 3402 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine tabi bir yargılama sürecine ilişkin somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve kırk yedi yılı aşkın bir süredir devam eden yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

29. Açıklanan nedenlerle, başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

30. Başvurucular uzun süren yargılama nedeniyle taşınmazlarını kullanamadıklarını, taşınmazlarının gelirlerinden yararlanamadıklarını belirterek, Anayasa'nın 35. maddesinde tanımlanan mülkiyet haklarının ihlal edildiğini iddia etmiş olup, başvurucuların makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiği yönünde yukarıda yer verilen tespitler ışığında, mülkiyet haklarının ihlal edildiği yönündeki iddialarının ayrıca değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

31. Başvurucular, maruz kaldıkları zarar karşılığı olarak ayrı ayrı 300.000,00 TL manevi ve toplam 250.000,00 TL maddi tazminata hükmedilmesini talep etmişlerdir.

32. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

33. Başvurucuların tarafı oldukları uyuşmazlığa ilişkin kırk yedi yılı aşkın bir süredir devam eden yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucular Harbiye Gökalp, Aytan Demir, Nezihe Çoksüer'in her birine net 4.150,00 TL, başvurucular Adnan Gökalp, Yüksel Subatan, Havla Önen'in her birine net 1.000,00 TL, başvurucular Meliha Esen, Perihan Kırmızı'nın her birine net 500,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

34. Başvurucular tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucuların maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

35. Başvurucular tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin

başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

36. Başvuruya konu yargılamanın kırk yedi yılı aşkın bir süredir devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruculaın,

1. Makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiği yönündeki iddialarının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucular Harbiye Gökalp, Aytan Demir, Nezihe Çoksüer'in her birine net 4.150,00 TL, başvurucular Adnan Gökalp, Yüksel Subatan, Havla Önen'in her birine net 1.000,00 TL, başvurucular Meliha Esen, Perihan Kırmızı'nın her birine net 500,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvuruculaın tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucular tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCULARA MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculaın Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin Mardin Kadastro Mahkemesine gönderilmesine,

22/6/2015 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

DURAK BAYIN

B. No: 2013/7292 | Karar tarihi: 22.06.2015

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/7292

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

DURAK BAYIN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/7292)

Karar Tarihi: 22/6/2015

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör Yrd. : Derya ATAKUL

Başvurucu : Durak BAYIN

Vekili : Av. Fahriye Belgün BABA

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, “sahte çek tanzim etmek ve dolandırıcılık” suçlarını işlediği iddiasıyla hakkında açılan kamu davasında Ankara 5. Ağır Ceza Mahkemesince yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmadığını, Ankara 8. Asliye Ticaret Mahkemesinde 14/3/2003 tarihinde suça konu çek miktarının tazmini talebiyle aleyhine açılan tazminat davasında Mahkemece, adına kayıtlı ticari taksiye ihtiyati tedbir konulmasına karar verildiğini belirterek, adil yargılanma ve mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş, maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 23/9/2013 tarihinde Ankara 2. Ağır Ceza Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumunun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm İkinci Komisyonunca, 22/11/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 23/1/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına ve bir örneğinin görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Adalet Bakanlığının 25/2/2014 tarihli görüş yazısı başvurucuya tebliğ edilmiş, başvurucu süresi içinde, Adalet Bakanlığı görüşüne karşı beyanlarını sunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve UYAP aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu ve diğer beş şüpheli hakkında, Ankara Cumhuriyet Başsavcılığının 6/2/2003 tarih ve E.2003/4755 sayılı iddianamesi ile “sahte çek tanzim etmek ve dolandırıcılık” suçlarını işledikleri iddiasıyla kamu davası açılmış, dava Ankara 5. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2003/72 sayılı dosyasına kaydedilmiştir.

8. Ankara 5. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2003/72 sayılı dava dosyasındaki katılan Banka tarafından başvurucu ve diğer sanıklar aleyhine, 14/3/2003 tarihinde, Ankara 8. Asliye Ticaret Mahkemesinde, Bankadan tahsil edilen suça konu çek miktarının faiziyle birlikte tazmini ve başvurucu adına kayıtlı ticari taksiye ihtiyati tedbir konulması talebiyle tazminat davası açılmıştır.

9. Ankara 8. Asliye Ticaret Mahkemesinin E.2005/170 sayılı dosyasında halen devam eden yargılamada, 24/4/2003 tarihinde, başvurucu adına kayıtlı ticari taksiye ihtiyati tedbir konulmasına karar verilmiştir.

10. Ankara 5. Ağır Ceza Mahkemesi, 16/10/2003 tarih ve E.2003/72, K.2003/303 sayılı kararı ile başvurucunun, “resmi belgede sahtecilik ve nitelikli dolandırıcılık” suçlarından mahkûmiyetine yol açacak nitelikte yeterli, kesin ve inandırıcı deliller bulunmadığı gerekçesiyle beraatine karar vermiştir.

11. Katılan tarafından temyiz edilen karar, Yargıtay 6. Ceza Dairesinin 3/2/2005 tarih ve E.2004/4577, K.2005/817 sayılı ilâmıyla suça konu çekin sahteliği ile ilgili belge ve varsa bilirkişi raporları ile çek aslının istenip incelenmesinden sonra hüküm kurulması gerektiği gözetilmeden, eksik incelemeyle hüküm kurulduğu gerekçesiyle bozulmuştur.

12. Bozma ilâmına uyularak yapılan yargılamada Ankara 5. Ağır Ceza Mahkemesi, suça konu çek aslı temin edilemediğinden, 9/3/2010 tarih ve E.2005/127, K.2010/44 sayılı kararıyla başvurucunun, “resmi belgede sahtecilik ve nitelikli dolandırıcılık” suçlarından mahkûmiyetine yol açacak nitelikte yeterli, kesin ve inandırıcı deliller bulunmadığı gerekçesiyle beraatine karar vermiştir.

13. Katılanın temyizi üzerine, Yargıtay 11. Ceza Dairesinin 18/2/2013 tarih ve E.2012/12481, K.2013/2562 sayılı ilâmı ile başvurucu hakkında açılan kamu davasının zamanaşımı süresinin dolması nedeniyle düşürülmesine karar verilmiştir.

14. Karar, 22/8/2013 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

15. Başvurucu, 23/9/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

16. 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 66. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendi, 204. maddesinin (1) numaralı fıkrası; 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı

Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 223. maddesinin (8) numaralı fıkrası; 1/3/1926 tarihli ve 765 sayılı mülga Türk Ceza Kanunu'nun 102. maddesinin birinci fıkrasının (4) numaralı bendi ve 504. maddesinin birinci fıkrasının (7) numaralı bendi.

17. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "İhtiyati tedbirin şartları" kenar başlıklı 389. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mevcut durumda meydana gelebilecek bir değişme nedeniyle hakkın elde edilmesinin önemli ölçüde zorlaşacağından ya da tamamen imkânsız hâle geleceğinden veya gecikme sebebiyle bir sakıncanın yahut ciddi bir zararın doğacağından endişe edilmesi hâllerinde, uyuşmazlık konusu hakkında ihtiyati tedbir kararı verilebilir."

18. 6100 sayılı Kanun'un "İhtiyati tedbiri tamamlayan işlemler" kenar başlıklı 397. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"İhtiyati tedbir kararının etkisi, aksi belirtilmediği takdirde, nihai kararın kesinleşmesine kadar devam eder."

19. 6100 sayılı Kanun'un "Tazminat" kenar başlıklı 399. maddesi şöyledir:

"(1) Lehine ihtiyati tedbir kararı verilen taraf, ihtiyati tedbir talebinde bulunduğu anda haksız olduğu anlaşılır yahut tedbir kararı kendiliğinden kalkar ya da itiraz üzerine kaldırılır ise haksız ihtiyati tedbir nedeniyle uğranılan zararı tazminle yükümlüdür.

(2) Haksız ihtiyati tedbirden kaynaklanan tazminat davası, esas hakkındaki davanın karara bağlandığı mahkemede açılır.

(3) Tazminat davası açma hakkı, hükmün kesinleşmesinden veya ihtiyati tedbir kararının kalkmasından itibaren, bir yıl geçmesiyle zamanaşımına uğrar."

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

20. Mahkemenin 22/6/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 23/9/2013 tarih ve 2013/7292 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

21. Başvurucu, Ankara Cumhuriyet Başsavcılığının 6/2/2003 tarihli iddianamesi ile "sahte çek tanzim etmek ve dolandırıcılık" suçlarını işlediği iddiasıyla hakkında açılan kamu davasında, Ankara 5. Ağır Ceza Mahkemesince yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmadığını, Ankara 8. Asliye Ticaret Mahkemesinde 14/3/2003 tarihinde suça konu çek miktarının tazmini talebiyle aleyhine açılan tazminat davasında Mahkemece, adına kayıtlı ticari taksiye ihtiyati tedbir konulmasına karar verildiğini, kararın hukuka aykırı olduğunu, ihtiyati tedbir kararının kaldırılması yönündeki taleplerinin reddedilmesi nedeniyle araç üzerinde tasarrufta bulunamadığını ve maddi zarara uğradığını belirterek, adil yargılanma ve mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Mülkiyet Hakkının İhlali İddiası

22. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır."

23. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir."

24. Anılan Anayasa ve Kanun hükümleri uyarınca Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, "ikincil nitelikte bir kanun yolu" olup bu yola başvurulmadan önce kural olarak olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır.

25. Temel hak ve özgürlüklere saygı, devletin tüm organlarının uyması gereken bir ilke olup bu ilkeye uygun davranılmadığı takdirde, ortaya çıkan ihlale karşı öncelikle yetkili idari mercilere ve derece mahkemelerine başvurulmalıdır.

26. Bireysel başvurunun ikincil niteliği gereği, başvurucunun, temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarını öncelikle yetkili idari mercilere ve derece mahkemelerine usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve kanıtları zamanında bu mercilere sunması, aynı zamanda bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir (B. No: 2012/946, 26/3/2013, § 19). Bu şekilde olağan denetim mekanizmaları önünde ileri sürülüp takip edilmeyen temel hak ve özgürlüklerin ihlaline ilişkin iddialar, Anayasa Mahkemesi önünde bireysel başvuru konusu yapılamaz.

27. Bireysel başvurunun ikincil niteliğinin bir sonucu olarak olağan kanun yollarında ve genel mahkemeler önünde dayanılmayan iddialar Anayasa Mahkemesi önünde şikâyet konusu edilemeyeceği gibi genel mahkemelere sunulmayan yeni bilgi ve belgeler de Anayasa Mahkemesine sunulamaz (B. No: 2012/946, 26/3/2013, § 20).

28. Başvuru konusu olayda başvurucu, Ankara Cumhuriyet Başsavcılığının 6/2/2003 tarihli iddianamesi ile “sahte çek tanzim etmek ve dolandırıcılık” suçlarını işlediği iddiasıyla Ankara 5. Ağır Ceza Mahkemesinde hakkında kamu davası açıldığını, Ankara 8. Asliye Ticaret Mahkemesinde 14/3/2003 tarihinde suça konu çek miktarının tazmini talebiyle aleyhine açılan tazminat davasında Mahkemece, adına kayıtlı ticari taksiye ihtiyati tedbir konulmasına karar verildiğini, kararın hukuka aykırı olduğunu, ihtiyati tedbir kararının kaldırılması yönündeki taleplerinin reddedilmesi nedeniyle araç üzerinde tasarrufta bulunamadığını ve maddi zarara uğradığını belirterek, mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

29. Adalet Bakanlığı görüşünde, başvurucu adına kayıtlı ticari taksi üzerine konulan ihtiyati tedbir kararının, aracın kullanılmasına engel olmadığı, başvurucunun ihtiyati tedbir kararından sonra dahi mali değeri yüksek olan plaka sabit kalmak üzere aracın kendisini değiştirebildiği, öte yandan devam eden ihtiyati tedbir kararının, haklı çıkması neticesinde alacağına kavuşacak davacı taraf için de bir koruma olmaya devam ettiği bildirilmiştir.

30. Başvurucu, Bakanlık görüşüne katılmadığını, ihtiyati tedbir kararının hukuka aykırı olduğunu, ihtiyati tedbirin çekişmeli ve dolayısıyla dava konusu mal üzerine konulabileceğini, adına kayıtlı ticari taksinin ise Ankara 8. Ticaret Mahkemesinde görülen davada uyuşmazlık konusu olmadığını, aracın dava konusu olaydan önce alındığını, ayrıca araca ihtiyati tedbir yerine ihtiyati haciz konulmuş olsaydı mülkiyet hakkının daha az kısıtlanmış olacağını bildirmiştir.

31. Ankara 5. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2003/72 sayılı dava dosyasındaki katılan Banka

tarafından başvurucu ve diğer sanıklar aleyhine, 14/3/2003 tarihinde, Ankara 8. Asliye Ticaret Mahkemesinde, Bankadan tahsil edilen suça konu çek miktarının faiziyle birlikte tazmini ve başvurucu adına kayıtlı ticari taksiye ihtiyati tedbir konulması talebiyle tazminat davası açılmıştır. Ankara 8. Asliye Ticaret Mahkemesinin E.2005/170 sayılı dosyasında halen devam eden yargılamada, 24/4/2003 tarihinde, başvurucu adına kayıtlı ticari taksiye ihtiyati tedbir konulmasına karar verilmiştir.

32. Başvuruya konu davanın temel konusu, Ankara 5. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2003/72 sayılı dava dosyasındaki katılan Bankadan tahsil edilen suça konu çek miktarının faiziyle birlikte başvurucu ile diğer davalılardan tazminine ilişkindir. Başvurucu adına kayıtlı ticari taksi davanın konusu olmayıp, ticari taksi üzerine konulan ihtiyati tedbir kararı, asıl dava sonucunda verilen kararın uygulanmasını kolaylaştırmaya yöneliktir. Mahkemece verilen ihtiyati tedbir kararı, tazminat davasının esasının çözümleneceği yargı kararı ile birlikte değerlendirilebilir. Tazminat davası ise halen Derece Mahkemesinde devam etmektedir. Tazminat davası devam ettiği sırada, davanın esasına ilişkin başvuru yolları tüketilmeden, anılan davada verilen ve dava sonucunda katılan lehine hükmedilebilecek tazminatın tahsilini sağlamaya yönelik ihtiyati tedbir kararının kaldırılmasının bu aşamada değerlendirilmesi mümkün değildir. Kaldı ki 6100 sayılı Kanun'un 399. maddesine göre, lehine ihtiyati tedbir kararı verilen taraf dava sonunda haksız çıktığı takdirde, ihtiyati tedbir kararı nedeniyle ortaya çıkan zararı tazmin etmekle yükümlüdür. Başvurucunun bu durumda, asıl davaya bakan Mahkemede tazminat davası açarak zararlarının tazminini isteme hakkı bulunmaktadır.

33. Açıklanan nedenlerle, ihtiyati tedbir kararının amacı dikkate alındığında, hukuk sisteminde düzenlenen başvuru yolları usulüne uygun olarak tüketilmeden temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddiasının bireysel başvuru konusu yapıldığı anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "başvuru yollarının tüketilmemiş olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Yargılamanın Makul Sürede Sonuçlandırılmadığı İddiası

34. Başvurucunun yargılamanın uzunluğuyla ilgili şikâyeti açıkça dayanaktan yoksun olmadığı gibi bu şikâyet için diğer kabul edilemezlik nedenlerinden herhangi biri de bulunmamaktadır. Bu nedenle, başvurunun bu bölümüne ilişkin olarak kabul edilebilirlik kararı verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

35. Başvurucu, Ankara Cumhuriyet Başsavcılığının 6/2/2003 tarihli iddianamesi ile "sahte çek tanzim etmek ve dolandırıcılık" suçlarını işlediği iddiasıyla hakkında açılan kamu davasında Ankara 5. Ağır Ceza Mahkemesince yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

36. Adalet Bakanlığı, makul sürede yargılanma hakkının ihlali iddiasına ilişkin olarak görüş sunulmayacağını bildirmiştir.

37. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma

hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

38. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

39. Anayasa'nın 36. ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca kişilere, cezai alanda yöneltilen suçlamaların da (suç isnadı) makul sürede karara bağlanmasını isteme hakkı tanınmıştır. İsnat olunan fiil, ceza kanunlarında suç olarak nitelendirilmiş ve yargılama aşamasında ceza hukukunun kuralları uygulanmış ise ayrıca bir uygulanabilirlik incelemesi yapılmaksızın kendiliğinden adil yargılanma hakkının kapsamına girer (B. No: 2013/625, 9/1/2014, § 31). Başvuru konusu olayda, başvurucu hakkında, "sahte çek tanzim etmek ve dolandırıcılık" suçlarını işlediği iddiasıyla soruşturma başlatılmıştır. Başvurucu hakkında isnat olunan suçlar 765 sayılı mülga Kanun'un 342. maddesinin ikinci fıkrası ile 504. maddesinin birinci fıkrasının (7) numaralı bendinde hapis ve adli para cezasını gerektirir şekilde tanımlanmıştır. Bu çerçevede başvurucu hakkındaki suç isnadına dayalı yargılamanın Anayasa'nın 36. maddesinin güvence kapsamına girdiği konusunda kuşku bulunmamaktadır (B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 32).

40. Ceza muhakemesinde yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken sürenin başlangıcı, bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirilmesi veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi bir takım tedbirlerin uygulanması anı ya da kamu davasının açıldığı tarihtir (. Somut başvuru açısından bu tarih, Ankara Cumhuriyet Başsavcılığınca başvurucu hakkında kamu davasının açıldığı 6/2/2003 tarihidir. Ceza yargılamasında sürenin sona erdiği tarih ise suç isnadının nihai olarak karara bağlandığı tarih olup B. No: 2013/695, 9/1/2014, § 35), somut başvuru açısından bu tarih, Yargıtay 11. Ceza Dairesince başvurucu hakkında açılan kamu davasının zamanaşımı süresinin dolması nedeniyle düşürülmesine karar verildiği 18/2/2013 tarihidir.

41. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, başvurucu ve diğer beş şüpheli hakkında, Ankara Cumhuriyet Başsavcılığının 6/2/2003 tarihli iddianamesi ile "sahte çek tanzim etmek ve dolandırıcılık" suçlarını işledikleri iddiasıyla kamu davası açıldığı, Ankara 5. Ağır Ceza Mahkemesince, 16/10/2003 tarihli karar ile başvurucunun, "resmi belgede sahtecilik ve nitelikli dolandırıcılık" suçlarından mahkûmiyetine yol açacak nitelikte yeterli, kesin ve inandırıcı deliller bulunmadığı gerekçesiyle beraatine karar verildiği tespit edilmiştir. Katılan tarafından temyiz edilen kararın, Yargıtay 6. Ceza Dairesinin 3/2/2005 tarihli ilâmıyla suça konu çekin sahteliği ile ilgili belge ve varsa bilirkişi raporları ile çek aslının istenip incelenmesinden sonra hüküm kurulması gerektiği gözetilmeden, eksik incelemeyle hüküm kurulduğu gerekçesiyle bozulduğu görülmüştür. Bozma ilâmına uyularak yapılan yargılamada Ankara 5. Ağır Ceza Mahkemesince uzun süre suça konu çek

aslının temini için Alman yetkili makamlarına yazılan yazının cevabının beklendiği, cevap alınamaması üzerine, 9/3/2010 tarihli karar ile başvurucunun, “resmi belgede sahtecilik ve nitelikli dolandırıcılık” suçlarından mahkûmiyetine yol açacak nitelikte yeterli, kesin ve inandırıcı deliller bulunmadığı gerekçesiyle beraatine karar verildiği belirlenmiştir. Katılanın temyizi üzerine, Yargıtay 11. Ceza Dairesinin 18/2/2013 tarihli ilâmı ile başvurucu hakkında açılan kamu davasının zamanaşımı süresinin dolması nedeniyle düşürülmesine karar verildiği anlaşılmıştır.

42. 5271 sayılı Kanun’un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde kararlar verilmiştir (B. No: 2012/625, 9/1/2014, §§ 23-41; B. No: 2013/695, 9/1/2014, §§ 24-40).

43. Başvuruya konu davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık olduğunu ortaya koymakla birlikte, davaya bütün olarak bakıldığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu on yıllık yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

44. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun’un 50. Maddesi Yönünden

45. Başvurucu, yargılama makul sürede sonuçlandırılmadığı için 86.390,00 TL maddi ve 100.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

46. 6216 sayılı Kanun'un “Kararlar” kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

47. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin on yıllık yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 8.300,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

48. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucunun maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

49. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun;

1. Mülkiyet hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının “başvuru yollarının tüketilmemiş olması” nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmadığı yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

3. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya net 8.300,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

22/6/2015 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

ÖZKAN DOĞAN

B. No: 2013/7609 | Karar tarihi: 22.06.2015

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/7609

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÖZKAN DOĞAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/7609)

Karar Tarihi: 22/6/2015

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör Yrd. : Derya ATAKUL

Başvurucu : Özkan DOĞAN

Vekili : Av. Taner POLAT

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, “terör örgütüne üye olmak” suçundan hakkında, 1/4/2009 ve 11/3/2010 tarihlerinde olmak üzere iki defa kamu davası açıldığını, açılan bu davaların birleştirildiğini, yargılamayı yapan Van 3. Ağır Ceza Mahkemesince yeterli inceleme yapılmadan ve şartları oluşmadığı halde aynı suçtan iki defa ceza verildiğini belirterek, suç ve cezaların kanuniliği ilkesi ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 8/10/2013 tarihinde Van Bölge İdare Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm İkinci Komisyonunca, 24/12/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve UYAP aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu, 29/9/2008 tarihinde gözaltına alınmış, Şemdinli Sulh Ceza Mahkemesinin, 2/10/2008 tarih ve 2008/379 Değişik İş sayılı kararı ile tutuklanmıştır.

6. Başvurucu ve diğer üç şüpheli hakkında, Van Cumhuriyet Başsavcılığının (CMK. 250. maddesi ile yetkili) 1/4/2009 tarih ve E.2009/197 sayılı iddianamesi ile "terör örgütüne üye olmak, terör örgütüne bilerek ve isteyerek yardım etmek" suçlarını işledikleri iddiasıyla kamu davası açılmış, dava Van 3. Ağır Ceza Mahkemesinin (CMK. 250. maddesi ile görevli) E.2009/137 sayılı dosyasına kaydedilmiştir.

7. Van 3. Ağır Ceza Mahkemesi, 30/7/2009 tarihli duruşmada başvurucunun tahliyesine karar vermiştir.

8. Başvurucu, ihbar üzerine 11/8/2009 tarihinde yakalanarak gözaltına alınmış, 13/8/2009 tarihinde Van Cumhuriyet Başsavcılığınca (CMK. 250. maddesi ile yetkili) ifadesi alınarak serbest bırakılmıştır.

9. Başvurucu hakkında 1/4/2009 tarihinde açılan ve Van 3. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2009/137 sayılı dosyasına kaydedilen dava, 24/12/2009 tarihli tensip tutanağı ile E.2009/137 sayılı dosyadan tefrik edilerek Mahkemenin E.2009/441 sayılı dosyasına kaydedilmiştir.

10. Başvurucu hakkında, Van Cumhuriyet Başsavcılığının (CMK. 250. maddesi ile yetkili) 11/3/2010 tarih ve E.2010/239 sayılı iddianamesi ile "terör örgütüne üye olmak" suçundan kamu davası açılmış, dava Van 3. Ağır Ceza Mahkemesinin (CMK. 250. maddesi ile görevli) E.2010/137 sayılı dosyasına kaydedilmiştir.

11. Mahkemece, 15/3/2010 tarihli tensip tutanağı ile E.2010/137 sayılı dava dosyası, Mahkemenin E.2009/441 sayılı dava dosyası ile birleştirilmiş, yargılamaya E.2009/441 sayılı dava dosyası üzerinden devam edilmesine karar verilmiştir.

12. Mahkemece. 26/7/2012 tarih ve E.2009/441, K.2012/266 sayılı karar ile "sanığın 29/9/2008 tarihindeki eylemi nedeniyle yargılaması devam etmekte iken araya hukuki ve fiili kesinti girdikten sonra bu defa 11/8/2009 tarihinde örgütün dağ kadrosuna katılmak üzere Van iline geldiği ve dağ kadrosuna katılacağı sırada kolluk tarafından yakalandığı, dolayısıyla sanığın bu tarihte de örgütün dağ kadrosuna katılmak için geldiğinin sabit olduğu, sanığın her iki eyleminde de terör örgütü ile organik bağını kesmediği, üyelik iradesini ortaya koyup devam ettirdiği, … bu haliyle sanığın her iki eyleminin araya hukuki ve fiili kesinti girmesi nedeniyle ayrı ayrı örgüt üyeliği suçunu oluşturduğu" gerekçesiyle başvurucunun "terör örgütüne üye olmak" suçundan iki kez 7 yıl 6 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir.

13. Temyiz üzerine, Yargıtay 9. Ceza Dairesinin 23/1/2013 tarih ve E.2012/10830, K.2013/1299 sayılı ilâmıyla hüküm onanmıştır.

14. Karar, başvurucuya 9/9/2013 tarihinde tebliğ edilmiştir.

15. Başvurucu, 8/10/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

16. 26/9/2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 314. maddesinin (2) numaralı fıkrası.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

17. Mahkemenin 22/6/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 8/10/2013 tarih ve 2013/7609 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

18. Başvurucu, 29/9/2008 tarihinde gözaltına alınarak 2/10/2008 tarihinde tutuklandığını, Van Cumhuriyet Başsavcılığınca 1/4/2009 tarihinde "terör örgütüne üye olmak" suçundan hakkında kamu davası açıldığını, 30/7/2009 tarihinde tahliye edildiğini, ihbar üzerine 11/8/2009 tarihinde tekrar gözaltına alındığını, Başsavcılıkça 11/3/2010 tarihli iddianame ile "terör örgütüne üye olmak" suçundan tekrar kamu davası açıldığını, hakkında açılan bu davaların birleştirildiğini, yargılamayı yapan Van 3. Ağır Ceza Mahkemesince 26/7/2012 tarihli karar ile "terör örgütüne üye olmak" suçundan iki kez cezalandırılmasına hükmedildiğini ve hükmün Yargıtay tarafından onandığını, yeterli inceleme yapılmadan ve şartları oluşmadığı halde haksız yere aynı suçtan iki defa ceza verildiğini belirterek, suç ve cezaların kanuniliği ilkesi ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

19. Başvuru dilekçesinde başvurucu, suç ve cezaların kanuniliği ilkesi ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Anayasa Mahkemesi, başvuruculara ihlal iddialarına ilişkin nitelendirmeleri ile bağlı olmayıp hukuki nitelendirmeyi bizzat yapar. Başvurucunun iddialarının yargılama sonucunda verilen kararın adil olmadığına yönelik olduğu anlaşıldığından, anılan iddialar adil yargılanma hakkının ihlali iddiası çerçevesinde değerlendirilmiştir.

20. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz."

21. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, ... açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

22. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvurular kapsamında değerlendirilen kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği kurala bağlanmıştır.

23. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda bariz takdir hatası veya açık keyfilik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede,

kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular, bariz takdir hatası veya açık keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

24. Başvuru konusu olayda başvurucu, 29/9/2008 tarihinde gözaltına alınarak 2/10/2008 tarihinde tutuklandığını, Van Cumhuriyet Başsavcılığınca 1/4/2009 tarihinde "terör örgütüne üye olmak" suçundan hakkında kamu davası açıldığını, 30/7/2009 tarihinde tahliye edildiğini, ihbar üzerine 11/8/2009 tarihinde tekrar gözaltına alındığını, Başsavcılıkça 11/3/2010 tarihli iddianame ile "terör örgütüne üye olmak" suçundan tekrar kamu davası açıldığını, hakkında açılan bu davaların birleştirildiğini, yargılamayı yapan Van 3. Ağır Ceza Mahkemesince 26/7/2012 tarihli karar ile "terör örgütüne üye olmak" suçundan iki kez cezalandırılmasına hükmedildiğini ve hükmün Yargıtay tarafından onandığını, yeterli inceleme yapılmadan ve şartları oluşmadığı halde haksız yere aynı suçtan iki defa ceza verildiğini belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

25. 29/9/2008 tarihinde gözaltına alınarak, 2/10/2008 tarihinde tutuklanan başvurucu ile diğer üç şüpheli hakkında, Van Cumhuriyet Başsavcılığının 1/4/2009 tarihli iddianamesi ile 29/9/2008 tarihli eylem nedeniyle "terör örgütüne üye olmak, terör örgütüne bilerek ve isteyerek yardım etmek" suçundan kamu davası açılmış, dava Van 3. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2009/137 sayılı dosyasına kaydedilmiştir. 30/7/2009 tarihinde başvurucunun tahliyesine karar verilmiş, 24/12/2009 tarihinde, başvurucu hakkında 1/4/2009 tarihinde açılan dava E.2009/137 sayılı dosyadan tefrik edilerek Mahkemenin E.2009/441 sayılı dosyasına kaydedilmiştir. Başvurucu, ihbar üzerine 11/8/2009 tarihinde yakalanarak tekrar gözaltına alınmış, başvurucu hakkında, Van Cumhuriyet Başsavcılığının 11/3/2010 tarihli iddianamesi ile 11/8/2009 tarihli eylem ile 29/9/2008 tarihli eylem arasında hukuki ve fiili kesinti olduğu kabul edilerek, bu kez 11/8/2009 tarihli eylem nedeniyle "terör örgütüne üye olmak" suçundan Van 3. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2010/137 sayılı dosyasında kamu davası açılmıştır. Mahkemece, başvurucu hakkında açılan kamu davaları birleştirilmiş, başvurucunun savunması, tefrik edilen dava dosyasındaki sanıkların beyanları, ihbar tutanağı ile yakalama ve el koyma tutanakları incelenerek 26/7/2012 tarihli karar ile "sanığın 29/9/2008 tarihindeki eylemi nedeniyle yargılaması devam etmekte iken araya hukuki ve fiili kesinti girdikten sonra bu defa 11/8/2009 tarihinde örgütün dağ kadrosuna katılmak üzere Van iline geldiği ve dağ kadrosuna katılacağı sırada kolluk tarafından yakalandığı, dolayısıyla sanığın bu tarihte de örgütün dağ kadrosuna katılmak için geldiğinin sabit olduğu, sanığın her iki eyleminde de terör örgütü ile organik bağını kesmediği, üyelik iradesini ortaya koyup devam ettirdiği, …, bu haliyle sanığın her iki eyleminin araya hukuki ve fiili kesinti girmesi nedeniyle ayrı ayrı örgüt üyeliği suçunu oluşturduğu" gerekçesiyle Van Cumhuriyet Başsavcılığının 11/8/2009 tarihli eylem ile 29/9/2008 tarihli eylem arasında hukuki ve fiili kesinti olduğuna ve bu iki eylemin iki ayrı suçu oluşturacağına ilişkin değerlendirmesi kabul edilerek, başvurucunun "terör örgütüne üye olmak" suçundan iki kez 7 yıl 6 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir. Temyiz üzerine, Yargıtay 9. Ceza Dairesinin 23/1/2013 tarih ve E.2012/10830, K.2013/1299 sayılı ilâmıyla hüküm onanmıştır.

26. Mahkemenin gerekçesi ve başvurucunun iddiaları incelendiğinde, iddiaların özünün Derece Mahkemeleri tarafından delillerin değerlendirilmesinde ve hukuk kurallarının yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

27. Başvurucu, yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığına, kendi delillerini ve iddialarını sunma olanağı bulamadığına, karşı tarafça

sunulan delillere ve iddialara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığına ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının Derece Mahkemesi tarafından dinlenmediğine ilişkin bir bilgi ya da kanıt sunmadığı gibi Mahkemenin kararında bariz takdir hatası veya açık keyfilik oluşturan herhangi bir durum da tespit edilememiştir.

28. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, Derece Mahkemesi kararlarının bariz takdir hatası veya açık keyfilik de içermediği anlaşıldığından, başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına,

22/6/2015 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

ORHAN ERSOY (8)

B. No: 2013/8055 | Karar tarihi: 22.06.2015

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/8055

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ORHAN ERSOY BAŞVURUSU (8)

(Başvuru Numarası: 2013/8055)

Karar Tarihi: 22/6/2015

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Kadir ÖZKAYA

Raportör Yrd. : Gökçe GÜLTEKİN

Başvurucu : Orhan ERSOY

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, hisse senedi satın almak maksadıyla sekiz ayrı anonim şirketin yetkililerine ödediği parayı geri alamaması sonucu uğradığı zararın tazmini istemiyle 27/3/2003 tarihinde Sermaye Piyasası Kuruluna yaptığı başvurunun zımnen reddi üzerine, 18/5/2004 tarihinde, Ankara 11. İdare Mahkemesinde açtığı tam yargı davalarının hukuka aykırı olarak reddedildiğini ve yargılamaların makul sürede sonuçlandırılamadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş, yeniden yargılama yapılması ve adli yardım talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvurular, 28/10/2013 tarihinde Hannover Başkonsolosluğu vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvuruların Komisyona sunulmasına engel bir durumunun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Komisyon tarafından, kabul edilebilirlik incelemelerinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyaların Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Başvurucu, bireysel başvuru harç ve masraflarını karşılama imkânının bulunmadığını

belirterek adli yardım isteminde bulunmuş, Bölüm tarafından 9/5/2014 tarihinde, adli yardım talebinin kabulüne karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından 11/5/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvurucu tarafından yapılan 2013/8055, 2013/8057, 2013/8059, 2013/8061, 2013/8063 sayılı bireysel başvuru dosyaları aralarındaki hukuki ve fiili irtibat nedeniyle birleştirilmiş, incelemeye 2014/8055 sayılı bireysel başvuru dosyası üzerinden devam edilmiştir.

7. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvuruların bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 16/7/2014 tarihli yazılarında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvurular hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

8. Başvuru formları ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve UYAP aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

9. Başvurucu, hisse senedi satın almak maksadıyla Türkiye'de faaliyet gösteren sekiz ayrı anonim şirketin yetkililerine 1997-2001 yılları arasında yaptığı ödemeleri ve şirket tarafından vaat edilen kar paylarını geri alamaması üzerine zararının giderilmesi amacıyla 27/3/2003 tarihinde Sermaye Piyasası Kuruluna başvurmuştur.

10. Anılan başvuruya İdarece cevap verilmemesi üzerine başvurucu, yasal yükümlülüklerini yerine getirmediğinden bahisle sorumlu olduğunu ileri sürdüğü Sermaye Piyasası Kurulu aleyhine 250.000,00 TL zararının ödenmesi istemiyle 18/5/2004 tarihinde Ankara 11. İdare Mahkemesinde tam yargı davası açmıştır.

11. Mahkemenin, 22/6/2005 tarihli ve E.2004/1538, K.2005/1004 sayılı kararıyla, davalı İdarenin yasal olarak belirlenen görev, sorumluluk ile yetkileri çerçevesinde inceleme ve denetim görevini yaptığı, yükümlülüklerini yerine getirdiği, başvurucunun zararının oluşumundan sorumlu tutulabileceği eylem ve eylemsizliğinin bulunmadığı gerekçesiyle dava reddedilmiştir.

12. Temyiz üzerine, Danıştay Onüçüncü Dairesinin 17/3/2006 tarihli ve E.2005/10052, K.2006/1423 sayılı ilâmıyla, birbirinden ayrı şirketlerin faaliyetleri nedeniyle denetim görevini yerine getirmeme şeklindeki dava konusu istemlerin aralarında maddi bağlılık bulunmadığı, istemler arasında Kanun hükmünün öngördüğü anlamda sebep-sonuç ilişkisinden de söz edilemeyeceği belirtilerek anılan işlemlere karşı tek dilekçe ile dava açılmasına olanak bulunmadığı gerekçesiyle İlk Derece Mahkemesinin kararı bozulmuştur.

13. Ankara 11. İdare Mahkemesi, 27/9/2007 tarihli ve E.2007/724, K.2007/1394 sayılı kararıyla bozma kararına uyarak, her bir şirket açısından ayrı dilekçelerle dava açılması gerektiğini belirtmiş, usulüne uygun olarak yeniden dava açılmak üzere dilekçenin reddine karar vermiştir.

14. Her bir şirket nedeniyle oluştuğu iddia edilen zarar için ayrı dilekçelerle dava açan başvurucunun, Alpek Holding A.Ş.'ye ödediği parayı geri alamadığından bahisle 74.777,00 TL maddi ve 10.000,00 TL manevi zararının ödenmesi istemiyle açtığı davada, Ankara 11. İdare Mahkemesi, 24/12/2008 tarihli ve E.2008/354, K.2008/2502 sayılı kararıyla;

Kombassan Holding A.Ş.'ye ödediği parayı geri alamadığından bahisle 124.827,00 TL maddi ve 10.000,00 TL manevi zararının ödenmesi istemiyle açtığı davada, 24/12/2008 tarihli ve E.2008/356, K.2008/2485 sayılı kararıyla; Kaldera Holding A.Ş.'ye ödediği parayı geri alamadığından bahisle 116.652,00 TL maddi ve 10.000,00 TL manevi zararının ödenmesi istemiyle açtığı davada, 24/12/2008 tarihli ve E.2008/358, K.2008/2486 sayılı kararıyla; Endüstri Holding A.Ş.'ye ödediği parayı geri alamadığından bahisle 370.696,00 TL maddi ve 10.000,00 TL manevi zararının ödenmesi istemiyle açtığı davada, 24/12/2008 tarihli ve E.2008/360, K.2008/2487 sayılı kararıyla; Kübra Holding A.Ş.'ye ödediği parayı geri alamadığından bahisle 53.839,00 TL maddi ve 10.000,00 TL manevi zararının ödenmesi istemiyle açtığı davada, 24/12/2008 tarihli ve E.2007/1612, K.2008/2501 sayılı kararıyla; "merkezi Konya ve Yozgat olan bazı şirketlerin Kurula kayıt yükümlülüğünü yerine getirmeden sermaye artırımı yaparak veya paylarını, çoğunluğu yurt dışında bulunan vatandaşlara hukuksal geçerliliği olmayan belgeler karşılığında sattıklarının belirlendiği, davalı idarece bu konuda yapılan araştırmalar sonucu tasarruf sahiplerinin şirket yöneticilerine güveni ve vaat edilen yüksek kar payları nedeniyle bu yatırımları yaptıkları, ancak şirketlerin verimsiz çalıştığı ve kar edemedikleri, dava konusu şirket hakkında Cumhuriyet Savcılığına suç duyurusunda bulunulduğu, bunun yanında yurt dışında yaşayan yatırımcıların bilgilendirilmesi amacıyla gazetelere ilanlar verilerek yurt içinde ve yurt dışında toplantılar yapıldığı, Sermaye Piyasası Kanununda kişisel mali yatırım zararlarının idarece ya da kamu kaynaklarından karşılanmasını gerektiren bir hükme yer verilmediği, öte yandan davalı İdarece olayın öğrenilmesinden sonra kamuoyu bilgilendirme toplantıları yapıldığı, dava konusu şirket için de para cezaları uygulanarak suç duyurusunda bulunulduğu, İdarenin koşullarının gerekleri ve olanaklarına göre Kanun'da verilen görevleri yerine getirdiği, buna göre başvurucunun uğradığı zararla davalı İdarenin herhangi bir eylem ve işlemi arasında illiyet bağı saptanamadığı" gerekçeleriyle davanın reddine karar verilmiştir.

15. Temyiz üzerine kararlar, Danıştay Onüçüncü Dairesinin 18/5/2011 tarihli ve E.2009/4092, K.2011/2321; E.2009/4155, K.2011/2326; E.2009/4129, K.2011/2323; E.2009/4190, K.2011/2324; 1/6/2011 tarihli ve E.2009/3748, K.2011/2579 sayılı ilâmlarıyla onanmıştır.

16. Başvurucunun karar düzeltme istemleri aynı Dairenin 13/6/2013 tarihli ve E.2011/4269, K.2013/1819; E.2011/4186, K.2013/1820; E.2011/4265, K.2013/1821; E.2011/4266, K.2013/1823; E.2011/4259, K.2013/1833 sayılı ilâmlarıyla reddedilmiştir.

17. Kararlar, başvurucuya 4/10/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir.

18. Başvurucu, 21/10/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

19. 28/7/1981 tarihli ve 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nun "Cezai Sorumluluk" kenar başlıklı 47. maddesinin birinci fıkrasının (A) bendi şöyledir:

"(Değişik: 23/1/2008-5728/372 md.) Diğer kanunlara göre daha ağır bir cezayı gerektiren bir suç oluşturmadığı takdirde;

1. Sermaye piyasası araçlarının değerini etkileyebilecek, henüz kamuya açıklanmamış bilgileri kendisine veya üçüncü kişilere menfaat sağlamak amacıyla kullanarak sermaye piyasasında işlem yapanlar arasındaki fırsat eşitliğini bozacak şekilde mameleki yarar sağlamak veya bir zararı bertaraf etmek, içerden öğrenenlerin ticaretidir. Bu fiili işleyen 11

inci madde kapsamındaki ihraççılarla, sermaye piyasası kurumlarının veya bunlara bağlı veya bunlara hâkim işletmelerin yönetim kurulu başkan ve üyeleri, yöneticileri, denetçileri, diğer personeli ve bunların dışında meslekleri veya görevlerini ifa etmeleri sırasında bilgi sahibi olabilecek durumda olanlarla, bunlarla temasları nedeniyle doğrudan veya dolaylı olarak bilgi sahibi olabilecek durumdaki kişiler,

2. Yapay olarak, sermaye piyasası araçlarının, arz ve talebini etkilemek, aktif bir piyasanın varlığı izlenimini uyandırmak, fiyatlarını aynı seviyede tutmak, arttırmak veya azaltmak amacıyla alım ve satımını yapan gerçek kişilerle, tüzel kişilerin yetkilileri ve bunlarla birlikte hareket edenler,

3. Sermaye piyasası araçlarının değerini etkileyebilecek, yalan, yanlış, yanıltıcı, mesnetsiz bilgi veren, haber yayan, yorum yapan ya da açıklamakla yükümlü oldukları bilgileri açıklamayan gerçek kişilerle, tüzel kişilerin yetkilileri ve bunlarla birlikte hareket edenler,

4. 4 üncü maddenin birinci ve üçüncü fıkralarına aykırı hareket edenlerle, sermaye piyasasında izinsiz olarak faaliyette bulunan veya yetki belgeleri iptal olunduğu veya faaliyetleri geçici olarak durdurulduğu halde ticaret unvanlarında, ilan veya reklamlarında sermaye piyasasında faaliyette bulundukları intibaını yaratacak kelime veya ibare kullanan veya faaliyetlerine devam eden gerçek kişilerle, tüzel kişilerin yetkilileri,

5. Sermaye piyasası kurumlarına, bu Kanunun 13/A ve 13/B maddeleri kapsamındaki teminat sorumlularına ve 38/B ve 38/C maddeleri kapsamındaki fon kuruluna; sermaye piyasası faaliyetleri sebebiyle veya emanetçi sıfatıyla veya idare etmek için veya teminat olarak veyahut her ne nam altında olursa olsun, kayden veya fiziken tevdi veya teslim edilen sermaye piyasası araçları, nakit ve diğer her türlü kıymeti kendisinin veya başkasının menfaatine satan veya rehneden veya her ne şekilde olursa olsun kullanan, gizleyen yahut inkâr eyleyen veyahut bu amaca ulaşmak ya da bu fiillerini gizlemek için bilgisayar ortamında tutulanlar dahil kayıtları tahvil ve tağyir eden ilgili gerçek kişilerle tüzel kişilerin yetkilileri,

6. Bu Kanunun 15 inci maddesinin son fıkrasında belirtilen işlemlerde bulunarak kârı veya mal varlığı azaltılan tüzel kişilerin yetkilileri ve bunların fiillerine iştirak edenler,

7. Karşılıksız olarak sermaye piyasası araçlarının geri alım taahhüdü ile satımını yapan ilgili gerçek kişilerle, tüzel kişilerin yetkilileri,

her bir alt bent kapsamına giren fiillerden dolayı iki yıldan beş yıla kadar hapis ve beşbin günden onbin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılır.”

20. 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 1. maddesinin (2) numaralı fıkrası, 14. maddesinin (3) ve (4) numaralı fıkraları, 20. maddesinin (5) numaralı fıkrası, 49. maddesinin (3) numaralı fıkrası ile 60. maddesi (bkz. B. No: 2013/8905, 8/9/2014, §§ 10-13).

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

21. Mahkemenin 22/6/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 21/10/2013 tarih ve 2013/8055 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

22. Başvurucu, yurt dışında çok zor şartlar altında çalışarak özveri ile biriktirdiği tasarruflarını Türkiye’de faaliyet gösteren anonim şirketlerden hisse senedi satın almak

suretiyle değerlendirdiğini, ancak izinsiz halka arz faaliyetinde bulunduğunu tespit ettiği bu şirketlerden daha sonra parasını geri alamadığını, anılan şirketlerin kayıt dışı yaptığı işlerle ilgili zamanında gerekli önlem ve tedbirleri almamak ve denetim görevini yerine getirmemek suretiyle sorumluluğu bulunduğundan bahisle uğradığı zararın tazmini istemiyle 27/3/2003 tarihinde Sermaye Piyasası Kuruluna yaptığı başvurunun zımnen reddi üzerine 18/5/2004 tarihinde Ankara 11. İdare Mahkemesinde açtığı tam yargı davalarının hukuka aykırı olarak reddedildiğini, yargılama aşamasında çeşitli usulsüzlüklerin ve keyfi uygulamaların olduğunu, yargılamaların makul sürede sonuçlanamadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve adli yardım talep etmiştir.

B. Değerlendirme

23. Başvuru formu ve ekleri incelendiğinde, başvurucunun, 27/3/2003 tarihinde Sermaye Piyasası Kurulu'na yaptığı başvurunun zımnen reddedilmesi üzerine 18/5/2004 tarihinde Ankara 11. İdare Mahkemesinde açtığı tam yargı davalarının hukuka aykırı olarak reddedildiğini, yargılama aşamasında çeşitli usulsüzlüklerin ve keyfi uygulamaların olduğunu belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürdüğü anlaşılmıştır. Anayasa Mahkemesi, başvurucunun ihlal iddialarına ilişkin nitelendirmesi ile bağlı olmayıp hukuki nitelendirmeyi kendisi yapar. Anılan ihlal iddiaları, yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığı kapsamında incelenmiştir. Başvurucunun makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası ise ayrıca değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Yargılamaların Sonucu İtibarıyla Adil Olmadığı İddiası

24. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

“Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz.”

25. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“Mahkeme, … açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir.”

26. 6216 sayılı Kanun’un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvurular kapsamında değerlendirilen kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği kurala bağlanmıştır.

27. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda bariz takdir hatası veya açık keyfilik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular, bariz takdir hatası veya açık keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (B. No: 2013/1586, 18/9/2013, § 21).

28. Başvurucu, yurt dışında çok zor şartlar altında çalışarak özveri ile biriktirdiği

tasarruflarını Türkiye'de faaliyet gösteren sekiz ayrı anonim şirketten hisse senedi satın almak suretiyle değerlendirdiğini, ancak izinsiz halka arz faaliyetinde bulunduğunu tespit ettiği bu şirketlerden daha sonra parasını geri alamadığını, anılan şirketlerin kayıt dışı yaptığı işlerle ilgili zamanında gerekli önlem ve tedbirleri almamak ve denetim görevini yerine getirmemek suretiyle sorumluluğu bulunduğundan bahisle uğradığı zararın tazmini istemiyle 27/3/2003 tarihinde Sermaye Piyasası Kuruluna yaptığı başvurunun zımnen reddedilmesi üzerine Ankara 11. İdare Mahkemesinde açtığı tam yargı davalarının hukuka aykırı olarak reddedildiğini, yargılama aşamasında çeşitli usulsüzlüklerin ve keyfi uygulamaların olduğunu belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

29. Başvuru konusu olayda, başvurucu, Türkiye'de faaliyet gösteren sekiz ayrı anonim şirketin yetkililerine 1997-2001 yılları arasında hisse senedi satın almak maksadıyla yaptığı ödemeleri ve şirket tarafından vaat edilen kar paylarını geri alamaması nedeniyle zararının giderilmesi talebiyle 27/3/2003 tarihinde Sermaye Piyasası Kuruluna yaptığı başvurunun zımnen reddedilmesi üzerine Ankara 11. İdare Mahkemesinde tam yargı davaları açmış, Mahkemece, davalı idare tarafından yapılan araştırmalar sonucu dava konusu zarara neden olduğu iddia edilen şirketler hakkında Cumhuriyet Savcılığına suç duyurusunda bulunulduğu, bunun yanında yurt dışında yaşayan yatırımcıların bilgilendirilmesi amacıyla gazetelere ilanlar verilerek yurt içinde ve yurt dışında toplantılar yapıldığı, Sermaye Piyasası Kanunu'nda kişisel mali yatırım zararlarının idarece ya da kamu kaynaklarından karşılanmasını gerektiren bir hükme yer verilmediği, İdarenin koşulların gerekleri ve olanaklarına göre Kanun'da verilen görevleri yerine getirdiği, başvurucunun uğradığı zararla davalı idarenin herhangi bir eylem ve işlemi arasında illiyet bağı saptanamadığı gerekçesiyle davaların reddine karar verilmiştir. Temyiz üzerine, Danıştay Onüçüncü Dairesinin 18/5/2011 ve 1/6/2011 tarihli ilâmlarıyla hükümler onanmış, karar düzeltme istemleri aynı Dairenin 13/6/2013 tarihli ilâmlarıyla reddedilmiştir.

30. Mahkemenin gerekçesi ve başvurucunun iddiaları incelendiğinde, iddiaların özünün Derece Mahkemesi tarafından delillerin değerlendirilmesinde ve hukuk kurallarının yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

31. Başvurucu, yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığına, kendi delillerini ve iddialarını sunma olanağı bulamadığına, karşı tarafça sunulan delillere ve iddialara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığına ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının Derece Mahkemesi tarafından dinlenmediğine ilişkin bir bilgi ya da kanıt sunmadığı gibi Mahkemenin kararında bariz takdir hatası veya açık keyfilik oluşturan herhangi bir durum da tespit edilememiştir.

32. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, Derece Mahkemesi kararlarının bariz takdir hatası veya açık keyfilik de içermediği anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Yargılamanın Süresinin Makul Olmadığı İddiası

33. Başvuru formları ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun bu kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

34. Başvurucu, hisse senedi satın almak maksadıyla sekiz ayrı anonim şirketin yetkililerine ödediği parayı geri alamaması sonucu uğradığı zararın tazmini istemiyle 27/3/2003 tarihinde Sermaye Piyasası Kurulu'na yaptığı başvurunun zımnen reddedilmesi üzerine 18/5/2004 tarihinde Ankara 11. İdare Mahkemesinde açtığı tam yargı davalarında yargılamanın makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, Anayasa'nın 36. maddesinde tanımlanan adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

35. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lâfzî içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39). Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır.

36. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

37. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekir. Hukuk sisteminde yer alan mevzuat hükümleri gereğince "kamu hukuku" alanına dâhil olan, ancak sonucu itibarıyla özel nitelikteki haklar ve yükümlülükler üzerinde belirleyici olan uyuşmazlıkları konu alan davalar da Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesinin koruması kapsamına girmektedir. Bu anlamda, belirtilen düzenlemelerde yer verilen güvenceler, başvurucunun haklarına zarar verdiği iddia edilen idari bir kararın iptali talebiyle açılan davalara da uygulanacaktır (B. No: 2012/1198, 7/11/2013, § 44). Başvuruya konu davanın, sekiz ayrı anonim şirketin yetkililerinin faaliyetleri sonucunda uğranıldığı iddia edilen zararın tazmini istemiyle 27/3/2003 tarihinde Sermaye Piyasası Kuruluna yapılan başvurunun zımnen reddedilmesi üzerine 18/5/2004 tarihinde Ankara 11. İdare Mahkemesinde açılan tam yargı davaları olduğu görülmekle, somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur.

38. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 50). Ancak idari yargıda dava açılabilmesi için öncelikle idari makamlara başvurulmasının zorunlu olduğu durumlar ile idari davaya konu olabilecek bir işlem veya eylemin yapılmasını sağlamak amacıyla idari makamlara yapılan başvurular

üzerine açılan davalar bakımından sürenin başlangıcı idareye başvuru tarihi olup, somut başvuru açısından bu tarih, 27/3/2003 tarihidir.

39. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52). Somut başvuru açısından bu tarih, Danıştay Onüçüncü Dairesi tarafından karar düzeltme isteminin reddedildiği 13/6/2013 tarihidir.

40. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, Türkiye'de faaliyet gösteren sekiz ayrı anonim şirketin faaliyetleri sonucunda uğranıldığı iddia edilen zararın tazmini istemiyle 27/3/2003 tarihinde Sermaye Piyasası Kurulu'na yapılan başvurunun zımnen reddedilmesi üzerine 18/5/2004 tarihinde Ankara 11. İdare Mahkemesinde açılan tam yargı davasında; Mahkemece, 22/6/2005 tarihli kararla, davalı idarenin başvurucunun zararının oluşumundan sorumlu tutulabileceği eylem ve eylemsizliğinin bulunmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verildiği, temyiz üzerine, Danıştay Onüçüncü Dairesinin 17/3/2006 tarihli ilâmıyla davanın her bir şirket için ayrı dilekçelerle açılması gerektiği belirtilerek İlk Derece Mahkemesi kararının bozulduğu, Mahkemece bozmaya uyularak verilen dilekçenin reddi kararı üzerine başvurucunun süresi içerisinde dava dilekçesi sunduğu ve yargılamalara devam edildiği, Mahkemenin, 24/12/2008 tarihli kararlarıyla, davalı İdarenin koşulların gerekleri ve olanaklarına göre Kanun'da verilen görevleri yerine getirdiği, başvurucunun uğradığı zararla davalı İdarenin herhangi bir eylem ve işlemi arasında illiyet bağı saptanamadığı gerekçesiyle davaların reddine karar verildiği, temyiz üzerine, Danıştay Onüçüncü Dairesinin 18/5/2011 ve 1/6/2011 tarihli ilâmlarıyla hükümlerin onandığı, karar düzeltme istemlerinin aynı Dairenin 13/6/2013 tarihli ilâmlarıyla reddedildiği anlaşılmaktadır.

41. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, başvuruya konu yargılama sürecinin idari yargı makamları nezdinde sürdüğü görülmekle, 2577 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve idari yargı alanına dâhil uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 2577 sayılı Kanun'un muhtelif maddelerinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (bkz. § 20).

42. Hukuk sistemimizde idari yargı alanında yer alan uyuşmazlıklara ilişkin dava sürelerinin makul yargılama süresini aştığı yönündeki tespitlere, AİHM kararlarında yer verilmiş olup, özellikle idari yargı alanındaki yapısal sorunlar ve Danıştay nezdinde temyiz ve karar düzeltme incelemelerinde geçirilen uzun yargılama sürelerinin ihlal kararlarına temel oluşturduğu anlaşılmaktadır. Bu kapsamda idari yargı makamları nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle 2577 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümleri de göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir (B. No: 2012/1198, 7/11/2013, §§ 54-60).

43. Başvuruya konu davaya bir bütün olarak bakıldığında, 2577 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine tabi bir yargılama sürecine ilişkin somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı, yargılamalara ilişkin beş yılı aşkın bir sürenin temyiz ve karar düzeltme incelemelerinde geçtiği ve söz konusu on yıl iki aylık yargılama süreçlerinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

44. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

45. Başvurucu, başvuru konusu yaptığı yargılamalarda hatalı hüküm kurulması ve yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğinin tespit edilmesini ve yeniden yargılama yapılmasını talep etmiştir.

46. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir. Ancak yerindelik denetimi yapılamaz, idari eylem ve işlem niteliğinde karar verilemez.

Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

47. 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrasında, esas inceleme sonunda ihlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedileceği belirtilmiş, ancak yerindelik denetimi yapılamayacağı, idari eylem ve işlem niteliğinde karar verilemeyeceği hüküm altına alınmıştır.

48. Başvuru konusu olayda, başvurucunun makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. Bununla birlikte, başvuruya konu olan yargılama süreçlerinin kesinleşerek sona erdiği dikkate alındığında, başvurucunun da tazminat talebi bulunmaması nedeniyle ihlalin tespiti dışında sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gereken bir husus bulunmadığı anlaşılmaktadır.

49. Başvurucu tarafından yargılama gideri yapılmadığı, başvurucunun adli yardım talebinin kabul edildiği ve ihlal kararı verildiği için yargılama giderlerinin Maliye Hazinesi üzerinde bırakılmasına karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Yargılamaların sonucu itibarıyla adil olmadığı yönündeki iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

3. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucunun diğer taleplerinin reddine,

C. Yargılama giderlerinin Maliye Hazinesi üzerinde bırakılmasına,

22/6/2015 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

ORHAN ERSOY (9)

B. No: 2013/8056 | Karar tarihi: 22.06.2015

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/8056

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ORHAN ERSOY BAŞVURUSU (9)

(Başvuru Numarası: 2013/8056)

Karar Tarihi: 22/6/2015

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Kadir ÖZKAYA

Raportör Yrd. : Gökçe GÜLTEKİN

Başvurucu : Orhan ERSOY

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, hisse senedi satın almak maksadıyla Aksaray Holding A.Ş. yetkililerine ödediği parayı geri alamaması sonucu uğradığı zararın tazmini istemiyle 27/3/2003 tarihinde Sermaye Piyasası Kuruluna yaptığı başvurunun zımnen reddedilmesi üzerine 18/5/2004 tarihinde Ankara 11. İdare Mahkemesinde açtığı tam yargı davasının hukuka aykırı olarak reddedildiğini, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılamadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş, yeniden yargılama yapılması ve adli yardım talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 21/10/2014 tarihinde Hannover Başkonsolosluğu vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumunun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca 18/4/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Başvurucu, bireysel başvuru harç ve masraflarını karşılama imkânının bulunmadığını

belirterek adli yardım isteminde bulunmuş, Bölüm tarafından 30/6/2014 tarihinde adli yardım talebinin kabulüne karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından 4/7/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiş, Adalet Bakanlığının 2/9/2014 tarihli görüş yazısına karşı başvurucu, 21/12/2014 tarihinde beyanlarını sunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve UYAP aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, Türkiye'de faaliyet gösteren sekiz ayrı anonim şirket yetkililerine 1997-2001 yılları arasında hisse senedi satın almak maksadıyla yaptığı ödemeleri ve şirket tarafından vaat edilen kar paylarını geri alamaması üzerine zararının giderilmesi amacıyla 27/3/2003 tarihinde Sermaye Piyasası Kuruluna başvurmuştur.

9. Anılan başvuruya İdarece cevap verilmemesi üzerine başvurucu, yasal yükümlülüklerini yerine getirmediğinden bahisle sorumlu olduğunu ileri sürdüğü Sermaye Piyasası Kurulu aleyhine 250.000,00 TL zararının ödenmesi istemiyle 18/5/2004 tarihinde Ankara 11. İdare Mahkemesinde tam yargı davası açmıştır.

10. Mahkemenin, 22/6/2005 tarihli ve E.2004/1538, K.2005/1004 sayılı kararıyla, davalı İdarenin yasal olarak belirlenen görev, sorumluluk ile yetkileri çerçevesinde inceleme ve denetim görevini yaptığı, yükümlülüklerini yerine getirdiği, başvurucunun zararının oluşumundan sorumlu tutulabileceği eylem ve eylemsizliğinin bulunmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir.

11. Temyiz üzerine, Danıştay Onüçüncü Dairesinin 17/3/2006 tarihli ve E.2005/10052, K.2006/1423 sayılı ilâmıyla, birbirinden ayrı şirketlerin faaliyetleri nedeniyle denetim görevini yerine getirmeme şeklindeki dava konusu istemlerin aralarında maddi bağlılık bulunmadığı, istemler arasında Kanun hükmünün öngördüğü anlamda sebep-sonuç ilişkisinden de söz edilemeyeceği belirtilerek anılan işlemlere karşı tek dilekçe ile dava açılmasına olanak bulunmadığı gerekçesiyle İlk Derece Mahkemesinin kararı bozulmuştur.

12. Ankara 11. İdare Mahkemesi, 27/9/2007 tarihli ve E.2007/724, K.2007/1394 sayılı kararıyla bozma kararına uyarak, her bir şirket açısından ayrı dilekçelerle dava açılması gerektiği belirtilerek, usulüne uygun olarak yeniden dava açılmak üzere dilekçenin reddine karar vermiştir.

13. Her bir şirket nedeniyle oluştuğu iddia edilen zarar için ayrı dilekçelerle dava açan başvurucunun, Aksaray Holding A.Ş.'ye ödediği parayı geri alamadığından bahisle 60.863,00 TL maddi ve 10.000,00 TL manevi zararının ödenmesi istemiyle açtığı davada, Ankara 11. İdare Mahkemesinin, 24/12/2008 tarihli ve E.2008/355, K.2008/2484 sayılı kararıyla; "merkezi Konya ve Yozgat olan bazı şirketlerin Kurula kayıt yükümlülüğünü yerine getirmeden sermaye artırımı yaparak veya paylarını, çoğunluğu yurt dışında bulunan vatandaşlara hukuksal geçerliliği olmayan belgeler karşılığında sattıklarının belirlendiği, davalı idarece bu konuda yapılan araştırmalar sonucu tasarruf sahiplerinin şirket

yöneticilerine güveni ve vaat edilen yüksek kar payları nedeniyle bu yatırımları yaptıkları, ancak şirketlerin verimsiz çalıştığı ve kar edemedikleri, dava konusu şirket hakkında Cumhuriyet Savcılığına suç duyurusunda bulunulduğu, bunun yanında yurt dışında yaşayan yatırımcıların bilgilendirilmesi amacıyla gazetelere ilanlar verilerek yurt içinde ve yurt dışında toplantılar yapıldığı, Sermaye Piyasası Kanununda kişisel mali yatırım zararlarının idarece ya da kamu kaynaklarından karşılanmasını gerektiren bir hükme yer verilmediği, öte yandan davalı İdarece olayın öğrenilmesinden sonra kamuoyu bilgilendirme toplantıları yapıldığı, dava konusu şirket için de para cezaları uygulanarak suç duyurusunda bulunulduğu, İdarenin koşullarının gerekleri ve olanaklarına göre Kanun'da verilen görevleri yerine getirdiği, buna göre başvurucunun uğradığı zararla davalı İdarenin herhangi bir eylem ve işlemi arasında illiyet bağı saptanamadığı" gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir.

14. Temyiz üzerine karar, Danıştay Onüçüncü Dairesinin 18/5/2011 tarihli ve E.2009/4128, K.2011/2325 sayılı ilâmıyla onanmıştır.

15. Başvurucunun karar düzeltme istemi aynı Dairenin 13/6/2013 tarihli ve E.2011/4420, K.2013/1822 sayılı ilâmıyla reddedilmiştir.

16. Karar, başvurucuya 4/10/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir.

17. Başvurucu, 21/10/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

18. 28/7/1981 tarihli ve 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nun "Cezai Sorumluluk" kenar başlıklı 47. maddesinin birinci fıkrasının (A) bendi şöyledir:

"(Değişik: 23/1/2008-5728/372 md.) Diğer kanunlara göre daha ağır bir cezayı gerektiren bir suç oluşturmadığı takdirde;

1. Sermaye piyasası araçlarının değerini etkileyebilecek, henüz kamuya açıklanmamış bilgileri kendisine veya üçüncü kişilere menfaat sağlamak amacıyla kullanarak sermaye piyasasında işlem yapanlar arasındaki fırsat eşitliğini bozacak şekilde mameleki yarar sağlamak veya bir zararı bertaraf etmek, içerden öğrenenlerin ticaretidir. Bu fiili işleyen 11 inci madde kapsamındaki ihraççılarla, sermaye piyasası kurumlarının veya bunlara bağlı veya bunlara hâkim işletmelerin yönetim kurulu başkan ve üyeleri, yöneticileri, denetçileri, diğer personeli ve bunların dışında meslekleri veya görevlerini ifa etmeleri sırasında bilgi sahibi olabilecek durumda olanlarla, bunlarla temasları nedeniyle doğrudan veya dolaylı olarak bilgi sahibi olabilecek durumdaki kişiler,

2. Yapay olarak, sermaye piyasası araçlarının, arz ve talebini etkilemek, aktif bir piyasanın varlığı izlenimini uyandırmak, fiyatlarını aynı seviyede tutmak, arttırmak veya azaltmak amacıyla alım ve satımını yapan gerçek kişilerle, tüzel kişilerin yetkilileri ve bunlarla birlikte hareket edenler,

3. Sermaye piyasası araçlarının değerini etkileyebilecek, yalan, yanlış, yanıltıcı, mesnetsiz bilgi veren, haber yayan, yorum yapan ya da açıklamakla yükümlü oldukları bilgileri açıklamayan gerçek kişilerle, tüzel kişilerin yetkilileri ve bunlarla birlikte hareket edenler,

4. 4 üncü maddenin birinci ve üçüncü fıkralarına aykırı hareket edenlerle, sermaye piyasasında izinsiz olarak faaliyette bulunan veya yetki belgeleri iptal olunduğu veya faaliyetleri geçici olarak durdurulduğu halde ticaret unvanlarında, ilan veya reklamlarında

sermaye piyasasında faaliyette bulundukları intibaını yaratacak kelime veya ibare kullanan veya faaliyetlerine devam eden gerçek kişilerle, tüzel kişilerin yetkilileri,

5. Sermaye piyasası kurumlarına, bu Kanunun 13/A ve 13/B maddeleri kapsamındaki teminat sorumlularına ve 38/B ve 38/C maddeleri kapsamındaki fon kuruluna; sermaye piyasası faaliyetleri sebebiyle veya emanetçi sıfatıyla veya idare etmek için veya teminat olarak veyahut her ne nam altında olursa olsun, kayden veya fiziken tevdi veya teslim edilen sermaye piyasası araçları, nakit ve diğer her türlü kıymeti kendisinin veya başkasının menfaatine satan veya rehneden veya her ne şekilde olursa olsun kullanan, gizleyen yahut inkâr eyleyen veyahut bu amaca ulaşmak ya da bu fiillerini gizlemek için bilgisayar ortamında tutulanlar dahil kayıtları tahvil ve tağyir eden ilgili gerçek kişilerle tüzel kişilerin yetkilileri,

6. Bu Kanunun 15 inci maddesinin son fıkrasında belirtilen işlemlerde bulunarak kârı veya mal varlığı azaltılan tüzel kişilerin yetkilileri ve bunların fiillerine iştirak edenler,

7. Karşılıksız olarak sermaye piyasası araçlarının geri alım taahhüdü ile satımını yapan ilgili gerçek kişilerle, tüzel kişilerin yetkilileri,

her bir alt bent kapsamına giren fiillerden dolayı iki yıldan beş yıla kadar hapis ve beşbin günden onbin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılır.”

19. 6/1/1982 tarih ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 1. maddesinin (2) numaralı fıkrası, 14. maddesinin (3) ve (4) numaralı fıkraları, 20. maddesinin (5) numaralı fıkrası, 49. maddesinin (3) numaralı fıkrası ile 60. maddesi (bkz. B. No: 2013/8905, 8/9/2014, §§ 10-13).

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

20. Mahkemenin 22/6/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 21/10/2013 tarih ve 2013/8056 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

21. Başvurucu, yurt dışında çok zor şartlar altında çalışarak özveri ile biriktirdiği tasarruflarını Türkiye’de faaliyet gösteren bir anonim şirketten hisse senedi satın almak suretiyle değerlendirdiğini, ancak izinsiz halka arz faaliyetinde bulunduğunu tespit ettiği bu şirketten daha sonra parasını geri alamadığını, anılan şirketin kayıt dışı yaptığı işlerle ilgili zamanında gerekli önlem ve tedbirleri almamak ve denetim görevini yerine getirmemek suretiyle sorumluluğu bulunduğundan bahisle uğradığı zararın tazmini istemiyle 27/3/2003 tarihinde Sermaye Piyasası Kuruluna yaptığı başvurunun zımnen reddedilmesi üzerine 18/5/2004 tarihinde Ankara 11. İdare Mahkemesinde açtığı tam yargı davasının hukuka aykırı olarak reddedildiğini, yargılama aşamasında çeşitli usulsüzlüklerin ve keyfi uygulamaların olduğunu, yargılamanın makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve adli yardım talep etmiştir.

B. Değerlendirme

22. Başvuru formu ve ekleri incelendiğinde, başvurucunun, 27/3/2003 tarihinde Sermaye Piyasası Kurulu'na yaptığı başvurunun zımnen reddedilmesi üzerine 18/5/2004 tarihinde Ankara 11. İdare Mahkemesinde açtığı tam yargı davasının hukuka aykırı olarak reddedildiğini, yargılama aşamasında çeşitli usulsüzlüklerin ve keyfi uygulamaların olduğunu belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürdüğü

anlaşılmıştır. Anayasa Mahkemesi, başvurucunun ihlal iddialarına ilişkin nitelendirmesi ile bağlı olmayıp hukuki nitelendirmeyi kendisi yapar. Anılan ihlal iddiaları, yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığı kapsamında incelenmiştir. Başvurucunun makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası ise ayrıca değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Yargılamanın Sonucu İtibarıyla Adil Olmadığı İddiası

23. Başvurucu, yurt dışında çok zor şartlar altında çalışarak özveri ile biriktirdiği tasarruflarını Türkiye'de faaliyet gösteren bir anonim şirketten hisse senedi satın almak suretiyle değerlendirdiğini, ancak izinsiz halka arz faaliyetinde bulunduğunu tespit ettiği bu şirketten daha sonra parasını geri alamadığını, anılan şirketin kayıt dışı yaptığı işlerle ilgili zamanında gerekli önlem ve tedbirleri almamak ve denetim görevini yerine getirmemek suretiyle sorumluluğu bulunduğundan bahisle uğradığı zararın tazmini istemiyle 27/3/2003 tarihinde Sermaye Piyasası Kuruluna yaptığı başvurunun zımnen reddi üzerine Ankara 11. İdare Mahkemesinde açtığı tam yargı davasının hukuka aykırı olarak reddedildiğini, yargılama aşamasında çeşitli usulsüzlüklerin ve keyfi uygulamaların olduğunu belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

24. Bakanlık görüşünde, Anayasa Mahkemesi içtihatları hatırlatılarak başvurucunun açmış olduğu davada başvurucuya delillerini sunma, iddialarını dile getirme gibi olanakların sağlandığı, yargılama sonucunda verilen kararın keyfi olduğuna dair bir emarenin bulunmadığı belirtilmiştir.

25. Adalet Bakanlığı görüşüne karşı başvurucu, İlk Derece Mahkemesince hukuka aykırı olarak davanın reddedildiğini, uğradığı zararın Sermaye Piyasası Kurulunun hizmet kusurundan kaynaklandığını belirtmiştir.

26. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz."

27. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, … açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

28. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvurular kapsamında değerlendirilen kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği kurala bağlanmıştır.

29. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda bariz takdir hatası veya açık keyfilik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular, bariz takdir hatası veya açık keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (B. No: 2013/1586, 18/9/2013, § 21).

30. Başvuru konusu olayda, başvurucu, Türkiye'de faaliyet gösteren sekiz ayrı anonim şirket yetkililerine 1997-2001 yılları arasında hisse senedi satın almak maksadıyla yaptığı ödemeleri ve şirket tarafından vaat edilen kar paylarını geri alamaması nedeniyle zararının giderilmesi talebiyle 27/3/2003 tarihinde Sermaye Piyasası Kuruluna yaptığı başvurunun zımnen reddedilmesi üzerine Ankara 11. İdare Mahkemesinde tam yargı davası açmış, Mahkemece, davalı idare tarafından yapılan araştırmalar sonucu dava konusu zarara neden olduğu iddia edilen şirket hakkında Cumhuriyet Savcılığına suç duyurusunda bulunulduğu, bunun yanında yurt dışında yaşayan yatırımcıların bilgilendirilmesi amacıyla gazetelere ilanlar verilerek yurt içinde ve yurt dışında toplantılar yapıldığı, Sermaye Piyasası Kanunu'nda kişisel mali yatırım zararlarının idarece ya da kamu kaynaklarından karşılanmasını gerektiren bir hükme yer verilmediği, İdarenin koşulların gerekleri ve olanaklarına göre Kanun'da verilen görevleri yerine getirdiği, başvurucunun uğradığı zararla davalı idarenin herhangi bir eylem ve işlemi arasında illiyet bağı saptanamadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir. Temyiz üzerine, Danıştay Onüçüncü Dairesinin 18/5/2011 tarihli ilâmıyla hüküm onanmış, karar düzeltme istemi aynı Dairenin 13/6/2013 tarihli ilâmıyla reddedilmiştir.

31. Mahkemenin gerekçesi ve başvurucunun iddiaları incelendiğinde, iddiaların özünün Derece Mahkemesi tarafından delillerin değerlendirilmesinde ve hukuk kurallarının yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

32. Başvurucu, yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığına, kendi delillerini ve iddialarını sunma olanağı bulamadığına, karşı tarafça sunulan delillere ve iddialara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığına ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının Derece Mahkemesi tarafından dinlenmediğine ilişkin bir bilgi ya da kanıt sunmadığı gibi Mahkemenin kararında bariz takdir hatası veya açık keyfilik oluşturan herhangi bir durum da tespit edilememiştir.

33. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, Derece Mahkemesi kararlarının bariz takdir hatası veya açık keyfilik de içermediği anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Yargılamanın Süresinin Makul Olmadığı İddiası

34. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun bu kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

35. Başvurucu, hisse senedi satın almak maksadıyla Aksaray Holding A.Ş. yetkililerine ödediği parayı geri alamaması sonucu uğradığı zararın tazmini istemiyle 27/3/2003 tarihinde Sermaye Piyasası Kurulu'na yaptığı başvurunun zımnen reddedilmesi üzerine 18/5/2004 tarihinde Ankara 11. İdare Mahkemesinde açtığı tam yargı davasında yargılamanın makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, Anayasa'nın 36. maddesinde tanımlanan adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

36. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi

mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lâfzî içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

37. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

38. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekir. Hukuk sisteminde yer alan mevzuat hükümleri gereğince "kamu hukuku" alanına dâhil olan, ancak sonucu itibarıyla özel nitelikteki haklar ve yükümlülükler üzerinde belirleyici olan uyuşmazlıkları konu alan davalar da Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesinin koruması kapsamına girmektedir. Bu anlamda, belirtilen düzenlemelerde yer verilen güvenceler, başvurucunun haklarına zarar verdiği iddia edilen idari bir kararın iptali talebiyle açılan davalara da uygulanacaktır. Başvuruya konu davanın, Aksaray Holding A.Ş.'nin faaliyetleri sonucunda uğranıldığı iddia edilen zararın tazmini istemiyle 27/3/2003 tarihinde Sermaye Piyasası Kurulu'na yapılan başvurunun zımnen reddedilmesi üzerine 18/5/2004 tarihinde Ankara 11. İdare Mahkemesinde açılan tam yargı davası olduğu görülmekle, somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/1198, 7/11/2013, § 44).

39. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarihtir. Ancak idari yargıda dava açılabilmesi için öncelikle idari makamlara başvurulmasının zorunlu olduğu durumlar ile idari davaya konu olabilecek bir işlem veya eylemin yapılmasını sağlamak amacıyla idari makamlara yapılan başvurular üzerine açılan davalar bakımından sürenin başlangıcı idareye başvuru tarihi olup, somut başvuru açısından bu tarih, 27/3/2003 tarihidir.

40. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52). Somut başvuru açısından bu tarih, Danıştay Onüçüncü Dairesi tarafından karar düzeltme isteminin reddedildiği 13/6/2013 tarihidir.

41. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, Türkiye'de faaliyet gösteren sekiz ayrı anonim şirketin faaliyetleri sonucunda uğranıldığı iddia edilen zararın tazmini istemiyle 27/3/2003 tarihinde Sermaye Piyasası Kurulu'na yapılan başvurunun zımnen reddedilmesi

üzerine 18/5/2004 tarihinde Ankara 11. İdare Mahkemesinde açılan tam yargı davasında; Mahkemece, 22/6/2005 tarihli kararla, davalı idarenin başvurucunun zararının oluşumundan sorumlu tutulabileceği eylem ve eylemsizliğinin bulunmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verildiği, temyiz üzerine, Danıştay Onüçüncü Dairesinin 17/3/2006 tarihli ilâmıyla davanın her bir şirket için ayrı dilekçelerle açılması gerektiği belirtilerek İlk Derece Mahkemesi kararının bozulduğu, Mahkemece bozmaya uyularak verilen dilekçenin reddi kararı üzerine başvurucunun süresi içerisinde dava dilekçesi sunduğu ve yargılamaya devam edildiği, Mahkemenin, 24/12/2008 tarihli kararıyla, davalı İdarenin koşulların gerekleri ve olanaklarına göre Kanun'da verilen görevleri yerine getirdiği, başvurucunun uğradığı zararla davalı İdarenin herhangi bir eylem ve işlemi arasında illiyet bağı saptanamadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verildiği, temyiz üzerine, Danıştay Onüçüncü Dairesinin 18/5/2011 tarihli ilâmıyla hükmün onandığı, karar düzeltme isteminin aynı Dairenin 13/6/2013 tarihli ilâmıyla reddedildiği anlaşılmaktadır.

42. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, başvuruya konu yargılama sürecinin idari yargı makamları nezdinde sürdüğü görülmekle, 2577 sayılı Kanun’da yer alan usul hükümlerine tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve idari yargı alanına dâhil uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 2577 sayılı Kanun’un muhtelif maddelerinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (bkz. § 19).

43. Hukuk sistemimizde idari yargı alanında yer alan uyuşmazlıklara ilişkin dava sürelerinin makul yargılama süresini aştığı yönündeki tespitlere, AİHM kararlarında yer verilmiş olup, özellikle idari yargı alanındaki yapısal sorunlar ve Danıştay nezdinde temyiz ve karar düzeltme incelemelerinde geçirilen uzun yargılama sürelerinin ihlal kararlarına temel oluşturduğu anlaşılmaktadır. Bu kapsamda idari yargı makamları nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle 2577 sayılı Kanun’da yer alan usul hükümleri de göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir (B. No: 2012/1198, 7/11/2013, §§ 54-60).

44. Başvuruya konu davaya bir bütün olarak bakıldığında, 2577 sayılı Kanun’da yer alan usul hükümlerine tabi bir yargılama sürecine ilişkin somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı, yargılamaya ilişkin beş yılı aşkın bir sürenin temyiz ve karar düzeltme incelemelerinde geçtiği ve söz konusu on yıl iki aylık yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

45. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun’un 50. Maddesi Yönünden

46. Başvurucu, başvuru konusu yaptığı yargılamada hatalı hüküm kurulması ve yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğinin tespit edilmesini ve yeniden yargılama yapılmasını talep etmiştir.

47. 6216 sayılı Kanun’un “Kararlar” kenar başlıklı 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

“Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir. Ancak yerindelik denetimi yapılamaz, idari eylem ve

işlem niteliğinde karar verilemez.

Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

48. 6216 sayılı Kanun’un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrasında, esas inceleme sonunda ihlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedileceği belirtilmiş, ancak yerindelik denetimi yapılamayacağı, idari eylem ve işlem niteliğinde karar verilemeyeceği hüküm altına alınmıştır.

49. Başvuru konusu olayda, başvurucunun makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. Bununla birlikte, başvuruya konu olan yargılama sürecinin kesinleşerek sona erdiği dikkate alındığında, başvurucunun da tazminat talebi bulunmaması nedeniyle ihlalin tespiti dışında sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gereken bir husus bulunmadığı anlaşılmaktadır.

50. Başvurucu tarafından yargılama gideri yapılmadığı, başvurucunun adli yardım talebinin kabul edildiği ve ihlal kararı verildiği için yargılama giderlerinin Maliye Hazinesi üzerinde bırakılmasına karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığı yönündeki iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

3. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucunun diğer taleplerinin reddine,

C. Yargılama giderlerinin Maliye Hazinesi üzerinde bırakılmasına,

22/6/2015 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

ORHAN ERSOY (10)

B. No: 2013/8058 | Karar tarihi: 22.06.2015

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/8058

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ORHAN ERSOY BAŞVURUSU (10)

(Başvuru Numarası: 2013/8058)

Karar Tarihi: 22/6/2015

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Kadir ÖZKAYA

Raportör Yrd. : Gökçe GÜLTEKİN

Başvurucu : Orhan ERSOY

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, hisse senedi satın almak maksadıyla Kübra Holding A.Ş. yetkililerine ödediği parayı geri alamaması sonucu uğradığı zararın tazmini istemiyle 27/3/2003 tarihinde Sermaye Piyasası Kuruluna yaptığı başvurunun zımnen reddedilmesi üzerine 18/5/2004 tarihinde Ankara 11. İdare Mahkemesinde açtığı tam yargı davasının hukuka aykırı olarak reddedildiğini, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılamadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş, yeniden yargılama yapılması ve adli yardım talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 21/10/2013 tarihinde Hannover Başkonsolosluğu vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumunun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm İkinci Komisyonunca 17/4/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Başvurucu, bireysel başvuru harç ve masraflarını karşılama imkânının bulunmadığını

belirterek adli yardım isteminde bulunmuş, Bölüm tarafından 10/7/2014 tarihinde, adli yardım talebinin kabulüne karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından 11/7/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 7/8/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve UYAP aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, Türkiye'de faaliyet gösteren sekiz ayrı anonim şirket yetkililerine 1997-2001 yılları arasında hisse senedi satın almak maksadıyla yaptığı ödemeleri ve şirket tarafından vaat edilen kar paylarını geri alamaması üzerine zararının giderilmesi amacıyla 27/3/2003 tarihinde Sermaye Piyasası Kuruluna başvurmuştur.

9. Anılan başvuruya İdarece cevap verilmemesi üzerine başvurucu, yasal yükümlülüklerini yerine getirmediğinden bahisle sorumlu olduğunu ileri sürdüğü Sermaye Piyasası Kurulu aleyhine 250.000,00 TL zararının ödenmesi istemiyle 18/5/2004 tarihinde Ankara 11. İdare Mahkemesinde tam yargı davası açmıştır.

10. Mahkemenin, 22/6/2005 tarihli ve E.2004/1538, K.2005/1004 sayılı kararıyla, davalı İdarenin yasal olarak belirlenen görev, sorumluluk ile yetkileri çerçevesinde inceleme ve denetim görevini yaptığı, yükümlülüklerini yerine getirdiği, başvurucunun zararının oluşumundan sorumlu tutulabileceği eylem ve eylemsizliğinin bulunmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir.

11. Temyiz üzerine, Danıştay Onüçüncü Dairesinin 17/3/2006 tarihli ve E.2005/10052, K.2006/1423 sayılı ilâmıyla, birbirinden ayrı şirketlerin faaliyetleri nedeniyle denetim görevini yerine getirmeme şeklindeki dava konusu istemlerin aralarında maddi bağlılık bulunmadığı, istemler arasında Kanun hükmünün öngördüğü anlamda sebep-sonuç ilişkisinden de söz edilemeyeceği belirtilerek anılan işlemlere karşı tek dilekçe ile dava açılmasına olanak bulunmadığı gerekçesiyle İlk Derece Mahkemesinin kararı bozulmuştur.

12. Ankara 11. İdare Mahkemesi, 27/9/2007 tarihli ve E.2007/724, K.2007/1394 sayılı kararıyla bozma kararına uyarak, her bir şirket açısından ayrı dilekçelerle dava açılması gerektiği belirtilerek, usulüne uygun olarak yeniden dava açılmak üzere dilekçenin reddine karar vermiştir.

13. Her bir şirket nedeniyle oluştuğu iddia edilen zarar için ayrı dilekçelerle dava açan başvurucunun, Kübra Holding A.Ş.'ye ödediği parayı geri alamadığından bahisle 53.839,00 TL maddi ve 10.000,00 TL manevi zararının ödenmesi istemiyle açtığı davada, Ankara 11. İdare Mahkemesinin, 26/12/2008 tarih ve E.2008/357, K.2008/2555 sayılı kararıyla "merkezi Konya ve Yozgat olan bazı şirketlerin Kurula kayıt yükümlülüğünü yerine getirmeden sermaye artırımı yaparak veya paylarını, çoğunluğu yurt dışında bulunan vatandaşlara hukuksal geçerliliği olmayan belgeler karşılığında sattıklarının belirlendiği, davalı idarece

bu konuda yapılan araştırmalar sonucu tasarruf sahiplerinin şirket yöneticilerine güveni ve vaat edilen yüksek kar payları nedeniyle bu yatırımları yaptıkları, ancak şirketlerin verimsiz çalıştığı ve kar edemedikleri, dava konusu şirket hakkında Cumhuriyet Savcılığına suç duyurusunda bulunulduğu, bunun yanında yurt dışında yaşayan yatırımcıların bilgilendirilmesi amacıyla gazetelere ilanlar verilerek yurt içinde ve yurt dışında toplantılar yapıldığı, Sermaye Piyasası Kanununda kişisel mali yatırım zararlarının idarece ya da kamu kaynaklarından karşılanmasını gerektiren bir hükme yer verilmediği, öte yandan davalı İdarece olayın öğrenilmesinden sonra kamuoyu bilgilendirme toplantıları yapıldığı, dava konusu şirket için de para cezaları uygulanarak suç duyurusunda bulunulduğu, İdarenin koşullarının gerekleri ve olanaklarına göre Kanun'da verilen görevleri yerine getirdiği, buna göre başvurucunun uğradığı zararla davalı İdarenin herhangi bir eylem ve işlemi arasında illiyet bağı saptanamadığı” gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir.

14. Temyiz üzerine karar, Danıştay Onüçüncü Dairesinin 18/5/2011 tarihli ve E.2009/4121, K.2011/2327 sayılı ilâmıyla onanmıştır.

15. Başvurucunun karar düzeltme istemi aynı Dairenin 13/6/2013 tarihli ve E.2011/4413, K.2013/1818 sayılı ilâmıyla reddedilmiştir.

16. Karar, başvurucuya 4/10/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir.

17. Başvurucu, 21/10/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

18. 28/7/1981 tarihli ve 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu’nun “Cezai Sorumluluk” kenar başlıklı 47. maddesinin birinci fıkrasının (A) bendi şöyledir:

“(Değişik: 23/1/2008-5728/372 md.) Diğer kanunlara göre daha ağır bir cezayı gerektiren bir suç oluşturmadığı takdirde;

1. Sermaye piyasası araçlarının değerini etkileyebilecek, henüz kamuya açıklanmamış bilgileri kendisine veya üçüncü kişilere menfaat sağlamak amacıyla kullanarak sermaye piyasasında işlem yapanlar arasındaki fırsat eşitliğini bozacak şekilde mameleki yarar sağlamak veya bir zararı bertaraf etmek, içerden öğrenenlerin ticaretidir. Bu fiili işleyen 11 inci madde kapsamındaki ihraççılarla, sermaye piyasası kurumlarının veya bunlara bağlı veya bunlara hâkim işletmelerin yönetim kurulu başkan ve üyeleri, yöneticileri, denetçileri, diğer personeli ve bunların dışında meslekleri veya görevlerini ifa etmeleri sırasında bilgi sahibi olabilecek durumda olanlarla, bunlarla temasları nedeniyle doğrudan veya dolaylı olarak bilgi sahibi olabilecek durumdaki kişiler,

2. Yapay olarak, sermaye piyasası araçlarının, arz ve talebini etkilemek, aktif bir piyasanın varlığı izlenimini uyandırmak, fiyatlarını aynı seviyede tutmak, arttırmak veya azaltmak amacıyla alım ve satımını yapan gerçek kişilerle, tüzel kişilerin yetkilileri ve bunlarla birlikte hareket edenler,

3. Sermaye piyasası araçlarının değerini etkileyebilecek, yalan, yanlış, yanıltıcı, mesnetsiz bilgi veren, haber yayan, yorum yapan ya da açıklamakla yükümlü oldukları bilgileri açıklamayan gerçek kişilerle, tüzel kişilerin yetkilileri ve bunlarla birlikte hareket edenler,

4. 4 üncü maddenin birinci ve üçüncü fıkralarına aykırı hareket edenlerle, sermaye piyasasında izinsiz olarak faaliyette bulunan veya yetki belgeleri iptal olunduğu veya faaliyetleri geçici olarak durdurulduğu halde ticaret unvanlarında, ilan veya reklamlarında

sermaye piyasasında faaliyette bulundukları intibaını yaratacak kelime veya ibare kullanan veya faaliyetlerine devam eden gerçek kişilerle, tüzel kişilerin yetkilileri,

5. Sermaye piyasası kurumlarına, bu Kanunun 13/A ve 13/B maddeleri kapsamındaki teminat sorumlularına ve 38/B ve 38/C maddeleri kapsamındaki fon kuruluna; sermaye piyasası faaliyetleri sebebiyle veya emanetçi sıfatıyla veya idare etmek için veya teminat olarak veyahut her ne nam altında olursa olsun, kayden veya fiziken tevdi veya teslim edilen sermaye piyasası araçları, nakit ve diğer her türlü kıymeti kendisinin veya başkasının menfaatine satan veya rehneden veya her ne şekilde olursa olsun kullanan, gizleyen yahut inkâr eyleyen veyahut bu amaca ulaşmak ya da bu fiillerini gizlemek için bilgisayar ortamında tutulanlar dahil kayıtları tahvil ve tağyir eden ilgili gerçek kişilerle tüzel kişilerin yetkilileri,

6. Bu Kanunun 15 inci maddesinin son fıkrasında belirtilen işlemlerde bulunarak kârı veya mal varlığı azaltılan tüzel kişilerin yetkilileri ve bunların fiillerine iştirak edenler,

7. Karşılıksız olarak sermaye piyasası araçlarının geri alım taahhüdü ile satımını yapan ilgili gerçek kişilerle, tüzel kişilerin yetkilileri,

her bir alt bent kapsamına giren fiillerden dolayı iki yıldan beş yıla kadar hapis ve beşbin günden onbin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılır.”

19. 6/1/1982 tarih ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 1. maddesinin (2) numaralı fıkrası, 14. maddesinin (3) ve (4) numaralı fıkraları, 20. maddesinin (5) numaralı fıkrası, 49. maddesinin (3) numaralı fıkrası ile 60. maddesi (bkz. B. No: 2013/8905, 8/9/2014, §§ 10-13).

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

20. Mahkemenin 22/6/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 21/10/2013 tarih ve 2013/8058 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

21. Başvurucu, yurt dışında çok zor şartlar altında çalışarak özveri ile biriktirdiği tasarruflarını Türkiye’de faaliyet gösteren bir anonim şirketten hisse senedi satın almak suretiyle değerlendirdiğini, ancak izinsiz halka arz faaliyetinde bulunduğunu tespit ettiği bu şirketten daha sonra parasını geri alamadığını, anılan şirketin kayıt dışı yaptığı işlerle ilgili zamanında gerekli önlem ve tedbirleri almamak ve denetim görevini yerine getirmemek suretiyle sorumluluğu bulunduğundan bahisle uğradığı zararın tazmini istemiyle 27/3/2003 tarihinde Sermaye Piyasası Kuruluna yaptığı başvurunun zımnen reddedilmesi üzerine 18/5/2004 tarihinde Ankara 11. İdare Mahkemesinde açtığı tam yargı davasının hukuka aykırı olarak reddedildiğini, yargılama aşamasında çeşitli usulsüzlüklerin ve keyfi uygulamaların olduğunu, yargılamanın makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve adli yardım talep etmiştir.

B. Değerlendirme

22. Başvuru formu ve ekleri incelendiğinde, başvurucunun, 27/3/2003 tarihinde Sermaye Piyasası Kurulu'na yaptığı başvurunun zımnen reddedilmesi üzerine 18/5/2004 tarihinde Ankara 11. İdare Mahkemesinde açtığı tam yargı davasının hukuka aykırı olarak reddedildiğini, yargılama aşamasında çeşitli usulsüzlüklerin ve keyfi uygulamaların olduğunu belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürdüğü

anlaşılmıştır. Anayasa Mahkemesi, başvurucunun ihlal iddialarına ilişkin nitelendirmesi ile bağlı olmayıp hukuki nitelendirmeyi kendisi yapar. Anılan ihlal iddiaları, yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığı kapsamında incelenmiştir. Başvurucunun makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası ise ayrıca değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Yargılamanın Sonucu İtibarıyla Adil Olmadığı İddiası

23. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

“Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz.”

24. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“Mahkeme, … açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir.”

25. 6216 sayılı Kanun’un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvurular kapsamında değerlendirilen kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği kurala bağlanmıştır.

26. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda bariz takdir hatası veya açık keyfilik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular, bariz takdir hatası veya açık keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (B. No: 2013/1586, 18/9/2013, § 21).

27. Başvurucu, yurt dışında çok zor şartlar altında çalışarak özveri ile biriktirdiği tasarruflarını Türkiye’de faaliyet gösteren bir anonim şirketten hisse senedi satın almak suretiyle değerlendirdiğini, ancak izinsiz halka arz faaliyetinde bulunduğunu tespit ettiği bu şirketten daha sonra parasını geri alamadığını, anılan şirketin kayıt dışı yaptığı işlerle ilgili zamanında gerekli önlem ve tedbirleri almamak ve denetim görevini yerine getirmemek suretiyle sorumluluğu bulunduğundan bahisle uğradığı zararın tazmini istemiyle 27/3/2003 tarihinde Sermaye Piyasası Kuruluna yaptığı başvurunun zımnen reddedilmesi üzerine Ankara 11. İdare Mahkemesinde açtığı tam yargı davasının hukuka aykırı olarak reddedildiğini, yargılama aşamasında çeşitli usulsüzlüklerin ve keyfi uygulamaların olduğunu belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

28. Başvuru konusu olayda, başvurucu, Türkiye’de faaliyet gösteren sekiz ayrı anonim şirket yetkililerine 1997-2001 yılları arasında hisse senedi satın almak maksadıyla yaptığı ödemeleri ve şirket tarafından vaat edilen kar paylarını geri alamaması nedeniyle zararının giderilmesi talebiyle 27/3/2003 tarihinde Sermaye Piyasası Kuruluna yaptığı başvurunun zımnen reddedilmesi üzerine Ankara 11. İdare Mahkemesinde tam yargı davası açmış, Mahkemece, davalı idare tarafından yapılan araştırmalar sonucu dava konusu zarara neden olduğu iddia edilen şirket hakkında Cumhuriyet Savcılığına suç duyurusunda bulunulduğu, bunun yanında yurt dışında yaşayan yatırımcıların bilgilendirilmesi amacıyla gazetelere

ilanlar verilerek yurt içinde ve yurt dışında toplantılar yapıldığı, Sermaye Piyasası Kanunu'nda kişisel mali yatırım zararlarının idarece ya da kamu kaynaklarından karşılanmasını gerektiren bir hükme yer verilmediği, İdarenin koşulların gerekleri ve olanaklarına göre Kanun'da verilen görevleri yerine getirdiği, başvurucunun uğradığı zararla davalı idarenin herhangi bir eylem ve işlemi arasında illiyet bağı saptanamadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir. Temyiz üzerine, Danıştay Onüçüncü Dairesinin 18/5/2011 tarihli ilâmıyla hüküm onanmış, karar düzeltme istemi aynı Dairenin 13/6/2013 tarihli ilâmıyla reddedilmiştir.

29. Mahkemenin gerekçesi ve başvurucunun iddiaları incelendiğinde, iddiaların özünün Derece Mahkemesi tarafından delillerin değerlendirilmesinde ve hukuk kurallarının yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

30. Başvurucu, yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığına, kendi delillerini ve iddialarını sunma olanağı bulamadığına, karşı tarafça sunulan delillere ve iddialara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığına ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının Derece Mahkemesi tarafından dinlenmediğine ilişkin bir bilgi ya da kanıt sunmadığı gibi Mahkemenin kararında bariz takdir hatası veya açık keyfilik oluşturan herhangi bir durum da tespit edilememiştir.

31. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, Derece Mahkemesi kararlarının bariz takdir hatası veya açık keyfilik de içermediği anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Yargılamanın Süresinin Makul Olmadığı İddiası

32. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun bu kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

33. Başvurucu, hisse senedi satın almak maksadıyla Kübra Holding A.Ş. yetkililerine ödediği parayı geri alamaması sonucu uğradığı zararın tazmini istemiyle 27/3/2003 tarihinde Sermaye Piyasası Kurulu'na yaptığı başvurunun zımnen reddedilmesi üzerine 18/5/2004 tarihinde Ankara 11. İdare Mahkemesinde açtığı tam yargı davasında yargılamanın makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, Anayasa’nın 36. maddesinde tanımlanan adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

34. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa’nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa’nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme’nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme’nin lâfzî içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa’nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede

yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

35. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

36. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekir. Hukuk sisteminde yer alan mevzuat hükümleri gereğince "kamu hukuku" alanına dâhil olan, ancak sonucu itibarıyla özel nitelikteki haklar ve yükümlülükler üzerinde belirleyici olan uyuşmazlıkları konu alan davalar da Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesinin koruması kapsamına girmektedir. Bu anlamda, belirtilen düzenlemelerde yer verilen güvenceler, başvurucunun haklarına zarar verdiği iddia edilen idari bir kararın iptali talebiyle açılan davalara da uygulanacaktır. Başvuruya konu davanın, Kübra Holding A.Ş.'nin faaliyetleri sonucunda uğranıldığı iddia edilen zararın tazmini istemiyle 27/3/2003 tarihinde Sermaye Piyasası Kurulu'na yapılan başvurunun zımnen reddedilmesi üzerine 18/5/2004 tarihinde Ankara 11. İdare Mahkemesinde açılan tam yargı davası olduğu görülmekle, somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/1198, 7/11/2013, § 44).

37. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarihtir. Ancak idari yargıda dava açılabilmesi için öncelikle idari makamlara başvurulmasının zorunlu olduğu durumlar ile idari davaya konu olabilecek bir işlem veya eylemin yapılmasını sağlamak amacıyla idari makamlara yapılan başvurular üzerine açılan davalar bakımından sürenin başlangıcı idareye başvuru tarihi olup, somut başvuru açısından bu tarih, 27/3/2003 tarihidir.

38. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52). Somut başvuru açısından bu tarih, Danıştay Onüçüncü Dairesi tarafından karar düzeltme isteminin reddedildiği 13/6/2013 tarihidir.

39. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, Türkiye'de faaliyet gösteren sekiz ayrı anonim şirketin faaliyetleri sonucunda uğranıldığı iddia edilen zararın tazmini istemiyle 27/3/2003 tarihinde Sermaye Piyasası Kurulu'na yapılan başvurunun zımnen reddedilmesi üzerine 18/5/2004 tarihinde Ankara 11. İdare Mahkemesinde açılan tam yargı davasında; Mahkemece, 22/6/2005 tarihli kararla, davalı idarenin başvurucunun zararının oluşumundan sorumlu tutulabileceği eylem ve eylemsizliğinin bulunmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verildiği, temyiz üzerine, Danıştay Onüçüncü Dairesinin 17/3/2006 tarihli ilâmıyla davanın her bir şirket için ayrı dilekçelerle açılması gerektiği belirtilerek İlk Derece Mahkemesi kararının bozulduğu, Mahkemece bozmaya uyularak verilen dilekçenin reddi kararı üzerine başvurucunun süresi içerisinde dava dilekçesi sunduğu ve yargılamaya devam edildiği, Mahkemenin, 26/12/2008 tarihli kararıyla, davalı İdarenin koşulların

gerekleri ve olanaklarına göre Kanun'da verilen görevleri yerine getirdiği, başvurucunun uğradığı zararla davalı İdarenin herhangi bir eylem ve işlemi arasında illiyet bağı saptanamadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verildiği, temyiz üzerine, Danıştay Onüçüncü Dairesinin 18/5/2011 tarihli ilâmıyla hükmün onandığı, karar düzeltme isteminin aynı Dairenin 13/6/2013 tarihli ilâmıyla reddedildiği anlaşılmaktadır.

40. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, başvuruya konu yargılama sürecinin idari yargı makamları nezdinde sürdüğü görülmekle, 2577 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve idari yargı alanına dâhil uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 2577 sayılı Kanun'un muhtelif maddelerinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (bkz. § 19).

41. Hukuk sistemimizde idari yargı alanında yer alan uyuşmazlıklara ilişkin dava sürelerinin makul yargılama süresini aştığı yönündeki tespitlere, AİHM kararlarında yer verilmiş olup, özellikle idari yargı alanındaki yapısal sorunlar ve Danıştay nezdinde temyiz ve karar düzeltme incelemelerinde geçirilen uzun yargılama sürelerinin ihlal kararlarına temel oluşturduğu anlaşılmaktadır. Bu kapsamda idari yargı makamları nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle 2577 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümleri de göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir (B. No: 2012/1198, 7/11/2013, §§ 54-60).

42. Başvuruya konu davaya bir bütün olarak bakıldığında, 2577 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine tabi bir yargılama sürecine ilişkin somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı, yargılamaya ilişkin beş yılı aşkın bir sürenin temyiz ve karar düzeltme incelemelerinde geçtiği ve söz konusu on yıl iki aylık yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

43. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

44. Başvurucu, başvuru konusu yaptığı yargılamada hatalı hüküm kurulması ve yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğinin tespit edilmesini ve yeniden yargılama yapılmasını talep etmiştir.

45. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir. Ancak yerindelik denetimi yapılamaz, idari eylem ve işlem niteliğinde karar verilemez.

Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

46. 6216 sayılı Kanun’un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrasında, esas inceleme sonunda ihlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedileceği belirtilmiş, ancak yerindelik denetimi yapılamayacağı, idari eylem ve işlem niteliğinde karar verilemeyeceği hüküm altına alınmıştır.

47. Başvuru konusu olayda, başvurucunun makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. Bununla birlikte, başvuruya konu olan yargılama sürecinin kesinleşerek sona erdiği dikkate alındığında, başvurucunun da tazminat talebi bulunmaması nedeniyle ihlalin tespiti dışında sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gereken bir husus bulunmadığı anlaşılmaktadır.

48. Başvurucu tarafından yargılama gideri yapılmadığı, başvurucunun adli yardım talebinin kabul edildiği ve ihlal kararı verildiği için yargılama giderlerinin Maliye Hazinesi üzerinde bırakılmasına karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığı yönündeki iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

3. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucunun diğer taleplerinin reddine,

C. Yargılama giderlerinin Maliye Hazinesi üzerinde bırakılmasına,

22/6/2015 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

ORHAN ERSOY (11)

B. No: 2013/8062 | Karar tarihi: 22.06.2015

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/8062

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ORHAN ERSOY BAŞVURUSU (11)

(Başvuru Numarası: 2013/8062)

Karar Tarihi: 22/6/2015

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör Yrd. : Gökçe GÜLTEKİN

Başvurucu : Orhan ERSOY

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, hisse senedi satın almak maksadıyla Sayha Holding A.Ş. yetkililerine ödediği parayı geri alamaması sonucu uğradığı zararın tazmini istemiyle 27/3/2003 tarihinde Sermaye Piyasası Kuruluna yaptığı başvurunun zımnen reddedilmesi üzerine 18/5/2004 tarihinde Ankara 11. İdare Mahkemesinde açtığı tam yargı davasının hukuka aykırı olarak reddedildiğini, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılamadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş, yeniden yargılama yapılması ve adli yardım talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 21/10/2013 tarihinde Hannover Başkonsolosluğu vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumunun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca 24/4/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Başvurucu, bireysel başvuru harç ve masraflarını karşılama imkânının bulunmadığını

belirterek adli yardım isteminde bulunmuş, Bölüm tarafından 30/6/2014 tarihinde, adli yardım talebinin kabulüne karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından 4/7/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiş, Adalet Bakanlığının 4/9/2014 tarihli görüş yazısına karşı başvurucu, 22/12/2014 tarihinde beyanlarını sunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve UYAP aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, Türkiye'de faaliyet gösteren sekiz ayrı anonim şirket yetkililerine 1997-2001 yılları arasında hisse senedi satın almak maksadıyla yaptığı ödemeleri ve şirket tarafından vaat edilen kar paylarını geri alamaması üzerine zararının giderilmesi amacıyla 27/3/2003 tarihinde Sermaye Piyasası Kuruluna başvurmuştur.

9. Anılan başvuruya İdarece cevap verilmemesi üzerine başvurucu, yasal yükümlülüklerini yerine getirmediğinden bahisle sorumlu olduğunu ileri sürdüğü Sermaye Piyasası Kurulu aleyhine 250.000,00 TL zararının ödenmesi istemiyle 18/5/2004 tarihinde Ankara 11. İdare Mahkemesinde tam yargı davası açmıştır.

10. Mahkemenin, 22/6/2005 tarihli ve E.2004/1538, K.2005/1004 sayılı kararıyla, davalı İdarenin yasal olarak belirlenen görev, sorumluluk ile yetkileri çerçevesinde inceleme ve denetim görevini yaptığı, yükümlülüklerini yerine getirdiği, başvurucunun zararının oluşumundan sorumlu tutulabileceği eylem ve eylemsizliğinin bulunmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir.

11. Temyiz üzerine, Danıştay Onüçüncü Dairesinin 17/3/2006 tarihli ve E.2005/10052, K.2006/1423 sayılı ilâmıyla, birbirinden ayrı şirketlerin faaliyetleri nedeniyle denetim görevini yerine getirmeme şeklindeki dava konusu istemlerin aralarında maddi bağlılık bulunmadığı, istemler arasında Kanun hükmünün öngördüğü anlamda sebep-sonuç ilişkisinden de söz edilemeyeceği belirtilerek anılan işlemlere karşı tek dilekçe ile dava açılmasına olanak bulunmadığı gerekçesiyle İlk Derece Mahkemesinin kararı bozulmuştur.

12. Ankara 11. İdare Mahkemesi, 27/9/2007 tarihli ve E.2007/724, K.2007/1394 sayılı kararıyla bozma kararına uyarak, her bir şirket açısından ayrı dilekçelerle dava açılması gerektiği belirtilerek, usulüne uygun olarak yeniden dava açılmak üzere dilekçenin reddine karar vermiştir.

13. Her bir şirket nedeniyle oluştuğu iddia edilen zarar için ayrı dilekçelerle dava açan başvurucunun, Sayha Holding A.Ş.'ye ödediği parayı geri alamadığından bahisle 236.915,00 TL maddi ve 10.000,00 TL manevi zararının ödenmesi istemiyle açtığı davada, Ankara 11. İdare Mahkemesinin, 26/12/2008 tarihli ve E.2008/361, K.2008/2557 sayılı kararıyla "merkezi Konya ve Yozgat olan bazı şirketlerin Kurula kayıt yükümlülüğünü yerine getirmeden sermaye artırımı yaparak veya paylarını, çoğunluğu yurt dışında bulunan vatandaşlara hukuksal geçerliliği olmayan belgeler karşılığında sattıklarının belirlendiği, davalı idarece bu konuda yapılan araştırmalar sonucu tasarruf sahiplerinin şirket

yöneticilerine güveni ve vaat edilen yüksek kar payları nedeniyle bu yatırımları yaptıkları, ancak şirketlerin verimsiz çalıştığı ve kar edemedikleri, dava konusu şirket hakkında Cumhuriyet Savcılığına suç duyurusunda bulunulduğu, bunun yanında yurt dışında yaşayan yatırımcıların bilgilendirilmesi amacıyla gazetelere ilanlar verilerek yurt içinde ve yurt dışında toplantılar yapıldığı, Sermaye Piyasası Kanununda kişisel mali yatırım zararlarının idarece ya da kamu kaynaklarından karşılanmasını gerektiren bir hükme yer verilmediği, öte yandan davalı İdarece olayın öğrenilmesinden sonra kamuoyu bilgilendirme toplantıları yapıldığı, dava konusu şirket için de para cezaları uygulanarak suç duyurusunda bulunulduğu, İdarenin koşullarının gerekleri ve olanaklarına göre Kanun'da verilen görevleri yerine getirdiği, buna göre başvurucunun uğradığı zararla davalı İdarenin herhangi bir eylem ve işlemi arasında illiyet bağı saptanamadığı" gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir.

14. Temyiz üzerine karar, Danıştay Onüçüncü Dairesinin 18/5/2011 tarihli ve E.2009/4186, K.2011/2329 sayılı ilâmıyla onanmıştır.

15. Başvurucunun karar düzeltme istemi aynı Dairenin 13/6/2013 tarihli ve E.2011/4258, K.2013/1817 sayılı ilâmıyla reddedilmiştir.

16. Karar, başvurucuya 4/10/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir.

17. Başvurucu, 21/10/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

18. 28/7/1981 tarihli ve 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nun "Cezai Sorumluluk" kenar başlıklı 47. maddesinin birinci fıkrasının (A) bendi şöyledir:

"(Değişik: 23/1/2008-5728/372 md.) Diğer kanunlara göre daha ağır bir cezayı gerektiren bir suç oluşturmadığı takdirde;

1. Sermaye piyasası araçlarının değerini etkileyebilecek, henüz kamuya açıklanmamış bilgileri kendisine veya üçüncü kişilere menfaat sağlamak amacıyla kullanarak sermaye piyasasında işlem yapanlar arasındaki fırsat eşitliğini bozacak şekilde mameleki yarar sağlamak veya bir zararı bertaraf etmek, içerden öğrenenlerin ticaretidir. Bu fiili işleyen 11 inci madde kapsamındaki ihraççılarla, sermaye piyasası kurumlarının veya bunlara bağlı veya bunlara hâkim işletmelerin yönetim kurulu başkan ve üyeleri, yöneticileri, denetçileri, diğer personeli ve bunların dışında meslekleri veya görevlerini ifa etmeleri sırasında bilgi sahibi olabilecek durumda olanlarla, bunlarla temasları nedeniyle doğrudan veya dolaylı olarak bilgi sahibi olabilecek durumdaki kişiler,

2. Yapay olarak, sermaye piyasası araçlarının, arz ve talebini etkilemek, aktif bir piyasanın varlığı izlenimini uyandırmak, fiyatlarını aynı seviyede tutmak, arttırmak veya azaltmak amacıyla alım ve satımını yapan gerçek kişilerle, tüzel kişilerin yetkilileri ve bunlarla birlikte hareket edenler,

3. Sermaye piyasası araçlarının değerini etkileyebilecek, yalan, yanlış, yanıltıcı, mesnetsiz bilgi veren, haber yayan, yorum yapan ya da açıklamakla yükümlü oldukları bilgileri açıklamayan gerçek kişilerle, tüzel kişilerin yetkilileri ve bunlarla birlikte hareket edenler,

4. 4 üncü maddenin birinci ve üçüncü fıkralarına aykırı hareket edenlerle, sermaye piyasasında izinsiz olarak faaliyette bulunan veya yetki belgeleri iptal olunduğu veya faaliyetleri geçici olarak durdurulduğu halde ticaret unvanlarında, ilan veya reklamlarında

sermaye piyasasında faaliyette bulundukları intibaını yaratacak kelime veya ibare kullanan veya faaliyetlerine devam eden gerçek kişilerle, tüzel kişilerin yetkilileri,

5. Sermaye piyasası kurumlarına, bu Kanunun 13/A ve 13/B maddeleri kapsamındaki teminat sorumlularına ve 38/B ve 38/C maddeleri kapsamındaki fon kuruluna; sermaye piyasası faaliyetleri sebebiyle veya emanetçi sıfatıyla veya idare etmek için veya teminat olarak veyahut her ne nam altında olursa olsun, kayden veya fiziken tevdi veya teslim edilen sermaye piyasası araçları, nakit ve diğer her türlü kıymeti kendisinin veya başkasının menfaatine satan veya rehneden veya her ne şekilde olursa olsun kullanan, gizleyen yahut inkâr eyleyen veyahut bu amaca ulaşmak ya da bu fiillerini gizlemek için bilgisayar ortamında tutulanlar dahil kayıtları tahvil ve tağyir eden ilgili gerçek kişilerle tüzel kişilerin yetkilileri,

6. Bu Kanunun 15 inci maddesinin son fıkrasında belirtilen işlemlerde bulunarak kârı veya mal varlığı azaltılan tüzel kişilerin yetkilileri ve bunların fiillerine iştirak edenler,

7. Karşılıksız olarak sermaye piyasası araçlarının geri alım taahhüdü ile satımını yapan ilgili gerçek kişilerle, tüzel kişilerin yetkilileri,

her bir alt bent kapsamına giren fiillerden dolayı iki yıldan beş yıla kadar hapis ve beşbin günden onbin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılır.”

19. 6/1/1982 tarih ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 1. maddesinin (2) numaralı fıkrası, 14. maddesinin (3) ve (4) numaralı fıkraları, 20. maddesinin (5) numaralı fıkrası, 49. maddesinin (3) numaralı fıkrası ile 60. maddesi (bkz. B. No: 2013/8905, 8/9/2014, §§ 10-13).

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

20. Mahkemenin 22/6/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 21/10/2013 tarih ve 2013/8062 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

21. Başvurucu, yurt dışında çok zor şartlar altında çalışarak özveri ile biriktirdiği tasarruflarını Türkiye’de faaliyet gösteren bir anonim şirketten hisse senedi satın almak suretiyle değerlendirdiğini, ancak izinsiz halka arz faaliyetinde bulunduğunu tespit ettiği bu şirketten daha sonra parasını geri alamadığını, anılan şirketin kayıt dışı yaptığı işlerle ilgili zamanında gerekli önlem ve tedbirleri almamak ve denetim görevini yerine getirmemek suretiyle sorumluluğu bulunduğundan bahisle uğradığı zararın tazmini istemiyle 27/3/2003 tarihinde Sermaye Piyasası Kuruluna yaptığı başvurunun zımnen reddedilmesi üzerine 18/5/2004 tarihinde Ankara 11. İdare Mahkemesinde açtığı tam yargı davasının hukuka aykırı olarak reddedildiğini, yargılama aşamasında çeşitli usulsüzlüklerin ve keyfi uygulamaların olduğunu, yargılamanın makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve adli yardım talep etmiştir.

B. Değerlendirme

22. Başvuru dilekçesi ve ekleri incelendiğinde, başvurucunun, 27/3/2003 tarihinde Sermaye Piyasası Kurulu'na yaptığı başvurunun zımnen reddedilmesi üzerine 18/5/2004 tarihinde Ankara 11. İdare Mahkemesinde açtığı tam yargı davasının hukuka aykırı olarak reddedildiğini, yargılama aşamasında çeşitli usulsüzlüklerin ve keyfi uygulamaların olduğunu belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürdüğü

anlaşılmıştır. Anayasa Mahkemesi, başvurucunun ihlal iddialarına ilişkin nitelendirmesi ile bağlı olmayıp hukuki nitelendirmeyi kendisi yapar. Anılan ihlal iddiaları, yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığı kapsamında incelenmiştir. Başvurucunun makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası ise ayrıca değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Yargılamanın Sonucu İtibarıyla Adil Olmadığı İddiası

23. Başvurucu, yurt dışında çok zor şartlar altında çalışarak özveri ile biriktirdiği tasarruflarını Türkiye'de faaliyet gösteren bir anonim şirketten hisse senedi satın almak suretiyle değerlendirdiğini, ancak izinsiz halka arz faaliyetinde bulunduğunu tespit ettiği bu şirketten daha sonra parasını geri alamadığını, anılan şirketin kayıt dışı yaptığı işlerle ilgili zamanında gerekli önlem ve tedbirleri almamak ve denetim görevini yerine getirmemek suretiyle sorumluluğu bulunduğundan bahisle uğradığı zararın tazmini istemiyle 27/3/2003 tarihinde Sermaye Piyasası Kuruluna yaptığı başvurunun zımnen reddedilmesi üzerine Ankara 11. İdare Mahkemesinde açtığı tam yargı davasının hukuka aykırı olarak reddedildiğini, yargılama aşamasında çeşitli usulsüzlüklerin ve keyfi uygulamaların olduğunu belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

24. Bakanlık görüşünde, Anayasa Mahkemesi içtihatları hatırlatılarak başvurucunun açmış olduğu davada başvurucuya delillerini sunma, iddialarını dile getirme gibi olanakların sağlandığı, yargılama sonucunda verilen kararın keyfi olduğuna dair bir emarenin bulunmadığı belirtilmiştir.

25. Adalet Bakanlığı görüşüne karşı başvurucu, Derece Mahkemesince hukuka aykırı olarak davanın reddedildiğini, uğradığı zararın Sermaye Piyasası Kurulunun hizmet kusurundan kaynaklandığını belirtmiştir.

26. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz."

27. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, ... açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

28. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvurular kapsamında değerlendirilen kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği kurala bağlanmıştır.

29. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda bariz takdir hatası veya açık keyfilik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular, bariz takdir hatası veya açık keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (B. No: 2013/1586, 18/9/2013, § 21).

30. Başvuru konusu olayda, başvurucu, Türkiye'de faaliyet gösteren sekiz ayrı anonim şirket yetkililerine 1997-2001 yılları arasında hisse senedi satın almak maksadıyla yaptığı ödemeleri ve şirket tarafından vaat edilen kar paylarını geri alamaması nedeniyle zararının giderilmesi talebiyle 27/3/2003 tarihinde Sermaye Piyasası Kuruluna yaptığı başvurunun zımnen reddedilmesi üzerine Ankara 11. İdare Mahkemesinde tam yargı davası açmış, Mahkemece, davalı idare tarafından yapılan araştırmalar sonucu dava konusu zarara neden olduğu iddia edilen şirket hakkında Cumhuriyet Savcılığına suç duyurusunda bulunulduğu, bunun yanında yurt dışında yaşayan yatırımcıların bilgilendirilmesi amacıyla gazetelere ilanlar verilerek yurt içinde ve yurt dışında toplantılar yapıldığı, Sermaye Piyasası Kanunu'nda kişisel mali yatırım zararlarının idarece ya da kamu kaynaklarından karşılanmasını gerektiren bir hükme yer verilmediği, İdarenin koşulların gerekleri ve olanaklarına göre Kanun'da verilen görevleri yerine getirdiği, başvurucunun uğradığı zararla davalı idarenin herhangi bir eylem ve işlemi arasında illiyet bağı saptanamadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir. Temyiz üzerine, Danıştay Onüçüncü Dairesinin 18/5/2011 tarihli ilâmıyla hüküm onanmış, karar düzeltme istemi aynı Dairenin 13/6/2013 tarihli ilâmıyla reddedilmiştir.

31. Mahkemenin gerekçesi ve başvurucunun iddiaları incelendiğinde, iddiaların özünün Derece Mahkemesi tarafından delillerin değerlendirilmesinde ve hukuk kurallarının yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

32. Başvurucu, yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığına, kendi delillerini ve iddialarını sunma olanağı bulamadığına, karşı tarafça sunulan delillere ve iddialara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığına ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının Derece Mahkemesi tarafından dinlenmediğine ilişkin bir bilgi ya da kanıt sunmadığı gibi Mahkemenin kararında bariz takdir hatası veya açık keyfilik oluşturan herhangi bir durum da tespit edilememiştir.

33. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, Derece Mahkemesi kararlarının bariz takdir hatası veya açık keyfilik de içermediği anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Yargılamanın Süresinin Makul Olmadığı İddiası

34. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun bu kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

35. Başvurucu, hisse senedi satın almak maksadıyla Sayha Holding A.Ş. yetkililerine ödediği parayı geri alamaması sonucu uğradığı zararın tazmini istemiyle 27/3/2003 tarihinde Sermaye Piyasası Kurulu'na yaptığı başvurunun zımnen reddedilmesi üzerine 18/5/2004 tarihinde Ankara 11. İdare Mahkemesinde açtığı tam yargı davasında yargılamanın makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, Anayasa'nın 36. maddesinde tanımlanan adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

36. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi

mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lâfzî içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

37. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

38. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekir. Hukuk sisteminde yer alan mevzuat hükümleri gereğince "kamu hukuku" alanına dâhil olan, ancak sonucu itibarıyla özel nitelikteki haklar ve yükümlülükler üzerinde belirleyici olan uyuşmazlıkları konu alan davalar da Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesinin koruması kapsamına girmektedir. Bu anlamda, belirtilen düzenlemelerde yer verilen güvenceler, başvurucunun haklarına zarar verdiği iddia edilen idari bir kararın iptali talebiyle açılan davalara da uygulanacaktır. Başvuruya konu davanın, Sayha Holding A.Ş.'nin faaliyetleri sonucunda uğranıldığı iddia edilen zararın tazmini istemiyle 27/3/2003 tarihinde Sermaye Piyasası Kurulu'na yapılan başvurunun zımnen reddedilmesi üzerine 18/5/2004 tarihinde Ankara 11. İdare Mahkemesinde açılan tam yargı davası olduğu görülmekle, somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/1198, 7/11/2013, § 44).

39. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarihtir. Ancak idari yargıda dava açılabilmesi için öncelikle idari makamlara başvurulmasının zorunlu olduğu durumlar ile idari davaya konu olabilecek bir işlem veya eylemin yapılmasını sağlamak amacıyla idari makamlara yapılan başvurular üzerine açılan davalar bakımından sürenin başlangıcı idareye başvuru tarihi olup, somut başvuru açısından bu tarih, 27/3/2003 tarihidir.

40. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52). Somut başvuru açısından bu tarih, Danıştay Onüçüncü Dairesi tarafından karar düzeltme isteminin reddedildiği 13/6/2013 tarihidir.

41. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, Türkiye'de faaliyet gösteren sekiz ayrı anonim şirketin faaliyetleri sonucunda uğranıldığı iddia edilen zararın tazmini istemiyle 27/3/2003 tarihinde Sermaye Piyasası Kurulu'na yapılan başvurunun zımnen reddedilmesi

üzerine 18/5/2004 tarihinde Ankara 11. İdare Mahkemesinde açılan tam yargı davasında; Mahkemece, 22/6/2005 tarihli kararla, davalı idarenin başvurucunun zararının oluşumundan sorumlu tutulabileceği eylem ve eylemsizliğinin bulunmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verildiği, temyiz üzerine, Danıştay Onüçüncü Dairesinin 17/3/2006 tarihli ilâmıyla davanın her bir şirket için ayrı dilekçelerle açılması gerektiği belirtilerek İlk Derece Mahkemesi kararının bozulduğu, Mahkemece bozmaya uyularak verilen dilekçenin reddi kararı üzerine başvurucunun süresi içerisinde dava dilekçesi sunduğu ve yargılamaya devam edildiği, Mahkemenin, 26/12/2008 tarihli kararıyla, davalı İdarenin koşulların gerekleri ve olanaklarına göre Kanun'da verilen görevleri yerine getirdiği, başvurucunun uğradığı zararla davalı İdarenin herhangi bir eylem ve işlemi arasında illiyet bağı saptanamadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verildiği, temyiz üzerine, Danıştay Onüçüncü Dairesinin 18/5/2011 tarihli ilâmıyla hükmün onandığı, karar düzeltme isteminin aynı Dairenin 13/6/2013 tarihli ilâmıyla reddedildiği anlaşılmaktadır.

42. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, başvuruya konu yargılama sürecinin idari yargı makamları nezdinde sürdüğü görülmekle, 2577 sayılı Kanun’da yer alan usul hükümlerine tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve idari yargı alanına dâhil uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 2577 sayılı Kanun’un muhtelif maddelerinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (bkz. § 19).

43. Hukuk sistemimizde idari yargı alanında yer alan uyuşmazlıklara ilişkin dava sürelerinin makul yargılama süresini aştığı yönündeki tespitlere, AİHM kararlarında yer verilmiş olup, özellikle idari yargı alanındaki yapısal sorunlar ve Danıştay nezdinde temyiz ve karar düzeltme incelemelerinde geçirilen uzun yargılama sürelerinin ihlal kararlarına temel oluşturduğu anlaşılmaktadır. Bu kapsamda idari yargı makamları nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle 2577 sayılı Kanun’da yer alan usul hükümleri de göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir (B. No: 2012/1198, 7/11/2013, §§ 54-60).

44. Başvuruya konu davaya bir bütün olarak bakıldığında, 2577 sayılı Kanun’da yer alan usul hükümlerine tabi bir yargılama sürecine ilişkin somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı, yargılamaya ilişkin beş yılı aşkın bir sürenin temyiz ve karar düzeltme incelemelerinde geçtiği ve söz konusu on yıl iki aylık yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

45. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun’un 50. Maddesi Yönünden

46. Başvurucu, başvuru konusu yaptığı yargılamada hatalı hüküm kurulması ve yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğinin tespit edilmesini ve yeniden yargılama yapılmasını talep etmiştir.

47. 6216 sayılı Kanun’un “Kararlar” kenar başlıklı 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

“Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir. Ancak yerindelik denetimi yapılamaz, idari eylem ve

işlem niteliğinde karar verilemez.

Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

48. 6216 sayılı Kanun’un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrasında, esas inceleme sonunda ihlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedileceği belirtilmiş, ancak yerindelik denetimi yapılamayacağı, idari eylem ve işlem niteliğinde karar verilemeyeceği hüküm altına alınmıştır.

49. Başvuru konusu olayda, başvurucunun makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. Bununla birlikte, başvuruya konu olan yargılama sürecinin kesinleşerek sona erdiği dikkate alındığında, başvurucunun da tazminat talebi bulunmaması nedeniyle ihlalin tespiti dışında sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gereken bir husus bulunmadığı anlaşılmaktadır.

50. Başvurucu tarafından yargılama gideri yapılmadığı, başvurucunun adli yardım talebinin kabul edildiği ve ihlal kararı verildiği için yargılama giderlerinin Maliye Hazinesi üzerinde bırakılmasına karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığı yönündeki iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

3. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucunun diğer taleplerinin reddine,

C. Yargılama giderlerinin Maliye Hazinesi üzerinde bırakılmasına,

22/6/2015 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

SELDA KAVAK VE DİĞERLERİ

B. No: 2013/8125 | Karar tarihi: 22.06.2015

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/8125

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

SELDA KAVAK VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/8125)

Karar Tarihi: 22/6/2015

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Kadir ÖZKAYA

Raportör Yrd. : Yusuf Enes KAYA

Başvurucular : 1. Selda KAVAK

2. Hüseyin AYDIN

3. Mehmet Emin ARSLAN

4. Arap AYDEMİR

5. Ahmet ARSLAN

6. Mehmet SÖĞÜT

7. Ramazan ÖZBEK

8. Şemsettin ÖZBEK

9. Hüriye KAVAK

10. Remziye KAVAK

11. Mehmet Ensari KAVAK

12. Bekir KAVAK

13. Selahattin KAVAK

14. Abo Kasım GÜNERİ

15. Memet YILMAZ

16. Yusuf ÖZTÜRK

17. Makbule ÖZBEK

18. Mehmet Emin ÖZBEK

19. Mehmet ÖZBEK

20. Nimet ÖZBEK

21. Emine TAŞKIN

22. Semira KAVAK

23. Nacı ARSLAN

24. Şerif KARAKAŞ

25. Ali ÖZBEK

26. Aysel ÖZDAŞ

Vekilleri : Av. Yılmaz FİDAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucular, Maliye Hazinesi tarafından 13/10/1989 tarihinde Savur Kadastro Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasının makul sürede sonuçlandırılamadığını, yargılamanın uzaması nedeniyle taşınmazlarını kullanamadıklarını ve taşınmazlarının gelirlerinden yararlanamadıklarını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşler, tazminat talep etmişlerdir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 11/11/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona sunulmasına engel eksiklik bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 30/9/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

I.4. Bölüm Başkanı tarafından 15/1/2015 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 6/2/2015 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Mardin ili, Savur ilçesi, Kocahöyük köyünde bulunan taşınmaza yönelik olarak Maliye Hazinesi tarafından 30/6/1988 yılında başvurucular Selda Kavak, Huriye Kavak, Remziye Kavak, Mehmet Ensari Kavak, Bekir Kavak, Selahattin Kavak, Semira Kavak ve Emine Taşkın'ın murisleri aleyhine Savur Asliye Hukuk Mahkemesinde meni müdahale davası açılmış, dava, Savur Asliye Hukuk Mahkemesinin E.1988/59 sayılı dosyasına kaydedilmiştir.

8. Mardin ili Savur ilçesi Kocahöyük köyünde 1989 yılında yapılan kadastro çalışmaları sonunda, Kocahöyük köyünde bulunan 123 ada 1 parsel numaralı taşınmaz başvurucular Selda Kavak, Huriye Kavak, Remziye Kavak, Mehmet Ensari Kavak, Bekir Kavak, Selahattin Kavak, Semira Kavak ve Emine Taşkın'ın murisleri ve müşterekleri adına tespit edilmiştir

9. Bu tespit üzerine Maliye Hazinesi tarafından 13/10/1989 tarihinde başvurucular Selda Kavak, Huriye Kavak, Remziye Kavak, Mehmet Ensari Kavak, Bekir Kavak, Selahattin Kavak, Semira Kavak ve Emine Taşkın'ın murisleri ve müşterekleri aleyhine Savur Kadastro Mahkemesinde kadastro tespitine itiraz davası açılmış, dava, Savur Kadastro Mahkemesinin E.1989/10 sayılı dosyasına kaydedilmiştir.

10. Savur Asliye Hukuk Mahkemesi 19/10/1989 tarih ve E.1988/59, K.1989/122 sayılı kararıyla meni müdahalesi istenilen taşınmaz mal hakkında kadastro tutanağı düzenlenip malik haneleri boş bırakılmak suretiyle malik tayinlerinin yapılması için Kadastro Müdürlüğünce Kadastro Mahkemesine gönderildiği gerekçesiyle dosyanın Kadastro Mahkemesine devredilmesine karar vermiştir.

11. Bu dava, Savur Kadastro Mahkemesinin E.1990/28 sayılı dosyasına kaydedilmiştir.

12. Başvurucular Hüseyin Aydın, Arap Aydemir, Kasım Güneri, Ramazan Özbek, Ahmet Arslan, Nacı Arslan, Mehmet Emin Arslan, Ali Özbek, Şerif Karakaş, Memet Yılmaz, Mehmet Söğüt ve başvurucular Makbule Özbek, Mehmet Özbek, Nimet Özbek, Aysel Özdaş, Şemsettin Özbek, Mehmet Emin Özbek'in murisi Mustafa Özbek ve başvurucu Yusuf Öztürk'ün murisi Mehmet Öztürk 16/10/1989 tarihinde E.1989/10 sayılı davaya müdahil davacı olarak katılmışlardır.

13. Savur Kadastro Mahkemesi, 28/3/2001 tarih ve E.1990/28 K.2001/18 sayılı kararıyla Mahkemenin bu dosyasındaki 123 ada 1 parsel numaralı taşınmazla E.1989/10 sayılı dosyasındaki taşınmazın aynı olması, aralarında fiili ve hukuki irtibat bulunması nedeniyle iki dava dosyasının birleştirilmesine ve davanın E.1989/10 sayılı dosya üzerinden yürütülmesine karar vermiştir.

14. Yargılama, Savur Kadastro Mahkemesinin E.1989/10 sayılı dosyasında halen devam etmektedir.

15. Başvurucular, 11/11/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

B. İlgili Hukuk

16. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 30. maddesi ile 21/6/1987 tarih ve 3402 sayılı Kadastro Kanunu'nun 25. maddesinin birinci fıkrası, 28. maddesinin birinci fıkrası, 29. maddesinin birinci, üçüncü ve dördüncü fıkraları, 30. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları, 32. maddesinin birinci fıkrası ve 36. maddesinin birinci fıkrasının son cümlesi (Bkz. B. No: 2012/12, 17/9/2013, §§ 16-22).

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

17. Mahkemenin 22/6/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvuruculaların 11/11/2013

tarih ve 2013/8125 numaralı bireysel başvuruları incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucuların İddiaları

18. Başvurucular, Maliye Hazinesi tarafından 13/10/1989 tarihinde Savur Kadastro Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasının makul sürede sonuçlandırılamadığını, yargılamanın uzaması nedeniyle taşınmazlarını kullanamadıklarını ve taşınmazlarının gelirlerinden yararlanamadıklarını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

19. Başvuru formu ve eklerinin incelenmesi sonucunda açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

20. Başvurucular, Maliye Hazinesi tarafından 13/10/1989 tarihinde Savur Kadastro Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasının makul sürede sonuçlandırılamadığını, yargılamanın uzaması nedeniyle taşınmazlarını kullanamadıklarını ve taşınmazlarının gelirlerinden yararlanamadıklarını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

21. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

22. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

23. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda taşınmaz mülkiyeti hakkında Savur Kadastro Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasında, 3402 sayılı Kanun ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

24. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih 13/10/1989 tarihidir.

25. Başvuru konusu davanın açılış tarihi 13/10/1989 olmakla beraber, başvurucular Hüseyin Aydın, Arap Aydemir, Kasım Güneri, Ramazan Özbek, Ahmet Arslan, Nacı Arslan, Mehmet Emin Arslan, Ali Özbek, Şerif Karakaş, Memet Yılmaz, Mehmet Söğüt ve başvurucular Makbule Özbek, Mehmet Özbek, Nimet Özbek, Aysel Özdaş, Şemsettin Özbek, Mehmet Emin Özbek'in murisi Mustafa Özbek ve başvurucu Yusuf Öztürk'ün murisi Mehmet Öztürk'ün 16/10/1989 tarihli asli müdahale dilekçesi sonrasında, asli müdahil sıfatıyla yargılamada yer almaya başladıkları anlaşılmaktadır. Bu nedenle, bu başvurucular açısından yapılacak makul süre değerlendirmesi bakımından dikkate alınacak sürenin başlangıç anı, davanın açıldığı tarih değil, usule uygun olarak asli müdahale talebinde bulunulduğu 16/10/1989 tarihidir (B. No. 2012/367, 17/9/2013, § 25).

26. Başvuruya konu dava, başvurucular Selda Kavak, Huriye Kavak, Remziye Kavak, Mehmet Ensari Kavak, Bekir Kavak, Selahattin Kavak, Semira Kavak, Emine Taşkın, Makbule Özbek, Mehmet Özbek, Nimet Özbek, Aysel Özdaş, Şemsettin Özbek, Mehmet Emin Özbek ve Yusuf Öztürk'ün miras bırakanlarından intikalle takip etmekte oldukları bir uyuşmazlık olup, bu yönüyle makul süre değerlendirmesi bakımından dikkate alınacak sürenin başlangıç anı, mirasçıların yargılamaya katıldıkları an değil, somut olayda murisler açısından değerlendirmeye esas alınan sürenin başlangıç anıdır (B. No: 2013/1115, 5/12/2013, § 51).

27. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

28. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, Savur Asliye Hukuk Mahkemesinin E.1989/59 sayılı dosyasında görülen davanın Savur Kadastro Mahkemesine devredildikten sonra Mahkemenin E.1990/28 sayılı dosyasına kaydedildiği, Savur Kadastro Mahkemesinin 28/3/2001 tarihli kararıyla E.1990/28 sayılı dosya ile başvuruya konu olan E.1989/10 sayılı dosyasının birleştirildiği ve yargılamaya E.1989/10 sayılı dosya üzerinden devam edildiği anlaşılmıştır. Anılan dava dosyasında ilk olarak 26/6/2006 tarihinde keşif yapılarak bilirkişi raporu alındığı, daha sonraki keşif ara kararlarının ise farklı gerekçelerle yerine getirilemediği anlaşılmıştır. Yargılamanın halen Savur Kadastro Mahkemesinde devam ettiği belirlenmiştir.

29. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, başvuruya konu yargılama sürecinin kadastro mahkemesi önünde sürdüğü görülmekle, 3402 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanun'a tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve 3402 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (§ 16).

30. Kadastro mahkemesi nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi

tarafından, özellikle 3402 sayılı Kanun'da yer alan ve yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde kararlar verilmiştir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 54-64; B. No: 2012/12, 17/9/2013, §§ 53-62; B. No: 2013/1115, 5/12/2013, §§ 60-67; 2012/673, 19/12/2013, §§ 37-43).

31. Başvuruya konu davanın taraf sayısı ve mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık nitelikte olduğunu ortaya koymakla birlikte davaya bütün olarak bakıldığında, 3402 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine tabi bir yargılama sürecine ilişkin somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve yaklaşık yirmi altı yıldır devam eden yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

32. Açıklanan nedenlerle, başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

33. Başvurucular uzun süren yargılama nedeniyle taşınmazlarını kullanamadıklarını ve gelirlerinden yararlanamadıklarını belirterek, Anayasa'nın 35. maddesinde tanımlanan mülkiyet haklarının ihlal edildiğini iddia etmiş olup, başvurucuların makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiği yönünde yukarıda yer verilen tespitler ışığında, mülkiyet haklarının ihlal edildiği yönündeki iddialarının ayrıca değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

34. Başvurucular, maruz kaldıkları zarar karşılığı olarak toplam 100.000,00 TL maddi, ayrı ayrı 200.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmişlerdir.

35. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

36. Başvuruculların tarafı oldukları uyuşmazlığa ilişkin yaklaşık yirmi altı yıldır devam eden yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucular Hüseyin Aydın, Arap Aydemir, Abo Kasım Güneri, Ramazan Özbek, Ahmet Arslan, Nacı Arslan, Mehmet Emin Arslan, Ali Özbek, Şerif Karakaş, Memet Yılmaz ve Mehmet Söğüt'ün her birine net 22.450,00 TL, başvurucular Makbule Özbek, Mehmet Özbek, Nimet Özbek, Aysel Özbek, Şemsettin Özbek ve Mehmet Emin Özbek'in her birine net 3.250,00 TL, başvurucu Yusuf Öztürk'e net 3.750,00 TL, Hüriye Kavak'a net 3.250,00 TL, Selahattin Kavak'a net 2.500,00 TL, başvurucular Selda Kavak, Remziye Kavak, Mehmet Ensari Kavak, Bekir Kavak, Semira Kavak ve Emine Taşkın'ın her birine net 3.250,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

37. Başvurucular tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından,

başvuruculara maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

38. Başvurucular tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

39. Başvuruya konu yargılamanın yaklaşık yirmi altı yıldır devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruculara,

1. Makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiği yönündeki iddialarının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucular Hüseyin Aydın, Arap Aydemir, Abo Kasım Güneri, Ramazan Özbek, Ahmet Arslan, Nacı Arslan, Mehmet Emin Arslan, Ali Özbek, Şerif Karakaş, Memet Yılmaz ve Mehmet Söğüt'ün her birine net 22.450,00 TL, başvurucular Makbule Özbek, Mehmet Özbek, Nimet Özbek, Aysel Özbek, Şemsettin Özbek ve Mehmet Emin Özbek'in her birine net 3.250,00 TL, başvurucu Yusuf Öztürk'e net 3.750,00 TL, Hüriye Kavak'a net 3.250,00 TL, Selahattin Kavak'a net 2.500,00 TL, başvurucular Selda Kavak, Remziye Kavak, Mehmet Ensari Kavak, Bekir Kavak, Semira Kavak ve Emine Taşkın'ın her birine net 3.250,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvuruculara tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucular tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCULARA MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculara Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin Savur Kadastro Mahkemesine gönderilmesine,

22/6/2015 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

MAHİRE ŞİMŞEK VE DİĞERLERİ

B. No: 2013/8343 | Karar tarihi: 22.06.2015

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/8343

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MAHİRE ŞİMŞEK VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/8343)

Karar Tarihi: 22/6/2015

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör Yrd. : Yusuf Enes KAYA

Başvurucular : Mahire ŞİMŞEK

Fatma ARSLAN

Abdullah YILDIRIM

Ramazan YILDIRIM

Vekilleri : Av. Kemal ERSOY

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucular, 18/11/1964 tarihinde Manavgat Tapulama Mahkemesinde murisleri aleyhine açılan kadastro tespitine itiraz davasının halen devam ettiğini, makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşler ve tazminat talep etmişlerdir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 15/11/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumunun bulunmadığı tespit edilmiştir

3. İkinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 31/12/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 16/4/2015 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 5/5/2015 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Antalya ili, Manavgat ilçesi, Bingeşik mevkiinde bulunan 39 parsel numaralı taşınmaz için başvurucuların murisi ve müşterekleri aleyhine, 18/11/1964 tarihinde Manavgat Tapulama Mahkemesinin E.1964/61 sayılı dosyasında kadastro tespitine itiraz davası açılmıştır.

8. Mahkeme, 8/6/1971 tarihli ve E.1964/61, K.1971/488 sayılı kararla "dosyanın noksan ikmalinden sonra geri gönderilmek üzere Tapulama Müdürlüğüne iade edilmesine ve kanuni yoldan Mahkemeye intikali halinde duruşmaya alınmasına" karar vermiştir.

9. Antalya Kadastro Müdürlüğü, dava konusu taşınmazlar ile ilgili yapılan kadastro tespitine itirazı inceleyerek, 3/9/1986 tarihli ve 1986/133 sayılı kararla 39 parsel numaralı taşınmazın tespitine yönelik itirazın kabulüne, tesbitin iptali ile taşınmazın başvuruculardan murisinin de aralarında olduğu itiraz edenler adına tespitine karar vermiştir.

10. Bu tespit üzerine R.M.'nin mirasçıları tarafından Manavgat Kadastro Mahkemesinin E.1987/13 sayılı dosyasında açılan davada yargılamaya başlanmıştır.

11. Başvuruculardan, murisleri Fatma Yıldırım'ın vefatı üzerine davaya müdahil olarak katılma talepleri, 19/3/2003 tarihli duruşmada kabul edilmiştir.

12. Manavgat Kadastro Mahkemesi, 17/3/2015 tarihli ve E.1987/13, K.2015/33 sayılı kararıyla davanın kabulüne karar vermiştir.

13. Gerekçeli karar yazılmış olup tebliğ aşamasındadır.

14. Başvurucular, 15/11/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

B. İlgili Hukuk

15. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 30. maddesi ile 21/6/1987 tarih ve 3402 sayılı Kadastro Kanunu’nun 25. maddesinin birinci fıkrası, 28. maddesinin birinci fıkrası, 29. maddesinin birinci, üçüncü ve dördüncü fıkraları, 30. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları, 32. maddesinin birinci fıkrası ve 36. maddesinin birinci fıkrasının son cümlesi (bkz. Güher Ergun ve Tosun Tayfun Ergun, B. No: 2012/12, 17/9/2013, §§ 16-22).

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Mahkemenin 22/6/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvuruculardan 15/11/2013 tarih ve 2013/8343 numaralı bireysel başvuruları incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucuların İddiaları

17. Başvurucular, 18/11/1964 tarihinde Manavgat Tapulama Mahkemesinde murisleri aleyhine açılan kadastro tespitine itiraz davasının halen devam ettiğini, makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

18. Başvuru formu ve eklerinin incelenmesi sonucunda açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

19. Başvurucular, 18/11/1964 tarihinde Manavgat Tapulama Mahkemesinde murisleri aleyhine açılan kadastro tespitine itiraz davasında makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

20. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (Onurhan Solmaz, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lâfzî içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

21. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

22. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda taşınmaz mülkiyeti hakkında Manavgat Kadastro Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasında, 3402 sayılı ve 6100 sayılı Kanunlarda yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

23. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre

değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih 18/11/1964 tarihidir.

24. Başvuruya konu dava, başvuruculaın miras bırakanlarından intikalle takip etmekte oldukları bir uyuşmazlık olup, bu yönüyle makul süre değerlendirmesi bakımından dikkate alınacak sürenin başlangıç anı, mirasçıların yargılamaya katıldığı an değil, somut olayda muris açısından değerlendirmeye esas alınan sürenin başlangıç anıdır (Gülseren Gürdal ve Diğerleri, B. No: 2013/1115, 5/12/2013, § 51).

25. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı başvurunun karara bağlandığı tarihtir (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

26. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, Antalya ili, Manavgat ilçesi, Bingeşik mevkiinde bulunan 39 parsel numaralı taşınmaz için başvuruculaın murisi ve müşterekleri aleyhine, 18/11/1964 tarihinde Manavgat Tapulama Mahkemesinde kadastro tespitine itiraz davası açıldığı, Mahkemece yapılan yargılamada dosyanın noksan ikmalinden sonra geri gönderilmek üzere Tapulama Müdürlüğüne iade edilmesine karar verildiği, bu karar üzerine Antalya Kadastro Müdürlüğünce 39 parsel numaralı taşınmazın tespitine yönelik itirazın kabulüne, tespitin iptali ile taşınmazın başvuruculaın murisinin de aralarında olduğu itiraz edenler adına tespitine karar verildiği, bu tespit üzerine Marmaris Kadastro Mahkemesinin E.1987/13 sayılı dosyasında kadastro tespitine itiraz davası açıldığı, yapılan yargılama sonucunda davanın kabulüne karar verildiği anlaşılmıştır. Gerekçeli kararın yazıldığı ve tebliğ aşamasında olduğu belirlenmiştir.

27. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, başvuruya konu yargılamanın Kadastro Mahkemesi önünde sürdüğü görülmekle, 3402 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanun'a tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve 3402 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (bkz. § 15).

28. Kadastro mahkemesi nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle 3402 sayılı Kanun'da yer alan ve yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde kararlar verilmiştir (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 54-64; Güher Ergun ve Tosun Tayfun Ergun, B. No: 2012/12, 17/9/2013, §§ 53-62; Gülseren Gürdal ve Diğerleri, B. No: 2013/1115, 5/12/2013, §§ 60-67; Haydar İzgi, B. No: 2012/673, 19/12/2013, §§ 37-43).

29. Başvuruya konu davanın taraf sayısı ve mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık niteliğinin bulunduğunu ortaya koymakla birlikte, davaya bütün olarak bakıldığında, 3402 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine tabi bir yargılama sürecine ilişkin somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve yaklaşık elli bir yıldır devam eden

yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

30. Açıklanan nedenlerle, başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

31. Başvurucular, maruz kaldıkları zarar karşılığı olarak toplam 80.000 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmişlerdir.

32. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

33. Başvuruculların tarafı oldukları uyuşmazlığa ilişkin yaklaşık elli bir yıldır devam eden yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvuruculların her birine net 4.800,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

34. Başvurucular tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

35. Başvuruya konu yargılamanın yaklaşık elli bir yıldır devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruculların,

1. Makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiği yönündeki iddialarının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvuruculların her birine net 4.800,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvuruculların tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucular tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCULARA MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculların Maliye Bakanlığına başvuru

tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin Manavgat Kadastro Mahkemesine gönderilmesine,

22/6/2015 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

MUSA PULAT

B. No: 2013/9051 | Karar tarihi: 22.06.2015

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/9051

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUSA PULAT BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/9051)

Karar Tarihi: 22/6/2015

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Kadir ÖZKAYA

Raportör : Murat AZAKLI

Başvurucu : Musa PULAT

Vekili : Av. Ali AYDEMİR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 2/12/1998 tarihinde Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde aleyhine açılan tapu iptali ve tescil davasında makul sürede yargılama yapılmadığını ve bu sürede taşınmazını kullanamadığını, taşınmaz üzerine ihtiyati tedbir konulduğunu belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş, maddi ve manevi tazminat talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 16/12/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 28/2/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından, 13/3/2014 tarihli ara kararı gereğince başvurunun kabul edilebilirlik ve

esas incelemesinin birlikte yapılmasına ve bir örneğinin görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği, görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 14/4/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve UYAP aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

7. H.P., başvurucu aleyhine, 2/12/1998 tarihinde Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı davada; murisi tarafından, kardeşi olan başvurucuya yapılan taşınmaz satışının muvazaalı olduğunu ileri sürerek, başvurucu adına olan tapu kaydının iptali ile murisi adına tapuya tescilini, taşınmazın üçüncü kişilere devrinin önlenmesi amacıyla tedbir konulmasını talep etmiştir.

8. Mahkemece, 15/9/2009 tarih ve E.1998/288, K.2009/612 sayılı kararla davanın reddine karar verilmiştir.

9. Temyiz üzerine Yargıtay 1. Hukuk Dairesinin 14/7/2010 tarih ve E.2010/5153, K.2010/8228 sayılı ilâmıyla; davanın tereke adına açıldığı, davacının, taşınmazın tapu kaydının iptali ile tüm mirasçılar adına tapuya tescilini talep ettiğine göre, olayda elbirliği (iştirak) halinde mülkiyetin söz konusu olduğu, dolayısıyla davaya katılmayan diğer mirasçıların olurlarının alınması ya da miras şirketine temsilci atanarak davanın görülmesi gerektiği belirtilerek, hüküm bozulmuştur.

10. Mahkemece bozma kararına uyularak yapılan yargılama sonunda; 5/12/2012 tarih ve E.2010/1091, K.2012/1113 sayılı kararla; davacının, talebini daraltarak sadece miras payı oranında tapu iptali ve tescil talep ettiği, davanın ispat edilemediği gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir.

11. Başvurucu, 16/12/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

12. Temyiz üzerine, Yargıtay 1. Hukuk Dairesinin 30/4/2014 tarih ve E.2013/20641, K.2014/9057 sayılı ilâmıyla hüküm bozulmuştur.

13. Mahkemece bozma karına uyularak, 28/1/2015 tarih ve E.2014/1060, K.2015/65 sayılı kararla davanın kabulüne hükmedilmiştir.

14. Karar tebliğ aşamasında olup, henüz kesinleşmemiştir.

B. İlgili Hukuk

15. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 30. maddesi, 22/11/2001 tarih ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 706. ve 716. maddeleri, 11/1/2011 tarih ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 237. maddesi, 22/12/1934 tarih ve 2644 sayılı Tapu Kanunu'nun 26. maddesi.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Mahkemenin 22/6/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 16/12/2013

tarih ve 2013/9051 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

17. Başvurucu, 2/12/1998 tarihinde Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde aleyhine açılan tapu iptali ve tescil davasında makul sürede yargılama yapılmadığını, yargılama süresince taşınmazdan faydalanamadığını, taşınmazı üzerine ihtiyati tedbir konulması nedeniyle taşınmazını kullanamadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

18. Başvurucunun yargılamanın uzunluğuyla ilgili şikâyeti açıkça dayanaktan yoksun olmadığı gibi, bu şikâyet için diğer kabul edilemezlik nedenlerinden herhangi biri de bulunmamaktadır. Bu nedenle, başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

19. Başvurucu, 2/12/1998 tarihinde Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde aleyhine açılan tapu iptali ve tescil davasında makul sürede yargılama yapılmadığını, taşınmazı üzerine ihtiyati tedbir konulması nedeniyle taşınmazını kullanamadığını belirterek, adil yargılanma ve mülkiyet haklarının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

20. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

21. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

22. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu, taşınmazın tapu kaydının iptali ile tescil istemiyle Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde açılan davada, 1086 sayılı mülga Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama

faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

23. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih 2/12/1998 tarihidir.

24. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

25. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, 2/12/1998 tarihinde başvurucu aleyhine Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde açılan davada, dava konusu taşınmazın başvurucu adına olan tapu kaydının iptali ile davacı adına tescilinin talep edildiği, Mahkemece tarafların delillerinin toplandığı, tapu kayıtlarının incelendiği, keşif yapılıp bilirkişi raporu alınarak 15/9/2009 tarihinde davanın reddine karar verildiği tespit edilmiştir. Temyiz üzerine, Yargıtay 1. Hukuk Dairesince 14/7/2010 tarihli ilâmla hükmün bozulmasından sonra Mahkemece bozma kararına uyularak, 5/12/2012 tarihinde davanın reddine karar verildiği anlaşılmıştır. Anılan kararın da temyizi üzerine, Yargıtay 1. Hukuk Dairesinin 30/4/2014 tarihli ilâmıyla hükmün bozulduğu, Mahkemece bozma kararına uyularak 28/1/2015 tarihinde davanın kabulüne karar verildiği belirlenmiştir. Kararın tebliğ aşamasında olduğu ve henüz kesinleşmediği anlaşılmıştır.

26. 6100 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir (B.No:2012/13, 2/7/2013, §§ 34-64).

27. Başvuruya konu davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık niteliğinin bulunduğunu ortaya koymakla birlikte, davaya bütün olarak bakıldığında, 1086 sayılı mülga Kanun ve 6100 sayılı Kanun hükümlerine tabi bir yargılama sürecine ilişkin somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve on altı yılı aşkın süredir devam eden yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

28. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

29. Başvurucu ayrıca, uzun süren yargılama ve taşınmaz hakkında verilen ihtiyati tedbir kararı nedeniyle taşınmazını kullanamadığını belirterek, Anayasa'nın 35. maddesinde tanımlanan mülkiyet hakkının ihlal edildiğini iddia etmişse de başvurucunun makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde yukarıda yer verilen tespitler ışığında ve ihtiyati tedbir konulan taşınmazın tapu iptali ve tescil davsının konusu olduğu dikkate alınarak, mülkiyet hakkının ihlal edildiği yönündeki iddialarının ayrıca değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

30. Başvurucu, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlali nedeniyle 100.000,00 TL maddi ve 200.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

31. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

32. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin on altı yılı aşkın süredir devam eden yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 18.300,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

33. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucunun maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

34. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

35. Başvuruya konu yargılamanın on altı yılı aşkın süredir devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun;

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya net 18.300,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesine gönderilmesine,

22/6/2015 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

FEYZULLAH TEMEL VE DİĞERLERİ

B. No: 2013/9060 | Karar tarihi: 22.06.2015

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/9060

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

FEYZULLAH TEMEL VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

Başvuru Numarası: 2013/9060

Karar Tarihi: 22/6/2015

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör Yrd. : Yusuf Enes KAYA

Başvurucular : Feyzullah TEMEL

Mehmet Mustafa TEMEL

Kemal TEMEL

Ali TEMEL

Mehmet Burhan TEMEL

Burhan TEMEL

Ahmet TEMEL

Bedriye EKİNCİ

Medine TEMEL

Yaziya DURAN

Taha TEMEL

Mehmet TEMEL

Mekiye TEMEL

Songül TEMEL

Ekrem TEMEL

Fatma KAYA

Hülya TEMEL

Sabriye TEMEL

Vekilleri : Av. Ali AYDEMİR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucular 12/3/1975 tarihinde Derik Kadastro Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasının halen devam ettiğini, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılamadığını, bu sürede taşınmazlarını kullanamadıklarını, taşınmazlarının gelirlerinden yararlanamadıklarını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşler ve tazminat talep etmişlerdir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvurular, 16/12/2013 ve 24/4/2014 tarihlerinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvuruların Komisyona sunulmasına engel bir durumunun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Komisyon tarafından, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyaların Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Başvurucular Feyzullah Temel, Mehmet Mustafa Temel, Kemal Temel, Ali Temel, Mehmet Burhan Temel, Burhan Temel, Ahmet Temel, Bedriye Ekinci, Medine Temel, Yaziya Duran, Taha Temel, Mehmet Temel ve Mekiye Temel tarafından 2013/9060 sayılı bireysel başvuru dosyası ile başvurucular Songül Temel, Ekrem Temel, Fatma Kaya, Hülya Temel, Sabriye Temel tarafından yapılan 2014/5586 sayılı bireysel başvuru dosyası aralarındaki hukuki ve fiili irtibat nedeniyle birleştirilmiş, incelemeye 2013/9060 sayılı bireysel başvuru dosyası üzerinden devam edilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından 22/1/2015 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir

6. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 20/2/2015 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

7. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Mardin ili Derik ilçesi Derinsu köyünde 1974 yılında yapılan kadastro çalışmaları sonunda 32 ilâ 46, 171, 174, 179, 180, 181 ve 185 parsel numaralı taşınmazlar, başvurucular Burhan Temel, Feyzullah Temel, diğer başvuruculaların murisleri Abdülkadir Temel, Abdülsamet Temel, Seydoş Temel, Mehmet Siraç Temel ve müşterekleri adlarına tespit edilmiştir.

9. Malik olduğunu iddia eden kişilerce tespitin iptali için Tapulama Komisyonu Başkanlığına itiraz edilmiştir.

10. İtirazların Komisyonca reddedilmesi üzerine muterizler tarafından başvurucular Burhan Temel, Feyzullah Temel, diğer başvuruculaların murisleri Abdülkadir Temel, Abdülsamet Temel, Seydoş Temel, Mehmet Siraç Temel ve müşterekleri aleyhine, 12/3/1975 tarihinde Derik Tapulama Mahkemesinin E.1975/100 sayılı dosyasında, 24/3/1975 tarihinde de aynı Mahkemenin E.1975/99, E.1975/101, E.1975/102, E.1975/107, E.1975/108, E.1975/109, E.1975/110, E.1975/111, E.1975/112, E.1975/113, E.1975/115, E.1975/116, E.1975/296 ve E.1957/297 sayılı dosyalarında kadastro tespitine itiraz davaları açılmıştır.

11. Derik Tapulama Mahkemesince, 18/9/1981 tarihinde yukarıda anılan dosyaların E.1975/100 sayılı dava dosyası ile birleştirilmesine karar verilmiştir.

12. Derik Kadastro Mahkemesi, yaklaşık 30 yıllık bir yargılamadan sonra, 22/7/2005 tarih ve E.1975/100, K.2005/7 sayılı kararla, E.1975/100 sayılı dosya ile E.1975/98 sayılı dosyanın birleştirilmesine ve yargılamanın E.1975/98 sayılı dosya üzerinden yürütülmesine karar vermiştir.

13. Mahkeme, 24/11/2006 tarihli duruşmada daha önce birleştirilmesine karar verilen E.1975/100 sayılı dosyanın, E.1975/98 sayılı dava dosyasından konuları arasında hukuki ve fiili bir irtibat bulunmadığı gerekçesiyle tefrikine karar vermiştir.

14. Tefrik kararı üzerine E.1975/100 sayılı dava, Derik Kadastro Mahkemesinin E.2006/6 sayılı dosyasına kaydedilmiştir.

15. Derik Kadastro Mahkemesinin E.2006/6 sayılı dosyasındaki yargılama devam etmektedir.

16. Başvurucular, 16/12/2013 ve 24/4/2014 tarihlerinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

B. İlgili Hukuk

17. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 30. maddesi ile 21/6/1987 tarih ve 3402 sayılı Kadastro Kanunu'nun 25. maddesinin birinci fıkrası, 28. maddesinin birinci fıkrası, 29. maddesinin birinci, üçüncü ve dördüncü fıkraları, 30. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları, 32. maddesinin birinci fıkrası ve 36. maddesinin birinci fıkrasının son cümlesi (Bkz. B. No: 2012/12, 17/9/2013, §§ 16-22).

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

18. Mahkemenin 22/6/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvuruculaların 16/12/2013 tarih ve 2013/9060 numaralı bireysel başvuruları incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvuruculaların İddiaları

19. Başvurucular 12/3/1975 tarihinde Derik Kadastro Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasının halen devam ettiğini, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılamadığını, bu sürede taşınmazlarını kullanamadıklarını, taşınmazlarının gelirlerinden yararlanamadıklarını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

20. Başvuru formu ve eklerinin incelenmesi sonucunda açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

21. Başvurucular 12/3/1975 tarihinde Derik Kadastro Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasının halen devam ettiğini, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılamadığını, bu sürede taşınmazlarını kullanamadıklarını, taşınmazlarının gelirlerinden yararlanamadıklarını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

22. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lâfzî içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

23. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

24. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda taşınmaz mülkiyeti hakkında Derik Kadastro Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasında, 3402 sayılı Kanun ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

25. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih 12/3/1975 tarihidir.

26. Başvuruya konu dava, başvurucular Mehmet Mustafa Temel, Kemal Temel, Ali Temel, Mehmet Burhan Temel, Ahmet Temel, Bedriye Ekinci, Medine Temel, Yaziya Duran, Taha Temel, Mehmet Temel, Mekiye Temel, Songül Temel, Ekrem Temel, Fatma Kaya, Hülya Temel ve Sabriye Temel miras bırakanlarından intikalle takip etmekte oldukları bir uyuşmazlık olup, bu yönüyle makul süre değerlendirmesi bakımından dikkate alınacak sürenin başlangıç anı, mirasçıların yargılamaya katıldıkları an değil, somut olayda muris

açısından değerlendirmeye esas alınan sürenin başlangıç anıdır (B. No: 2013/1115, 5/12/2013, § 51).

27. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

28. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinden, Mardin ili Derik ilçesi Derinsu köyünde 1974 yılında yapılan kadastro çalışmaları sırasında 32 ilâ 46, 171, 174, 179, 180, 181 ve 185 parsel numaralı taşınmazların başvurucular Burhan Temel, Feyzullah Temel, ve diğer başvuruculaın murisleri Abdulkadir Temel, Abdulsamet Temel, Seydoş Temel, Mehmet Siraç Temel ve müşterekleri adına tespit edilmesi üzerine, aleyhine Derik Kadastro Mahkemesinde kadastro tespitine itiraz davaları açıldığı, açılan davaların Mahkemenin E.1975/100 sayılı dosyasında birleştirilmesine karar verildiği, yargılama devam ederken ilk E.1975/100 sayılı dosya ile E.1975/98 sayılı dosyanın birleştirilmesine, daha sonra bu iki dosyanın aralarında hukuki ve fiili bir irtibat bulunmadığı gerekçesiyle tefrikine karar verildiği, tefrik kararı üzerine E.1975/100 sayılı davanın Derik Kadastro Mahkemesinin E.2006/6 sayılı dosyasına kaydedildiği, yargılamanın halen Derik Kadastro Mahkemesinin E.2006/6 sayılı dosyasında devam ettiği ve davanın keşif aşamasında olduğu anlaşılmıştır.

29. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, başvuruya konu yargılamanın Kadastro Mahkemesi önünde sürdüğü görülmekle, 3402 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanun'a tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve 3402 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (bkz. § 17).

30. Kadastro mahkemesi nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle 3402 sayılı Kanun'da yer alan ve yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde kararlar verilmiştir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 54-64; B. No: 2012/12, 17/9/2013, §§ 53-62; B. No: 2013/1115, 5/12/2013, §§ 60-67; 2012/673, 19/12/2013, §§ 37-43).

31. Başvuruya konu davanın taraf sayısı ve mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık niteliğinin bulunduğunu ortaya koymakla birlikte, davaya bütün olarak bakıldığında, 3402 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine tabi bir yargılama sürecine ilişkin somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve kırk yılı aşkın süredir devam eden yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

32. Açıklanan nedenlerle, başvuruculaın Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

33. Başvurucular uzun süren yargılama nedeniyle taşınmazlarını kullanamadıklarını belirterek, Anayasa'nın 35. maddesinde tanımlanan mülkiyet haklarının ihlal edildiğini iddia etmiş olup, başvuruculaın makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiği yönünde

yukarıda yer verilen tespitler ışığında, mülkiyet haklarının ihlal edildiği yönündeki iddialarının ayrıca değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

34. Başvurucular, Songül Temel, Ekrem Temel, Fatma Kaya, Hülya Temel, Sabriye Temel maruz kaldıkları zarar karşılığı olarak ayrı ayrı 100.000,00 TL manevi tazminata ve miktar belirtmeksizin maddi tazminata, başvurucular Feyzullah Temel, Mehmet Mustafa Temel, Kemal Temel, Ali Temel, Mehmet Burhan Temel, Burhan Temel, Ahmet Temel, Bedriye Ekinci, Medine Temel, Yaziya Duran, Taha Temel, Mehmet Temel, Mekiye Temel ayrı ayrı 300.000,00 TL manevi tazminata, toplam 250.000,00 TL maddi tazminata hükmedilmesini talep etmişlerdir.

35. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

36. Başvurucular tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin kırk yılı aşkın süredir devam devam eden yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucular Feyzullah Temel ve Burhan Temel'in her birine net 24.900,00 TL, başvurucular Mehmet Mustafa Temel, Mehmet Burhan Temel, Mekiye Temel, Mehmet Temel, Bedriye Ekinci, Yaziya Duran, Taha Temel'in her birine net 1.600,00 TL, başvurucular Kemal Temel, Ahmet Temel, Medine Temel'in her birine net 2.800,00 TL, başvurucular Songül Temel, Ekrem Temel, Fatma Kaya, Hülya Temel, Sabriye Temel'in her birine net 3.150,00 TL, Ali Temel'e net 6.250,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

37. Başvurucular Feyzullah Temel, Mehmet Mustafa Temel, Kemal Temel, Ali Temel, Mehmet Burhan Temel, Burhan Temel, Ahmet Temel, Bedriye Ekinci, Medine Temel, Yaziya Duran, Taha Temel, Mehmet Temel, Mekiye Temel tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harçtan oluşan yargılama giderinin anılan başvuruculara müştereken ödenmesine, başvurucular Songül Temel, Ekrem Temel, Fatma Kaya, Hülya Temel, Sabriye Temel tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harçtan oluşan yargılama giderinin anılan başvuruculara müştereken ödenmesine ve belirtilen başvuruculara 1.500,00 TL vekâlet ücretinin müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

38. Başvuruya konu yargılamanın kırk yılı aşkın süredir devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruculaların,

1. Makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiği yönündeki iddialarının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucular Feyzullah Temel ve Burhan Temel'in her birine net 24.900,00 TL, başvurucular Mehmet Mustafa Temel, Mehmet Burhan Temel, Mekiye Temel, Mehmet Temel, Bedriye Ekinci, Yaziya Duran, Taha Temel'in her birine net 1.600,00 TL, başvurucular Kemal Temel, Ahmet Temel, Medine Temel'in her birine net 2.800,00 TL, başvurucular Songül Temel, Ekrem Temel, Fatma Kaya, Hülya Temel, Sabriye Temel'in her birine net 3.150,00 TL, Ali Temel'e net 6.250,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE başvuruculaların tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucular Feyzullah Temel, Mehmet Mustafa Temel, Kemal Temel, Ali Temel, Mehmet Burhan Temel, Burhan Temel, Ahmet Temel, Bedriye Ekinci, Medine Temel, Yaziya Duran, Taha Temel, Mehmet Temel, Mekiye Temel tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harçtan oluşan yargılama giderinin anılan başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE, başvurucular Songül Temel, Ekrem Temel, Fatma Kaya, Hülya Temel, Sabriye Temel tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harçtan oluşan yargılama giderinin anılan başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE ve belirtilen başvuruculaların tamamına 1.500,00 TL vekâlet ücretinin MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculaların Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin Derik Kadastro Mahkemesine gönderilmesine,

22/6/2015 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

RAMAZAN ODABAŞI (2)

B. No: 2013/9294 | Karar tarihi: 22.06.2015

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/9294

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

RAMAZAN ODABAŞI BAŞVURUSU (2)

Başvuru Numarası: 2013/9294

Karar Tarihi: 22/6/2015

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör Yrd. : Gökçe GÜLTEKİN

Başvurucu : Ramazan ODABAŞI

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, Ankara ili Polatlı ilçesi Hacıtuğrul köyü 823 ve 827 parsel numaralı taşınmazların miras bırakanına ait olduğu iddiasıyla 13/6/2008 tarihinde Polatlı 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı tapu iptali ve tescil davasında usul ve yasaya uygun yargılama yapılmadığını, yargılamanın halen devam ettiğini ve makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 18/12/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 9/9/2014 tarihinde kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 6/11/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiş, Adalet Bakanlığınca 6/1/2014 tarihli yazı ile görüş sunulmuştur.

6. Adalet Bakanlığı görüşüne karşı başvurucu, 16/1/2014 tarihinde cevap vermiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve UYAP aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, K.U.'ya ait taşınmazların yarı hissesinin noterde düzenlenen vasiyetname ile miras bırakanı N.U.'ya intikal ettiği, Ankara ili Polatlı ilçesi Hacıtuğrul köyü 823 ve 827 parsel numaralı taşınmazların miras bırakanına ait olduğu iddiasıyla 13/6/2008 tarihinde Polatlı 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde Maliye Hazinesi ve K.U. miras şirketi aleyhine açtığı davada tapu kayıtlarının iptal edilerek taşınmazların kendi adına tescilini, bunun mümkün olmaması durumunda tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

9. Mahkemenin, 12/4/2012 tarih ve E.2008/283, K.2012/214 sayılı kararıyla davanın kabulüne karar verilmiştir.

10. Temyiz incelemesi sonucunda ise Yargıtay 8. Hukuk Dairesinin 26/3/2013 tarih ve E.2012/13660, K.2013/4296 sayılı ilâmı ile İlk Derece Mahkemesinin kararı bozulmuştur. Kararın ilgili kısımları şöyledir:

"Dosya arasında bulunan davacı tarafın dayandığı mahkeme ilamları ile toplanan delillere göre davacının K.U.'dan intikalen gelen mallar üzerinde gerek vasiyetname gerek mirasçılık belgesi yolu ile miras hakkı olduğu, annesi H.O.'dan dolayı diğer mirasçıların adına tereke temsilcisinin de buna muvafakat ettiği anlaşılmakta ise de davada dayanılan Polatlı 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin E.1985/408 K.1987/282 sayılı kararında dava konusu 823 ve 827 parsel sayılı taşınmazlara ilişkin bir açıklama veya hüküm bulunmamaktadır. Davacının bu parsellerle ilgili daha sonra açtığı bir dava veya lehine sonuçlanan bir mahkeme ilamı da yoktur. Aynı parsellerle ilgili hasımsız açılan ve usulden redle sonuçlanan Polatlı 2. Asliye Hukuk Mahkemesi'nin 19/12/2009 tarih 2005/249 esas 2009/91 karar sayılı ilamının lehe veya aleyhe sonuç yaratması da düşünülemez. Bu durumda dava konusu parsellerle ilgili olmayan mahkeme ilamının tapuda infazının yapılmamasından Tapu Sicil Müdürlüğü, Kaymakamlık ve Cumhuriyet Savcılığının sorumlu olması da düşünülemez. Bu açıklamalar ve belirlenen olgu karşısında Türk Medeni Kanunu'nun 1007. maddesine göre Hazinenin tazminattan sorumlu tutulması doğru olmamıştır. Aleyhe alınmış bir ilam olmadığına göre K.U.'nun terekesinin de sorumlu tutulmasında isabet bulunmamaktadır. Mahkemece, davacının davasının tümü ile reddine karar verilmesi gerekirken benzer ilamlardan hareketle dosya kapsamına uygun olmayan gerekçe ile yazılı şekilde kabule karar verilmiş olması doğru değildir."

11. Karar düzeltme istemi, aynı Dairenin 18/11/2013 tarih ve E.2013/13771, K.2013/16828 sayılı ilâmı ile reddedilmiştir.

12. Mahkemece bozma kararına uyularak, E.2013/405 sayılı dava dosyasında yargılamaya devam edilmiştir.

13. Başvurucu ve arkadaşı, Polatlı Sulh Hukuk Mahkemesinin E.1978/283, K1983/303 sayılı, mirasçılık belgesi verilmesine dair kararın infaz edilebilmesi için Polatlı 1. Asliye Hukuk

Mahkemesince verilen ve K.U.'nun dava konusu bu iki parsel dışındaki tüm taşınmazları bakımından uygulanan E.1985/408, K.1987/282 sayılı kararının, Ankara ili, Polatlı ilçesi, Hacıtuğrul köyündeki 823 ve 827 parsel numaralı taşınmazlar bakımından da aynen uygulanması istemiyle 17/12/2013 tarihinde Maliye Hazinesi ve F.A. aleyhine Polatlı 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde dava açmıştır.

14. Başvurucu, 18/12/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

15. Mahkemece, 31/12/2013 tarihinde, dava dosyasının Polatlı 2. Asliye Hukuk Mahkemesinin E.2013/405 sayılı dosyasında birleştirilmesine karar verilmiştir.

16. Polatlı 2. Asliye Hukuk Mahkemesinin 29/4/2014 tarih ve E.2013/405, K.2014/203 sayılı kararıyla asıl davanın reddine karar verilmiştir. Mahkeme ayrıca, bozma ilamında değinilen hususlardan hareketle başvurucunun, K.U.'dan intikalen gelen mallar üzerinde gerek vasiyetname, gerek mirasçılık belgesi yolu ile miras hakkı olduğunu, annesi H.O.'dan dolayı diğer mirasçılar adına tereke temsilcisinin de buna muvafakat ettiğini, davaya dayanak yapılan Polatlı 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin E.1985/408 K.1987/282 sayılı kararında dava konusu olan 823 ve 827 parsel numaralı taşınmazlara ilişkin bir açıklama veya hüküm bulunmadığını, davacının bu parsellerle ilgili daha sonra açtığı bir dava veya lehine sonuçlanan bir mahkeme ilamının da olmadığını belirtmiş ve başvurucunun talebinin reddine karar vermiştir.

17. Karar, 12/6/2014 tarihinde başvurucu tarafından temyiz edilmiş olup temyiz incelemesi devam etmektedir.

B. İlgili Hukuk

18. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 30. maddesi, 22/11/2001 tarih ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 705. ve 716. maddeleri.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

19. Mahkemenin 22/6/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 18/12/2013 tarih ve 2013/9294 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

20. Başvurucu, Ankara ili Polatlı ilçesi Hacıtuğrul köyü 823 ve 827 parsel numaralı taşımazların miras bırakanına ait olduğu iddiasıyla 13/6/2008 tarihinde Polatlı 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde Maliye Hazinesi ve K.U. miras şirketi aleyhine açtığı tapu iptali ve tescil davasında usul ve yasaya uygun yargılama yapılmadığını, yargılamanın halen devam ettiğini ve makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

21. Başvuru dilekçesi ve ekleri incelendiğinde, başvurucunun, açtığı tapu iptali ve tescil davasında usul ve yasaya uygun yargılama yapılmadığını, yargılamanın makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürdüğü anlaşılmıştır. Anayasa Mahkemesi, başvurucunun ihlal iddialarına ilişkin nitelendirmesi ile bağlı olmayıp hukuki nitelendirmeyi bizzat yapar. Başvurucunun anılan ihlal iddiaları yargılama sürecinin adil olmadığına ilişkin olduğundan, bu iddiaların tamamı adil yargılanma hakkının ihlali iddiası kapsamında nitelendirilmiştir. Başvurucunun, makul sürede yargılama yapılmadığı yönündeki iddiası ise ayrıca incelenmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Yargılama Sürecinin Adil Olmadığı İddiası

22. Başvurucu, açtığı tapu iptali ve tescil davasında usul ve yasaya uygun yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

23. Bakanlık görüşünde, başvuruya konu davada verilen kararın kesinleşmediği, başvurucu tarafından dile getirilen yasaya uygun yargılama yapılmadığı iddiasına ilişkin kanun yollarının tüketilip tüketilmediği yönünde bir değerlendirme yapılması gerektiği belirtilmiştir.

24. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında, başvuru yollarının tüketildiğini bildirmiştir.

25. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

". Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır."

26. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir."

27. Anılan Anayasa ve Kanun hükümleri uyarınca Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, "ikincil nitelikte bir kanun yolu" olup bu yola başvurulmadan önce kural olarak olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır.

28. Temel hak ve özgürlüklere saygı, devletin tüm organlarının uyması gereken bir ilke olup bu ilkeye uygun davranılmadığı takdirde, ortaya çıkan ihlale karşı öncelikle yetkili idari mercilere ve derece mahkemelerine başvurulmalıdır (B. No: 2013/8674, 16/10/2014, § 29).

29. Bireysel başvurunun ikincil niteliği gereği, başvurucunun, temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarını öncelikle yetkili idari mercilere ve derece mahkemelerine usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve kanıtları zamanında bu mercilere sunması, aynı zamanda bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir. Bu şekilde olağan denetim mekanizmaları önünde ileri sürülüp takip edilmeyen temel hak ve özgürlüklerin ihlaline ilişkin iddialar, Anayasa Mahkemesi önünde bireysel başvuru konusu yapılamaz (B. No: 2012/946, 26/3/2013, § 19).

30. Başvuru konusu olayda, başvurucu 13/6/2008 tarihinde Polatlı 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı tapu iptali ve tescil davasında ilgili tapuların iptal edilerek taşınmazların kendi adına tescilini, bunun mümkün olmaması durumunda tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

31. Mahkemenin, 12/4/2012 tarihli kararıyla davanın kabulüne karar verildiği, temyiz incelemesi sonucunda Yargıtay 8. Hukuk Dairesinin 26/3/2013 tarihli ilâmı ile İlk Derece Mahkemesi kararının bozulduğu, karar düzeltme isteminin ise aynı Dairenin 18/11/2013 tarihli ilâmı ile reddedildiği, Polatlı 2. Asliye Hukuk Mahkemesince bozmaya uyularak yargılamaya devam edildiği, başvurucu ve arkadaşı tarafından 17/12/2013 tarihinde Polatlı 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde açılan davanın Polatlı 2. Asliye Hukuk Mahkemesinin E.2013/405 sayılı dosyasında birleştirildiği, yapılan yargılama sonunda Mahkemenin

29/4/2014 tarihli kararıyla asıl ve birleşen davanın reddine karar verildiği, hükmün, 12/6/2014 tarihinde başvurucu tarafından temyiz edildiği ve temyiz incelemesinin halen devam ettiği anlaşılmıştır.

32. Başvurucu her ne kadar usul ve yasaya uygun yargılama yapılmadığını, bu nedenle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüşse de ihlal iddialarına konu yargılamanın halen devam ettiği ve söz konusu iddiaların temyiz incelemesinde ileri sürülebileceği, bu anlamda başvuru yollarının tüketilmediği belirlenmiştir.

33. Açıklanan nedenlerle, hukuk sisteminde düzenlenen başvuru yolları usulüne uygun olarak tüketilmeden temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddiasının bireysel başvuru konusu yapıldığı anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "başvuru yollarının tüketilmemiş olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Yargılamanın Süresinin Makul Olmadığı İddiası

34. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun bu kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

35. Başvurucu 13/6/2008 tarihinde Polatlı 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı tapu iptali ve tescil davasında yargılamanın makul sürede tamamlanmadığını belirterek, Anayasa'nın 36. maddesinde tanımlanan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

36. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

37. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41-45).

38. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu, tapu iptali ve tescil davasında, 1086 sayılı mülga Hukuk Usulü

Muhakemeleri Kanunu ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

39. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih 13/6/2008'dir.

40. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı bireysel başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

41. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde 13/6/2008 tarihinde Polatlı 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde açılan davada, 12/4/2012 tarihinde davanın kabulüne karar verildiği, temyiz incelemesi sonucunda Yargıtay 8. Hukuk Dairesinin 26/3/2013 tarihli ilâmı ile İlk Derece Mahkemesi kararının bozulduğu, karar düzeltme isteminin ise aynı Dairenin 18/11/2013 tarihli ilâmı ile reddedildiği, Polatlı 2. Asliye Hukuk Mahkemesince bozmaya uyularak yargılamaya devam edildiği, başvurucu ve arkadaşının 17/12/2013 tarihinde Maliye Hazinesi ve F.A. aleyhine Polatlı 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı davanın, aralarında hukuki ve fiili bağlantı olduğu gerekçesiyle Polatlı 2. Asliye Hukuk Mahkemesindeki dava ile birleştirildiği, yapılan yargılamada Mahkemenin 29/4/2014 tarihli kararıyla davaların reddine karar verildiği, kararın 12/6/2014 tarihinde temyiz edildiği ve temyiz incelemesinin halen devam ettiği anlaşılmıştır.

42. 6100 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 34-64).

43. Başvuruya konu tapu iptali ve tescil davasının incelenmesinde; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı, yargılamanın uzun sürmesinde, başvurucuya atfedilecek bir kusur bulunmadığı anlaşılmakta olup, söz konusu yaklaşık yedi yıldır devam eden yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

44. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

45. Başvurucu, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edilmesi nedeniyle 246.955,83 TL maddi, 500.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

46. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

47. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yaklaşık yedi yıldır devam eden yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında başvurucuya net 5.000,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

48. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucunun maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

49. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

50. Başvuruya konu yargılamanın yaklaşık yedi yıldır devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Yargılama sürecinin adil olmadığı yönündeki iddiasının başvuru yollarının tüketilmemiş olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

3. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya net 5.000,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE başvurucunun diğer taleplerinin reddine,

C. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harçtan oluşan yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin Yargıtaya gönderilmesine,

22/6/2015 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

HAYRETTİN SAVAŞ

B. No: 2013/9810 | Karar tarihi: 22.06.2015

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/9810

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HAYRETTİN SAVAŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/9810)

Karar Tarihi: 22/6/2015

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Kadir ÖZKAYA

Raportör Yrd. : Gizem Ceren DEMİR KOŞAR

Başvurucu : Hayrettin SAVAŞ

Vekili : Av. Halil ÇETİN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 20/10/2005 tarihinde açtığı hizmet tespiti davasında, Mahkemeye sunulan delillerin dikkate alınmayarak hizmet sürelerinin gerçekte olduğundan düşük tespit edildiğini ve yargılamanın makul sürede tamamlanmadığını belirterek, sosyal güvenlik hakkı, adil yargılanma hakkı ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüş, ihlalin ortadan kaldırılmasını ve Mahkeme kararının iptalini talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 27/11/2013 tarihinde Yenice Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede dosyanın Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 10/6/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 4/7/2014 tarihinde, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas

incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 17/7/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, hizmet sürelerinin Sosyal Güvenlik Kurumuna (SGK) eksik bildirildiği iddiasıyla, SS Koruköy Tarımsal Kalkınma Kooperatifi ve SGK aleyhine 20/10/2005 tarihinde hizmet tespiti davası açmış ve davalı Kooperatife ait iş yerinde 30/6/1997 tarihinden itibaren çalıştığının tespit edilmesini talep etmiştir.

8. Yenice Asliye Hukuk Mahkemesi (İş Mahkemesi sıfatıyla), 13/12/2011 tarih ve E.2005/151, K.2011/166 sayılı kararıyla, davanın kısmen kabulüne, başvurucunun toplamda 806 gün SGK sigortalısı olarak çalıştığının tespitine hükmetmiştir.

9. Tarafların temyiz istemi üzerine karar, Yargıtay 21. Hukuk Dairesinin 19/9/2013 tarih ve E.2012/8224, K.2013/16425 sayılı ilâmıyla onanmıştır.

10. Onama kararı, 28/10/2013 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiş, başvurucu 27/11/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

11. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 30. maddesi ve 447. maddesinin (1) numaralı fıkrası, 30/1/1950 tarih ve 5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu'nun 1. maddesinin birinci fıkrası, 7. maddesinin birinci fıkrası ve 15. maddesi (Bkz. B. No: 2013/6792, 18/6/2014, §§ 16–20).

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

12. Mahkemenin 22/6/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 27/11/2013 tarih ve 2013/9810 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

13. Başvurucu, 20/10/2005 tarihinde açtığı hizmet tespiti davasında, Mahkemeye sunulan delillerin dikkate alınmayarak hizmet sürelerinin gerçekte olduğundan düşük tespit edildiğini ve yargılamanın makul sürede tamamlanmadığını belirterek, sosyal güvenlik hakkı, adil yargılanma hakkı ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

14. Başvuru dilekçesi ve ekleri incelendiğinde başvurucunun; açtığı hizmet tespiti davasında delillerin hatalı değerlendirilmesi sonucunda hizmet sürelerinin eksik tespit edilmesi nedeniyle, sosyal güvenlik hakkı, adil yargılanma hakkı ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürdüğü anlaşılmaktadır. Anayasa Mahkemesi, başvurucunun ihlal iddialarına ilişkin nitelendirmesi ile bağlı olmayıp hukuki nitelendirmeyi bizzat yapar. Başvurucunun anılan iddiaları yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığına yönelik olup, bu iddiaların tamamı

adil yargılanma hakkının ihlali iddiası kapsamında değerlendirilmiştir. Başvurucunun, makul sürede yargılama yapılmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlali iddiası ise ayrıca değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Yargılamanın Sonucu İtibarıyla Adil Olmadığı İddiası

15. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz."

16. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, ... açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

17. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvurular kapsamında değerlendirilen kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği kurala bağlanmıştır.

18. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda bariz takdir hatası veya açık keyfilik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular, bariz takdir hatası veya açık keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

19. Başvurucu, başvuruya konu davada Mahkemece, tanık beyanlarının ve bilirkişi raporlarına yapılan itirazların dikkate alınmadığını, bu nedenle hizmet sürelerinin eksik tespit edildiğini belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

20. Başvurucunun, çalışma sürelerinin SGK'ya eksik bildirildiği iddiasıyla açtığı hizmet tespiti davasında yapılan yargılamada Mahkemece; dava ve cevap dilekçelerinin incelendiği, tanık beyanlarının alınarak, bilirkişi raporu incelemesi yapılmasına karar verildiği anlaşılmıştır. Mahkemece, raporun okunmasından sonra başvurucunun bilirkişi raporuna yaptığı itirazların dikkate alınarak yeni bir bilirkişi raporu aldırıldığı, iki raporun çelişkili olması nedeniyle üç kişilik bilirkişi kurulundan yeni bir rapor alındığı, başvurucunun söz konusu rapora da itiraz etmesi üzerine bilirkişi kurulundan ek rapor alındığı ve tüm dosya kapsamı doğrultusunda, davanın kısmen kabulüne karar verildiği belirlenmiştir. Söz konusu kararın, Yargıtay 21. Hukuk Dairesi tarafından usul ve yasaya uygun bulunarak onandığı anlaşılmıştır.

21. Mahkemenin gerekçesi ve başvurucunun iddiaları incelendiğinde, iddiaların özünün Derece Mahkemesi tarafından delillerin değerlendirilmesinde ve hukuk kurallarının yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmış olup, Mahkemenin kararında bariz takdir hatası veya açık keyfilik oluşturan herhangi bir durum da tespit edilememiştir.

22. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, Derece Mahkemesi kararının bariz takdir hatası veya açık keyfilik de içermediği anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Yargılamanın Makul Sürede Tamamlanmadığı İddiası

23. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun bu kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

24. Başvurucu, 20/10/2005 tarihinde açtığı hizmet tespiti davasının makul sürede tamamlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

25. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, esasen Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

26. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41-45).

27. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, hizmet tespiti davasının söz konusu olduğu görülmekle, 5521 sayılı Kanun ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

28. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih 20/10/2005 tarihidir.

29. Sürenin bitiş tarihi ise, yargılamanın sona erme tarihidir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §

52). Bu kapsamda, somut yargılama faaliyeti açısından sürenin bitiş tarihinin, tarafların temyiz talebi üzerine Yargıtay 21. Hukuk Dairesince hükmün onandığı 19/9/2013 tarihi olduğu anlaşılmaktadır.

30. Makul sürede yargılanma hakkına ilişkin olarak yapılan değerlendirmede önemli bir ölçüt olan başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği kriteri çerçevesinde, gerek bireylerin ekonomik geleceği gerek çalışma barışı açısından arz ettiği önem nazara alındığında, iş uyuşmazlıklarının ivedilikle çözülmesi hususunda yargı organlarının özel bir itina göstermesi gerekmektedir. Bu nedenle kanun koyucu iş hukukunun çalışanı koruyucu niteliğini ve iş davalarının özelliklerini dikkate alarak genel mahkemelerin dışında sözlü yargılama usulüne tabi özel bir iş yargılaması sistemi ihdas ederek iş davalarının, konunun uzmanı mahkemelerce mümkün olduğunca hızlı, basit ve ucuz bir biçimde sonuçlandırılmasını amaçlamıştır (B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 59).

31. 6100 sayılı Kanun'un 447. maddesiyle daha önce yürürlüğe girmiş olan kanunlarda yer alan sözlü ve seri yargılama usulleri kaldırılmış ve bunun yerine iş hukuku uyuşmazlıklarına da uygulanmak üzere basit yargılama usulü getirilmiştir. Basit yargılama usulü yazılı yargılama usulünden daha basit ve çabuk işleyen, daha kısa bir incelemeye ihtiyaç duyan ve daha kolay bir inceleme ile sonuçlandırılabilecek dava ve işler için kabul edilmiş bir yargılama usulüdür (B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 64-65).

32. Başvuruya konu yargılama süreci incelendiğinde; yargılamanın, iş ilişkisinden doğan uyuşmazlıkların niteliği, başvurucu açısından taşıdığı değer ve başvurucunun davadaki menfaati dikkate alındığında makul görülemeyecek derecede uzun bir süre olan yedi yıl on ay yirmi dokuz günde tamamlandığı, yargılamanın uzamasında büyük oranda bilirkişi raporlarının temininde geçen sürelerin etkili olduğu anlaşılmaktadır.

33. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, başvuruya konu yargılama sürecinin iş mahkemesi önünde görüldüğü anlaşılmakla, 5521 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanun'a tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve 5521 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (bkz. § 11).

34. 5521 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir (B. No: 2013/3442, 20/3/2014, §§ 33-55).

35. Başvuruya konu davada yer alan kişi sayısı ve davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği çerçevesinde davaya bütün olarak bakıldığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu yedi yıl on ay yirmi dokuz günlük yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

36. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanunun 50. Maddesi Yönünden

37. Başvurucu, adil yargılanma hakkının ihlal edilmesi nedeniyle ihlalin ortadan kaldırılmasını ve Mahkeme kararının iptalini talep etmiştir.

38. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir. Ancak yerindelik denetimi yapılamaz, idari eylem ve işlem niteliğinde karar verilemez.

Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

39. 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrasında, esas inceleme sonunda ihlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedileceği belirtilmiş, ancak yerindelik denetimi yapılamayacağı, idari eylem ve işlem niteliğinde karar verilemeyeceği hüküm altına alınmıştır.

40. Başvuru konusu olayda, başvurucunun makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. Bununla birlikte, başvuruya konu olan yargılama sürecinin kesinleşerek sona erdiği dikkate alındığında, başvurucunun da tazminat talebi bulunmaması nedeniyle ihlalin tespiti dışında sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gereken bir husus bulunmadığı anlaşılmaktadır.

41. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığı yönündeki iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucunun diğer taleplerinin reddine,

D. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

22/6/2015 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

NEVZAT ALBAYRAK VE DİĞERLERİ

B. No: 2013/9822 | Karar tarihi: 22.06.2015

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/9822

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

NEVZAT ALBAYRAK VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/9822)

Karar Tarihi: 22/6/2015

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Kadir ÖZKAYA

Raportör : Aliye YILDIZ VARSIN

Başvurucular : 1. Nevzat ALBAYRAK

: 2. Şenol ALBAYRAK

: 3. Turgay ALBAYRAK

: 4. Nuray POLAT

Vekilleri : Av. Adil AKTAY

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucular, maliki oldukları arazinin kamulaştırılması nedeniyle açılan bedel tespiti ve tescil davasında araziye gerçek değerinden düşük bir bedel tayin edilmesi, faize hükmedilmemesi ve yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle adil yargılanma ve mülkiyet hakları ile eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talebinde bulunmuşlardır.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 26/12/2013 tarihinde Mersin 3. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm İkinci Komisyonunca 30/5/2014 tarihinde kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına ve dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 24/10/2014 tarihinde, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına ve bir örneğinin görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Adalet Bakanlığınca, 25/11/2014 tarihli yazı ile Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvuruculara ait taşınmazın da bulunduğu Ermenek İlçesinde, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının 10/4/2002 tarih ve 1572 sayılı tasdikli projesi kapsamında Ermenek Barajı ve HES tesisleri projesi ve göl sahası inşaatı yapılması planlanmış ve 13/7/2006 tarihinde Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünce (İdare) kamu yararı ve kamulaştırma kararı alınmıştır. Bakanlar Kurulu'nun baraj ve HES projesine ilişkin 2009/14599 sayılı acele kamulaştırma kararı 31/1/2009 tarih ve 27127 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

8. İdare, başvuruculara ait taşınmaza acele kamulaştırma yoluyla el konulması ve kamulaştırma bedelinin tespiti talebiyle dava açmıştır. Ermenek Asliye Hukuk Mahkemesi, 25/5/2009 tarih ve E.2009/69, K.2009/404 sayılı kararı ile bilirkişi raporuna dayanarak el koyma bedelini 5.045,35 TL olarak belirleyerek bedelin başvurucuya ödenmesine ve bahsedilen taşınmaza acele el konulmasına karar vermiştir.

9. İdare tarafından 5/5/2010 tarihinde açılan kamulaştırma bedelinin tespiti ve taşınmazın tescili davasında Mahkeme, bilirkişiler eşliğinde kamulaştırma konusu taşınmaz üzerinde keşif yapmış, bilirkişiler, taşınmazın özelliklerini gözeterek ve 2010 yılı fiyat, masraf ve verim verilerini kullanarak taşınmazın toplam değerini 30.576,35 TL olarak belirlemiştir.

10. Mahkeme, 12/10/2012 tarih ve E.2010/409, K.2012/1120 sayılı kararı ile, Yargıtay 18. Hukuk Dairesi içtihadı doğrultusunda yapılan keşif ve bilirkişi raporunda yer alan hususlara göre, taşınmazın değerini 30.576,35 TL olarak tespit etmiş ve acele el koyma kararı sonrası ödenen bedeli mahsup ile bakiye 25.531,00 TL'nin başvuruculara ödenmesine, taşınmazın tapu kaydının iptali ile idare adına tapuya kayıt ve tesciline karar vermiştir.

11. Temyiz üzerine karar, Yargıtay 18. Hukuk Dairesinin 2/4/2013 tarih ve E.2013/3100, K.2013/5394 sayılı ilamı ile onanmıştır.

12. Başvuruculaların karar düzeltme talebi, aynı Dairenin 10/10/2013 tarih ve E.2013/12627, K.2013/13461 sayılı ilamı ile reddedilmiştir.

13. Anılan karar, başvuruculara 28/11/2013 tarihinde tebliğ edilmiştir.

14. Başvurucular 26/12/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

B. İlgili Hukuk

15. 4/11/1983 tarih ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nun "Kamulaştırma bedelinin mahkemece tespiti ve taşınmaz malın idare adına tescili" kenar başlıklı 10. maddesinin ilgili

kısımları şöyledir:

“Kamulaştırmanın satın alma usulü ile yapılamaması halinde idare, … asliye hukuk mahkemesine müracaat eder ve taşınmaz malın kamulaştırma bedelinin tespitiyle, … idare adına tesciline karar verilmesini ister.

Mahkeme, idarenin başvuru tarihinden itibaren en geç otuz gün sonrası için belirlediği duruşma gününü, … taşınmaz malın malikine … bildirerek duruşmaya katılmaya çağırır. Duruşma günü idareye de tebliğ olunur.

…

Mahkemece yapılan duruşmada tarafların bedelde anlaşamamaları halinde hakim, en geç on gün içinde keşif ve otuz gün sonrası için de duruşma günü tayin ederek, 15 inci maddede sayılan bilirkişiler marifetiyle ve tüm ilgililerin huzurunda taşınmaz malın değerini tespit için mahallinde keşif yapar…

Bilirkişiler, taraflar ve diğer ilgililerin beyanını da dikkate alarak, 11 inci maddedeki esaslar doğrultusunda taşınmaz malın değerini belirten raporlarını onbeş gün içinde mahkemeye verirler. Mahkeme bu raporu, duruşma günü beklenmeksizin taraflara tebliğ eder. Yapılacak duruşmaya hakim, taraflar veya vekillerini ve bilirkişileri çağırır. Bu duruşmada tarafların bilirkişi raporlarına varsa itirazları dinlenir ve bilirkişilerin bu itirazlara karşı beyanları alınır.

Tarafların bedelde anlaşamamaları halinde gerektiğinde hakim tarafından onbeş gün içinde sonuçlandırılmak üzere yeni bir bilirkişi kurulu tayin edilir ve hakim, tarafların ve bilirkişilerin rapor veya raporları ile beyanlarından yararlanarak adil ve hakkaniyete uygun bir kamulaştırma bedeli tespit eder. Mahkemece tespit edilen bu bedel, taşınmaz mal, kaynak veya irtifak hakkının kamulaştırılma bedelidir. … İdarece, kamulaştırma bedelinin hak sahibi adına yatırıldığına … dair makbuzun ibrazı halinde mahkemece, taşınmaz malın idare adına tesciline ve kamulaştırma bedelinin hak sahibine ödenmesine karar verilir ve bu karar, tapu dairesine ve paranın yatırıldığı bankaya bildirilir. Tescil hükmü kesin olup tarafların bedele ilişkin temyiz hakları saklıdır.

(Ek fıkra: 11/04/2013-6459 S.K./6. md) Kamulaştırma bedelinin tespiti için açılan davanın dört ay içinde sonuçlandırılamaması hâlinde, tespit edilen bedele bu sürenin bitiminden itibaren kanuni faiz işletilir.

…

14 üncü maddede belirtilen süre içinde, kamulaştırma işlemine karşı hak sahipleri tarafından idari yargıda iptal davası açılması ve idari yargı mahkemelerince de yürütmenin durdurulması kararı verilmesi halinde mahkemece, idari yargıda açılan dava bekletici mesele kabul edilerek bunun sonucuna göre işlem yapılır.

…”

16. 2942 sayılı Kanun’un 24/4/2001 tarih ve 4650 sayılı Kanunla değişik 11. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

“Taşınmaz malın değerinin tespitinde, kamulaştırmayı gerektiren imar ve hizmet teşebbüsünün sebep olacağı değer artışları ile ilerisi için düşünülen kullanma şekillerine göre getireceği kâr dikkate alınmaz.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

17. Mahkemenin 22/6/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucuların 26/12/2013 tarih ve 2013/9822 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucuların İddiaları

18. Başvurucular, maliki oldukları taşınmazın idarece kamulaştırılması işlemleri sırasında idarenin taşınmaza hemen ihtiyacı olduğunu belirterek 2942 sayılı Kanun'un 27. maddesi uyarınca değer tespiti yapılması ve el konulması talebiyle açtıkları davada taşınmazın değerinin tespit edildiğini, buna karşın idarenin, yasal süresi içerisinde 2942 sayılı Kanun'un 10. maddesi uyarınca kamulaştırma davasını açmadığını, AİHM kriterlerine göre bedel tespiti ile kamulaştırma işlemi arasında geçmesi gerekli makul sürenin aşıldığını, bilirkişice kamulaştırma bedeli tespit edilirken yalnızca taşınmazın bulunduğu ilçenin verileri dikkate alınarak hesap yapılması gerekli olduğu halde, komşu ilçelerin tarım müdürlüğü verileri de dikkate alınarak hesap yapıldığını, kamulaştırma işlemi nedeniyle mülkiyet haklarına yapılan müdahalenin ve tespit edilen bedelin orantılı olmadığını, uygulanması gerekli faizin düşük hesaplandığını, aynı mahkemenin benzer kararlarında yerleşik Yargıtay uygulamasını da dikkate alarak bedel tespiti yaptığı halde, kendilerine ait taşınmazın değerini eksik hesap ettiğini, acele kamulaştırma sonrasında taşınmaz su altında kaldığından delillerin yok edildiğini belirterek, Anayasa'nın 35., 36. ve 46. maddelerinde tanımlanan haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve maddi tazminat talebinde bulunmuşlardır.

.B. Değerlendirme

19. Başvurucular, somut başvuruya konu bedel tespiti ve tescil davasıyla ilgili yukarıda sıralanan şikâyetleri nedeniyle Anayasa'nın 35., 36. ve 46. maddelerinde tanımlanan haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir. Anayasa Mahkemesi, başvurucuların ihlal iddialarına ilişkin nitelendirmesi ile bağlı olmayıp, somut dava ve buna bağlı olayların özelliklerine göre olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder.

20. Başvurucular, diğer ilçelerde kamulaştırma bedelinin tespitinde sadece ilçe tarım müdürlüğü verileri dikkate alınıp bedel tespiti yapılırken Ermenek ilçesindeki taşınmazlarda Ermenek ilçesiyle birlikte çevre ilçeler ile Karaman ili tarım müdürlükleri verilerinin ortalamasının "mevki" olarak değerlendirilip bedel tespitinde kullanılmasının mülkiyet ve adil yargılanma haklarını ihlal ettiğini ileri sürmüşlerse de başvurucuların bahse konu şikâyetinin özünün mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin kanunilik şartını ihlal ettiği iddiası olduğu anlaşıldığından bu konuda ayrıca adil yargılanma (hakkaniyete uygun yargılanma) hakkı yönünden inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

21. Başvuruculara kamulaştırma bedeline faiz uygulanmadığı yönündeki şikâyetleri mülkiyet hakkında ölçülülük ilkesi yönünden, yargılamanın olması gerekenden uzun sürmesine dair şikâyetleri makul sürede yargılanma hakkı yönünden incelenecektir. Başvuruculara özel hayatın gizliliği ve delillerin yok edilmesine yönelik şikâyetleri ise ayrıca incelenecektir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Yargılamanın Makul Sürede Sonuçlandırılmadığı İddiası

22. Başvurucular, 2942 sayılı Kanun'un 10. maddesine göre 105 günde tamamlanması gereken kamulaştırma bedelinin tespiti davasının daha uzun sürede tamamlandığını

belirterek makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

23. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

24. Anayasa'nın "Duruşmaların açık ve kararların gerekçeli olması" kenar başlıklı 141. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir."

25. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir."

26. Makul sürede yargılanma hakkı adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, davaların makul sürede sonuçlandırılması da yargının görevidir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 39).

27. Makul süre incelemesinde; yargılamaya intikal eden maddi vakıalar ve ispat araçlarından oluşan dava malzemesinin veya uygulanacak hukuk kurallarının karmaşık olması; tarafların genel olarak yargılama sürecindeki tutumları; yargılama sürecinin uzamasındaki etkileri ve usuli haklarını kullanırken gereken dikkat ve özeni gösterip göstermedikleri; yargı makamları yanında dava süreciyle ilgili kamu gücü kullanan tüm devlet organlarına atfedilebilir yapısal sorunlar ve organizasyon eksikliğinden kaynaklanan bir gecikme olup olmadığı ve yargılamanın süratle sonuçlandırılması hususunda gerekli özenin gösterilip gösterilmediği; başvurucu için hukuki korumanın bir an önce gerçekleştirilmesindeki yararının ne olduğu gibi davanın niteliği ve niceliğine ilişkin birçok hususun birlikte değerlendirilerek karar verilmesi gerekmektedir (B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 58).

28. Taraflar için 2942 sayılı Kanun'un 10. maddesinde kamulaştırma bedelinin tespiti davalarının sonuçlandırılması için öngörülen süreler mahkemelere yönelik süreler olduğundan düzenleyici nitelikte olup, mahkemeler bu sürede davayı sonuçlandıramasalar da daha sonra verdikleri kararların geçerli olduğunda şüphe yoktur. 2942 sayılı Kanun'un gereği yapılması gereken duruşmalar ve duruşma aralıkları, bilirkişi raporlarının beklenmesi ve tebligat işlemleri göz önünde bulundurulduğunda, bu sürelerin aşılabileceği görülmektedir (B. No: 2013/817, 19/12/2013, §§ 47- 48).

29. Nitekim AİHM de, benzer şekildeki düzenleyici sürelerin yargılama süresini kısaltma amacı taşıdığını vurgulamaktadır. AİHM, ulusal mahkemelerin yasal süreye riayetlerine ilişkin yerel mevzuatı nasıl yorumladıklarını ve uyguladıklarını denetlemenin görevi olmadığını belirterek davaların "makul süre" içerisinde sonuçlanıp sonuçlanmadığını tespit etmek amacıyla yargılama süresinin bütününü ele almakta ve bu sürenin Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasına uygun olup olmadığıyla sınırlı bir inceleme yapmaktadır. (Bkz., Çalık/Türkiye, B. No: 3675/07, 31/8/2010; Dildirim ve Diğerleri/Türkiye, B. No: 42927/10, 12/3/2013).

30. Başvuru konusu olayda, davacı idare tarafından 5/5/2010 tarihinde açılan kamulaştırma bedelinin tespiti ve tescil davasında Mahkeme, yaklaşık 29 ay sonra 12/10/2012 tarihinde davanın kabulüne karar vermiş, taraflarca temyiz edilen karar Yargıtay 18. Hukuk Dairesinin 2/4/2013 tarihli ilamı ile onanmış, karar düzeltme talebi aynı Dairenin 10/10/2013 tarihli ilamıyla reddedilmiştir. Başvuruya konu kamulaştırma bedelinin tespiti davasında ilk derece mahkemesi ve temyiz mahkemesinin ihtilaf konusu olayla ilgili tutumunun özel bir karmaşıklık göstermediği, yargılamanın iki dereceli yargılama prosedüründe toplam 41 ay sürdüğü, ilk derece mahkemesinin bu süre zarfında, başvurucuların ve idarenin iddialarına ilişkin karar vermek için davanın esasını incelediği, bedel tespitine esas verileri topladığı, bilirkişi raporuna başvurduğu, taraflara itiraz için süre verdiği, tarafların itirazlarını dikkate aldığı, davanın temyiz ve karar düzeltme incelemesinin 12 ayda tamamlandığı görülmüş ve yargılama süresinin bütünü dikkate alındığında mahkemeler nezdinde başvurucuların haklarını ihlal edecek şekilde gecikme olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

31. Açıklanan nedenlerle, başvurucuların makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Mahkemeye Erişim Hakkının İhlali İddiası

32. Başvurucular yargılama giderlerinin bir kısmının kendilerine yükletildiğini, bu nedenle alacakları tazminat miktarının azaldığını, ayrıca karar düzeltme taleplerinin reddedilmesi nedeniyle ceza ödediklerini belirterek adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

33. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, … açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

34. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre Mahkemece açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemez olduğuna karar verilebilir. Başvurucunun ihlal iddialarını kanıtlayamadığı, iddialarının salt kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin olduğu, temel haklara yönelik bir müdahalenin olmadığı veya müdahalenin meşru olduğu açık olan başvurular ile karmaşık veya zorlama şikâyetlerden ibaret başvurular açıkça dayanaktan yoksun kabul edilebilir.

35. Mahkemeye erişim hakkı, bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelmektedir. Kişinin mahkemeye başvurmasını engelleyen veya mahkeme kararını anlamsız hale getiren, bir başka ifadeyle mahkeme kararını önemli ölçüde etkisizleştiren sınırlamalar mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52). Hukuki konularda mahkemelerde dava açma hakkı anlamına gelen mahkemeye erişim hakkı "mahkemeye gitme hakkı"nı da kapsamaktadır (Burdov/Rusya, B. No: 59498/00, 7/5/2002, § 34; Ülger/Türkiye, B. No: 25321/02, 26/6/2007, § 38).

36. Mahkemeye erişim hakkı, kural olarak mutlak bir hak olmayıp, sınırlandırılabilen bir haktır. Bununla birlikte getirilecek sınırlandırmaların, hakkın özünü zedeleyecek şekilde kısıtlamaması, meşru bir amaç izlemesi, açık ve ölçülü olması ve başvurucu üzerinde ağır bir yük oluşturmaması gerekir (B. No: 2013/1613, 2/10/2013, § 38). Ulaşılmak istenen kamu yararının gerekleri ile bireylerin temel hakları arasında gözetilmesi gereken adil dengeyi

bozan ve başvuranlara çok yüksek bir külfet yükleyen düzenlemeler mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir.

37. Hukuk yargılamalarında uygulanan ve AİHM kararlarında da geçen "kaybeden öder" ilkesi; tarafların yargılamadaki başarı oranına göre kazanılan veya kaybedilen değer oranında lehine veya aleyhine mahkeme masraflarının hükmedilmesine ilişkin düzenlemeleri ifade eder (B. No: 2013/1793, 18/9/2014, § 50).

38. AİHM, bu ilke gereği muhtemel davacıları mahkeme önüne abartılı talepler getirmekten vazgeçirdiği için mahkemeye erişim hakkını engelleyici bir sonuç doğurabilecek nitelikteki düzenlemelerin tek başına adil yargılanma hakkıyla çelişmeyeceğini, bununla birlikte davanın koşulları çerçevesinde hesaplanan masrafın miktarının bu hakkın engellenip engellenmediğini tespitte önemli bir faktör olduğunu (Stankov/Bulgaristan, 68490/01, 12/7/2007, § 52) kabul etmektedir.

39. Öte yandan gereksiz başvuruların önlenerek dava sayısının azaltılması ve böylece mahkemelerin fuzuli yere meşgul edilmeksizin uyuşmazlıkların makul sürede bitirebilmesi amacıyla karar düzeltme istemlerinin reddi halinde uygulanan ve yüksek miktarlı olmayan cezalar, başvurucular üzerinde aşırı bir yük oluşturmadığı gibi, bu yola başvurulmasını imkânsız hale getirmediği veya aşırı derecede zorlaştırmadığından mahkemeye erişim hakkının ihlali niteliğinde kabul edilemez (B. No: 2012/603, 20/2/2014, § 36).

40. Başvuruculaın somut başvuruya konu ettikleri acele kamulaştırma ve kamulaştırma bedelinin tespiti ve tescil davalarının her ikisi de idare tarafından açılmıştır. Başvurucular vekilleri vasıtasıyla davaya katılmışlar ve başvuru dilekçesinde de ifade edildiği gibi itirazlarını Mahkemeye sunmuşlardır. Dolayısıyla başvurucular her iki davada da dava sürecine tam olarak katılmışlardır. Somut başvuruya konu acele kamulaştırma davasında Mahkeme, yargılama giderlerini davacı idareye yüklemiş, başvurucular aleyhine vekâlet ücreti veya başka yargılama giderine dair bir hüküm kurmamıştır. Bedel tespiti ve tescil davasında ise Mahkeme yargılama giderlerini davacı idare üzerine bırakmış, ancak başvurucular ve davacı idarenin vekille temsil edilmeleri nedeniyle karşılıklı olarak 1.200,00 TL vekâlet ücreti ödemelerine karar vermiştir. Öte yandan, başvuruculaın yaptıkları karar düzeltme talebini reddeden Yargıtay 18. Hukuk Dairesi, başvuruculaın 219,00 TL para cezası ödemesine karar vermiştir.

41. Bu durumda yargılama sürecinde başvurucular ile davacı idarenin karşılıklı olarak birbirlerine 1.200,00 TL vekâlet ücreti ödenmesine karar verildiği, dava sonunda başvuruculara toplam 31.340,40 TL kamulaştırma bedeli ödendiği, elde ettikleri kamulaştırma bedeli ile kıyaslandığında ödedikleri vekâlet ücretinin makul bir miktar olduğu, ayrıca karşılıklı ödenmesine karar verildiğinden başvuruculara da aynı miktarda vekâlet ücreti ödendiği göz önünde bulundurulduğunda, başvurucular aleyhine hükmedilen vekâlet ücretinin başvuruculaın mahkemeye erişimini engelleyecek mahiyette ve oranda olmadığı, bunun yanında temyizden sonra yapılan karar düzeltme taleplerinin reddi nedeniyle ödenmesine hükmedilen 219,00 TL para cezasının da dava sayısının azaltılması ve böylece mahkemelerin fuzuli yere meşgul edilmeksizin, uyuşmazlıkları makul sürede bitirebilmesi amacı taşıdığı ve yine karar düzeltme incelemesine ulaşmayı engelleyecek şekilde yüksek bir miktara hükmedildiği anlaşıldığından, mahkemeye erişim hakkına yönelik açık ve görünür bir ihlalin bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

42. Açıklanan nedenlerle başvurucunun mahkemeye erişim hakkına ilişkin iddiası yönünden açık ve görünür bir ihlalin olmadığı anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının diğer kabul

edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

c. Delillerin Yok Edilmesine ve Taşınmazın Kullanımına Yönelik Şikâyetler

43. Başvurucular, taşınmazın baraj gölü altında kalması nedeniyle tarımsal faaliyetlerini sürdüremediklerini ve taşınmaz üzerinde bulunan konutlarını kullanamadıklarını, ayrıca acele kamulaştırma kararı sonrasında bedel tespiti davasının geç açıldığını ve taşınmaz sular altında kaldığından delillerin yok edildiğini ileri sürerek, özel hayatın gizliliği ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini iddia etmişlerdir.

44. 6216 sayılı Kanun'un, 'Bireysel başvuruların kabul edilebilirlik şartları ve incelenmesi' kenar başlıklı 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“Mahkeme, … açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir.”

45. 6216 sayılı Kanun'un 47. maddesinin (3) numaralı, 48. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları ile İçtüzüğün 59. maddesinin ilgili fıkraları uyarınca Anayasa Mahkemesine başvuru konusu olaylarla ilgili delilleri sunmak suretiyle olaylar hakkındaki iddialarını ve dayanılan Anayasa hükmünün kendilerine göre ihlal edildiğine dair açıklamalarda bulunarak iddialarını kanıtlamak başvurucuya düşer (B. No: 2013/276, 9/1/2014, § 19).

46. Başvurucunun, kamu gücünün işlem, eylem ya da ihmali nedeniyle ihlal edildiğini ileri sürdüğü hak ve özgürlük ile dayanılan Anayasa hükümlerini, ihlal gerekçelerini, dayanılan deliller ile ihlale neden olduğu ileri sürülen işlem veya kararların neler olduğunu başvuru dilekçesinde belirtmesi şarttır. Başvuru dilekçesinde kamu gücünün ihlale neden olduğu iddia edilen işlem, eylem ya da ihmaline dair olayların tarih sırasına göre özeti yapılmalı; bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklerden hangisinin hangi nedenle ihlal edildiği ve buna ilişkin gerekçeler ve deliller açıklanmalıdır (B. No: 2013/276, 9/1/2014, § 20).

47. Yukarıda belirtilen koşullar yerine getirilmediği takdirde Anayasa Mahkemesi başvuruyu açıkça dayanaktan yoksun olduğu gerekçesiyle kabul edilemez bulabilir. İddiaların dayanaktan yoksun olmadığı konusunda Anayasa Mahkemesinin ikna edilmesi, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların niteliğine bağlıdır. Başvurucunun başlangıçta, başvuru hakkında kabul edilemezlik kararı verilmesini önlemek için başvuru formu ve eklerinde iddialarını destekleyici belgeleri sunması, kamu gücünün ihlale neden olduğunu iddia ettiği hak ve özgürlüklere ilişkin gerekli açıklamaları yapması zorunludur (B. No: 2013/276, 9/1/2014, § 23).

48. Somut başvuruda acele kamulaştırma kararı ile başvuruculara ait taşınmazda baraj yapımına başlanmış ve taşınmaz baraj gölü altında kalmıştır. Mahkeme acele kamulaştırma davasında taşınmazda bilirkişiler eşliğinde keşif yapmış ve hazırlanan bilirkişi raporu doğrultusunda acele kamulaştırma bedelini tayin etmiştir. Aynı Mahkeme bedel tespiti davasında da keşif yapmış, ancak taşınmazın baraj gölü altında kaldığı tespit edilmiştir. Her iki davayı da aynı Mahkeme karara bağladığından ve Mahkeme acele kamulaştırma davasında keşif yaparak delilleri (taşınmazın özelliklerini) tespit ettiğinden delillerin Mahkemece değerlendirilememesi söz konusu değildir. Ayrıca bedel tespiti davalarında dava tarihine göre taşınmazın özellikleri göz önünde bulundurularak taşınmazın bulunduğu bölgenin (mevkinin) tarımsal getiri verilerine göre bedel tespiti yapıldığından delil olarak kabul edilen verilerin yok edilmesi mümkün de değildir. Başvurucular delillerin yok edildiği iddialarını taşınmazın su altında kalmasına bağlamakta, ancak bedel tespiti davasında

davanın sonucunu etkileyecek hangi delilin yok edildiğini açıklamamaktadırlar.

49. Bunun yanında başvurucular arazinin baraj gölü altında kalması nedeniyle tarımsal faaliyetlerini sürdüremediklerini ve taşınmaz üzerinde bulunan konutlarını kullanamadıklarını iddia etseler de davaya konu keşif ve bilirkişi raporlarında taşınmaz üzerinde bir konut bulunduğuna dair bilgi bulunmamaktadır. Bunun yanında başvurucular bahse konu iddialarının ne şekilde özel ve aile yaşamına saygı haklarını ihlal ettiğini de açıklamamaktadırlar.

50. Anayasa Mahkemesine yapılan bireysel başvurularda başvurucuların, ihlal edildiğini iddia ettikleri Anayasa hükmü ile somut başvuruya konu olaylar arasında ilişki kurarak açıklamalarda bulunmaları ve iddialarını delillendirerek kanıtlamaları gerekmektedir. Somut başvuruda başvurucuların, yukarıda sayılan koşulları yerine getirmedikleri ve iddialarını temellendirmedikleri anlaşılmaktadır.

51. Açıklanan nedenlerle, başvurucular tarafından ileri sürülen ihlal iddialarının başvurucular tarafından kanıtlanamamış olması nedeniyle, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir..

d. Mülkiyet Hakkının İhlali İddiası

i. Bedel Tespitiyle İlgili Şikâyetler Yönünden

52. Başvurucular, kamulaştırma bedelinin tespiti ve tescili davasında taşınmazın rayiç değerinin, 2942 sayılı Kanun'un 11. maddesinin (f) bendine aykırı şekilde taşınmazın bulunduğu Ermenek ilçesi yanında komşu ilçeler ile Karaman ili tarım müdürlükleri verilerinin ortalaması kullanılarak olması gerekenden düşük belirlendiğini, başka ilçelerde yapılan kamulaştırmalarda ilçe verileri kullanılırken Ermenek ilçesinde çevre ilçelerin ve bağlı olunan ilin verilerinin de kullanılması nedeniyle eşitlik ilkesine aykırı hüküm tesis edildiğini belirterek, mülkiyet hakkının ve hak arama hürriyetlerinin ihlal edildiğini iddia etmişlerdir. Başvurucular, kendilerine Anayasa'nın 10. maddesinin ilk fıkrasında sayılan hangi nedene dayalı olarak veya hangi sebeple ayrı muamele yapıldığından bahsetmemişlerdir. Başvurucular esas olarak diğer ilçelerde kamulaştırma bedelinin tespitinde sadece ilçe tarım müdürlüğü verileri dikkate alınıp bedel tespiti yapılırken Ermenek ilçesindeki taşınmazlarda Ermenek ilçesiyle birlikte çevre ilçeler ile Karaman ili tarım müdürlükleri verilerinin ortalamasının "mevki" olarak değerlendirilip bedel tespitinde kullanılmasından şikâyetçi olmaktadır. Bu durumda başvurucuların şikâyetinin özünün mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin kanunilik şartını ihlal ettiği iddiası olduğu anlaşıldığından konu mülkiyet hakkı kapsamında incelenmiş ve hak arama hürriyeti ile eşitlik ilkesi ve özel hayata saygı gösterilmesini isteme hakkı yönünden ayrıca inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

53. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, … açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

54. Somut başvurunun dayanağını oluşturan kamulaştırılan taşınmazın gerçek değerinin ödenmesi talebi, Anayasa'nın 35. maddesinde yer alan mülkiyet hakkının kapsamına dâhildir. Anayasa'nın 35. maddesinde mülkiyet hakkının mutlak bir hak olmadığı ve kamu yararı amacıyla sınırlandırılabileceği belirtilmiştir. Anayasa'nın 13. maddesi temel hak ve

hürriyetleri sınırlandırmada genel ilkeleri tespit ederken Devlet ve kamu tüzel kişilerine özel mülkiyette bulunan taşınmazları kamulaştırma yetkisi veren ve kamulaştırma ilkelerini belirleyen Anayasa'nın 46. maddesi mülkiyet hakkının sınırlandırılmasına ilişkin özel hükümler içermektedir. Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, başvuruculaların bahsedilen talebinin değerlendirilmesinde Anayasa'nın 35. maddesiyle birlikte 13. ve 46. maddelerinin de göz önünde bulundurulması gerekmektedir (B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 28).

55. 2942 sayılı Kanunun 11. maddesinin (f) bendinde "mevki" kelimesi kullanılmıştır. Mevki kelimesinin benzer iklim koşulları ve arazi yapısı nedeniyle benzer özelliklere sahip geniş toprak parçaları anlamında kullanıldığı anlaşılmaktadır. Mevki veya diğer adıyla mahal kelimesi her zaman ilçe düzeyinde bir alan anlamına gelmeyebilmektedir. Bazı toprak, iklim ve coğrafi koşullarda bulunan bölgelerde mevkii veya mahal, ilçe düzeyinden de küçük bir arazi alanı olabileceği gibi bazı durumlarda da daha geniş toprak parçaları bir mevki veya mahal olarak tanımlanabilir. Bunun yanında mevki ve şartlar sadece değerlendirmeye alınacak alanın il veya ilçe düzeyinde olmasıyla bağlantılı olmayıp, toprağın yapısı, arazinin sulanıp sulanmadığı, arazinin eğimi gibi pek çok faktör, mevkii ve şartlar kavramı çerçevesinde değerlendirmeye tabi tutulmaktadır (B. No: 2012/1246, 6/2/2014, § §64, 65-70).

56. Yargıtay 18. Hukuk Dairesi, 25/5/2006 tarih ve E.2006/3897, K.2006/4360 sayılı kararıyla, Ermenek ilçesinde Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının 10/4/2002 tarihinde onaylanan proje kapsamında Ermenek'te baraj, HES tesisleri ve göl sahası inşaatı yapılması ilan edildikten sonraki dönemde tarım ilçe müdürlüğünün önceki yıllarda sabit bir seyir izleyen tarımsal getiri verilerinin günlük hayatın olağan akışıyla bağdaşmayacak şekilde ve anlaşılamayacak derecede arttırıldığını dile getirerek 2003 yılı sonrasında kamulaştırmalarda bu ilçe verileri yanında çevre ilçeler ile Karaman İlinin kullanıma uygun verilerinin ortalamasının bedel tespitinde kullanılmasını içtihat olarak benimsemiştir.

57. 2006 yılından beri istikrarlı olarak uygulanan bu yöntem bireyler için erişilebilir ve bilinebilir olup, başvuru konusu olayda 2010 yılında açılan kamulaştırma bedelinin tespiti davasında başvurucu açısından bahsedilen yerleşik içtihat öngörülebilir durumdadır.

58. Açıklanan nedenlerle, başvuruculaların bedel tespitiyle ilgili şikâyetler yönünden mülkiyet haklarının ihlal edildiği iddialarının açık ve görünür bir ihlalin bulunmaması nedeniyle "açıkça dayanaktan yoksun" olduğuna karar verilmesi gerekir

ii. Kamulaştırma Bedeline Faiz Ödenmemesi Şikâyeti Yönünden

59. Başvuruculaların kamulaştırma bedeline faiz ödenmemesi nedeniyle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet haklarının ihlal edildiği iddialarının, açıkça dayanaktan yoksun olmadığına, başka bir kabul edilemezlik nedeni de bulunmadığından kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas İnceleme

60. Başvurucular, dava tarihine göre belirlenen bedele faiz ödenmemesi nedeniyle almaları gereken bedelin değerinde azalma olduğundan şikâyet etmekte ve geç ödenen kamulaştırma bedeline Anayasa'nın 46. maddesinde yer alan kamu alacaklarına uygulanan en yüksek faizin (gecikme faizinin) uygulanması gerektiğini iddia etmektedirler.

61. Anayasa'nın "Mülkiyet hakkı" kenar başlıklı 35. maddesi şöyledir:

"Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz.”

62. Anayasa'nın “Kamulaştırma” kenar başlıklı 46. maddesi şöyledir:

“Devlet ve kamu tüzelkişileri; kamu yararının gerektirdiği hallerde, gerçek karşılıklarını peşin ödemek şartıyla, özel mülkiyette bulunan taşınmaz malların tamamını veya bir kısmını, kanunla gösterilen esas ve usullere göre, kamulaştırmaya ve bunlar üzerinde idarî irtifaklar kurmaya yetkilidir.

Kamulaştırma bedeli ile kesin hükme bağlanan artırım bedeli nakden ve peşin olarak ödenir. … Kanunun taksitle ödemeyi öngörebileceği bu hallerde, taksitlendirme süresi beş yılı aşamaz; bu takdirde taksitler eşit olarak ödenir.

…

İkinci fıkrada öngörülen taksitlendirmelerde ve herhangi bir sebeple ödenmemiş kamulaştırma bedellerinde kamu alacakları için öngörülen en yüksek faiz uygulanır.”

63. Anayasa'nın “Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması” kenar başlıklı 13. maddesi şöyledir:

“Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.”

64. Anayasa’nın 46. maddesindeki düzenlemeye göre; kamulaştırma bedeli nakden ve peşin olarak ödenmelidir. Ancak tarım reformunun uygulanması, büyük enerji ve sulama projeleri ile iskân projelerinin gerçekleştirilmesi, yeni ormanların yetiştirilmesi, kıyıların korunması ve turizm amacıyla kamulaştırılan toprakların bedellerinin ödenmesi taksitlendirilebilmektedir. Kanunun taksitle ödemeyi öngörebileceği bu hallerde ve herhangi bir sebeple ödenmemiş kamulaştırma bedellerinde devlet alacaklarına uygulanan en yüksek faiz işletilebilir. Yargıtayın istikrar kazanan içtihatlarına göre de Anayasa’nın 46. maddesinde öngörülen faiz oranı ancak kesinleşip de ödenmeyen kamulaştırma bedelleri için işletilebilir (Bkz. Yargıtay 18. Hukuk Dairesi, E.2002/7971, K.2002/9752, 15/10/2002). Dolayısıyla dava sonunda tespit edilen kamulaştırma bedelinin dava tarihinden itibaren devlet alacaklarına uygulanan en yüksek faizle ödenmesi talebinin yasal bir dayanağı veya yargı kararlarıyla oluşmuş ve istikrar kazanmış bir uygulaması bulunmamaktadır (B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 50).

65. 2942 sayılı Kanun’un 10. ve 11. maddeleri gereğince tarafların kamulaştırma kararı sonrasında bedel hususunda anlaşamamaları halinde taşınmazın bedeli adil ve hakkaniyete uygun bir şekilde mahkemece dava tarihi itibariyle tespit edilmelidir. Değer tespitinin dava tarihine göre yapılması, Kanun gereği olduğu gibi dava sürecinde taşınmazın değerinde meydana gelecek artış veya azalışların bedele etki etmemesi ve bu şekilde bedel tespitine belirlilik kazandırmanın da gereğidir. Aksi hâlde taşınmazın değeri uzun süren davalarda artabileceği gibi azalabileceğinden, idare veya vatandaşlara olumsuz etkide bulunabilir. Ancak bu durum taşınmazın gerçek değerinin enflasyon karşısında korunması için dava tarihine göre belirlenen bedele faiz işletilmesine mani değildir (B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 52).

66. Nitekim kanun koyucu bahsedilen hususstaki yasal eksikliği gidermek ve kamulaştırma bedelinin tespiti davalarında davanın zamanında sonuçlandırılamaması halinde yargılama sürecinde kamulaştırma bedelinin enflasyon etkisiyle uğrayacağı değer kaybını telafi ederek benzer mağduriyetlerin önlenmesi maksadıyla 6459 sayılı Kanun'un 6. maddesiyle 2942 sayılı Kanun'un 10. maddesine ek fıkra ekleyerek "Kamulaştırma bedelinin tespiti için açılan davanın dört ay içinde sonuçlandırılamaması hâlinde, tespit edilen bedele bu sürenin bitiminden itibaren kanuni faiz işletilir." hükmünü getirmiş ve zamanında tamamlanamayan kamulaştırma bedelinin tespiti davalarında ödemenin yapıldığı tarihe kadar kamulaştırma bedeline faiz ödenmesi imkânını tanımıştır (B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 53).

67. Somut başvuruya konu kamulaştırma işleminde ise dava, bahsedilen kanun hükmünün yürürlüğe giriş tarihinden önce sonuçlandığından yasal faiz ödemesi yapılmamıştır. Bu durumda kamulaştırma sürecinde kamu yararına ulaşmak için kullanılan yöntemler ile izlenen amaç arasında makul bir orantılılığın ve mülkünden mahrum bırakılan başvurucuların üzerine orantısız ve aşırı bir yük yüklenip yüklenmediğinin araştırılması gerekmektedir.

68. Somut olayda, başvurucuların taşınmazının Ermenek Barajı ve HES yapılması amacıyla DSİ kararıyla kamulaştırıldığı ve kamulaştırma sürecinin 2942 sayılı Kanun'a göre sürdürülerek tamamlandığı görülmektedir. Bu durumda mülkiyetten yoksun bırakmanın meşru amacının bulunduğu ve kanuna uygun olarak yapıldığı anlaşıldığından başvurucunun faiz ödenmemesine yönelik şikâyeti Anayasa'nın 35. maddesi kapsamında ölçülülük ilkesi yönünden incelenecektir. Başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin orantılı olabilmesi için ödenen tutarların enflasyonun etkilerinden arındırılarak güncelleştirilmesi, yani kamulaştırma tarihi ile ödeme tarihi arasında geçen süredeki hissedilir değer kaybını telafi edecek biçimde faiz uygulanması gerekir. (Scordino/İtalya (no:1), B. No: 36813/97, 29/3/2006, § 258).

69. Başvuru konusu davada Mahkeme tarafından belirlenen kamulaştırma bedeli başvurucu adına banka hesabına peşin olarak yatırılmıştır. Bu durumda başvurucunun kamulaştırma bedeline devletin alacakları için öngörülen en yüksek faizin uygulanması talebinin Anayasa'nın 46. maddesi kapsamında yasal dayanağı bulunmamaktadır. (Benzer yönde AİHM kararı için bkz., Yetiş/Türkiye, B. No: 40349/05, 6/7/2010, § 44).

70. Bununla birlikte kamu kurumları uzun süren kamulaştırma bedelinin tespiti davalarında faiz ödemeyerek bireylerin almaları gereken bedelin enflasyon karşısında aşınmasına neden olmaktadırlar. Bu durumda taşınmazı kamulaştırılan kişilere ödenen kamulaştırma bedelinin kişinin uğradığı zararı telafi edebilmesi için taşınmazın gerçek karşılığı olması yanında ayrıca ödenen bedelin tespitinde esas alınan tarih ile ödeme tarihi arasında geçen dönemde gerçekleşen enflasyona nispetle hissedilir derecede değer kaybetmemiş olması gerekir (B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 59).

71. Bir eşyanın devir tarihindeki bedelinin daha sonra ödenmesi durumunda arada geçen sürede enflasyon nedeni ile paranın değerinde oluşan hissedilir aşınma ile mülkiyetin gerçek değeri azaldığı gibi bu bedelin tasarruf veya yatırım aracı olarak getirisinden yararlanmak imkânı da bulunmamaktadır. Bu şekilde kişiler mülkiyet haklarından mahrum edilerek haksızlığa uğratılmaktadır (AYM, E.2008/58, K.2011/37, 10/2/2011).

72. Bu çerçevede AİHM, Türkiye'de kamulaştırma bedellerinin geç ödenmesi ve enflasyon sonucu bedelin değerinde aşınma olması ile arada geçen sürede bedele faiz ödenerek durumun telafi edilmemesi veya ödenen faizin enflasyonun oldukça altında olması sonucu

tespit edilen bedelin değerini koruyucu nitelikte olmaması nedenleriyle birçok davada başvuranların üzerinde meşru kamu yararıyla haklı gösterilemeyecek orantısız ve aşırı bir yük bindiği ve mülkiyet haklarının ihlal edildiği sonucuna varmıştır (Aka/Türkiye, B. No: 19639/92, 23/12/1998, § 48-50; Akkuş/Türkiye, B. No: 19263/92, 9/7/1997, § 28-31; Yetiş/Türkiye, B. No: 40349/05, 6/7/2010, § 57-60).

73. Devlet tarafından ödenecek bir bedelin enflasyon karşısındaki değer kayıplarında AİHM, ikili bir ayrıma gitmektedir. Mahkemelerce belirlenmiş bir para alacağının ödenmemesi halinde daha katı bir tutum sergileyerek %5'e kadar değer kayıplarını hesaplama faktörlerindeki değişkenlerle ilgili kabul etmektedir (bkz., Arabacı/Türkiye, B. No: 65714/01, 7/3/2002). Çünkü burada ödemelerin geç yapılması, mahkeme kararlarının icra edilmesi ile ilgili bir sorundur. Bunun yanında mahkemelerde geçen yargılama süresindeki enflasyon nedeniyle kamulaştırma bedelinin değer kaybında ise meydana gelen farkın tazminatın belirlenmesi yönteminden kaynaklandığı ve bu konuda ulusal yargıcın belirli bir takdir imkânı olduğu gerekçesiyle daha esnek yorumlamakta bu farkın başvurucular açısından aşırı bir yük getirip getirmediğini inceleyerek karar vermektedir. Örneğin bahsedilen şekilde incelediği bir davada AİHM, %10,74'lük bir değer kaybının aşırı bir yük getirmediğine karar vermiştir (bkz. Güleç ve Armut/Türkiye, B. No: 25/969/09, 16/11/2010).

74. Başvuru konusu davada 5/5/2010 tarihi değerlerine göre tespit edilen 30.576,35 TL kamulaştırma bedeli, iki aşamada ödenmiştir. İlk aşamada 10/2/2009 tarihinde açılan acele el koyma davasında Mahkeme tarafından 25/5/2009 tarihinde taşınmaza davacı idare adına acele el konulmasına ve 5.045,35 TL'nin başvuruculara ödenmesine karar verilmiştir. İkinci aşamada ise 5/5/2010 tarihinde açılan bedel tespiti ve tescil davası sonunda aynı Mahkeme tarafından 12/10/2012 tarihli kararla dava tarihine göre tespit edilen 30.576,35 TL kamulaştırma bedelinin, daha önce el atma kararı sonrasında ödenen kısmının mahsup edilerek kalan 25.531,00 TL'nin başvuruculara ödenmesine karar verilmiştir.

75. Yapılan incelemede başvurucuların mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin ölçülü olup olmadığı hususunda bir sonuca varmak için mahkemece tespit edilen gerçek değer ile başvuruculara yapılan ödemelerin enflasyon etkisi arındırılmış sonuçlarının karşılaştırılması gerekmektedir. Elde edilmek istenen kamu yararı ile başvuruculaların mülkünden mahrum kalması arasında makul dengenin sağlanıp sağlanmadığını ve müdahalenin ölçülü olup olmadığını tespit etmede önemli olan, yapılan ödemelerin değer kaybının toplam bedele oranı üzerinden başvurucunun maruz kaldığı yükü belirlemektir. Bunun yerine değer kaybını her bir ödeme için ayrı ayrı hesaplamak yanıltıcı sonuçlara neden olabilmektedir.

76. Bedel tespiti sonrası, el koyma kararıyla ödenmiş olan bedel mahsup edilerek ödenen 25.531,00 TL'nin dava tarihi ile ödeme tarihi arasındaki enflasyon nedeniyle değer kaybı %18,86 olmakla birlikte bu değer kaybının gerçek bedel olan toplam kamulaştırma bedeline oranı ise % 15,7'dir. Başvuruculara dava tarihine göre belirlenerek ödenen 25.531,00 TL kamulaştırma bedelinin ödeme tarihinde Merkez Bankası verileri kullanılarak enflasyon karşısında değer kaybı giderilmiş karşılığı 30.346,00 TL'dir. Bir diğer ifadeyle kamulaştırma bedelinin uğradığı değer kaybını telafi edecek fark 4.815,00 TL'dir.

77. Yukarıdaki unsurlara bakarak, kamulaştırma bedelinin dava açıldığı tarihteki değeri ile ödendiği tarihteki değeri arasında gözlemlenen farkın kamulaştırma bedeline faiz eklenmemesinden kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Ödenmeyen bu fark, bireyin mülkiyet hakkının korunması ile kamu yararı arasında olması gereken adil dengeyi bozarak, Anayasa'da yer alan ölçülülük ilkesine aykırı bir şekilde başvurucu üzerine orantısız ve aşırı

bir yük binmesine sebep olarak başvurucuların mülkiyet hakkını ihlal etmektedir (Benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. Yetiş/Türkiye, B. No: 40349/05, 6/7/2010, § 56).

78. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu kamulaştırma bedelinin tespiti davasının 5/5/2010 tarihli dilekçeyle açıldığı ve Mahkeme tarafından bu tarih esas alınarak belirlenen bedelin 29 ay sonra Mahkemenin 12/10/2012 tarihli kararıyla başvurucuya faiz işletilmeksizin ödendiği, bu süre zarfında Merkez Bankası verilerine göre enflasyonda meydana gelen artışın toplam bedele oranla uğradığı değer kaybının % 18,86 olduğu, bahsedilen değer kaybı oranı dikkate alındığında, başvuruculların üzerine idarenin ulaşmak istediği meşru kamu yararı ile haklı gösterilemeyecek şekilde orantısız ve aşırı yük yüklediği sonucuna ulaşılmıştır.

79. Belirtilen nedenlerle, kamulaştırma bedeline faiz ödenmemesi nedeniyle başvuruculların Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanunun 50. Maddesi Yönünden

80. Başvurucular, kamulaştırılan taşınmazlarının bedelinin dava tarihi esas alınarak belirlenmesi ve faize hükmedilmemesi nedenleriyle 614.742,68 TL ve bu bedele 12/10/2012 tarihinden itibaren en yüksek banka mevduat faizi üzerinden hesaplanacak bedelin maddi tazminat olarak ödenmesini talep etmişlerdir.

81. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

82. Başvurucular tarafından maddi ve manevi tazminat talebinde bulunulmuş olup, başvuruda Anayasa'nın 35. maddesinin ihlal edildiği tespit edilmiştir.

83. Başvuruculara dava dilekçesinin verildiği tarihe göre belirlenen kamulaştırma bedelinin 29 ay süren dava sonunda faiz işletilmeden ödenmesi sonucu kamulaştırma bedelinde bu sürede toplam bedele oranla %18,86 oranında enflasyon nedeniyle ciddi bir değer kaybı oluştuğu, bu durumun başvurucular üzerine idarenin ulaşmak istediği meşru kamu yararı ile haklı gösterilemeyecek şekilde orantısız ve aşırı yük binmesine neden olduğu dikkate alınarak bahsedilen maddi değer kaybını telafi edebilmek için kamulaştırma bedeline enflasyon oranında faiz işletilerek başvuruculara 4.815,00 TL maddi tazminatın müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekmektedir.

84. Başvurucular tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.698,35 TL yargılama giderinin başvuruculara ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan nedenlerle;

A. Başvuruculların,

1. Yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle adil yargılanma haklarının ihlal edildiği iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması"

2. Mahkemeye erişim haklarının ihlal edildiği iddiasının “açıkça dayanaktan yoksun olması”,

3. Delillerin yok edilmesine ve taşınmazın kullanımına yönelik şikâyetlerinin “açıkça dayanaktan yoksun olması”

4. Bedel tespitiyle ilgili şikâyetler yönünden mülkiyet haklarının ihlal edildiği iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması"

Nedenleriyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Kamulaştırma bedeline faiz ödenmemesi nedeniyle Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet haklarının ihlal edildiği iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Kamulaştırma bedeline faiz ödenmemesi nedeniyle Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet haklarının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Net 4.815,00 TL maddi tazminatın başvuruculara müştereken ÖDENMESİNE,

D. Başvuruculaların tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

E. Başvurucular tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCULARA MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculara Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

G. Kararın bir örneğinin Ermenek Asliye Hukuk Mahkemesine gönderilmesine,

22/6/2015 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

ENSARİ KARADUMAN

B. No: 2013/9838 | Karar tarihi: 22.06.2015

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/9838

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ENSARİ KARADUMAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/9838)

Karar Tarihi: 22/6//2015

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Kadir ÖZKAYA

Raportör Yrd. : İsmail Emrah PERDECİOĞLU

Başvurucu : Ensari KARADUMAN

Vekili : Av. Vedat KARADUMAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, “terör örgütüne üye olmak” suçunu işlediği iddiasıyla tutuklandığını ve yapılan yargılama sonunda beraatına karar verildiğini, 5/3/2003 tarihinde Diyarbakır 3. Ağır Ceza Mahkemesinde açtığı haksız tutuklama nedeniyle maddi ve manevi tazminat davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve manevi tazminat talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 3/12/2013 tarihinde Diyarbakır 3. Ağır Ceza Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumunun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca 23/1/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına ve dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 10/4/2014 tarihinde, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 16/5/2015 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve UYAP aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, “terör örgütüne üye olmak” suçunu işlediği iddiasıyla 30/1/2000 tarihinde gözaltına alınmış, 4/2/2000 tarihinde tutuklanmış, 10/5/2000 tarihinde tahliye edilmiştir.

8. Diyarbakır 2. No.lu Devlet Güvenlik Mahkemesi, 18/5/2000 tarihli kararı ile başvurucunun beraatına hükmetmiş karar, bu karar 7/12/2000 tarihinde kesinleşmiştir.

9. Başvurucu beraat etmesi üzerine, Diyarbakır 3. Ağır Ceza Mahkemesinde 5/3/2003 tarihinde haksız tutuklama nedeniyle maddi ve manevi tazminat davası açmıştır.

10. Diyarbakır 3. Ağır Ceza Mahkemesi, 26/1/2007 tarihli ve E.2003/94, K.2007/35 sayılı karar ile davanın süre yönünden reddine hükmetmiştir.

11. Temyiz üzerine Yargıtay 9. Ceza Dairesi, 3/3/2010 tarihli ve E.2008/20386, K.2010/2627 sayılı ilâmı ile davanın beraat kararından itibaren makul bir süre içinde açıldığını belirterek, İlk Derece Mahkemesi kararını bozmuştur.

12. Bozma kararına uyan Diyarbakır 3. Ağır Ceza Mahkemesi, 14/12/2010 tarihli ve E.2010/220, K.2010/525 sayılı kararı ile başvurucunun tutuklu kaldığı süreyi dikkate alarak davanın kısmen kabulüne karar vermiş, başvurucu lehine 1.224,00 TL maddi, 5.000,00 TL manevi tazminata hükmetmiştir.

13. İlk Derece Mahkemesi kararının davalı tarafından temyiz edilmesi üzerine Yargıtay 12. Ceza Dairesi, 4/4/2013 tarihli ve E.2013/2529, K.2013/8833 sayılı ilâmı ile hükmedilen manevi tazminat miktarının fazla olduğunu ve yeniden hesaplanması gerektiğini belirterek, kararı bozmuştur.

14. Diyarbakır 3. Ağır Ceza Mahkemesince bozma ilamına uyularak yapılan yargılama sonunda, 22/10/2013 tarihli ve E.2013/423, K.2013/351 sayılı karar ile başvurucu lehine 3.500,00 TL manevi tazminata hükmedilmiştir.

15. Başvurucu, 3/12/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

16. Temyiz incelemesi sonucu İlk Derece Mahkemesinin kararı, Yargıtay 12. Ceza Dairesinin, 9/7/2014 tarihli ve E.2014/6683, K.2014/16882 sayılı ilamı ile onanmıştır.

B. İlgili Hukuk

17. 7/5/1964 tarihli ve 466 sayılı mülga Kanun Dışı Yakalanan veya Tutuklanan Kimselere Tazminat Verilmesi Hakkında Kanun’un 1. ve 2. maddeleri; 17/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 141. ve 142. maddeleri.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

18. Mahkemenin 22/6/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 3/12/2013 tarih ve 2013/9838 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

19. Başvurucu, 5/3/2003 tarihinde Diyarbakır 3. Ağır Ceza Mahkemesinde açtığı haksız tutuklama nedeniyle maddi ve manevi tazminat davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

20. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

21. Başvurucu, Diyarbakır 3. Ağır Ceza Mahkemesinde 5/3/2003 tarihinde açtığı haksız tutuklama nedeniyle maddi ve manevi tazminat davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

22. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 5. maddesi, tutuklama ve yakalamaya ilişkin esasları belirledikten sonra beşinci fıkrasında "Bu madde hükümlerine aykırı olarak yapılmış bir yakalama veya tutuklama işleminin mağduru olan herkes tazminat hakkına sahiptir" şeklindeki düzenleme ile Sözleşme'de belirlenen esaslara aykırı olarak gerçekleştirilen bir yakalama veya tutuklama işleminden dolayı zarar görenlerin tazminat talep edebileceğini hüküm altına almıştır.

23. Sözleşmenin 5. maddesine benzer şekilde, Anayasa'nın 19. maddesinin son fıkrasında, "Bu esaslar dışında bir işleme tâbi tutulan kişilerin uğradıkları zarar, tazminat hukukunun genel prensiplerine göre, Devletçe ödenir" şeklindeki düzenleme ile hukuka aykırı şekilde yakalanan veya tutuklanan kişilerin tazminat davası açabilecekleri hüküm altına alınmıştır.

24. Hukuka aykırı şekilde yakalandığını veya tutuklandığının ileri süren kişi, 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde belirtilen şekilde ilgili ağır ceza mahkemesinde, koruma tedbiri nedeniyle tazminat davası açabilir. Bu davaya bakan mahkeme, 5271 sayılı Kanun'un 142. maddesine göre istemin ve ispat belgelerinin değerlendirilmesinde ve tazminat hukukunun genel prensiplerine göre verilecek tazminat miktarının saptanmasında gerekli gördüğü her türlü araştırmayı yapabilir.

25. Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (Onurhan Solmaz, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, esasen Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lâfzî içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına

dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

26. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

27. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49). Başvuru konusu haksız tutuklama nedeniyle açılan maddi ve manevi tazminat davasında, 5271 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (Haydar Kahraman, B. No:2014/6787, § 27).

28. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih, 5/3/2003 tarihidir.

29. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir (Güher Ergün ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52). Bu kapsamda, somut yargılama faaliyeti açısından sürenin bitiş tarihinin, İlk Derece Mahkemesi kararının Yargıtay 12. Ceza Dairesince onandığı 9/7/2014 tarihi olduğu anlaşılmaktadır.

30. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, başvurucunun, haksız tutuklu kaldığını ileri sürerek, Maliye Hazinesi aleyhine 5/3/2003 tarihinde Diyarbakır 3. Ağır Ceza Mahkemesinde koruma tedbiri nedeniyle tazminat davası açtığı anlaşılmıştır. Mahkemece 26/1/2007 tarihinde, davanın, mülga 466 sayılı Kanun ile 5271 sayılı Kanun'da öngörülen sürede açılmadığından reddine kararı verildiği, anılan kararın Yargıtay 9. Ceza Dairesinin 3/3/2010 tarihli ilâmı ile bozulduğu, bozma üzerine Diyarbakır 3. Ağır Ceza Mahkemesinin, 14/12/2010 tarihli kararı ile başvurucu lehine maddi ve manevi tazminata hükmettiği belirlenmiştir. İlk Derece Mahkemesi kararının davalı tarafından temyiz edilmesi üzerine, Yargıtay 12. Ceza Dairesinin, 4/4/2013 tarihli ilâmı ile manevi tazminat yönünden kararı bozduğu, bozma sonrası dosyayı tekrar ele alan Diyarbakır 3. Ağır Ceza Mahkemesinin, 22/10/2013 tarihli kararı ile başvurucu lehine yeniden manevi tazminata hükmettiği ve Yargıtay 12. Ceza Dairesinin 9/7/2014 tarihli ilamı ile İlk Derece Mahkemesi kararını onadığı tespit edilmiştir.

31. 5271 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde kararlar verilmiştir (B.E., B. No: 2012/625, 9/1/2014, §§ 23-41; Ersin Ceyhan, B. No: 2013/695, 9/1/2014, §§ 24-40).

32. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu koruma tedbiri nedeniyle tazminat davası; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında karmaşık olmaktan uzaktır. Başvurucunun tutum ve davranışlarıyla ve usuli haklarını kullanırken özensiz davranmasıyla yargılamanın uzamasına sebep olduğu da söylenemez. Anılan davaya bütün olarak bakıldığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve on bir yıl dört ay devam eden yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

33. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanunun 50. Maddesi Yönünden

34. Başvurucu, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğinin tespitini ve 25.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

35. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

36. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin on iki yılı aşkın yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 10.000,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

37. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun;

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

I.B. Başvurucuya net 10.000,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin

sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına, 22/6/2015 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

TEZCAN GENCER

B. No: 2013/9839 | Karar tarihi: 22.06.2015

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/9839

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

TEZCAN GENCER BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/9839)

Karar Tarihi: 22/6/2015

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör Yrd. : Derya ATAKUL

Başvurucu : Tezcan GENCER

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, "irtikâp ve rüşvet istemek" suçlarını işlediği iddiasıyla hakkında açılan kamu davası sonunda soyut gerekçelerle beraat kararı verildiğini ve yargılamanın makul sürede sonuçlandırılamadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 31/12/2013 ve 24/7/2014 tarihlerinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumunun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca 13/3/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 31/3/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvurucu tarafından, makul sürede yargılama yapılmadığı iddiasıyla yapılan 2013/9839

numaralı bireysel başvuru dosyası, yine başvurucu tarafından yargılamanın sonucuna yönelik adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasıyla yapılan 2014/12284 numaralı bireysel başvuru dosyası, aralarındaki hukuki ve fiili irtibat nedeniyle birleştirilmiş, incelemeye 2013/9839 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden devam edilmiştir

6. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği, görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 16/4/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve UYAP aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, Mardin Cumhuriyet Başsavcılığınca, "irtikâp ve rüşvet istemek" suçlarından yürütülen soruşturma kapsamında 19/1/2002 tarihinde gözaltına alınmıştır.

9. Mardin Sulh Ceza Mahkemesinin 22/1/2002 tarihli ve 2002/10 Sorgu sayılı kararı ile başvurucunun tutuklanmasına karar verilmiş, Mardin 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 1/4/2002 tarihli kararı ile başvurucu tahliye edilmiştir.

10. Başvurucu ve diğer iki şüpheli hakkında, Mardin Cumhuriyet Başsavcılığının 1/3/2002 tarihli ve E.2002/228 sayılı iddianamesi ile "irtikâp ve rüşvet istemek" suçlarını işledikleri iddiasıyla kamu davası açılmıştır.

11. Yargılamaya başlayan Mardin 2. Ağır Ceza Mahkemesi, 21/2/2008 tarihli ve E.2002/97, K.2008/48 sayılı kararı ile başvurucunun, isnat edilen suçu işlediğine dair mahkûmiyetine yeterli ve inandırıcı kesin delil elde edilemediği gerekçesiyle beraatine karar vermiştir.

12. Katılan Maliye Hazinesinin temyizi üzerine, Yargıtay 5. Ceza Dairesinin 19/1/2012 tarihli ve E.2008/14810, K.2012/145 sayılı ilâmıyla "rüşvet" suçundan verilen hüküm onanmış, "irtikâp" suçundan verilen beraat hükmü eksik soruşturmaya dayalı verildiği gerekçesiyle bozulmuştur.

13. Mahkemece bozma ilâmına uyularak yapılan yargılama sonunda 8/5/2013 tarihli ve E.2012/74, K.2013/127 sayılı karar ile başvurucunun, isnat edilen suçu işlediğine dair aralarında husumet bulunduğu anlaşılan müşteki ve tanıkların çelişkili anlatımları dışında mahkûmiyetine yeterli, kesin ve inandırıcı delil bulunmadığı, dolayısıyla isnat edilen suçu işlediğinin sabit olmadığı gerekçesiyle beraatine karar verilmiştir.

14. Başvurucu, 31/12/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunarak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

15. Katılan Maliye Hazinesinin temyizi üzerine karar, Yargıtay 5. Ceza Dairesinin 4/6/2014 tarihli ve E.2014/2746, K.2014/6106 sayılı ilâmıyla onanmıştır.

16. Başvurucu, 8/7/2014 tarihinde onama kararını öğrendiğini bildirmiştir.

17. Başvurucu, 24/7/2014 tarihinde yeniden bireysel başvuruda bulunarak adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasında bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

18. 1/3/1926 tarih ve 765 sayılı mülga Türk Ceza Kanunu'nun 209. maddesinin birinci fıkrası, 212. maddesinin ikinci fıkrası, 219. maddesinin birinci ve dördüncü fıkraları; 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 223. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (e) bendi.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

19. Mahkemenin 22/6/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 31/12/2013 tarih ve 2013/9839 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

20. Başvurucu, Mardin Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturma kapsamında 19/1/2002 tarihinde gözaltına alınarak 22/1/2002 tarihinde tutuklandığını ve 1/4/2002 tarihinde tahliye edildiğini, "irtikâp ve rüşvet almak" suçlarını işlediği iddiasıyla Mardin 2. Ağır Ceza Mahkemesine açılan dava sonunda, isnat edilen suçları işlediğine dair mahkûmiyetine yeter, kesin ve inandırıcı delil elde edilemediği gerekçesiyle beraat kararı verildiğini, hakkında yapılan soruşturmanın jandarma istihbarat görevlilerince gerçekleştirildiğini, adli görevi olmayan istihbarat görevlilerinin böyle bir yetkilerinin olmadığını, ihbarcı kullanılarak soruşturma yapıldığını, istihbarat görevlilerinin kanuna aykırı delil kullandıklarını, bu şekilde iddianamenin oluşturulma şeklinin hukuka aykırı olduğunu, esasa etkili olmayan ve masumiyetini göstermeyen gerekçelerle beraat kararı verildiğini, isnat edilen suçu işlemediği halde bariz takdir hatalarıyla beraat hükmü kurulduğunu, Mahkeme kararının gerekçesinde masumiyetine ilişkin delillerin değerlendirilmediğini, olayın baştan itibaren kurgulandığının Mahkemece kabul edilmediğini, makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Yargılamanın Sonucu İtibarıyla Adil Olmadığı İddiası

21. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"…Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır."

22. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir."

23. Anılan Anayasa ve Kanun hükümleri uyarınca Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, "ikincil nitelikte bir kanun yolu" olup bu yola başvurulmadan önce kural olarak olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır.

24. Temel hak ve özgürlüklere saygı, devletin tüm organlarının uyması gereken bir ilke olup bu ilkeye uygun davranılmadığı takdirde, ortaya çıkan ihlale karşı öncelikle yetkili idari mercilere ve derece mahkemelerine başvurulmalıdır.

25. Bireysel başvurunun ikincil niteliği gereği, başvurucunun, temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarını öncelikle yetkili idari mercilere ve derece mahkemelerine usulüne

uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve kanıtları zamanında bu mercilere sunması, aynı zamanda bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir. Bu şekilde olağan denetim mekanizmaları önünde ileri sürülüp takip edilmeyen temel hak ve özgürlüklerin ihlaline ilişkin iddialar, Anayasa Mahkemesi önünde bireysel başvuru konusu yapılamaz (B. No: 2012/946, 26/3/2013, § 19).

26. Bireysel başvurunun ikincil niteliğinin bir sonucu olarak olağan kanun yollarında ve genel mahkemeler önünde dayanılmayan iddialar Anayasa Mahkemesi önünde şikâyet konusu edilemeyeceği gibi genel mahkemelere sunulmayan yeni bilgi ve belgeler de Anayasa Mahkemesine sunulamaz (B. No: 2012/946, 26/3/2013, § 20).

27. Başvuru konusu olayda, başvurucu, Mardin Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından "irtikâp ve rüşvet almak" suçlarından Mardin 2. Ağır Ceza Mahkemesine açılan dava sonunda, isnat edilen suçları işlediğine dair mahkûmiyetine yeter, kesin ve inandırıcı delil elde edilemediği gerekçesiyle beraat kararı verildiğini, hakkında yapılan soruşturmanın jandarma istihbarat görevlilerince gerçekleştirildiğini, adli görevi olmayan istihbarat görevlilerinin böyle bir yetkilerinin olmadığını, ihbarcı kullanılarak soruşturma yapıldığını, istihbarat görevlilerinin kanuna aykırı delil kullandıklarını, bu şekilde iddianamenin oluşturulma şeklinin hukuka aykırı olduğunu, esasa etkili olmayan ve masumiyetini göstermeyen gerekçelerle beraat kararı verildiğini, isnat edilen suçu işlemediği halde bariz takdir hatalarıyla beraat hükmü kurulduğunu, Mahkeme kararının gerekçesinde masumiyetine ilişkin delillerin değerlendirilmediğini, olayın baştan itibaren kurgulandığının Mahkemece kabul edilmediğini belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

28. Başvurucu hakkında, Mardin Cumhuriyet Başsavcılığınca, "irtikâp ve rüşvet istemek" suçlarını işlediği iddiasıyla kamu davası açılmış, yargılamaya başlayan Mardin 2. Ağır Ceza Mahkemesi, 21/2/2008 tarihinde başvurucunun, isnat edilen suçları işlediğine dair mahkûmiyetine yeterli ve inandırıcı kesin delil elde edilemediği gerekçesiyle beraat kararı vermiştir.

29. Katılan Maliye Hazinesinin temyizi üzerine, Yargıtay 5. Ceza Dairesinin 19/1/2012 tarihli ilâmıyla "rüşvet" suçundan verilen kararın onanmasına, "irtikâp" suçundan verilen beraat hükmünün eksik soruşturmaya dayalı verildiği gerekçesiyle bozulmasına karar verilmiştir.

30. Mahkemece bozma ilâmına uyularak yapılan yargılama sonunda 8/5/2013 tarihinde, başvurucunun, isnat edilen suçu işlediğine dair aralarında husumet bulunduğu anlaşılan müşteki ve tanıkların çelişkili anlatımları dışında mahkûmiyetine yeterli, kesin ve inandırıcı delil bulunmadığı, dolayısıyla isnat edilen suçu işlediğinin sabit olmadığı gerekçesiyle beraatine karar verilmiştir. Gerekçeli karar ve katılanın temyiz dilekçesi başvurucuya tebliğ edildiği halde başvurucu temyiz talebinde bulunmamış, katılan Maliye Hazinesinin temyizi üzerine Yargıtay 5. Ceza Dairesinin 4/6/2014 tarihli ilâmıyla hüküm onanmıştır.

31. Bu şekilde başvurucunun, Mardin 2. Ağır Ceza Mahkemesince verilen karara yönelik olarak olağan kanun yollarına başvurmadığı, dolayısıyla başvuru yollarını usulünce tüketmeden bireysel başvuruda bulunduğu anlaşılmıştır.

32. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından, hukuk sisteminde düzenlenen başvuru yolları usulüne uygun olarak tüketilmeden temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddiasının bireysel başvuru konusu yapıldığı anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin “başvuru yollarının tüketilmemiş olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Yargılamanın Makul Sürede Sonuçlandırılamadığı İddiası

33. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun bu kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

34. Başvurucu, Mardin Cumhuriyet Başsavcılığınca hakkında açılan kamu davasının makul sürede sonuçlandırılamadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

35. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

36. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

37. Anayasa'nın 36. ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca kişilere, cezai alanda yöneltilen suçlamaların da (suç isnadı) makul sürede karara bağlanmasını isteme hakkı tanınmıştır. İsnat olunan fiil, ceza kanunlarında suç olarak nitelendirilmiş ve yargılama aşamasında ceza hukukunun kuralları uygulanmış ise ayrıca bir uygulanabilirlik incelemesi yapılmaksızın kendiliğinden adil yargılanma hakkının kapsamına girer (B. No: 2013/625, 9/1/2014, § 31). Başvuru konusu olayda, başvurucu hakkında, "irtikâp ve rüşvet istemek" suçlarını işlediği iddiasıyla soruşturma başlatılmıştır. Başvurucu hakkında isnat olunan suçlar 765 sayılı mülga Kanun'un 209. maddesinin birinci fıkrası, 212. maddesinin ikinci fıkrası ile 219. maddesinin birinci ve dördüncü fıkralarında hapis cezasını gerektirir şekilde tanımlanmıştır. Bu çerçevede başvurucu hakkındaki suç isnadına dayalı yargılamanın Anayasa'nın 36. maddesinin güvence kapsamına girdiği konusunda kuşku bulunmamaktadır (B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 32).

38. Ceza muhakemesinde yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken sürenin başlangıcı, bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirilmesi veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi bir takım tedbirlerin uygulanması anıdır. Somut başvuru açısından bu tarih, Mardin Cumhuriyet Başsavcılığınca başvurucunun gözaltına alındığı 19/1/2002 tarihidir. Ceza yargılamasında sürenin sona erdiği tarih ise suç

isnadının nihai olarak karara bağlandığı tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih, Yargıtay onama kararının verildiği 4/6/2014 tarihidir (B. No: 2013/695, 9/1/2014, § 35).

39. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, 19/1/2002 tarihinde gözaltına alınarak 22/1/2002 tarihinde tutuklanan başvurucu ile diğer iki şüpheli hakkında, Mardin Cumhuriyet Başsavcılığının 1/3/2002 tarihli iddianamesi ile "irtikâp ve rüşvet istemek" suçlarını işledikleri iddiasıyla kamu davası açıldığı tespit edilmiştir. Yargılamaya başlayan Mardin 2. Ağır Ceza Mahkemesince, sanıkların savunmalarının alındığı, müşteki ve tanıkların dinlendiği, bilirkişi raporu alınarak 21/2/2008 tarihinde, başvurucunun, isnat edilen suçları işlediğine dair mahkûmiyetine yeterli ve inandırıcı kesin delil elde edilemediği gerekçesiyle beraatine karar verildiği belirlenmiştir. Katılan Maliye Hazinesinin temyizi üzerine, Yargıtay 5. Ceza Dairesinin 19/1/2012 tarihli ilâmıyla "rüşvet" suçundan verilen kararın onanmasına, "irtikâp" suçundan verilen beraat hükmünün eksik soruşturmaya dayalı verildiği gerekçesiyle bozulmasına karar verildiği, Mahkemece, bozma ilâmına uyularak yapılan yargılama sonunda 8/5/2013 tarihinde, başvurucunun, mahkûmiyetine yeterli, kesin ve inandırıcı delil bulunmadığı, dolayısıyla isnat edilen suçu işlediğinin sabit olmadığı gerekçesiyle beraatine karar verildiği, katılan Maliye Hazinesinin temyizi üzerine, Yargıtay 5. Ceza Dairesinin 4/6/2014 tarihli ilâmıyla hükmün onandığı anlaşılmıştır.

40. 5271 sayılı Kanun’un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde kararlar verilmiştir (B. No: 2012/625, 9/1/2014, §§ 23-41; B. No: 2013/695, 9/1/2014, §§ 24-40).

41. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu ceza davası; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında karmaşık olmaktan uzaktır. Başvurucunun tutum ve davranışlarıyla ve usuli haklarını kullanırken özensiz davranmasıyla yargılamanın uzamasına önemli ölçüde sebep olduğu da söylenemez. Anılan davaya bütün olarak bakıldığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu on iki yıl dört aylık yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

42. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun’un 50. Maddesi Yönünden

43. Başvurucu, adil yargılanma hakkının ihlali nedeniyle 1.000.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

44. 6216 sayılı Kanun'un “Kararlar” kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

45. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin on iki yıl dört aylık yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 11.650,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

46. Başvurucu tarafından, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği şikâyeti yönünden 2013/9839 numaralı bireysel başvuru dosyasında yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine, adil yargılanma hakkının ihlal edildiği şikâyeti yönünden 2014/12284 numaralı bireysel başvuru dosyasında yapılan yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun;

1. Yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığı yönündeki iddiasının "başvuru yollarının tüketilmemiş olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

3. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya net 11.650,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği şikâyeti yönünden 2013/9839 numaralı bireysel başvuru dosyasında yapılan 198,35 TL harçtan oluşan yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE, adil yargılanma hakkının ihlal edildiği şikâyeti yönünden 2014/12284 numaralı bireysel başvuru dosyasında yapılan yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

22/6/2015 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

AHMET ALP

B. No: 2014/36 | Karar tarihi: 22.06.2015

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/36

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

AHMET ALP BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/36)

Karar Tarihi: 22/6/2015

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör Yrd. : Gökçe GÜLTEKİN

Başvurucu : Ahmet ALP

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, gayrimenkul değerleme uzmanlığı lisans belgesi alma talebiyle 1/8/2008 tarihinde Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşlar Birliğine yaptığı başvurunun reddine ilişkin işlemin iptali istemiyle 17/11/2008 tarihinde İstanbul 2. İdare Mahkemesinde açtığı davanın hukuka aykırı olarak reddedildiğini ve yargılamanın makul sürede sonuçlandırılamadığını belirterek, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının, 42. maddesinde güvence altına alınan eğitim ve öğrenim hakkının ve 49. maddesinde güvence altına alınan çalışma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat ödenmesini talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 25/12/2013 tarihinde İstanbul Anadolu 13. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumunun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm İkinci Komisyonunca 7/4/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 12/6/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 9/7/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve UYAP aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, İstanbul Defterdarlığında Milli Emlak Müdür Yardımcısı Vekili olarak görev yapmakta iken Sermaye Piyasası Kurulunun açmış olduğu gayrimenkul değerleme uzmanlığı lisanslama sınavına katılmak için başvuruda bulunmuştur.

8. Anılan başvuru üzerine başvurucunun sınava katılmak amacıyla sunduğu diplomasında mezun olduğu okulun üç yıllık olduğu ve sınava katılmak için en az dört yıllık eğitim veren yüksekokul ya da fakülte mezunu olma şartı arandığı belirtilerek, başvurucudan bu konuya ilişkin mezun olduğu okuldan ayrıntılı belge sunması istenilmiştir.

9. Başvurucunun mezun olduğu Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Enstitüsü Türkçe Bölümünün eğitim süresinin üç yıl, Fakültenin Türkçe Öğretmenliği Bölümünün eğitim süresinin ise dört yıl olduğunu belirten Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Dekanlığının 14/4/2005 tarihli yazısını sunmasının ardından başvurucu 29/5/2005 tarihinde anılan sınava katılmıştır.

10. Sınavda başarılı olan başvurucu, 1/8/2008 tarihli dilekçeyle Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşlar Birliğine lisans belgesi alma talebiyle başvurmuştur. Başvurucunun talebi, ilgili Kurumun 23/9/2008 tarihli yazısıyla, başvurucunun lisans belgesi alabilmesi için asgari dört yıllık üniversite mezunu olma koşulunu taşımadığından bahisle reddedilmiştir.

11. Başvurucunun, anılan işlemin iptali istemiyle 17/11/2008 tarihinde açtığı dava, İstanbul 2. İdare Mahkemesinin 28/9/2009 tarihli ve E.2008/2004, K.2009/1569 sayılı kararıyla; başvurucunun lisans alabilmek için gerekli olan dört yıllık üniversite mezunu olmak koşulunu taşımadığı, dava konusu idari işlemde hukuka aykırılık görülmediği gerekçesiyle reddedilmiştir.

12. Başvurucu tarafından yürütmenin durdurulması istemiyle karar temyiz edilmiş, Danıştay Onüçüncü Dairesinin 1/3/2010 tarih ve E.2010/243 sayılı ilâmıyla yürütmenin durdurulması talebinin reddine karar verilmiş olup, temyiz incelemesi halen devam etmektedir.

13. Başvurucu, 25/12/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

14. 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 1. maddesinin (2) numaralı fıkrası, 14. maddesinin (3) ve (4) numaralı fıkraları, 20. maddesinin (5) numaralı fıkrası, 49. maddesinin (3) numaralı fıkrası ile 60. maddesi (bkz. B. No: 2013/8905, 8/9/2014, §§ 10-13).

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

15. Mahkemenin 22/6/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 25/12/2013 tarih ve 2014/36 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

16. Başvurucu, gayrimenkul değerleme uzmanlığı lisanslama sınavına katılmak için yaptığı başvuruda gerekli belgeleri eksiksiz teslim etmesine, sınava katılması yönünde olumlu karar çıkmasına ve sınavlarda da başarılı olmasına rağmen 1/8/2008 tarihli lisans başvurusunun Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşlar Birliğince reddedildiğini, 17/11/2008 tarihinde İstanbul 2. İdare Mahkemesinde açtığı iptal davasında Mahkemece hatalı karar verildiğini, dava dosyasının temyiz incelemesinde olduğunu ve yargılamanın makul sürede sonuçlandırılamadığını belirterek Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının, 42. maddesinde güvence altına alınan eğitim ve öğrenim hakkının ve 49. maddesinde güvence altına alınan çalışma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

17. Başvuru formu ve ekleri incelendiğinde, başvurucunun, 17/11/2008 tarihinde İstanbul 2. İdare Mahkemesinde açtığı iptal davasında Mahkemece hatalı karar verildiğini belirterek, çalışma hakkının, eğitim ve öğretim hakkının ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürdüğü anlaşılmıştır. Anayasa Mahkemesi, başvurucunun ihlal iddialarına ilişkin nitelendirmesi ile bağlı olmayıp hukuki nitelendirmeyi kendisi yapar. Anılan ihlal iddiaları, adil yargılanma hakkının ihlali iddiası kapsamında incelenmiştir. Başvurucunun makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası ise ayrıca değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Adil Yargılanma Hakkının İhlali İddiası

18. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır."

19. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru hakkı" kenar başlıklı 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir"

20. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmak için ihlale neden olduğu iddia edilen işlem veya eylem için idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının tüketilmiş olması gerekir.

21. Temel hak ve özgürlüklere saygı, devletin tüm organlarının uyması gereken bir ilke olup bu ilkeye uygun davranılmadığı takdirde, ortaya çıkan ihlale karşı öncelikle yetkili idari mercilere ve derece mahkemelerine başvurulmalıdır.

22. Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, ikincil nitelikte bir kanun yoludur. Temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarının öncelikle genel yargı mercilerinde, olağan yasa yolları ile çözüme kavuşturulması esastır. Bireysel başvuru yoluna, iddia edilen hak ihlallerinin bu olağan denetim mekanizması içinde giderilememesi durumunda başvurulabilir (B. No: 2012/946, 26/3/2013, § 18).

23. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için öncelikle hukuk sisteminde düzenlenen başvuru yollarının tüketilmesi zorunludur. Bu ilke uyarınca, başvurucunun Anayasa Mahkemesi önüne getirdiği şikâyetini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve adli mercilere usulüne uygun olarak iletmesi ve bu konuda sahip olduğu bilgi ve kanıtlarını zamanında bu makamlara sunması ve aynı zamanda bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir (B. No: 2012/946, 26/3/2013, § 19).

24. Bireysel başvurunun ikincil niteliğinin bir sonucu olarak olağan kanun yollarında ve genel mahkemeler önünde dayanılmayan iddialar Anayasa Mahkemesi önünde şikâyet konusu edilemeyeceği gibi genel mahkemelere sunulmayan yeni bilgi ve belgeler de Anayasa Mahkemesine sunulamaz (B. No: 2012/946, 26/3/2013, § 20).

25. Somut olayda, başvurucunun gayrimenkul değerleme uzmanlığı lisans belgesi alma talebiyle 1/8/2008 tarihinde İdareye yaptığı başvurunun reddedilmesi üzerine, 17/11/2008 tarihinde İstanbul 2. İdare Mahkemesinde iptal davası açtığı, Mahkemece 28/9/2009 tarihli kararla idari işlemin hukuka uygun olduğu gerekçesiyle davanın reddine karar verildiği, başvurucunun 17/11/2009 tarihli dilekçeyle karar temyiz ettiği, temyiz incelemesinin Danıştay Onüçüncü Dairesinde halen devam ettiği anlaşılmıştır. Dolayısıyla, İlk Derece Mahkemesince verilen kararın adil olmadığını ileri süren başvurucunun bu iddialarının, temyiz incelemesinde karşılanması imkânı bulunduğundan, anılan iddiaların Anayasa Mahkemesince incelenmesi, bireysel başvurunun ikincillik ilkesi gereği mümkün değildir.

26. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun İlk Derece Mahkemesince verilen karar nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasının, başvuru yolları usulüne uygun şekilde tüketilmeden bireysel başvuru konusu yapıldığı anlaşıldığından başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin “başvuru yollarının tüketilmemesi” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Yargılamanın Süresinin Makul Olmadığı İddiası

27. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun bu kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

28. Başvurucu, gayrimenkul değerleme uzmanlığı lisans belgesi alma talebiyle 1/8/2008 tarihinde İdareye yaptığı başvurunun reddedilmesi üzerine 17/11/2008 tarihinde İstanbul 2. İdare Mahkemesinde açtığı iptal davasında yargılamanın makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, Anayasa’nın 36. maddesinde tanımlanan adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

29. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa’nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa’nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme’nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme’nin lâfzî içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa’nın 36. maddesi

kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

30. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

31. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekir. Hukuk sisteminde yer alan mevzuat hükümleri gereğince "kamu hukuku" alanına dâhil olan, ancak sonucu itibarıyla özel nitelikteki haklar ve yükümlülükler üzerinde belirleyici olan uyuşmazlıkları konu alan davalar da Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesinin koruması kapsamına girmektedir. Bu anlamda, belirtilen düzenlemelerde yer verilen güvenceler, başvurucunun haklarına zarar verdiği iddia edilen idari bir kararın iptali talebiyle açılan davalara da uygulanacaktır. Başvuruya konu davanın, lisans belgesi alma talebiyle 1/8/2008 tarihinde İdareye yapılan başvurunun reddedilmesi üzerine söz konusu idari işlemin iptali istemini konu alan bir uyuşmazlık olduğu görülmekle, somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/1198, 7/11/2013, § 44).

32. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarihtir. Ancak idari yargıda dava açılabilmesi için öncelikle idari makamlara başvurulmasının zorunlu olduğu durumlar ile idari davaya konu olabilecek bir işlem veya eylemin yapılmasını sağlamak amacıyla idari makamlara yapılan başvurular üzerine açılan davalar bakımından sürenin başlangıcı idareye başvuru tarihi olup, somut başvuru açısından bu tarih, 1/8/2008 tarihidir.

33. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

34. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, başvurucunun gayrimenkul değerleme uzmanlığı lisans belgesi alma talebiyle 1/8/2008 tarihinde İdareye yaptığı başvurunun reddedilmesi üzerine, 17/11/2008 tarihinde İstanbul 2. İdare Mahkemesinde iptal davası açtığı, Mahkemece 28/9/2009 tarihli kararla idari işlemin hukuka uygun olduğu gerekçesiyle davanın reddedildiği, başvurucunun 17/11/2009 tarihli dilekçeyle kararı temyiz ettiği, temyiz incelemesinin Danıştay Onüçüncü Dairesinde halen devam ettiği anlaşılmıştır.

35. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, başvuruya konu yargılama sürecinin idari yargı makamları nezdinde sürdüğü görülmekle, 2577 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve idari yargı alanına dâhil uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren

2577 sayılı Kanun'un muhtelif maddelerinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (bkz. § 14).

36. Hukuk sistemimizde idari yargı alanında yer alan uyuşmazlıklara ilişkin dava sürelerinin makul yargılama süresini aştığı yönündeki tespitlere, AİHM kararlarında yer verilmiş olup, özellikle idari yargı alanındaki yapısal sorunlar ve Danıştay nezdinde temyiz ve karar düzeltme incelemelerinde geçirilen uzun yargılama sürelerinin ihlal kararlarına temel oluşturduğu anlaşılmaktadır. Bu kapsamda idari yargı makamları nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle 2577 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümleri de göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir (B. No: 2012/1198, 7/11/2013, §§ 54-60).

37. Başvuruya konu davaya bir bütün olarak bakıldığında, 2577 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine tabi bir yargılama sürecine ilişkin somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı, yargılamaya ilişkin beş yılı aşkın bir sürenin temyiz incelemesinde geçtiği ve söz konusu yaklaşık yedi yıldır devam eden yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

38. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

39. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlali nedeniyle 195.000,00 TL maddi, 100.000,00 TL manevi tazminata karar verilmesini talep etmişlerdir.

40. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

41. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yaklaşık yedi yıldır devam eden yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında başvurucuya takdiren net 5.000,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

42. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucunun maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

43. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının "başvuru yollarının tüketilmemesi" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

3. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya net 5.000,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harçtan oluşan yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin Danıştay Onüçüncü Dairesine gönderilmesine,

22/6/2015 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

NAİME ÇALTI VE HÜSEYİN MURAT ÇALTI

B. No: 2014/150 | Karar tarihi: 22.06.2015

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/150

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

NAİME ÇALTI VE HÜSEYİN MURAT ÇALTI BAŞVURUSU

Başvuru Numarası: 2014/150

Karar Tarihi: 22/6/2015

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör Yrd. : Gökçe GÜLTEKİN

Başvurucular : Naime ÇALTI

Hüseyin Murat ÇALTI

Vekilleri : Av. Süleyman AKINCI

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucular, 31/8/2000 tarihinde Kemer Asliye Hukuk Mahkemesinde açtıkları tazminat davasında yargılamanın halen devam ettiğini ve makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşler ve tazminat talep etmişlerdir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 27/12/2013 tarihinde Antalya 5. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 7/11/2014 tarihinde kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 9/1/2015 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 10/2/2015 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve UYAP aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucular, 5/8/2000 tarihinde Antalya ili, Kemer ilçesinde meydana gelen trafik kazasında yakınlarının vefat etmesi sonucunda uğradıkları zararın tazmini istemiyle, 31/8/2000 tarihinde, Antalya İş Mahkemesinde tazminat davası açmışlardır.

8. Mahkemenin 20/11/2000 tarih ve E.2000/969, K.2000/907 sayılı kararıyla davada Kemer Asliye (İş) Hukuk Mahkemesinin yetkili olduğu belirtilerek, davanın yetkisizlik nedeniyle reddine, kararın kesinleşmesinden sonra dosyanın yetkili Mahkemeye gönderilmesine karar verilmiştir.

9. Yetkisizlik kararı üzerine, Kemer Asliye (İş) Hukuk Mahkemesinde açılan davada Mahkemece, 10/6/2002 tarih ve E.2000/602, K.2002/292 sayılı kararla davalı işverenin sosyal yardım amacıyla işçileri taşıması esnasında araçlarda geçen sürenin iş süresinden sayılmayacağı, kaza sonucunda açılan tazminat davasının iş mahkemesi sıfatıyla görülemeyeceği belirtilerek Mahkemenin görevsizliğine, karar kesinleştiğinde ve talep halinde dosyanın aynı yer görevli Asliye Hukuk Mahkemesine gönderilmesine karar verilmiştir.

10. Görevsizlik kararının kesinleşmesinden sonra talep üzerine, Kemer Asliye Hukuk Mahkemesinin E.2003/663 sayılı dosyasında tazminat davasına devam edilmiştir.

11. Mahkemece, aralarında hukuki ve fiili bağlantı olduğu gerekçesiyle davanın, Mahkemenin E.2000/410 sayılı dava dosyasında birleştirilmesine karar verilmiştir.

12. Mahkemenin, 21/7/2009 tarih ve E.2000/410, K.2009/535 sayılı kararıyla, toplam on bir davalı hakkında yapılan yargılama sonunda, başvuruculaların uğradıkları maddi zararın tümünün Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) tarafından karşılandığı gerekçesiyle maddi tazminat istemlerinin reddine, manevi tazminat istemlerinin ise kabulüne karar verilmiştir.

13. Kararın temyizi üzerine Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin 18/6/2013 tarih ve E.2013/4151, K.2013/12766 sayılı ilâmıyla İlk Derece Mahkemesinin kararı bozulmuştur. İlâmın ilgili kısımları şöyledir:

"...

Dava, davalılardan Kiriş Otelcilik ve Tur. A.Ş.'de çalışan davacıların murisi B.Ö. ile V.Ç.'nin, M. A. yönetimindeki servis aracı ile taşınmaları sırasında meydana gelen trafik kazası sonucu ölümleri nedeniyle mirasçılarının işveren ve diğer davalılar aleyhine açmış oldukları maddi ve manevi tazminat istemine ilişkindir. 30/1/1950 tarih ve 5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu gereğince işçi ve işveren arasındaki tüm ihtilaflarda iş mahkemeleri görevlidir. Somut olayda, davalı işverenin temin ettiği araçla taşıma yapılması esnasında meydana gelen trafik kazasında davalı işveren ve onun sigortacısı yönünden olayın iş kazası olarak nitelendirilip, nitelendirilemeyeceği ve işverenin 22/5/2003 tarih ve 4857 sayılı İş Kanunu'na

göre sorumlu bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi ancak bu konuda özel yetkili mahkeme olan iş mahkemelerinin görevi dâhilindedir. Her ne kadar diğer davalılar yönünden temyize konu kararı veren mahkeme görevli ise de, davanın tefrikinde yarar bulunmayıp, diğer davalılar yönünden de iş mahkemesinde inceleme yapılmasında hukuki bir engel bulunmamaktadır.

Bu durumda, mahkemece görev hususunun resen ve davanın her aşamasında incelenmesi gereken hususlardan olduğu da gözetilerek görevsizlik kararı verilmesi gerekirken, yazılı şekilde uyuşmazlığın esasına yönelik hüküm tesisi doğru görülmemiş, bu nedenle hükmün bozulmasına karar vermek gerekmiştir."

14. Başvurucular, 27/12/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

15. Yargıtay bozma kararı sonucunda Kemer 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin E.2014/274 sayılı dava dosyasında yargılama halen devam etmektedir.

B. İlgili Hukuk

16. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 30. maddesi, 5521 sayılı Kanun'un 1. maddesinin birinci fıkrası ile 7. maddesinin birinci fıkrası ve 15. maddesi, 4857 sayılı Kanun'un mülga 77. maddesi.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

17. Mahkemenin 22/6/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucuların 27/12/2013 tarih ve 2014/150 numaralı bireysel başvuruları incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucuların İddiaları

18. Başvurucular, 31/8/2000 tarihinde Kemer Asliye Hukuk Mahkemesinde açtıkları tazminat davasında yargılamanın halen devam ettiğini ve makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

19. Başvuru formu ve eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

20. Başvurucular, 31/8/2000 tarihinde Kemer Asliye Hukuk Mahkemesinde açtıkları tazminat davasında yargılamanın makul sürede tamamlanmayarak Anayasa’nın 36. maddesinde tanımlanan adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini iddia etmişlerdir.

21. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa’nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa’nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme’nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme’nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa’nın 36.

maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

22. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

23. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu trafik kazası sonucunda uğranılan zararın giderilmesi istemine dayalı tazminat davasında, 1086 sayılı mülga Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu, 5521 sayılı Kanun ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

24. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih 31/8/2000 tarihidir.

25. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı bireysel başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

26. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, yargılamanın konusunun trafik kazası nedeniyle uğranılan zararın giderilmesi istemiyle açılan tazminat davası olduğu, 31/8/2000 tarihinde açılan davada Antalya İş Mahkemesince 20/11/2000 tarihinde yetkisizlik kararı verilmesi üzerine yargılamaya Kemer Asliye (İş) Hukuk Mahkemesinde devam edildiği ve Mahkemenin 10/6/2002 tarihli kararıyla görevsizlik kararı verildiği, görevsizlik kararının kesinleşmesi üzerine yargılamaya Kemer Asliye Hukuk Mahkemesinin E.2003/663 sayılı dava dosyasında devam edildiği, Mahkemece, aralarında hukuki ve fiili bağlantı olduğu gerekçesiyle dava dosyasının Mahkemenin E.2000/410 sayılı dava dosyasıyla birleştirilmesine karar verildiği belirlenmiştir. İlk Derece Mahkemesince 21/7/2009 tarihli kararla maddi tazminat istemlerinin reddine, manevi tazminat istemlerinin kabulüne karar verildiği, temyiz incelemesi neticesinde Yargıtay 11. Hukuk Dairesi tarafından 18/6/2013 tarihinde kararın bozulduğu, Mahkemenin E.2014/274 sayılı dava dosyasında yargılamanın devam ettiği anlaşılmıştır.

27. 6100 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir

(B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 34-64).

28. Başvuruya konu tazminat davasının incelenmesinde; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı, yargılamanın uzun sürmesinde başvuruculara atfedilecek bir kusur bulunmadığı anlaşılmakta olup, söz konusu yaklaşık on beş yıldır devam eden yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

29. Açıklanan nedenlerle, başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

30. Başvurucular, yargılamanın makul sürede sonuçlanmaması nedeniyle ayrı ayrı 5.000,00 TL maddi, 10.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmişlerdir.

31. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

32. Başvuruculara tarafı oldukları uyuşmazlığa ilişkin yaklaşık on beş yıldır devam eden yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında her bir başvurucuya, talep ettikleri tazminat miktarları da dikkate alınarak, ayrı ayrı net 10.000,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

33. Başvurucular tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvuruculara maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

34. Başvurucular tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.698,35 TL yargılama giderinin başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

35. Başvuruya konu yargılamanın yaklaşık on beş yıldır devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruculara,

1. Makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiği yönündeki iddialarının KABUL

EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvuruculara ayrı ayrı net 10.000,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvuruculaların tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucular tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.698,35 TL yargılama giderinin müştereken BAŞVURUCULARA ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin Kemer 1. Asliye Hukuk Mahkemesine gönderilmesine,

22/6/2015 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

DOĞAN KOÇAN

B. No: 2014/169 | Karar tarihi: 22.06.2015

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/169

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

DOĞAN KOÇAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/169)

Karar Tarihi: 22/6/2015

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Kadir ÖZKAYA

Raportör Yrd. : Yusuf Enes KAYA

Başvurucu : Doğan KOÇAN

Vekili : Av. Mehmet ENGİNSU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 28/7/2000 tarihinde İzmir Kadastro Mahkemesinde açılan tescil davasında makul sürede yargılanma yapılmadığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, tazminat talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 2/1/2014 tarihinde Menderes 1. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumunun bulunmadığı tespit edilmiştir

3. Birinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 28/11/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

4. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. İzmir ili Gaziemir ilçesi Atıfbey mahallesi 254 ada 1 parsel, 3194 sayılı İmar Kanunu'nun 18. maddesi uyarınca imar uygulamasına tabi tutulmuş ve uygulama neticesinde 11129 ada 1, 2 numaralı parseller ve 11130 ada 1 numaralı parsel adı altında 11/11/1997 tarihli işlemle tapu kütüğüne malik hanesi boş bırakılarak tescil edilmiştir.

6. İzmir 6. Asliye Hukuk Mahkemesinde 28/7/2000 tarihinde, malik tayin edilmeyen taşınmazlarla ilgili olarak Maliye Hazinesince tescil davası açılmıştır.

7. İzmir 6. Asliye Hukuk Mahkemesi, 20/9/2004 tarihli ve E.2000/637, K.2004/419 sayılı kararıyla davanın reddine karar vermiştir.

8. Bu kararın temyiz edilmesi üzerine Yargıtay 16. Hukuk Dairesi, 24/2/2005 tarihli ve E.2005/2452, K.2005/1148 sayılı ilâmıyla dosyanın Kadastro Mahkemesine gönderilmesi gerektiğinden bahisle bozma kararı vermiştir.

9. Bozma üzerine İzmir 6. Asliye Hukuk Mahkemesi, 20/6/2005 tarih ve E.2005/142 K.2005/303 sayılı kararıyla dosyanın İzmir Kadastro Mahkemesine gönderilmesine karar vermiştir.

10. İzmir Kadastro Mahkemesi, 3/7/2007 tarih ve E.2005/17, K.2007/15 sayılı kararıyla kadastro işlemlerinin tamamlanması için dosyanın Kadastro Müdürlüğüne gönderilmesine karar vermiştir.

11. Bu karar, Yargıtay 16. Hukuk Dairesinin 09/10/2008 tarih ve E.2008/6767, K.2008/5960 sayılı ilâmıyla bozulmuştur.

12. Bozma üzerine dava, Mahkemenin E.2008/14 sayılı dosyasına kaydedilmiştir.

13. Mahkeme, 14/1/2010 tarih ve E.2008/14, K.2010/5 sayılı kararıyla davanın reddine karar vermiştir.

14. Temyiz üzerine bu karar da Yargıtay 16. Hukuk Dairesinin 11/5/2010 tarih ve E.2010/2468, K.2010/3665 sayılı ilâmıyla bozulmuştur.

15. Bozma üzerine dava, İzmir Kadastro Mahkemesinin E.2011/1 sayılı dosyasına kaydedilmiştir.

16. Başvurucu, dava konusu 11129 ada 2 parsel numaralı taşınmazı satın aldığını belirterek, 25/4/2012 tarihli dilekçeyle müdahale talebinde bulunmuş, 16/5/2012 tarihli duruşmada müdahale talebi kabul edilmiştir.

17. Yargılama, İzmir Kadastro Mahkemesinin E.2011/1 sayılı dosyasında halen devam etmektedir.

18. Başvurucu, 17/9/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

19. 21/6/1987 tarih ve 3402 sayılı Kadastro Kanunu'nun 16. ve 18. maddeleri, 22/11/2001 tarih ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 716. maddesi.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

20. Mahkemenin 22/6/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 2/1/2014

tarih ve 2014/169 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

21. Başvurucu, 28/7/2000 tarihinde İzmir Kadastro Mahkemesinde açılan tescil davasında makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

22. Başvurucu, 28/7/2000 tarihinde İzmir Kadastro Mahkemesinde açılan tescil davasında makul sürede yargılanma yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

23. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (Onurhan Solmaz, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lâfzî içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

24. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

25. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda taşınmaz mülkiyeti hakkında İzmir 6. Asliye Hukuk Mahkemesinde açılan ve görevsizlik kararı üzerine İzmir Kadastro Mahkemesine devredilen tescil davasında, 3402 ve 6100 sayılı Kanunlarda yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

26. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih 28/7/2000 tarihidir.

27. Başvuru konusu davanın açılış tarihi 28/7/2000 olmakla beraber, başvurucunun, vekili vasıtasıyla verdiği 25/4/2012 tarihli asli müdahale dilekçesi sonrasında, asli müdahil sıfatıyla

yargılamada yer almaya başladığı anlaşılmaktadır. Bu nedenle, başvurucu açısından makul süre değerlendirmesi bakımından dikkate alınacak sürenin başlangıç anı, davanın açıldığı tarih değil, usulüne uygun olarak asli müdahale talebinde bulunulduğu 25/4/2012 tarihidir (İsmail Özkan, B. No. 2012/367, 17/9/2013, § 25).

28. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı başvurunun karara bağlandığı tarihtir (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

29. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, 28/7/2000 tarihinde İzmir 6. Asliye Hukuk Mahkemesinde açılan tescil davasında davanın reddine karar verildiği, bu kararın temyiz incelemesi sonucunda bozulduğu, bozma üzerine dosyanın Kadastro Mahkemesine gönderildiği Kadastro Mahkemesince yapılan yargılamada, dosyanın eksikliklerin tamamlanması için Kadastro Müdürlüğüne gönderilmesine karar verildiği, bu kararın da temyiz incelemesi sonucunda bozulduğu, bozma üzerine davanın İzmir Kadastro Mahkemesinin E.2008/14 sayılı dosyasına kaydedildiği, yapılan yargılamada davanın reddine karar verildiği, bu kararın da temyiz incelemesi neticesinde bozulduğu, bozma üzerine İzmir Kadastro Mahkemesinin E.2011/1 sayılı dosyasına kaydedilen davada yargılamanın halen devam ettiği anlaşılmıştır.

30. Başvurucu dava konusu taşınmazı satın aldığını belirterek 25/4/2012 tarihli duruşmada müdahale talebinde bulunmuş, 16/5/2012 tarihinde müdahale talebi kabul edilmiştir.

31. Başvurucunun asli müdahil olarak yargılamaya katılma talebinde bulunduğu 25/4/2012 tarihinden itibaren, başvurunun karara bağlandığı tarihe kadar yaklaşık üç yıldır yargılamanın sürdüğü anlaşılmıştır.

32. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

33. Somut olayda, başvuruya konu taşınmazın tescili davasında, yargılamanın, başvurucunun asli müdahil olarak yargılamaya katıldığı tarihten itibaren yaklaşık üç yıldır sürdüğü tespit edilmiştir. Başvurucunun yargılamaya katıldığı tarihten itibaren yargılama süresi dikkate alındığında, İlk Derece Mahkemesindeki yargılamada başvurucunun haklarını ihlal edecek şekilde bir gecikme olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

34. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun yargılamanın makul süreyi aştığı yönündeki iddiaları konusunda, açık ve görünür bir ihlal saptanmadığından, başvurunun, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun, “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına,

22/6/2015 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

NECMETTİN KESKİN

B. No: 2014/288 | Karar tarihi: 22.06.2015

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/288

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

NECMETTİN KESKİN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/288)

Karar Tarihi: 22/6/2015

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör Yrd. : Gökçe GÜLTEKİN

Başvurucu : Necmettin KESKİN

Vekili : Av. Fatih TEPEAŞAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, oğlunun kullandığı traktörün köprüden geçerken dere yatağına düşmesi sonucu hayatını kaybetmesinden dolayı uğradığı zararın tazmini istemiyle 29/7/2008 tarihinde Ankara 5. İdare Mahkemesinde açtığı tam yargı davasında yargılamanın halen devam ettiğini ve makul sürede sonuçlanmadığını, İlk Derece Mahkemesi kararıyla aleyhine hükmedilen yargılama giderlerinin tahsili amacıyla doğrudan gelir desteği ödemesine haciz konulması nedeniyle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürerek ihlalin tespitiyle meydana gelen zararının tazminini ve tahsil edilen harcın iade edilmesine karar verilmesini talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 8/1/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumunun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Birinci Komisyonunca 27/3/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi

Bölüm tarafından yapılmak üzere dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 12/6/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 9/7/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve UYAP aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucunun oğlu, 8/9/2008 tarihinde kullanmakta olduğu traktörle köprüden geçmekte iken aracı yolda tutamaması üzerine dere yatağına düşmesi sonucu hayatını kaybetmiştir.

8. Başvurucu ve eşi kendi adlarına asaleten, diğer çocukları adına da velayeten, olayın meydana gelmesinde köprünün bakım ve gözetiminden sorumlu İdarenin kusuru olduğundan bahisle uğradıkları maddi ve manevi zararlarının tazmini istemiyle Ankara Valiliği aleyhine 29/7/2008 tarihinde Ankara 5. İdare Mahkemesinde tam yargı davası açmışlardır.

9. Mahkemenin 25/2/2010 tarihli ve E.2009/202, K.2010/257 sayılı kararıyla, Ankara Adli Tıp Kurumuna yaptırılan bilirkişi incelemesi sonucunda düzenlenen raporda, kazanın oluşumuna tamamen sürücünün dikkatsiz ve tedbirsiz davranışlarının neden olduğunun, yolun bakım ve onarımından sorumlu idari kuruluşun kusurunun bulunmadığının belirtildiği, bu haliyle zarardan dolayı İdarenin sorumlu tutulamayacağı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir.

10. Temyiz üzerine, Danıştay Sekizinci Dairesinin 21/12/2010 tarihli ve E.2010/8364, K.2010/7139 sayılı ilâmıyla "dosya içeriğindeki bilgi ve belgelerden kazanın meydana geldiği tarihte köprüde araçların dere yatağına düşmesini engelleyici herhangi bir koruyucu önlemin alınmamış olduğu görülmektedir. Mahkemenin temyize konu kararına dayanak teşkil eden Ankara Adli Tıp Kurumu Trafik İhtisas Dairesi Başkanlığı raporunda ise yolda bariyer gibi koruyucu önlemin alınmamış olmasına ilişkin herhangi bir değerlendirmeye gidilmeksizin kusur tespiti yapılmıştır. Olayda, sürücünün kusurunun varlığı idarenin hizmet kusurunu ortadan kaldırmayacağından, ek bilirkişi incelemesi yaptırılarak idarenin hizmet kusurunun ortaya konulması gerekmektedir. Bu durumda, köprüdeki eksiklikler değerlendirilmeksizin salt sürücünün kusuruna dayalı olarak maddi ve manevi tazminat isteminin reddine ilişkin Mahkeme kararında hukuki isabet görülmemiştir." gerekçesiyle İlk Derece Mahkemesinin kararı bozulmuştur.

11. Mahkemece bozmaya uyularak yapılan yargılamada, 14/5/2012 tarihli ve E.2011/395, K.2012/869 sayılı kararla; ek bilirkişi raporunun alındığı, buna göre olayda başvurucunun oğlunun kusur oranının %75, idarenin kusur oranının ise %25 olduğunun belirtildiği, bu oran dikkate alınmak suretiyle hesap bilirkişisi tarafından hesaplanan miktarlar uygun bulunarak başvurucu için 2.972,00 TL maddi, başvurucunun eşi için 3.282,00 TL maddi tazminatın ödenmesine; manevi tazminat yönünden ise başvurucuya 8.000,00 TL, başvurucunun eşi için 5.000,00 TL ve vefat edenin kardeşi için 5.000,00 TL’nin ödenmesine

karar verilmiş, fazlaya ilişkin faiz, maddi ve manevi tazminat istemleri reddedilmiş ve 2.315,90 TL yargılama giderinin davanın sonuçlanış biçimine göre takdiren 2.123,00 TL'sinin davanın adli yardım talepli olması nedeniyle davacılara tamamlattırılmasına karar verilmiştir.

12. Başvurucu, 7/6/2013 tarihinde Ankara 5. İdare Mahkemesine sunduğu dilekçeyle adli yardım talepli olarak görülen davada ödenmeyen harç alacağının aleyhine tahakkuk ettirilmesinden vazgeçilmesini talep etmiş, Mahkemece 21/6/2013 tarihli kararla talep konusu hususun temyiz incelemesinde ileri sürülecek hususlardan olduğu, başvurucunun isteminin yerine getirilmesinin mümkün olmadığı gerekçesiyle talebin reddine karar verilmiştir.

13. Başvurucu, 8/1/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

14. Kararın temyizi üzerine, Danıştay Onbeşinci Dairesinin 26/2/2015 tarihli ve E.2013/7677, K.2015/1167 sayılı ilamıyla; incelenen kararın usul ve yasaya uygun olduğu, temyiz dilekçesinde ileri sürülen nedenlerin kararın bozulmasını gerektirecek nitelikte görülmediği belirtilerek hüküm onanmıştır.

15. Başvurucu, 22/5/2015 tarihinde karar düzeltme isteminde bulunulmuş olup, yargımla süreci halen devam etmektedir.

B. İlgili Hukuk

16. 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun "Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ile Vergi Usul Kanununun uygulanacağı haller" kenar başlıklı 31. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bu Kanunda hüküm bulunmayan hususlarda; hakimin davaya bakmaktan memnuiyeti ve reddi, ehliyet, üçüncü şahısların davaya katılması, davanın ihbarı, tarafların vekilleri, feragat ve kabul, teminat, mukabil dava, bilirkişi, keşif, delillerin tespiti, yargılama giderleri, adli yardım hallerinde ve duruşma sırasında tarafların mahkemenin sükununu ve inzibatını bozacak hareketlerine karşı yapılacak işlemler ile elektronik işlemlerde Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu hükümleri uygunlanır. (Ek cümle: 5/4/1990 - 3622/11 md.; Değişik:10/6/1994-4001/14 md.) Ancak, davanın ihbarı ve bilirkişi seçimi Danıştay, mahkeme veya hakim tarafından re'sen yapılır."

17. 2577 sayılı Kanun'un 52. maddesi şöyledir:

"1. (Değişik: 5/4/1990 - 3622/21 md.) Temyiz veya istinaf yoluna başvurulmuş olması, hakim, mahkeme veya Danıştay kararlarının yürütülmesini durdurmaz. Ancak, bu kararların teminat karşılığında yürütülmesinin durdurulmasına temyiz istemini incelemeye yetkili Danıştay dava dairesi, kurulu veya istinaf başvurusunu incelemeye yetkili bölge idare mahkemesince karar verilebilir. (Ek Cümle: 10/6/1994 - 4001/22 md.) Davanın reddine ilişkin kararlara karşı temyiz ya da istinaf yoluna başvurulması halinde, dava konusu işlem hakkında yürütmenin durdurulması kararı verilebilmesi 27 nci maddede öngörülen koşulun varlığına bağlıdır. (3)

2. İptal davalarında teminat istenmeyebilir.

3. İdareden ve adli yardımdan yararlaranlardan teminat alınmaz.

4. Kararın bozulması, kararın yürütülmesini kendiliğinden durdurur."

18. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun “Yargılama giderlerinden sorumluluk” kenar başlıklı 326. maddesinin (2) ve (3) numaralı fıkraları şöyledir:

“(2) Davada iki taraftan her biri kısmen haklı çıkarsa, mahkeme, yargılama giderlerini tarafların haklılık oranına göre paylaştırır.

(3) Aleyhine hüküm verilenler birden fazla ise mahkeme yargılama giderlerini, bunlar arasında paylaştırabileceği gibi, müteselsilen sorumlu tutulmalarına da karar verebilir.”

19. 2577 sayılı Kanun'un 1. maddesinin (2) numaralı fıkrası, 14. maddesinin (3) ve (4) numaralı fıkraları, 20. maddesinin (5) numaralı fıkrası, 49. maddesinin (3) numaralı fıkrası ile 60. maddesi (bkz. B. No: 2013/8905, 8/9/2014, §§ 10-13).

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

20. Mahkemenin 22/6/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 8/1/2014 tarih ve 2014/288 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

21. Başvurucu, oğlunun kullandığı traktörün köprüden geçerken dere yatağına düşmesi sonucu hayatını kaybetmesinden dolayı uğradığı zararın tazmini istemiyle 29/7/2008 tarihinde Ankara 5. İdare Mahkemesinde açtığı tam yargı davasında İlk Derece Mahkemesi kararı kesinleşmediği halde eksik harç tamamlama gerekçesiyle doğrudan gelir desteği ödemesine haciz konulduğunu, yargılamanın halen devam ettiğini ve makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

22. Başvuru formu ve ekleri incelendiğinde, başvurucunun, 29/7/2008 tarihinde Ankara 5. İdare Mahkemesinde açtığı tam yargı davasında İlk Derece Mahkemesinin kararı kesinleşmediği halde eksik harç tamamlama gerekçesiyle doğrudan gelir desteği ödemesine haciz konulduğunu, yargılamanın halen devam ettiğini ve makul sürede sonuçlanmadığını, belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürdüğü anlaşılmıştır. Anayasa Mahkemesi, başvurucunun ihlal iddialarına ilişkin nitelendirmesi ile bağlı olmayıp hukuki nitelendirmeyi kendisi yapar. Anılan ihlal iddiaları, yargılama sürecinin adil olmadığına ilişkin olduğundan, başvurucunun iddiaları adil yargılanma hakkının ihlali iddiası kapsamında nitelendirilmiştir. Başvurucunun, makul sürede yargılama yapılmadığı yönündeki iddiası ise ayrıca incelenmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Adil Yargılanma Hakkının İhlali İddiası

23. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır."

24. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un "Bireysel başvuru hakkı" kenar başlıklı 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir"

25. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmak için ihlale neden olduğu iddia edilen işlem veya eylem için idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının tüketilmiş olması gerekir.

26. Temel hak ve özgürlüklere saygı, devletin tüm organlarının uyması gereken bir ilke olup bu ilkeye uygun davranılmadığı takdirde, ortaya çıkan ihlale karşı öncelikle yetkili idari mercilere ve derece mahkemelerine başvurulmalıdır.

27. Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, ikincil nitelikte bir kanun yoludur. Temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarının öncelikle genel yargı mercilerinde, olağan yasa yolları ile çözüme kavuşturulması esastır. Bireysel başvuru yoluna, iddia edilen hak ihlallerinin bu olağan denetim mekanizması içinde giderilememesi durumunda başvurulabilir (B. No: 2012/946, 26/3/2013, § 18).

28. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için öncelikle hukuk sisteminde düzenlenen başvuru yollarının tüketilmesi zorunludur. Bu ilke uyarınca, başvurucunun Anayasa Mahkemesi önüne getirdiği şikâyetini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve adli mercilere usulüne uygun olarak iletmesi ve bu konuda sahip olduğu bilgi ve kanıtlarını zamanında bu makamlara sunması ve aynı zamanda bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir (B. No: 2012/946, 26/3/2013, § 19).

29. Bireysel başvurunun ikincil niteliğinin bir sonucu olarak olağan kanun yollarında ve genel mahkemeler önünde dayanılmayan iddialar Anayasa Mahkemesi önünde şikâyet konusu edilemeyeceği gibi genel mahkemelere sunulmayan yeni bilgi ve belgeler de Anayasa Mahkemesine sunulamaz (B. No: 2012/946, 26/3/2013, § 20).

30. Somut olayda, başvurucunun, oğlunun kullandığı traktörün köprüden geçerken dere yatağına düşmesi sonucu hayatını kaybetmesinden dolayı uğradığı zararın tazmini istemiyle 29/7/2008 tarihinde Ankara 5. İdare Mahkemesinde açtığı tam yargı davasında İlk Derece Mahkemesince, 14/5/2012 tarihli kararla davanın kısmen reddine ve 2.315,90 TL yargılama giderinin davanın sonuçlanış biçimine göre takdiren 2.123,00 TL'sinin davanın adli yardım talepli olması nedeniyle başvurucuya tamamlattırılmasına karar verilmiş, başvurucunun kararı temyiz ettiği, İlk Derece Mahkemesi kararının yürütmesinin durdurulması isteminde bulunmadığı, kararın onanmasına karar verildiği, başvurucunun karar düzeltme isteminde bulunduğu, yargılama sürecinin halen devam ettiği anlaşılmıştır. Dolayısıyla, Derece Mahkemesince verilen kararın icrasına başlanması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri süren başvurucunun bu iddialarının temyiz incelemesinde karşılanması imkânı bulunduğu ve başvurucunun 2577 sayılı Kanun'un 52. maddesi uyarınca bu konuda temyiz dilekçesinde herhangi bir talepte bulunmadığı anlaşıldığından, anılan iddiaların Anayasa Mahkemesince incelenmesi, bireysel başvurunun ikincillik ilkesi gereği mümkün değildir.

31. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun, Derece Mahkemesince verilen kararın icrasına başlanması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasının, başvuru yolları usulüne uygun şekilde tüketilmeden bireysel başvuru konusu yapıldığı anlaşıldığından başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "başvuru yollarının tüketilmemesi" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Yargılamanın Süresinin Makul Olmadığı İddiası

32. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun bu kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

33. Başvurucu, oğlunun kullandığı traktörün köprüden geçerken dere yatağına düşmesi sonucu hayatını kaybetmesinden dolayı uğradığı zararın tazmini istemiyle 29/7/2008 tarihinde Ankara 5. İdare Mahkemesinde açtığı tam yargı davasında yargılamanın makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, Anayasa'nın 36. maddesinde tanımlanan adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

34. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lâfzî içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

35. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

36. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekir. Hukuk sisteminde yer alan mevzuat hükümleri gereğince "kamu hukuku" alanına dâhil olan, ancak sonucu itibarıyla özel nitelikteki haklar ve yükümlülükler üzerinde belirleyici olan uyuşmazlıkları konu alan davalar da Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesinin koruması kapsamına girmektedir. Bu anlamda, belirtilen düzenlemelerde yer verilen güvenceler, başvurucunun haklarına zarar verdiği iddia edilen idari bir kararın iptali talebiyle açılan davalara da uygulanacaktır. Başvuruya konu davanın, başvurucunun oğlunun geçirdiği kaza sonucunda hayatını kaybetmesi üzerine olayın meydana gelmesinde İdarenin hizmet kusurunun olduğu iddiasıyla uğranılan zararın tazmini istemini konu alan bir uyuşmazlık olduğu görülmekle, somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/1198, 7/11/2013, § 44).

37. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak

yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih, 29/7/2008 tarihidir.

38. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

39. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, başvurucunun, oğlunun kullandığı traktörün köprüden geçerken dere yatağına düşmesi sonucu hayatını kaybetmesinden dolayı uğradıkları zararın tazmini istemiyle eşi ve çocuklarıyla birlikte 29/7/2008 tarihinde Ankara 5. İdare Mahkemesinde tam yargı davası açtığı, Mahkemece 25/2/2010 tarihli kararla olayın meydana gelmesinde İdarenin kusurunun bulunmadığı gerekçesiyle davanın reddedildiği, temyiz üzerine Danıştay Sekizinci Dairesinin 21/12/2010 tarihli ilâmıyla, ek bilirkişi incelemesi yaptırılarak İdarenin hizmet kusurunun ortaya konulması gerektiği belirtilerek İlk Derece Mahkemesi kararının bozulduğu, Mahkemece bozmaya uyularak 14/5/2012 tarihli kararla davanın kısmen kabulüne karar verildiği, kararın temyiz edildiği, Danıştay Onbeşinci Dairesinde temyiz incelemesinin halen devam ettiği anlaşılmıştır.

40. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, başvuruya konu yargılama sürecinin idari yargı makamları nezdinde sürdüğü görülmekle, 2577 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve idari yargı alanına dâhil uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 2577 sayılı Kanun'un muhtelif maddelerinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (bkz. § 19).

41. Hukuk sistemimizde idari yargı alanında yer alan uyuşmazlıklara ilişkin dava sürelerinin makul yargılama süresini aştığı yönündeki tespitlere, AİHM kararlarında yer verilmiş olup, özellikle idari yargı alanındaki yapısal sorunlar ve Danıştay nezdinde temyiz ve karar düzeltme incelemelerinde geçirilen uzun yargılama sürelerinin ihlal kararlarına temel oluşturduğu anlaşılmaktadır. Bu kapsamda idari yargı makamları nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle 2577 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümleri de göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir (B. No: 2012/1198, 7/11/2013, §§ 54-60).

42. Başvuruya konu davaya bir bütün olarak bakıldığında, 2577 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine tabi bir yargılama sürecine ilişkin somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı, yargılamaya ilişkin üç yılı aşkın bir sürenin temyiz incelemesinde geçtiği ve söz konusu yaklaşık yedi yıldır devam eden yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

43. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

44. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlali nedeniyle 2.445,00 TL maddi, 20.000,00 TL manevi tazminata karar verilmesini talep etmiştir.

45. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası

şöyledir:

“Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

46. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yaklaşık yedi yıldır devam eden yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında başvurucuya takdiren net 5.000,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

47. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucunun maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

48. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının "başvuru yollarının tüketilmemesi" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

3. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya net 5.000,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin Danıştay Onbeşinci Dairesine gönderilmesine,

22/6/2015 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

ERDAL SÖZER

B. No: 2014/369 | Karar tarihi: 22.06.2015

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/369

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ERDAL SÖZER BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/369)

Karar Tarihi: 22/6/2015

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Kadir ÖZKAYA

Raportör Yrd. : Derya ATAKUL

Başvurucu : Erdal SÖZER

Vekili : Av. Nejdet EDEMEN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, "1705 sayılı Kanun'a muhalefet" suçunu işlediği iddiasıyla yargılandığı davanın halen devam ettiğini ve makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 7/1/2014 tarihinde Van 2. Asliye Ceza Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm İkinci Komisyonunca 30/9/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 18/12/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği, görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 20/1/2015 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve UYAP aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

7. Başkale Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturma kapsamında 25/1/2001 tarihinde başvurucunun ifadesi alınmıştır.

8. Başvurucu hakkında, Başkale Cumhuriyet Başsavcılığının 7/2/2001 tarih ve E.2001/178 sayılı iddianamesi ile 10/6/1930 tarih ve 1705 sayılı Ticarette Tağşişin Men'i ve Murakabesi ve Korunması Hakkında Kanun'a muhalefet suçundan kamu davası açılmış, dava Başkale Asliye Ceza Mahkemesinin E.2001/182 sayılı dosyasına kaydedilmiştir.

9. Yargılamaya başlayan Başkale Asliye Ceza Mahkemesince, 7/2/2001 tarihli tensip tutanağı ile savunmasının alınması amacıyla başvurucuya tebligat gönderilmesine karar verilmiştir.

10. Usulüne uygun tebligata rağmen 4/7/2001 tarihli ilk duruşmadan itibaren yargılamaya katılmaması üzerine, Mahkemece, başvurucu hakkında önce yakalama emri çıkartılmış, ardından başvurucunun gıyaben tutuklanmasına karar verilmiştir.

11. Başvurucu, 28/9/2005 tarihinde yakalanmış, aynı tarihte Mahkemece savunması alınarak serbest bırakılmıştır.

12. Başkale Asliye Ceza Mahkemesinin 5/4/2006 tarih ve E.2001/182, K.2006/512 sayılı kararı ile başvurucunun, "1705 sayılı Kanun'a muhalefet" suçundan 2 ay hapis ve 1.000,00 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir.

13. Anılan karar, kanun yollarına başvurulmadığı gerekçesiyle 3/5/2006 tarihinde Mahkemece kesinleştirilmiştir.

14. Mahkemece, Başkale Cumhuriyet Başsavcılığına yazılan 30/10/2007 tarih ve 2001/182 sayılı yazı ile 5/4/2006 tarihli kararın başvurucuya usulsüz tebliğ edildiği gerekçesiyle infazının durdurulması ve infaz belgelerinin işlem yapılmaksızın Mahkemeye iade edilmesi talep edilmiştir.

15. Karar, 26/10/2007 tarihinde temyiz edilmiş ve 10/8/2012 tarihinde Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmiş olup, temyiz incelemesi halen devam etmektedir.

16. Başvurucu, 7/1/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

17. 1705 sayılı Kanun’un 6. maddesi.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

18. Mahkemenin 22/6/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 7/1/2014 tarih ve 2014/369 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

19. Başvurucu, "1705 sayılı Kanun'a muhalefet" suçunu işlediği iddiasıyla 25/1/2001 tarihinde ifadesinin alındığını, 7/2/2001 tarihinde hakkında açılan kamu davası sonunda 5/4/2006 tarihinde mahkûmiyet kararı verildiğini, temyiz incelemesinin halen devam ettiğini, yargılamanın makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

20. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

21. Başvurucu, Başkale Cumhuriyet Başsavcılığınca 25/1/2001 tarihinde ifadesinin alınmasıyla başlayan yargılama sürecinin halen devam ettiğini ve makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

22. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lâfzî içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

23. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

24. Anayasa'nın 36. ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca kişilere, cezai alanda yöneltilen suçlamaların da (suç isnadı) makul sürede karara bağlanmasını isteme hakkı tanınmıştır. İsnat olunan fiil, ceza kanunlarında suç olarak nitelendirilmiş ve yargılama aşamasında ceza hukukunun kuralları uygulanmış ise ayrıca bir uygulanabilirlik incelemesi yapılmaksızın kendiliğinden adil yargılanma hakkının kapsamına girer (B. No: 2013/625, 9/1/2014, § 31). Başvuru konusu olayda, başvurucu hakkında, "1705 sayılı Kanun'a muhalefet" suçunu işlediği iddiasıyla soruşturma başlatılmıştır. Başvurucu hakkında isnat olunan suç 1705 sayılı Kanun'un 6. maddesinde, suç ve karar tarihinde hapis ve adli para cezasını gerektirir şekilde tanımlanmıştır. Bu çerçevede başvurucu hakkındaki suç isnadına dayalı

yargılamanın Anayasa'nın 36. maddesinin güvence kapsamına girdiği konusunda kuşku bulunmamaktadır (B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 32).

25. Ceza muhakemesinde yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken sürenin başlangıcı, bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirilmesi veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi bir takım tedbirlerin uygulanması anı ya da kamu davasının açıldığı tarihtir. Somut başvuru açısından bu tarih, Başkale Cumhuriyet Başsavcılığınca başvurucunun ifadesinin alındığı 25/1/2001 tarihidir. Ceza yargılamasında sürenin sona erdiği tarih, suç isnadının nihai olarak karara bağlandığı, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul süre şikâyetiyle ilgili kararını verdiği tarihtir (B. No: 2013/695, 9/1/2014, § 35).

26. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, Başkale Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturma kapsamında 25/1/2001 tarihinde ifadesi alınan başvurucu hakkında, Başsavcılığın 7/2/2001 tarihli iddianamesi ile "1705 sayılı Kanun'a muhalefet" suçundan kamu davası açıldığı, davanın Başkale Asliye Ceza Mahkemesinin E.2001/182 sayılı dosyasına kaydedildiği tespit edilmiştir. Mahkemece, 7/2/2001 tarihli tensip tutanağı ile savunmasının alınması amacıyla başvurucuya tebligat gönderilmesine karar verildiği, usulüne uygun tebligata rağmen 4/7/2001 tarihli ilk duruşmadan itibaren yargılamaya katılmaması üzerine, Mahkemece, başvurucu hakkında önce yakalama emri çıkartıldığı, ardından başvurucunun gıyaben tutuklanmasına karar verildiği belirlenmiştir. Başvurucunun, 28/9/2005 tarihinde yakalandığı, aynı tarihte Mahkemece savunması alınarak serbest bırakıldığı, 5/4/2006 tarihli karar ile başvurucunun, "1705 sayılı Kanun'a muhalefet" suçundan 2 ay hapis ve 1.000,00 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına karar verildiği görülmüştür. Anılan kararın, kanun yollarına başvurulmadığı gerekçesiyle 3/5/2006 tarihinde Mahkemece kesinleştirildiği, ancak akabinde, Başkale Cumhuriyet Başsavcılığına yazılan 30/10/2007 tarihli yazı ile 5/4/2006 tarihli kararın başvurucuya usulsüz tebliğ edildiği gerekçesiyle infazının durdurulmasının ve infaz belgelerinin işlem yapılmaksızın Mahkemeye iade edilmesinin talep edildiği, 26/10/2007 tarihinde temyiz edilen hükmün, 10/8/2012 tarihinde Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına gönderildiği ve temyiz incelemesinin halen devam ettiği anlaşılmıştır.

27. 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde kararlar verilmiştir (B. No: 2012/625, 9/1/2014, §§ 23-41; B. No: 2013/695, 9/1/2014, §§ 24-40).

28. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu ceza davası; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında karmaşık olmaktan uzaktır. Başvurucu her ne kadar hakkında açılan kamu davasından haberdar olduğu halde yargılamanın başından, yakalandığı 28/9/2005 tarihine kadar duruşmalara katılmayarak yargılamanın uzamasına sebep olmuşsa da anılan davaya bütün olarak bakıldığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu on dört yılı aşkın süredir devam eden yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

29. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun’un 50. Maddesi Yönünden

30. Başvurucu, makul sürede yargılama yapılmadığı için 100.000,00 TL maddi ve 100.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

31. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un “Kararlar” kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

32. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin on dört yılı aşkın süredir devam eden yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 10.500,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

33. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucunun maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

34. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

35. Başvuruya konu yargılamanın on dört yılı aşkın süredir devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun;

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya net 10.500,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin Yargıtaya gönderilmesine,

22/6/2015 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

TACETTİN ÖZMEN

B. No: 2014/489 | Karar tarihi: 22.06.2015

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/489

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

TACETTİN ÖZMEN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/489)

Karar Tarihi: 22/6/2015

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Kadir ÖZKAYA

Raportör Yrd. : Derya ATAKUL

Başvurucu : Tacettin ÖZMEN

Vekili : Av. Ali AYDEMİR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, "hırsızlık malını bilerek satın almak" suçunu işlediği iddiasıyla yargılandığı davada makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 13/1/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinde belirlenen eksiklikler tamamlatılmış ve Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, 31/7/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 17/10/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği, görüş için Adalet Bakanlığına

gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 4/11/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Konya Cumhuriyet Başsavcılığınca, çalıntı araçların bulunmasına yönelik yürütülen soruşturma kapsamında 30/10/2004 tarihinde başvurucunun kullandığı araca el konulmuş, 4/11/2004 tarihinde "hırsızlık malını bilerek satın almak" suçundan başvurucunun ifadesi alınmıştır.

8. Konya Cumhuriyet Başsavcılığı, 14/3/2005 tarih ve K.2005/342 sayılı kararı ile Başsavcılıklarının yetkisizliğine, soruşturma evrakının, suç yeri itibarıyla yetkili ve görevli Kızıltepe Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmesine karar vermiştir.

9. Başvurucu ve diğer üç şüpheli hakkında, Kızıltepe Cumhuriyet Başsavcılığının 6/9/2006 tarih ve E.2006/724 sayılı iddianamesi ile "dolandırıcılık, hırsızlık malını bilerek satın almak" suçlarını işledikleri iddiasıyla kamu davası açılmış, dava Kızıltepe 2. Asliye Ceza Mahkemesinin E.2006/69 sayılı dosyasına kaydedilmiştir.

10. Kızıltepe 2. Asliye Ceza Mahkemesi, 26/2/2014 tarih ve E.2006/69, K.2014/106 sayılı kararı ile Mahkemenin görevsizliğine, dosyanın görevli ve yetkili Mardin Ağır Ceza Mahkemesine gönderilmesine karar vermiştir.

11. Mardin 1. Ağır Ceza Mahkemesince, 5/3/2015 tarihli ve E.E.2014/206, K.2015/115 sayılı kararıyla, başvurucu hakkında “hırsızlık malını bilerek satın almak" suçundan açılan kamu davasının zamanaşımı nedeniyle düşürülmesine karar verilmiş, hüküm temyiz edilmeksizin kesinleşmiştir.

12. Başvurucu, 13/1/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

13. 1/3/1926 tarih ve 765 sayılı mülga Türk Ceza Kanunu’nun 512. maddesi.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

14. Mahkemenin 22/6/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 13/1/2014 tarih ve 2014/489 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

15. Başvurucu, çalıntı araçların bulunmasına yönelik yürütülen soruşturma kapsamında 30/10/2004 tarihinde kullandığı araca el konulduğunu, 4/11/2004 tarihinde "hırsızlık malını bilerek satın almak" suçundan ifadesinin alındığını, 6/9/2006 tarihinde Kızıltepe Cumhuriyet Başsavcılığınca hakkında açılan kamu davasında makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

16. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

17. Başvurucu, Kızıltepe Cumhuriyet Başsavcılığınca hakkında açılan kamu davasında makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

18. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lâfzî içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

19. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

20. Anayasa'nın 36. ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca kişilere, cezai alanda yöneltilen suçlamaların da (suç isnadı) makul sürede karara bağlanmasını isteme hakkı tanınmıştır. İsnat olunan fiil, ceza kanunlarında suç olarak nitelendirilmiş ve yargılama aşamasında ceza hukukunun kuralları uygulanmış ise ayrıca bir uygulanabilirlik incelemesi yapılmaksızın kendiliğinden adil yargılanma hakkının kapsamına girer (B. No: 2013/625, 9/1/2014, § 31). Başvuru konusu olayda, başvurucu hakkında, "hırsızlık malını bilerek satın almak" suçunu işlediği iddiasıyla soruşturma başlatılmıştır. Başvurucu hakkında isnat olunan suç 765 sayılı mülga Kanun'un 512. maddesinde hapis ve adli para cezasını gerektirir şekilde tanımlanmıştır. Bu çerçevede başvurucu hakkındaki suç isnadına dayalı yargılamanın Anayasa'nın 36. maddesinin güvence kapsamına girdiği konusunda kuşku bulunmamaktadır (B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 32).

21. Ceza muhakemesinde yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken sürenin başlangıcı, bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirilmesi veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi bir takım tedbirlerin uygulanması anı ya da kamu davasının açıldığı tarihtir. Somut başvuru açısından bu tarih, Konya Cumhuriyet Başsavcılığınca çalıntı araçların bulunmasına yönelik yürütülen soruşturma kapsamında başvurucunun kullandığı araca el konulduğu 30/10/2004 tarihidir. Ceza yargılamasında sürenin sona erdiği tarih ise suç isnadının nihai olarak karara bağlandığı tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih, Mardin 1. Ağır Ceza Mahkemesince başvurucu

hakkındaki kamu davasının düşürülmesine karar verildiği 5/3/2015 tarihidir (B. No: 2013/695, 9/1/2014, § 35).

22. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, Konya Cumhuriyet Başsavcılığınca çalıntı araçların bulunmasına yönelik yürütülen soruşturma kapsamında 30/10/2004 tarihinde başvurucunun kullandığı araca el konulduğu, 4/11/2004 tarihinde "hırsızlık malını bilerek satın almak" suçundan başvurucunun ifadesinin alındığı tespit edilmiştir. Konya Cumhuriyet Başsavcılığınca, 14/3/2005 tarihli karar ile Başsavcılıklarının yetkisizliğine, soruşturma evrakının, suç yeri itibarıyla yetkili ve görevli Kızıltepe Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmesine karar verildiği görülmüştür. Başvurucu ve diğer üç şüpheli hakkında, Kızıltepe Cumhuriyet Başsavcılığının 6/9/2006 tarihli iddianamesi ile "dolandırıcılık, hırsızlık malını bilerek satın almak" suçlarını işledikleri iddiasıyla kamu davası açıldığı, davanın Kızıltepe 2. Asliye Ceza Mahkemesinin E.2006/69 sayılı dosyasına kaydedildiği belirlenmiştir. Mahkemece, 26/2/2014 tarihli karar ile Mahkemenin görevsizliğine, dosyanın görevli ve yetkili Mardin Ağır Ceza Mahkemesine gönderilmesine karar verildiği ve Mardin 1. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2014/206 sayılı dosyasına kaydedilen davada Mahkemece, 5/3/2015 tarihli duruşmada, başvurucu hakkında “hırsızlık malını bilerek satın almak" suçundan açılan kamu davasının zamanaşımı nedeniyle düşürülmesine karar verildiği, hükmün temyiz edilmeksizin kesinleştiği anlaşılmıştır.

23. 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde kararlar verilmiştir (B. No: 2012/625, 9/1/2014, §§ 23-41; B. No: 2013/695, 9/1/2014, §§ 24-40).

24. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu ceza davası; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında karmaşık olmaktan uzaktır. Başvurucunun tutum ve davranışlarıyla ve usuli haklarını kullanırken özensiz davranmasıyla yargılamanın uzamasına önemli ölçüde sebep olduğu da söylenemez. Anılan davaya bütün olarak bakıldığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu on yıl dört aylık yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

25. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun’un 50. Maddesi Yönünden

26. Başvurucu, makul sürede yargılama yapılmadığı için 20.000,00 TL maddi ve 20.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

27. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un “Kararlar” kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

28. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin on yıl dört aydır devam eden yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 11.650,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

29. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucunun maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

30. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun;

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya net 11.650,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

22/6/2015 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET EMİN ACIBUCA

B. No: 2014/490 | Karar tarihi: 22.06.2015

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/490

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET EMİN ACIBUCA BAŞVURUSU

Başvuru Numarası: 2014/490

Karar Tarihi: 22/6/2015

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör Yrd. : Gizem Ceren DEMİR KOŞAR

Başvurucu : Mehmet Emin ACIBUCA

Vekili : Av. Ali AYDEMİR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, sigortalılıkta geçen ve Sosyal Güvenlik Kurumuna (SGK) bildirilmeyen çalışma sürelerinin tespiti istemiyle 6/3/2007 tarihinde açtığı davanın makul sürede tamamlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, ihlalin tespiti ve tazminat talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 13/1/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede dosyanın Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 23/9/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 14/11/2014 tarihinde, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 2/12/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, Mardin ili Kızıltepe ilçesinde bulunan, Muhittin Canoğulları Koll. Şti.'ye ait Cam Petrol benzin istasyonunda hizmet akdine bağlı olarak 1982-1992 yılları arasında kesintisiz olarak çalıştığını, bu 10 yıllık çalışmasından yalnızca 1987-1988 yıllarına ait kısmının SGK'ya bildirildiğini ileri sürerek, anılan dönemde geçen çalışmalarının tespitine karar verilmesi talebiyle 6/3/2007 tarihinde İzmir 10. İş Mahkemesinde hizmet tespiti davası açmıştır.

8. İzmir 10. İş Mahkemesinin, 28/5/2007 tarih ve E.2007/446, K.2007/180 sayılı kararıyla yetkisizlik nedeniyle davayı reddetmesi üzerine 9/8/2007 tarihinde Kızıltepe Asliye Hukuk Mahkemesinde (İş Mahkemesi sıfatıyla) davaya devam edilmiştir.

9. Mahkeme, 7/12/2011 tarih ve E.2007/399, K.2011/678 sayılı kararıyla davayı reddetmiştir.

10. Başvurucunun temyiz istemi üzerine karar, Yargıtay 10. Hukuk Dairesinin 14/11/2013 tarih ve E.2013/7134, K.2013/21116 sayılı ilâmıyla, dava konusuna ilişkin maddi ve hukuki olgular göz önünde bulundurulmaksızın Mahkemece eksik inceleme ve yanılgılı değerlendirme sonucu karar verildiği gerekçesiyle bozulmuştur.

11. Bozma sonrası Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin E.2015/55 sayılı dosyasına kaydedilen davada yargılama devam etmektedir.

12. Başvurucu, 13/1/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

13. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 30. maddesi ve 447. maddesinin (1) numaralı fıkrası, 30/1/1950 tarih ve 5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu'nun 1. maddesinin birinci fıkrası, 7. maddesinin birinci fıkrası ve 15. maddesi (Bkz. B. No: 2013/6792, 18/6/2014, §§ 16–20).

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

14. Mahkemenin 22/6/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 13/1/2014 tarih ve 2014/490 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

15. Başvurucu, sigortalılıkta geçen ve SGK'ya bildirilmeyen çalışma sürelerinin tespiti istemiyle 6/3/2007 tarihinde açtığı davanın makul sürede tamamlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

16. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

17. Başvurucu, 6/3/2007 tarihinde açtığı davanın makul sürede tamamlanmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmektedir.

18. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, esasen Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

19. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

20. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, hizmet sürelerinin tespiti istemiyle açılmış bir davanın söz konusu olduğu görülmekle, 5521 sayılı Kanun ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

21. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih 6/3/2007 tarihidir.

22. Sürenin bitiş tarihi ise yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı bireysel başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

23. Makul sürede yargılanma hakkına ilişkin olarak yapılan değerlendirmede önemli bir ölçüt olan başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği kriteri çerçevesinde, gerek bireylerin ekonomik geleceği gerek çalışma barışı açısından arz ettiği

önem nazara alındığında, iş uyuşmazlıklarının ivedilikle çözülmesi hususunda yargı organlarının özel bir itina göstermesi gerekmektedir. Bu nedenle kanun koyucu iş hukukunun çalışanı koruyucu niteliğini ve iş davalarının özelliklerini dikkate alarak genel mahkemelerin dışında sözlü yargılama usulüne tabi özel bir iş yargılaması sistemi ihdas ederek iş davalarının, konunun uzmanı mahkemelerce mümkün olduğunca hızlı, basit ve ucuz bir biçimde sonuçlandırılmasını amaçlamıştır (B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 59).

24. 6100 sayılı Kanun'un 447. maddesiyle daha önce yürürlüğe girmiş olan kanunlarda yer alan sözlü ve seri yargılama usulleri kaldırılmış ve bunun yerine iş hukuku uyuşmazlıklarına da uygulanmak üzere basit yargılama usulü getirilmiştir. Basit yargılama usulü yazılı yargılama usulünden daha basit ve çabuk işleyen, daha kısa bir incelemeye ihtiyaç duyan ve daha kolay bir inceleme ile sonuçlandırılabilecek dava ve işler için kabul edilmiş bir yargılama usulüdür (B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 64-65).

25. Başvuruya konu yargılama süreci incelendiğinde; yargılamanın, iş ilişkisinden doğan uyuşmazlıkların niteliği, başvurucu açısından taşıdığı değer ve başvurucunun davadaki menfaati dikkate alındığında makul görülemeyecek derecede uzun bir süre olan yaklaşık sekiz yıldır devam ettiği, yargılamanın uzamasında taraf teşkilinin sağlanması ve bilirkişi raporlarının temini aşamalarında geçen sürelerin etkili olduğu, bunların yanı sıra dosyanın temyiz istemi üzerine Yargıtaya gönderilmesinde, bozma sonrasında ise Yargıtaydan İlk Derece Mahkemesine gönderilmesinde gecikmeler yaşandığı anlaşılmaktadır.

26. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, başvuruya konu yargılama sürecinin iş mahkemesi önünde görüldüğü anlaşılmakla, 5521 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanun'a tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve 5521 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (§ 13).

27. 5521 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir (B. No: 2013/3442, 20/3/2014, §§ 33-55).

28. Başvuruya konu davada yer alan kişi sayısı ve davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği çerçevesinde davaya bütün olarak bakıldığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu yaklaşık sekiz yıldır devam eden yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

29. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanunun 50. Maddesi Yönünden

30. Başvurucu, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle 20.000,00 TL maddi ve 20.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

31. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un

“Kararlar” kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

32. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yaklaşık sekiz yıldır devam eden yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında başvurucuya net 7.600,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

33. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucunun maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

34. Başvurucu yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.706,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

35. Başvuruya konu yargılamanın yaklaşık sekiz yıldır devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1.Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2.Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya net 7.600,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.706,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesine gönderilmesine,

22/6/2015 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

YUNİS AYDEMİR VE DİĞERLERİ

B. No: 2014/502 | Karar tarihi: 22.06.2015

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/502

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

YUNİS AYDEMİR VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/502)

Karar Tarihi: 22/6/2015

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör Yrd. : Derya ATAKUL

Başvurucular : Yunis AYDEMİR

Emin ORHAN

Ali Haydar KELEŞ

Vekilleri : Av. Keleş ÖZTÜRK - Av. Faruk Nafiz ERTEKİN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucular, "silahlı terör örgütüne üye olma ve resmi belgede sahtecilik" suçlarını işledikleri iddiasıyla yargılandıkları davanın halen devam ettiğini ve yargılamanın makul sürede sonuçlandırılamadığını belirterek, adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşler, maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuşlardır.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 8/1/2014 tarihinde İstanbul 9. Ağır Ceza Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumunun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm İkinci Komisyonunca, 18/2/2014 tarihinde, başvurunun, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar

verilmiştir.

4. Başvurucu Yunis Aydemir tarafından yapılan 2014/502 numaralı bireysel başvuru dosyası ile başvurucu Emin Orhan tarafından yapılan 2014/503 numaralı bireysel başvuru dosyası ve başvurucu Ali Haydar Keleş tarafından yapılan 2014/504 numaralı bireysel başvuru dosyası, aralarındaki hukuki ve fiili irtibat nedeniyle birleştirilmiş, incelemeye 2014/502 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden devam edilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından 10/4/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği, görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 20/5/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve UYAP aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu Emin Orhan, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca (CMK. 250. maddesi ile yetkili) yürütülen soruşturma kapsamında, 21/9/2006 tarihinde gözaltına alınmış, İstanbul 9. Ağır Ceza Mahkemesinin (CMK. 250. maddesi ile görevli) 25/9/2006 tarihli ve 2006/49 Sorgu sayılı kararı ile tutuklanmıştır.

9. Başvurucu Ali Haydar Keleş, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca (CMK. 250. maddesi ile yetkili) yürütülen soruşturma kapsamında, 23/9/2006 tarihinde gözaltına alınmış, İstanbul 9. Ağır Ceza Mahkemesinin (CMK. 250. maddesi ile görevli) 27/9/2006 tarihli ve 2006/52 Sorgu sayılı kararı ile tutuklanmıştır.

10. Başvurucular Ali Haydar Keleş, Emin Orhan ve diğer yirmi iki şüpheli hakkında, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının (CMK. 250. maddesi ile yetkili) 5/1/2007 tarihli ve E.2007/8 sayılı iddianamesi ile “silahlı terör örgütüne üye olma ve resmi belgede sahtecilik” suçlarını işledikleri iddiasıyla kamu davası açılmış ve dava İstanbul 9. Ağır Ceza Mahkemesinin (CMK. 250. maddesi ile görevli) E.2007/24 sayılı dosyasına kaydedilmiştir.

11. Başvurucu Yunis Aydemir, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca (CMK. 250. maddesi ile yetkili) yürütülen soruşturma kapsamında, 17/1/2007 tarihinde gözaltına alınmış, İstanbul 14. Ağır Ceza Mahkemesinin (CMK. 250. maddesi ile görevli) 20/1/2007 tarihli ve 2007/15 Sorgu sayılı kararı ile tutuklanmıştır.

12. Başvurucu Yunis Aydemir hakkında, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının (CMK. 250. maddesi ile yetkili) 5/3/2007 tarihli ve E.2007/343 sayılı iddianamesi ile “silahlı terör örgütüne üye olma ve resmi belgede sahtecilik” suçlarını işlediği iddiasıyla kamu davası açılmış ve dava İstanbul 9. Ağır Ceza Mahkemesinin (CMK. 250. maddesi ile görevli) E.2007/139 sayılı dosyasına kaydedilmiştir.

13. İstanbul 11. Ağır Ceza Mahkemesi (CMK. 250. maddesi ile görevli), 20/4/2007 tarihli ve E.2007/22, K.2007/197 sayılı kararı ile E.2007/22 sayılı dava dosyasının, İstanbul 9. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2007/24 sayılı dava dosyası ile birleştirilmesine, yargılamanın E.2007/24 sayılı dava dosyası üzerinden devam etmesine karar vermiştir.

14. İstanbul 9. Ağır Ceza Mahkemesi (CMK. 250. maddesi ile görevli), 29/5/2007, 31/5/2007, 7/8/2007, 24/7/2008, 5/12/2008 ve 21/10/2010 tarihli kararları ile E.2007/116, E.2007/139, E.2007/314, E.2008/165, E.2008/283 ve E.2010/124 sayılı dava dosyalarının, Mahkemenin E.2007/24 sayılı dava dosyası ile birleştirilmesine, yargılamanın E.2007/24 sayılı dava dosyası üzerinden devam etmesine karar vermiştir.

15. Kartal 3. Asliye Ceza Mahkemesi, 17/12/2007 tarihli ve E.2007/324, K.2007/941 sayılı kararı ile başvurucu Yunis Aydemir hakkında "sahte nüfus cüzdanı kullanma ve görevi yaptırmamak için direnme" suçlarını işlediği iddiasıyla Mahkemenin E.2007/324 sayılı dosyasında açılan kamu davasının, İstanbul 9. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2007/24 sayılı dava dosyası ile birleştirilmesine, yargılamanın E.2007/24 sayılı dava dosyası üzerinden devam etmesine karar vermiştir.

16. İstanbul 14. Ağır Ceza Mahkemesi (CMK. 250. maddesi ile görevli), 4/4/2008 tarihli ve E.2007/641, K.2008/76 sayılı kararı ile E.2007/641 sayılı dava dosyasının, İstanbul 9. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2007/24 sayılı dava dosyası ile birleştirilmesine, yargılamanın E.2007/24 sayılı dava dosyası üzerinden devam etmesine karar vermiştir.

17. İstanbul 11. Ağır Ceza Mahkemesi (CMK. 250. maddesi ile görevli), 4/4/2008 tarihli ve E.2007/641, K.2008/76 sayılı kararı ile E.2007/641 sayılı dava dosyasının, İstanbul 9. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2007/24 sayılı dava dosyası ile birleştirilmesine, yargılamanın E.2007/24 sayılı dava dosyası üzerinden devam etmesine karar vermiştir.

18. Ankara 11. Ağır Ceza Mahkemesi (CMK. 250. maddesi ile görevli), 19/1/2009 tarihli ve E.2009/17, K.2009/7 sayılı kararı ile E.2009/17 sayılı dava dosyasının, İstanbul 9. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2007/24 sayılı dava dosyası ile birleştirilmesine, yargılamanın E.2007/24 sayılı dava dosyası üzerinden devam etmesine karar vermiştir.

19. İstanbul 9. Ağır Ceza Mahkemesi, 21/10/2010 tarihli ve E.2007/24, K.2010/195 sayılı kararı ile E.2007/24 sayılı dava dosyasının, İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesinin (CMK. 250. maddesi ile görevli) E.2007/303 sayılı dava dosyası ile birleştirilmesine, yargılamanın E.2007/303 sayılı dava dosyası üzerinden devam etmesine karar vermiştir.

20. İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesinin, 21/10/2010 tarihli birleştirme kararına yaptığı itiraz üzerine, Yargıtay 5. Ceza Dairesinin 16/2/2011 tarihli ve E.2011/814, K.2011/872 sayılı ilâmı ile birleştirme kararı kaldırılarak, dosya İstanbul 9. Ağır Ceza Mahkemesine gönderilmiştir.

21. İstanbul 9. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2011/64 sayılı dosyasına kaydedilen davada, 22/11/2011 ve 6/12/2011 tarihli kararlar ile E.2011/206 ve E.2011/231 sayılı dava dosyalarının, Mahkemenin E.2011/64 sayılı dava dosyası ile birleştirilmesine, yargılamanın E.2011/64 sayılı dava dosyası üzerinden devam etmesine karar verilmiştir.

22. Özel yetkili mahkemelerin kapatılması üzerine, İstanbul 9. Ağır Ceza Mahkemesince 7/3/2014 tarihli ve E.2011/64, K.2014/104 sayılı karar ile dava dosyasının görevli ve yetkili İstanbul Ağır Ceza Mahkemesine gönderilmesine karar verilmiştir.

23. İstanbul 1. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2014/101 sayılı dosyasına kaydedilen davada toplam kırk iki sanığın yargılaması halen devam etmektedir.

24. Başvurucular, 8/1/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

B. İlgili Hukuk

25. 26/9/2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 204. maddesinin (1) numaralı fıkrası ve 314. maddesinin (2) numaralı fıkrası.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

26. Mahkemenin 22/6/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvuruculaların 8/1/2014 tarih ve 2014/502 numaralı bireysel başvuruları incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvuruculaların İddiaları

27. Başvurucular, "silahlı terör örgütüne üye olma ve resmi belgede sahtecilik" suçlarını işledikleri iddiasıyla İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının 5/1/2007 tarihli iddianamesi ile haklarında açılan kamu davasının halen devam ettiğini ve yargılamanın makul sürede sonuçlandırılamadığını belirterek, adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

28. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

29. Başvurucular, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca haklarında açılan kamu davasının halen devam ettiğini ve yargılamanın makul sürede sonuçlandırılamadığını belirterek, adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

30. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lâfzî içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

31. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

32. Anayasa'nın 36. ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca kişilere, cezai alanda yöneltilen suçlamaların da (suç isnadı) makul sürede karara bağlanmasını isteme hakkı tanınmıştır. İsnat olunan fiil, ceza kanunlarında suç olarak nitelendirilmiş ve yargılama aşamasında ceza

hukukunun kuralları uygulanmış ise ayrıca bir uygulanabilirlik incelemesi yapılmaksızın kendiliğinden adil yargılanma hakkının kapsamına girer (B. No: 2013/625, 9/1/2014, § 31). Başvuru konusu olayda, başvurucular hakkında, "silahlı terör örgütüne üye olma ve resmi belgede sahtecilik" suçlarını işledikleri iddiasıyla soruşturma başlatılmıştır. Başvurucular hakkında isnat olunan suçlar, 5237 sayılı Kanun'un 204. maddesinin (1) numaralı fıkrası ve 314. maddesinin (2) numaralı fıkrasında hapis cezasını gerektirir şekilde tanımlanmıştır. Bu çerçevede başvurucular hakkındaki suç isnadına dayalı yargılamanın Anayasa'nın 36. maddesinin güvence kapsamına girdiği konusunda kuşku bulunmamaktadır (B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 32).

33. Ceza muhakemesinde yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken sürenin başlangıcı, bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirilmesi veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi bir takım tedbirlerin uygulanması anı ya da kamu davasının açıldığı tarihtir. Somut başvuru açısından bu tarihler başvurucu Emin Orhan için gözaltına alındığı 21/9/2006, başvurucu Ali Haydar Keleş için gözaltına alındığı 23/9/2006 ve başvurucu Yunis Aydemir için gözaltına alındığı 17/1/2007 tarihidir. Ceza yargılamasında sürenin sona erdiği tarih, suç isnadının nihai olarak karara bağlandığı, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul süre şikâyetiyle ilgili kararını verdiği tarihtir (B. No: 2013/695, 9/1/2014, § 35).

34. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturma kapsamında başvurucu Emin Orhan'ın, 21/9/2006 tarihinde gözaltına alınarak, 25/9/2006 tarihinde tutuklandığı, başvurucu Ali Haydar Keleş'in, 23/9/2006 tarihinde gözaltına alınarak 27/9/2006 tarihinde tutuklandığı, Başsavcılığın 5/1/2007 tarihli iddianamesi ile başvurucular Ali Haydar Keleş, Emin Orhan ve diğer yirmi iki şüpheli hakkında, "silahlı terör örgütüne üye olma ve resmi belgede sahtecilik" suçlarını işledikleri iddiasıyla kamu davası açıldığı, davanın İstanbul 9. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2007/24 sayılı dosyasına kaydedildiği tespit edilmiştir. Başvurucu Yunis Aydemir'in, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturma kapsamında, 17/1/2007 tarihinde gözaltına alınarak, 20/1/2007 tarihinde tutuklandığı, Başsavcılığın 5/3/2007 tarihli iddianamesi ile "silahlı terör örgütüne üye olma ve resmi belgede sahtecilik" suçlarını işlediği iddiasıyla kamu davası açıldığı, davanın İstanbul 9. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2007/139 sayılı dosyasına kaydedildiği görülmüştür. İstanbul 9. Ağır Ceza Mahkemesince başvurucu Yunis Aydemir'in yargılandığı dava dosyası da aralarında olmak üzere toplam altı dava dosyasının muhtelif tarihlerde, Mahkemenin E.2007/24 sayılı dava dosyası ile birleştirildiği, yine farklı mahkemeler tarafından beş dava dosyasının İstanbul 9. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2007/24 sayılı dava dosyası ile birleştirildiği belirlenmiştir. İstanbul 9. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından da 21/10/2010 tarihli karar ile E.2007/24 sayılı dava dosyasının, İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2007/303 sayılı dava dosyası ile birleştirilmesine, yargılamanın E.2007/303 sayılı dava dosyası üzerinden devam etmesine karar verildiği, ancak İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesinin, birleştirme kararına yaptığı itiraz üzerine, Yargıtay 5. Ceza Dairesinin 16/2/2011 tarihli ilâmı ile birleştirme kararının kaldırıldığı ve dosyanın İstanbul 9. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2011/64 sayılı dosyasına kaydedildiği tespit edilmiştir. İstanbul 9. Ağır Ceza Mahkemesince iki farklı dava dosyasının, Mahkemenin E.2011/64 sayılı dava dosyası ile birleştirildiği, özel yetkili mahkemelerin kapatılması üzerine, dava dosyasının İstanbul 1. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2014/101 sayılı dosyasına kaydedildiği ve yargılamanın halen devam ettiği anlaşılmıştır.

35. 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun öngördüğü yargılama

usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde kararlar verilmiştir (B. No: 2012/625, 9/1/2014, §§ 23-41; B. No: 2013/695, 9/1/2014, §§ 24-40).

36. Başvuruya konu davada yer alan kişi sayısı ve davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık olduğunu ortaya koymakla birlikte, davaya bütün olarak bakıldığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve başvurucular Emin Orhan ile Ali Haydar Keleş bakımından yaklaşık dokuz yıldır, başvurucu Yunis Aydemir bakımından sekiz yılı aşkın süredir devam eden yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

37. Açıklanan nedenlerle, başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

38. Başvurucular, yargılama makul sürede sonuçlandırılamadığı için ayrı ayrı 2.419,00 TL maddi ve 20.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmişlerdir.

39. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

40. Başvuruculara tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin başvurucular Emin Orhan ile Ali Haydar Keleş bakımından yaklaşık dokuz yıldır, başvurucu Yunis Aydemir bakımından sekiz yılı aşkın süredir devam eden yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucular Emin Orhan ile Ali Haydar Keleş'e ayrı ayrı net 7.500,00 TL, başvurucu Yunis Aydemir'e 6.250,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

41. Başvurucular tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvuruculara maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

42. Başvurucular tarafından ayrı ayrı yapılan 206,10 TL harçtan oluşan yargılama giderinin ayrı ayrı başvuruculara ödenmesine, 1.500,00 TL vekâlet ücretinin başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

43. Başvuruya konu yargılamanın başvurucular Emin Orhan ile Ali Haydar Keleş bakımından yaklaşık dokuz yıldır, başvurucu Yunis Aydemir bakımından sekiz yılı aşkın süredir devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili

Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruculara;

1. Yargılamanın makul sürede sonuçlandırılamadığı yönündeki iddialarının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucular Emin Orhan ile Ali Haydar Keleş'e ayrı ayrı net 7.500,00 TL, başvurucu Yunis Aydemir'e 6.250,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvuruculara tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucular tarafından ayrı ayrı yapılan 206,10 TL harçtan oluşan yargılama giderinin ayrı ayrı BAŞVURUCULARA ÖDENMESİNE ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinin ise BAŞVURUCULARA MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculara Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin İstanbul 1. Ağır Ceza Mahkemesine gönderilmesine,

22/6/2015 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

RABİA ERSOY

B. No: 2014/632 | Karar tarihi: 22.06.2015

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/632

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

RABİA ERSOY BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/632)

Karar Tarihi: 22/6/2015

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Kadir ÖZKAYA

Raportör Yrd. : Gökçe GÜLTEKİN

Başvurucu : Rabia ERSOY

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, hisse senedi satın almak üzere Sayha Holding A.Ş. yetkililerine ödediği parayı geri alamaması sonucu uğradığı zararın tazmini istemiyle 22/5/2008 tarihinde Ankara 8. İdare Mahkemesinde açtığı davanın hukuka aykırı olarak reddedildiğini, Danıştay kararlarının gerekçesiz olduğunu ve yargılamanın makul sürede sonuçlandırılamadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş, yeniden yargılama yapılması ve adli yardım talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 30/12/2013 tarihinde Hannover Başkonsolosluğu vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumunun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca 15/4/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Başvurucu, bireysel başvuru harç ve masraflarını karşılama imkânının bulunmadığını belirterek adli yardım isteminde bulunmuş, Bölüm tarafından 13/5/2014 tarihinde, adli

yardım talebinin kabulüne karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından 15/5/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiş, Adalet Bakanlığının 15/7/2014 tarihli görüş yazısına karşı başvurucu, 12/12/2014 tarihinde beyanlarını sunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve UYAP aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, Türkiye'de faaliyet gösteren Sayha Holding A.Ş. yetkililerinden 1997 ve 2000 yılında satın aldığı hisse senedi bedelini ve şirket tarafından vaat edilen kar payını geri alamaması üzerine kanunların verdiği denetim yetkisini kullanmamak suretiyle sorumlu olduklarından bahisle Sanayi ve Ticaret Bakanlığı ve Sermaye Piyasası Kurulu aleyhine 16.072,00 TL maddi ve 10.000,00 TL manevi zararının ödenmesi istemiyle İdare Mahkemesinde tam yargı davası açmıştır.

9. Ankara 8. İdare Mahkemesi, 25/1/2010 tarih ve E.2008/826, K.2010/58 sayılı kararıyla, "merkezi Konya'da bulunan Sayha Holding isimli şirketin izinsiz halka arz faaliyetinde bulunduğu, yasadışı yollardan döviz bazında paralar topladığı, davalı idarelerin ise şirket ve şirket yöneticileri hakkında denetim yetkilerini kullanmamaları sebebiyle zarara uğradığı iddia edilmekte ise de; adı geçen şirketin kayıt yükümlülüğünü yerine getirmeden sermaye artırımı yaptığı veya paylarını çoğunluğu yurt dışında bulunan vatandaşlara hukuksal geçerliliği olmayan belgeler karşılığında sattıkları ve karşılığında yüksek bir getiri vaat ettiklerinin belirlendiği, davalı idarece bu konuda yapılan araştırmalar sonucu tasarruf sahiplerinin şirket yöneticilerine güveni ve vaat edilen yüksek kar payları nedeniyle bu yatırımları yaptıkları, ancak şirketlerin verimsiz çalıştığı ve kar edemedikleri, söz konusu şirketin faaliyetleri ile ilgili olarak 28/7/1981 tarihli ve 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu hükümlerine tabi Sermaye Piyasası Kurulunun gözetim ve denetim sorumluluğu bulunduğu görülmekle birlikte, Sermaye Piyasası Kanunu'nda kişisel mali yatırım zararlarının idarece ya da kamu kaynaklarından karşılanmasını gerektiren bir hükme yer verilmediği, öte yandan davalı idarece olayın öğrenilmesinden sonra kamuoyu bilgilendirme toplantıları yapıldığı, dava konusu şirket için suç duyurusunda bulunulduğu, idarenin koşullarının gerekleri ve olanaklarına göre Kanun'da verilen görevleri yerine getirdiği, buna göre başvurucunun uğradığı zararla davalı idarenin herhangi bir eylem ve işlemi arasında illiyet bağı saptanamadığı" gerekçesiyle davayı reddetmiştir.

10. Temyiz üzerine, Danıştay Onüçüncü Dairesinin 1/6/2011 tarihli ve E.2010/4029, K.2011/2581 sayılı ilâmıyla; 2577 sayılı Kanun'un 49. maddesinin birinci fıkrasında sayılan bozma nedenlerinden hiçbirinin bulunmadığı belirtilerek İlk Derece Mahkemesinin kararı onanmıştır.

11. Başvurucunun karar düzeltme istemi aynı Dairenin 3/6/2013 tarihli ve E.2012/473, K.2013/1830 sayılı ilâmıyla; 2577 sayılı Kanun'un 54. maddesinde yazılan karar düzeltme nedenlerinden hiçbirinin bulunmadığı belirtilerek reddedilmiştir.

12. Karar, başvurucuya 10/12/2013 tarihinde tebliğ edilmiştir.

13. Başvurucu, 30/12/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

14. 2499 sayılı Kanun'un "Cezai Sorumluluk" kenar başlıklı 47. maddesinin (A) bendi şöyledir:

"(Değişik: 23/1/2008-5728/372 md.) Diğer kanunlara göre daha ağır bir cezayı gerektiren bir suç oluşturmadığı takdirde;

1. Sermaye piyasası araçlarının değerini etkileyebilecek, henüz kamuya açıklanmamış bilgileri kendisine veya üçüncü kişilere menfaat sağlamak amacıyla kullanarak sermaye piyasasında işlem yapanlar arasındaki fırsat eşitliğini bozacak şekilde mameleki yarar sağlamak veya bir zararı bertaraf etmek, içerden öğrenenlerin ticaretidir. Bu fiili işleyen 11 inci madde kapsamındaki ihraççılarla, sermaye piyasası kurumlarının veya bunlara bağlı veya bunlara hâkim işletmelerin yönetim kurulu başkan ve üyeleri, yöneticileri, denetçileri, diğer personeli ve bunların dışında meslekleri veya görevlerini ifa etmeleri sırasında bilgi sahibi olabilecek durumda olanlarla, bunlarla temasları nedeniyle doğrudan veya dolaylı olarak bilgi sahibi olabilecek durumdaki kişiler,

2. Yapay olarak, sermaye piyasası araçlarının, arz ve talebini etkilemek, aktif bir piyasanın varlığı izlenimini uyandırmak, fiyatlarını aynı seviyede tutmak, arttırmak veya azaltmak amacıyla alım ve satımını yapan gerçek kişilerle, tüzel kişilerin yetkilileri ve bunlarla birlikte hareket edenler,

3. Sermaye piyasası araçlarının değerini etkileyebilecek, yalan, yanlış, yanıltıcı, mesnetsiz bilgi veren, haber yayan, yorum yapan ya da açıklamakla yükümlü oldukları bilgileri açıklamayan gerçek kişilerle, tüzel kişilerin yetkilileri ve bunlarla birlikte hareket edenler,

4. 4 üncü maddenin birinci ve üçüncü fıkralarına aykırı hareket edenlerle, sermaye piyasasında izinsiz olarak faaliyette bulunan veya yetki belgeleri iptal olunduğu veya faaliyetleri geçici olarak durdurulduğu halde ticaret unvanlarında, ilan veya reklamlarında sermaye piyasasında faaliyette bulundukları intibaını yaratacak kelime veya ibare kullanan veya faaliyetlerine devam eden gerçek kişilerle, tüzel kişilerin yetkilileri,

5. Sermaye piyasası kurumlarına, bu Kanunun 13/A ve 13/B maddeleri kapsamındaki teminat sorumlularına ve 38/B ve 38/C maddeleri kapsamındaki fon kuruluna; sermaye piyasası faaliyetleri sebebiyle veya emanetçi sıfatıyla veya idare etmek için veya teminat olarak veyahut her ne nam altında olursa olsun, kayden veya fiziken tevdi veya teslim edilen sermaye piyasası araçları, nakit ve diğer her türlü kıymeti kendisinin veya başkasının menfaatine satan veya rehneden veya her ne şekilde olursa olsun kullanan, gizleyen yahut inkâr eyleyen veyahut bu amaca ulaşmak ya da bu fiillerini gizlemek için bilgisayar ortamında tutulanlar dahil kayıtları tahvil ve tağyir eden ilgili gerçek kişilerle tüzel kişilerin yetkilileri,

6. Bu Kanunun 15 inci maddesinin son fıkrasında belirtilen işlemlerde bulunarak kârı veya mal varlığı azaltılan tüzel kişilerin yetkilileri ve bunların fiillerine iştirak edenler,

7. Karşılıksız olarak sermaye piyasası araçlarının geri alım taahhüdü ile satımını yapan ilgili gerçek kişilerle, tüzel kişilerin yetkilileri,

her bir alt bent kapsamına giren fiillerden dolayı iki yıldan beş yıla kadar hapis ve beşbin günden onbin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılır."

15. 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 1. maddesinin (2) numaralı fıkrası, 14. maddesinin (3) ve (4) numaralı fıkraları, 20. maddesinin (5) numaralı fıkrası, 49. maddesinin (3) numaralı fıkrası ile 60. maddesi (bkz. B. No: 2013/8905, 8/9/2014, §§ 10-13).

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Mahkemenin 22/6/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 30/12/2013 tarih ve 2014/632 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

17. Başvurucu, yurt dışında çok zor şartlar altında çalışarak özveri ile biriktirdiği tasarruflarını Türkiye'de faaliyet gösteren bir anonim şirketten hisse senedi satın almak suretiyle değerlendirdiğini, ancak izinsiz halka arz faaliyetinde bulunduğunu tespit ettiği bu şirketten daha sonra parasını geri alamadığını, anılan şirketin kayıt dışı yaptığı işlerle ilgili zamanında gerekli önlem ve tedbirleri almamak ve denetim görevini yerine getirmemek suretiyle sorumluluğu bulunduğundan bahisle uğradığı zararın tazmini istemiyle Sermaye Piyasası Kurulu aleyhine 22/5/2008 tarihinde Ankara 8. İdare Mahkemesinde açtığı tam yargı davasının hukuka aykırı olarak reddedildiğini, yargılama aşamasında çeşitli usulsüzlüklerin ve keyfi uygulamaların olduğunu, Danıştay kararlarının gerekçesiz olduğunu, yargılamanın makul sürede sonuçlanamadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve adli yardım talep etmiştir.

B. Değerlendirme

18. Başvuru formu ve ekleri incelendiğinde, başvurucunun, 22/5/2008 tarihinde Ankara 8. İdare Mahkemesinde açtığı tam yargı davasının hukuka aykırı olarak reddedildiğini, yargılama aşamasında çeşitli usulsüzlüklerin ve keyfi uygulamaların olduğunu belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürdüğü anlaşılmıştır. Anayasa Mahkemesi, başvurucunun ihlal iddialarına ilişkin nitelendirmesi ile bağlı olmayıp hukuki nitelendirmeyi kendisi yapar. Anılan ihlal iddiaları, yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığı iddiası kapsamında incelenmiştir. Başvurucunun, Danıştay kararlarının gerekçesiz olduğuna yönelik ihlal iddiası ile makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası ayrıca değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Yargılamanın Sonucu İtibarıyla Adil Olmadığı İddiası

19. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz."

20. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, … açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

21. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvurular kapsamında değerlendirilen kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği kurala bağlanmıştır.

22. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda bariz takdir hatası veya açık keyfilik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular, bariz takdir hatası veya açık keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (Necati Gündüz ve Recep Gündüz, B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

23. Başvurucu, yurt dışında çok zor şartlar altında çalışarak özveri ile biriktirdiği tasarruflarını Türkiye'de faaliyet gösteren bir anonim şirketten hisse senedi satın almak suretiyle değerlendirdiğini, ancak izinsiz halka arz faaliyetinde bulunduğunu tespit ettiği bu şirketten daha sonra parasını geri alamadığını, anılan şirketin kayıt dışı yaptığı işlerle ilgili zamanında gerekli önlem ve tedbirleri almamak ve denetim görevini yerine getirmemek suretiyle sorumluluğu bulunduğundan bahisle uğradığı zararın tazmini istemiyle 22/5/2008 tarihinde Ankara 8. İdare Mahkemesinde açtığı tam yargı davasının hukuka aykırı olarak reddedildiğini, yargılama aşamasında çeşitli usulsüzlüklerin ve keyfi uygulamaların olduğunu belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

24. Başvuru konusu olayda, başvurucu, Türkiye'de faaliyet gösteren Sayha Holding A.Ş. yetkililerinden 1997 ve 2000 yılında satın aldığı hisse senedi bedelini ve şirket tarafından vaat edilen kar payını geri alamaması üzerine kanunların verdiği denetim yetkisini kullanmamak suretiyle sorumlu olduklarından bahisle Sanayi ve Ticaret Bakanlığı ve Sermaye Piyasası Kurulu aleyhine 22/5/2008 tarihinde Ankara 8. İdare Mahkemesinde tam yargı davası açmış, Mahkemece, Sermaye Piyasası Kanunu'nda kişisel mali yatırım zararlarının İdarece ya da kamu kaynaklarından karşılanmasını gerektiren bir hükme yer verilmediği, davalı İdarece olayın öğrenilmesinden sonra kamuoyu bilgilendirme toplantıları yapıldığı, dava konusu şirket için suç duyurusunda bulunulduğu, İdarenin koşullarının gerekleri ve olanaklarına göre Kanun'da verilen görevleri yerine getirdiği, buna göre başvurucunun uğradığı zararla davalı idarenin herhangi bir eylem ve işlemi arasında illiyet bağı saptanamadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir. Temyiz üzerine, Danıştay Onüçüncü Dairesinin 1/6/2011 tarihli ilâmıyla hüküm onanmış, karar düzeltme istemi aynı Dairenin 3/6/2013tarihli ilâmıyla reddedilmiştir.

25. Mahkemenin gerekçesi ve başvurucunun iddiaları incelendiğinde, iddiaların özünün Derece Mahkemesi tarafından delillerin değerlendirilmesinde ve hukuk kurallarının yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

26. Başvurucu, yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığına, kendi delillerini ve iddialarını sunma olanağı bulamadığına, karşı tarafça sunulan delillere ve iddialara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığına ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının Derece Mahkemesi tarafından dinlenmediğine ilişkin bir bilgi ya da kanıt sunmadığı gibi Mahkemenin kararında bariz takdir hatası veya açık keyfilik oluşturan herhangi bir durum da tespit edilememiştir.

27. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, Derece Mahkemesi kararlarının bariz takdir hatası veya açık keyfilik de

içermediği anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiği İddiası

28. Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır."

29. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı organlarına davacı ve davalı olarak başvurabilme ve bunun doğal sonucu olarak da iddia, savunma ve adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır. Maddeyle güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, kendisi bir temel hak niteliği taşımasının ötesinde, diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmasını ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden birisidir. Bu bağlamda Anayasa'nın, bütün mahkemelerin her türlü kararlarının gerekçeli olarak yazılmasını ifade eden 141. maddesinin de, hak arama hürriyetinin kapsamının belirlenmesinde gözetilmesi gerektiği açıktır(Vedat Benli, B. No: 2013/307, 16/5/2013, § 30).

30. Temyiz mercilerinin kararlarının tamamen gerekçeli olması zorunlu değildir. Temyiz merciinin yargılamayı yapan mahkemenin kararıyla aynı fikirde olması ve bunu ya aynı gerekçeyi kullanarak ya da basit bir atıfla kararına yansıtması yeterlidir. Burada önemli olan husus, temyiz merciinin bir şekilde temyizde dile getirilmiş ana unsurları incelediğini, derece mahkemesinin kararını inceleyerek onadığını ya da bozduğunu göstermesidir(Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 57).

31. Başvurucu, Mahkemece verilen davanın reddine ilişkin kararın temyizi üzerine Danıştay tarafından gerekçesiz şekilde onandığını ve karar düzeltme istemlerinin gerekçe gösterilmeksizin reddedildiğini ileri sürmüştür.

32. Somut olayda, başvurucunun açtığı davada Mahkemece, başvurucunun iddiaları, davalıların savunması değerlendirilmiş, başvurucunun uğradığı zararla davalı idarenin herhangi bir eylem ve işlemi arasında illiyet bağı saptanamadığı, gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir (bkz. § 9). Kararın temyizi üzerine Danıştay Onüçüncü Dairesince, Mahkemece verilen kararın gerekçesine atıf yapılarak ve bu gerekçe kabul edilerek hüküm onanmış ve karar düzeltme istemi aynı Daire tarafından reddedilmiştir (bkz. §§ 10-11). Dolayısıyla Danıştay kararlarının gerekçesiz olduğundan da söz edilemez.

33. Açıklanan nedenlerle; gerekçeli karar hakkına yönelik bir ihlalin olmadığı açık olduğundan, başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

c. Yargılamanın Süresinin Makul Olmadığı İddiası

34. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun bu kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

35. Başvurucu, hisse senedi satın almak maksadıyla Sayha Holding A.Ş. yetkililerine ödediği parayı geri alamaması sonucu uğradığı zararın tazmini istemiyle Sermaye Piyasası Kurulu

aleyhine 22/5/2008 tarihinde Ankara 8. İdare Mahkemesinde açtığı tam yargı davasında yargılamanın makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, Anayasa'nın 36. maddesinde tanımlanan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

36. Adalet Bakanlığı görüşünde, başvurucunun 13/5/2014 tarihinde Adalet Bakanlığı İnsan Hakları Tazminat Komisyonu Başkanlığına başvuruda bulunduğu belirtilerek, söz konusu başvurunun, başvurucunun mağdur statüsüne olası etkisinin değerlendirilmesi gerektiği bildirilmiştir.

37. Adalet Bakanlığı görüşüne karşı başvurucu, başvuru formunda belirttiği hususları tekrar etmiştir.

38. Adalet Bakanlığı İnsan Hakları Tazminat Komisyonu Başkanlığının 15/12/2014 tarihli kararıyla; Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) tarafından ele alınan şikayet hakkında 30/5/2013 tarihli tek yargıçlı oturumda, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 34. ve 35. maddelerinde düzenlenen kabul edilebilirlik koşullarını karşılamadığı gerekçesiyle başvurunun kabul edilemez bulunduğu, başvurucunun AİHM'e yaptığı 77168/12 numaralı başvurusunda Komisyonu işaret eden kabul edilemezlik kararı verilmediği gerekçesiyle başvurucunun talebinin reddine karar verilmiştir.

39. Başvurucunun, tarafı olduğu hukuki uyuşmazlığa ilişkin yargılama süresinin makul olmadığı yönündeki ihlal iddiası nedeniyle Komisyona başvurduğu anlaşılmış olmakla birlikte, söz konusu ihlal iddiası açısından ihlalin ve sonuçlarının ortadan kalkmasına yönelik bir karar verilmediği anlaşıldığından başvurucunun mağdur statüsünün devam ettiğinin kabul edilmesi gerekir.

40. Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (Onurhan Solmaz, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lâfzî içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

41. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

42. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekir. Hukuk sisteminde yer alan mevzuat hükümleri gereğince "kamu hukuku" alanına dâhil olan, ancak

sonucu itibarıyla özel nitelikteki haklar ve yükümlülükler üzerinde belirleyici olan uyuşmazlıkları konu alan davalar da Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesinin koruması kapsamına girmektedir. Bu anlamda, belirtilen düzenlemelerde yer verilen güvenceler, başvurucunun haklarına zarar verdiği iddia edilen idari bir kararın iptali talebiyle açılan davalara da uygulanacaktır. Başvuruya konu davanın, Sayha Holding A.Ş.'nin faaliyetleri sonucunda uğranıldığı iddia edilen zararın tazmini istemiyle 22/5/2008 tarihinde Sermaye Piyasası Kurulu aleyhine Ankara 8. İdare Mahkemesinde açılan tam yargı davası olduğu görülmekle, somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (Selahattin Akyıl, B. No: 2012/1198, 7/11/2013, § 44).

43. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarihtir. Somut başvuru açısından bu tarih, 22/5/2008 tarihidir.

44. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52). Somut başvuru açısından bu tarih, Danıştay Onüçüncü Dairesi tarafından karar düzeltme isteminin reddedildiği 3/6/2013 tarihidir.

45. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, Türkiye'de faaliyet gösteren Sayha Holding A.Ş.'nin faaliyetleri sonucunda uğranıldığı iddia edilen zararın tazmini istemiyle 22/5/2008 tarihinde Sermaye Piyasası Kurulu aleyhine Ankara 8. İdare Mahkemesinde açılan tam yargı davasında; Mahkemenin, 25/1/2010 tarihli kararıyla, davalı İdarenin, koşulların gerekleri ve olanaklarına göre Kanun'da verilen görevleri yerine getirdiği, başvurucunun uğradığı zararla davalı İdarenin herhangi bir eylem ve işlemi arasında illiyet bağı saptanamadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verildiği, temyiz üzerine, Danıştay Onüçüncü Dairesinin 1/6/2011 tarihli ilâmıyla hükmün onandığı, karar düzeltme isteminin aynı Dairenin 3/6/2013 tarihli ilâmıyla reddedildiği anlaşılmaktadır.

46. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, başvuruya konu yargılama sürecinin idari yargı makamları nezdinde sürdüğü görülmekle, 2577 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve idari yargı alanına dâhil uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 2577 sayılı Kanun'un muhtelif maddelerinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (bkz. § 15).

47. Hukuk sistemimizde idari yargı alanında yer alan uyuşmazlıklara ilişkin dava sürelerinin makul yargılama süresini aştığı yönündeki tespitlere, AİHM kararlarında yer verilmiş olup, özellikle idari yargı alanındaki yapısal sorunlar ve Danıştay nezdinde temyiz ve karar düzeltme incelemelerinde geçirilen uzun yargılama sürelerinin ihlal kararlarına temel oluşturduğu anlaşılmaktadır. Bu kapsamda idari yargı makamları nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle 2577 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümleri de göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir (Selahattin Akyıl, B. No: 2012/1198, 7/11/2013, §§ 54-60).

48. Başvuruya konu davaya bir bütün olarak bakıldığında, 2577 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine tabi bir yargılama sürecine ilişkin somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı, yargılamaya ilişkin üç yılı aşkın bir sürenin

temyiz ve karar düzeltme incelemelerinde geçtiği ve söz konusu beş yıllık yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

49. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

50. Başvurucu, başvuru konusu yaptığı yargılamada hatalı hüküm kurulması ve yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğinin tespit edilmesini ve yeniden yargılama yapılmasını talep etmiştir.

51. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir. Ancak yerindelik denetimi yapılamaz, idari eylem ve işlem niteliğinde karar verilemez.

Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

52. 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrasında, esas inceleme sonunda ihlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedileceği belirtilmiş, ancak yerindelik denetimi yapılamayacağı, idari eylem ve işlem niteliğinde karar verilemeyeceği hüküm altına alınmıştır.

53. Başvuru konusu olayda, başvurucunun makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. Bununla birlikte, başvuruya konu olan yargılama sürecinin kesinleşerek sona erdiği dikkate alındığında, başvurucunun da tazminat talebi bulunmaması nedeniyle ihlalin tespiti dışında sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gereken bir husus bulunmadığı anlaşılmaktadır.

54. Başvurucu tarafından yargılama gideri yapılmadığı, başvurucunun adli yardım talebinin kabul edildiği ve ihlal kararı verildiği için yargılama giderlerinin Maliye Hazinesi üzerinde bırakılmasına karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığı yönündeki iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması" ,

2. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması"

Nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

4. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucunun diğer taleplerinin reddine,

C. Yargılama giderlerinin Maliye Hazinesi üzerinde bırakılmasına,

22/6/2015 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

RABİA ERSOY (2)

B. No: 2014/633 | Karar tarihi: 22.06.2015

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/633

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

RABİA ERSOY BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2014/633)

Karar Tarihi: 22/6/2015

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör Yrd. : Gökçe GÜLTEKİN

Başvurucu : Rabia ERSOY

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, hisse senedi satın almak üzere Kombassan Holding A.Ş. yetkililerine ödediği parayı geri alamaması sonucu uğradığı zararın tazmini istemiyle 22/5/2008 tarihinde Ankara 8. İdare Mahkemesinde açtığı davanın hukuka aykırı olarak reddedildiğini, Danıştay kararlarının gerekçesiz olduğunu ve yargılamanın makul sürede sonuçlandırılamadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş, yeniden yargılama yapılması ve adli yardım talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 30/12/2013 tarihinde Hannover Başkonsolosluğu vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumunun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca 30/6/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Başvurucu, bireysel başvuru harç ve masraflarını karşılama imkânının bulunmadığını belirterek adli yardım isteminde bulunmuş, Bölüm tarafından 5/11/2014 tarihinde, adli

yardım talebinin kabulüne karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından 4/7/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 8/12/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve UYAP aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, Türkiye'de faaliyet gösteren Kombassan Holding A.Ş. yetkililerinden 2000 yılında satın aldığı hisse senedi bedelini ve şirket tarafından vaat edilen kar payını geri alamaması üzerine kanunların verdiği denetim yetkisini kullanmamak suretiyle sorumlu olduklarından bahisle Sanayi ve Ticaret Bakanlığı ve Sermaye Piyasası Kurulu aleyhine 26.600,00 TL maddi ve 10.000,00 TL manevi zararının ödenmesi istemiyle 22/5/2008 tarihinde Ankara 8. İdare Mahkemesinde tam yargı davası açmıştır.

9. Ankara 8. İdare Mahkemesi, 25/1/2010 tarih ve E.2008/822, K.2010/55 sayılı kararıyla, "merkezi Konya'da bulunan Kombassan Holding isimli şirketin izinsiz halka arz faaliyetinde bulunduğu, yasadışı yollardan döviz bazında paralar topladığı, davalı idarelerin ise şirket ve şirket yöneticileri hakkında denetim yetkilerini kullanmamaları sebebiyle zarara uğradığı iddia edilmekte ise de; adı geçen şirketin kayıt yükümlülüğünü yerine getirmeden sermaye artırımı yaptığı veya paylarını çoğunluğu yurt dışında bulunan vatandaşlara hukuksal geçerliliği olmayan belgeler karşılığında sattıkları ve karşılığında yüksek bir getiri vaat ettiklerinin belirlendiği, davalı idarece bu konuda yapılan araştırmalar sonucu tasarruf sahiplerinin şirket yöneticilerine güveni ve vaat edilen yüksek kar payları nedeniyle bu yatırımları yaptıkları, ancak şirketlerin verimsiz çalıştığı ve kar edemedikleri, söz konusu şirketin faaliyetleri ile ilgili olarak 28/7/1981 tarihli ve 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu hükümlerine tabi Sermaye Piyasası Kurulunun gözetim ve denetim sorumluluğu bulunduğu görülmekle birlikte, Sermaye Piyasası Kanunu'nda kişisel mali yatırım zararlarının idarece ya da kamu kaynaklarından karşılanmasını gerektiren bir hükme yer verilmediği, öte yandan davalı idarece olayın öğrenilmesinden sonra kamuoyu bilgilendirme toplantıları yapıldığı, dava konusu şirket için suç duyurusunda bulunulduğu, idarenin koşullarının gerekleri ve olanaklarına göre Kanun'da verilen görevleri yerine getirdiği, buna göre başvurucunun uğradığı zararla davalı idarenin herhangi bir eylem ve işlemi arasında illiyet bağı saptanamadığı" gerekçesiyle davayı reddetmiştir.

10. Temyiz üzerine, Danıştay Onüçüncü Dairesinin 1/6/2011 tarihli ve E.2010/4047, K.2011/2582 sayılı ilâmıyla; 2577 sayılı Kanun'un 49. maddesinin birinci fıkrasında sayılan bozma nedenlerinden hiçbirinin bulunmadığı belirtilerek İlk Derece Mahkemesinin kararı onanmıştır.

11. Başvurucunun karar düzeltme istemi aynı Dairenin 3/6/2013 tarihli ve E.2012/52, K.2013/1832 sayılı ilâmıyla; 2577 sayılı Kanun'un 54. maddesinde yazılan karar düzeltme nedenlerinden hiçbirinin bulunmadığı belirtilerek reddedilmiştir.

12. Karar, başvurucuya 10/12/2013 tarihinde tebliğ edilmiştir.

13. Başvurucu, 30/12/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

14. 2499 sayılı Kanun'un "Cezai Sorumluluk" kenar başlıklı 47. maddesinin (A) bendi şöyledir:

"(Değişik: 23/1/2008-5728/372 md.) Diğer kanunlara göre daha ağır bir cezayı gerektiren bir suç oluşturmadığı takdirde;

1. Sermaye piyasası araçlarının değerini etkileyebilecek, henüz kamuya açıklanmamış bilgileri kendisine veya üçüncü kişilere menfaat sağlamak amacıyla kullanarak sermaye piyasasında işlem yapanlar arasındaki fırsat eşitliğini bozacak şekilde mameleki yarar sağlamak veya bir zararı bertaraf etmek, içerden öğrenenlerin ticaretidir. Bu fiili işleyen 11 inci madde kapsamındaki ihraççılarla, sermaye piyasası kurumlarının veya bunlara bağlı veya bunlara hâkim işletmelerin yönetim kurulu başkan ve üyeleri, yöneticileri, denetçileri, diğer personeli ve bunların dışında meslekleri veya görevlerini ifa etmeleri sırasında bilgi sahibi olabilecek durumda olanlarla, bunlarla temasları nedeniyle doğrudan veya dolaylı olarak bilgi sahibi olabilecek durumdaki kişiler,

2. Yapay olarak, sermaye piyasası araçlarının, arz ve talebini etkilemek, aktif bir piyasanın varlığı izlenimini uyandırmak, fiyatlarını aynı seviyede tutmak, arttırmak veya azaltmak amacıyla alım ve satımını yapan gerçek kişilerle, tüzel kişilerin yetkilileri ve bunlarla birlikte hareket edenler,

3. Sermaye piyasası araçlarının değerini etkileyebilecek, yalan, yanlış, yanıltıcı, mesnetsiz bilgi veren, haber yayan, yorum yapan ya da açıklamakla yükümlü oldukları bilgileri açıklamayan gerçek kişilerle, tüzel kişilerin yetkilileri ve bunlarla birlikte hareket edenler,

4. 4 üncü maddenin birinci ve üçüncü fıkralarına aykırı hareket edenlerle, sermaye piyasasında izinsiz olarak faaliyette bulunan veya yetki belgeleri iptal olunduğu veya faaliyetleri geçici olarak durdurulduğu halde ticaret unvanlarında, ilan veya reklamlarında sermaye piyasasında faaliyette bulundukları intibaını yaratacak kelime veya ibare kullanan veya faaliyetlerine devam eden gerçek kişilerle, tüzel kişilerin yetkilileri,

5. Sermaye piyasası kurumlarına, bu Kanunun 13/A ve 13/B maddeleri kapsamındaki teminat sorumlularına ve 38/B ve 38/C maddeleri kapsamındaki fon kuruluna; sermaye piyasası faaliyetleri sebebiyle veya emanetçi sıfatıyla veya idare etmek için veya teminat olarak veyahut her ne nam altında olursa olsun, kayden veya fiziken tevdi veya teslim edilen sermaye piyasası araçları, nakit ve diğer her türlü kıymeti kendisinin veya başkasının menfaatine satan veya rehneden veya her ne şekilde olursa olsun kullanan, gizleyen yahut inkâr eyleyen veyahut bu amaca ulaşmak ya da bu fiillerini gizlemek için bilgisayar ortamında tutulanlar dahil kayıtları tahvil ve tağyir eden ilgili gerçek kişilerle tüzel kişilerin yetkilileri,

6. Bu Kanunun 15 inci maddesinin son fıkrasında belirtilen işlemlerde bulunarak kârı veya mal varlığı azaltılan tüzel kişilerin yetkilileri ve bunların fiillerine iştirak edenler,

7. Karşılıksız olarak sermaye piyasası araçlarının geri alım taahhüdü ile satımını yapan ilgili gerçek kişilerle, tüzel kişilerin yetkilileri,

her bir alt bent kapsamına giren fiillerden dolayı iki yıldan beş yıla kadar hapis ve beşbin

günden onbin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılır.”

15. 6/1/1982 tarih ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 1. maddesinin (2) numaralı fıkrası, 14. maddesinin (3) ve (4) numaralı fıkraları, 20. maddesinin (5) numaralı fıkrası, 49. maddesinin (3) numaralı fıkrası ile 60. maddesi (bkz. B. No: 2013/8905, 8/9/2014, §§ 10-13).

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Mahkemenin 22/6/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 30/12/2013 tarih ve 2014/633 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

17. Başvurucu, yurt dışında çok zor şartlar altında çalışarak özveri ile biriktirdiği tasarruflarını Türkiye’de faaliyet gösteren bir anonim şirketten hisse senedi satın almak suretiyle değerlendirdiğini, ancak izinsiz halka arz faaliyetinde bulunduğunu tespit ettiği bu şirketten daha sonra parasını geri alamadığını, anılan şirketin kayıt dışı yaptığı işlerle ilgili zamanında gerekli önlem ve tedbirleri almamak ve denetim görevini yerine getirmemek suretiyle sorumluluğu bulunduğundan bahisle uğradığı zararın tazmini istemiyle Sermaye Piyasası Kurulu aleyhine 22/5/2008 tarihinde Ankara 8. İdare Mahkemesinde açtığı tam yargı davasının hukuka aykırı olarak reddedildiğini, yargılama aşamasında çeşitli usulsüzlüklerin ve keyfi uygulamaların olduğunu, Danıştay kararlarının gerekçesiz olduğunu, yargılamanın makul sürede sonuçlanamadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve adli yardım talep etmiştir.

B. Değerlendirme

18. Başvuru dilekçesi ve ekleri incelendiğinde, başvurucunun, 22/5/2008 tarihinde Ankara 8. İdare Mahkemesinde açtığı tam yargı davasının hukuka aykırı olarak reddedildiğini, yargılama aşamasında çeşitli usulsüzlüklerin ve keyfi uygulamaların olduğunu belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürdüğü anlaşılmıştır. Anayasa Mahkemesi, başvurucunun ihlal iddialarına ilişkin nitelendirmesi ile bağlı olmayıp hukuki nitelendirmeyi kendisi yapar. Anılan ihlal iddiaları, yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığı kapsamında incelenmiştir. Başvurucunun Danıştay kararlarının gerekçesiz olduğuna yönelik ihlal iddiası ile makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası ise ayrıca değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Yargılamanın Sonucu İtibarıyla Adil Olmadığı İddiası

19. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

“Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz.”

20. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“Mahkeme, … açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir.”

21. 6216 sayılı Kanun’un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvurular kapsamında değerlendirilen kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin

şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği kurala bağlanmıştır.

22. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda bariz takdir hatası veya açık keyfilik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular, bariz takdir hatası veya açık keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (Necati Gündüz ve Recep Gündüz, B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

23. Başvurucu, yurt dışında çok zor şartlar altında çalışarak özveri ile biriktirdiği tasarruflarını Türkiye'de faaliyet gösteren bir anonim şirketten hisse senedi satın almak suretiyle değerlendirdiğini, ancak izinsiz halka arz faaliyetinde bulunduğunu tespit ettiği bu şirketten daha sonra parasını geri alamadığını, anılan şirketin kayıt dışı yaptığı işlerle ilgili zamanında gerekli önlem ve tedbirleri almamak ve denetim görevini yerine getirmemek suretiyle sorumluluğu bulunduğundan bahisle uğradığı zararın tazmini istemiyle 22/5/2008 tarihinde Ankara 8. İdare Mahkemesinde açtığı tam yargı davasının hukuka aykırı olarak reddedildiğini, yargılama aşamasında çeşitli usulsüzlüklerin ve keyfi uygulamaların olduğunu belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

24. Başvuru konusu olayda, başvurucu, Türkiye'de faaliyet gösteren Kombassan Holding A.Ş. yetkililerinden 2000 yılında satın aldığı hisse senedi bedelini ve şirket tarafından vaat edilen kar payını geri alamaması üzerine kanunların verdiği denetim yetkisini kullanmamak suretiyle sorumlu olduklarından bahisle Sanayi ve Ticaret Bakanlığı ve Sermaye Piyasası Kurulu aleyhine 22/5/2008 tarihinde Ankara 8. İdare Mahkemesinde tam yargı davası açmış, Mahkemece, Sermaye Piyasası Kanunu'nda kişisel mali yatırım zararlarının İdarece ya da kamu kaynaklarından karşılanmasını gerektiren bir hükme yer verilmediği, davalı İdarece olayın öğrenilmesinden sonra kamuoyu bilgilendirme toplantıları yapıldığı, dava konusu şirket için suç duyurusunda bulunulduğu, idarenin koşullarının gerekleri ve olanaklarına göre Kanun'da verilen görevleri yerine getirdiği, buna göre başvurucunun uğradığı zararla davalı idarenin herhangi bir eylem ve işlemi arasında illiyet bağı saptanamadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir. Temyiz üzerine, Danıştay Onüçüncü Dairesinin 1/6/2011 tarihli ilâmıyla hüküm onanmış, karar düzeltme istemi aynı Dairenin 3/6/2013tarihli ilâmıyla reddedilmiştir.

25. Mahkemenin gerekçesi ve başvurucunun iddiaları incelendiğinde, iddiaların özünün Derece Mahkemesi tarafından delillerin değerlendirilmesinde ve hukuk kurallarının yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

26. Başvurucu, yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığına, kendi delillerini ve iddialarını sunma olanağı bulamadığına, karşı tarafça sunulan delillere ve iddialara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığına ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının Derece Mahkemesi tarafından dinlenmediğine ilişkin bir bilgi ya da kanıt sunmadığı gibi Mahkemenin kararında bariz takdir hatası veya açık keyfilik oluşturan herhangi bir durum da tespit edilememiştir.

27. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti

niteliğinde olduğu, Derece Mahkemesi kararlarının bariz takdir hatası veya açık keyfilik de içermediği anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiği İddiası

28. Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır."

29. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı organlarına davacı ve davalı olarak başvurabilme ve bunun doğal sonucu olarak da iddia, savunma ve adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır. Maddeyle güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, kendisi bir temel hak niteliği taşımasının ötesinde, diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmasını ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden birisidir. Bu bağlamda Anayasa'nın, bütün mahkemelerin her türlü kararlarının gerekçeli olarak yazılmasını ifade eden 141. maddesinin de, hak arama hürriyetinin kapsamının belirlenmesinde gözetilmesi gerektiği açıktır(Vedat Benli, B. No: 2013/307, 16/5/2013, § 30).

30. Temyiz mercilerinin kararlarının tamamen gerekçeli olması zorunlu değildir. Temyiz merciinin yargılamayı yapan mahkemenin kararıyla aynı fikirde olması ve bunu ya aynı gerekçeyi kullanarak ya da basit bir atıfla kararına yansıtması yeterlidir. Burada önemli olan husus, temyiz merciinin bir şekilde temyizde dile getirilmiş ana unsurları incelediğini, derece mahkemesinin kararını inceleyerek onadığını ya da bozduğunu göstermesidir(Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 57).

31. Başvurucu, Mahkemece verilen davanın reddine ilişkin kararın temyizi üzerine Danıştay tarafından gerekçesiz şekilde onandığını ve karar düzeltme istemlerinin gerekçe gösterilmeksizin reddedildiğini ileri sürmüştür.

32. Somut olayda, başvurucunun açtığı davada Mahkemece, başvurucunun iddiaları, davalıların savunması değerlendirilmiş, başvurucunun uğradığı zararla davalı idarenin herhangi bir eylem ve işlemi arasında illiyet bağı saptanamadığı, gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir (bkz. § 9). Kararın temyizi üzerine Danıştay Onüçüncü Dairesince, Mahkemece verilen kararın gerekçesine atıf yapılarak ve bu gerekçe kabul edilerek hüküm onanmış ve karar düzeltme istemi aynı Daire tarafından reddedilmiştir (bkz. §§ 10-11). Dolayısıyla Danıştay kararlarının gerekçesiz olduğundan da söz edilemez.

33. Açıklanan nedenlerle; gerekçeli karar hakkına yönelik bir ihlalin olmadığı açık olduğundan, başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

c. Yargılamanın Süresinin Makul Olmadığı İddiası

34. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun bu kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

35. Başvurucu, hisse senedi satın almak maksadıyla Kombassan Holding A.Ş. yetkililerine

ödediği parayı geri alamaması sonucu uğradığı zararın tazmini istemiyle Sermaye Piyasası Kurulu aleyhine 22/5/2008 tarihinde Ankara 8. İdare Mahkemesinde açtığı tam yargı davasında yargılamanın makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, Anayasa'nın 36. maddesinde tanımlanan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

36. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (Onurhan Solmaz, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lâfzî içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

37. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

38. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekir. Hukuk sisteminde yer alan mevzuat hükümleri gereğince "kamu hukuku" alanına dâhil olan, ancak sonucu itibarıyla özel nitelikteki haklar ve yükümlülükler üzerinde belirleyici olan uyuşmazlıkları konu alan davalar da Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesinin koruması kapsamına girmektedir. Bu anlamda, belirtilen düzenlemelerde yer verilen güvenceler, başvurucunun haklarına zarar verdiği iddia edilen idari bir kararın iptali talebiyle açılan davalara da uygulanacaktır. Başvuruya konu davanın, Kombassan Holding A.Ş.'nin faaliyetleri sonucunda uğranıldığı iddia edilen zararın tazmini istemiyle 22/5/2008 tarihinde Sermaye Piyasası Kurulu aleyhine Ankara 8. İdare Mahkemesinde açılan tam yargı davası olduğu görülmekle, somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (Selahattin Akyıl, B. No: 2012/1198, 7/11/2013, § 44).

39. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarihtir. Somut başvuru açısından bu tarih, 22/5/2008 tarihidir.

40. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52). Somut başvuru açısından bu tarih, Danıştay Onüçüncü Dairesi tarafından karar düzeltme isteminin

reddedildiği 3/6/2013 tarihidir.

41. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, Türkiye'de faaliyet gösteren Kombassan Holding A.Ş.'nin faaliyetleri sonucunda uğranıldığı iddia edilen zararın tazmini istemiyle 22/5/2008 tarihinde Sermaye Piyasası Kurulu aleyhine Ankara 8. İdare Mahkemesinde açılan tam yargı davasında; Mahkemenin, 25/1/2010 tarihli kararıyla, davalı İdarenin koşulların gerekleri ve olanaklarına göre Kanun'da verilen görevleri yerine getirdiği, başvurucunun uğradığı zararla davalı İdarenin herhangi bir eylem ve işlemi arasında illiyet bağı saptanamadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verildiği, temyiz üzerine, Danıştay Onüçüncü Dairesinin 1/6/2011 tarihli ilâmıyla hükmün onandığı, karar düzeltme isteminin aynı Dairenin 3/6/2013 tarihli ilâmıyla reddedildiği anlaşılmaktadır.

42. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, başvuruya konu yargılama sürecinin idari yargı makamları nezdinde sürdüğü görülmekle, 2577 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve idari yargı alanına dâhil uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 2577 sayılı Kanun'un muhtelif maddelerinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (bkz. § 15).

43. Hukuk sistemimizde idari yargı alanında yer alan uyuşmazlıklara ilişkin dava sürelerinin makul yargılama süresini aştığı yönündeki tespitlere, AİHM kararlarında yer verilmiş olup, özellikle idari yargı alanındaki yapısal sorunlar ve Danıştay nezdinde temyiz ve karar düzeltme incelemelerinde geçirilen uzun yargılama sürelerinin ihlal kararlarına temel oluşturduğu anlaşılmaktadır. Bu kapsamda idari yargı makamları nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle 2577 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümleri de göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir (Selahattin Akyıl, B. No: 2012/1198, 7/11/2013, §§ 54-60).

44. Başvuruya konu davaya bir bütün olarak bakıldığında, 2577 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine tabi bir yargılama sürecine ilişkin somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı, yargılamaya ilişkin üç yılı aşkın bir sürenin temyiz ve karar düzeltme incelemelerinde geçtiği ve söz konusu beş yıllık yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

45. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

46. Başvurucu, başvuru konusu yaptığı yargılamada hatalı hüküm kurulması ve yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğinin tespit edilmesini ve yeniden yargılama yapılmasını talep etmiştir.

47. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir. Ancak yerindelik denetimi yapılamaz, idari eylem ve işlem niteliğinde karar verilemez.

Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan

kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

48. 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrasında, esas inceleme sonunda ihlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedileceği belirtilmiş, ancak yerindelik denetimi yapılamayacağı, idari eylem ve işlem niteliğinde karar verilemeyeceği hüküm altına alınmıştır.

49. Başvuru konusu olayda, başvurucunun makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. Bununla birlikte, başvuruya konu olan yargılama sürecinin kesinleşerek sona erdiği dikkate alındığında, başvurucunun da tazminat talebi bulunmaması nedeniyle ihlalin tespiti dışında sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gereken bir husus bulunmadığı anlaşılmaktadır.

50. Başvurucu tarafından yargılama gideri yapılmadığı, başvurucunun adli yardım talebinin kabul edildiği ve ihlal kararı verildiği için yargılama giderlerinin Maliye Hazinesi üzerinde bırakılmasına karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığı yönündeki iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması",

2. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması",

nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

4. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucunun diğer taleplerinin reddine,

C. Yargılama giderlerinin Maliye Hazinesi üzerinde bırakılmasına,

22/6/2015 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

RABİA ERSOY (3)

B. No: 2014/634 | Karar tarihi: 22.06.2015

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/634

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

RABİA ERSOY BAŞVURUSU (3)

(Başvuru Numarası: 2014/634)

Karar Tarihi: 22/6/2015

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör Yrd. : Gökçe GÜLTEKİN

Başvurucu : Rabia ERSOY

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, hisse senedi satın almak üzere Kaldera Holding A.Ş. yetkililerine ödediği parayı geri alamaması sonucu uğradığı zararın tazmini istemiyle 22/5/2008 tarihinde Ankara 8. İdare Mahkemesinde açtığı davanın hukuka aykırı olarak reddedildiğini, Danıştay kararlarının gerekçesiz olduğunu ve yargılamanın makul sürede sonuçlandırılamadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş, yeniden yargılama yapılması ve adli yardım talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 30/12/2013 tarihinde Hannover Başkonsolosluğu vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumunun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm İkinci Komisyonunca 21/4/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Başvurucu, bireysel başvuru harç ve masraflarını karşılama imkânının bulunmadığını belirterek adli yardım isteminde bulunmuş, Bölüm tarafından 13/5/2014 tarihinde, adli

yardım talebinin kabulüne karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından 15/5/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiş, Adalet Bakanlığının 15/7/2014 tarihli görüş yazısına karşı başvurucu, 12/12/2014 tarihinde beyanlarını sunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve UYAP aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, Türkiye'de faaliyet gösteren Kaldera Holding A.Ş. yetkililerinden 2000 yılında satın aldığı hisse senedi bedelini ve şirket tarafından vaat edilen kar payını geri alamaması üzerine kanunların verdiği denetim yetkisini kullanmamak suretiyle sorumlu olduklarından bahisle Sanayi ve Ticaret Bakanlığı ve Sermaye Piyasası Kurulu aleyhine 3.000,00 TL maddi ve 10.000,00 TL manevi zararının ödenmesi istemiyle 22/5/2008 tarihinde Ankara 8. İdare Mahkemesinde tam yargı davası açmıştır.

9. Ankara 8. İdare Mahkemesi, 25/1/2010 tarihli ve E.2008/825, K.2010/57 sayılı kararıyla, "merkezi Konya'da bulunan Kaldera Holding isimli şirketin izinsiz halka arz faaliyetinde bulunduğu, yasadışı yollardan döviz bazında paralar topladığı, davalı idarelerin ise şirket ve şirket yöneticileri hakkında denetim yetkilerini kullanmamaları sebebiyle zarara uğradığı iddia edilmekte ise de; adı geçen şirketin kayıt yükümlülüğünü yerine getirmeden sermaye artırımı yaptığı veya paylarını çoğunluğu yurt dışında bulunan vatandaşlara hukuksal geçerliliği olmayan belgeler karşılığında sattıkları ve karşılığında yüksek bir getiri vaat ettiklerinin belirlendiği, davalı idarece bu konuda yapılan araştırmalar sonucu tasarruf sahiplerinin şirket yöneticilerine güveni ve vaat edilen yüksek kar payları nedeniyle bu yatırımları yaptıkları, ancak şirketlerin verimsiz çalıştığı ve kar edemedikleri, söz konusu şirketin faaliyetleri ile ilgili olarak 28/7/1981 tarihli ve 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu hükümlerine tabi Sermaye Piyasası Kurulunun gözetim ve denetim sorumluluğu bulunduğu görülmekle birlikte, Sermaye Piyasası Kanunu'nda kişisel mali yatırım zararlarının idarece ya da kamu kaynaklarından karşılanmasını gerektiren bir hükme yer verilmediği, öte yandan davalı idarece olayın öğrenilmesinden sonra kamuoyu bilgilendirme toplantıları yapıldığı, dava konusu şirket için suç duyurusunda bulunulduğu, idarenin koşullarının gerekleri ve olanaklarına göre Kanun'da verilen görevleri yerine getirdiği, buna göre başvurucunun uğradığı zararla davalı idarenin herhangi bir eylem ve işlemi arasında illiyet bağı saptanamadığı" gerekçesiyle davayı reddetmiştir.

10. Temyiz üzerine, Danıştay Onüçüncü Dairesinin 1/6/2011 tarihli ve E.2010/4050, K.2011/2580 sayılı ilâmıyla; 2577 sayılı Kanun'un 49. maddesinin birinci fıkrasında sayılan bozma nedenlerinden hiçbirinin bulunmadığı belirtilerek İlk Derece Mahkemesinin kararı onanmıştır.

11. Başvurucunun karar düzeltme istemi aynı Dairenin 13/6/2013 tarihli ve E.2012/49, K.2013/1831 sayılı ilâmıyla; 2577 sayılı Kanun'un 54. maddesinde yazılan karar düzeltme nedenlerinden hiçbirinin bulunmadığı belirtilerek reddedilmiştir.

12. Karar, başvurucuya 10/12/2013 tarihinde tebliğ edilmiştir.

13. Başvurucu, 30/12/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

14. 2499 sayılı Kanun'un "Cezai Sorumluluk" kenar başlıklı 47. maddesinin (A) bendi şöyledir:

"(Değişik: 23/1/2008-5728/372 md.) Diğer kanunlara göre daha ağır bir cezayı gerektiren bir suç oluşturmadığı takdirde;

1. Sermaye piyasası araçlarının değerini etkileyebilecek, henüz kamuya açıklanmamış bilgileri kendisine veya üçüncü kişilere menfaat sağlamak amacıyla kullanarak sermaye piyasasında işlem yapanlar arasındaki fırsat eşitliğini bozacak şekilde mameleki yarar sağlamak veya bir zararı bertaraf etmek, içerden öğrenenlerin ticaretidir. Bu fiili işleyen 11 inci madde kapsamındaki ihraççılarla, sermaye piyasası kurumlarının veya bunlara bağlı veya bunlara hâkim işletmelerin yönetim kurulu başkan ve üyeleri, yöneticileri, denetçileri, diğer personeli ve bunların dışında meslekleri veya görevlerini ifa etmeleri sırasında bilgi sahibi olabilecek durumda olanlarla, bunlarla temasları nedeniyle doğrudan veya dolaylı olarak bilgi sahibi olabilecek durumdaki kişiler,

2. Yapay olarak, sermaye piyasası araçlarının, arz ve talebini etkilemek, aktif bir piyasanın varlığı izlenimini uyandırmak, fiyatlarını aynı seviyede tutmak, arttırmak veya azaltmak amacıyla alım ve satımını yapan gerçek kişilerle, tüzel kişilerin yetkilileri ve bunlarla birlikte hareket edenler,

3. Sermaye piyasası araçlarının değerini etkileyebilecek, yalan, yanlış, yanıltıcı, mesnetsiz bilgi veren, haber yayan, yorum yapan ya da açıklamakla yükümlü oldukları bilgileri açıklamayan gerçek kişilerle, tüzel kişilerin yetkilileri ve bunlarla birlikte hareket edenler,

4. 4 üncü maddenin birinci ve üçüncü fıkralarına aykırı hareket edenlerle, sermaye piyasasında izinsiz olarak faaliyette bulunan veya yetki belgeleri iptal olunduğu veya faaliyetleri geçici olarak durdurulduğu halde ticaret unvanlarında, ilan veya reklamlarında sermaye piyasasında faaliyette bulundukları intibaını yaratacak kelime veya ibare kullanan veya faaliyetlerine devam eden gerçek kişilerle, tüzel kişilerin yetkilileri,

5. Sermaye piyasası kurumlarına, bu Kanunun 13/A ve 13/B maddeleri kapsamındaki teminat sorumlularına ve 38/B ve 38/C maddeleri kapsamındaki fon kuruluna; sermaye piyasası faaliyetleri sebebiyle veya emanetçi sıfatıyla veya idare etmek için veya teminat olarak veyahut her ne nam altında olursa olsun, kayden veya fiziken tevdi veya teslim edilen sermaye piyasası araçları, nakit ve diğer her türlü kıymeti kendisinin veya başkasının menfaatine satan veya rehneden veya her ne şekilde olursa olsun kullanan, gizleyen yahut inkâr eyleyen veyahut bu amaca ulaşmak ya da bu fiillerini gizlemek için bilgisayar ortamında tutulanlar dahil kayıtları tahvil ve tağyir eden ilgili gerçek kişilerle tüzel kişilerin yetkilileri,

6. Bu Kanunun 15 inci maddesinin son fıkrasında belirtilen işlemlerde bulunarak kârı veya mal varlığı azaltılan tüzel kişilerin yetkilileri ve bunların fiillerine iştirak edenler,

7. Karşılıksız olarak sermaye piyasası araçlarının geri alım taahhüdü ile satımını yapan ilgili gerçek kişilerle, tüzel kişilerin yetkilileri,

her bir alt bent kapsamına giren fiillerden dolayı iki yıldan beş yıla kadar hapis ve beşbin günden onbin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılır."

15. 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 1. maddesinin (2) numaralı fıkrası, 14. maddesinin (3) ve (4) numaralı fıkraları, 20. maddesinin (5) numaralı fıkrası, 49. maddesinin (3) numaralı fıkrası ile 60. maddesi (bkz. Melik Uzun, B. No: 2013/8905, 8/9/2014, §§ 10-13).

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Mahkemenin 22/6/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 30/12/2013 tarih ve 2014/634 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

17. Başvurucu, yurt dışında çok zor şartlar altında çalışarak özveri ile biriktirdiği tasarruflarını Türkiye'de faaliyet gösteren bir anonim şirketten hisse senedi satın almak suretiyle değerlendirdiğini, ancak izinsiz halka arz faaliyetinde bulunduğunu tespit ettiği bu şirketten daha sonra parasını geri alamadığını, anılan şirketin kayıt dışı yaptığı işlerle ilgili zamanında gerekli önlem ve tedbirleri almamak ve denetim görevini yerine getirmemek suretiyle sorumluluğu bulunduğundan bahisle uğradığı zararın tazmini istemiyle Sermaye Piyasası Kurulu aleyhine 22/5/2008 tarihinde Ankara 8. İdare Mahkemesinde açtığı tam yargı davasının hukuka aykırı olarak reddedildiğini, yargılama aşamasında çeşitli usulsüzlüklerin ve keyfi uygulamaların olduğunu, Danıştay kararlarının gerekçesiz olduğunu, yargılamanın makul sürede sonuçlanamadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve adli yardım talep etmiştir.

B. Değerlendirme

18. Başvuru formu ve ekleri incelendiğinde, başvurucunun, 22/5/2008 tarihinde Ankara 8. İdare Mahkemesinde açtığı tam yargı davasının hukuka aykırı olarak reddedildiğini, yargılama aşamasında çeşitli usulsüzlüklerin ve keyfi uygulamaların olduğunu belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürdüğü anlaşılmıştır. Anayasa Mahkemesi, başvurucunun ihlal iddialarına ilişkin nitelendirmesi ile bağlı olmayıp hukuki nitelendirmeyi kendisi yapar. Anılan ihlal iddiaları, yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığı iddiası kapsamında incelenmiştir. Başvurucunun Danıştay kararlarının gerekçesiz olduğuna yönelik ihlal iddiası ile makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası ayrıca değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Yargılamanın Sonucu İtibarıyla Adil Olmadığı İddiası

19. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz."

20. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, … açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

21. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvurular kapsamında değerlendirilen kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği kurala bağlanmıştır.

22. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda bariz takdir hatası veya açık keyfilik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular, bariz takdir hatası veya açık keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (Necati Gündüz ve Recep Gündüz, B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

23. Başvurucu, yurt dışında çok zor şartlar altında çalışarak özveri ile biriktirdiği tasarruflarını Türkiye'de faaliyet gösteren bir anonim şirketten hisse senedi satın almak suretiyle değerlendirdiğini, ancak izinsiz halka arz faaliyetinde bulunduğunu tespit ettiği bu şirketten daha sonra parasını geri alamadığını, anılan şirketin kayıt dışı yaptığı işlerle ilgili zamanında gerekli önlem ve tedbirleri almamak ve denetim görevini yerine getirmemek suretiyle sorumluluğu bulunduğundan bahisle uğradığı zararın tazmini istemiyle 22/5/2008 tarihinde Ankara 8. İdare Mahkemesinde açtığı tam yargı davasının hukuka aykırı olarak reddedildiğini, yargılama aşamasında çeşitli usulsüzlüklerin ve keyfi uygulamaların olduğunu belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

24. Başvuru konusu olayda, başvurucu, Türkiye'de faaliyet gösteren Kaldera Holding A.Ş. yetkililerinden 2000 yılında satın aldığı hisse senedi bedelini ve şirket tarafından vaat edilen kar payını geri alamaması üzerine kanunların verdiği denetim yetkisini kullanmamak suretiyle sorumlu olduklarından bahisle Sanayi ve Ticaret Bakanlığı ve Sermaye Piyasası Kurulu aleyhine 22/5/2008 tarihinde Ankara 8. İdare Mahkemesinde tam yargı davası açmış, Mahkemece, Sermaye Piyasası Kanunu'nda kişisel mali yatırım zararlarının İdarece ya da kamu kaynaklarından karşılanmasını gerektiren bir hükme yer verilmediği, davalı İdarece olayın öğrenilmesinden sonra kamuoyu bilgilendirme toplantıları yapıldığı, dava konusu şirket için suç duyurusunda bulunulduğu, İdarenin koşullarının gerekleri ve olanaklarına göre Kanun'da verilen görevleri yerine getirdiği, buna göre başvurucunun uğradığı zararla davalı idarenin herhangi bir eylem ve işlemi arasında illiyet bağı saptanamadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir. Temyiz üzerine, Danıştay Onüçüncü Dairesinin 1/6/2011 tarihli ilâmıyla hüküm onanmış, karar düzeltme istemi aynı Dairenin 3/6/2013tarihli ilâmıyla reddedilmiştir.

25. Mahkemenin gerekçesi ve başvurucunun iddiaları incelendiğinde, iddiaların özünün Derece Mahkemesi tarafından delillerin değerlendirilmesinde ve hukuk kurallarının yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

26. Başvurucu, yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığına, kendi delillerini ve iddialarını sunma olanağı bulamadığına, karşı tarafça sunulan delillere ve iddialara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığına ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının Derece Mahkemesi tarafından dinlenmediğine ilişkin bir bilgi ya da kanıt sunmadığı gibi Mahkemenin kararında bariz takdir hatası veya açık keyfilik oluşturan herhangi bir durum da tespit edilememiştir.

27. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, Derece Mahkemesi kararlarının bariz takdir hatası veya açık keyfilik de

içermediği anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiği İddiası

28. Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır."

29. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı organlarına davacı ve davalı olarak başvurabilme ve bunun doğal sonucu olarak da iddia, savunma ve adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır. Maddeyle güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, kendisi bir temel hak niteliği taşımasının ötesinde, diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmasını ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden birisidir. Bu bağlamda Anayasa'nın, bütün mahkemelerin her türlü kararlarının gerekçeli olarak yazılmasını ifade eden 141. maddesinin de, hak arama hürriyetinin kapsamının belirlenmesinde gözetilmesi gerektiği açıktır(Vedat Benli, B. No: 2013/307, 16/5/2013, § 30).

30. Temyiz mercilerinin kararlarının tamamen gerekçeli olması zorunlu değildir. Temyiz merciinin yargılamayı yapan mahkemenin kararıyla aynı fikirde olması ve bunu ya aynı gerekçeyi kullanarak ya da basit bir atıfla kararına yansıtması yeterlidir. Burada önemli olan husus, temyiz merciinin bir şekilde temyizde dile getirilmiş ana unsurları incelediğini, derece mahkemesinin kararını inceleyerek onadığını ya da bozduğunu göstermesidir(Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 57).

31. Başvurucu, Mahkemece verilen davanın reddine ilişkin kararın temyizi üzerine Danıştay tarafından gerekçesiz şekilde onandığını ve karar düzeltme istemlerinin gerekçe gösterilmeksizin reddedildiğini ileri sürmüştür.

32. Somut olayda, başvurucunun açtığı davada Mahkemece, başvurucunun iddiaları, davalıların savunması değerlendirilmiş, başvurucunun uğradığı zararla davalı İdarenin herhangi bir eylem ve işlemi arasında illiyet bağı saptanamadığı, gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir (bkz. § 9). Kararın temyizi üzerine Danıştay Onüçüncü Dairesince, Mahkemece verilen kararın gerekçesine atıf yapılarak ve bu gerekçe kabul edilerek hüküm onanmış ve karar düzeltme istemi aynı Daire tarafından reddedilmiştir (bkz. §§ 10-11). Dolayısıyla Danıştay kararlarının gerekçesiz olduğundan söz edilemez.

33. Açıklanan nedenlerle; gerekçeli karar hakkına yönelik bir ihlalin olmadığı açık olduğundan, başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

c. Yargılamanın Süresinin Makul Olmadığı İddiası

34. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun bu kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

35. Başvurucu, hisse senedi satın almak maksadıyla Kaldera Holding A.Ş. yetkililerine ödediği parayı geri alamaması sonucu uğradığı zararın tazmini istemiyle Sermaye Piyasası

Kurulu aleyhine 22/5/2008 tarihinde Ankara 8. İdare Mahkemesinde açtığı tam yargı davasında yargılamanın makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, Anayasa'nın 36. maddesinde tanımlanan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

36. Adalet Bakanlığı görüşünde, başvurucunun 12/5/2014 tarihinde Adalet Bakanlığı İnsan Hakları Tazminat Komisyonu Başkanlığına başvuruda bulunduğu belirtilerek, söz konusu başvurunun, başvurucunun mağdur statüsüne olası etkisinin değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir.

37. Adalet Bakanlığı görüşüne karşı başvurucu, başvuru formunda belirttiği hususları tekrar etmiştir.

38. Adalet Bakanlığı İnsan Hakları Tazminat Komisyonu Başkanlığının, 15/12/2014 tarihli kararıyla; Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) tarafından ele alınan şikayet hakkında 30/5/2013 tarihli tek yargıçlı oturumda, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 34. ve 35. maddelerinde düzenlenen kabul edilebilirlik koşullarını karşılamadığı gerekçesiyle başvurunun kabul edilemez bulunduğu, başvurucunun AİHM'e yaptığı 77168/12 numaralı başvurusunda Komisyonu işaret eden kabul edilemezlik kararı verilmediği gerekçesiyle başvurucunun talebinin reddine karar verilmiştir.

39. Başvurucunun, tarafı olduğu hukuki uyuşmazlığa ilişkin yargılama süresinin makul olmadığı hususundaki ihlal iddiası nedeniyle Komisyona başvurduğu anlaşılmış olmakla birlikte, söz konusu ihlal iddiası açısından ihlalin ve sonuçlarının ortadan kalkmasına yönelik bir karar verilmediği anlaşıldığından başvurucunun mağdur statüsünün devam ettiğinin kabul edilmesi gerekir.

40. Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (Onurhan Solmaz, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lâfzî içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

41. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

42. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekir. Hukuk sisteminde yer alan mevzuat hükümleri gereğince "kamu hukuku" alanına dâhil olan, ancak

sonucu itibarıyla özel nitelikteki haklar ve yükümlülükler üzerinde belirleyici olan uyuşmazlıkları konu alan davalar da Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesinin koruması kapsamına girmektedir. Bu anlamda, belirtilen düzenlemelerde yer verilen güvenceler, başvurucunun haklarına zarar verdiği iddia edilen idari bir kararın iptali talebiyle açılan davalara da uygulanacaktır. Başvuruya konu davanın, Kaldera Holding A.Ş.'nin faaliyetleri sonucunda uğranıldığı iddia edilen zararın tazmini istemiyle 22/5/2008 tarihinde Sermaye Piyasası Kurulu aleyhine Ankara 8. İdare Mahkemesinde açılan tam yargı davası olduğu görülmekle, somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (Selahattin Akyıl, B. No: 2012/1198, 7/11/2013, § 44).

43. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarihtir. Somut başvuru açısından bu tarih, 22/5/2008 tarihidir.

44. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52). Somut başvuru açısından bu tarih, Danıştay Onüçüncü Dairesi tarafından karar düzeltme isteminin reddedildiği 3/6/2013 tarihidir.

45. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, Türkiye'de faaliyet gösteren Kaldera Holding A.Ş.'nin faaliyetleri sonucunda uğranıldığı iddia edilen zararın tazmini istemiyle 22/5/2008 tarihinde Sermaye Piyasası Kurulu aleyhine Ankara 8. İdare Mahkemesinde açılan tam yargı davasında; Mahkemenin, 25/1/2010 tarihli kararıyla, davalı İdarenin koşulların gerekleri ve olanaklarına göre Kanun'da verilen görevleri yerine getirdiği, başvurucunun uğradığı zararla davalı İdarenin herhangi bir eylem ve işlemi arasında illiyet bağı saptanamadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verildiği, temyiz üzerine, Danıştay Onüçüncü Dairesinin 1/6/2011 tarihli ilâmıyla hükmün onandığı, karar düzeltme isteminin aynı Dairenin 3/6/2013 tarihli ilâmıyla reddedildiği anlaşılmaktadır.

46. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, başvuruya konu yargılama sürecinin idari yargı makamları nezdinde sürdüğü görülmekle, 2577 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve idari yargı alanına dâhil uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 2577 sayılı Kanun'un muhtelif maddelerinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (bkz. § 15).

47. Hukuk sistemimizde idari yargı alanında yer alan uyuşmazlıklara ilişkin dava sürelerinin makul yargılama süresini aştığı yönündeki tespitlere, AİHM kararlarında yer verilmiş olup, özellikle idari yargı alanındaki yapısal sorunlar ve Danıştay nezdinde temyiz ve karar düzeltme incelemelerinde geçirilen uzun yargılama sürelerinin ihlal kararlarına temel oluşturduğu anlaşılmaktadır. Bu kapsamda idari yargı makamları nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle 2577 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümleri de göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir (Selahattin Akyıl, B. No: 2012/1198, 7/11/2013, §§ 54-60).

48. Başvuruya konu davaya bir bütün olarak bakıldığında, 2577 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine tabi bir yargılama sürecine ilişkin somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı, yargılamaya ilişkin üç yılı aşkın bir sürenin

temyiz ve karar düzeltme incelemelerinde geçtiği ve söz konusu beş yıllık yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

49. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

50. Başvurucu, başvuru konusu yaptığı yargılamada hatalı hüküm kurulması ve yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğinin tespit edilmesini ve yeniden yargılama yapılmasını talep etmiştir.

51. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir. Ancak yerindelik denetimi yapılamaz, idari eylem ve işlem niteliğinde karar verilemez.

Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

52. 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrasında, esas inceleme sonunda ihlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedileceği belirtilmiş, ancak yerindelik denetimi yapılamayacağı, idari eylem ve işlem niteliğinde karar verilemeyeceği hüküm altına alınmıştır.

53. Başvuru konusu olayda, başvurucunun makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. Bununla birlikte, başvuruya konu olan yargılama sürecinin kesinleşerek sona erdiği dikkate alındığında, başvurucunun da tazminat talebi bulunmaması nedeniyle ihlalin tespiti dışında sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gereken bir husus bulunmadığı anlaşılmaktadır.

54. Başvurucu tarafından yargılama gideri yapılmadığı, başvurucunun adli yardım talebinin kabul edildiği ve ihlal kararı verildiği için yargılama giderlerinin Maliye Hazinesi üzerinde bırakılmasına karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığı yönündeki iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması" ,

2. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması"

Nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

4. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucunun diğer taleplerinin reddine,

C. Yargılama giderlerinin Maliye Hazinesi üzerinde bırakılmasına,

22/6/2015 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

BÜLENT DEĞER

B. No: 2014/729 | Karar tarihi: 22.06.2015

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/729

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

BÜLENT DEĞER BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/729)

Karar Tarihi: 22/6/2015

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Kadir ÖZKAYA

Raportör Yrd. : Derya ATAKUL

Başvurucu : Bülent DEĞER

Vekili : Av. Can KAYHAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, "satmak amacıyla uyuşturucu madde bulundurmak ve nakletmek" suçunu işlediği iddiasıyla yargılandığı davada müdafi huzurunda savunması alınmadan mahkûmiyet kararı verildiğini ve yargılamanın makul sürede sonuçlandırılamadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, yargılamanın yenilenmesi veya manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 17/1/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 30/4/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 19/9/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin

birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği, görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 20/11/2014 tarihli görüş yazısı başvurucuya tebliğ edilmiş, başvurucu Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve UYAP aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, Gürpınar Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturma kapsamında 19/12/2000 tarihinde, talep etmediği için müdafi atanmaksızın ifadesi alınarak, tutuklanması talebiyle Gürpınar Sulh Ceza Mahkemesine sevk edilmiş, Mahkemece aynı tarihte, talep etmediği için müdafi atanmaksızın başvurucunun savunması alınarak tutuklama talebinin reddine ve serbest bırakılmasına karar verilmiştir.

8. Başvurucu ve diğer üç şüpheli hakkında, Gürpınar Cumhuriyet Başsavcılığınca düzenlenen 12/1/2001 tarih ve 2001/3 sayılı fezleke, görevli ve yetkili Van Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmiştir.

9. Van Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığınca, 17/1/2001 tarih ve E.2001/25 sayılı iddianame ile başvurucu dışındaki diğer iki şüpheli hakkında "teşekkül halinde uyuşturucu ticareti yapmak" suçundan kamu davası açılmış, aynı tarihte başvurucu ve diğer şüpheli hakkında ek takipsizlik kararı verilmiştir.

10. Başsavcılıkça 17/1/2001 tarihinde açılan kamu davası, Van 1 No.lu Devlet Güvenlik Mahkemesinin E.2001/28 sayılı dosyasına kaydedilmiş, Mahkemece 11/3/2004 tarihinde yapılan duruşmada, daha önce hakkında ek takipsizlik kararı verilen başvurucu hakkında Van Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasına karar verilmiştir.

11. Başvurucu hakkında, Başsavcılığın 18/3/2004 tarih ve E.2004/89 sayılı iddianamesi ile "teşekkül halinde uyuşturucu madde ticareti yapmak" suçundan kamu davası açılmış, Van 1 No.lu Devlet Güvenlik Mahkemesinin E.2004/109 sayılı dosyasına kaydedilen dava, 19/3/2004 tarih ve E.2004/109, K.2004/110 sayılı kararla Mahkemenin E.2001/28 sayılı dosyası ile birleştirilmiş, yargılamaya bu dosya üzerinden devam edilmiştir.

12. Mahkemece, Gürpınar Asliye Ceza Mahkemesine yazılan talimat ile başvurucunun talebi doğrultusunda müdafi atanmaksızın savunması alınmıştır.

13. Mahkeme, 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun yürürlüğe girmesi nedeniyle 5/1/2006 tarihli duruşmada başvurucuya müdafi atanmasına karar vermiş, 23/3/2006 tarihinde Baro tarafından başvurucuya müdafi tayin edilmiştir.

14. Devlet Güvenlik Mahkemelerinin kapatılması üzerine yargılamaya Van 3. Ağır Ceza Mahkemesinde (CMK. 250. maddesi ile görevli) devam edilmiş olup, Mahkemece, 29/4/2010 tarih ve E.2001/28, K. 2010/107 sayılı karar ile başvurucunun "satmak amacıyla uyuşturucu madde bulundurmak ve nakletmek" suçundan 6 yıl 3 ay hapis ve 20.000,00 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir.

15. Başvurucu tarafından temyiz edilen karar, Yargıtay 10. Ceza Dairesinin 18/11/2013 tarih

ve E.2013/12825, K.2013/10330 sayılı ilâmıyla onanmıştır.

16. Karar, 25/12/2013 tarihinde başvurucu tarafından öğrenilmiştir.

17. Başvurucu, 17/1/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

18. 26/9/2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 188. maddesinin (3) ve (4) numaralı fıkraları.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

19. Mahkemenin 22/6/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 17/1/2014 tarih ve 2014/729 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

20. Başvurucu, Gürpınar Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturma kapsamında 19/12/2000 tarihinde ifadesi alınarak, aynı gün Gürpınar Sulh Ceza Mahkemesinde yapılan sorgusundan sonra serbest bırakıldığını, hakkında düzenlenen fezleke üzerine, Van Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığınca 17/1/2001 tarihinde takipsizlik kararı verildiğini, ancak diğer şüpheliler hakkında kamu davası açıldığını, Van 1 No.lu Devlet Güvenlik Mahkemesinde diğer şüphelilerin yargılamaları sırasında suç duyurusunda bulunulması üzerine, Başsavcılık tarafından 18/3/2004 tarihinde "teşekkül halinde uyuşturucu madde ticareti yapmak" suçundan hakkında kamu davası açıldığını ve bu davanın, yargılaması devam eden diğer sanıklar hakkındaki dava dosyasıyla birleştirildiğini, müdafi ile birlikte duruşmalara katılamadığını, 19/12/2000 tarihinde Gürpınar Cumhuriyet Başsavcılığı ve Gürpınar Sulh Ceza Mahkemesi tarafından müdafi olmaksızın ifadesinin alındığını, bu şekilde müdafi olmaksızın hakkında yargılama yapıldığını ve hakkaniyete aykırı şekilde mahkûmiyet kararı verildiğini, savunma hakkının kısıtlanmasına rağmen Yargıtay tarafından kararın onandığını, 19/12/2000 tarihinde başlayan yargılama sürecinin makul sürede sonuçlandırılamadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Müdafi Yardımından Yararlandırılmaması Nedeniyle Adil Yargılanma Hakkının İhlali İddiası

21. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"…Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır."

22. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir."

23. Anılan Anayasa ve Kanun hükümleri uyarınca Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, "ikincil nitelikte bir kanun yolu" olup bu yola başvurulmadan önce kural olarak olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır.

24. Temel hak ve özgürlüklere saygı, devletin tüm organlarının uyması gereken bir ilke olup bu ilkeye uygun davranılmadığı takdirde, ortaya çıkan ihlale karşı öncelikle yetkili idari mercilere ve derece mahkemelerine başvurulmalıdır.

25. Bireysel başvurunun ikincil niteliği gereği, başvurucunun, temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarını öncelikle yetkili idari mercilere ve derece mahkemelerine usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve kanıtları zamanında bu mercilere sunması, aynı zamanda bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir (B. No: 2012/946, 26/3/2013, § 19). Bu şekilde olağan denetim mekanizmaları önünde ileri sürülmeyen temel hak ve özgürlüklerin ihlaline ilişkin iddialar, Anayasa Mahkemesi önünde bireysel başvuru konusu yapılamaz.

26. Bireysel başvurunun ikincil niteliğinin bir sonucu olarak olağan kanun yollarında ve genel mahkemeler önünde ileri sürülmeyen iddialar Anayasa Mahkemesi önünde şikâyet konusu edilemeyeceği gibi genel mahkemelere sunulmayan yeni bilgi ve belgeler de Anayasa Mahkemesine sunulamaz (B. No: 2012/946, 26/3/2013, § 20).

27. Başvuru konusu olayda başvurucu, Gürpınar Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturma kapsamında 19/12/2000 tarihinde ifadesi alınarak, aynı gün Gürpınar Sulh Ceza Mahkemesinde yapılan sorgusundan sonra serbest bırakıldığını, hakkında düzenlenen fezleke üzerine, Van Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığınca 17/1/2001 tarihinde takipsizlik kararı verildiğini, ancak diğer şüpheliler hakkında kamu davası açıldığını, Van 1 No.lu Devlet Güvenlik Mahkemesinde diğer şüphelilerin yargılamaları sırasında suç duyurusunda bulunulması üzerine, Başsavcılık tarafından 18/3/2004 tarihinde "teşekkül halinde uyuşturucu madde ticareti yapmak" suçundan hakkında kamu davası açıldığını ve bu davanın yargılaması devam eden diğer sanıklar hakkındaki dava dosyasıyla birleştirildiğini, müdafi ile birlikte duruşmalara katılamadığını, 19/12/2000 tarihinde Gürpınar Cumhuriyet Başsavcılığı ve Gürpınar Sulh Ceza Mahkemesi tarafından müdafi olmaksızın ifadesinin alındığını, bu şekilde müdafi olmaksızın hakkında yargılama yapıldığını, savunma hakkının kısıtlanmasına rağmen Yargıtay tarafından kararın onandığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

28. Adalet Bakanlığı görüşünde, başvurucunun 19/12/2000 tarihinde Gürpınar Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından alınan ifadesi ile Gürpınar Sulh Ceza Mahkemesi tarafından yapılan sorgusunda avukat tutmak istemediğini ve savunmasını kendisinin yapacağını belirttiğini, Gürpınar Asliye Ceza Mahkemesince 16/4/2004 tarihinde alınan savunmasında da benzer şekilde beyanda bulunduğunu, ayrıca duruşmalardan vareste tutulmayı talep ettiğini, yargılamanın herhangi bir aşamasında başvurucunun avukat yardımından yararlanma talebi olduğuna ilişkin bir bilgi veya belge tespit edilemediğini, 5271 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesi ile yargılamayı yürüten Van 3. Ağır Ceza Mahkemesince verilen karar üzerine başvurucuya Van Bölge Barosu Başkanlığı tarafından müdafi atandığını bildirmiştir.

29. Gürpınar Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturma kapsamında 19/12/2000 tarihinde ifadesi alınan ve tutuklanması talebiyle Gürpınar Sulh Ceza Mahkemesine sevk edilen başvurucunun aynı tarihte savunması alınarak serbest bırakılmasına karar verilmiştir. Başvurucu 19/12/2000 tarihinde Başsavcılık tarafından alınan ifadesi ile Gürpınar Sulh Ceza Mahkemesi tarafından yapılan sorgusunda müdafi talep etmediğini ve savunmasını kendisinin yapacağını belirtmiştir. Başvurucu ve diğer üç şüpheli hakkında, Gürpınar Cumhuriyet Başsavcılığınca düzenlenen 12/1/2001 tarihli fezleke, görevli ve yetkili Van Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmiş, Başsavcılıkça

17/1/2001 tarihli iddianame ile başvurucu dışındaki diğer iki şüpheli hakkında "teşekkül halinde uyuşturucu ticareti yapmak" suçundan kamu davası açılmış, aynı tarihte başvurucu ve diğer şüpheli hakkında ek takipsizlik kararı verilmiştir.

30. Başsavcılıkça 17/1/2001 tarihinde açılan kamu davası, Van 1 No.lu Devlet Güvenlik Mahkemesinin E.2001/28 sayılı dosyasına kaydedilmiş, Mahkemece 11/3/2004 tarihinde yapılan duruşmada, daha önce hakkında ek takipsizlik kararı verilen başvurucu hakkında Van Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasına karar verilmiştir. Başvurucu hakkında, Başsavcılığın 18/3/2004 tarihli iddianamesi ile "teşekkül halinde uyuşturucu madde ticareti yapmak" suçundan kamu davası açılmış, Van 1 No.lu Devlet Güvenlik Mahkemesinin E.2004/109 sayılı dosyasına kaydedilen dava, 19/3/2004 tarihli kararla Mahkemenin E.2001/28 sayılı dosyası ile birleştirilmiştir. Gürpınar Asliye Ceza Mahkemesince 16/4/2004 tarihinde başvurucunun savunması alınmış, başvurucu avukatı olmadığını, savunmasını kendisinin yapacağını, ayrıca duruşmalardan vareste tutulmayı talep ettiğini bildirmiştir. Devlet Güvenlik Mahkemelerinin kapatılması üzerine yargılamaya Van 3. Ağır Ceza Mahkemesinde devam edilmiş, Mahkemece, 5271 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesi nedeniyle başvurucuya Van Bölge Barosu Başkanlığı tarafından müdafi atanmıştır. Mahkemece, 29/4/2010 tarihli karar ile başvurucunun "satmak amacıyla uyuşturucu madde bulundurmak ve nakletmek" suçundan 6 yıl 3 ay hapis ve 20.000,00 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir. Başvurucu tarafından temyiz edilen karar, Yargıtay 10. Ceza Dairesinin 18/11/2013 tarihli ilâmıyla onanarak kesinleşmiştir. Gerek İlk Derece Mahkemeleri önünde yapılan yargılamada gerekse temyiz dilekçesinde başvurucunun müdafi yardımından yararlandırılmadığına ve savunma hakkının kısıtlandığına yönelik herhangi bir iddiası bulunmamaktadır.

31. Açıklanan nedenlerle, başvuru yolları usulüne uygun olarak tüketilmeden temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddiasının bireysel başvuru konusu yapıldığı anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "başvuru yollarının tüketilmemiş olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Yargılamanın Sonucu İtibarıyla Adil Olmadığı İddiası

32. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz."

33. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, ... açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

34. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvurular kapsamında değerlendirilen kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği kurala bağlanmıştır.

35. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz.

Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda bariz takdir hatası veya açık keyfilik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular, bariz takdir hatası veya açık keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

36. Başvuru konusu olayda, başvurucu, Gürpınar Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturma kapsamında 19/12/2000 tarihinde ifadesi alınarak, aynı gün Gürpınar Sulh Ceza Mahkemesinde yapılan sorgusundan sonra serbest bırakıldığını, hakkında düzenlenen fezleke üzerine, Van Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığınca 17/1/2001 tarihinde takipsizlik kararı verildiğini, ancak diğer şüpheliler hakkında kamu davası açıldığını, Van 1 No.lu Devlet Güvenlik Mahkemesince suç duyurusunda bulunulması üzerine, Başsavcılık tarafından 18/3/2004 tarihinde "teşekkül halinde uyuşturucu madde ticareti yapmak" suçundan hakkında kamu davası açıldığını ve bu davanın, diğer sanıklar hakkındaki dava dosyasıyla birleştirildiğini, yargılama sonunda haksız olarak mahkûmiyet kararı verildiğini belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

37. Adalet Bakanlığınca, yargılamanın sonucuna yönelik adil yargılanma hakkının ihlali iddialarına karşı görüş sunulmamıştır.

38. Gürpınar Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturma kapsamında 19/12/2000 tarihinde ifadesi alınan ve tutuklanması talebiyle Gürpınar Sulh Ceza Mahkemesine sevk edilen başvurucunun aynı tarihte savunması alınarak serbest bırakılmasına karar verilmiştir. Başvurucu ve diğer üç şüpheli hakkında, Gürpınar Cumhuriyet Başsavcılığınca düzenlenen 12/1/2001 tarihli fezleke, görevli ve yetkili Van Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmiş, Başsavcılıkça 17/1/2001 tarihli iddianame ile başvurucu dışındaki diğer iki şüpheli hakkında "teşekkül halinde uyuşturucu ticareti yapmak" suçundan kamu davası açılmış, aynı tarihte başvurucu ve diğer şüpheli hakkında ek takipsizlik kararı verilmiştir.

39. Yargılamaya başlayan Van 1 No.lu Devlet Güvenlik Mahkemesince 11/3/2004 tarihinde, daha önce hakkında ek takipsizlik kararı verilen başvurucu hakkında Van Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulması üzerine başvurucu hakkında, Başsavcılığın 18/3/2004 tarihli iddianamesi ile "teşekkül halinde uyuşturucu madde ticareti yapmak" suçundan kamu davası açılmış, Van 1 No.lu Devlet Güvenlik Mahkemesinde yargılaması devam eden diğer şüpheliler hakkındaki dava dosyasıyla birleştirilmiştir. Mahkemece, başvurucunun ve diğer sanıkların savunmaları ile tanıkların beyanları alınmış, iletişim tespit tutanakları, arama ve el koyma tutanakları, teşhis tutanağı ve bilirkişi raporları incelenerek 29/4/2010 tarihli karar ile başvurucunun "satmak amacıyla uyuşturucu madde bulundurmak ve nakletmek" suçundan 6 yıl 3 ay hapis ve 20.000,00 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir. Başvurucu tarafından temyiz edilen karar, Yargıtay 10. Ceza Dairesinin 18/11/2013 tarihli ilâmıyla onanarak kesinleşmiştir.

40. Mahkemenin gerekçesi ve başvurucunun iddiaları incelendiğinde, iddiaların özünün Derece Mahkemesi tarafından delillerin değerlendirilmesinde ve hukuk kurallarının yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

41. Başvurucu, yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığına, kendi delillerini ve iddialarını sunma olanağı bulamadığına, karşı tarafça sunulan delillere ve iddialara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığına ya da

uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının derece Mahkemesi tarafından dinlenmediğine ilişkin bir bilgi ya da kanıt sunmadığı gibi Mahkemenin kararlarında bariz takdir hatası veya açık keyfilik oluşturan herhangi bir durum da tespit edilememiştir.

42. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, Derece Mahkemesi kararlarının bariz takdir hatası veya açık keyfilik de içermediği anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

c. Yargılamanın Makul Sürede Sonuçlandırılamadığı İddiası

43. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun bu kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

44. Başvurucu, Van Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığınca hakkında açılan kamu davasının yargılamanın makul sürede sonuçlandırılamadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

45. Adalet Bakanlığı, makul sürede yargılanma hakkının ihlali iddialarına ilişkin olarak görüş sunulmayacağını bildirmiştir.

46. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

47. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

48. Anayasa'nın 36. ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca kişilere, cezai alanda yöneltilen suçlamaların da (suç isnadı) makul sürede karara bağlanmasını isteme hakkı tanınmıştır. İsnat olunan fiil, ceza kanunlarında suç olarak nitelendirilmiş ve yargılama aşamasında ceza hukukunun kuralları uygulanmış ise ayrıca bir uygulanabilirlik incelemesi yapılmaksızın kendiliğinden adil yargılanma hakkının kapsamına girer (B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 31).

Başvuru konusu olayda, başvurucu hakkında, "teşekkül halinde uyuşturucu madde ticareti yapmak" suçunu işlediği iddiasıyla soruşturma başlatılmıştır. Başvurucu hakkında isnat olunan suç 1/3/1926 tarih ve 765 sayılı mülga Türk Ceza Kanunu'nun 403. maddesinde hapis cezasını gerektirir şekilde tanımlanmıştır. Bu çerçevede başvurucu hakkındaki suç isnadına dayalı yargılamanın Anayasa'nın 36. maddesinin güvence kapsamına girdiği konusunda kuşku bulunmamaktadır.

49. Ceza muhakemesinde yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken sürenin başlangıcı, bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirilmesi veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi birtakım tedbirlerin uygulandığı ya da yetkili makamlar tarafından suç duyurusunda bulunulma anıdır. Somut başvuru açısından bu tarih, başvurucunun ilk gözaltına alındığı 19/12/2000 tarihi olarak değerlendirilebilirse de bu tarihte alınan ifade sonrasında 17/1/2001 tarihinde başvurucu hakkında takipsizlik kararı verildiği, Van 1 No.lu Devlet Güvenlik Mahkemesince 11/3/2004 tarihinde, Van Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulması üzerine, Başsavcılığın 18/3/2004 tarihli iddianamesi ile başvurucu hakkında kamu davası açıldığı belirlenmiştir. Dolayısıyla başvurucu açısından yargılama sürecinin başladığı tarih, Van 1 No.lu Devlet Güvenlik Mahkemesince suç duyurusunda bulunulduğu 11/3/2004 tarihidir. Ceza yargılamasında sürenin sona erdiği tarih ise suç isnadının nihai olarak karara bağlandığı tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih, Yargıtay 10. Ceza Dairesince, Van 3. Ağır Ceza Mahkemesinin 29/4/2010 tarihli hükmünün onandığı 18/11/2013 tarihidir (B. No: 2013/695, 9/1/2014, § 35).

50. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, Van Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığınca 17/1/2001 tarihli iddianame ile başvurucu dışındaki diğer iki şüpheli hakkında "teşekkül halinde uyuşturucu ticareti yapmak" suçundan kamu davası açıldığı, aynı tarihte başvurucu ve diğer şüpheli hakkında ek takipsizlik kararı verildiği belirlenmiştir.

51. Başsavcılıkça 17/1/2001 tarihinde açılan kamu davasının, Van 1 No.lu Devlet Güvenlik Mahkemesinin E.2001/28 sayılı dosyasına kaydedildiği, Mahkemece 11/3/2004 tarihinde yapılan duruşmada, daha önce hakkında ek takipsizlik kararı verilen başvurucu hakkında, Van Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasına karar verildiği görülmüştür. Başvurucu hakkında, Başsavcılığın 18/3/2004 tarihli iddianamesi ile "teşekkül halinde uyuşturucu madde ticareti yapmak" suçundan kamu davası açıldığı, Van 1 No.lu Devlet Güvenlik Mahkemesinin E.2004/109 sayılı dosyasına kaydedilen davanın, 19/3/2004 tarihli kararla Mahkemenin E.2001/28 sayılı dosyası ile birleştirildiği tespit edilmiştir. Devlet Güvenlik Mahkemelerinin kapatılması üzerine yargılamaya Van 3. Ağır Ceza Mahkemesinde devam edildiği, Mahkemece, 29/4/2010 tarihli karar ile başvurucunun "satmak amacıyla uyuşturucu madde bulundurmak ve nakletmek" suçundan 6 yıl 3 ay hapis ve 20.000,00 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına karar verildiği, başvurucu tarafından temyiz edilen kararın, Yargıtay 10. Ceza Dairesinin 18/11/2013 tarihli ilâmıyla onanarak kesinleştiği anlaşılmıştır.

52. 5271 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde kararlar verilmiştir (B. No: 2012/625, 9/1/2014, §§ 20-44; B. No: 2013/695, 9/1/2014, §§ 21-45).

53. Başvuruya konu davada yer alan kişi sayısı ve davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık olduğunu ortaya koymakla birlikte, davaya bütün olarak bakıldığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu dokuz yıl sekiz aylık yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

54. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

55. Başvurucu, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğinin tespitini ve 50.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

56. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

57. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin dokuz yıl sekiz aylık yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 8.300,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

58. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun;

1. Müdafi yardımından yararlandırılmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının "başvuru yollarının tüketilmemiş olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığı yönündeki iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Yargılamanın makul sürede sonuçlandırılamadığı yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

4. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya net 8.300,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan

toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

22/6/2015 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

HAŞİM CERRAHO

B. No: 2014/934 | Karar tarihi: 22.06.2015

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/934

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HAŞİM CERRAHO BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/934)

Karar Tarihi: 22/6/2015

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör Yrd. : Gizem Ceren DEMİR KOŞAR

Başvurucu : Haşim CERRAHO

Vekili : Av. Rahile ERDOĞAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, işçi alacaklarının tahsili istemiyle 30/4/2004 tarihinde ve hizmet sürelerinin tespiti istemiyle 25/11/2005 tarihinde açtığı davaların makul sürede tamamlanmadıklarını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 17/1/2014 tarihinde Bakırköy 2. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 27/3/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 11/7/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 4/8/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, iş akdinin feshedilmesi üzerine, işçi alacaklarının tahsili amacıyla 30/4/2004 tarihinde Bakırköy 2. İş Mahkemesinde, çalışma sürelerinin tespiti amacıyla ise 25/11/2005 tarihinde Bakırköy 3. İş Mahkemesinde dava açmıştır.

8. İşçi alacaklarına ilişkin yapılan yargılamada Bakırköy 2. İş Mahkemesi, 28/6/2007 tarihinde, hizmet tespiti davasının neticesinin beklenmesine karar vermiştir.

9. Hizmet tespitine ilişkin davada Bakırköy 3. İş Mahkemesi, 14/5/2009 tarih ve E.2005/200, K.2009/317 sayılı kararıyla davanın reddine hükmetmiştir.

10. Başvurucunun temyiz istemi üzerine karar, Yargıtay 10. Hukuk Dairesinin 7/3/2011 tarih ve E.2009/15268, K.2011/2910 sayılı ilâmıyla, eksik inceleme ve araştırmaya dayalı olarak hüküm kurulduğu gerekçesiyle bozulmuştur.

11. Bakırköy 3. İş Mahkemesi bozma kararına uyarak yaptığı yargılama neticesinde, 17/4/2013 tarih ve E.2011/303, K.2013/256 sayılı kararıyla, davanın kısmen kabulüne hükmetmiştir.

12. Davalıların temyiz istemi üzerine karar, Yargıtay 10. Hukuk Dairesinin 19/11/2013 tarih ve E.2013/19443, K.2013/21815 sayılı ilâmıyla, onanarak kesinleşmiştir.

13. Onama kararı başvurucuya 19/12/2013 tarihinde tebliğ edilmiştir.

14. Başvurucu, 17/1/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

15. Hizmet tespitine ilişkin kararın kesinleşmesi üzerine, işçi alacaklarına ilişkin yapılan yargılamada Bakırköy 2. İş Mahkemesi, 11/7/2014 tarih ve E.2004/1959, K.2014/256 sayılı kararıyla davanın kısmen kabulüne, toplam 2.210,75 TL işçi alacakları ve tazminatlarının tahsiline hükmetmiştir.

16. Söz konusu kararın taraflarca temyiz edilmeyerek kesinleştiği anlaşılmaktadır.

B. İlgili Hukuk

17. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 30. maddesi ve 447. maddesinin (1) numaralı fıkrası, 30/1/1950 tarih ve 5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu'nun 1. maddesinin birinci fıkrası, 7. maddesinin birinci fıkrası ve 15. maddesi (Bkz. B.No: 2013/6792, 18/6/2014, §§ 16–20).

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

18. Mahkemenin 22/6/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 17/1/2014 tarih ve 2014/934 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

19. Başvurucu, işçi alacaklarının tahsili istemiyle 30/4/2004 tarihinde ve hizmet sürelerinin tespiti istemiyle 25/11/2005 tarihinde açtığı davaların makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

20. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, başvurucunun yargılamanın uzunluğuna ilişkin şikâyetinin açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşıldığından başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Hizmet Tespiti Davası Yönünden

21. Başvurucu, hizmet sürelerinin tespiti istemiyle 25/11/2005 tarihinde açtığı davanın makul sürede tamamlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

22. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, esasen Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

23. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

24. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, hizmet sürelerinin tespiti istemiyle açılmış bir davanın söz konusu olduğu görülmekle, 5521 sayılı Kanun ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

25. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih

olup, somut başvuru açısından bu tarih 25/11/2005 tarihidir.

26. Sürenin bitiş tarihi ise, yargılamanın sona erme tarihidir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52). Bu kapsamda, somut yargılama faaliyeti açısından sürenin bitiş tarihinin, Yargıtay 10. Hukuk Dairesinin onama kararını verdiği tarih olan 19/11/2013 tarihi olduğu anlaşılmaktadır.

27. Makul sürede yargılanma hakkına ilişkin olarak yapılan değerlendirmede önemli bir ölçüt olan başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği kriteri çerçevesinde, gerek bireylerin ekonomik geleceği gerek çalışma barışı açısından arz ettiği önem nazara alındığında, iş uyuşmazlıklarının ivedilikle çözülmesi hususunda yargı organlarının özel bir itina göstermesi gerekmektedir. Bu nedenle kanun koyucu iş hukukunun çalışanı koruyucu niteliğini ve iş davalarının özelliklerini dikkate alarak genel mahkemelerin dışında sözlü yargılama usulüne tabi özel bir iş yargılaması sistemi ihdas ederek iş davalarının, konunun uzmanı mahkemelerce mümkün olduğunca hızlı, basit ve ucuz bir biçimde sonuçlandırılmasını amaçlamıştır (B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 59).

28. 6100 sayılı Kanun'un 447. maddesiyle daha önce yürürlüğe girmiş olan kanunlarda yer alan sözlü ve seri yargılama usulleri kaldırılmış ve bunun yerine iş hukuku uyuşmazlıklarına da uygulanmak üzere basit yargılama usulü getirilmiştir. Basit yargılama usulü yazılı yargılama usulünden daha basit ve çabuk işleyen, daha kısa bir incelemeye ihtiyaç duyan ve daha kolay bir inceleme ile sonuçlandırılabilecek dava ve işler için kabul edilmiş bir yargılama usulüdür (B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 64-65).

29. Başvuruya konu yargılama süreci incelendiğinde, söz konusu yargılama sürecinde celse aralarının uzun tutulduğu ve ilk temyiz aşamasında dosyanın Yargıtay önünde uzun süre beklediği, sonuç olarak yargılamanın, iş ilişkisinden doğan uyuşmazlıkların niteliği, başvurucu açısından taşıdığı değer ve başvurucunun davadaki menfaati dikkate alındığında makul görülemeyecek derecede uzun bir süre olan yedi yıl on bir aylık süre sonunda tamamlandığı anlaşılmaktadır.

30. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, başvuruya konu yargılama sürecinin iş mahkemesi önünde görüldüğü anlaşılmakla, 5521 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanun'a tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve 5521 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (bkz. § 17).

31. 5521 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir (B. No: 2013/3442, 20/3/2014, §§ 33-55).

32. Başvuruya konu davada yer alan kişi sayısı ve davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği çerçevesinde davaya bütün olarak bakıldığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu yedi yıl on bir aylık yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

33. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

b. İşçi Alacaklarına İlişkin Dava Yönünden

34. Başvurucu, işçi alacaklarının tahsili istemiyle 30/4/2004 tarihinde açtığı davanın makul sürede tamamlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

35. İşçi alacaklarının tahsiline ilişkin söz konusu yargılamanın, iş hukukundan doğan uyuşmazlıklara uygulanan özel bir yargılama sisteminin benimsendiği iş mahkemelerinde görüldüğü anlaşılmakta olup, 30/4/2004 tarihinde ikame edilip, 11/7/2014 tarihinde sona eren söz konusu yargılama sürecinin makul sürede sonuçlanmadığı yönündeki iddiaların iş mahkemelerindeki yargılama usulü dikkate alınarak, adil yargılanma hakkı kapsamında değerlendirilmesi gerektiği açıktır (bkz. §§ 22-28).

36. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, tek dereceli olarak görülen söz konusu yargılama sürecinde yedi yıla yakın bir süre tespit davasının kesinleşmesinin beklendiği, sonuç olarak yargılamanın, iş ilişkisinden doğan uyuşmazlıkların niteliği, başvurucu açısından taşıdığı değer ve başvurucunun davadaki menfaati dikkate alındığında makul görülemeyecek derecede uzun bir süre olan on yıl iki ayda tamamlandığı anlaşılmaktadır.

37. 5521 sayılı Kanun ve 6100 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir (B. No: 2013/4701, 23/1/2014, §§ 35-51).

38. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu iş hukukuna dayalı alacak davası; hizmet tespiti davasının bekletici mesele yapılması dışında, hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların niteliği, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında karmaşık olmaktan uzaktır. Başvurucunun tutum ve davranışlarıyla ve usuli haklarını kullanırken özensiz davranmasıyla yargılamanın uzamasına önemli ölçüde sebep olduğu da söylenemez. Hizmet tespiti davalarının işçilik alacaklarına ilişkin davalarda bekletici mesele yapılabileceği düşünülebilirse de uyuşmazlığı makul sürede sonuçlandırmak yargının ve nihai olarak Devletin yükümlülüğünde olup, bu hususta başvurucuya atfedilecek bir kusur bulunmamaktadır. Anılan davanın başvurucu açısından taşıdığı değer ve başvurucunun davadaki menfaati dikkate alındığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve on yıl iki aylık yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır

39. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

40. Başvurucu, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle 100.000,00 TL maddi ve 100.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

41. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

42. Başvurucunun tarafı olduğu hizmet tespitine ilişkin olan ve yedi yıl on bir ayda tamamlanan yargılama süreci nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında başvurucuya net 5.350,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

43. Başvurucunun tarafı olduğu işçi alacağı davasına ilişkin on yıl iki ayda tamamlanan yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında başvurucuya net 10.600,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

44. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucunun maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

45. Başvurucu yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.706,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

3. Başvurucuya, hizmet tespitine ilişkin dava yönünden net 5.350,00 TL, işçi alacaklarının tahsiline ilişkin dava yönünden net 10.600,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

B. Başvurucu tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.706,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

C. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

22/6/2015 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET SÜT

B. No: 2014/1309 | Karar tarihi: 22.06.2015

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/1309

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET SÜT BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/1309)

Karar Tarihi: 22/6/2015

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Kadir ÖZKAYA

Raportör Yrd. : Gizem Ceren DEMİR KOŞAR

Başvurucu : Mehmet SÜT

Vekili : Av. Salih Sefa SEKNİ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, aleyhine açılan işçi alacaklarının tahsili istemli davada, haksız olarak davanın kabulü yönünde hüküm kurulduğunu, anılan kararın yeterli inceleme yapılmadan ve temyiz dilekçesi dikkate alınmadan onandığını, onama kararının gerekçesiz olduğunu belirterek, adil yargılanma hakkı ile mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, yargılamanın yenilenmesi ile tazminat talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 22/1/2014 tarihinde Bakırköy 3. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumunun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm İkinci Komisyonunca, 25/7/2014 tarihinde kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

4. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu aleyhine 1/10/2007 tarihinde işçi alacaklarının tahsili istemiyle dava açılmıştır.

6. Bakırköy 13. İş Mahkemesi, 20/6/2011 tarihli ve E.2007/1149, K.2011/426 sayılı kararıyla, taraf delillerini ve tanık ifadelerini değerlendirerek, "davacının davalıya ait işyerinde 8 yıl 4 ay 12 gün çalıştığı, her ne kadar davalı vekili tarafından davacının hamal olarak sadece müvekkiline hizmet vermediğini, halde başka dükkanlara da hizmet verdiğini ve ücretlerini de yükleme yaptığı müşterilerden aldığını iddia etmiş ise de, davacının piyasa hamalı olmadığı, davalı işverenin dükkanında hamal olarak sürekli çalıştığı, dolayısıyla davacı ile davalı arasında hizmet akdinin bulunduğu ve bu hizmet akdinin davalı işveren tarafından haksız ve ihbarsız olarak feshedildiği, esasen davacının kıdem ve ihbar tazminatını hak etmeyecek şekilde işten ayrıldığının ispatı davalı işverene düştüğü halde, bu husus davalı tarafından ispat edilemediğinden davacının kıdem ve ihbar tazminatı talep hakkının doğduğu" gerekçesiyle davanın kabulüne hükmetmiştir.

7. Başvurucunun temyiz istemi üzerine, Yargıtay 9. Hukuk Dairesi, 13/11/2013 tarihli ve E.2011/40571, K.2013/29125 sayılı ilâmıyla, dosyadaki yazılara, kararın dayandığı delillerle kanuni gerektirici sebeplere ve özellikle delillerin takdirinde bir isabetsizlik görülmemesine göre, yerinde bulunmayan bütün temyiz itirazlarının reddine, usul ve kanuna uygun bulunan hükmün onanmasına karar vermiştir.

8. Onama ilâmı, başvurucuya 24/12/2013 tarihinde tebliğ edilmiştir.

9. Başvurucu, 22/1/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

10. 22/5/2003 tarih ve 4857 sayılı İş Kanunu'nun 17. maddesi şöyledir:

"Belirsiz süreli iş sözleşmelerinin feshinden önce durumun diğer tarafa bildirilmesi gerekir.

…

Bildirim şartına uymayan taraf, bildirim süresine ilişkin ücret tutarında tazminat ödemek zorundadır.

…"

11. 25/8/1971 tarih ve 1475 sayılı mülga İş Kanunu'nun halen yürürlükte olan 14. maddesi şöyledir:

"Bu Kanuna tabi işçilerin hizmet akitlerinin:

…

feshedilmesi … hallerinde işçinin işe başladığı tarihten itibaren hizmet aktinin devamı süresince her geçen tam yıl için işverence işçiye 30 günlük ücreti tutarında kıdem tazminatı ödenir. Bir yıldan artan süreler için de aynı oran üzerinden ödeme yapılır."

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

12. Mahkemenin 22/6/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 22/1/2014 tarih ve 2014/1309 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

13. Başvurucu, aleyhine açılan işçi alacaklarının tahsili istemli davada, haksız olarak davanın kabulü yönünde hüküm kurulduğunu, anılan kararın yeterli inceleme yapılmadan ve temyiz dilekçesi dikkate alınmadan onandığını, onama kararının gerekçesiz olduğunu, davanın kabulü yönündeki hüküm nedeniyle davacının kendisi aleyhine icra takibi başlattığını belirterek, adil yargılanma hakkı ile mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

14. Anayasa Mahkemesi, başvurucunun ihlal iddialarına ilişkin nitelendirmesi ile bağlı olmayıp hukuki nitelendirmeyi kendisi yapar. Başvurucunun, aleyhine açılan davanın haksız olarak kabul edildiği, temyiz isteminin yeterli inceleme yapılmadan ve temyiz dilekçesi dikkate alınmadan reddedildiği, anılan kararlar nedeniyle aleyhine icra takibi başlatıldığını belirterek adil yargılanma hakkı ile mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiaları, yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığına yönelik olup, tamamı adil yargılanma hakkının ihlali iddiası kapsamında değerlendirilmiştir. Başvurucunun, Yargıtay kararının gerekçesiz olduğu iddiası ayrıca incelenmiştir.

1. Yargılamanın Sonucu İtibarıyla Adil Olmadığı İddiası

15. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

“Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz.”

16. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesi’nin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“Mahkeme, … açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir.”

17. 6216 sayılı Kanun’un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvurular kapsamında değerlendirilen kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği kurala bağlanmıştır.

18. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda bariz takdir hatası veya açık keyfilik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular, bariz takdir hatası veya açık keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

19. Başvurucu, aleyhine açılan davada, haksız olarak davanın kabulü yönünde hüküm kurulduğunu, anılan kararın yeterli inceleme yapılmadan ve temyiz dilekçesi dikkate alınmadan onandığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

20. Başvuru konusu olayda Mahkemece, tarafların sunduğu deliller ve tanık ifadeleri birlikte değerlendirilmiş, davacının başvurucuya ait işyerinde 8 yıl 4 ay 12 gün hamal olarak sürekli çalıştığı, dolayısıyla davacı ile başvurucu arasında hizmet akdinin bulunduğu ve bu hizmet

akdinin başvurucu tarafından haksız ve ihbarsız olarak feshedildiği, davacının kıdem ve ihbar tazminatını hak etmeyecek şekilde işten ayrıldığının ispatının işverene düştüğü halde, bu hususun başvurucu tarafından ispat edilemediği gerekçesiyle davanın kabulüne hükmedilmiştir. Başvurucu, bilirkişi raporunun ve tanık ifadelerinin Mahkemece yanlış değerlendirildiğine yönelik iddialarını içeren bir dilekçe ile temyiz isteminde bulunmuş, Yargıtay 9. Hukuk Dairesi, başvurucunun temyiz itirazlarını reddederek, usul ve kanuna uygun bulduğu kararı onamıştır.

21. Mahkemenin gerekçesi ve başvurucunun iddiaları incelendiğinde, sonuç olarak iddiaların özünün Derece Mahkemeleri tarafından delillerin değerlendirilmesinde ve hukuk kurallarının yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

22. Başvurucu, yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığına, kendi delillerini ve iddialarını sunma olanağı bulamadığına, karşı tarafça sunulan delillere ve iddialara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığına ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının dinlenmediğine ilişkin bir iddia, bilgi ya da kanıt sunmadığı gibi, Derece Mahkemesi kararlarında bariz takdir hatası veya açıkça keyfilik oluşturan herhangi bir durum da tespit edilememiştir.

23. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, Derece Mahkemesi kararlarının bariz takdir hatası veya açık keyfilik de içermediği anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Yargıtay Kararının Gerekçesiz Olduğu İddiası

24. Anayasa’nın 141. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

“Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır.”

25. Anayasa’nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı organlarına davacı ve davalı olarak başvurabilme ve bunun doğal sonucu olarak da iddia, savunma ve adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır. Maddeyle güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, kendisi bir temel hak niteliği taşımasının ötesinde, diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmasını ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden birisidir. Bu bağlamda Anayasa’nın, bütün mahkemelerin her türlü kararlarının gerekçeli olarak yazılmasını ifade eden 141. maddesinin de, hak arama hürriyetinin kapsamının belirlenmesinde gözetilmesi gerektiği açıktır (B. No: 2013/307, 16/5/2013, § 30).

26. Temyiz merciinin yargılamayı yapan mahkemenin kararıyla aynı fikirde olması ve bunu ya aynı gerekçeyi kullanarak ya da basit bir atıfla kararına yansıtması yeterlidir. Burada önemli olan husus, temyiz merciinin bir şekilde temyizde dile getirilmiş ana unsurları incelediğini, derece mahkemesinin kararını inceleyerek onadığını ya da bozduğunu göstermesidir (B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 57).

27. Başvurucu, Yargıtay onama kararının gerekçesiz olduğunu belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmektedir.

28. Başvuruya konu davada, Bakırköy 13. İş Mahkemesinin davanın kabulü yönündeki kararı (bkz. § 6) Yargıtay tarafından, dosyadaki yazılara, kararın dayandığı delillerle kanuni

gerektirici sebeplere ve özellikle delillerin takdirinde bir isabetsizlik görülmemesine göre usul ve kanuna uygun bulunarak onanmıştır (bkz. § 7). Dolayısıyla, İlk Derece Mahkemesinin gerekçesini kabul ettiği anlaşılan Yargıtay onama kararının gerekçesiz olduğundan söz edilemez.

29. Açıklanan nedenlerle, gerekçeli karar hakkına yönelik bir ihlalin olmadığı açık olduğundan, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığı yönündeki iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması",

2. Yargıtay kararının gerekçesiz olduğu yönündeki iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması",

nedenleriyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerine bırakılmasına,

22/6/2015 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

NURİYE DAĞ VE DİĞERLERİ

B. No: 2014/1424 | Karar tarihi: 22.06.2015

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/1424

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

NURİYE DAĞ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/1424)

Karar Tarihi: 22/6/2015

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör Yrd. : Gökçe GÜLTEKİN

Başvurucular : Nuriye DAĞ

İbrahim DAĞ

Sibel DAĞ

Berivan DAĞ

Vekilleri : Av. Özkan BOZKURT

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucular, 25/11/2004 tarihinde murisleri N.D.'nin kopan elektrik tellerine temas etmesi sonucunda hayatını kaybettiğini, uğradıkları zararın giderilmesi istemiyle 17/2/2005 tarihinde İdareye yaptıkları başvurunun reddedilmesi üzerine 22/5/2005 tarihinde Ankara 3. İdare Mahkemesinde açtıkları tam yargı davasının Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle reddedilmesi sonucu Batman İdare Mahkemesinde yargılamanın halen devam ettiğini ve makul sürede sonuçlandırılamadığını belirterek, adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşler ve tazminat talep etmişlerdir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 4/2/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. İdari yönden

yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumunun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Birinci Komisyonunca 24/12/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 26/3/2015 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 22/4/2015 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve UYAP aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucular, murisleri N.D.'nin 25/11/2004 tarihinde kopan elektrik tellerine temas etmesi sonucunda hayatını kaybetmesi üzerine uğradıkları zararın giderilmesi istemiyle 17/2/2005 tarihinde İdareye başvurmuşlar, taleplerinin reddedilmesi üzerine 22/5/2005 tarihinde Ankara 3. İdare Mahkemesinde tam yargı davası açmışlardır.

8. Mahkemenin 9/6/2005 tarihli ve E.2005/1013, K.2005/922 sayılı kararıyla yetki yönünden davanın reddine ve dava dosyasının yetkili Diyarbakır İdare Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi üzerine yargılamaya Diyarbakır 1. İdare Mahkemesinde devam edilmiştir.

9. Mahkemenin 6/3/2009 tarihli ve E.2005/761, K.2009/229 sayılı kararıyla; "davalı idare çalışanları hakkında Sason Asliye Ceza Mahkemesinde yapılan yargılama sırasında alınan 24/7/2007 tarihli bilirkişi raporunun incelenmesinden; davalı idarenin meydana gelen olayda herhangi bir kusurunun bulunmadığı, murisin asli kusurlu olduğu, arıza ihbarının TEDAŞ ve Kaymakamlığa bildirilmediği, ulaşım şartlarının olay tarihi itibarıyla mümkün olmadığı, yolların karla kaplı olduğu, elektrik hatlarının arıza ve bakımının periyodik olarak yapıldığının belirtildiği" gerekçesiyle davanın kısmen reddine karar verilmiştir.

10. Temyiz üzerine Danıştay Onuncu Dairesinin 19/12/2013 tarihli ve E.2009/13564, K.2013/9230 sayılı ilâmıyla; kararın maddi ve manevi tazminatın kısmen kabulüne ilişkin kısmının onanmasına, maddi ve manevi tazminat isteminin kısmen reddine ilişkin kısmının bozulmasına karar verilmiştir.

11. Bozmaya uyularak yapılan yargılamada, Mahkemenin 30/4/2014 tarihli ve E.2014/372, K.2014/576 sayılı kararıyla; Batman İdare Mahkemesi kurulması nedeniyle yetki yönünden davanın reddine ve dava dosyasının yetkili Batman İdare Mahkemesine gönderilmesine karar verilmiş olup, yargılama Batman İdare Mahkemesinin E.2014/1158 sayılı dava dosyasında halen devam etmektedir.

12. Başvurucular, 4/2/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

B. İlgili Hukuk

13. 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 1. maddesinin (2) numaralı fıkrası, 14. maddesinin (3) ve (4) numaralı fıkraları, 20. maddesinin (5) numaralı

fıkrası, 49. maddesinin (3) numaralı fıkrası ile 60. maddesi (bkz. B. No: 2013/8905, 8/9/2014, §§ 10-13).

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

14. Mahkemenin 22/6/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucuların 4/2/2014 tarih ve 2014/1424 numaralı bireysel başvuruları incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucuların İddiaları

15. Başvurucular, 25/11/2004 tarihinde murisleri N.D.'nin kopan elektrik tellerine temas etmesi sonucunda hayatını kaybettiğini, uğradıkları zararın giderilmesi istemiyle 17/2/2005 tarihinde İdareye yaptıkları başvurunun reddedilmesi üzerine 22/5/2005 tarihinde Ankara 3. İdare Mahkemesinde açtıkları tam yargı davasının Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle reddedilmesi sonucu Batman İdare Mahkemesinde yargılamanın halen devam ettiğini ve makul sürede sonuçlandırılamadığını belirterek, adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

16. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

17. Başvurucular, 25/11/2004 tarihinde murisleri N.D.'nin kopan elektrik tellerine temas etmesi sonucunda hayatını kaybettiğini, uğradıkları zararın giderilmesi istemiyle 17/2/2005 tarihinde İdareye yaptıkları başvurunun reddedilmesi üzerine 22/5/2005 tarihinde Ankara 3. İdare Mahkemesinde açtıkları tam yargı davasının Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle reddedilmesi sonucu Batman İdare Mahkemesinde yürütülen yargılamanın halen devam ettiğini ve makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, Anayasa’nın 36. maddesinde tanımlanan adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini iddia etmişlerdir.

18. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (Onurhan Solmaz, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa’nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa’nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme’nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme’nin lâfzî içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa’nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa’nın 141. maddesinin de Anayasa’nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

19. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

20. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekir. Hukuk sisteminde yer alan mevzuat hükümleri gereğince "kamu hukuku" alanına dâhil olan, ancak sonucu itibarıyla özel nitelikteki haklar ve yükümlülükler üzerinde belirleyici olan uyuşmazlıkları konu alan davalar da Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesinin koruması kapsamına girmektedir. Bu anlamda, belirtilen düzenlemelerde yer verilen güvenceler, başvurucunun haklarına zarar verdiği iddia edilen idari bir kararın iptali talebiyle açılan davalara da uygulanacaktır. Başvuruya konu davanın, başvuruculların murisi N.D.'nin kopan elektrik tellerine temas etmesi sonucunda hayatını kaybettiği iddiasıyla uğranılan zararın giderilmesi istemini konu alan bir uyuşmazlık olduğu görülmekle, somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (Selahattin Akyıl, B. No: 2012/1198, 7/11/2013, § 44).

21. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarihtir. Ancak idari yargıda dava açılabilmesi için öncelikle idari makamlara başvurulmasının zorunlu olduğu durumlar ile idari davaya konu olabilecek bir işlem veya eylemin yapılmasını sağlamak amacıyla idari makamlara yapılan başvurular üzerine açılan davalar bakımından sürenin başlangıcı idareye başvuru tarihi olup, somut başvuru açısından bu tarih, 17/2/2005 tarihidir.

22. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı başvurunun karara bağlandığı tarihtir (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

23. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, başvuruculların; murisleri N.D.'nin 25/11/2004 tarihinde kopan elektrik tellerine temas etmesi sonucunda hayatını kaybetmesi üzerine uğradıkları zararın giderilmesi istemiyle 17/2/2005 tarihinde İdareye başvurdukları, taleplerinin reddedilmesi üzerine 22/5/2005 tarihinde Ankara 3. İdare Mahkemesinde tam yargı davası açtıkları, Mahkemenin 9/6/2005 tarihli kararıyla yetkisizlik nedeniyle davanın reddine, dava dosyasının yetkili Diyarbakır 1. İdare Mahkemesine gönderilmesine karar verildiği, Mahkemenin 6/3/2009 tarihli kararıyla davanın kısmen reddedildiği, temyiz üzerine Danıştay Onuncu Dairesinin 19/12/2013 tarihli ilâmıyla İlk Derece Mahkemesi kararının kısmen bozulduğu, Mahkemece 30/4/2014 tarihli kararla, Batman İdare Mahkemesinin kurulması nedeniyle yetki yönünden davanın reddine ve dava dosyasının yetkili Batman İdare Mahkemesine gönderilmesine karar verildiği, yargılamanın halen Batman İdare Mahkemesinin E.2014/1158 sayılı dava dosyasında devam ettiği anlaşılmıştır.

24. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, başvuruya konu yargılama sürecinin idari yargı makamları nezdinde sürdüğü görülmekle, 2577 sayılı Kanun'da yer alan usul

hükümlerine tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve idari yargı alanına dâhil uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 2577 sayılı Kanun'un muhtelif maddelerinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (bkz. § 13).

25. Hukuk sistemimizde idari yargı alanında yer alan uyuşmazlıklara ilişkin dava sürelerinin makul yargılama süresini aştığı yönündeki tespitlere, AİHM kararlarında yer verilmiş olup, özellikle idari yargı alanındaki yapısal sorunlar ve Danıştay nezdinde temyiz ve karar düzeltme incelemelerinde geçirilen uzun yargılama sürelerinin ihlal kararlarına temel oluşturduğu anlaşılmaktadır. Bu kapsamda idari yargı makamları nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle 2577 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümleri de göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir (Selahattin Akyıl, B. No: 2012/1198, 7/11/2013, §§ 54-60).

26. Başvuruya konu davaya bir bütün olarak bakıldığında, 2577 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine tabi bir yargılama sürecine ilişkin somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı, yargılama sürecinde dört yılı aşkın bir sürenin temyiz incelemesinde geçtiği ve söz konusu on yılı aşkın bir süredir devam eden yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

27. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

28. Başvurucular, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle ayrı ayrı 20.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmişlerdir.

29. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

30. Başvuruculların tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin on yılı aşkın yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında, her bir başvurucuya net 10.800,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

31. Başvurucular tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.706,10 TL yargılama giderinin başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

32. Başvuruya konu yargılamanın on yılı aşkın bir süredir devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar

verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruculaın;

1. Makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiği yönündeki iddialarının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının İHLAL EDİLDİĞİNE,

A. Başvuruculaın her birine net 10.800,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvuruculaın tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

B. Başvurucular tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCULARA MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

C. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculaın Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

D. Kararın bir örneğinin Batman İdare Mahkemesine gönderilmesine,

22/6/2015 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

VELİ KANBER

B. No: 2014/1500 | Karar tarihi: 22.06.2015

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/1500

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

VELİ KANBER BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/1500)

Karar Tarihi: 22/6/2015

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör Yrd. : Gökçe GÜLTEKİN

Başvurucu : Veli KANBER

Vekili : Av. Nilüfer ŞEREFOĞLU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, vekalet sözleşmesinden doğan yetkilerini kötüye kullandığı iddiasıyla 3/9/2008 tarihinde Bakırköy 4. Asliye Hukuk Mahkemesinde aleyhine açılan tazminat davasında usul ve yasaya uygun yargılama yapılmadığını, Yargıtayın yerleşik içtihadının dikkate alınmadığını ve hukuka aykırı karar verildiğini, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılamadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş, yeniden yargılama yapılmasını, bunun mümkün olmaması halinde ise tazminat ödenmesini talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 29/1/2014 tarihinde Bakırköy 4. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumunun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Birinci Komisyonunca 27/6/2014 tarihinde kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 12/9/2015 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 22/9/2015 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve UYAP aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

7. Vekâlet sözleşmesinden doğan yetkilerini kötüye kullanarak taşınmaz satışında bulunduğu ve bu şekilde zarara neden olunduğu iddiasıyla 3/9/2008 tarihinde Bakırköy 4. Asliye Hukuk Mahkemesinde başvurucu aleyhine tazminat davası açılmıştır.

8. Mahkemenin 13/6/2012 tarihli ve E.2008/253, K.2012/264 sayılı kararıyla, başvurucunun kat karşılığı inşaat sözleşmesi ve taşınmaz mal satmak için vekil tayin edildiği, başvurucu ile müteahhit arasında gayrimenkul satış vaadi ve kat karşılığı inşaat sözleşmesi düzenlendiği, bu sözleşmeye göre satış vaadinde bulunan başvurucu tarafından kendi adına asaleten, davacı adına vekaleten maliki oldukları taşınmazın hisselerinin belirlendiği, başvurucunun davacı adına tescil edilen hisseleri aynı vekaletnameye dayanarak dava dışı bir şahsa sattığı, bu kişinin ise aynı gün bu payı başvurucuya sattığı ve onun bu hisseleri üçüncü şahıslara tapuda devrettiğinin anlaşıldığı gerekçesiyle davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir.

9. Temyiz üzerine, Yargıtay 13. Hukuk Dairesinin 12/6/2013 tarihli ve E.2012/22979, K.2013/15977 sayılı ilâmıyla İlk Derece Mahkemesinin kararı onanmıştır.

10. Karar düzeltme istemi aynı Dairenin 4/12/2013 tarihli ve E.2013/24755, K.2013/30258 sayılı ilâmıyla reddedilmiştir.

11. Karar, başvurucuya 2/1/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir.

12. Başvurucu, 29/1/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

13. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 30. maddesi; 22/4/1926 tarihli ve 818 sayılı mülga Borçlar Kanunu'nun 390. maddesi.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

14. Mahkemenin 22/6/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 29/1/2014 tarih ve 2014/1500 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

15. Başvurucu, vekalet görevini kötüye kullanarak taşınmaz satışı yaptığı iddiasıyla 3/9/2008 tarihinde Bakırköy 4. Asliye Hukuk Mahkemesinde aleyhine açılan tazminat davasında ileri sürdüğü zamanaşımı def'inin Yargıtayın yerleşik içtihadına aykırı olarak reddedildiğini, lehine olan tanık beyanlarının ve bilirkişi raporuna yaptığı itirazın dikkate alınmadığını, Mahkemece verilen davanın kısmen kabulüne ilişkin kararın usul ve yasaya aykırı olduğunu, yargılamanın makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma

haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

16. Başvuru formu ve ekleri incelendiğinde, başvurucunun, vekalet görevini kötüye kullandığı iddiasıyla 3/9/2008 tarihinde Bakırköy 4. Asliye Hukuk Mahkemesinde aleyhine açılan tazminat davasında hukuka aykırı karar verildiğini belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürdüğü anlaşılmıştır. Anayasa Mahkemesi, başvurucunun ihlal iddialarına ilişkin nitelendirmesi ile bağlı olmayıp hukuki nitelendirmeyi kendisi yapar. Anılan ihlal iddiaları, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ile Mahkemece verilen kararın adil olup olmamasına ilişkin olduğundan, bu iddiaların tamamı adil yargılanma hakkının ihlali iddiası kapsamında nitelendirilmiştir. Başvurucunun, Yargıtayın yerleşik içtihadına aykırı karar verildiği ve makul sürede yargılama yapılmadığı yönündeki iddiaları ise ayrıca değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Yargılamanın Sonucu İtibarıyla Adil Olmadığı İddiası

17. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz."

18. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, … açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

19. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvurular kapsamında değerlendirilen kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği kurala bağlanmıştır.

20. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda açık bir takdir hatası içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular açıkça keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (Necati Gündüz ve Recep Gündüz, B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

21. Başvuru konusu olayda, başvurucu aleyhine vekalet görevini kötüye kullandığı iddiasıyla 3/9/2008 tarihinde Bakırköy 4. Asliye Hukuk Mahkemesinde açılan davada uğranılan zararın tazmini talep edilmiştir.

22. Başvurucu, aleyhine açılan tazminat davasında, lehine olan tanık beyanlarının ve bilirkişi raporuna yaptığı itirazın dikkate alınmadığını, Mahkemece hukuka aykırı karar verildiğini belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

23. Mahkemenin, 13/6/2012 tarihli kararıyla, taşınmazın imar işlem dosyasının incelendiği, başvurucunun tanıklarının dinlendiği, üç kişilik bilirkişi kurulu ile keşif yapıldığı, rapor ve ek

raporun alındığı belirtilmiş, başvurucunun kat karşılığı inşaat sözleşmesi ve taşınmaz mal satmak için vekil olarak tayin edildiği, başvurucu ile müteahhit arasında gayrimenkul satış vaadi ve kat karşılığı inşaat sözleşmesi düzenlendiği, bu sözleşmeye göre satış vaadinde bulunan başvurucu tarafından kendi adına asaleten, davacı adına vekaleten maliki oldukları taşınmazın hisselerinin belirlendiği, başvurucunun davacı adına tescil edilen hisseleri aynı vekaletnameye dayanarak dava dışı bir şahısa sattığı, bu kişinin ise aynı gün bu payı başvurucuya sattığı ve onun bu hisseleri üçüncü şahıslara tapuda devrettiğinin anlaşıldığı gerekçesiyle davanın kısmen kabulüne karar verildiği, temyiz üzerine, Yargıtay 13. Hukuk Dairesinin 12/6/2013 tarihli ilâmıyla onandığı, karar düzeltme isteminin aynı Dairenin 4/12/2013 tarihli ilâmıyla reddedildiği anlaşılmıştır.

24. Mahkemenin gerekçesi ve başvurucunun iddiaları incelendiğinde, iddiaların özünün Derece Mahkemesi tarafından delillerin değerlendirilmesinde ve hukuk kurallarının yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

25. Başvurucu, yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığına, kendi delillerini ve iddialarını sunma olanağı bulamadığına, karşı tarafça sunulan delillere ve iddialara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığına ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının Derece Mahkemesi tarafından dinlenmediğine ilişkin bir bilgi ya da kanıt sunmadığı gibi Mahkemenin kararında bariz takdir hatası veya açık keyfilik oluşturan herhangi bir durum da tespit edilememiştir.

26. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, Derece Mahkemesi kararlarının bariz takdir hatası veya açık keyfilik de içermediği anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Yargıtayın Yerleşik İçtihadına Aykırı Karar Verilmesi Nedeniyle Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiği İddiası

27. Başvurucu, 3/9/2008 tarihinde Bakırköy 4. Asliye Hukuk Mahkemesinde aleyhine açılan tazminat davasında ileri sürdüğü zamanaşımı def’inin Yargıtayın yerleşik içtihadına aykırı olarak reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

28. 6216 sayılı Kanun’un “Bireysel başvuru usulü” kenar başlıklı 47. maddesinin (3) ve (6) numaralı fıkraları şöyledir:

“(3) Başvuru dilekçesinde başvurucunun ve varsa temsilcisinin kimlik ve adres bilgilerinin, işlem, eylem ya da ihmal nedeniyle ihlal edildiği ileri sürülen hak ve özgürlüğün ve dayanılan Anayasa hükümlerinin, ihlal gerekçelerinin, başvuru yollarının tüketilmesine ilişkin aşamaların, başvuru yollarının tüketildiği, başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarih ile varsa uğranılan zararın belirtilmesi gerekir. Başvuru dilekçesine, dayanılan deliller ile ihlale neden olduğu ileri sürülen işlem veya kararların aslı ya da örneğinin ve harcın ödendiğine dair belgenin eklenmesi şarttır.

…

(6) Başvuru evrakında herhangi bir eksiklik bulunması hâlinde, Mahkeme yazı işleri tarafından eksikliğin giderilmesi için başvurucu veya varsa vekiline onbeş günü geçmemek üzere bir süre verilir ve geçerli bir mazereti olmaksızın bu sürede eksikliğin

tamamlanmaması durumunda başvurunun reddine karar verileceği bildirilir.”

29. 6216 sayılı Kanun’un, “Bireysel başvuruların kabul edilebilirlik şartları ve incelenmesi” kenar başlıklı 48. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

“(1) Bireysel başvuru hakkında kabul edilebilirlik kararı verilebilmesi için 45 ila 47 nci maddelerde öngörülen şartların taşınması gerekir.

(2) Mahkeme, Anayasanın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi açısından önem taşımayan ve başvurucunun önemli bir zarara uğramadığı başvurular ile açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir.”

30. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü’nün bireysel başvuruların içeriğini düzenleyen “Bireysel başvuru formu ve ekleri” başlıklı 59. maddesinin ilgili bölümü şöyledir:

“…

(2) Başvuru formunda aşağıdaki hususlar yer alır:

…

ç) Kamu gücünün ihlale neden olduğu iddia edilen işlem, eylem ya da ihmaline dair olayların tarih sırasına göre özeti.

d) Bireysel başvuru kapsamındaki haklardan hangisinin hangi nedenle ihlal edildiği ve buna ilişkin gerekçeler ve delillere ait özlü açıklamalar.

e) Başvurucunun güncel ve kişisel bir temel hakkının doğrudan zedelendiği iddiasının dayanakları.

…

(3) Başvuru formuna aşağıdaki belgeler ya da onaylı örnekleri eklenir:

…

e) Dayanılan belgelerin asılları ya da onaylı örnekleri.

…

(4) Başvurucu ihlal iddiasına dayanak gösterdiği üçüncü fıkradaki belgelere herhangi bir nedenle erişememesi hâlinde bunun gerekçelerini belirtir. Mahkeme gerekli gördüğü takdirde bu bilgi ve belgeleri resen toplar.

…”

31. İçtüzüğün “Formun ve eklerinin hazırlanmasına ilişkin ilkeler” başlıklı 60. maddesi şöyledir:

“(1) Başvuru formu, İçtüzüğün 59 uncu maddesine uygun olarak düzenlenir ve aynı maddede belirtilen belgeler ya da onaylı örnekleri başvuru formuna eklenir.

(2) Başvuru formu okunaklı ve başvurunun esasına yönelik özlü bilgileri içerir şekilde hazırlanır. Başvuru formunun ekler hariç on sayfayı geçmesi hâlinde başvurucunun ayrıca başvuru formuna olayların özetini eklemesi gerekir.

(3) Başvurucu, başvuru formunun ekinde sunduğu belgeleri, tarih sırasına göre numaralandırarak her bir belgeyi tanımlayıcı başlıklar hâlinde dizi pusulasına bağlar.”

32. İçtüzüğün “Form ve eklerinin ön incelemesi ve eksiklikler” başlıklı 66. maddesi şöyledir:

“(1)Bireysel Başvuru Bürosu gelen başvuruları şeklî eksiklikler bulunup bulunmadığı yönünden inceler. Başvuru formunda veya eklerinde herhangi bir eksiklik tespit edilmesi hâlinde, bunların tamamlattırılması için başvurucuya, varsa avukatına veya kanuni temsilcisine onbeş günü geçmemek üzere bir süre verilir.

(2) Eksikliklerin tamamlattırılmasına dair yazıda başvurucuya geçerli bir mazereti olmaksızın verilen sürede eksiklikleri tamamlamadığı takdirde başvurusunun reddine karar verileceği bildirilir.

(3) Başvurunun; süresinde yapılmadığı, 59 uncu ve 60 ıncı maddelerdeki şekil şartlarına uygun olmadığı ve tespit edilen eksikliklerin verilen kesin sürelerde tamamlanmadığı hâllerde Komisyonlar Başraportörü tarafından reddine karar verilir ve başvurucuya tebliğ edilir. Bu karara tebliğ tarihinden itibaren yedi gün içinde Komisyona itiraz edilebilir. Bu konuda Komisyonların verdiği kararlar kesindir.”

33. 6216 sayılı Kanun’un 47. maddesinin (3) numaralı, 48. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları ile İçtüzüğün 59. maddesinin ilgili fıkraları uyarınca Anayasa Mahkemesine başvuru konusu olaylarla ilgili delilleri sunmak suretiyle olaylar hakkındaki iddialarını ve dayanılan Anayasa hükmünün kendilerine göre ihlal edildiğine dair açıklamalarda bulunarak hukuki iddialarını kanıtlamak başvurucuya düşer (Veli Özdemir, B. No: 2013/276, 9/1/2014, § 19).

34. Başvurucunun, kamu gücünün işlem, eylem ya da ihmali nedeniyle ihlal edildiğini ileri sürdüğü hak ve özgürlük ile dayanılan Anayasa hükümlerini, ihlal gerekçelerini, dayanılan deliller ile ihlale neden olduğu ileri sürülen işlem veya kararların aslı ya da örneğini başvuru dilekçesine eklemesi şarttır. Başvuru dilekçesinde kamu gücünün ihlale neden olduğu iddia edilen işlem, eylem ya da ihmaline dair olayların tarih sırasına göre özeti yapılmalı; bireysel başvuru kapsamındaki haklardan hangisinin hangi nedenle ihlal edildiği ve buna ilişkin gerekçeler ve deliller açıklanmalıdır (Veli Özdemir, B. No: 2013/276, 9/1/2014, § 20).

35. Yukarıda belirtilen koşullar yerine getirilmediği takdirde Anayasa Mahkemesi başvuruyu açıkça dayanaktan yoksun olduğu gerekçesiyle kabul edilemez bulabilir. İddiaların dayanaktan yoksun olmadığı konusunda Anayasa Mahkemesinin ikna edilmesi, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların niteliğine bağlıdır. Başvurucunun başlangıçta, başvuru hakkında kabul edilemezlik kararı verilmesini önlemek için başvuru formu ve eklerinde iddialarını destekleyici belgeleri sunması ve gerekli açıklamaları yapması zorunludur (Veli Özdemir, B. No: 2013/276, 9/1/2014, § 23).

36. Başvurucunun, Yargıtayın yerleşik içtihadına aykırı karar verilmesi nedeniyle ihlale neden olduğunu ileri sürdüğü Bakırköy 4. Asliye Hukuk Mahkemesindeki dava dosyasının incelenmesinde, başvurucunun zamanaşımı def’inde bulunduğu, Mahkemece; davanın vekâlet görevinin kötüye kullanılmasından doğan tazminat davası olması nedeniyle zamanaşımı süresinin beş yıl olduğu, sürenin, söz konusu zararın öğrenildiği tarihten itibaren başladığı, davacının 30/12/2008 tarihli cevaba cevap dilekçesiyle dava konusu zarara neden olduğunu ileri sürdüğü taşınmaz satışlarını 8/4/2005 tarihinde öğrendiğini beyan ettiği, bunun aksini gösterir bir belgenin dava dosyasına sunulmadığı gerekçesiyle zamanaşımı def’inin reddine karar verildiği anlaşılmıştır. Başvurucunun, kararın Yargıtayın yerleşik içtihatlarına aykırı olduğu yönündeki iddiasına dayanak teşkil ettiği Yargıtay kararları incelenmiş, ilgili kararların başvurucunun dava dosyasında yer alan olay ve olgular ile uyumlu sayılabilecek bir benzerliği tespit edilememiştir.

37. Anayasa Mahkemesine yapılan bireysel başvurularda başvuruculara başvurularını titizlikle hazırlama ve takip etme yükümlülükleri vardır. Bu yükümlülüğün bir gereği olarak başvurucu, ihlal edildiğini iddia ettiği Anayasa hükmünün nasıl ihlal edildiğine ilişkin açıklamalarda bulunmak suretiyle hukuki iddialarını kanıtlamak zorundadır. Başvurucu tarafından soyut şekilde birtakım Anayasa hükümlerine atıfta bulunulmuş olması iddiaların ispatlandığı anlamına gelmez. Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yolu, Anayasa'ya aykırılığın soyut biçimde ileri sürülmesini sağlayan bir yol olarak düzenlenmemiştir (Halil İbrahim Aydın ve Diğerleri, B. No: 2014/483, 19/11/2014, § 29).

38. Başvurucunun, ihlal iddiasının dayanağı olan tüm olayları göstermesi, başvuruyu aydınlatacak ve hükmün esasını etkileyecek argümanları destekleyici tüm belgeleri başvuru dilekçesine eklemesi gerekir. Şayet bir belge elde edilememişse, bunun da nedenleri açıklanmalıdır. Somut başvuruda başvurucu bu koşulları yerine getirmeyerek iddialarını temellendirmediğinden başvurusunun esasının incelenmesi imkânı bulunmamaktadır (Veli Özdemir, B. No: 2013/276, 9/1/2014, § 26).

39. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen ihlal iddialarının başvurucu tarafından kanıtlanmamış olması nedeniyle, başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

c. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlali İddiası

40. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun bu kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

41. Başvurucu, 3/9/2008 tarihinde Bakırköy 4. Asliye Hukuk Mahkemesinde aleyhine açılan tazminat davasında yargılamanın makul sürede sonuçlandırılamadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

42. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (Onurhan Solmaz, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

43. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki

menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

44. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu vekalet görevinin kötüye kullanıldığı iddiasıyla açılan tazminat davasında, 1086 sayılı mülga Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

45. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih 3/9/2008 tarihidir.

46. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52). Somut başvuru açısından bu tarih, Yargıtay 13. Hukuk Dairesi tarafından karar düzeltme isteminin reddedildiği, 4/12/2013 tarihidir.

47. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde 3/9/2008 tarihinde Bakırköy 4. Asliye Hukuk Mahkemesinde açılan davada, Mahkemece, 13/6/2012 tarihinde davanın kısmen kabulüne karar verildiği, temyiz üzerine, Yargıtay 13. Hukuk Dairesinin 12/6/2013 tarihli ilâmıyla İlk Derece Mahkemesi kararının onandığı, karar düzeltme isteminin aynı Dairenin 4/12/2013 tarihli ilâmıyla reddedildiği anlaşılmıştır.

48. 6100 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 34-64).

49. Başvuruya konu vekalet görevinin kötüye kullanıldığı iddiasıyla açılan tazminat davasının incelenmesinde; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı, yargılamanın uzun sürmesinde, başvurucuya atfedilecek bir kusur bulunmadığı anlaşılmakta olup, söz konusu beş yıl üç aylık yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

50. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

51. Başvurucu, 3/9/2008 tarihinde Bakırköy 4. Asliye Hukuk Mahkemesinde aleyhine açılan tazminat davasının kısmen kabul edilmesi nedeniyle mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş, yeniden yargılama yapılmasını, bunun mümkün olmaması durumunda 700.000,00 TL maddi, 50.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep

etmiştir.

52. 6216 sayılı Kanun'un “Kararlar” kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

53. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin beş yıl üç aylık yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında başvurucuya net 3.350,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

54. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucunun maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

55. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.706,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığı yönündeki iddiasının “açıkça dayanaktan yoksun olması",

2. Yargıtayın yerleşik içtihadına aykırı karar verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması"

nedenleriyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

4. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya net 3.350,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE başvurucunun diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

22/6/2015 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

UMRAN KURTULUŞ

B. No: 2014/1587 | Karar tarihi: 22.06.2015

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/1587

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

UMRAN KURTULUŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/1587)

Karar Tarihi: 22/6/2015

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör Yrd. : Gökçe GÜLTEKİN

Başvurucu : Umran KURTULUŞ

Vekili : Av. Seher GELERİ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 1/1/2006 tarihinde Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde murisi tarafından açılan müdahalenin meni ve ecri misil davasında yargılamanın halen devam ettiğini ve makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 7/2/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumunun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Birinci Komisyonunca 14/7/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 9/1/2015 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 5/2/2015 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve UYAP aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucunun murisi D.K. tarafından, 1/1/2006 tarihinde Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde el birliği halinde maliki olduğu Mardin ili, Kızıltepe ilçesi Haramhaddat köyünde bulunan 6 parsel numaralı taşınmaz hakkında müdahalenin meni ve ecri misil ödenmesi talebiyle dava açılmıştır.

8. D.K.'nın vefat etmesi üzerine davaya başvurucunun babası olan murisi A.K. tarafından devam edilmiş, A.K.'nın 17/9/2007 tarihinde vefat etmesi üzerine ise başvurucu davaya dâhil olmuştur.

9. Başvurucu, 7/2/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. Mahkemenin 15/4/2014 tarih ve E.2006/244, K.2014/400 sayılı kararıyla mevcut tapu kayıtları, yapılan keşif ve alınan bilirkişi raporunun değerlendirildiği, dava konusu taşınmazın fen bilirkişisi raporuna ekli krokisinde gösterilen kısmına yapılan müdahalenin haksız olduğu gerekçesiyle davanın kabulüne karar verilmiştir.

11. Karar temyiz edilmiş olup, temyiz incelemesi Yargıtayda halen devam etmektedir.

B. İlgili Hukuk

12. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Usul ekonomisi ilkesi" kenar başlıklı 30. maddesi şöyledir:

"Hâkim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmamasını sağlamakla yükümlüdür."

13. 22/11/2001 tarih ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 683. ve 995. maddeleri.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

14. Mahkemenin 22/6/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 7/2/2014 tarih ve 2014/1587 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

15. Başvurucu, 1/1/2006 tarihinde Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde murisi tarafından açılan müdahalenin meni ve ecri misil davasında yargılamanın halen devam ettiğini ve makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

16. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı

anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

17. Başvurucu, 1/1/2006 tarihinde Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde murisi tarafından açılan müdahalenin meni ve ecri misil davasında yargılamanın halen devam ettiğini ve makul sürede tamamlanmadığını, Anayasa'nın 36. maddesinde tanımlanan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

18. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lâfzî içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

19. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

20. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu taşınmaza müdahalenin meni ve ecri misil davasında, 1086 sayılı mülga Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

21. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih 1/1/2006 tarihidir.

22. Başvuruya konu dava, başvurucunun miras bırakanından intikalle takip etmekte olduğu bir uyuşmazlık olup, bu yönüyle makul süre değerlendirmesi bakımından dikkate alınacak sürenin başlangıç anı, mirasçının yargılamaya katıldığı an değil, somut olayda muris açısından değerlendirmeye esas alınan sürenin başlangıç anıdır (B. No: 2013/1115, 5/12/2013, § 51).

23. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı

bireysel başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

24. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, yargılamanın konusunun taşınmaza yapılan müdahalenin meni ve ecri misil davası olduğu, 1/1/2006 tarihinde açılan davanın yargılama sürecinde, başvurucunun murislerinin vefat etmesi üzerine mirasçılarının davaya dâhil edildiği, Kızıltepe Asliye Hukuk Mahkemesinin E.2006/326 sayılı dava dosyasının kesinleşmesinin beklendiği, Mahkemenin E.2006/326 sayılı dava dosyasının kesinleşmesi üzerine 26/3/2009 tarihinde keşif yapılmasına karar verildiği, 29/11/2013 tarihinde keşfin gerçekleştirildiği ve bilirkişi raporlarının alındığı, Mahkemenin 15/4/2014 tarihli kararıyla davanın kabulüne karar verildiği, temyiz üzerine dosyanın Yargıtaya gönderildiği ve temyiz incelemesinin halen devam ettiği anlaşılmaktadır.

25. 6100 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 34-64).

26. Başvuruya konu müdahalenin meni ve ecri misil davasının incelenmesinde; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı, yargılamanın uzamasında; bir başka dosyadaki davanın sonucunun beklenmesinin ve keşif kararının uzun bir süre yerine getirilmemesinin etkili olduğu anlaşılmakla, söz konusu dokuz yılı aşkın yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

27. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

28. Başvurucu, yargılamanın makul sürede sonuçlanmaması nedeniyle 20.000,00 TL maddi ve 40.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

29. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

30. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin dokuz yılı aşkın yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında başvurucuya net 500,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

31. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucunun maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

32. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

33. Başvuruya konu yargılamanın dokuz yılı aşkın bir süredir devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya net 500,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin Yargıtaya gönderilmesine,

22/6/2015 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

ERSİN ALBUZ

B. No: 2014/1664 | Karar tarihi: 22.06.2015

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/1664

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ERSİN ALBUZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/1664)

Karar Tarihi: 22/6/2015

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör Yrd. : Gökçe GÜLTEKİN

Başvurucu : Ersin ALBUZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 3/3/2008 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları (TCDD) 1. Bölge Hukuk Müşavirliğine avukat olarak atanma talebiyle yaptığı başvurunun reddine ilişkin idari işleme karşı 19/6/2008 tarihinde İstanbul 9. İdare Mahkemesinde açtığı iptal davasının makul sürede sonuçlandırılamadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 4/2/2014 tarihinde İstanbul Bölge İdare Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumunun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Birinci Komisyonunca 27/5/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 4/7/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 17/7/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve UYAP aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, TCDD 1. Bölge Müdürlüğünde hareket kontrolörü unvanıyla memur olarak görev yapmakta iken TCDD'nin açtığı avukatlık sınavını birinci olarak kazandığı gerekçesiyle 1. Bölge Müdürlüğü Hukuk Müşavirliğine avukat olarak atanma talebiyle 3/3/2008 tarihinde İdareye başvurmuştur.

8. Başvurucu, talebinin reddedilmesi üzerine; 19/6/2008 tarihinde İstanbul 9. İdare Mahkemesinde açtığı iptal davasında, idari işlemin iptali ile unvan farkından doğacak parasal haklarının yasal faiziyle birlikte ödenmesini talep etmiştir.

9. Mahkemece, 2/9/2008 tarihli ve E.2008/1078, K.2009/1258 sayılı kararla; TCDD 1. Bölge Müdürlüğünde hareket kontrolörü unvanıyla memur olarak görev yapmakta olan başvurucunun 16/6/2007 tarihinde unvan değişikliği kapsamında yapılan avukatlık sınavını birinci olarak kazandığı, 18/4/2007 tarihli sınav duyurusunda TCDD Haydarpaşa 1. Bölge Müdürlüğü Hukuk Müşavirliğine iki tane avukat kontenjanı açıldığı ancak davalı idarenin 31/5/2007 tarihli işlemi ile anılan iki kontenjanın iptal edildiği, başvurucunun da 20/8/2007 tarihli dilekçesiyle özel sebeplerden dolayı 5. Bölge Müdürlüğü Malatya ve 6. Bölge Müdürlüğü Adana'ya yapılacak avukatlık atanma hakkından feragat ettiğini bildirdiği, daha sonra 3/3/2008 tarihli dilekçesi ile TCDD 1. Bölge Müdürlüğünde görev yapan bir avukatın tayin edilmesini gerekçe göstererek ve avukatlık sınavını birinci olarak kazanmasının da dikkate alınmasını isteyerek TCDD 1. Bölge Müdürlüğüne avukat olarak atanma talebinde bulunduğu, TCDD 1. Bölge Müdürlüğünde avukat ihtiyacı bulunmadığı ve başvurucunun 16/6/2007 tarihinde yapılan sınavda başarılı olduktan sonra avukat ihtiyacı olan yerlere avukat olarak gitmekten feragat ettiği gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir.

10. Temyiz üzerine, Danıştay Beşinci Dairesinin 12/5/2011 tarihli ve E.2009/5518, K.2011/2391 sayılı ilâmıyla davaya bakmaya yetkili olmayan Mahkemece işin esası hakkında karar verildiği gerekçesiyle hüküm yetki yönünden bozulmuştur. Mahkemece direnme kararı verilmesi üzerine Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun 3/5/2012 tarihli ve E.2012/11042, K.2012/701 sayılı ilâmıyla direnme kararı onanmış, esas yönünden temyiz incelemesi yapılması için dosya Danıştay Beşinci Dairesine gönderilmiştir.

11. Esasa ilişkin yapılan temyiz incelemesi sonucu Danıştay Beşinci Dairesinin 18/1/2013 tarihli ve E.2012/11042, K.2013/226 sayılı ilâmıyla hükmün onanmasına karar verilmiştir.

12. Karar düzeltme istemi, aynı Dairenin 12/11/2013 tarihli ve 2013/7455, K.2013/7664 sayılı ilâmıyla reddedilmiştir.

13. Karar, başvurucuya 8/1/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir.

14. Başvurucu, 4/2/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

15. 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 1. maddesinin (2) numaralı fıkrası, 14. maddesinin (3) ve (4) numaralı fıkraları, 20. maddesinin (5) numaralı fıkrası, 49. maddesinin (3) numaralı fıkrası ile 60. maddesi (bkz. B. No: 2013/8905, 8/9/2014, §§ 10-13).

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Mahkemenin 22/6/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 4/2/2014 tarih ve 2014/1664 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

17. Başvurucu, TCDD'nin açtığı avukatlık sınavını birinci olarak kazandığı gerekçesiyle TCDD 1. Bölge Müdürlüğü Hukuk Müşavirliğine avukat olarak atanma talebiyle 3/3/2008 tarihinde İdareye yaptığı başvurunun reddedilmesi üzerine 19/6/2008 tarihinde İstanbul 9. İdare Mahkemesinde açtığı iptal davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

18. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

19. Başvurucu, TCDD 1. Bölge Hukuk Müşavirliğine avukat olarak atanma talebiyle 3/3/2008 tarihinde yaptığı başvurunun reddedilmesi üzerine 19/6/2008 tarihinde İstanbul 9. İdare Mahkemesinde açtığı iptal davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, Anayasa'nın 36. maddesinde tanımlanan adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

20. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lâfzî içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

21. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde

göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

22. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekir. Hukuk sisteminde yer alan mevzuat hükümleri gereğince "kamu hukuku" alanına dâhil olan, ancak sonucu itibarıyla özel nitelikteki haklar ve yükümlülükler üzerinde belirleyici olan uyuşmazlıkları konu alan davalar da Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesinin koruması kapsamına girmektedir. Bu anlamda, belirtilen düzenlemelerde yer verilen güvenceler, başvurucunun haklarına zarar verdiği iddia edilen idari bir kararın iptali talebiyle açılan davalara da uygulanacaktır. Başvuruya konu davanın, TCDD 1. Bölge Hukuk Müşavirliğine avukat olarak atanma talebiyle yapılan başvurunun reddedilmesi üzerine söz konusu idari işlemin iptali istemini konu alan bir uyuşmazlık olduğu görülmekle, somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/1198, 7/11/2013, § 44).

23. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarihtir. Ancak idari yargıda dava açılabilmesi için öncelikle idari makamlara başvurulmasının zorunlu olduğu durumlar ile idari davaya konu olabilecek bir işlem veya eylemin yapılmasını sağlamak amacıyla idari makamlara yapılan başvurular üzerine açılan davalar bakımından sürenin başlangıcı idareye başvuru tarihi olup, somut başvuru açısından bu tarih, 3/3/2008 tarihidir.

24. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir(B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52). Somut başvuru açısından bu tarih, Danıştay Beşinci Dairesince karar düzeltme isteminin reddedildiği 12/11/2013 tarihidir.

25. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, başvurucunun 3/3/2008 tarihinde TCDD 1. Bölge Hukuk Müşavirliğine avukat olarak atanma talebiyle yaptığı başvurunun reddedilmesi üzerine 19/6/2008 tarihinde İstanbul 9. İdare Mahkemesinde iptal davası açtığı, Mahkemece 2/9/2008 tarihli kararla başvurucunun 16/6/2007 tarihinde yapılan sınavda başarılı olduktan sonra avukat ihtiyacı olan yerlere avukat olarak gitmekten feragat ettiği, idari işlemin hukuka uygun olduğu gerekçesiyle davanın reddedildiği, temyiz üzerine, Danıştay Beşinci Dairesinin 12/5/2011 tarihli ilâmıyla davaya bakmaya yetkili olmayan mahkemece işin esası hakkında karar verildiği gerekçesiyle hükmün yetki yönünden bozulduğu, Mahkemece direnme kararı verilmesi üzerine Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun 3/5/2012 tarihli ilâmıyla direnme kararının onandığı, temyiz talebi doğrultusunda yapılan inceleme sonucu Danıştay Beşinci Dairesinin 18/1/2013 tarihli ilâmıyla hükmün onanmasına karar verildiği, karar düzeltme isteminin, aynı Dairenin 12/11/2013 tarihli ilâmıyla reddedildiği anlaşılmıştır.

26. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, başvuruya konu yargılama sürecinin idari yargı makamları nezdinde sürdüğü görülmekle, 2577 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve idari yargı alanına dâhil uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 2577 sayılı Kanun'un muhtelif maddelerinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (bkz. § 15).

27. Hukuk sistemimizde idari yargı alanında yer alan uyuşmazlıklara ilişkin dava sürelerinin makul yargılama süresini aştığı yönündeki tespitlere, AİHM kararlarında yer verilmiş olup,

özellikle idari yargı alanındaki yapısal sorunlar ve Danıştay nezdinde temyiz ve karar düzeltme incelemelerinde geçirilen uzun yargılama sürelerinin ihlal kararlarına temel oluşturduğu anlaşılmaktadır. Bu kapsamda idari yargı makamları nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle 2577 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümleri de göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir (B. No: 2012/1198, 7/11/2013, §§ 54-60).

28. Başvuruya konu davaya bir bütün olarak bakıldığında, 2577 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine tabi bir yargılama sürecine ilişkin somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı, söz konusu beş yıl sekiz aylık yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

29. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

30. Başvurucu, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle 5.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

31. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

32. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin beş yıl sekiz aylık yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında başvurucuya net 4.150,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

33. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya net 4.150,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 206,10 TL harçtan oluşan yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

22/6/2015 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

MURAT DEVECİ

B. No: 2014/1954 | Karar tarihi: 22.06.2015

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/1954

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MURAT DEVECİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/1954)

Karar Tarihi: 22/6/2015

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör Yrd. : Gökçe GÜLTEKİN

Başvurucu : Murat DEVECİ

Vekili : Av. Ömer ÖNEREN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 18/3/2004 tarihinde Gölbaşı (Ankara) Asliye Hukuk Mahkemesinde aleyhine açılan tazminat davasına ilişkin yargılama sırasında davacı tarafın açıklamalarının ve bilirkişi raporlarının kişilik haklarını sarstığını, yargı makamları önünde hakkında ileri sürülen iddialar nedeniyle sosyal çevresi tarafından dışlandığını ve yargılamanın makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, kişinin maddi ve manevi varlığını koruma, etkili başvuru ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş, tazminat talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 14/2/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumunun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm İkinci Komisyonunca 27/5/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 18/7/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 10/9/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve UYAP aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu aleyhine 18/3/2004 tarihinde Gölbaşı (Ankara) Asliye Hukuk Mahkemesinde açılan davada, davacı; çocuk yaşta iken kendi rızası dışında ve mahkemeden izin alınmadan başvurucu ile resmi nikahsız olarak evlendirildiğini ve cinsel ilişkiye zorlandığını belirterek tazminat talep etmiştir.

8. Gölbaşı (Ankara) Asliye Hukuk Mahkemesi 11/10/2012 tarih ve E.2004/123, K.2012/841 sayılı kararı ile davacı tarafın şikayeti üzerine Ankara 10. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2004/288, K.2006/103 sayılı dava dosyasında yapılan yargılamada cebir ve şiddet kullanıldığına dair delil bulunmaması nedeniyle başvurucunun, mağdure davacının rızası ile ırzına geçmek suçundan cezalandırılmasına hükmedildiği, davacının, zorla ırzına geçme söz konusu olduğu yönündeki temyiz talebinin de kabul edilmediği, dosya içerisinde yer alan deliller ile ceza dosyasında yer alan deliller değerlendirildiğinde zorla ırza geçme iddiasının kanıtlanamadığı gerekçesiyle davanın reddine karar vermiştir.

9. Temyiz incelemesi sonucunda, Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin 23/12/2013 tarih ve E.2013/1699, K.2013/20398 sayılı ilâmıyla İlk Derece Mahkemesinin kararı onanmış, karar düzeltme yoluna gidilmemiş ve karar kesinleşmiştir.

10. Karar, başvurucuya 24/1/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir.

11. Başvurucu, 14/2/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

12. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Usul ekonomisi ilkesi" kenar başlıklı 30. maddesi şöyledir:

"Hâkim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmamasını sağlamakla yükümlüdür."

13. 22/4/1926 tarih ve 818 sayılı mülga Borçlar Kanunu’nun 47. maddesi.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

14. Mahkemenin 22/6/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 14/2/2014 tarih ve 2014/1954 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

15. Başvurucu, 18/3/2004 tarihinde aleyhine açılan tazminat davasına ilişkin yargılama sırasında davacı tarafın açıklamalarının ve bilirkişi raporlarının kişilik haklarını sarstığını, yargı makamları önünde hakkında ileri sürülen iddialar nedeniyle sosyal çevresi tarafından

dışlandığını ve yargılamanın makul sürede sonuçlanmadığını, makul sürede sonuçlanmayan davalar hakkında iç hukukta başvurulabilecek etkili bir yolun bulunmadığını belirterek, etkili başvuru ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

16. Başvuru formu ve ekleri incelendiğinde, başvurucunun, 18/3/2004 tarihinde aleyhine açılan tazminat davasına ilişkin yargılama sürecinde davacı tarafın açıklamaları ve bilirkişi raporlarındaki ifadeler nedeniyle kişilik haklarının sarsıldığını, davanın reddine karar verildiğini fakat yargı makamları önünde davacı tarafından hakkında ileri sürülen iddialar nedeniyle sosyal çevresi tarafından dışlandığını, yargılamanın makul sürede sonuçlanmadığını, makul sürede sonuçlanmayan davalar hakkında iç hukukta başvurulabilecek etkili bir yolun bulunmadığını belirterek, kişinin maddi ve manevi varlığını koruma, etkili başvuru ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürdüğü anlaşılmıştır. Anayasa Mahkemesi, başvurucunun ihlal iddialarına ilişkin nitelendirmesi ile bağlı olmayıp hukuki nitelendirmeyi kendisi yapar. Anılan ihlal iddiaları, Anayasa'nın 17. maddesinde tanımlanan kişinin maddi ve manevi varlığının korunması hakkının ihlal edildiği iddiası kapsamında incelenmiştir. Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunma imkânının sağlanması durumu da dikkate alındığında başvurucunun makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası ayrıca değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Anayasa'nın 17. Maddesinin İhlali İddiası

17. Anayasa'nın "Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı" başlıklı 17. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir."

18. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

“Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir. Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır.”

19. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir.”

20. Anılan Anayasa ve Kanun hükümleri uyarınca Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, “ikincil nitelikte bir kanun yolu” olup bu yola başvurulmadan önce kural olarak olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır.

21. Temel hak ve özgürlüklere saygı, devletin tüm organlarının uyması gereken bir ilke olup bu ilkeye uygun davranılmadığı takdirde, ortaya çıkan ihlale karşı öncelikle yetkili idari mercilere ve derece mahkemelerine başvurulmalıdır.

22. Bireysel başvurunun ikincil niteliği gereği, başvurucunun, temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarını öncelikle yetkili idari mercilere ve derece mahkemelerine usulüne

uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve kanıtları zamanında bu mercilere sunması, aynı zamanda bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir. Bu şekilde olağan denetim mekanizmaları önünde ileri sürülüp takip edilmeyen temel hak ve özgürlüklerin ihlaline ilişkin iddialar, Anayasa Mahkemesi önünde bireysel başvuru konusu yapılamaz. (B. No: 2012/946, 26/3/2013, § 19).

23. Başvurucu, aleyhine açılan cinsel saldırı nedeniyle uğranılan zararın giderilmesi istemini konu alan tazminat davasına ilişkin yargılama sırasında davacının açıklamalarının ve alınan bilirkişi raporlarının kişilik haklarını sarstığını, yargılama süresince ağır psikolojik travmalar yaşadığını iddia etmiştir.

24. Başvuru konusu olayda, başvurucu aleyhine açılan davada, davacı tarafından, çocuk yaşta iken kendi rızası dışında ve mahkemeden izin alınmadan başvurucu ile resmi nikâhsız olarak evlendirildiği ve cinsel ilişkiye zorlandığı iddiasıyla tazminat talep edilmiş, aynı zamanda Ankara 10. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2004/288 sayılı dava dosyasında zorla ırza geçmek suçundan dava açılmıştır. Gölbaşı (Ankara) Asliye Hukuk Mahkemesinin 11/10/2012 tarihli kararıyla; dosya içerisinde yer alan deliller ile ceza dosyasında yer alan delillerin değerlendirildiği, zorla ırza geçme iddiasının kanıtlanamadığı belirtilerek davanın reddine karar verilmiştir.

25. Başvuru konusu olayda, başvurucunun, aleyhine açılan tazminat davası nedeniyle Anayasa'nın 17. maddesinde tanımlanan kişinin maddi ve manevi varlığının korunması hakkının ihlal edildiği ileri sürülmüşse de üçüncü kişilerce şeref ve itibara yapıldığı iddia edilen müdahaleler için hukuk sisteminde hem cezai hem de hukuki koruma öngörülmüş olduğundan başvurucunun söz konusu şikâyetlerini öncelikle derece mahkemeleri önünde ileri sürmesi gerekmektedir.

26. Bu durumda başvurucunun, aleyhine açılan tazminat davası sonucunda uğradığını iddia ettiği zarar nedeniyle adli yargı mercilerinde açacağı bir dava ile zararının tazmininin istemesi mümkün iken anılan bu başvuru yolunun usulüne uygun olarak tüketilmediği açıktır.

27. Açıklanan nedenlerle, yetkili Derece Mahkemesi önünde usulüne uygun olarak dava açılmaksızın temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddiasının bireysel başvuru konusu yapıldığı anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin “başvuru yollarının tüketilmemiş olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Yargılamanın Makul Sürede Sonuçlandırılmadığı İddiası

28. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun bu kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

29. Başvurucu, 18/3/2004 tarihinde Gölbaşı (Ankara) Asliye Hukuk Mahkemesinde aleyhine açılan tazminat davasında yargılamanın makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, Anayasa’nın 36. maddesinde tanımlanan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

30. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi

mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lâfzî içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

31. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

32. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu tazminat davasında, 1086 sayılı mülga Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

33. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih 18/3/2004 tarihidir.

34. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir(B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52). Somut başvuru açısından bu tarih Yargıtay 4. Hukuk Dairesince onama kararının verildiği 23/12/2013 tarihidir

35. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, yargılamanın konusunun tazminat davası olduğu, 18/3/2004 tarihinde açılan davanın yargılama sürecinde, davacının müşteki olarak yer aldığı ve başvurucunun ırza geçmek suçundan sanık olarak yargılandığı Ankara 10. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2004/288 sayılı dava dosyasının sonuçlanmasının beklendiği, ceza davasının sonuçlanması üzerine Mahkemenin 11/10/2012 tarihli kararıyla davanın reddine karar verildiği, temyiz üzerine, Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin 23/12/2013 tarihli ilâmıyla ile kararın onandığı ve karar düzeltme yoluna gidilmediği anlaşılmaktadır.

36. 6100 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 34-64).

37. Başvuruya konu tazminat davasının incelenmesinde; hukuki meselenin çözümündeki

güçlük, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı, yargılamanın uzun sürmesinde, Ağır Ceza Mahkemesinde yürütülen yargılama sonucunun beklenmesinin etkili olduğu, başvurucuya atfedilecek bir kusurun bulunmadığı anlaşılmakta olup, dokuz yıl dokuz aylık yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

38. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

39. Başvurucu, yargılamanın makul sürede sonuçlanmaması nedeniyle ihlalin tespiti ve 20.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

40. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

41. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin dokuz yıl dokuz aylık yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 8.300,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

42. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Anayasa'nın 17. maddesinin ihlal edildiği yönündeki iddiasının "başvuru yollarının tüketilmemesi" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

3. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya net 8.300,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru

tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

22/6/2015 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

HAYREDDİN GÜZEL

B. No: 2014/2075 | Karar tarihi: 22.06.2015

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/2075

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HAYREDDİN GÜZEL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/2075)

Karar Tarihi: 22/6/2015

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör Yrd. : Derya ATAKUL

Başvurucu : Hayreddin GÜZEL

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, "zimmet" suçunu işlediği iddiasıyla yargılandığı davada gerekçesiz şekilde tutuklama kararları verilerek özgürlüğünün kısıtlandığını, hakkında kesinleşmiş mahkûmiyet kararı olmadığı halde görevine son verildiğini, yargılamanın halen devam ettiğini ve makul sürede sonuçlandırılamadığını belirterek, masumiyet karinesi ve adil yargılanma hakkı ile özgürlük ve güvenlik hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 17/2/2014 tarihinde Batman 1. Ağır Ceza Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumunun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, 16/6/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 17/10/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin

birlikte yapılmasına ve bir örneğinin görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Adalet Bakanlığının 25/11/2014 tarihli görüş yazısı başvurucuya tebliğ edilmiş, başvurucu süresi içinde, Adalet Bakanlığı görüşüne karşı beyanlarını sunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve UYAP aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, PTT Genel Müdürlüğü Teftiş Kurulu Başkanlığının 21/7/2000 tarihli yazısı ile bazı havale kabul ve ödeme işlemlerinde usulsüzlük yaptığı iddiasıyla görevinden uzaklaştırılmıştır.

8. Başvurucu, Batman Sulh Ceza Mahkemesinin 25/8/2000 tarihli ve 2000/612 Sorgu sayılı kararı ile "zimmet" suçundan tutuklanmıştır.

9. Başvurucu ve diğer beş şüpheli hakkında, Batman Cumhuriyet Başsavcılığının 29/8/2000 tarihli ve E.2000/2540 sayılı iddianamesi ile "ihtilasen zimmet, dolandırıcılık ve görevi ihmal" suçlarını işledikleri iddiasıyla kamu davası açılmış, dava Batman Ağır Ceza Mahkemesinin E.2000/160 sayılı dosyasına kaydedilmiştir.

10. Batman Ağır Ceza Mahkemesi, 3/11/2000 tarihli duruşmada başvurucunun tahliyesine karar vermiştir.

11. Başvurucu, Batman Sulh Ceza Mahkemesinin 5/12/2001 tarihli ve 2001/1082 Sorgu sayılı kararı ile "zimmet" suçundan tekrar tutuklanmıştır.

12. Başvurucu ve diğer beş şüpheli hakkında, Batman Cumhuriyet Başsavcılığının 6/12/2001 tarihli ve E.2001/2146 sayılı iddianamesi ile "müteselsilen nitelikli zimmet, denetim görevini ihmal ederek zimmetin doğmasını ve artmasını sağlamak, görevi ihmal ve suçun belirti ve delillerini yok etmeye yönelik faaliyette bulunmak" suçlarını işledikleri iddiasıyla kamu davası açılmış, dava Batman Ağır Ceza Mahkemesinin E.2001/521 sayılı dosyasına kaydedilmiştir.

13. Batman Ağır Ceza Mahkemesi, 25/12/2001 tarihinde başvurucunun tahliyesine karar vermiştir.

14. Mahkemece, 12/2/2002 tarihinde E.2001/521 sayılı dava dosyası, E.2000/160 sayılı dava dosyası ile birleştirilmiş, yargılamaya E.2000/160 sayılı dava dosyası üzerinden devam edilmiştir.

15. Mahkemece, 23/11/2004 tarihli ve E.2000/160, K.2004/246 sayılı karar ile toplam on bir kişi hakkında hüküm kurulmuş, başvurucunun "zimmetin doğması ve artmasına neden olma ve görevi kötüye kullanma" suçlarından mahkûmiyetine karar verilmiştir.

16. Başvurucunun, 27/12/2005 tarihinde, yeniden göreve dönme talebiyle PTT Genel Müdürlüğüne yaptığı başvuru, Genel Müdürlüğün 16/1/2006 tarihli ve 417 sayılı yazısı ile reddedilmiştir.

17. Başvurucu, PTT Genel Müdürlüğünün 16/1/2006 tarihli işleminin iptali istemiyle Ankara 13. İdare Mahkemesinde dava açmış, Mahkemece, 24/5/2007 tarihli ve E.2006/549, K.2007/708 sayılı karar ile davanın reddine karar verilmiş ve anılan karar Danıştay Onikinci

Dairesinin 13/11/2009 tarihli ve E.2007/5279, K.2009/6215 sayılı ilâmı ile onanmıştır.

18. Başvurucu tarafından temyiz edilen Batman Ağır Ceza Mahkemesinin 23/11/2004 tarihli kararı, Yargıtay 5. Ceza Dairesinin 8/2/2010 tarihli ve E.2006/437, K.2010/679 sayılı ilâmı ile bozulmuştur.

19. Bozma ilâmına uyularak yapılan yargılamada Mahkemece, 1/6/2010 tarihli ve E.2010/94, K.2010/130 sayılı karar ile başvurucu hakkında "zimmet ve denetim görevini ihmal" suçlarından açılan kamu davalarının zamanaşımı nedeniyle düşürülmesine karar verilmiştir.

20. Karar katılan PTT Genel Müdürlüğü tarafından temyiz edilmiş, Yargıtay 5. Ceza Dairesinin 24/10/2013 tarihli ve E.2012/8959, K.2013/10134 sayılı ilâmı ile "denetim görevini ihmal" suçundan verilen düşme kararı onanmış, "zimmet" suçundan verilen düşme kararı bozulmuştur.

21. Bozma sonrasında, Batman ilinde 2. Ağır Ceza Mahkemesinin kurulması üzerine, Batman 1. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2014/10 sayılı dosyasına kaydedilen davada yargılama devam etmektedir.

22. Başvurucu, 17/2/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

23. 1/3/1926 tarih ve 765 sayılı mülga Türk Ceza Kanunu’nun 202. maddesinin ikinci ve üçüncü fıkraları.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

24. Mahkemenin 22/6/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 17/2/2014 tarih ve 2014/2075 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

25. Başvurucu, Batman Cumhuriyet Başsavcılığınca "zimmet" suçunu işlediği iddiasıyla 29/8/2000 tarihinde hakkında açılan kamu davasında, yargılamanın halen devam ettiğini ve makul sürede sonuçlandırılamadığını, 25/8/2000 ilâ 3/11/2000 ve 5/12/2001 ilâ 25/12/2001 tarihleri arasında tutuklu yargılandığını ve bu nedenle hürriyetinin kısıtlandığını, tutukluluğunun devamına ilişkin kararların gerekçesiz olduğunu, suçluluğu hükmen sabit olmadığı halde suçlu ilan edilerek görevine son verildiğini belirterek, masumiyet karinesi ve adil yargılanma hakkı ile özgürlük ve güvenlik hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Kişi Özgürlüğü ve Güvenliği Hakkının İhlali İddiası

26. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un geçici 1. maddesinin (8) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, 23/9/2012 tarihinden sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılacak bireysel başvuruları inceler."

27. Bu hüküm gereğince Anayasa Mahkemesi, 23/9/2012 tarihinden sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılacak bireysel başvuruları inceler. Dolayısıyla Mahkeme'nin zaman bakımından yetkisi ancak bu tarihten sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılan bireysel başvurularla sınırlıdır. Kamu düzenine ilişkin bu düzenleme

karşısında, anılan tarihten önce kesinleşmiş nihaî işlem ve kararları da içerecek şekilde yetki kapsamının genişletilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/832, 12/2/2013, § 14).

28. Başvurucu, 25/8/2000 ilâ 3/11/2000 ve 5/12/2001 ilâ 25/12/2001 tarihleri arasında tutuklu yargılandığını ve bu nedenle hürriyetinin kısıtlandığını, tutukluluğunun devamına ilişkin kararların gerekçesiz olduğunu belirterek, özgürlük ve güvenlik hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

29. Adalet Bakanlığı, özgürlük ve güvenlik hakkının ihlali iddialarını ilişkin görüş sunmamıştır.

30. Başvurucu, Batman Sulh Ceza Mahkemesinin 25/8/2000 tarihli kararı ile "zimmet" suçundan tutuklanmıştır. Başvurucu ve diğer beş şüpheli hakkında, Batman Cumhuriyet Başsavcılığının 29/8/2000 tarihli iddianamesi ile "ihtilasen zimmet, dolandırıcılık ve görevi ihmal" suçlarını işledikleri iddiasıyla kamu davası açılmış, dava Batman Ağır Ceza Mahkemesinin E.2000/160 sayılı dosyasına kaydedilmiştir. Batman Ağır Ceza Mahkemesi, 3/11/2000 tarihli duruşmada başvurucunun tahliyesine karar vermiştir.

31. Başvurucu, Batman Sulh Ceza Mahkemesinin 5/12/2001 tarihli kararı ile "zimmet" suçundan tekrar tutuklanmış, başvurucu ve diğer beş şüpheli hakkında, Batman Cumhuriyet Başsavcılığının 6/12/2001 tarihli iddianamesi ile "müteselsilen nitelikli zimmet, denetim görevini ihmal ederek zimmetin doğmasını ve artmasını sağlamak, görevi ihmal ve suçun belirti ve delillerini yok etmeye yönelik faaliyette bulunmak" suçlarını işledikleri iddiasıyla kamu davası açılmış, dava Batman Ağır Ceza Mahkemesinin E.2001/521 sayılı dosyasına kaydedilmiştir. Batman Ağır Ceza Mahkemesi, 25/12/2001 tarihinde başvurucunun tahliyesine karar vermiştir.

32. Başvurucunun tutukluluğa ilişkin şikayetlerinin 23/9/2012 tarihinden önceki döneme ait olduğu anlaşıldığından, zaman bakımından Anayasa Mahkemesinin yetkisi dışında kalmaktadır.

33. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun özgürlük ve güvenlik hakkının ihlal edildiği iddialarının Anayasa Mahkemesinin yetkisinin başladığı tarihten önceye ait olduğu anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının "zaman bakımından yetkisizlik" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Masumiyet Karinesinin İhlali İddiası

34. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"...Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır."

35. 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir."

36. Anılan Anayasa ve Kanun hükümleri uyarınca Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, "ikincil nitelikte bir kanun yolu" olup bu yola başvurulmadan önce kural olarak olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır.

37. Temel hak ve özgürlüklere saygı, devletin tüm organlarının uyması gereken bir ilke olup bu ilkeye uygun davranılmadığı takdirde, ortaya çıkan ihlale karşı öncelikle yetkili idari

mercilere ve derece mahkemelerine başvurulmalıdır.

38. Bireysel başvurunun ikincil niteliği gereği, başvurucunun, temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarını öncelikle yetkili idari mercilere ve derece mahkemelerine usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve kanıtları zamanında bu mercilere sunması, aynı zamanda bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir. Bu şekilde olağan denetim mekanizmaları önünde ileri sürülüp takip edilmeyen temel hak ve özgürlüklerin ihlaline ilişkin iddialar, Anayasa Mahkemesi önünde bireysel başvuru konusu yapılamaz (B. No: 2012/946, 26/3/2013, § 19).

39. Bireysel başvurunun ikincil niteliğinin bir sonucu olarak olağan kanun yollarında ve genel mahkemeler önünde ileri sürülmeyen iddialar Anayasa Mahkemesi önünde şikâyet konusu edilemeyeceği gibi genel mahkemelere sunulmayan yeni bilgi ve belgeler de Anayasa Mahkemesine sunulamaz (B. No: 2012/946, 26/3/2013, § 20).

40. Başvuru konusu olayda başvurucu, PTT Genel Müdürlüğü Teftiş Kurulu Başkanlığının 21/7/2000 tarihli yazısı ile bazı havale kabul ve ödeme işlemlerinde usulsüzlük yaptığı iddiasıyla görevinden uzaklaştırıldığını, Batman Cumhuriyet Başsavcılığınca "zimmet" suçunu işlediği iddiasıyla 29/8/2000 tarihinde hakkında kamu davası açıldığını, suçluluğu hükmen sabit olmadığı halde suçlu ilan edilerek PTT Genel Müdürlüğü Yüksek Disiplin Kurulunun 24/10/2000 tarihli yazısı ile görevine son verildiğini belirterek, masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

41. Adalet Bakanlığı görüşünde, PTT Genel Müdürlüğü Teftiş Kurulu Başkanlığının 21/7/2000 tarihli görevden uzaklaştırma işleminin idari bir tasarruf olduğu, başvurucunun bu işleme karşı idari yargı yollarına başvurduğuna dair herhangi bir bilgi bulunmadığı, ayrıca masumiyet karinesinin ihlali iddialarına ilişkin olarak Teftiş Kurulu Başkanlığının ilgili yazısında başvurucuya bir suç isnat edilmediği, bazı havale kabul ve ödeme işlemlerinde usulsüzlük yaptığı gerekçe gösterilerek görevinden uzaklaştırıldığı bildirilmiştir.

42. Başvurucu, Bakanlık görüşüne katılmadığını, PTT Genel Müdürlüğü Yüksek Disiplin Kurulunun 24/10/2000 tarihli yazısı ile sözleşmesinin feshedilerek görevine son verildiğini, Ankara 13. İdare Mahkemesinin, yeniden göreve dönme talebiyle açtığı davayı reddettiğini, Danıştay Onikinci Dairesince de bu kararın onandığını, dolayısıyla olağan kanun yollarını tükettiğini bildirmiştir.

43. Başvuru konusu olayda, başvurucu ve diğer beş şüpheli hakkında, Batman Cumhuriyet Başsavcılığının 29/8/2000 tarihli iddianamesi ile "ihtilasen zimmet, dolandırıcılık ve görevi ihmal" suçlarını işledikleri iddiasıyla kamu davası açılmış, dava Batman Ağır Ceza Mahkemesinin E.2000/160 sayılı dosyasına kaydedilmiştir. Yine, Başsavcılığın 6/12/2001 tarihli iddianamesi ile başvurucu ve diğer beş şüpheli hakkında, "müteselsilen nitelikli zimmet, denetim görevini ihmal ederek zimmetin doğmasını ve artmasını sağlamak, görevi ihmal ve suçun belirti ve delillerini yok etmeye yönelik faaliyette bulunmak" suçlarını işledikleri iddiasıyla kamu davası açılmış ve bu dava Batman Ağır Ceza Mahkemesinin E.2000/160 sayılı dosyası ile birleştirilmiştir. Mahkemece yapılan yargılamada, 1/6/2010 tarihli karar ile başvurucu hakkında "zimmet ve denetim görevini ihmal" suçlarından açılan kamu davalarının zamanaşımı nedeniyle düşürülmesine karar verilmiş, kararın katılan PTT Genel Müdürlüğü tarafından temyizi üzerine Yargıtay 5. Ceza Dairesinin 24/10/2013 tarihli ilâmı ile "denetim görevini ihmal" suçundan verilen düşme kararı onanmış, "zimmet" suçundan verilen düşme kararı bozulmuştur. Bozma sonrasında, Batman ilinde 2. Ağır Ceza

Mahkemesinin kurulması üzerine, Batman 1. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2014/10 sayılı dosyasına kaydedilen davada yargılama devam etmektedir.

44. Başvurucu her ne kadar bireysel başvuru formunda PTT Genel Müdürlüğü Teftiş Kurulu Başkanlığının 21/7/2000 tarihli yazısı ile bazı havale kabul ve ödeme işlemlerinde usulsüzlük yaptığı iddiasıyla görevinden uzaklaştırıldığını ve PTT Genel Müdürlüğü Yüksek Disiplin Kurulunun 24/10/2000 tarihli yazısı ile sözleşmesinin feshedilerek görevine son verildiğini belirtmişse de anılan işlemlere karşı idari yargı yolunu tüketip tüketmediği konusunda herhangi bir bilgi veya belge sunmamıştır. Bununla birlikte başvurucu, Adalet Bakanlığının 25/11/2014 tarihli görüşüne karşı beyanında, 27/12/2005 tarihinde, yeniden göreve dönme talebiyle PTT Genel Müdürlüğüne başvurduğunu, Genel Müdürlüğün 16/1/2006 tarihli yazısı ile başvurusunun reddedildiğini, bunun üzerine, Ankara 13. İdare Mahkemesinde iptal davası açtığını, Mahkemece, 24/5/2007 tarihli karar ile davanın reddine karar verildiğini ve anılan kararın Danıştay Onikinci Dairesinin 13/11/2009 tarihli ilâmı ile onandığını belirtmiştir.

45. Başvurucu, Adalet Bakanlığı görüşüne karşı beyanında, idari yargıda dava açtığını ve bu şekilde olağan kanun yollarını tükettiğini ileri sürmüşse de başvurucunun Ankara 13. İdare Mahkemesinde açtığı davanın, yeniden göreve dönme talebinin reddedilmesi işleminin iptaline yönelik olduğu, PTT Genel Müdürlüğü Teftiş Kurulu Başkanlığının 21/7/2000 tarihli görevden uzaklaştırma işlemine ya da PTT Genel Müdürlüğü Yüksek Disiplin Kurulunun 24/10/2000 tarihli sözleşmenin feshi işlemine yönelik herhangi bir dava açmadığı anlaşılmıştır. Ayrıca başvurucu hakkında "zimmet" suçundan verilen düşme kararının Yargıtay 5. Ceza Dairesinin 24/10/2013 tarihli ilâmı ile bozulduğu ve yargılamanın Batman 1. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2014/10 sayılı dosyasında halen devam ettiği, bu şekilde başvurucu hakkında PTT Genel Müdürlüğü Yüksek Disiplin Kurulunun 24/10/2000 tarihli sözleşmenin feshi kararının gerekçesini oluşturan ceza davasının sonuçlanmadığı da göz önünde bulundurulduğunda, başvurucunun, görevden uzaklaştırılması nedeniyle masumiyet karinesinin ihlal edildiğine yönelik ihlal iddialarına ilişkin yargısal başvuru yollarının usulüne uygun olarak tüketilmediği anlaşılmıştır.

46. Açıklanan nedenlerle, başvuru yolları usulüne uygun olarak tüketilmeden temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddiasının bireysel başvuru konusu yapıldığı anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "başvuru yollarının tüketilmemiş olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

c. Yargılamanın Makul Sürede Sonuçlandırılamadığı İddiası

47. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun bu kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

48. Başvurucu, Batman Cumhuriyet Başsavcılığınca hakkında açılan kamu davasının halen devam ettiğini ve yargılamanın makul sürede sonuçlandırılamadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

49. Adalet Bakanlığı, makul sürede yargılanma hakkının ihlali iddialarına ilişkin olarak, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, görüş sunulmayacağını bildirmiştir.

50. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lâfzî içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

51. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

52. Anayasa'nın 36. ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca kişilere, cezai alanda yöneltilen suçlamaların da (suç isnadı) makul sürede karara bağlanmasını isteme hakkı tanınmıştır. İsnat olunan fiil, ceza kanunlarında suç olarak nitelendirilmiş ve yargılama aşamasında ceza hukukunun kuralları uygulanmış ise ayrıca bir uygulanabilirlik incelemesi yapılmaksızın kendiliğinden adil yargılanma hakkının kapsamına girer (B. No: 2013/625, 9/1/2014, § 31). Başvuru konusu olayda, başvurucu hakkında, "ihtilasen zimmet ve denetim görevini ihmal" suçlarını işlediği iddiasıyla soruşturma başlatılmıştır. Başvurucu hakkında isnat olunan suçlar, 765 sayılı mülga Kanun'un 202. maddesinin ikinci ve üçüncü fıkraları ile 203. maddesinin birinci fıkrasında hapis ve adli para cezasını gerektirir şekilde tanımlanmıştır. Bu çerçevede başvurucu hakkındaki suç isnadına dayalı yargılamanın Anayasa'nın 36. maddesinin güvence kapsamına girdiği konusunda kuşku bulunmamaktadır (B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 32).

53. Ceza muhakemesinde yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken sürenin başlangıcı, bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirilmesi veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi bir takım tedbirlerin uygulanması anı ya da kamu davasının açıldığı tarihtir. Somut başvuru açısından bu tarih, Batman Sulh Ceza Mahkemesince başvurucunun tutuklandığı 25/8/2000 tarihidir. Ceza yargılamasında sürenin sona erdiği tarih, suç isnadının nihai olarak karara bağlandığı, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul süre şikâyetiyle ilgili kararını verdiği tarihtir (B. No: 2013/695, 9/1/2014, § 35).

54. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, Batman Sulh Ceza Mahkemesinin 25/8/2000 tarihli kararı ile "zimmet" suçundan tutuklanan başvurucu ile diğer beş şüpheli hakkında, Batman Cumhuriyet Başsavcılığının 29/8/2000 tarihli iddianamesi ile "ihtilasen zimmet, dolandırıcılık ve görevi ihmal" suçlarını işledikleri iddiasıyla kamu davası açıldığı, davanın Batman Ağır Ceza Mahkemesinin E.2000/160 sayılı dosyasına kaydedildiği, Mahkemece, 3/11/2000 tarihli duruşmada başvurucunun tahliyesine karar verildiği tespit edilmiştir. Başvurucunun, Batman Sulh Ceza Mahkemesinin 5/12/2001 tarihli kararı ile

"zimmet" suçundan tekrar tutuklandığı, Batman Cumhuriyet Başsavcılığının 6/12/2001 tarihli iddianamesi ile başvurucu ve diğer beş şüpheli hakkında, "müteselsilen nitelikli zimmet, denetim görevini ihmal ederek zimmetin doğmasını ve artmasını sağlamak, görevi ihmal ve suçun belirti ve delillerini yok etmeye yönelik faaliyette bulunmak" suçlarını işledikleri iddiasıyla kamu davası açıldığı, Batman Ağır Ceza Mahkemesinin E.2001/521 sayılı dosyasına kaydedilen davanın, 12/2/2002 tarihinde E.2000/160 sayılı dava dosyası ile birleştirildiği belirlenmiştir. Mahkemece, 23/11/2004 tarihli karar ile başvurucunun "zimmetin doğması ve artmasına neden olma ve görevi kötüye kullanma" suçlarından mahkûmiyetine karar verildiği, başvurucu tarafından temyiz edilen kararın, Yargıtay 5. Ceza Dairesinin 8/2/2010 tarihli ilâmı ile bozulduğu, bozma ilâmına uyularak yapılan yargılamada Mahkemece, 1/6/2010 tarihli karar ile başvurucu hakkında "zimmet ve denetim görevini ihmal" suçlarından açılan kamu davalarının zamanaşımı nedeniyle düşürülmesine karar verildiği görülmüştür. Kararın katılan PTT Genel Müdürlüğü tarafından temyiz edildiği, Yargıtay 5. Ceza Dairesinin 24/10/2013 tarihli ilâmı ile "denetim görevini ihmal" suçundan verilen düşme kararının onandığı, "zimmet" suçundan verilen düşme kararının bozulduğu, bozma üzerine, Batman 1. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2014/10 sayılı dosyasına kaydedilen davada yargılamanın halen devam ettiği anlaşılmıştır.

55. 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde kararlar verilmiştir (B. No: 2012/625, 9/1/2014, §§ 23-41; B. No: 2013/695, 9/1/2014, §§ 24-40).

56. Başvuruya konu davada yer alan kişi sayısı ve davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık olduğunu ortaya koymakla birlikte, davaya bütün olarak bakıldığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve yaklaşık on beş yıldır devam eden yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

57. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun’un 50. Maddesi Yönünden

58. Başvurucu, yargılama makul sürede sonuçlandırılamadığı için 500.000,00 TL maddi ve 250.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

59. 6216 sayılı Kanun'un “Kararlar” kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

60. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yaklaşık on beş yıldır devam eden yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 12.450,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

61. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucunun maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

62. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

63. Başvuruya konu yargılamanın yaklaşık on beş yıldır devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun;

1. Özgürlük ve güvenlik hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının “zaman bakımından yetkisizlik”,

2. Masumiyet karinesinin ihlal edildiği yönündeki iddiasının “başvuru yollarının tüketilmemiş olması”,

nedenleriyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Yargılamanın makul sürede sonuçlandırılamadığı yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

4. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya net 12.450,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 206,10 TL harçtan oluşan yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin Batman 1. Ağır Ceza Mahkemesine gönderilmesine,

22/6/2015 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

SERDAR ÇİL

B. No: 2014/2167 | Karar tarihi: 22.06.2015

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/2167

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SERDAR ÇİL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/2167)

Karar Tarihi: 22/6/2015

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör Yrd. : İsmail Emrah PERDECİOĞLU

Başvurucu : Serdar ÇİL

Vekili : Av. İlyas İLHAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 7/10/2005 tarihinde Aksaray 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı tazminat davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 18/2/2014 tarihinde Aksaray Ağır Ceza Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumunun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca 14/7/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına ve dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 12/9/2014 tarihinde, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına

gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 19/9/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve UYAP aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, 7/10/2005 tarihinde, Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş., Bor Şeker Fabrikası, Ö. Ltd. Şti. ve M.G. aleyhine Aksaray 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı tazminat davasında, 14/11/2000 tarihinde gerçekleşen kaza nedeniyle sağ bacağının koptuğunu, sol bacağının kırıldığını, sağ bacağının yerine dikilmesine rağmen çalışamaz duruma geldiğini, yaşanan bu olayda davalıların sorumluluğunun bulunduğunu belirterek tazminat talebinde bulunmuştur.

8. Aksaray 1. Asliye Hukuk Mahkemesi 12/5/2008 tarihli ve E.2005/419, K.2008/233 sayılı kararı ile davanın, davalılardan Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş. yönünden kabulüne, diğer davalılar yönünden reddine karar vermiş, başvurucu lehine tazminata hükmetmiştir.

9. Davalı Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş. tarafından temyiz isteminde bulunulması üzerine Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, 4/3/2010 tarihli ve E.2009/7851, K.2010/2342 sayılı ilâmı ile İlk Derece Mahkemesi kararının bozulmasına hükmetmiştir.

10. Karar düzeltme talebi aynı Dairenin 14/12/2010 tarihli ve E.2010/12374, K.2010/12967 sayılı ilâmı ile reddedilmiştir.

11. Bozma ilâmına uyan Aksaray 1. Asliye Hukuk Mahkemesi, 23/2/2012 tarihli ve E.2010/506, K.2012/56 sayılı kararı ile davanın kısmen kabulüne karar vermiştir.

12. Davalının temyizi üzerine Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, 3/12/2012 tarihli ve E.2012/10276, K.2012/18321 sayılı ilâmı ile kararın bozulmasına hükmetmiştir.

13. Aynı Daireye yapılan karar düzeltme istemi, 27/5/2013 tarihli ve E.2013/6564, K.2013/9994 sayılı ilâm ile reddedilmiştir.

14. Bozma ilâmı sonrasında Aksaray 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde yargılama devam ettiği sırada başvurucu, 18/2/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

15. Aksaray 1. Asliye Hukuk Mahkemesi yaptığı yargılama sonucunda 13/5/2014 tarihli ve E.2013/759, K.2014/548 sayılı kararı ile bozma ilamındaki hususları dikkate alarak davanın kısmen kabulüne karar vermiştir.

16. İlk Derece Mahkemesi kararı, davalı Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş. tarafından temyiz edilmiş, Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, 27/10/2014 tarihli ve E.2014/12894, K.2014/13889 sayılı ilâmı ile kararın onanmasına hükmetmiştir.

17. Onama ilâmı üzerine karar düzeltme talebinde bulunulmuş olup, karar düzeltme incelemesi Yargıtayda devam etmektedir.

B. İlgili Hukuk

18. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 30. maddesi; 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu’nun 49. maddesinin birinci fıkrası, 56.

maddesi; 22/4/1926 tarihli ve 818 sayılı mülga Borçlar Kanunu'nun 41. ve 47. maddeleri.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

19. Mahkemenin 22/6/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 18/2/2014 tarih ve 2014/2167 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

20. Başvurucu, 7/10/2005 tarihinde Aksaray 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı tazminat davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

21. Başvuru formu ve eklerinin incelenmesi sonucunda açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

22. Başvurucu, 7/10/2005 tarihinde Aksaray 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı tazminat davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

23. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (Onurhan Solmaz, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lâfzî içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

24. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

25. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, Asliye Hukuk Mahkemesi nezdinde açılan tazminat davasının söz konusu olduğu görülmekle, 1086 sayılı mülga Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ile 6100

sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

26. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih, 7/10/2005 tarihidir.

27. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı başvurunun karara bağlandığı tarihtir (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

28. Başvuruya konu yargılama süreci incelendiğinde, yargılamanın konusunun, başvurucunun yaralanması nedeniyle uğradığı maddi ve manevi zararın tazmini istemine ilişkin olduğu, 7/10/2005 tarihinde açılan davada İlk Derece Mahkemesince 12/5/2008 tarihinde karar verildiği, temyiz incelemesi sonucu Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin 4/3/2010 tarihli ilâmı ile hükmün bozulduğu, karar düzeltme isteminin 14/12/2010 tarihli ilâm ile reddedildiği anlaşılmıştır. Bozma sonrası yapılan yargılama sonunda 23/2/2012 tarihinde davanın kabulüne karar verildiği, bu kararın da Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin 3/12/2012 tarihli ilâmı ile bozulduğu, karar düzeltme isteminin 27/5/2013 tarihinde reddedildiği belirlenmiştir. Mahkemece bozmaya uyularak yapılan yargılama sonunda 13/5/2014 tarihinde davanın kısmen kabulüne karar veriliği, temyiz üzerine Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin, 27/10/2014 tarihli ilâmı ile hükmün onandığı, davalı tarafından karar düzeltme isteminde bulunulması üzerine dosyanın Yargıtaya gönderildiği ve karar düzeltme incelemesinin halen devam ettiği tespit edilmiştir.

29. 6100 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 34-64).

30. Başvuruya konu tazminat davasının incelenmesinde; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, yargılamanın niteliği, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller gibi kriterler dikkate alındığında başvuruya konu yargılamanın karmaşık nitelikte olduğu anlaşılmışsa da somut başvuru açısından, daha önce verilen kararlar dışında farklı karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı, söz konusu yaklaşık on yıldır devam eden yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

31. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanunun 50. Maddesi Yönünden

32. Başvurucu, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürerek, 50.000,00 TL maddi, 50.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

33. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

34. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yaklaşık on yıldır devam eden yargılama süreci nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 10.800,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

35. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucunun maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

36. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

37. Başvuruya konu yargılamanın yaklaşık on yıldır devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya net 10.800,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin Yargıtaya gönderilmesine,

22/6/2015 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

YUSUF TAYFAN

B. No: 2014/2195 | Karar tarihi: 22.06.2015

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/2195

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

YUSUF TAYFAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/2195)

Karar Tarihi: 22/6/2015

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Kadir ÖZKAYA

Raportör Yrd. : Gizem Ceren DEMİR KOŞAR

Başvurucu : Yusuf TAYFAN

Vekili : Av. Ali AYDEMİR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, işçi alacaklarının tahsili istemiyle 27/2/2008 tarihinde açtığı davanın makul sürede tamamlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, tazminat talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 19/2/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede dosyanın Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 30/4/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 26/9/2014 tarihinde, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına

gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 13/10/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, 27/2/2008 tarihinde Kızıltepe Belediye Başkanlığı aleyhine Kızıltepe Asliye Hukuk Mahkemesinde (İş Mahkemesi sıfatıyla) açtığı davada, kanundan ve toplu iş sözleşmelerinden doğan alacaklarının ödenmesini talep etmiştir.

8. Yargılama, Kızıltepe Asliye Hukuk Mahkemesinin (İş Mahkemesi sıfatıyla) E.2008/137 sayılı dava dosyasında halen devam etmektedir.

9. Başvurucu, 19/2/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

10. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 30. maddesi ve 447. maddesinin (1) numaralı fıkrası, 30/1/1950 tarih ve 5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu'nun 1. maddesinin birinci fıkrası, 7. maddesinin birinci fıkrası ve 15. maddesi (Bkz. B.No: 2013/6792, 18/6/2014, §§ 16–20).

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

11. Mahkemenin 22/6/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 19/2/2014 tarih ve 2014/2195 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

12. Başvurucu, işçi alacaklarının tahsili istemiyle 27/2/2008 tarihinde açtığı davanın makul sürede tamamlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

13. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

14. Başvurucu, işçi alacaklarının tahsili istemiyle 27/2/2008 tarihinde açtığı davanın makul sürede tamamlanmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmektedir.

15. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, esasen Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil

yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

16. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

17. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, işçi alacaklarının tahsili istemli bir davanın söz konusu olduğu görülmekle, 5521 sayılı Kanun ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

18. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih 27/2/2008 tarihidir.

19. Sürenin bitiş tarihi ise yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı bireysel başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

20. Makul sürede yargılanma hakkına ilişkin olarak yapılan değerlendirmede önemli bir ölçüt olan başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği kriteri çerçevesinde, gerek bireylerin ekonomik geleceği gerek çalışma barışı açısından arz ettiği önem nazara alındığında, iş uyuşmazlıklarının ivedilikle çözülmesi hususunda yargı organlarının özel bir itina göstermesi gerekmektedir. Bu nedenle kanun koyucu iş hukukunun çalışanı koruyucu niteliğini ve iş davalarının özelliklerini dikkate alarak genel mahkemelerin dışında sözlü yargılama usulüne tabi özel bir iş yargılaması sistemi ihdas ederek iş davalarının, konunun uzmanı mahkemelerce mümkün olduğunca hızlı, basit ve ucuz bir biçimde sonuçlandırılmasını amaçlamıştır (B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 59).

21. 6100 sayılı Kanun'un 447. maddesiyle daha önce yürürlüğe girmiş olan kanunlarda yer alan sözlü ve seri yargılama usulleri kaldırılmış ve bunun yerine iş hukuku uyuşmazlıklarına da uygulanmak üzere basit yargılama usulü getirilmiştir. Basit yargılama usulü yazılı yargılama usulünden daha basit ve çabuk işleyen, daha kısa bir incelemeye ihtiyaç duyan ve daha kolay bir inceleme ile sonuçlandırılabilecek dava ve işler için kabul edilmiş bir yargılama usulüdür (B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 64-65).

22. Başvuruya konu yargılama süreci incelendiğinde; davanın, iş ilişkisinden kaynaklanan uyuşmazlıkların niteliği, başvurucu açısından taşıdığı değer ve başvurucunun davadaki menfaati de dikkate alındığında, makul görülemeyecek derecede uzun olan yedi yılı aşkın bir süredir İlk Derece Mahkemesi önünde devam ettiği, yargılamanın uzamasına büyük oranda, çeşitli kurumlara yazılan müzekkerelere geç cevap verilmesi ve celse aralarının uzun tutulmasının sebep olduğu anlaşılmaktadır. Yapılan incelemede ayrıca, başvurucu vekilinin bir kısım ara kararları geç yerine getirmesi ve bazı duruşmalara katılmaması nedenleriyle yaklaşık on sekiz aylık bir uzamaya sebebiyet verdiği tespit edilmiştir.

23. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, başvuruya konu yargılama sürecinin iş mahkemesi önünde devam ettiği anlaşılmakla, 5521 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanun'a tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve 5521 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (§ 10).

24. 5521 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir (B. No: 2013/3442, 20/3/2014, §§ 33-55).

25. Başvuruya konu davada yer alan kişi sayısı ve davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği çerçevesinde davaya bütün olarak bakıldığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu yedi yılı aşkın süredir devam eden yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

26. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanunun 50. Maddesi Yönünden

27. Başvurucu, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle 20.000,00 TL maddi ve 20.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

28. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

29. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yedi yılı aşkın süredir devam eden yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında, başvurucunun kusuru nedeniyle yargılamanın uzamasına sebebiyet verdiği süreler de dikkate alınarak başvurucuya net

6.050,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

30. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucunun maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

31. Başvurucu yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.706,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

32. Başvuruya konu yargılamanın yaklaşık yedi yıldır devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya net 6.050,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.706,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesine (İş Mahkemesi sıfatıyla) gönderilmesine,

22/6/2015 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

HAMDULLAH ERAT

B. No: 2014/2198 | Karar tarihi: 22.06.2015

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/2198

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HAMDULLAH ERAT BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/2198)

Karar Tarihi: 22/6/2015

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör Yrd. : Gizem Ceren DEMİR KOŞAR

Başvurucu : Hamdullah ERAT

Vekili : Av. Ali AYDEMİR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, işçi alacaklarının tahsili istemiyle, 27/2/2008 tarihinde açtığı davanın makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 19/2/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede dosyanın Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, 25/4/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 12/9/2014 tarihinde, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına

gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 19/9/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, çalıştığı döneme ve emekliliğine ilişkin olarak kendisine eksik ödeme yapıldığı ve bazı sosyal haklardan yararlandırılmadığı gerekçesiyle 27/2/2008 tarihinde, işveren Kızıltepe Belediye Başkanlığı aleyhine alacak davası açmıştır.

8. Yargılama, Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin (İş Mahkemesi sıfatıyla) E.2008/124 sayılı dava dosyasında devam etmektedir.

9. Başvurucu, 19/2/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

10. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 30. maddesi ve 447. maddesinin (1) numaralı fıkrası, 30/1/1950 tarih ve 5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu'nun 1. maddesinin birinci fıkrası, 7. maddesinin birinci fıkrası ve 15. maddesi (bkz. B. No: 2013/6792, 18/6/2014, §§ 16–20).

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

11. Mahkemenin 22/6/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 19/2/2014 tarih ve 2014/2198 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

12. Başvurucu, işçi alacaklarının tahsili istemiyle, 27/2/2008 tarihinde açtığı davanın makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

13. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

14. Başvurucu, 27/2/2008 tarihinde açtığı davanın makul sürede sonuçlanmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmektedir.

15. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, esasen Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM

içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

16. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

17. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, işçi alacaklarının tahsili istemiyle açılmış bir davanın söz konusu olduğu görülmekle, 5521 sayılı Kanun ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

18. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih 27/2/2008 tarihidir.

19. Sürenin bitiş tarihi ise yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı bireysel başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

20. Makul sürede yargılanma hakkına ilişkin olarak yapılan değerlendirmede önemli bir ölçüt olan başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği kriteri çerçevesinde, gerek bireylerin ekonomik geleceği gerek çalışma barışı açısından arz ettiği önem nazara alındığında, iş uyuşmazlıklarının ivedilikle çözülmesi hususunda yargı organlarının özel bir itina göstermesi gerekmektedir. Bu nedenle kanun koyucu iş hukukunun çalışanı koruyucu niteliğini ve iş davalarının özelliklerini dikkate alarak genel mahkemelerin dışında sözlü yargılama usulüne tabi özel bir iş yargılaması sistemi ihdas ederek iş davalarının, konunun uzmanı mahkemelerce mümkün olduğunca hızlı, basit ve ucuz bir biçimde sonuçlandırılmasını amaçlamıştır (B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 59).

21. 6100 sayılı Kanun'un 447. maddesiyle daha önce yürürlüğe girmiş olan kanunlarda yer alan sözlü ve seri yargılama usulleri kaldırılmış ve bunun yerine iş hukuku uyuşmazlıklarına da uygulanmak üzere basit yargılama usulü getirilmiştir. Basit yargılama usulü yazılı yargılama usulünden daha basit ve çabuk işleyen, daha kısa bir incelemeye ihtiyaç duyan ve daha kolay bir inceleme ile sonuçlandırılabilecek dava ve işler için kabul edilmiş bir yargılama usulüdür (B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 64-65).

22. Başvuruya konu yargılama süreci incelendiğinde; yargılamanın, iş ilişkisinden doğan

uyuşmazlıkların niteliği, başvurucu açısından taşıdığı değer ve başvurucunun davadaki menfaati dikkate alındığında makul görülemeyecek derecede uzun olan yedi yılı aşkın süredir İlk Derece Mahkemesi önünde devam ettiği, başvurucu ve vekilinin, ara kararların yerine getirilmesi ve duruşmalara katılım konusunda gerekli özeni göstermediği, başvurucuya atfedilebilecek tutum ve davranışlar nedeniyle yargılamanın otuz aya yakın bir süre uzadığı anlaşılmaktadır. Ancak yargılamanın uzamasında, başvurucuya atfedilebilecek tutum ve davranışlar dışında, delillerin toplanmasında geçen süreler ve celse aralarının uzun tutulması gibi kamu makamlarına atfedilebilecek kusurların da etkili olduğu görülmektedir.

23. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, başvuruya konu yargılama sürecinin iş mahkemesi önünde görüldüğü anlaşılmakla, 5521 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanun'a tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve 5521 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (bkz. § 9).

24. 5521 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir (B. No: 2013/3442, 20/3/2014, §§ 33-55).

25. Başvuruya konu yargılama sürecinin değerlendirilmesi neticesinde, hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların niteliği, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında davanın karmaşık nitelik taşımadığı, başvurucunun tutum ve davranışlarıyla ya da usuli haklarını kullanırken özensiz davranarak yargılamanın uzamasına tamamıyla sebep olmadığı da dikkate alınarak, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu yedi yılı aşkın süredir devam eden yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

26. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanunun 50. Maddesi Yönünden

27. Başvurucu, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle 20.000,00 TL maddi ve 20.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

28. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

29. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yedi yılı aşkın süredir devam eden yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında, yargılama sürecinin uzamasında başvurucuya atfedilebilecek kusur oranı da dikkate alınarak, başvurucuya net 6.050,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

30. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucunun maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

31. Başvurucu yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.706,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

32. Başvuruya konu yargılamanın yedi yılı aşkın süredir devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1.Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2.Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya net 6.050,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.706,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesine gönderilmesine,

22/6/2015 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

HASAN VURGUN

B. No: 2014/2232 | Karar tarihi: 22.06.2015

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/2232

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HASAN VURGUN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/2232)

Karar Tarihi: 22/6/2015

BİRİNCİ BÖLÜM

KAR/AR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Kadir ÖZKAYA

Raportör Yrd. : Gizem Ceren DEMİR KOŞAR

Başvurucu : Hasan VURGUN

Vekili : Av. Ali AYDEMİR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, işçi alacaklarının tahsili istemiyle, 27/2/2008 tarihinde açtığı davanın makul sürede tamamlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 19/2/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede dosyanın Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 30/4/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 27/6/2014 tarihinde, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına

gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 24/7/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, çalıştığı döneme ve emekliliğine ilişkin olarak kendisine eksik ödeme yapıldığı ve bazı sosyal haklardan yararlandırılmadığı gerekçesiyle, 27/2/2008 tarihinde işveren Kızıltepe Belediye Başkanlığı aleyhine alacak davası açmıştır.

8. Kızıltepe Asliye Hukuk Mahkemesi (İş Mahkemesi sıfatıyla), 27/10/2011 tarih ve E.2008/120, K.2011/561 sayılı kararı ile davanın kısmen kabulüne hükmetmiştir.

9. Davalının temyiz istemi üzerine karar, Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 29/5/2014 tarih ve E.2012/9763, K.2014/17546 sayılı ilâmıyla onanmıştır.

10. Başvurucu, yargılama devam ederken, 19/2/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

11. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 30. maddesi ve 447. maddesinin (1) numaralı fıkrası, 30/1/1950 tarih ve 5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu'nun 1. maddesinin birinci fıkrası, 7. maddesinin birinci fıkrası ve 15. maddesi (bkz. B. No: 2013/6792, 18/6/2014, §§ 16–20).

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

12. Mahkemenin 22/6/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 19/2/2014 tarih ve 2014/2232 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

13. Başvurucu, işçi alacaklarının tahsili istemiyle, 27/2/2008 tarihinde açtığı davanın makul sürede tamamlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

14. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

15. Başvurucu, 27/2/2008 tarihinde açtığı davanın makul sürede tamamlanmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmektedir.

16. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan

Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, esasen Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

17. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

18. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda işçi alacaklarının tahsili istemiyle açılmış bir davanın söz konusu olduğu görülmekle, 5521 sayılı Kanun ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

19. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih 27/2/2008 tarihidir.

20. Sürenin bitiş tarihi ise, yargılamanın sona erme tarihidir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52). Bu kapsamda, somut yargılama faaliyeti açısından sürenin bitiş tarihinin, Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin onama kararını verdiği 29/5/2014 tarihi olduğu anlaşılmaktadır.

21. Makul sürede yargılanma hakkına ilişkin olarak yapılan değerlendirmede önemli bir ölçüt olan başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği kriteri çerçevesinde, gerek bireylerin ekonomik geleceği gerek çalışma barışı açısından arz ettiği önem nazara alındığında, iş uyuşmazlıklarının ivedilikle çözülmesi hususunda yargı organlarının özel bir itina göstermesi gerekmektedir. Bu nedenle kanun koyucu iş hukukunun çalışanı koruyucu niteliğini ve iş davalarının özelliklerini dikkate alarak genel mahkemelerin dışında sözlü yargılama usulüne tabi özel bir iş yargılaması sistemi ihdas ederek iş davalarının, konunun uzmanı mahkemelerce mümkün olduğunca hızlı, basit ve ucuz bir biçimde sonuçlandırılmasını amaçlamıştır (B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 59).

22. 6100 sayılı Kanun'un 447. maddesiyle daha önce yürürlüğe girmiş olan kanunlarda yer alan sözlü ve seri yargılama usulleri kaldırılmış ve bunun yerine iş hukuku uyuşmazlıklarına da uygulanmak üzere basit yargılama usulü getirilmiştir. Basit yargılama usulü yazılı yargılama usulünden daha basit ve çabuk işleyen, daha kısa bir incelemeye ihtiyaç duyan ve daha kolay bir inceleme ile sonuçlandırılabilecek dava ve işler için kabul edilmiş bir yargılama usulüdür (B. No: 2013/772, 7/11/2013, §§ 64-65).

23. Başvuruya konu yargılama süreci incelendiğinde; yargılamanın, iş ilişkisinden doğan uyuşmazlıkların niteliği, başvurucu açısından taşıdığı değer ve başvurucunun davadaki menfaati dikkate alındığında makul görülemeyecek derecede uzun bir süre olan altı yıl üç ayda tamamlandığı, yargılama sürecinin uzamasında büyük oranda, delillerin toplanmasında ve temyiz aşamasında geçen sürelerin etkili olduğu anlaşılmaktadır.

24. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, başvuruya konu yargılama sürecinin iş mahkemesi önünde görüldüğü anlaşılmakla, 5521 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanun'a tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve 5521 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (bkz. § 11).

25. 5521 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir (B. No: 2013/3442, 20/3/2014, §§ 33-55).

26. Başvuruya konu davada yer alan kişi sayısı ve davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği çerçevesinde davaya bütün olarak bakıldığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu altı yıl üç aylık yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

27. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanunun 50. Maddesi Yönünden

28. Başvurucu, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle 20.000,00 TL maddi ve 20.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

29. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

30. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin altı yıl üç aylık yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında başvurucuya net 5.400,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

31. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucunun maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

32. Başvurucu yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.706,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya net 5.400,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.706,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

22/6/2015 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

ERDAL EFE VE BURHAN ÖZSOY

B. No: 2014/2239 | Karar tarihi: 22.06.2015

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/2239

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ERDAL EFE VE BURHAN ÖZSOY BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/2239)

Karar Tarihi: 22/6/2015

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör Yrd. : Derya ATAKUL

Başvurucular : Erdal EFE

Burhan ÖZSOY

Vekilleri : Av. Ali AYDEMİR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucular, "resmi belgede sahtecilik" suçunu işledikleri iddiasıyla yargılandıkları davanın halen devam ettiğini ve yargılamanın makul sürede sonuçlandırılamadığını belirterek, adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşler, maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuşlardır.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 19/2/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumunun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm İkinci Komisyonunca, 31/3/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 12/6/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin

birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği, görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 14/7/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve UYAP aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

7. Kızıltepe Cumhuriyet Başsavcılığınca "resmi belgede sahtecilik" suçundan yürütülen soruşturma kapsamında, başvuruculardan Burhan Özsoy'un ifadesi 4/3/2007 tarihinde, Erdal Efe'nin ifadesi 5/3/2007 tarihinde alınmıştır.

8. Başvurucular ve diğer üç şüpheli hakkında, Kızıltepe Cumhuriyet Başsavcılığının 14/2/2012 tarihli ve E.2012/361 sayılı iddianamesi ile "resmi belgede sahtecilik" suçunu işledikleri iddiasıyla kamu davası açılmıştır.

9. Kızıltepe 2. Asliye Ceza Mahkemesinin E.2012/185 sayılı dosyasına kaydedilen davada yargılama halen devam etmektedir.

10. Başvurucular, 19/2/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

B. İlgili Hukuk

11. 26/9/2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 204. maddesinin (1) numaralı fıkrası.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

12. Mahkemenin 22/6/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvuruculaın 19/2/2014 tarih ve 2014/2239 numaralı bireysel başvuruları incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvuruculaın İddialaı

13. Başvurucular, Kızıltepe Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturma kapsamında, "resmi belgede sahtecilik" suçundan 2007 yılında ifadelerinin alındığını, Başsavcılıkça 14/2/2012 tarihinde haklarında açılan kamu davasının halen devam ettiğini ve yargılamanın makul sürede sonuçlandırılamadığını belirterek, adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

14. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

15. Başvurucular, Kızıltepe Cumhuriyet Başsavcılığınca 2007 yılında ifadelerinin alınmasıyla başlayan yargılama sürecinin halen devam ettiğini ve yargılamanın makul sürede sonuçlandırılamadığını belirterek, adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri

sürmüşlerdir.

16. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lâfzî içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

17. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

18. Anayasa'nın 36. ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca kişilere, cezai alanda yöneltilen suçlamaların da (suç isnadı) makul sürede karara bağlanmasını isteme hakkı tanınmıştır. İsnat olunan fiil, ceza kanunlarında suç olarak nitelendirilmiş ve yargılama aşamasında ceza hukukunun kuralları uygulanmış ise ayrıca bir uygulanabilirlik incelemesi yapılmaksızın kendiliğinden adil yargılanma hakkının kapsamına girer (B. No: 2013/625, 9/1/2014, § 31). Başvuru konusu olayda, başvurucular hakkında, "resmi belgede sahtecilik" suçunu işledikleri iddiasıyla soruşturma başlatılmıştır. Başvurucular hakkında isnat olunan suç 5237 sayılı Kanun'un 204. maddesinin (1) numaralı fıkrasında hapis cezasını gerektirir şekilde tanımlanmıştır. Bu çerçevede başvurucular hakkındaki suç isnadına dayalı yargılamanın Anayasa'nın 36. maddesinin güvence kapsamına girdiği konusunda kuşku bulunmamaktadır (B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 32).

19. Ceza muhakemesinde yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken sürenin başlangıcı, bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirilmesi veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi bir takım tedbirlerin uygulanması anı ya da kamu davasının açıldığı tarihtir. Somut başvuru açısından bu tarihler, başvuruculardan Burhan Özsoy için ifadesinin alındığı 4/3/2007 tarihi, Erdal Efe için ifadesinin alındığı 5/3/2007 tarihidir. Ceza yargılamasında sürenin sona erdiği tarih, suç isnadının nihai olarak karara bağlandığı, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul süre şikâyetiyle ilgili kararını verdiği tarihtir (B. No: 2013/695, 9/1/2014, § 35).

20. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, Kızıltepe Cumhuriyet Başsavcılığınca "resmi belgede sahtecilik" suçundan yürütülen soruşturma kapsamında, başvuruculardan Burhan Özsoy'un ifadesinin 4/3/2007 tarihinde, Erdal Efe'nin ifadesi 5/3/2007 tarihinde alındığı tespit edilmiştir. Başvurucular ve diğer üç şüpheli hakkında, Kızıltepe Cumhuriyet Başsavcılığının 14/2/2012 tarihli iddianamesi ile "resmi belgede

sahtecilik" suçunu işledikleri iddiasıyla kamu davası açıldığı, Kızıltepe 2. Asliye Ceza Mahkemesinin E.2012/185 sayılı dosyasına kaydedilen davada yargılamanın halen devam ettiği anlaşılmıştır.

21. 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde kararlar verilmiştir (B. No: 2012/625, 9/1/2014, §§ 23-41; B. No: 2013/695, 9/1/2014, §§ 24-40).

22. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu ceza davası; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında karmaşık olmaktan uzaktır. Başvuruculların tutum ve davranışlarıyla ve usuli haklarını kullanırken özensiz davranmalarıyla yargılamanın uzamasına önemli ölçüde sebep oldukları da söylenemez. Anılan davaya bütün olarak bakıldığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu sekiz yılı aşkın süredir devam eden yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

23. Açıklanan nedenlerle, başvuruculların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

24. Başvurucular, yargılama makul sürede sonuçlandırılamadığı için ayrı ayrı 20.000,00 TL maddi ve 20.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmişlerdir.

25. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

26. Başvuruculların tarafı oldukları uyuşmazlığa ilişkin sekiz yılı aşkın süredir devam eden yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvuruculara ayrı ayrı net 8.300,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

27. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvuruculların maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

28. Başvurucular tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

29. Başvuruya konu yargılamanın sekiz yılı aşkın süredir devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın

devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruculaların;

1. Yargılamanın makul sürede sonuçlandırılamadığı yönündeki iddialarının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvuruculara ayrı ayrı net 8.300,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvuruculaların tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucular tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCULARA MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculaların Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin Kızıltepe 2. Asliye Ceza Mahkemesine gönderilmesine,

22/6/2015 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

UĞUR BULUT VE DİĞERLERİ

B. No: 2014/2264 | Karar tarihi: 22.06.2015

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/2264

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

UĞUR BULUT VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/2264)

Karar Tarihi: 22/6/2015

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Kadir ÖZKAYA

Raportör Yrd. : Derya ATAKUL

Başvurucular : Uğur BULUT

Lokman SEVİLGEN

Zahir ATAŞ

Vekilleri : Av. Vedat ÖZKAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucular, "silahlı terör örgütü üyesi olma, patlayıcı madde bulundurma ve atma" suçlarından tutuklandıklarını, haklarında açılan kamu davasında yargılamanın makul sürede sonuçlandırılamadığını, somut deliller olmaksızın ve savunmalarına itibar edilmeksizin kamu davası açılarak yargılama yapıldığını belirterek, adil yargılanma ve etkili başvuru hakları ile ayrımcılık yasağı, kanun önünde eşitlik ilkesi ve masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürmüşler, adli yardım ve tazminat talebinde bulunmuşlardır.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 17/2/2014 tarihinde Adana 6. Ağır Ceza Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumunun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Başvurucular, bireysel başvuru harç ve masraflarını karşılama imkânlarının bulunmadığını belirterek adli yardım isteminde bulunmuşlar, Birinci Bölüm Üçüncü Komisyon tarafından 29/9/2014 tarihinde adli yardım taleplerinin kabulüne karar verilmiştir.

4. Birinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, 29/9/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından 5/1/2015 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği, görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 16/1/2015 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve UYAP aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

8. Adana Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturma kapsamında başvuruculardan Zahir Ataş 21/3/2003 tarihinde gözaltına alınarak aynı tarihte tutuklanmıştır.

9. Adana Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturma kapsamında başvurucular Uğur Bulut ve Lokman Sevilgen 1/4/2003 tarihinde gözaltına alınmışlar ve 2/4/2003 tarihinde tutuklanmışlardır.

10. Adana Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığının 5/3/2003 tarihli ve E.2003/61 sayılı iddianamesi ile başvurucular dışındaki on şüpheli hakkında "silahlı terör örgütüne yardım etme ve patlayıcı madde atmaya teşebbüs" suçlarından kamu davası açılmış, dava, Adana 1. No.lu Devlet Güvenlik Mahkemesinin E.2003/46 sayılı dosyasına kaydedilmiştir.

11. Başsavcılığın 4/3/2003 tarihli ve E.2003/60 sayılı iddianamesi ile başvurucular dışındaki bir şüpheli hakkında "silahlı terör örgütüne yardım etme ve patlayıcı madde atmaya teşebbüs" suçlarından kamu davası açılmıştır.

12. Başsavcılığın 25/3/2003 tarihli ve E.2003/87 sayılı iddianamesi ile başvurucu Zahir Aktaş hakkında "silahlı terör örgütüne üye olma ve patlayıcı madde atma" suçlarından kamu davası açılmıştır.

13. Başsavcılığın 30/4/2003 tarihli ve E.2003/141 sayılı iddianamesi ile başvurucular Uğur Bulut ve Lokman Sevilgen ile diğer iki şüpheli hakkında "silahlı terör örgütüne yardım etme" suçundan kamu davası açılmıştır.

14. Adana 1. No.lu Devlet Güvenlik Mahkemesi, başvurucular ile diğer şüpheliler hakkında açılan kamu davalarının birleştirilmesine, yargılamaya Mahkemenin E.2003/46 sayılı dava dosyası üzerinden devam edilmesine karar vermiştir.

15. Mahkeme, başvurucu Zahir Ataş'ın 9/10/2003 tarihinde, başvurucular Lokman Sevilgen ve Uğur Bulut'un 26/6/2003 tarihinde tahliyelerine karar vermiştir.

16. Devlet güvenlik mahkemelerinin kapatılmasından sonra yargılamaya Adana 6. Ağır Ceza

Mahkemesinin (CMK. 250. maddesi ile görevli) E.2004/174 sayılı dava dosyasında devam edilmiştir.

17. Mahkemece, başvurucular ile diğer on üç sanık hakkında yapılan yargılama sonunda, 6/4/2006 tarihli ve E.2004/174, K.2006/79 sayılı kararla başvurucuların mahkûmiyetlerine karar verilmiştir.

18. Temyiz üzerine, Yargıtay 9. Ceza Dairesinin 26/4/2010 tarihli ve E.2008/1822, K.2010/4556 sayılı ilâmıyla karar bozulmuştur.

19. Mahkemece bozma ilâmına uyularak, 22/2/2011 tarihli ve E.2010/216, K.2011/48 sayılı karar ile başvurucuların mahkûmiyetlerine karar verilmiştir.

20. Temyiz üzerine Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının, 12/9/2012 tarihli ve 310870 sayılı yazısı ile 5/7/2012 tarihinde yürürlüğe giren 6352 sayılı Kanun uyarınca değerlendirme yapılması gerektiği belirtilerek dosya Mahkemesine iade edilmiştir.

21. Özel yetkili mahkemelerin kapatılmasından sonra yargılamaya devam eden Adana 6. Ağır Ceza Mahkemesi, başvurucular ile diğer bir sanık hakkında yeniden değerlendirme yaparak, 11/6/2013 tarihli ve E.2012/294, K.2013/75 sayılı karar ile başvurucular Uğur Bulut ve Lokman Sevilgen'in "silahlı terör örgütüne üye olma" suçundan ayrı ayrı 6 yıl 3 ay hapis, başvurucu Zahir Ataş'ın "patlayıcı madde atma" suçundan 3 yıl 9 ay hapis ve 140,00 TL adli para, "genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması" suçundan 2 ay 15 gün hapis cezası ile cezalandırılmalarına karar vermiştir.

22. Karar temyiz edilmiş olup temyiz incelemesi Yargıtayda devam etmektedir.

23. Başvurucular, 17/2/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

B. İlgili Hukuk

24. 26/9/2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 170. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (c) bendi, 171. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları, 314. maddesinin (2) numaralı fıkrası; 12/4/1991 tarih ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 5. maddesi.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

25. Mahkemenin 22/6/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvuruculaların 17/2/2014 tarih ve 2014/2264 numaralı bireysel başvuruları incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvuruculaların İddiaları

26. Başvurucular, "silahlı terör örgütü üyesi olma, patlayıcı madde bulundurma ve atma" suçlarından tutuklandıklarını ve tahliye edildiklerini, somut deliller olmaksızın ve savunmalarına itibar edilmeksizin, soyut ve çelişkili beyanlara dayanılarak haklarında kamu davası açıldığını ve yargılama yapıldığını, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılamadığını, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle masumiyet karinesinin de ihlal edildiğini, soruşturma ve kovuşturmanın zamanında ve etkili şekilde yapılmadığını belirterek, adil yargılanma ve etkili başvuru hakları ile ayrımcılık yasağı, kanun önünde eşitlik ilkesi ve masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

B. Değerlendirme

27. Başvuru dilekçesinde başvurucular, ayrımcılık yasağı, kanun önünde eşitlik ilkesi ve masumiyet karinesi ile etkili başvuru ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir. Anayasa Mahkemesi, başvuruculaların ihlal iddialarına ilişkin nitelendirmeleri

ile bağlı olmayıp hukuki nitelendirmeyi kendisi yapar. Başvuruculaların bütün iddiaları adil yargılanma haklarının ihlali iddiaları çerçevesinde değerlendirilmiştir. Başvuruculaların, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılamaması nedeniyle adil yargılanma haklarının ihlali iddiaları ayrıca incelenmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Adil Yargılanma Haklarının İhlali İddiaları

28. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"…Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır."

29. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir."

30. Anılan Anayasa ve Kanun hükümleri uyarınca Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, "ikincil nitelikte bir kanun yolu" olup bu yola başvurulmadan önce kural olarak olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır.

31. Temel hak ve özgürlüklere saygı, devletin tüm organlarının uyması gereken bir ilke olup bu ilkeye uygun davranılmadığı takdirde, ortaya çıkan ihlale karşı öncelikle yetkili idari mercilere ve derece mahkemelerine başvurulmalıdır.

32. Bireysel başvurunun ikincil niteliği gereği, başvurucunun, temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarını öncelikle yetkili idari mercilere ve derece mahkemelerine usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve kanıtları zamanında bu mercilere sunması, aynı zamanda bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir. Bu şekilde olağan denetim mekanizmaları önünde ileri sürülüp takip edilmeyen temel hak ve özgürlüklerin ihlaline ilişkin iddialar, Anayasa Mahkemesi önünde bireysel başvuru konusu yapılamaz (B. No: 2012/946, 26/3/2013, § 19).

33. Başvurucular, "silahlı terör örgütü üyesi olma, patlayıcı madde bulundurma ve atma" suçlarından, somut deliller olmaksızın ve savunmalarına itibar edilmeksizin, soyut ve çelişkili beyanlara dayanılarak haklarında kamu davası açıldığını ve yargılama yapıldığını, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle masumiyet karinesinin ihlal edildiğini, soruşturma ve kovuşturmanın zamanında ve etkili şekilde yapılmadığını belirterek, adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

34. Başvuru konusu olayda, Adana Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığının 25/3/2003 tarihli iddianamesi ile başvurucu Zahir Aktaş hakkında "silahlı terör örgütüne üye olma ve patlayıcı madde atma" suçlarından, 30/4/2003 tarihli iddianamesi ile başvurucular Uğur Bulut ve Lokman Sevilgen ile diğer iki şüpheli hakkında "silahlı terör örgütüne yardım etme" suçundan kamu davaları açılmıştır. Adana 1. No.lu Devlet Güvenlik Mahkemesinin E.2003/46 sayılı dosyasında birleştirilen davada, devlet güvenlik mahkemelerinin kapatılmasından sonra yargılamaya devam eden Adana 6. Ağır Ceza Mahkemesince 22/2/2011 tarihli karar ile başvuruculaların mahkûmiyetlerine karar verilmiş, temyiz üzerine Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının, 12/9/2012 tarihli yazısı ile 6352 sayılı Kanun uyarınca değerlendirme yapılması gerektiği belirtilerek dosya Mahkemesine iade edilmiştir. Özel

yetkili mahkemelerin kapatılmasından sonra yargılamaya devam eden Adana 6. Ağır Ceza Mahkemesince, 11/6/2013 tarihli karar ile başvuruculaların mahkûmiyetine karar verilmiş olup hükmün temyiz incelemesinin halen devam ettiği anlaşılmıştır.

35. Bireysel başvuru yapılmadan önce, başvuruculaların, isnat edilen suçlar nedeniyle ihlal edildiğini ileri sürdükleri haklarına ilişkin olarak, hukuk sisteminde öngörülen başvuru yollarını tüketmeleri gerekmektedir.

36. Açıklanan nedenlerle, derece mahkemeleri önünde usulüne uygun olarak açılmış ve devam eden başvuru yolları tüketilmeden temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarının bireysel başvuru konusu yapıldığı anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik şartların yönünden incelenmeksizin "başvuru yollarının tüketilmemiş olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Yargılamanın Makul Sürede Sonuçlandırılamadığı İddiaları

37. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun bu kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

38. Başvurucular, Adana Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığınca haklarında açılan kamu davasının makul sürede sonuçlandırılamadığını belirterek, adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

39. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lâfzî içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

40. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

41. Anayasa'nın 36. ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca kişilere, cezai alanda yöneltilen suçlamaların da (suç isnadı) makul sürede karara bağlanmasını isteme hakkı tanınmıştır. İsnat olunan fiil, ceza kanunlarında suç olarak nitelendirilmiş ve yargılama aşamasında ceza hukukunun kuralları uygulanmış ise ayrıca bir uygulanabilirlik incelemesi yapılmaksızın kendiliğinden adil yargılanma hakkının kapsamına girer (B. No: 2013/625, 9/1/2014, § 31).

Başvuru konusu olayda, başvurucular hakkında, “silahlı terör örgütüne üye olma, silahlı terör örgütüne yardım etme ve patlayıcı madde atma"” suçlarını işledikleri iddiasıyla soruşturma başlatılmıştır. Başvurucular hakkında isnat olunan suçlar, 1/3/1926 tarihli ve 765 sayılı mülga Türk Ceza Kanunu’nun 168. maddesinin ikinci fıkrası, 169. maddesi ve 264. maddesinin altıncı fıkrasında hapis ve adli para cezasını gerektirir şekilde tanımlanmıştır. Bu çerçevede başvurucular hakkındaki suç isnadına dayalı yargılamanın Anayasa’nın 36. maddesinin güvence kapsamına girdiği konusunda kuşku bulunmamaktadır (B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 32).

42. Ceza muhakemesinde yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken sürenin başlangıcı, bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirilmesi veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi bir takım tedbirlerin uygulandığı ya da kamu davasının açıldığı tarihtir. Somut başvuru açısından bu tarihler, başvurucu Zahir Ataş bakımından Adana Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığınca gözaltına alındığı 21/3/2003 tarihi, başvurucular Uğur Bulut ve Lokman Sevilgen bakımından Başsavcılıkça gözaltına alındıkları 1/4/2003 tarihidir. Ceza yargılamasında sürenin sona erdiği tarih, suç isnadının nihai olarak karara bağlandığı, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul süre şikâyetiyle ilgili kararını verdiği tarihtir (B. No: 2013/695, 9/1/2014, § 35).

43. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, Adana Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturma kapsamında başvuruculardan Zahir Ataş’ın 21/3/2003 tarihinde gözaltına alınarak aynı tarihte tutuklandığı, Uğur Bulut ve Lokman Sevilgen’in 1/4/2003 tarihinde gözaltına alınarak 2/4/2003 tarihinde tutuklandıkları, Başsavcılığın 25/3/2003 tarihli iddianamesi ile başvurucu Zahir Aktaş hakkında "silahlı terör örgütüne üye olma ve patlayıcı madde atma" suçlarından, Başsavcılığın 30/4/2003 tarihli iddianamesi ile başvurucular Uğur Bulut ve Lokman Sevilgen ile diğer iki şüpheli hakkında "silahlı terör örgütüne yardım etme" suçundan kamu davaları açıldığı tespit edilmiştir. Adana 1. No.lu Devlet Güvenlik Mahkemesince, başvurucu Zahir Ataş'ın 9/10/2003 tarihinde, başvurucular Lokman Sevilgen ve Uğur Bulut'un 26/6/2003 tarihinde tahliyelerine karar verildiği, devlet güvenlik mahkemelerinin kapatılmasından sonra yargılamaya devam eden Adana 6. Ağır Ceza Mahkemesince (CMK. 250. maddesi ile görevli) 6/4/2006 tarihli kararla başvuruculaın mahkûmiyetlerine karar verildiği, temyiz üzerine, Yargıtay 9. Ceza Dairesinin 26/4/2010 tarihli ilâmıyla hükmün bozulduğu görülmüştür. Mahkemece bozma ilâmına uyularak, 22/2/2011 tarihli karar ile başvuruculaın mahkûmiyetlerine karar verildiği, temyiz üzerine Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının, 12/9/2012 tarihli yazısı ile 6352 sayılı Kanun uyarınca değerlendirme yapılması gerektiği belirtilerek dosyanın Mahkemesine iade edildiği belirlenmiştir. Özel yetkili mahkemelerin kapatılmasından sonra yargılamaya devam eden Adana 6. Ağır Ceza Mahkemesinin, 11/6/2013 tarihli karar ile başvurucular Uğur Bulut ve Lokman Sevilgen’in “silahlı terör örgütüne üye olma” suçundan ayrı ayrı 6 yıl 3 ay hapis, başvurucu Zahir Ataş’ın “patlayıcı madde atma” suçundan 3 yıl 9 ay hapis ve 140,00 TL adli para, “genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması” suçundan 2 ay 15 gün hapis cezası ile cezalandırılmalarına karar verdiği, hükmün temyiz incelemesinin halen devam ettiği anlaşılmıştır.

44. 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde kararlar verilmiştir (B.

No: 2012/625, 9/1/2014, §§ 23-41; B. No: 2013/695, 9/1/2014, §§ 24-40).

45. Başvuruya konu davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık olduğunu ortaya koymakla birlikte, davaya bütün olarak bakıldığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu on iki yıldır devam eden yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

46. Açıklanan nedenlerle, başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

47. Başvurucular, yargılama makul sürede sonuçlandırılamadığı için ayrı ayrı 10.000,00 TL maddi ve 20.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmişlerdir.

48. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

49. Başvuruculara tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin on iki yıldır devam eden yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvuruculara ayrı ayrı net 8.750,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

50. Başvurucular tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvuruculara maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

51. Başvuruculara 1.500,00 TL vekâlet ücretinin müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

52. Başvuruya konu yargılamanın, on iki yıldır devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruculara;

1. Adil yargılanma haklarının ihlal edildiği yönündeki iddialarının "başvuru yollarının tüketilmemiş olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Yargılamanın makul sürede sonuçlandırılamadığı yönündeki iddialarının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

3. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvuruculara ayrı ayrı net 8.750,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvuruculara tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvuruculara 1.500,00 TL vekâlet ücretinin MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

D. Başvuruculara adli yardım taleplerinin kabul edildiği ve ihlal kararı verildiği için yargılama giderlerinin Maliye Hazinesi üzerinde bırakılmasına,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculara Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

F. Kararın bir örneğinin Yargıtaya gönderilmesine,

22/6/2015 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

KUTAY ÇAKIROĞLU

B. No: 2014/2523 | Karar tarihi: 22.06.2015

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/2523

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

KUTAY ÇAKIROĞLU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/2523)

Karar Tarihi: 22/6/2015

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör Yrd. : Gökçe GÜLTEKİN

Başvurucu : Kutay ÇAKIROĞLU

Vekili : Av. Ziynet ÖZÇELİK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, beyin ve sinir cerrahi uzmanı olarak Tunceli Devlet Hastanesinde iki ay süreyle geçici olarak görevlendirilmesine ilişkin 31/3/2006 tarihli idari işlemin iptali istemiyle Ankara 3. İdare Mahkemesinde açtığı iptal davası sonucunda aleyhine avukatlık ücretine hükmedildiğini belirterek, adil yargılanma hakkı kapsamında mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 26/2/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumunun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm İkinci Komisyonunca 30/1/2015 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve UYAP aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu, Ankara Gazi Devlet Hastanesinde beyin ve sinir cerrahi uzmanı olarak görev yapmakta iken İdarenin 30/3/2006 tarihli işlemiyle Tunceli Devlet Hastanesinde iki ay süreyle geçici olarak görevlendirilmesi üzerine Ankara 3. İdare Mahkemesinde iptal davası açmıştır.

6. Mahkemenin 23/11/2006 tarihli ve E.2006/954, K.2006/2293 sayılı kararıyla; başvurucunun ihtiyaç nedeniyle Tunceli Devlet Hastanesinde iki ay süreyle geçici olarak görevlendirildiği, söz konusu ihtiyacın hizmetin niteliği itibarıyla geçici görevlendirme yoluyla değil, atama yoluyla giderilmesi mümkün iken, herhangi bir nesnel ölçüt gözetilmeden görevlendirmede başvurucunun tercih edilmesinin hukuka aykırı olduğu belirtilerek idari işlemin iptaline karar verilmiştir.

7. Temyiz üzerine karar, Danıştay Beşinci Dairesinin 19/10/2009 tarihli ve E.2007/4681, K.2009/5507 sayılı ilâmıyla; dava konusu işlemde kamu yararı ve sağlık hizmetlerinin gerekleri yönünden hukuka aykırılık bulunmadığı, dava konusu işlemin sebep ve maksat yönlerinden de hukuka uygun olduğu belirtilerek İlk Derece Mahkemesinin kararı bozulmuştur.

8. Başvurucunun karar düzeltme istemi aynı Dairenin 21/6/2011 tarihli ve E.2010/1259, K.2011/3432 sayılı ilâmıyla reddedilmiştir.

9. Mahkemece bozmaya uyularak yapılan yargılamada; dava konusu geçici görevlendirme işleminde hukuka aykırılığın bulunmadığı belirtilerek davanın reddine ve 26/9/2011 tarih ve 659 sayılı Genel Bütçe Kapsamındaki Kamu İdareleri ve Özel Bütçeli İdarelerde Hukuk Hizmetlerinin Yürütülmesine İlişkin Kanun Hükmünde Kararname ile hüküm tarihinde yürürlükte bulunan Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi uyarınca 550,00 TL avukatlık ücretinin başvurucudan alınarak davalı İdareye verilmesine karar verilmiştir.

10. Temyiz üzerine, Danıştay Beşinci Dairesinin 17/4/2013 tarihli ve E.2012/4643, K.2013/3145 sayılı ilâmıyla İlk Derece Mahkemesinin kararı onanmıştır.

11. Başvurucunun karar düzeltme istemi aynı Dairenin 6/11/2013 tarihli ve E.2013/8270, K.2013/7447 sayılı ilâmıyla reddedilmiştir.

12. Karar, başvurucuya 27/1/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir.

13. Başvurucu, 26/2/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

14. 659 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin "Davalardaki temsilin niteliği ve vekalet ücretine hükmedilmesi ve dağıtımı" kenar başlıklı 14. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tahkim usulüne tabi olanlar dahil adli ve idari davalar ile icra dairelerinde idarelerin vekili sıfatıyla hukuk birimi amirleri, muhakemat müdürleri, hukuk müşavirleri ve avukatlar tarafından yapılan takip ve duruşmalar için, bu davaların idareler lehine neticelenmesi halinde, bunlar tarafından temsil ve takip edilen dava ve işlerde ilgili mevzuata göre

hükmedilmesi gereken tutar üzerinden idareler lehine vekalet ücreti takdir edilir.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

15. Mahkemenin 22/6/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 26/2/2014 tarih ve 2014/2523 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

16. Başvurucu, beyin ve sinir cerrahi uzmanı olarak Tunceli Devlet Hastanesinde iki ay süreyle geçici olarak görevlendirilmesine ilişkin 31/3/2006 tarihli idari işlemin iptali istemiyle Ankara 3. İdare Mahkemesinde açtığı iptal davası sonucunda 2/11/2011 tarihinde yürürlüğe giren 659 sayılı Kanun Hükmünde Kararname uyarınca, aleyhine avukatlık ücretine hükmedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamında mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

17. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“Mahkeme, … açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir.”

18. Başvurucu, vekâlet ücreti ile ilgili yapılan düzenleme neticesinde aleyhine avukatlık ücretine hükmedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

19. Aynı konuya ilişkin benzer gerekçelerle ileri sürülmüş olan ihlal iddiaları, Anayasa Mahkemesinin 2/10/2013 tarih ve 2013/1613 başvuru numaralı kararında incelenmiştir. Söz konusu kararda, bir yasama işlemi veya düzenleyici idari işlemin, temel hak ve özgürlüğün ihlaline neden olması durumunda, bireysel başvuru yoluyla doğrudan bu işlemlere değil, ancak yasama veya düzenleyici idari işlemin uygulanması mahiyetindeki işlem, eylem ve ihmallere karşı başvuru yapılabileceği, başvuruya konu davada, 659 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile getirilen düzenleme gereğince idare lehine vekâlet ücretine hükmedildiği, dolayısıyla bu düzenleyici idari işlemin öngördüğü hükümlerin davaya uygulandığının anlaşıldığı, somut başvurunun da bu açıdan değerlendirilmesi gerektiği öncelikle ifade edilmiş ve iddialar mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmiştir (Serkan Acar, B. No: 2013/1613, 2/10/2013, § 37, 39).

20. Başvuru konusu davanın açılmasından önce 2/11/2011 tarihinde yayımlanarak yürürlüğe giren 659 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile idarede görevli vekillere taraf sıfatı verilmiş ve davanın reddi halinde idare lehine vekâlet ücretine hükmedilmesi düzenlenmiştir. Vekâlet ücreti, davaya hukuki katkıda bulunan ve davası kabul edilen lehine hükmedilen bir ücrettir. Dava aşamasında kimin leh ya da aleyhine olacağı önceden belli olmayan bu ücret yükümlülüğü bir usul kuralı olup, mahkemeye erişim hakkı ile de ilişkilidir. Yükletilen ücretin, bu hakkın özünü zedeleyecek şekilde kısıtlamaması, meşru bir amaç izlemesi, açık ve ölçülü olması ve başvurucu üzerinde ağır bir yük oluşturmaması gerekir (Serkan Acar, B. No: 2013/1613, 2/10/2013, § 38).

21. Vekâlet ücreti bir yargılama gideri olup, kural olarak bu tür giderler mahkemeye erişim hakkına müdahale teşkil eder. Ancak, gereksiz başvuruların önlenerek dava sayısının azaltılması ve böylece uyuşmazlıkların makul sürede bitirebilmesi amacıyla başvuruculara belli yükümlülükler öngörülebilir. Bu yükümlülüklerin kapsamını belirlemek kamu otoritelerinin takdir yetkisi içindedir. Öngörülen yükümlülükler dava açmayı imkânsız hale

getirmedikçe ya da aşırı derece zorlaştırmadıkça mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği söylenemez. Dolayısıyla davayı kaybetmesi halinde başvurucuya yüklenecek olan vekâlet ücreti bu çerçevede değerlendirilmelidir (Serkan Acar, B. No: 2013/1613, 2/10/2013, § 39).

22. Vekâlet ücretinin orantılılık incelemesi yapılırken, öngörülen miktarın ülke şartlarında ne anlam ifade ettiği, başvurucunun ödeme gücü ve davanın özel şartları gibi hususlar dikkate alınmalıdır. Somut olayda başvurucu aleyhine 550,00 TL vekâlet ücretine hükmedilmiştir. Başvurucu, aylık asgari ücreti geçmeyen bu ücreti ödeme gücüne sahip olmadığına dair hiçbir bilgi ve belge sunmamıştır. Kamu görevlisi olan başvurucunun sürekli nitelikte elde ettiği aylık geliri de dikkate alındığında öngörülen vekâlet ücretinin başvurucuya dava açmasını imkânsız kılacak veya aşırı derecede zorlaştıracak ağır bir ekonomik yük getirdiğinden ve bu suretle mahkemeye erişim hakkına yönelik orantısız bir müdahale oluşturduğundan söz edilemez.

23. Bu durumda, başvurunun “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun, aleyhine avukatlık ücretine hükmedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına,

22/6/2015 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

İBRAHİM ALPASLAN

B. No: 2014/2563 | Karar tarihi: 22.06.2015

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/2563

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

İBRAHİM ALPASLAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/2563)

Karar Tarihi: 22/6/2015

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Kadir ÖZKAYA

Raportör Yrd. : Gökçe GÜLTEKİN

Başvurucu : İbrahim ALPASLAN

Vekili : Av. Bülent KALEM

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 6/2/2004 tarihinde İzmir 7. Asliye Hukuk Mahkemesinde aleyhine açılan tapu iptali ve tescil davasında eksik inceleme yapılması sonucunda hukuka aykırı karar verildiğini, yargılamanın makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 27/2/2014 tarihinde İzmir 9. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumunun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Birinci Komisyonunca 22/12/2014 tarihinde kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 26/3/2015 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin

birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 8/4/2015 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve UYAP aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

7. Tapu sicilinde başvurucunun adına kayıtlı, İzmir ili Konak ilçesi Bozyaka mahallesinde bulunan 112 ve 654 parsel numaralı taşınmazlar hakkında 6/2/2004 tarihinde İzmir 7. Asliye Hukuk Mahkemesinde, E.A. tarafından başvurucu aleyhine tapu iptali ve tescil davası açılmıştır.

8. Mahkemenin, 7/6/2005 tarihli ve E.2004/69, K.2005/203 sayılı kararıyla; davacının vekil tayin ettiği babası tarafından dava konusu taşınmazların davacının amcası olan başvurucuya değerinin çok altında bir bedelle satıldığı ve başvurucu adına tapu siciline tescil ettirildiği, vekilin vekalet görevini kötüye kullandığının saptandığı gerekçesiyle davanın kabulüne karar verilmiştir.

9. Temyiz incelemesi sonucunda ise Yargıtay 1. Hukuk Dairesinin 15/11/2005 tarihli ve E.2005/11765, K.2005/12037 sayılı ilâmıyla; davacının yargılamanın devamı sırasında 10/8/2004 tarihli dilekçe ile davadan feragat ettiğini bildirdiği, 11/8/2004 tarihli, bir gün sonraki dilekçesinde ise feragat beyanından vazgeçtiği, davadan feragatin kesin hükmün hukuki sonuçlarını doğurduğu, ancak feragate ilişkin irade açıklamasının gerçeği yansıtmadığı, yanılgı ile ya da baskı altında yapıldığının bildirilmesi halinde bu halin Mahkemece incelenmesi gerektiği belirtilerek, İlk Derece Mahkemesinin kararı bozulmuştur.

10. Mahkemece bozmaya uyularak yapılan yargılamada, 23/2/2010 tarihli ve E.2006/224, K.2010/36 sayılı kararla; anlatılan olaylar, tehdit suçu nedeniyle açılan ceza davaları ve taraf beyanlarından, başvurucunun kardeşi ve davacının babası olan A.A.'nın davacıya karşı zor kullandığı, feragat iradesinin ikrah nedeni ile geçerli kabul edilemeyeceği, bilirkişi raporuna göre taşınmazların gerçek değerlerinin çok altında bir bedelle satış işlemlerinin gerçekleştirildiği, bu nedenle vekilin vekalet görevini kötüye kullandığının anlaşıldığı gerekçesiyle davanın kabulüne karar verilmiştir.

11. Kararın temyizi üzerine Yargıtay 1. Hukuk Dairesinin 15/7/2010 tarihli ve E.2010/6723, K.2010/8326 sayılı ilâmıyla “Mahkemece bozma ilamı gereğince yapılan araştırma ve inceleme sonucunda davadan feragat dilekçesinin ikraha dayalı olarak verildiği saptanarak, feragat beyanına itibar edilmemek suretiyle işin esası bakımından karar verilmiş olmasında bir isabetsizlik bulunmadığı, ancak davacının imzasını havi 2/1/2004 tarihli belgede, davacının dava konusu taşınmazların esasen vekili olduğunu belirttiği babası A.A.’ya ait olduğunu, kendisi üzerine şeklen sicil kaydının oluşturulduğunu bildirdiği, anılan belgenin sıhhati konusunda iradeyi ifsad edici bir nedenin ileri sürülmediği gözetildiğinde bu beyanın davacıyı bağlayacağı, bu olgu karşısında, babası olan A.A.'ya vekalet verilmiş olması ve onun tarafından da taşınmazların davalıya satış suretiyle temlik edildiğinin kabulü gerektiği,

vekalet görevinin kötüye kullanılması suretiyle temlikin gerçekleştirildiğinin söylenemeyeceği, davanın bu nedenle reddine karar verilmesi gerektiği …" belirtilerek, İlk Derece Mahkemesinin kararı bozulmuştur.

12. Mahkemece bozmaya uyularak yapılan yargılamada, 9/11/2010 tarihli ve E.2010/470, K.2010/348 sayılı kararla davanın reddine karar verilmiştir.

13. Temyiz incelemesi sonucunda ise Yargıtay 1. Hukuk Dairesinin 14/4/2011 tarihli ve E.2011/2408, K.2011/4453 sayılı ilâmıyla; 2/1/2004 tarihli belgedeki imzanın davacıya ait olup olmadığının Adli Tıp Kurumundan alınacak bir rapor ile saptanması, imzanın davacıya ait olduğunun belirlenmesi durumunda ise iradeyi bozucu bir nedenle elde edilip edilmediğinin soruşturulması ve sonucuna göre bir karar verilmesi gerektiği belirtilerek, İlk Derece Mahkemesinin kararı bozulmuştur.

14. Bozmaya uyularak yapılan yargılamada, Mahkemenin 28/9/2012 tarihli ve E.2011/520, K.2012/382 sayılı kararıyla "… dosya kapsamı ve dinlenen tanık beyanlarından vekil ile davalının kardeş oldukları, çıkar birliği içerisinde çalıştıkları, vekil olan A.A.'nın kızı olan davacıya ve ailesine kötü davrandığı, vekalet yetkisinin kural olarak vekalet verenin yararına kullanılması gerektiği, vekilin temsil yetkisini kasten vekalet verenin zararına kullandığı, olayımızda yapılan satışların satış tarihindeki gerçek değerlerinin çok altında yapıldığının bilirkişi incelemesi ile anlaşıldığı, 2/1/2004 tarihli 'dava konusu taşınmazların esasen davacının vekili ve babası olan davalı tarafından satın alınıp, güvene dayalı olarak davacı adına tescil edildikleri, davacının bu taşınmazlar üzerinde bir hak ve talebinin olmadığı' yönünde düzenlenen belgedeki imzanın davacının el ürünü olmadığının Adli Tıp Kurumundan alınan raporla belirlendiği, bu nedenle belgenin davacıyı bağlamayacağı, vekilin vekâlet görevini kötüye kullandığı …" gerekçesiyle davanın kabulüne karar verilmiştir.

15. Temyiz üzerine, Yargıtay 1. Hukuk Dairesinin 1/4/2013 tarihli ve E.2013/44, K.2013/4569 sayılı ilâmıyla İlk Derece Mahkemesinin kararı onanmıştır.

16. Karar düzeltme istemi, aynı Dairenin 16/12/2013 tarih ve E.2013/13108, K.2013/18050 sayılı ilâmıyla reddedilmiştir.

17. Karar, başvurucuya 28/1/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir.

18. Başvurucu, 27/2/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

19. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 30. maddesi, 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 705. ve 716. maddeleri.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

20. Mahkemenin 22/6/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 27/2/2014 tarih ve 2014/2563 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

21. Başvurucu, 6/2/2004 tarihinde İzmir 7. Asliye Hukuk Mahkemesinde aleyhine açılan tapu iptali ve tescil davasında, davacının feragat beyanı hakkında eksik inceleme yapıldığını, davacının babası tarafından korkutulduğu iddiasıyla Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturmada verilen takipsizlik kararının Mahkemece dikkate alınmadığını ve hukuka

aykırı olarak davanın kabul edildiğini, yargılamanın makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

22. Başvuru formu ve ekleri incelendiğinde, başvurucunun, 6/2/2004 tarihinde İzmir 7. Asliye Hukuk Mahkemesinde aleyhine açılan tapu iptali ve tescil davasında usul ve yasaya uygun yargılama yapılmadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürdüğü anlaşılmıştır. Anayasa Mahkemesi, başvurucunun ihlal iddialarına ilişkin nitelendirmesi ile bağlı olmayıp hukuki nitelendirmeyi kendisi yapar. Başvurucunun anılan ihlal iddiaları yargılamanın sonucunun adil olmadığına ilişkin olduğundan, bu iddiaların tamamı adil yargılanma hakkının ihlali iddiası kapsamında nitelendirilmiştir. Başvurucunun, makul sürede yargılama yapılmadığı yönündeki iddiası ise ayrıca incelenmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Yargılamanın Sonucu İtibarıyla Adil Olmadığı İddiası

23. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz."

24. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, … açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

25. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvurular kapsamında değerlendirilen kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği kurala bağlanmıştır.

26. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda açık bir takdir hatası içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular açıkça keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (Necati Gündüz ve Recep Gündüz, B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

27. Başvuru konusu olayda, başvurucu aleyhine 6/2/2004 tarihinde İzmir 7. Asliye Hukuk Mahkemesinde açılan tapu iptali ve tescil davasında, başvurucu adına kayıtlı olan taşınmazların tapularının iptal edilerek davacı adına tescili talep edilmiştir.

28. Başvurucu, aleyhine açılan tapu iptali ve tescil davasında usul ve yasaya uygun yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

29. Başvurucu aleyhine açılan davada, Mahkemenin, 7/6/2005 tarihli kararıyla; davacının vekil tayin ettiği babası tarafından dava konusu taşınmazların davacının amcası olan başvurucuya değerinin çok altında bir bedelle satıldığı, vekilin vekalet görevini kötüye

kullandığının saptandığı gerekçesiyle davanın kabulüne karar verildiği, temyiz incelemesi sonucunda Yargıtay 1. Hukuk Dairesinin 15/7/2010 tarihli ilâmı ile davacının yargılamanın devamı sırasında davadan feragat ettiğini bildirmesinin ardından bir gün sonraki dilekçesinde ise feragat beyanından vazgeçtiği, davadan feragatin kesin hükmün hukuki sonuçlarını doğurduğu, ancak feragate ilişkin irade açıklamasının gerçeği yansıtmadığı, yanılgı ile ya da baskı altında yapıldığının bildirilmesi halinde bu halin Mahkemece incelenmesi gerektiği belirtilerek, İlk Derece Mahkemesi kararının bozulduğu, Mahkemece bozmaya uyularak yapılan yargılamada 9/11/2010 tarihli kararla davanın reddedildiği, kararın temyizi üzerine Yargıtay 1. Hukuk Dairesinin 14/4/2011 tarihli ilâmıyla İlk Derece Mahkemesi kararının bozulduğu tespit edilmiştir (bkz. §§ 8-13).

30. Bozmaya uyularak yapılan yargılamada Mahkemenin 28/9/2012 tarihli kararıyla, vekil ile davalının kardeş oldukları, çıkar birliği içerisinde çalıştıkları, vekil olan A.A.'nın kızı olan davacıya ve ailesine kötü davrandığı, vekalet yetkisinin kural olarak vekalet verenin yararına kullanılması gerektiği, vekilin temsil yetkisini kasten vekalet verenin zararına kullandığı, taşınmazların gerçek değerlerinin çok altında bir fiyata satıldığının bilirkişi incelemesi ile tespit edildiği, davacının taşınmazlar üzerinde bir hak ve talebinin olmadığı yönünde düzenlenen belgedeki imzanın davacının eli ürünü olmadığının Adli Tıp Kurumundan alınan raporla belirlendiği, bu nedenle belgenin davacıyı bağlamayacağı, vekilin vekâlet görevini kötüye kullandığı gerekçesiyle davanın kabulüne karar verildiği, temyiz üzerine Yargıtay 1. Hukuk Dairesinin 1/4/2013 tarihli ilâmıyla İlk Derece Mahkemesi kararının onandığı, karar düzeltme isteminin aynı Dairenin 16/12/2013 tarihli ilâmıyla reddedildiği anlaşılmıştır (bkz. §§ 14-16).

31. Mahkemenin gerekçesi ve başvurucunun iddiaları incelendiğinde, iddiaların özünün Derece Mahkemesi tarafından delillerin değerlendirilmesinde ve hukuk kurallarının yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

32. Başvurucu, yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığına, kendi delillerini ve iddialarını sunma olanağı bulamadığına, karşı tarafça sunulan delillere ve iddialara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığına ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının Derece Mahkemesi tarafından dinlenmediğine ilişkin bir bilgi ya da kanıt sunmadığı gibi Mahkemenin kararında bariz takdir hatası veya açık keyfilik oluşturan herhangi bir durum da tespit edilememiştir.

33. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, Derece Mahkemesi kararlarının bariz takdir hatası veya açık keyfilik de içermediği anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Yargılamanın Makul Sürede Sonuçlandırılmadığı İddiası

34. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun bu kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

35. Başvurucu, 6/2/2004 tarihinde İzmir 7. Asliye Hukuk Mahkemesinde aleyhine açılan tapu iptali ve tescil davasında yargılamanın makul sürede sonuçlanmadığını belirterek,

Anayasa'nın 36. maddesinde tanımlanan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

36. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (Onurhan Solmaz, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

37. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41-45).

38. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu, tapu iptali ve tescil davasında, 18/6/1927 tarihli ve 1086 sayılı mülga Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

39. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih 6/2/2004 tarihidir.

40. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52). Somut başvuru açısından bu tarih, Yargıtay 1. Hukuk Dairesi tarafından karar düzeltme isteminin reddedildiği, 16/12/2013 tarihidir.

41. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde 6/2/2004 tarihinde İzmir 7. Asliye Hukuk Mahkemesinde açılan davada, Mahkemenin 7/6/2005 tarihli kararıyla davanın kabulüne karar verildiği, temyiz incelemesi sonucunda Yargıtay 1. Hukuk Dairesinin 15/7/2010 tarihli ilâmı ile İlk Derece Mahkemesi kararının bozulduğu, Mahkemece bozmaya uyularak yapılan yargılama sonunda, 9/11/2010 tarihli kararla davanın reddedildiği, kararın temyizi üzerine Yargıtay 1. Hukuk Dairesinin 14/4/2011 tarihli ilâmıyla hükmün bozulmasına karar verildiği, bozmaya uyularak yapılan yargılama sonunda Mahkemenin 28/9/2012 tarihli

kararıyla davanın kabulüne hükmedildiği, temyiz üzerine Yargıtay 1. Hukuk Dairesinin 1/4/2013 tarihli ilâmıyla İlk Derece Mahkemesi kararının onandığı, karar düzeltme isteminin aynı Dairenin 16/12/2013 tarihli ilâmıyla reddedildiği anlaşılmıştır

42. 6100 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 34-64).

43. Başvuruya konu davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği yargılamanın karmaşık nitelikte olduğunu ortaya koymakla birlikte, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı, yargılamanın uzun sürmesinde, başvurucuya atfedilecek bir kusur bulunmadığı anlaşılmakta olup, söz konusu dokuz yıl on aylık yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

44. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

45. Başvurucu, adil yargılanma hakkının ihlal edilmesi nedeniyle 250.000,00 TL maddi, 50.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

46. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

47. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin dokuz yıl on aylık yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında başvurucuya net 8.300,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

48. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucunun maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

49. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.706,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığı yönündeki iddiasının “açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmadığı yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

3. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya net 8.300,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE başvurucunun diğer taleplerinin reddine,

C. Başvurucu tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

22/6/2015 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

MESUT SULHAN

B. No: 2014/2621 | Karar tarihi: 22.06.2015

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/2621

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MESUT SULHAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/2621)

Karar Tarihi: 22/6/2015

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Kadir ÖZKAYA

Raportör Yrd. : Gökçe GÜLTEKİN

Başvurucu : Mesut SULHAN

Vekili : Av. Ali AYDEMİR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 4/12/2007 tarihinde Kızıltepe Sulh Hukuk Mahkemesinde açtığı ortaklığın giderilmesi davasında yargılamanın halen devam ettiğini ve makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 28/2/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumunun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Birinci Komisyonunca 22/5/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 24/7/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına

gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 10/9/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve UYAP aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, 4/12/2007 tarihinde Kızıltepe Sulh Hukuk Mahkemesinde açtığı davada, Kızıltepe ilçesi Kocalar köyü 71 parsel numaralı taşınmazın müştereken maliki olduğunu belirterek taşınmazdaki ortaklığın giderilmesini talep etmiştir.

8. Mahkemenin 13/2/2014 tarih ve E.2007/519, K.2014/160 sayılı kararıyla, toplanan deliller ve bilirkişi raporlarına göre ortaklığın aynen taksim yoluyla giderilmesine karar verilmiştir.

9. Başvurucu, 28/2/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. Mahkemenin kararı, 9/5/2014 tarihinde temyiz edilmiş olup, temyiz incelemesi halen devam etmektedir.

B. İlgili Hukuk

11. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Usul ekonomisi ilkesi" kenar başlıklı 30. maddesi şöyledir:

"Hâkim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmamasını sağlamakla yükümlüdür."

12. 6100 sayılı Kanun'un 8. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) bendi şöyledir:

"Sulh hukuk mahkemeleri, dava konusunun değer veya tutarına bakılmaksızın;

..

b) Taşınır ve taşınmaz mal veya hakkın paylaştırılmasına ve ortaklığın giderilmesine ilişkin davaları,

..

görürler."

13. 6100 sayılı Kanun'un 316. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Basit yargılama usulü, kanunlarda açıkça belirtilenler dışında, aşağıdaki durumlarda uygulanır:

a) Sulh hukuk mahkemelerinin görevine giren dava ve işler.

.."

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

14. Mahkemenin 22/6/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 28/2/2014 tarih ve 2014/2621 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

15. Başvurucu, 4/12/2007 tarihinde Kızıltepe Sulh Hukuk Mahkemesinde açtığı ortaklığın giderilmesi davasında yargılamanın halen devam ettiğini ve makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

16. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

17. Başvurucu, 4/12/2007 tarihinde Kızıltepe Sulh Hukuk Mahkemesinde açtığı ortaklığın giderilmesi davasında yargılamanın halen devam ettiğini ve makul sürede tamamlanmadığını, Anayasa'nın 36. maddesinde tanımlanan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

18. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lâfzî içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

19. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

20. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu taşınmaz üzerindeki ortaklığın giderilmesi davasında, 1086 sayılı mülga Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

21. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih 4/12/2007 tarihidir.

22. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın

sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı bireysel başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

23. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, yargılamanın konusunun taşınmaz üzerindeki ortaklığın giderilmesi davası olduğu, 4/12/2007 tarihinde açılan davanın yargılama sürecinde, taraf teşkilinin sağlandığı, taşınmaza ilişkin tapu kayıtlarının dava dosyasına getirtildiği, 7/5/2010 tarihinde keşif yapıldığı ve bilirkişi raporunun alındığı, Mahkemenin 13/2/2014 tarihli kararıyla davanın kabulüne karar verildiği, temyiz üzerine dosyanın Yargıtaya gönderildiği ve temyiz incelemesinin halen devam ettiği anlaşılmaktadır.

24. 6100 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 34-64).

25. Başvuruya konu ortaklığın giderilmesi davasının incelenmesinde; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında, başvurucu tarafından yargılama masraflarının zamanında yatırılmamasının, başvurucu vekili tarafından mazeret dilekçeleri verilmesi nedeniyle duruşmaların ertelenmesinin, Mahkemenin kararını tefhimi amacıyla dosyayı incelemeye aldığını bildirmesinden sonraki duruşmalarda dosyanın esasının incelenmesi ve beyanda bulunmak üzere süre talep edilmesinin de yargılamanın uzamasında etkisinin olduğu anlaşılmakla birlikte, söz konusu yedi yılı aşkın yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

26. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

27. Başvurucu, yargılamanın makul sürede sonuçlanmaması nedeniyle 20.000,00 TL maddi ve 40.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

28. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

29. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yedi yılı aşkın yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında başvurucuya net 3.500,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

30. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit

edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucunun maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

31. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

32. Başvuruya konu yargılamanın yedi yılı aşkın bir süredir devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1.Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2.Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya net 3.500,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin Yargıtaya gönderilmesine,

22/6/2015 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

EYÜP ASTÜRK

B. No: 2014/2734 | Karar tarihi: 22.06.2015

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/2734

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

EYÜP ASTÜRK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/2734)

Karar Tarihi: 22/6/2015

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör Yrd. : Gizem Ceren DEMİR KOŞAR

Başvurucu : Eyüp ASTÜRK

Vekili : Av. İsmail GÖMLEKLİ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, maluliyet oranının tespiti istemiyle 1/12/2006 tarihinde ve iş kazasından doğan zararın tazmini istemiyle 14/1/2010 tarihinde açtığı davalarda yargılamaların makul sürede tamamlanmadığını, ayrıca tazminat davasında hükmedilen maddi ve manevi tazminat miktarlarının düşük olduğunu belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 28/2/2014 tarihinde İstanbul 1. İş Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede dosyanın Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, 25/4/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

4. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu, 14/8/2000 tarihinde geçirmiş olduğu iş kazasından doğan zararın giderilmesi istemiyle 28/3/2002 tarihinde Bakırköy 1. İş Mahkemesinde tazminat davası açmıştır.

6. Mahkeme 28/6/2004 tarih ve E.2002/709, K.2004/566 sayılı kararıyla davanın kısmen kabulüne, %11,2 maluliyet oranı üzerinden hesaplanan maddi tazminatın başvurucuya ödenmesine hükmetmiş ve karar kesinleşmiştir.

7. Başvurucu, maluliyet oranının tespiti istemiyle 1/12/2006 tarihinde, İstanbul 8. İş Mahkemesinde dava açmıştır.

8. Mahkeme, 26/2/2009 tarih ve E.2006/742, K.2009/80 sayılı kararıyla başvurucunun maluliyet oranının %14,3 olarak tespitine hükmetmiştir.

9. Temyiz istemi üzerine karar, Yargıtay 21. Hukuk Dairesinin 9/3/2010 tarih ve E.2009/4244, K.2010/2530 sayılı ilâmıyla, hükme esas alınan bilirkişi raporlarının çelişkili olduğu gerekçesiyle bozulmuştur.

10. Bozma kararına uyarak, bilirkişi raporları arasındaki çelişkiyi gidermek amacıyla alınan yeni bilirkişi raporu doğrultusunda Mahkeme, 25/11/2011 tarih ve E.2010/398, K.2011/721 sayılı kararıyla maluliyet oranının tekrar %14,3 olarak tespitine hükmetmiştir.

11. Anılan karar, Yargıtay 21. Hukuk Dairesinin 29/5/2012 tarih ve E. 2012/6815, K.2012/9482 sayılı ilâmıyla onanarak kesinleşmiştir.

12. Başvurucu, İstanbul 8. İş Mahkemesinde görülen dava neticesinde tespit edilecek maluliyet oranı dikkate alınarak yeniden tazminata hükmedilmesi istemiyle, İstanbul 3. İş Mahkemesinde 14/1/2010 tarihinde dava açmış, 8/5/2013 tarihinde verdiği ıslah dilekçesi ile tazminat talebini arttırmıştır.

13. Mahkeme, 16/5/2013 tarih ve E.2010/49, K.2013/483 sayılı kararıyla davanın kısmen kabulüne, bakiye maluliyet oranı üzerinden, 2.000,00 TL manevi tazminata ve talebin ıslah dilekçesi ile arttırılan kısmının zamanaşımına uğradığını belirterek, 3.000,00 TL maddi tazminata hükmetmiştir.

14. Temyiz istemi üzerine karar, Yargıtay 21. Hukuk Dairesinin 21/1/2014 tarih ve E.2013/14769, K.2014/851 sayılı ilâmıyla onanmıştır.

15. Başvurucu onama kararından 10/2/2014 tarihinde haberdar olduğunu bildirmiş, karar, 28/2/2014 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

16. Başvurucu 28/2/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

17. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 30. maddesi ve 447. maddesinin (1) numaralı fıkrası, 30/1/1950 tarih ve 5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu’nun 1. maddesinin birinci fıkrası, 7. maddesinin birinci fıkrası ve 15. maddesi (Bkz. B. No: 2013/6792, 18/6/2014, §§ 16–20).

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

18. Mahkemenin 22/6/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 28/2/2014 tarih ve 2014/2734 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

19. Başvurucu, maluliyet oranının tespiti istemiyle 1/12/2006 tarihinde ve iş kazasından doğan zararın tazmini istemiyle 14/1/2010 tarihinde açtığı davalarda yargılamaların makul sürede tamamlanmadığını, ayrıca tazminat davasında hükmedilen maddi ve manevi tazminat miktarlarının düşük olduğunu belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Tazminat Davası Yönünden Yargılamanın Sonucu İtibarıyla Adil Olmadığı İddiası

20. Başvurucu, iş kazasından doğan zararın tazmini istemiyle 14/1/2010 tarihinde açtığı dava sonucunda hükmedilen maddi ve manevi tazminat miktarlarının düşük olması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

21. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz."

22. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, ... açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

23. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvurular kapsamında değerlendirilen kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği kurala bağlanmıştır.

24. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda bariz takdir hatası veya açık keyfilik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular, bariz takdir hatası veya açık keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

25. Başvuruya konu yargılamada Mahkeme; Bakırköy 1. İş Mahkemesinin E.2002/709 sayılı dosyasında %11,2 maluliyet oranı üzerinden 3.307,75 TL maddi tazminatın hüküm altına alındığı, buna karşın İstanbul 8. İş Mahkemesinin E.2010/398 sayılı dava dosyasında davacının maluliyet oranının %14,3 olarak tespit edildiği, dava konusunu oluşturan %3,1 bakiye maluliyet oranına göre 14/08/2000 tarihinde meydana gelen iş kazası sonucu davalıların kusur durumuna göre başvurucunun bakiye maddi zararının 9.012,68 TL olduğu, ancak başvurucunun 8/5/2013 tarihli ıslah dilekçesinde arttırılan miktarın, kaza tarihi esas alındığında zamanaşımına uğradığının anlaşıldığı ve davalı tarafından süresinde zamanaşımı defi ileri sürüldüğü, bu nedenle ıslahla arttırılan tutar yönünden davanın reddi gerektiği kanaatiyle, bakiye %3,1 maluliyet oranına göre 3.000,00 TL maddi tazminat ile takdiren

2.000,00 TL manevi tazminatın kaza tarihinden itibaren yasal faizi ile birlikte davalıdan tahsiline fazlaya ilişkin istemin reddine karar vermiştir. Söz konusu karar, Yargıtay 21. Hukuk Dairesi tarafından usul ve yasaya uygun bulunarak onanmıştır.

26. Mahkemenin gerekçesi ve başvurucunun iddiaları incelendiğinde, sonuç olarak iddiaların özünün Derece Mahkemeleri tarafından delillerin değerlendirilmesinde ve hukuk kurallarının yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

27. Başvurucu, yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığına, kendi delillerini ve iddialarını sunma olanağı bulamadığına, karşı tarafça sunulan delillere ve iddialara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığına ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının dinlenmediğine ilişkin bir iddia, bilgi ya da kanıt sunmadığı gibi, Derece Mahkemesi kararlarında bariz takdir hatası veya açıkça keyfilik oluşturan herhangi bir durum da tespit edilememiştir.

28. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, Derece Mahkemesi kararının bariz takdir hatası veya açık keyfilik de içermediği anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksunluk" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Maluliyet Oranının Tespiti Davası Yönünden Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlali İddiası

29. Başvurucu, maluliyet oranının tespiti istemiyle 1/12/2006 tarihinde açtığı davanın makul sürede tamamlanmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmektedir.

30. 6216 sayılı Kanun'un geçici 1. maddesinin (8) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, 23/9/2012 tarihinden sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılacak bireysel başvuruları inceler."

31. Bu hüküm gereğince Anayasa Mahkemesi, 23/9/2012 tarihinden sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılacak bireysel başvuruları inceler. Dolayısıyla Mahkemenin zaman bakımından yetkisi ancak bu tarihten sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılan bireysel başvurularla sınırlıdır. Kamu düzenine ilişkin bu düzenleme karşısında, anılan tarihten önce kesinleşmiş nihaî işlem ve kararları da içerecek şekilde yetki kapsamının genişletilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/832, 12/2/2013, § 14).

32. Somut olayda; başvurucunun açtığı 1/12/2006 tarihli dava yönünden İstanbul 8. İş Mahkemesinin 25/11/2011 tarihinde verdiği karar, Yargıtay 21. Hukuk Dairesinin 29/5/2012 tarihli ilâmı ile onanarak kesinleşmiştir (bkz. § 11). Böylece anılan kararın Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisinin başladığı 23/9/2012 tarihinden önce kesinleştiği anlaşılmaktadır.

33. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun maluliyet oranının tespiti davası yönünden makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasının, Anayasa Mahkemesinin yetkisinin başladığı tarihten önceye ait olduğu anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının "zaman bakımından yetkisizlik" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

3. Tazminat Davası Yönünden Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlali İddiası

34. Başvurucu, 14/1/2010 tarihinde açtığı iş kazasından doğan zararın tazmini istemli davanın makul sürede tamamlanmadığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

35. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, esasen Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

36. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

37. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, iş kazasından doğan zararın giderilmesi istemiyle açılan tazminat davasının söz konusu olduğu görülmekle, 5521 sayılı Kanun ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

38. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih 14/1/2010 tarihidir.

39. Sürenin bitiş tarihi ise, yargılamanın sona erme tarihidir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52). Bu kapsamda, somut yargılama faaliyeti açısından sürenin bitiş tarihinin, Yargıtay 21. Hukuk Dairesinin onama kararını verdiği 21/1/2014 tarihi olduğu anlaşılmaktadır.

40. Makul sürede yargılanma hakkına ilişkin olarak yapılan değerlendirmede önemli bir ölçüt olan başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği kriteri çerçevesinde, gerek bireylerin ekonomik geleceği gerek çalışma barışı açısından arz ettiği önem nazara alındığında, iş uyuşmazlıklarının ivedilikle çözülmesi hususunda yargı organlarının özel bir itina göstermesi gerekmektedir. Bu nedenle kanun koyucu iş hukukunun çalışanı koruyucu niteliğini ve iş davalarının özelliklerini dikkate alarak genel mahkemelerin dışında sözlü yargılama usulüne tabi özel bir iş yargılaması sistemi ihdas ederek iş davalarının, konunun uzmanı mahkemelerce mümkün olduğunca hızlı, basit ve

ucuz bir biçimde sonuçlandırılmasını amaçlamıştır (B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 59).

41. 6100 sayılı Kanun'un 447. maddesiyle daha önce yürürlüğe girmiş olan kanunlarda yer alan sözlü ve seri yargılama usulleri kaldırılmış ve bunun yerine iş hukuku uyuşmazlıklarına da uygulanmak üzere basit yargılama usulü getirilmiştir. Basit yargılama usulü yazılı yargılama usulünden daha basit ve çabuk işleyen, daha kısa bir incelemeye ihtiyaç duyan ve daha kolay bir inceleme ile sonuçlandırılabilecek dava ve işler için kabul edilmiş bir yargılama usulüdür (B. No: 2013/772, 7/11/2013, §§ 64-65).

42. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, başvuruya konu yargılama sürecinin iş mahkemesi önünde görüldüğü anlaşılmakla, 5521 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanun'a tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve 5521 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (bkz. § 17).

43. Anayasa Mahkemesinin, derece mahkemelerinin yargılama sürelerine riayetlerine ilişkin yerel mevzuatı nasıl yorumladıklarını ve uyguladıklarını denetleme görevi bulunmamakta olup Mahkeme, davaların "makul süre" içerisinde tamamlanıp tamamlanmadığını tespit etmek amacıyla yargılama süresinin bütününü ele alarak, bu sürenin Anayasa'nın 36. maddesine uygun olup olmadığıyla sınırlı bir inceleme yapmaktadır (B. No: 2014/1512, 30/6/2014, § 48).

44. Başvuruya konu yargılama süreci incelendiğinde; yargılamanın iki dereceli yargılama sisteminde toplam dört yıl yedi gün sürdüğü, başvurucu vekilinin 3/11/2010 tarihli duruşmaya mazeretsiz olarak katılmaması nedeniyle dosyanın işlemden kaldırıldığı, başvurucunun yenileme dilekçesi vermesi sonucu üç aya yakın bir süre sonra yargılamaya devam edildiği anlaşılmaktadır. Bunun dışında yargılama süresince, davanın, bakiye maluliyet oranına dayalı olarak açılan tazminat davası olduğu dikkate alınarak, maluliyet oranının tespitine ilişkin yargılamanın sonucunun beklendiği, söz konusu yargılamanın sona ermesinin ardından dosyanın bilirkişiye gönderildiği ve raporun beklendiği anlaşılmaktadır.

45. Yargılama süresinin bütünü dikkate alındığında İlk Derece Mahkemesi ve Yargıtaydaki yargılama sürecinde başvurucunun haklarını ihlal edecek şekilde gecikme olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

46. Açıklanan nedenlerle, başvuruya konu yargılamanın makul süreyi aşmadığı ve başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkına yönelik bir ihlalin olmadığının açık olduğu anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksunluk" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Tazminat davası yönünden yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığı iddiasının "açıkça dayanaktan yoksunluk",

2. Maluliyet oranının tespiti davası yönünden makul sürede yargılanma hakkının ihlali

iddiasının “zaman bakımından yetkisizlik”,

3. Tazminat davası yönünden makul sürede yargılanma hakkının ihlali iddiasının “açıkça dayanaktan yoksunluk”,

nedenleriyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerine bırakılmasına,

22/6/2015 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

HÜSEYİN BARIŞ

B. No: 2014/2848 | Karar tarihi: 22.06.2015

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/2848

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HÜSEYİN BARIŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/2848)

Karar Tarihi: 22/6/2015

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör Yrd. : Derya ATAKUL

Başvurucu : Hüseyin BARIŞ

Vekili : Av. Mustafa ERASLAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, "2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'na muhalefet" suçunu işlediği iddiasıyla hakkında açılan kamu davasında yargılamanın makul sürede sonuçlandırılamadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 27/2/2014 tarihinde İstanbul 14. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumunun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm İkinci Komisyonunca, 21/4/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 5/9/2014 tarihinde, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği, görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 18/9/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve UYAP aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

7. Beyoğlu Cumhuriyet Başsavcılığınca "terör örgütü propagandası yapma, 2911 sayılı Kanun'a aykırı toplantı ve yürüyüşlere silahsız katılarak ihtara rağmen kendiliğinden dağılmama" suçlarından yürütülen soruşturma kapsamında, 3/11/2008 tarihinde başvurucunun ifadesi alınarak serbest bırakılmıştır.

8. Beyoğlu Cumhuriyet Başsavcılığı, 6/11/2008 tarihli ve 2008/133 sayılı kararı ile Başsavcılığın görevsizliğine, soruşturma dosyasının görevli ve yetkili İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığına (CMK. 250. maddesi ile yetkili) gönderilmesine karar vermiştir.

9. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı (CMK. 250. maddesi ile yetkili), 18/11/2008 tarihinde başvurucu ve diğer şüpheliler hakkında "terör örgütü propagandası yapma” suçundan kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiş, aynı tarihte 2008/527 sayılı karar ile “2911 sayılı Kanun'a aykırı toplantı ve yürüyüşlere silahsız katılarak ihtara rağmen kendiliğinden dağılmama" suçundan Başsavcılığın görevsizliğine, soruşturma dosyasının görevli ve yetkili Beyoğlu Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmesine karar vermiştir.

10. Başvurucu ve diğer yirmi altı şüpheli hakkında, Beyoğlu Cumhuriyet Başsavcılığının 27/11/2008 tarihli ve E.2008/11783 sayılı iddianamesi ile "2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'na muhalefet" suçunu işledikleri iddiasıyla kamu davası açılmış, dava, Beyoğlu 6. Asliye Ceza Mahkemesinin E.2008/833 sayılı dosyasına kaydedilmiştir.

11. Beyoğlu Adliyesinin kapatılması üzerine yargılamaya devam eden İstanbul 20. Asliye Ceza Mahkemesi, 28/1/2014 tarihli ve E.2008/833, K.2014/15 sayılı kararı ile başvurucu müdafiinin de bulunduğu duruşmada kovuşturmanın ertelenmesine, itiraz yolu açık olmak üzere karar vermiştir.

12. Başvurucu tarafından itiraz kanun yoluna başvurulmayan hüküm, İstanbul 20. Asliye Ceza Mahkemesince verilen karar tarihi itibarıyla kesinleşmiştir.

13. Başvurucu, 27/2/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

14. 6/10/1983 tarihli ve 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu’nun 32. maddesinin birinci fıkrası; 2/7/2012 tarihli ve 6352 sayılı Yargı Hizmetlerinin Etkinleştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması ve Basın Yayın Yoluyla İşlenen Suçlara İlişkin Dava ve Cezaların Ertelenmesi Hakkında Kanun’un geçici 1. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) bendi.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

15. Mahkemenin 22/6/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 27/2/2014 tarih ve 2014/2848 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

16. Başvurucu, Beyoğlu Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturma kapsamında 3/11/2008 tarihinde ifadesinin alınarak serbest bırakıldığını, "2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'na muhalefet" suçunu işlediği iddiasıyla hakkında açılan kamu davasında yargılamanın makul sürede sonuçlandırılamadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

17. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

18. Başvurucu, Beyoğlu Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturma kapsamında 3/11/2008 tarihinde ifadesinin alınmasıyla başlayan yargılama sürecinin makul sürede sonuçlandırılamadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

19. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lâfzî içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

20. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

21. Anayasa'nın 36. ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca kişilere, cezai alanda yöneltilen suçlamaların da (suç isnadı) makul sürede karara bağlanmasını isteme hakkı tanınmıştır. İsnat olunan fiil, ceza kanunlarında suç olarak nitelendirilmiş ve yargılama aşamasında ceza hukukunun kuralları uygulanmış ise ayrıca bir uygulanabilirlik incelemesi yapılmaksızın kendiliğinden adil yargılanma hakkının kapsamına girer (B. No: 2013/625, 9/1/2014, § 31). Başvuru konusu olayda, başvurucu hakkında, "2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'na muhalefet" suçunu işlediği iddiasıyla soruşturma başlatılmıştır. Başvurucu hakkında isnat olunan suç 2911 sayılı Kanun'un 32. maddesinin birinci fıkrasında hapis cezasını gerektirir şekilde tanımlanmıştır. Bu çerçevede başvurucu hakkındaki suç isnadına

dayalı yargılamanın Anayasa’nın 36. maddesinin güvence kapsamına girdiği konusunda kuşku bulunmamaktadır (B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 32).

22. Ceza muhakemesinde yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken sürenin başlangıcı, bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirilmesi veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi bir takım tedbirlerin uygulanması anı ya da kamu davasının açıldığı tarihtir. Somut başvuru açısından bu tarih, Beyoğlu Cumhuriyet Başsavcılığınca başvurucunun ifadesinin alındığı 3/11/2008 tarihidir. Ceza yargılamasında sürenin sona erdiği tarih ise suç isnadının nihai olarak karara bağlandığı tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih, İstanbul 20. Asliye Ceza Mahkemesince kovuşturmanın ertelenmesine dair kararın verildiği 28/1/2014 tarihidir (B. No: 2013/695, 9/1/2014, § 35).

23. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, başvurucunun, Beyoğlu Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturma kapsamında 3/11/2008 tarihinde ifadesinin alınarak serbest bırakıldığı, başvurucunun da aralarında bulunduğu yirmi yedi şüpheli hakkında, Beyoğlu Cumhuriyet Başsavcılığının 27/11/2008 tarihli iddianamesi ile "2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'na muhalefet" suçunu işledikleri iddiasıyla kamu davası açıldığı tespit edilmiştir. İstanbul 20. Asliye Ceza Mahkemesince, ikinci duruşmada başvurucunun savunmasının alındığı, yirmi duruşmanın yapıldığı beş yıllık yargılama süresinde diğer sanıkların savunmalarının alınması için yazılan talimat cevaplarının beklendiği ve suça konu olaya ilişkin kamera görüntülerinin incelendiği belirlenmiştir. Başvurucu müdafiinin de bulunduğu 28/1/2014 tarihli duruşmada Mahkemece, itiraz yolu açık olmak üzere kovuşturmanın ertelenmesine karar verildiği, başvurucu tarafından itiraz kanun yoluna başvurulmadığı ve hükmün 28/1/2014 tarihi itibarıyla kesinleştiği anlaşılmıştır.

24. 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde kararlar verilmiştir (B. No: 2012/625, 9/1/2014, §§ 23-41; B. No: 2013/695, 9/1/2014, §§ 24-40).

25. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu ceza davası; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında karmaşık olmaktan uzaktır. Başvurucunun tutum ve davranışlarıyla ve usuli haklarını kullanırken özensiz davranmasıyla yargılamanın uzamasına önemli ölçüde sebep olduğu da söylenemez. Anılan davaya bütün olarak bakıldığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu beş yıl iki aylık yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

26. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun’un 50. Maddesi Yönünden

27. Başvurucu, yargılama makul sürede sonuçlandırılamadığı için 20.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

28. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un “Kararlar” kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

29. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin beş yıl iki aylık yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında, başvurucunun talep ettiği tazminat miktarı da dikkate alınarak, başvurucuya net 3.150,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

30. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun;

1. Yargılamanın makul sürede sonuçlandırılamadığı yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya net 3.150,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

22/6/2015 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET ALİ ÇELİK (2)

B. No: 2014/2852 | Karar tarihi: 22.06.2015

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/2852

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET ALİ ÇELİK BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2014/2852)

Karar Tarihi: 22/6/2015

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör Yrd. : Yusuf Enes KAYA

Başvurucu : Mehmet Ali ÇELİK

Vekili : Av. Meral ÖNDERSEV

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 16/10/1973 tarihinde Marmaris Kadastro Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasının makul sürede sonuçlandırılamadığını, yargılama sürecinde taşınmazları üzerinde tasarrufta bulunamadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 21/2/2014 tarihinde Marmaris 1. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona sunulmasına engel eksiklik bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, 14/7/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

I.4. Bölüm Başkanı tarafından 28/1/2015 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 26/2/2015 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Muğla ili, Marmaris ilçesi, Çamlı köyünde yapılan kadastro çalışmaları sırasında 724 parsel numaralı taşınmaz F.A. ve müşterekleri adına tespit edilmiştir.

8. Bu tespit karar üzerine S.A., 16/10/1973 tarihinde Marmaris Kadastro Mahkemesinde kadastro tespitine itiraz davası açmış, dava, Marmaris Kadastro Mahkemesinin E.1973/13 sayılı dosyasına kaydedilmiştir.

9. Başvurucu, vekili vasıtasıyla verdiği 15/4/2001 tarihli dilekçeyle asli müdahale talebinde bulunmuş, bu talep Mahkemece 16/5/2002 tarihli duruşmada kabul edilmiştir.

10. Mahkemece, 28/7/2011 tarih ve E.1973/72, K.2011/372 sayılı kararla davanın reddine, taşınmazların kadastro tespit tutanağındaki tespit gibi tapuya tesciline karar verilmiştir.

11. Kararın temyizi üzerine, Yargıtay 7. Hukuk Dairesi 28/2/2013 tarih ve E.2012/7661, K.2013/1788 sayılı ilamıyla; bir kısım eksiklikler nedeniyle dosyanın Mahkemesine geri çevrilmesine karar vermiştir.

12. Eksik hususların tamamlanmasından sonra, dosyanın gönderildiği Yargıtay 7. Hukuk Dairesi, 3/10/2013 tarih ve E.2013/22511, K.2013/16095 sayılı ilâmıyla İlk Derece Mahkemesinin kararını onamıştır.

13. Başvurucu, 21/2/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

14. Karar düzeltme talebi, Yargıtay 7. Hukuk Dairesinin 28/10/2014 tarih ve E.2014/6503, K.2014/19612 sayılı ilâmıyla reddedilmiştir.

B. İlgili Hukuk

15. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 30. maddesi ile 21/6/1987 tarih ve 3402 sayılı Kadastro Kanunu’nun 25. maddesinin birinci fıkrası, 28. maddesinin birinci fıkrası, 29. maddesinin birinci, üçüncü ve dördüncü fıkraları, 30. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları, 32. maddesinin birinci fıkrası ve 36. maddesinin birinci fıkrasının son cümlesi (Bkz. B. No: 2012/12, 17/9/2013, §§ 16-22).

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Mahkemenin 22/6/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 21/2/2014 tarih ve 2014/2852 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

17. Başvurucu, 16/10/1973 tarihinde, Marmaris Kadastro Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasının makul sürede sonuçlandırılamadığını, yargılama sürecinde taşınmazları üzerinde tasarrufta bulunamadığını belirterek, adil yargılanma ve mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

18. Başvuru formu ve eklerinin incelenmesi sonucunda açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

19. Başvurucu, 16/10/1973 tarihinde, Marmaris Kadastro Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasının makul sürede sonuçlandırılamadığını, yargılama sürecinde taşınmazları üzerinde tasarrufta bulunamadığını belirterek, adil yargılanma ve mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

20. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

21. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

22. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda taşınmaz mülkiyeti hakkında Marmaris Kadastro Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasında, 3402 ve 6100 sayılı Kanunlarda yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

23. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih 16/10/1973 tarihidir.

24. Başvuru konusu davanın açılış tarihi 16/10/1973 olmakla beraber, başvurucunun vekili vasıtasıyla verdiği 15/4/2001 tarihli asli müdahale dilekçesi sonrasında, asli müdahil sıfatıyla yargılamada yer almaya başladığı anlaşılmaktadır. Bu nedenle, başvurucu açısından yapılacak makul süre değerlendirmesi bakımından dikkate alınacak sürenin başlangıç anı,

davanın açıldığı tarih değil, usule uygun olarak asli müdahale talebinde bulunulduğu 15/4/2001 tarihidir. (B. No. 2012/367, 17/9/2013, § 25).

25. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52). Bu kapsamda, somut yargılama faaliyeti açısından sürenin bitiş tarihinin, Yargıtay 7. Hukuk Dairesince karar düzeltme talebinin reddine karar verildiği 28/10/2014 tarihi olduğu anlaşılmaktadır.

26. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinden, Muğla ili, Marmaris ilçesi, Çamlı köyünde yapılan kadastro çalışmaları sırasında 724 parsel numaralı taşınmazın F.A. ve müşterekleri adına tespit edilmesi üzerine S.A. tarafından 16/10/1973 tarihinde Marmaris Kadastro Mahkemesinde kadastro tespitine itiraz davası açıldığı, bu davanın Marmaris Kadastro Mahkemesinin E.1973/13 sayılı dosyasına kaydedildiği, başvurucunun yargılama devam ederken vekili vasıtasıyla verdiği 15/4/2001 tarihli dilekçeyle asli müdahale talebinde bulunduğu ve bu talebinin Mahkemenin 16/5/2002 tarihli duruşmasında kabul edildiği anlaşılmıştır. Yapılan yargılama sonucunda Mahkemece 28/7/2011 tarihli kararla davanın reddine, taşınmazların kadastro tespit tutanağındaki tespit gibi tapuya tesciline karar verildiği, bu kararın temyiz incelemesi neticesinde onandığı, onama kararına karşı yapılan karar düzeltme talebinin 28/10/2014 tarihinde reddedilmesiyle İlk Derece Mahkemesi kararının kesinleştiği belirlenmiştir.

27. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, başvuruya konu yargılamanın kadastro mahkemesi önünde sürdüğü görülmekle, 3402 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanun'a tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve 3402 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (bkz. § 15).

28. Kadastro mahkemesi nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle 3402 sayılı Kanun'da yer alan ve yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde kararlar verilmiştir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 54-64; B. No: 2012/12, 17/9/2013, §§ 53-62; B. No: 2013/1115, 5/12/2013, §§ 60-67; 2012/673, 19/12/2013, §§ 37-43).

29. Başvuruya konu davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık nitelikte olduğunu ortaya koymakla birlikte davaya bütün olarak bakıldığında, 3402 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine tabi bir yargılama sürecine ilişkin somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve yaklaşık on dört yıldır devam eden yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

30. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

31. Başvurucu uzun süren yargılama nedeniyle taşınmazı üzerinde dilediği gibi tasarrufta

bulunamadığını, taşınmazının gelirlerinden yararlanamadığını belirterek, Anayasa'nın 35. maddesinde tanımlanan mülkiyet hakkının ihlal edildiğini iddia etmiş olup, başvurucunun makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde yukarıda yer verilen tespitler ışığında, mülkiyet hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının ayrıca değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

32. Başvurucu, 125.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

33. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

34. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yaklaşık on dört yıldır devam eden yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 11,250,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

35. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya net 11.250,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

22/6/2015 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

CEMALETTİN TÜRKOĞLU

B. No: 2014/2969 | Karar tarihi: 22.06.2015

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/2969

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

CEMALETTİN TÜRKOĞLU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/2969)

Karar Tarihi: 22/6/2015

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Kadir ÖZKAYA

Raportör Yrd. : Gökçe GÜLTEKİN

Başvurucu : Cemalettin TÜRKOĞLU

Vekili : Av. Yüksel AYDIN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 20/11/2003 tarihinde Beyoğlu (Kapatılan) 3. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı tazminat davasında yargılamanın makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 6/3/2014 tarihinde İstanbul 15. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm İkinci Komisyonunca 30/5/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 24/7/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına

gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 19/8/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve UYAP aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, 15/10/2003 tarihinde noterde düzenlenen satış sözleşmesiyle Ö.E.'den satın aldığı aracın devir işlemleri sırasında çalıntı olduğunun fark edilmesi üzerine aracı polis memurlarına teslim etmiştir.

8. Başvurucunun aracı satın aldığı Ö.E. ile Ö.B., A.K, Ş.İ. hakkında sahtecilik ve dolandırıcılık suçlarından İstanbul 4. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2004/91 sayılı ve Kadıköy 1. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2003/457 sayılı dosyalarında dava açılmıştır.

9. Başvurucu, uğradığı zararın giderilmesi istemiyle satış sözleşmesini düzenleyen noter Ş.S. ile Ö.E., Ö.B. ve Ş.İ. aleyhine 20/11/2003 tarihinde Beyoğlu (Kapatılan) 3. Asliye Hukuk Mahkemesinin E.2003/744 sayılı dosyasında tazminat davası açmıştır.

10. Mahkeme, 21/3/2006 tarihli duruşmada, davalı noter Ş.S. ile diğer davalılar Ö.E., Ö.B. ve Ş.İ. hakkındaki davanın başvurucunun talebine uygun olarak ayrılmasına karar vermiş, noter hakkında açılan davaya Mahkemenin E.2003/744 sayılı dosyasında devam edilmiş, diğer davalılar hakkındaki davaya Mahkemenin E.2006/111 sayılı dosyasında devam edilmiştir.

11. Mahkemenin E.2006/111 sayılı dosyasında yürütülen yargılamada Mahkeme, İstanbul 4. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2004/91 ve Kadıköy 1. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2003/457 sayılı dosyalarının sonucunun beklenmesine karar vermiştir.

12. Mahkemenin E.2003/744 sayılı dosyasında yapılan yargılama sonunda, 25/4/2006 tarih ve E.2003/744, K. 2006/104 sayılı kararla, noterin kimlik tespiti yaptığı tarafların beyanı doğrultusunda ruhsatnamedeki bilgilere göre satış sözleşmesini tanzim etmekle mükellef olduğu, sahtecilik araştırması yapmakla yükümlü olmadığı, bu görevin alıcıya ait olduğu, dava dilekçesinde davalıya kusur olarak yüklenen şasi numaralarına dikkat etmeme eyleminin davaya dayanak yapılmasının mümkün olmadığı gerekçesiyle, noter Ş.S. aleyhine açılan davanın reddine karar verilmiştir.

13. Temyiz incelemesi sonucunda, Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin 11/6/2007 tarih ve E.2006/9485, K.2007/7888 sayılı ilâmı ile dosya kapsamına göre davalının noter sıfatıyla gerçekleştirdiği satış işlemine esas alınan kimlik belgesi ile ruhsatnamenin sahte, ilişik kesme belgesinin ise gerçek olduğu, ruhsatnamedeki şasi numarası ile ilişik kesme belgesindeki şasi numarasının farklı olduğunun tespit edildiği, bu durumun davalı tarafından denetlenmediği, davalı noterin, sunulan belgelerin uygunluğu yönünden inceleme yapma görevi bulunduğu, diğer taraftan satış işleminin tarafı olan başvurucunun da en az davalı noter kadar dayanak belgeleri inceleme ve sonucu önleme yükümlülüğü bulunduğu ve davalının bölüşük kusuru olduğu, böylece davalının sorumlu tutulması ve başvurucunun da bölüşük kusurunun gözetilerek zararın kapsamının belirlenmesi gerektiği gerekçesiyle İlk Derece Mahkemesinin kararı bozulmuştur.

14. Mahkemece bozmaya uyularak yapılan yargılamada Beyoğlu (Kapatılan) 3. Asliye Hukuk Mahkemesinin 20/3/2008 tarih ve E.2007/474, K.2008 sayılı kararıyla dava dosyasının aynı Mahkemede görülen E.2006/111 sayılı dava dosyasıyla birleştirilmesine karar verilmiştir. Davalılardan Ö.E. ve Ş.S. vefat etmiş, davaya Ş.S.'nin mirasçılarına karşı devam edilmiştir.

15. Beyoğlu Adliyesinin kapatılması sonucunda yargılama İstanbul 9. Asliye Hukuk Mahkemesinin E.2007/474 sayılı dava dosyasında devam etmektedir.

16. Başvurucu, 6/3/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

17. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 30. maddesi, 22/4/1926 tarih ve 818 sayılı mülga Borçlar Kanunu’nun 41. ve devamı maddeleri.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

18. Mahkemenin 22/6/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 6/3/2014 tarih ve 2014/2969 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

19. Başvurucu, 20/11/2003 tarihinde Beyoğlu (Kapatılan) 3. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı tazminat davasında yargılamanın makul sürede sonuçlanmadığını, bu sürede davalılardan ikisinin vefat ettiğini, sonuçlanma aşamasına gelen davanın tekrar uzatıldığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

20. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

21. Başvurucu, 20/11/2003 tarihinde Beyoğlu (Kapatılan) 3. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı tazminat davasında yargılamanın halen devam ettiğini ve makul sürede tamamlanmadığını, Anayasa’nın 36. maddesinde tanımlanan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

22. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa’nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa’nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme’nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme’nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa’nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa’nın 141. maddesinin de Anayasa’nın bütünselliği

ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

23. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

24. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu, haksız fiile dayalı tazminat davasında, 1086 sayılı mülga Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

25. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih 20/11/2003 tarihidir.

26. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı bireysel başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

27. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, yargılamanın konusunun haksız fiile dayalı tazminat davası olduğu, 20/11/2003 tarihinde açılan davanın yargılama sürecinde, delillerin toplandığı, İstanbul 4. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2004/91 sayılı dava dosyası ile Kadıköy 1. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2003/457 sayılı dava dosyasının bir örneğinin getirildiği, davanın ayrılmasına karar verilerek yargılamaya davalı Ş.S. hakkında devam edildiği, 25/4/2006 tarihinde Beyoğlu (Kapatılan) 3. Asliye Hukuk Mahkemesince davanın reddine karar verildiği, kararın temyizi neticesinde 11/6/2007 tarihinde Yargıtay 4. Hukuk Dairesi tarafından bozulduğu görülmektedir. Mahkemece bozmaya uyularak yapılan yargılamada, Mahkemece 20/3/2008 tarihinde dava dosyasının aynı Mahkemede görülen E.2006/111 sayılı dava dosyasıyla birleştirilmesine karar verildiği, 22/1/2008 tarihli duruşmadan 14/11/2013 tarihli duruşmaya kadar İstanbul 4. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2004/91 sayılı dava dosyası ile Kadıköy 1. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2003/457 sayılı dava dosyasının sonucunun beklendiği, vefat eden davalıların mirasçılarının davaya dâhil edildiği, Beyoğlu Adliyesinin kapatılması sonucunda yargılamaya İstanbul 9. Asliye Hukuk Mahkemesinin E.2007/474 sayılı dava dosyasında devam edildiği anlaşılmaktadır.

28. 6100 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 34-64).

29. Başvuruya konu tazminat davasının incelenmesinde; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf

sayısı gibi kriterler dikkate alındığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı, yargılamanın uzun sürmesinde, Ağır Ceza Mahkemelerinde yürütülen yargılama sonuçlarının beklenmesinin etkili olduğu, başvurucuya atfedilecek bir kusurun bulunmadığı anlaşılmakta olup, on bir yılı aşkın yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

30. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

31. Başvurucu, yargılamanın makul sürede sonuçlanmaması nedeniyle ihlalin tespiti ve 20.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

32. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

33. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin on bir yılı aşkın yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 10.000,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

34. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

35. Başvuruya konu yargılamanın on bir yılı aşkın bir süredir devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya net 10.000,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan

toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin İstanbul 9. Asliye Hukuk Mahkemesine gönderilmesine,

22/6/2015 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET EMİN UÇAR VE DİĞERLERİ

B. No: 2014/2972 | Karar tarihi: 22.06.2015

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/2972

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET EMİN UÇAR VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/2972)

Karar Tarihi: 22/6/2015

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Kadir ÖZKAYA

Raportör Yrd. : Derya ATAKUL

Başvurucular : 1. Mehmet Emin UÇAR

Vekili : Av. Nermin SELÇUK

2. Veysi BİÇEN

3. Kamuran NUYAN

Vekilleri : Av. Mustafa ERASLAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucular, silahlı terör örgütüne üye olma suçunu işledikleri iddiasıyla yargılandıkları davanın halen devam ettiğini ve yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmadığını belirterek, adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşler, manevi tazminat talebinde bulunmuşlardır.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 6/3/2014 tarihinde İstanbul 15. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumunun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm İkinci Komisyonunca, 23/5/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Başvurucu Veysi Biçen tarafından yapılan 2014/6781 numaralı bireysel başvuru dosyası ve başvurucu Kamuran Nuyan tarafından yapılan 2014/6935 numaralı bireysel başvuru dosyası ile başvurucu Mehmet Emin Uçar tarafından yapılan 2014/2972 numaralı bireysel başvuru dosyası, aralarındaki hukuki ve fiili irtibat nedeniyle birleştirilmiş ve incelemeye 2014/2972 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden devam edilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından 19/9/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği, görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 12/1/2015 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve UYAP aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

8. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca (CMK. 250. maddesi ile yetkili) yürütülen soruşturma kapsamında başvurucu Mehmet Emin Uçar 16/11/2007 tarihinde, başvurucu Veysi Biçen 8/12/2007 tarihinde ve başvurucu Kamuran Nuyan 9/12/2007 tarihinde gözaltına alınmışlardır.

9. İstanbul 11. Ağır Ceza Mahkemesinin (CMK. 250. maddesi ile görevli) 20/11/2007 tarihli kararı ile başvurucu Mehmet Emin Uçar'ın, İstanbul 9. Ağır Ceza Mahkemesinin (CMK. 250. maddesi ile görevli) 11/12/2007 tarihli kararları ile de başvurucular Veysi Biçen ve Kamuran Nuyan'ın tutuklanmalarına karar verilmiştir.

10. Başvurucular Mehmet Emin Uçar ve Kamuran Nuyan ile diğer on üç şüpheli hakkında, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının (CMK. 250. maddesi ile yetkili) 28/12/2007 tarih ve E.2007/1631 sayılı iddianamesi ile "silahlı terör örgütüne üye olma, örgütün ve amacının propagandasını yapma, patlayıcı madde bulundurma ve atma, 2911 sayılı Kanun'a muhalefet, 6136 sayılı Kanun'a muhalefet, kamu malına zarar verme ve mala zarar verme" suçlarını işledikleri iddiasıyla kamu davası açılmış, dava İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesinin (CMK 250. madde ile görevli) E.2008/10 sayılı dosyasına kaydedilmiştir.

11. Mahkemece, 22/4/2008 tarih ve E.2008/28, K.2008/121 sayılı karar ile E.2008/28 sayılı dava dosyasının, Mahkemenin E.2008/10 sayılı dava dosyası ile birleştirilmesine, yargılamanın E.2008/10 sayılı dava dosyası üzerinden devam etmesine karar verilmiştir.

12. Mahkemece, 22/4/2008 tarih ve E.2008/54, K.2008/120 sayılı karar ile E.2008/54 sayılı dava dosyasının, Mahkemenin E.2008/10 sayılı dava dosyası ile birleştirilmesine, yargılamanın E.2008/10 sayılı dava dosyası üzerinden devam etmesine karar verilmiştir.

13. İstanbul 11. Ağır Ceza Mahkemesi (CMK 250. madde ile görevli), 2/5/2008 tarih ve E.2008/3, K.2008/121 sayılı kararı ile E.2008/3 sayılı dava dosyasının, İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2008/10 sayılı dava dosyası ile birleştirilmesine, yargılamanın E.2008/10 sayılı dava dosyası üzerinden devam etmesine karar vermiştir.

14. Başvurucu Veysi Biçen hakkında, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının (CMK 250. madde ile yetkili) 3/1/2008 tarih ve E.2008/6 sayılı iddianamesi ile "silahlı terör örgütüne üye olma, örgütün ve amacının propagandasını yapma, patlayıcı madde bulundurma ve atma, 2911 sayılı Kanun'a muhalefet, kamu malına zarar verme" suçlarını işlediği iddiasıyla İstanbul 9. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2008/11 sayılı dosyasında açılan kamu davası, Mahkemece, 7/8/2008 tarih ve E.2008/11, K.2008/195 sayılı karar ile İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2008/10 sayılı dava dosyası ile birleştirilmiş, yargılamanın E.2008/10 sayılı dava dosyası üzerinden devam etmesine karar verilmiştir.

15. İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesi, 2/9/2008 tarihli duruşmada başvurucu Mehmet Emin Uçar'ın tahliyesine karar vermiştir.

16. İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesince, 25/12/2008 tarih ve E.2008/285, K.2008/342 sayılı karar ile E.2008/285 sayılı dava dosyasının, Mahkemenin E.2008/10 sayılı dava dosyası ile birleştirilmesine, yargılamanın E.2008/10 sayılı dava dosyası üzerinden devam etmesine karar verilmiştir.

17. Mahkemece, 25/12/2008 tarih ve E.2008/287, K.2008/343 sayılı karar ile E.2008/287 sayılı dava dosyasının, Mahkemenin E.2008/10 sayılı dava dosyası ile birleştirilmesine, yargılamanın E.2008/10 sayılı dava dosyası üzerinden devam etmesine karar verilmiştir.

18. İstanbul 11. Ağır Ceza Mahkemesi, 15/5/2009 tarih ve E.2009/122, K.2009/106 sayılı kararı ile E.2009/122 sayılı dava dosyasının, İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2008/10 sayılı dava dosyası ile birleştirilmesine, yargılamanın E.2008/10 sayılı dava dosyası üzerinden devam etmesine karar vermiştir.

19. İstanbul 9. Ağır Ceza Mahkemesi, 24/12/2009 tarih ve E.2009/81, K.2009/221 sayılı kararı ile E.2009/81 sayılı dava dosyasının, İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2008/10 sayılı dava dosyası ile birleştirilmesine, yargılamanın E.2008/10 sayılı dava dosyası üzerinden devam etmesine karar vermiştir.

20. İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesi, 10/2/2011 tarihli duruşmada başvurucular Veysi Biçen ve Kamuran Nuyan'ın tahliyelerine karar vermiştir.

21. Mahkemece, 3/12/2013 tarih ve E.2008/10, K.2013/208 sayılı karar ile toplam yirmi sanık hakkında hüküm kurulmuş, başvurucu Mehmet Emin Uçar'ın "silahlı terör örgütüne üye olma" suçundan 2 yıl 1 ay hapis, "tehlikeli maddelerin izinsiz olarak bulundurulması veya el değiştirilmesi" suçundan 4 yıl 10 ay 10 gün hapis ve 2.760,00 TL adli para, "kamu malına zarar verme" suçundan 3 yıl 1 ay 15 gün hapis, "6136 sayılı Kanun'a muhalefet" suçundan 1 yıl 3 ay hapis ve 562,00 TL adli para cezası ile başvurucu Veysi Biçen'in "silahlı terör örgütüne üye olma" suçundan 7 yıl 6 ay hapis cezası ile başvurucu Kamuran Nuyan'ın "silahlı terör örgütüne üye olma" suçundan 6 yıl 3 ay hapis cezası ile cezalandırılmalarına karar verilmiştir.

22. Karar, başvurucular tarafından temyiz edilmiş olup temyiz incelemesi Yargıtayda devam etmektedir.

23. Özel yetkili mahkemelerin kapatılması üzerine, İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2008/10, K.2013/208 sayılı dava dosyası, İstanbul 20. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2008/247 sayılı dava dosyasına aktarılmıştır.

24. Başvurucular, 6/3/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

B. İlgili Hukuk

25. 26/9/2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 152. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi, (2) numaralı fıkrasının (a) bendi, 174. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları ve 314. maddesinin (2) numaralı fıkrası; 10/7/1953 tarih ve 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanun'un 13. maddesinin üçüncü fıkrası.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

26. Mahkemenin 22/6/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvuruculaların 6/3/2014 tarih ve 2014/2972 numaralı bireysel başvuruları incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvuruculaların İddiaları

27. Başvurucular, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturma kapsamında gözaltına alınarak tutuklandıklarını, İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesince yapılan yargılama esnasında tahliye edildiklerini, ancak silahlı terör örgütüne üye olma suçunu işledikleri iddiasıyla haklarında açılan kamu davasının halen devam ettiğini ve yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmadığını belirterek, adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

28. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

29. Başvurucular, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca haklarında açılan kamu davasının halen devam ettiğini ve yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmadığını belirterek, adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

30. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lâfzî içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

31. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde

göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

32. Anayasa’nın 36. ve Sözleşme’nin 6. maddesi uyarınca kişilere, cezai alanda yöneltilen suçlamaların da (suç isnadı) makul sürede karara bağlanmasını isteme hakkı tanınmıştır. İsnat olunan fiil, ceza kanunlarında suç olarak nitelendirilmiş ve yargılama aşamasında ceza hukukunun kuralları uygulanmış ise ayrıca bir uygulanabilirlik incelemesi yapılmaksızın kendiliğinden adil yargılanma hakkının kapsamına girer (B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 31). Başvuru konusu olayda, başvurucular hakkında, "silahlı terör örgütüne üye olma, örgütün ve amacının propagandasını yapma, patlayıcı madde bulundurma ve atma, 2911 sayılı Kanun’a muhalefet, 6136 sayılı Kanun'a muhalefet, mala zarar verme ve kamu malına zarar verme" suçlarını işledikleri iddiasıyla soruşturma başlatılmıştır. Başvurucular hakkında isnat olunan suçlar 5237, 2911 ve 6136 sayılı Kanunlarda hapis ve adli para cezasını gerektirir şekilde tanımlanmıştır. Bu çerçevede başvurucular hakkındaki suç isnadına dayalı yargılamanın Anayasa’nın 36. maddesinin güvence kapsamına girdiği konusunda kuşku bulunmamaktadır.

33. Ceza muhakemesinde yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken sürenin başlangıcı, bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirilmesi veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi bir takım tedbirlerin uygulanması anı ya da kamu davasının açıldığı tarihtir. Somut başvuru açısından bu tarihler, başvurucu Mehmet Emin Uçar için İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca gözaltına alındığı 16/11/2007 tarihi, başvurucu Veysi Biçen için Başsavcılıkça gözaltına alındığı 8/12/2007 tarihi ve başvurucu Kamuran Nuyan için Başsavcılıkça gözaltına alındığı 9/12/2007 tarihidir. Ceza yargılamasında sürenin sona erdiği tarih, suç isnadının nihai olarak karara bağlandığı, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul süre şikâyetiyle ilgili kararını verdiği tarihtir (B. No: 2013/695, 9/1/2014, § 35).

34. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturma kapsamında, başvurucu Mehmet Emin Uçar’ın 16/11/2007 tarihinde gözaltına alınarak 20/11/2007 tarihinde tutuklandığı, başvurucu Veysi Biçen’in 8/12/2007 tarihinde ve başvurucu Kamuran Nuyan 9/12/2007 tarihinde gözaltına alınarak 11/12/2007 tarihinde tutuklandıkları tespit edilmiştir. Başvurucular Mehmet Emin Uçar ve Kamuran Nuyan ile diğer on üç şüpheli hakkında, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının 28/12/2007 tarihli iddianamesi ile "silahlı terör örgütüne üye olma, örgütün ve amacının propagandasını yapma, patlayıcı madde bulundurma ve atma, 2911 sayılı Kanun'a muhalefet, 6136 sayılı Kanun'a muhalefet, kamu malına zarar verme ve mala zarar verme" suçlarını işledikleri iddiasıyla kamu davası açıldığı, davanın İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2008/10 sayılı dosyasına kaydedildiği belirlenmiştir. İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2008/10 sayılı dava dosyası ile aralarında başvurucu Veysi Biçen’in yargılandığı kamu davası da olmak üzere toplam sekiz dava dosyasının birleştirildiği, yargılamanın E.2008/10 sayılı dava dosyası üzerinden devam etmesine karar verildiği görülmüştür. İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesince yapılan yargılama esnasında başvuruculara tahliye edildiği, başvurucular ile diğer sanıkların savunmalarının alınarak, 3/12/2013 tarihli karar ile toplam yirmi sanık hakkında hüküm kurulduğu, başvurucu Mehmet Emin Uçar’ın "silahlı terör örgütüne üye olma, tehlikeli maddelerin izinsiz olarak bulundurulması veya el değiştirilmesi, kamu malına zarar verme, 6136 sayılı Kanun’a muhalefet” suçlarından, başvurucular Veysi Biçen ve Kamuran Nuyan’ın “silahlı terör örgütüne üye olma” suçundan mahkûmiyetlerine karar verildiği, temyiz edilen hükmün temyiz incelemesinin halen devam ettiği ve özel yetkili mahkemelerin kapatılması üzerine, İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2008/10, K2013/208 sayılı dava dosyasının, İstanbul

20. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2008/247 sayılı dava dosyasına aktarıldığı anlaşılmıştır.

35. 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde kararlar verilmiştir (B. No: 2012/625, 9/1/2014, §§ 23-41; B. No: 2013/695, 9/1/2014, §§ 24-40).

36. Başvuruya konu davada yer alan kişi sayısı ve davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık olduğunu ortaya koymakla birlikte, davaya bütün olarak bakıldığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu yaklaşık sekiz yıldır devam eden yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

37. Açıklanan nedenlerle, başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

38. Başvurucular, yargılama makul sürede sonuçlandırılmadığı için ayrı ayrı 50.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmişlerdir.

39. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

40. Başvuruculara tarafı oldukları uyuşmazlığa ilişkin yaklaşık sekiz yıldır devam eden yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvuruculara ayrı ayrı net 4.400,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

41. Başvurucular tarafından ayrı ayrı yapılan 206,10 TL harçtan oluşan yargılama giderinin ayrı ayrı başvuruculara ödenmesine, başvurucu Mehmet Emin Uçar'a 1.500,00 TL vekâlet ücretinin ödenmesine, başvurucular Veysi Biçen ve Kamuran Nuyan'a 1.500,00 TL vekâlet ücretinin müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

42. Başvuruya konu yargılamanın yaklaşık sekiz yıldır devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruculara;

1. Yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmadığı yönündeki iddialarının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvuruculara ayrı ayrı net 4.400,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvuruculaların tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucular tarafından ayrı ayrı yapılan 206,10 TL harçtan oluşan yargılama giderinin ayrı ayrı BAŞVURUCULARA ÖDENMESİNE, 1.500,00 TL vekâlet ücretinin BAŞVURUCU MEHMET EMİN UÇAR'A ÖDENMESİNE, 1.500,00 TL vekâlet ücretinin BAŞVURUCULAR VEYSİ BİÇEN ve KAMURAN NUYAN'A MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculaların Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin Yargıtaya gönderilmesine,

22/6/2015 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

ZEYNEL KORKMAZ

B. No: 2014/3146 | Karar tarihi: 22.06.2015

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/3146

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ZEYNEL KORKMAZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/3146)

Karar Tarihi: 22/6/2015

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör Yrd. : Gökçe GÜLTEKİN

Başvurucu : Zeynel KORKMAZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, eşinin almakta olduğu bakım ücretinin İdarenin 25/8/2009 tarihli işlemiyle kesilmesi üzerine 6/10/2009 tarihinde Sakarya 1. İdare Mahkemesinde açtığı iptal davasında hukuka aykırı karar verildiğini, temyiz incelemesinde ileri sürdüğü itirazların dikkate alınmadığını ve yargılamanın makul sürede sonuçlandırılamadığını belirterek, Anayasa'nın 36. maddesinde yer alan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 4/3/2014 tarihinde Düzce 1. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumunun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Birinci Komisyonunca 31/10/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 26/3/2015 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 22/4/2015 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve UYAP aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

7. Düzce Valiliği İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğünün 22/4/2009 tarihli işlemiyle, 30/7/2006 tarihli Bakıma Muhtaç Özürlülerin Tespiti ve Bakım Hizmeti Esaslarının Belirlenmesine İlişkin Yönetmelik uyarınca başvurucunun özürlü bakımının yirmi dört saat süreyle eşi tarafından sağlandığı tespit edilerek başvurucunun eşine bakım ücreti ödenmesine karar verilmiştir.

8. İdarenin 25/8/2009 tarihli işlemiyle başvurucunun eşinin almakta olduğu bakım ücretinin kesilmesi üzerine başvurucu ve eşi 6/10/2009 tarihinde Sakarya 1. İdare Mahkemesinde iptal davası açmışlardır.

9. Mahkemenin 6/5/2010 tarihli ve E.2009/820, K.2010/333 sayılı kararıyla davanın reddine karar verilmiştir. Kararın ilgili kısımları şöyledir:

“Bakıma Muhtaç Özürlülerin Tespiti ve Bakım Hizmeti Esaslarının Belirlenmesine İlişkin Yönetmeliğin 4. maddesinin c bendinde, bakıma muhtaç özürlünün, bu Yönetmeliğin uygulanmasında, özürlülük sınıflandırmasına göre ağır özürlü olduğu belgelendirilenlerden; günlük hayatın alışılmış, tekrar eden gereklerini önemli ölçüde yerine getirememesi nedeniyle hayatını başkasının yardımı ve bakımı olmadan devam ettiremeyecek derecede düşkün olanların, her ne ad altında olursa olsun her türlü gelirleri toplamı esas alınmak suretiyle; kendilerine ait veya bakmakla yükümlü olduğu birey sayısına göre kendilerine düşen ortalama aylık gelir tutarının, bir aylık net asgari ücret tutarının 2/3'ünden daha az olduğunun bakım raporu ile tespit edilenleri ifade edeceği ...

Olayda, davacı Ş.K.’nın almakta olduğu bakım ücretinin sonlandırıldığı 2009 yılı Ağustos ayı itibarıyla Zeynel Korkmaz’ın 692,40 TL emekli maaşı aldığı, davacıların kızı E.K'nın 693,00 TL maaş aldığı, serbest boyacılık yapan davacıların oğlu B.K.’nın ne kadar kazanç elde ettiğinin tespit edilemediği, ailede dört birey olduğundan her bireye düşen ortalama aylık gelirin 346,35 TL olduğu, işlem tarihindeki net asgari ücretin ise 496,53 TL olduğu ve net asgari ücretin 2/3’ünün 331,02 TL olduğu dikkate alındığında, davacı Zeynel Korkmaz’a düşen aylık gelirin net asgari ücretin 2/3’ünden fazla olduğu anlaşıldığından, bakım ücretinin sonlandırılmasına ilişkin işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.”

10. Temyiz üzerine Danıştay Onuncu Dairesinin 3/10/2013 tarihli ve E.2010/13372, K.2013/6951 sayılı ilâmıyla; temyiz dilekçesinde ileri sürülen nedenlerin kararın bozulmasını gerektirecek nitelikte görülmediği belirtilerek İlk Derece Mahkemesinin kararı onanmıştır.

11. Karar, başvurucuya 17/2/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir.

12. Başvurucu, 4/3/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

13. 30/7/2006 tarihli Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Bakıma Muhtaç Özürlülerin Tesbiti ve Bakım Hizmeti Esaslarının Belirlenmesine İlişkin Yönetmeliğin 4. maddesinin (a) ve (c) bentleri şöyledir:

“a) Bu Yönetmelikte geçen;

…

c) (Değişik:RG-23/10/2007-26679) Bakıma Muhtaç Özürlü: Bu Yönetmeliğin uygulanmasında, özürlülük sınıflandırmasına göre ağır özürlü olduğu belgelendirilenlerden; günlük hayatın alışılmış, tekrar eden gereklerini önemli ölçüde yerine getirememesi nedeniyle hayatını başkasının yardımı ve bakımı olmadan devam ettiremeyecek derecede düşkün olduğu, her ne ad altında olursa olsun her türlü gelirleri toplamı esas alınmak suretiyle; kendilerine ait veya bakmakla yükümlü olduğu birey sayısına göre kendilerine düşen ortalama aylık gelir tutarının, bir aylık net asgari ücret tutarının 2/3’ünden daha az olduğu bakım raporu ile tespit edilenleri,

..

ifade eder.”

14. 6/1/1982 tarih ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu’nun 1. maddesinin (2) numaralı fıkrası, 2. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) ve (b) bendi, 14. maddesinin (3) ve (4) numaralı fıkraları, 20. maddesinin (5) numaralı fıkrası, 49. maddesinin (3) numaralı fıkrası ile 60. maddesi.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

15. Mahkemenin 22/6/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 4/3/2014 tarih ve 2014/3146 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

16. Başvurucu, eşinin almakta olduğu bakım ücretinin İdarenin 25/8/2009 tarihli işlemiyle kesilmesi üzerine 6/10/2009 tarihinde Sakarya 1. İdare Mahkemesinde açtığı iptal davasında, Mahkemece on altı yaşından küçüklere uygulanan asgari ücretin incelemeye esas alınması nedeniyle hukuka aykırı karar verildiğini, temyiz incelemesinde ileri sürdüğü itirazların dikkate alınmadığını ve yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmadığını belirterek, Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

a. Yargılamanın Sonucu İtibarıyla Adil Olmadığı İddiası

17. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

“Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz.”

18. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“Mahkeme, … açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir.”

19. 6216 sayılı Kanun’un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvurular

kapsamında değerlendirilen kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği kurala bağlanmıştır.

20. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda açık bir takdir hatası içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular açıkça keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (Necati Gündüz ve Recep Gündüz, B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

21. Başvuru konusu olayda, başvurucu, eşinin almakta olduğu bakım ücretinin İdarenin 25/8/2009 tarihli işlemiyle kesilmesine üzerine Sakarya 1. İdare Mahkemesinde eşiyle birlikte açtıkları iptal davasında, Mahkemece 16 yaşından küçüklere uygulanan asgari ücretin incelemeye esas alınması nedeniyle verilen kararın hukuka aykırı olduğunu, temyiz incelemesinde ileri sürdüğü itirazlarının dikkate alınmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

22. Başvurucu, eşinin almakta olduğu bakım ücretinin kesilmesine ilişkin idari işlemin iptali istemiyle 6/10/2009 tarihinde Sakarya 1. İdare Mahkemesinde eşi ile birlikte iptal davası açmış, Mahkemenin 6/5/2010 tarihli kararıyla, Bakıma Muhtaç Özürlülerin Tespiti ve Bakım Hizmeti Esaslarının Belirlenmesine İlişkin Yönetmelik hükümleri uyarınca; hayatını başkasının yardımı ve bakımı olmadan devam ettiremeyecek derecede düşkün olanların, her ne ad altında olursa olsun her türlü gelirleri toplamının; kendilerine ait veya bakmakla yükümlü olduğu birey sayısına göre kendilerine düşen ortalama aylık gelir tutarının, bir aylık net asgari ücret tutarının 2/3'ünden daha az olduğunun bakım raporu ile tespit edilenleri ifade edeceği belirtilerek, başvurucunun aylık gelirin net asgari ücretin 2/3'ünden fazla olduğu gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir (bkz: § 9). Danıştay Onuncu Dairesinin 3/10/2013 tarihli ilâmıyla; temyiz dilekçesinde ileri sürülen nedenlerin kararın bozulmasını gerektirecek nitelikte görülmediği belirtilerek İlk Derece Mahkemesinin kararı onanmıştır (bkz: § 10).

23. Mahkemenin gerekçesi ve başvurucunun iddiaları incelendiğinde, iddiaların özünün Derece Mahkemesi tarafından delillerin değerlendirilmesinde ve hukuk kurallarının yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

24. Başvurucu, yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığına, kendi delillerini ve iddialarını sunma olanağı bulamadığına, karşı tarafça sunulan delillere ve iddialara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığına ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının Derece Mahkemesi tarafından dinlenmediğine ilişkin bir bilgi ya da kanıt sunmadığı gibi Mahkemenin kararında bariz takdir hatası veya açık keyfilik oluşturan herhangi bir durum da tespit edilememiştir.

25. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, Derece Mahkemesi kararlarının bariz takdir hatası veya açık keyfilik de içermediği anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlali İddiası

26. Başvurucu, eşinin almakta olduğu bakım ücretinin kesilmesi üzerine 6/10/2009 tarihinde Sakarya 1. İdare Mahkemesinde açtığı iptal davasında yargılamanın makul sürede sonuçlandırılamadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

27. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (Onurhan Solmaz, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

28. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

29. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekir. Hukuk sisteminde yer alan mevzuat hükümleri gereğince "kamu hukuku" alanına dâhil olan, ancak sonucu itibarıyla özel nitelikteki haklar ve yükümlülükler üzerinde belirleyici olan uyuşmazlıkları konu alan davalar da Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesinin koruması kapsamına girmektedir. Bu anlamda, belirtilen düzenlemelerde yer verilen güvenceler, başvurucunun haklarına zarar verdiği iddia edilen idari bir kararın iptali talebiyle açılan davalara da uygulanacaktır (Selahattin Akyıl, B. No: 2012/1198, 7/11/2013, § 44). Başvuruya konu davanın, başvurucunun eşinin almakta olduğu bakım ücretinin İdarenin 25/8/2009 tarihli işlemiyle kesilmesi üzerine idari işlemin iptali istemini konu alan bir uyuşmazlık olduğu görülmekte olup, somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur.

30. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih, 6/10/2009 tarihidir.

31. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52). Somut başvuru açısından bu tarih, Danıştay Onuncu Dairesi tarafından temyiz isteminin reddedildiği, 3/10/2013 tarihidir.

32. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, başvuruya konu yargılama sürecinin idari yargı makamları nezdinde sürdüğü görülmekle, 2577 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve idari yargı alanına dâhil uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 2577 sayılı Kanun'un muhtelif maddelerinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (bkz: § 14).

33. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, 6/10/2009 tarihinde Sakarya 1. İdare Mahkemesinde açılan iptal davasında, tarafların dilekçeleri incelenmiş ve delilleri toplanmış, Mahkemenin 6/5/2010 tarihli kararıyla davanın reddine karar verilmiştir. Temyiz üzerine Danıştay Onuncu Dairesinin 3/10/2013 tarihli ilâmıyla hüküm onanmış, karar düzeltme isteminde bulunulmadığından bu tarihte karar kesinleşmiştir. Bu durumda iki dereceli yargılama sisteminde davanın üç yıl on bir ay yirmi yedi gün sürdüğü anlaşılmaktadır.

34. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, … açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

35. Somut olayda, başvuruya konu idari işlemin iptali istemiyle açılan davada yargılama, temyiz ve karar düzeltme safhalarıyla birlikte toplam üç yıl on bir ay yirmi yedi gün sürmüştür. Yargılama süresinin bütünü dikkate alındığında İlk Derece Mahkemesi ve Danıştaydaki yargılama sürecinde başvurucunun haklarını ihlal edecek şekilde bir gecikme olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

36. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun makul sürede yargılanma hakkı açısından açık ve görünür bir ihlal saptanmadığından, başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığı yönündeki iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması"

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması"

nedenleriyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerine bırakılmasına,

22/6/2015 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

ENSARİ EKİN

B. No: 2014/3625 | Karar tarihi: 22.06.2015

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/3625

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ENSARİ EKİN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/3625)

Karar Tarihi: 22/6/2015

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Kadir ÖZKAYA

Raportör Yrd. : Gizem Ceren DEMİR KOŞAR

Başvurucu : Ensari EKİN

Vekili : Av. Reyhan YALÇINDAĞ BAYDEMİR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, iş kazasından doğan zararın tazmini istemiyle, 13/7/2006 tarihinde açtığı davanın makul sürede sonuçlanmadığını ve kusur oranlarının yanlış değerlendirildiğini belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, ihlalin tespiti ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 14/3/2014 tarihinde Diyarbakır 1. İş Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumunun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm İkinci Komisyonunca 30/5/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 6/11/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 10/12/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, mermer ocağında çalışmakta iken 30/6/2005 tarihinde geçirdiği iş kazası nedeniyle sol ayağını kaybetmiş, 13/7/2006 tarihinde işveren aleyhine 300.000,00 TL maddi, 30.000,00 TL manevi tazminat istemiyle dava açmıştır.

8. Sivas İş Mahkemesi, 21/12/2011 tarihli ve E.2006/1061, K.2011/607 sayılı kararıyla, Adli Tıp Kurumundan alınan rapora göre başvurucunun maluliyet oranının %40 olduğunu, iş güvenliği uzmanlarından alınan kusur raporuna göre kazanın meydana gelmesinde işverenin %70, başvurucunun ise %30 oranında kusurlu olduğunu, başvurucunun maddi zararının Sosyal Güvenlik Kurumunca yapılan ödeme ile karşılandığını belirterek, davanın kısmen kabulüne, maddi tazminat isteminin reddine ve 30.000,00 TL manevi tazminatın başvurucuya ödenmesine karar vermiştir.

9. Tarafların temyizi üzerine karar, Yargıtay 21. Hukuk Dairesinin 29/1/2013 tarihli ve E.2012/7673, K.2013/1502 sayılı ilâmıyla, maddi zararın karşılanması nedeniyle reddedilen maddi tazminat istemi yönünden başvurucu aleyhine vekâlet ücretine hükmedilmesinin yerinde olmadığı ve manevi tazminat talebi üzerinden başvurucunun kusur oranı doğrultusunda bir miktar indirim yapılması gerektiği belirtilerek bozulmuştur.

10. Mahkeme bozma kararına uyarak, 29/5/2013 tarihli ve E.2013/190, K.2013/290 sayılı kararıyla, davanın kısmen kabulüne, 25.000,00 TL manevi tazminatın başvurucuya ödenmesine karar vermiştir.

11. Başvurucunun, manevi tazminat miktarı ve vekâlet ücreti yönünden temyizi üzerine karar, Yargıtay 21. Hukuk Dairesinin 14/1/2014 tarihli ve E.2013/14663, K.2014/314 sayılı ilâmıyla onanmıştır.

12. Onama kararı, başvurucuya 12/2/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir.

13. Başvurucu 14/3/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

14. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 30. maddesi ve 447. maddesinin (1) numaralı fıkrası, 30/1/1950 tarih ve 5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu’nun 1. maddesinin birinci fıkrası, 7. maddesinin birinci fıkrası ve 15. maddesi (Bkz. B. No: 2013/6792, 18/6/2014, §§ 16–20).

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

15. Mahkemenin 22/6/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 14/3/2014 tarih ve 2014/3625 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

16. Başvurucu, iş kazasından doğan zararının karşılanması istemiyle 13/7/2006 tarihinde açtığı davanın makul sürede sonuçlanmadığını ve kazanın meydana gelmesinde bir kusuru bulunmamasına rağmen Mahkemece, %30 kusuru bulunduğunun kabul edildiği ve buna göre hüküm kurulduğunu belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Yargılamanın Sonucu İtibarıyla Adil Olmadığı İddiası

17. Başvurucu, iş kazasının meydana gelmesinde bir kusuru bulunmamasına rağmen Mahkemece, %30 kusuru bulunduğunun kabul edildiğini ve buna göre hüküm kurulduğunu belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmektedir.

18. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz."

19. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, ... açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

20. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvurular kapsamında değerlendirilen kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği kurala bağlanmıştır.

21. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda bariz takdir hatası veya açık keyfilik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular, bariz takdir hatası veya açık keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

22. Başvuruya konu dava iş kazasından doğan zararın tazmini istemiyle açılmış olup, Mahkemece, başvurucunun kazanın meydana gelmesinde %30 oranında kusuru bulunduğu kabul edilerek hüküm kurulmuştur (bkz. §§ 8-11). Başvurucu, kazanın meydana gelmesinde ihmal ya da kusuru bulunmadığını, Mahkemenin kusur oranlarına ilişkin değerlendirmesinin hatalı olduğunu ileri sürmektedir. Başvuruya konu davada Mahkeme, başvurucunun kesmiş olduğu mermer parçasının düşme ihtimalinin bulunmasına rağmen gerekli dikkat ve özeni göstermediği ve can güvenliğini korumada ihmali bulunduğunu belirterek başvurucuya %30 kusur atfeden iş güvenliği uzmanlarından alınan bilirkişi raporunu hükme esas almış ve bu doğrultuda hükmü kurmuş, manevi tazminat miktarı ve vekâlet ücreti yönünden temyiz edilen karar Yargıtay tarafından usul ve yasaya uygun bulunarak onanmıştır.

23. Mahkemenin gerekçesi ve başvurucunun iddiaları incelendiğinde, iddiaların özünün Derece Mahkemesi tarafından delillerin değerlendirilmesinde ve hukuk kurallarının

yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

24. Başvurucu, yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığına, kendi delillerini ve iddialarını sunma olanağı bulamadığına, karşı tarafça sunulan delillere ve iddialara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığına ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının Derece Mahkemesi tarafından dinlenmediğine ilişkin bir bilgi ya da kanıt sunmadığı gibi Mahkemenin kararında bariz takdir hatası veya açık keyfilik oluşturan herhangi bir durum da tespit edilememiştir.

25. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, Derece Mahkemesi kararının bariz takdir hatası veya açık keyfilik de içermediği anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Yargılamanın Makul Sürede Sonuçlanmadığı İddiası

26. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, başvurucunun yargılamanın uzunluğuna ilişkin şikâyetlerinin açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşıldığından başvurunun bu kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

27. Başvurucu, 13/7/2006 tarihinde açtığı davanın makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

28. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

29. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

30. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, iş kazasından doğan zararın tazmini istemiyle açılmış bir davanın

söz konusu olduğu görülmekle, 5521 sayılı Kanun ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

31. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih 13/7/2006 tarihidir.

32. Sürenin bitiş tarihi ise yargılamanın sona erme tarihidir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52). Somut yargılama faaliyeti açısından sürenin bitiş tarihinin, Yargıtay 21. Hukuk Dairesinin onama kararını verdiği 14/1/2014 tarihi olduğu anlaşılmaktadır.

33. Makul sürede yargılanma hakkına ilişkin olarak yapılan değerlendirmede önemli bir ölçüt olan başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği kriteri çerçevesinde, gerek bireylerin ekonomik geleceği gerek çalışma barışı açısından arz ettiği önem nazara alındığında, iş uyuşmazlıklarının ivedilikle çözülmesi hususunda yargı organlarının özel bir itina göstermesi gerekmektedir. Bu nedenle kanun koyucu iş hukukunun çalışanı koruyucu niteliğini ve iş davalarının özelliklerini dikkate alarak genel mahkemelerin dışında sözlü yargılama usulüne tabi özel bir iş yargılaması sistemi ihdas ederek iş davalarının, konunun uzmanı mahkemelerce mümkün olduğunca hızlı, basit ve ucuz bir biçimde sonuçlandırılmasını amaçlamıştır (B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 59).

34. 6100 sayılı Kanun'un 447. maddesiyle daha önce yürürlüğe girmiş olan kanunlarda yer alan sözlü ve seri yargılama usulleri kaldırılmış ve bunun yerine iş hukuku uyuşmazlıklarına da uygulanmak üzere basit yargılama usulü getirilmiştir. Basit yargılama usulü yazılı yargılama usulünden daha basit ve çabuk işleyen, daha kısa bir incelemeye ihtiyaç duyan ve daha kolay bir inceleme ile sonuçlandırılabilecek dava ve işler için kabul edilmiş bir yargılama usulüdür (B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 64-65).

35. Başvuruya konu yargılama süreci incelendiğinde; yargılamanın, iş kazasından doğan uyuşmazlıkların niteliği, başvurucu açısından taşıdığı değer ve başvurucunun davadaki menfaati dikkate alındığında makul görülemeyecek derecede uzun bir süre olan yedi yıl altı ayda sonuçlandığı, başvurucu ve vekillerinin duruşmalara katılım konusunda gerekli özeni göstermediği, dosyanın bir kez işlemden kaldırılmasına karar verildiği anlaşılmaktadır. Yargılamanın uzamasında başvurucuya atfedilebilecek kusurlar dışında, delillerin toplanması ve sağlık raporlarının temininde geçen süreler ile temyiz incelemesinde geçen sürelerin de etkili olduğu görülmektedir.

36. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, başvuruya konu yargılama sürecinin İş Mahkemesi önünde görüldüğü anlaşılmakla, 5521 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanun'a tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve 5521 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (bkz. § 14).

37. 5521 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde

bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir (B. No: 2013/3442, 20/3/2014, §§ 33-55).

38. Başvuruya konu yargılama sürecinin değerlendirilmesi neticesinde, hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların niteliği, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında davanın karmaşık nitelik taşımadığı, başvurucunun tutum ve davranışlarıyla ya da usuli haklarını kullanırken özensiz davranarak yargılamanın uzamasına tamamıyla sebep olmadığı da dikkate alınarak, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu yedi yıl altı aylık yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

39. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

40. Başvurucu, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle 20.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

41. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

42. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yedi yıl altı aylık yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında, yargılama sürecinin uzamasında başvurucuya atfedilebilecek kusur da dikkate alınarak, başvurucuya net 5.350,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

43. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.706,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığı yönündeki iddiasının "açıkça dayanaktan yoksunluk" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

3. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya net 5.350,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun

tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.706,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

22/6/2015 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

A.G.

B. No: 2014/3743 | Karar tarihi: 22.06.2015

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/3743

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

A. G. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/3743)

Karar Tarihi: 22/6/2015

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Kadir ÖZKAYA

Raportör Yrd. : Gökçe GÜLTEKİN

Başvurucu : A. G.

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, İlçe Tarım Müdürü olarak görev yaptığı dönemde Maliye Hazinesini zarara uğrattığı iddiasıyla 28/11/2002 tarihinde Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde aleyhine açılan tazminat davalarında yargılamanın halen devam ettiğini ve makul sürede sonuçlanmadığını hukuka aykırı müfettiş raporlarıyla aleyhine davalar açıldığını belirterek, masumiyet karinesinin, adil yargılanma hakkı ile maddi ve manevi varlığını geliştirme hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 18/3/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumunun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Başvurucu tarafından yapılan 2014/3743 numaralı bireysel başvuru dosyası ile 2014/3744 numaralı bireysel başvuru dosyası, aralarındaki hukuki ve fiili irtibat nedeniyle birleştirilmiş, incelemeye 2014/3743 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden devam

edilmiştir.

4. Birinci Bölüm İkinci Komisyonunca, 30/6/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından 22/1/2015 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 18/2/2015 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve UYAP aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu aleyhine, Maliye Hazinesi tarafından 28/11/2002 tarihinde Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin E.2002/372 ve E.2002/375 sayılı dosyalarında açılan tazminat davalarında, başvurucu ve diğer altı kişinin 1999-2000 ve 2000-2001 yıllarına ilişkin Kızıltepe ilçesindeki kütlü pamuk destekleme primi dağıtımında fazla ve haksız ödemelere sebep oldukları iddiasıyla uğranılan zararın giderilmesi talep edilmiştir.

9. Mahkemece E.2002/372 sayılı dava dosyasında yapılan yargılama sonunda, 12/3/2009 tarihli ve E.2002/372, K.2009/115 sayılı kararla, bilirkişi kurulunca düzenlenen rapora göre, dosyada mevcut Kızıltepe Vergi Dairesi Müdürlüğünün geri ödeme listesi uyarınca Hazine alacağının 4.021,20 Amerikan Doları (USD) haricindeki kısmının prim ödemesi yapılan çiftçilerden tahsil edildiği, bu kısım için davanın konusuz kaldığı gerekçesiyle davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir.

10. Anılan kararın temyizi üzerine, Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin 20/6/2011 tarihli ve E.2010/7423, K.2011/7158 sayılı ilâmıyla, eksikliklerin tamamlanması amacıyla dosyanın Mahkemesine geri çevrilmesine karar verilmiştir.

11. Eksik hususların tamamlanmasından sonra yapılan temyiz incelemesi sonunda, Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin 26/12/2011 tarihli ve E.2011/12467, K.2011/14113 sayılı ilâmıyla, eksik inceleme ve araştırmaya dayalı hüküm kurulduğu gerekçesiyle karar bozulmuştur.

12. Mahkemece, E.2002/375 sayılı dava dosyasında yapılan yargılama sonunda, 12/3/2009 tarihli ve E.2002/375, K.2009/113 sayılı kararla, bilirkişi kurulunca düzenlenen rapora göre, dosyada mevcut Kızıltepe Vergi Dairesi Müdürlüğünün geri ödeme listesi uyarınca Hazine alacağının 13.166,28 USD haricindeki kısmının prim ödemesi yapılan çiftçilerden tahsil edildiği, bu kısım için davanın konusuz kaldığı gerekçesiyle davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir.

13. Anılan kararın temyizi üzerine, Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin 6/12/2011 tarihli ve E.2010/11649, K.2011/13048 sayılı ilâmıyla, eksikliklerin tamamlanması amacıyla dosyanın Mahkemesine geri çevrilmesine karar verilmiştir.

14. Eksik hususların tamamlanmasından sonra yapılan temyiz incelemesi sonunda, Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin 20/12/2012 tarihli ve E.2012/9361, K.2012/19701 sayılı ilâmıyla, eksik

inceleme ve araştırmaya dayalı hüküm kurulduğu gerekçesiyle karar bozulmuştur.

15. Mahkemece bozmaya uyulmuş olup, E.2002/372 sayılı dosyada bozma kararı sonrası yargılamaya E.2012/826 sayılı dava dosyasında, E.2002/375 sayılı dosyada bozma kararı sonrası yargılamaya E.2012/739 sayılı dava dosyasında halen devam edilmektedir.

16. Başvurucu, 18/3/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

17. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Usul ekonomisi ilkesi" kenar başlıklı 30. maddesi şöyledir:

"Hâkim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmamasını sağlamakla yükümlüdür."

18. 22/4/1926 tarih ve 818 sayılı mülga Borçlar Kanunu'nun 41. ve devamı maddeleri.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

19. Mahkemenin 22/6/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 18/3/2014 tarih ve 2014/3743 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

20. Başvurucu, İlçe Tarım Müdürü olarak görev yaptığı dönemde Maliye Hazinesini zarara uğrattığı iddiasıyla 28/11/2002 tarihinde Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde aleyhine açılan tazminat davalarında hukuka aykırı düzenlenen müfettiş raporuyla davalı durumuna düşürüldüğünü, ilgili müfettiş raporu hakkında tekzip raporu düzenlendiğini, Derece Mahkemesinin bu durumu dikkate almadığını, söz konusu davalar nedeniyle toplumsal saygınlığını yitirdiğini, yargılamanın halen devam ettiğini ve makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkı ile maddi ve manevi varlığını geliştirme hakkının ve masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

21. Başvuru formu ve ekleri incelendiğinde, başvurucunun, Maliye Hazinesini zarara uğrattığı iddiasıyla 28/11/2002 tarihinde Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde aleyhine açılan tazminat davaları nedeniyle toplumsal saygınlığını yitirdiğini, adil yargılanma hakkı ile maddi ve manevi varlığını geliştirme hakkının ve masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürdüğü anlaşılmıştır. Anayasa Mahkemesi, başvurucunun ihlal iddialarına ilişkin nitelendirmesi ile bağlı olmayıp hukuki nitelendirmeyi kendisi yapar. Anılan ihlal iddiaları, başvurucu aleyhine açılan davanın hukuk davası olduğu ve başvurucunun davalı olarak yargılamada bulunduğu da dikkate alınarak, adil yargılanma hakkının ihlali iddiası kapsamında incelenmiştir. Başvurucunun, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası ayrıca değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiği İddiası

22. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

23. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır."

24. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir."

25. Anılan Anayasa ve Kanun hükümleri uyarınca Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, "ikincil nitelikte bir kanun yolu" olup bu yola başvurulmadan önce kural olarak olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır.

26. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca temel hak ve özgürlüklerin ihlaline neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir.

27. Başvuru konusu olayda, başvurucu, Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde aleyhine açılan tazminat davalarında hukuka aykırı düzenlenen müfettiş raporuyla davalı durumuna düşürüldüğünü, ilgili müfettiş raporu hakkında tekzip raporu düzenlendiğini, Derece Mahkemesinin bu durumu dikkate almadığını, söz konusu davalar nedeniyle toplumsal saygınlığını yitirdiğini belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

28. Anayasa'nın hak arama hürriyetini düzenleyen 36. maddesinin birinci fıkrasında, 'Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.' denilerek yargı mercilerine davacı ve davalı olarak başvurabilme ve bunun doğal sonucu olarak da iddia, savunma ve adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır. Maddeyle korunan hak arama özgürlüğü, kendisi bir temel hak niteliği taşımasının ötesinde, Anayasa'nın 40. maddesi uyarınca diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmasını ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biridir. Kişinin uğradığı bir haksızlığa veya zarara karşı kendisini savunabilmesinin ya da maruz kaldığı haksız bir uygulama veya işleme karşı haklılığını ileri sürüp kanıtlayabilmesinin, zararını giderebilmesinin etkili yolu, yargı mercileri önünde dava hakkını kullanabilmesidir (AYM, E.2013/71, K.2013/77, K.T. 18/6/2013).

29. Adil yargılanma hakkının sağladığı bir güvence olarak bireyler, sahip olduklarını iddia ettikleri tüm yasal hak ve yükümlülükleri talep edebilir, aynı zamanda devlet tarafından gerçekleştirilen her türlü müdahaleye yargı mercileri önünde itiraz edebilirler. Bununla birlikte medeni hak ve yükümlülüklerin kullanılmasının doğal bir sonucu olarak bireylerin yargısal makamlar önünde salt davacı veya davalı konumunda bulunması adil yargılanma hakkının ihlali anlamına gelmez.

30. Temel hak ve özgürlüklere saygı, devletin tüm organlarının uyması gereken bir ilke olup bu ilkeye uygun davranılmadığı takdirde, ortaya çıkan ihlale karşı öncelikle yetkili idari mercilere ve derece mahkemelerine başvurulmalıdır (Cemal Ay, B. No: 2013/8674, 16/10/2014, § 29).

31. Bireysel başvurunun ikincil niteliği gereği, başvurucunun, temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarını öncelikle yetkili idari mercilere ve derece mahkemelerine usulüne

uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve kanıtları zamanında bu mercilere sunması, aynı zamanda bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir. Bu şekilde olağan denetim mekanizmaları önünde ileri sürülüp takip edilmeyen temel hak ve özgürlüklerin ihlaline ilişkin iddialar, Anayasa Mahkemesi önünde bireysel başvuru konusu yapılamaz (Bayram Gök, B. No: 2012/946, 26/3/2013, § 19).

32. Başvurucunun ihlale neden olduğunu ileri sürdüğü yargılamaların Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin E.2012/826 ve E.2012/739 sayılı dava dosyalarında halen devam ettiği, başvurucunun hukuk sisteminde düzenlenen başvuru yollarını tüketmeden bireysel başvuruda bulunduğu anlaşılmıştır.

33. Açıklanan nedenlerle, hukuk sisteminde düzenlenen başvuru yolları usulüne uygun olarak tüketilmeden temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddiasının bireysel başvuru konusu yapıldığı anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "başvuru yollarının tüketilmemiş olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlali İddiası

34. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun bu kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin E.2002/372 Sayılı Dava Dosyası Yönünden

35. Başvurucu, Maliye Hazinesini zarara uğrattığı iddiasıyla 28/11/2002 tarihinde Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde aleyhine açılan tazminat davasında yargılamanın halen devam ettiğini ve makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, Anayasa'nın 36. maddesinde tanımlanan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

36. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (Onurhan Solmaz, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lâfzî içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38-39).

37. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde

göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41-45).

38. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu tazminat davasında, 18/6/1927 tarihli ve 1086 sayılı mülga Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

39. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih 28/11/2002 tarihidir.

40. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı bireysel başvurunun karara bağlandığı tarihtir (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

41. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, yargılamanın konusunun Maliye Hazinesinin zarara uğratıldığı iddiasıyla açılan tazminat davası olduğu, 28/11/2002 tarihinde açılan davanın yargılama sürecinde, usulsüz olarak pamuk destekleme prim ödemesi yapıldığı iddia edilen şahıslara söz konusu ödemelerin yapıldığı tarihlerin tespiti amacıyla ilgili kurumlarla yazışmaların yapıldığı, Mahkemece 12/3/2009 tarihli kararla davanın kısmen kabulüne karar verildiği, temyiz üzerine Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin 6/12/2011 tarihli ilâmıyla, eksikliklerin tamamlanması amacıyla dosyanın geri çevrilmesine karar verildiği, eksik hususların tamamlanmasının ardından yapılan temyiz incelemesi sonunda, Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin 20/12/2012 tarihli ilâmıyla, eksik inceleme ve araştırmaya dayalı hüküm kurulduğu gerekçesiyle kararın bozulduğu, Mahkemece bozmaya uyulmasına karar verildiği, yargılamaya İlk Derece Mahkemesinde devam edildiği anlaşılmıştır.

42. 6100 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 34-64).

43. Başvuruya konu tazminat davasının incelenmesinde; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında, somut başvuruya konu yargılamanın karmaşık nitelikte olduğu kabul edilmekle birlikte, yaklaşık on üç yıldır devam eden yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

44. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

b. Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin E.2002/375 Sayılı Dava Dosyası Yönünden

45. Başvurucu, Maliye Hazinesini zarara uğrattığı iddiasıyla 28/11/2002 tarihinde Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde aleyhine açılan tazminat davasında yargılamanın halen devam ettiğini ve makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, Anayasa'nın 36. maddesinde tanımlanan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

46. Başvurucu aleyhine açılan Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin E.2002/372 sayılı dosyası yönünden yapılan tespitlerin; 28/11/2002 tarihinde başvurucu aleyhine açılan ve Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin E.2002/375 sayılı dava dosyasında yürütülen yargılama bakımından da geçerli olduğu açıktır (bkz: §§ 36-40).

47. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, yargılamanın konusunun Maliye Hazinesinin zarara uğratıldığı iddiasıyla açılan tazminat davası olduğu, 28/11/2002 tarihinde açılan davanın yargılama sürecinde, usulsüz olarak pamuk destekleme prim ödemesi yapıldığı iddia edilen şahıslara söz konusu ödemelerin yapıldığı tarihlerin tespiti amacıyla ilgili kurumlarla yazışmaların yapıldığı, Mahkemece 12/3/2009 tarihli kararla davanın kısmen kabulüne karar verildiği, temyiz üzerine Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin 6/12/2011 tarihli ilâmıyla, eksikliklerin tamamlanması amacıyla dosyanın geri çevrilmesine karar verildiği, eksik hususların tamamlanmasının ardından yapılan temyiz incelemesi sonunda, Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin 20/12/2012 tarihli ilâmıyla, eksik inceleme ve araştırmaya dayalı hüküm kurulduğu gerekçesiyle kararın bozulduğu, Mahkemece bozmaya uyulmasına karar verildiği, yargılamaya İlk Derece Mahkemesinde devam edildiği anlaşılmıştır.

48. 6100 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 34-64).

49. Başvuruya konu tazminat davasının incelenmesinde; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında, somut başvuruya konu yargılamanın karmaşık nitelikte olduğu kabul edilmekle birlikte, yaklaşık on üç yıldır devam eden yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

50. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

51. Başvurucu, yargılamanın makul sürede sonuçlanmaması nedeniyle 160.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

52. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı

ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

53. Başvurucunun tarafı olduğu Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin E.2002/372 sayılı dava dosyasında yürütülen tazminat davasında, yaklaşık on üç yıllık yargılama süreci nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında başvurucuya net 13.300,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

54. Başvurucunun tarafı olduğu Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin E.2002/375 sayılı dava dosyasında yürütülen tazminat davasında, yaklaşık on üç yıllık yargılama süreci nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında başvurucuya net 13.300,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

55. Başvurucu tarafından her iki başvuru dosyası için yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen toplam 412,20 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

56. Başvuruya konu yargılamaların yaklaşık on üç yıllık bir süredir devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemelerine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının “başvuru yollarının tüketilmemiş olması” nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddialarının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

3. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya, Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin E.2002/372 sayılı dava dosyası yönünden net 13.300,00 TL, Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin E.2002/375 sayılı dava dosyası yönünden net 13.300,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan toplam 412,20 TL harçtan oluşan yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesine gönderilmesine,

22/6/2015 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

FATMA SEVİNÇ

B. No: 2014/3795 | Karar tarihi: 22.06.2015

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/3795

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

FATMA SEVİNÇ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/3795)

Karar Tarihi: 22/6/2015

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör Yrd. : İsmail Emrah PERDECİOĞLU

Başvurucu : Fatma SEVİNÇ

Vekili : Av. Coşkun DOĞRU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 24/3/2003 tarihinde İzmir 5. Sulh Hukuk Mahkemesinde açtığı ortaklığın giderilmesi davasının makul sürede sonuçlanmadığını, uzun süren dava nedeniyle taşınmazını kullanmaktan mahrum kaldığını belirterek, adil yargılanma hakkının ve mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, tazminat talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 13/3/2014 tarihinde İzmir 10. Sulh Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumunun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm İkinci Komisyonunca 21/7/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına ve dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 2/10/2014 tarihinde, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 30/10/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve UYAP aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, 27/3/2003 tarihinde İzmir 5. Sulh Hukuk Mahkemesinde açtığı ortaklığın giderilmesi davasında, iştirak halinde maliki olduğu taşınmazın idare ve tasarrufunda anlaşmazlıklar bulunduğundan, taşınmaz üzerindeki ortaklığın aynen taksim suretiyle giderilmesine, aynen taksim mümkün olmaması halinde ise taşınmazın satılarak ortaklığın giderilmesine karar verilmesini talep etmiştir.

8. Başvurucu, 13/3/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. İzmir 5. Sulh Hukuk Mahkemesi, 18/12/2014 tarihli ve E.2003/370, K.2014/1056 sayılı kararı ile davanın kabulüne, uyuşmazlık konusu taşınmazdaki ortaklığın satış yolu ile giderilmesine hükmetmiştir.

10. İlk Derece Mahkemesi kararı davalılarca temyiz edilmiş olup, temyiz incelemesi halen devam etmektedir.

B. İlgili Hukuk

11. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun “Usul ekonomisi ilkesi” kenar başlıklı 30. maddesi; 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu’nun 642. maddesi.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

12. Mahkemenin 22/6/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 13/32014 tarih ve 2014/3795 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

13. Başvurucu, 24/3/2013 tarihinde İzmir 5. Sulh Hukuk Mahkemesinde açtığı ortaklığın giderilmesi davasının makul sürede sonuçlanmadığını, uzun süren dava nedeniyle taşınmazını kullanmaktan mahrum kaldığını belirterek adil yargılanma hakkı ve mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

14. Başvuru formu ve eklerinin incelenmesi sonucunda açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

15. Başvurucu, 24/3/2013 tarihinde İzmir 5. Sulh Hukuk Mahkemesinde açtığı ortaklığın giderilmesi davasının makul sürede sonuçlanmadığını, uzun süren dava nedeniyle

taşınmazını kullanmaktan mahrum kaldığını belirterek, adil yargılanma ve mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

16. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (Onurhan Solmaz, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

17. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

18. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, Sulh Hukuk Mahkemesi nezdinde açılan ortaklığın giderilmesi davasının söz konusu olduğu görülmekle, 1086 sayılı mülga Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ile 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

19. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih, 27/3/2003 tarihidir.

20. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı bireysel başvurunun karara bağlandığı tarihtir (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

21. Taşınmaz mal üzerinde ortaklığın giderilmesine ilişkin davalarda görevli mahkeme 6100 sayılı Kanun'un 4. maddesine göre sulh hukuk mahkemeleridir. Yine 6100 sayılı Kanun'un 316. maddesine göre, bu mahkemelerde basit yargılama usulüne göre yargılama yapılmaktadır.

22. Basit yargılama usulü, 6100 sayılı Kanun'un 316. maddesinde yer alan davalar ile kanunlarda açıkça belirtilen bazı davalarda uygulanan ve yazılı yargılama usulünden daha basit ve çabuk işleyen, daha kısa bir incelemeye ihtiyaç duyan ve daha kolay bir inceleme ile sonuçlandırılabilecek dava ve işler için kabul edilmiş bir yargılama usulüdür (Nesrin Kılıç, B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 65).

23. 6100 sayılı Kanun'un 316. maddesi ve devamı maddelerinde yer alan bu usulde davalar, mahkemeye sunulan dilekçe ile açılmakta ve davalının, dava dilekçesinin kendisine tebliğinden itibaren iki hafta içinde cevap dilekçesini mahkemeye sunması gerekmektedir. Bu süre bir defaya mahsus olmak üzere en fazla iki hafta uzatılabilmektedir. Basit yargılama usulünde cevaba cevap ve ikinci cevap aşamaları bulunmamaktadır. Mahkemeler, 6100 sayılı Kanun'un 320. maddesine göre mümkünse tarafları duruşmaya davet etmeden dosya üzerinden karar verirler. Duruşmalı yargılamada aynı maddeye göre mahkemelerin, tahkikatı ilk duruşma hariç, kural olarak iki duruşmada tamamlaması ve duruşmalar arasındaki sürenin de bir aydan uzun olmaması gerekmektedir. Ancak istisnai hallerde ikiden fazla duruşma yapılabileceği gibi, duruşma araları da bir aydan fazla tutulabilmektedir.

24. Bu şekilde kanun koyucu, ortaklığın giderilmesi davalarının, bu uyuşmazlıklara bakmakla görevli mahkemelerce mümkün olduğunca hızlı, basit ve ucuz bir biçimde sonuçlandırılmasını amaçlamıştır.

25. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, yargılamanın konusunun başvurucunun, davalılar ile iştirak halinde malik oldukları taşınmazın idaresi ve tasarrufunda anlaşmazlıklar yaşanması nedeniyle taşınmaz üzerindeki ortaklığın giderilmesi talebi olduğu, yargılamaya başlayan İzmir 5. Sulh Hukuk Mahkemesinin, İzmir 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde görülen ve başvuru konusu dava ile ilgisi bulunan E.2006/474 sayılı dava dosyasının sonuçlanmasından sonra, 18/12/2014 tarihinde davanın kabulüne hükmettiği, kararın temyiz incelemesinin halen devam ettiği belirlenmiştir.

26. 6100 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 34-64).

27. Başvuruya konu ortaklığın giderilmesi davasının incelenmesinde; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, yargılamanın niteliği, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller gibi kriterler dikkate alındığında başvuruya konu yargılamanın karmaşık nitelikte olduğu anlaşılmışsa da somut başvuru açısından, daha önce verilen kararlar dışında farklı karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı, söz konusu on iki yılı aşkın yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

28. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

29. Başvurucu ayrıca, uzun süren yargılama nedeniyle taşınmazı üzerindeki tasarruf yetkisinin kısıtlandığını belirterek, mülkiyet haklarının ihlal edildiğini iddia etmişse de başvurucunun makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde yukarıda yer verilen

tespitler ışığında, mülkiyet hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının ayrıca değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

3. 6216 Sayılı Kanunun 50. Maddesi Yönünden

30. Başvurucu, adil yargılanma hakkının ihlal edilmesi nedeniyle 20.000,00 TL manevi tazminata, mülkiyet hakkının ihlal edilmesi nedeniyle maddi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

31. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

32. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin on iki yılı aşkın yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 8.750,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

33. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucunun maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

34. Başvurucu tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

35. Başvuruya konu yargılamanın on iki yılı aşkın süredir devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya net 8.750,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin Yargıtaya gönderilmesine,

22/6/2015 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

OKTAY KAYA

B. No: 2014/3917 | Karar tarihi: 22.06.2015

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/3917

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

OKTAY KAYA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/3917)

Karar Tarihi: 22/6/2015

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Kadir ÖZKAYA

Raportör Yrd. : Derya ATAKUL

Başvurucu : Oktay KAYA

Vekili : Av. Zeynep Sedef ÖZDOĞAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, "hırsızlık" suçunu işlediği iddiasıyla yargılandığı dava sonunda mahkûmiyet kararı verildiğini, kararın gerekçesiz olduğunu ve yargılamanın makul sürede sonuçlandırılamadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 19/3/2014 tarihinde İzmir 19. Asliye Ceza Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumunun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Birinci Komisyonunca 30/4/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 5/9/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği, görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 18/9/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve UYAP aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu ve diğer iki şüpheli hakkında Malatya Cumhuriyet Başsavcılığının 22/12/2000 tarih ve E.2000/5083 sayılı iddianamesi ile "hırsızlık" suçunu işledikleri iddiasıyla kamu davası açılmıştır.

8. Başvurucu hakkında 28/11/2000 tarihinde verilen gıyabi tutuklama kararı, 27/3/2001 tarihinde Malatya 1. Asliye Ceza Mahkemesince vicahiye çevrilerek başvurucunun savunması alınmış ve başvurucu aynı tarihte serbest bırakılmıştır.

9. Malatya 1. Asliye Ceza Mahkemesince 11/9/2002 tarih ve E.2000/963, K.2002/429 sayılı kararla başvurucunun 12 ay 15 gün hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir.

10. Cumhuriyet savcısı, başvurucu ve diğer sanıklar tarafından temyiz edilen kararın Yargıtay 7. Ceza Dairesince bozulması üzerine Mahkemece bozma kararına uyularak, 11/9/2002 tarihinde yeniden başvurucunun mahkûmiyetine karar verilmiştir.

11. Temyiz üzerine, Yargıtay 6. Ceza Dairesinin 21/9/2004 tarih ve E.2003/8268, K.2004/9806 sayılı ilâmıyla hüküm bozulmuştur.

12. Mahkemece bozma ilâmına uyularak yapılan yargılama sonunda, 22/11/2005 tarih ve E.2004/915, K.2005/881 sayılı kararla başvurucunun hırsızlık suçundan 4 yıl 8 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir.

13. Temyiz üzerine, Yargıtay 6. Ceza Dairesinin 7/7/2008 tarih ve E.2007/6759, K.2008/15263 sayılı ilâmıyla karar yeniden bozulmuştur.

14. Mahkemece bozma ilâmına uyularak yapılan yargılama sonunda, 8/9/2009 tarih ve E.2008/563, K.2009/533 sayılı kararla; tanık beyanı ve tüm deliller doğrultusunda, başvurucu ve diğer sanıkların taklit anahtar yaptırarak müştekiye ait işyerine girdikleri, cep telefonlarını ve bir miktar parayı aldıkları, alınan eşya ve paranın tam olarak müştekiye iade edilmediği gerekçesiyle başvurucunun 3 yıl 3 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir.

15. Temyiz üzerine, Yargıtay 6. Ceza Dairesinin 20/1/2014 tarih ve E.2011/19529, K.2014/593 sayılı ilâmıyla hüküm onanmıştır.

16. Başvurucu müdafii, 11/2/2014 tarihinde Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına başvurarak Yargıtay 6. Ceza Dairesinin onama kararına itiraz edilmesini talep etmiştir.

17. Başvurucu, 19/3/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

18. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığınca 29/3/2014 tarihinde, Yargıtay 6. Ceza Dairesinin onama kararına karşı itiraz yoluna gidilmediği bildirilmiştir.

B. İlgili Hukuk

19. 1/3/1926 tarihli ve 765 sayılı mülga Türk Ceza Kanunu'nun 493. maddesinin birinci fıkrasının (2) numaralı bendi ile 522. maddesinin birinci fıkrası.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

20. Mahkemenin 22/6/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 19/3/2014 tarih ve 2014/3917 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

21. Başvurucu, Malatya Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturma sonunda hakkında açılan kamu davasının makul sürede sonuçlandırılamadığını, Mahkemece aleyhine hiçbir delil olmadığı ve suçlamayı da kabul etmediği halde gerekçesiz şekilde mahkûmiyet kararı verildiğini, Menemen ilçesinde ikamet ettiği için Malatya 1. Asliye Ceza Mahkemesince yapılan yargılamaya katılamadığını, bu nedenle cezasından takdiri indirim yapılmamasının kanuna aykırı olduğunu belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

22. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru usulü" kenar başlıklı 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten; başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir."

23. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün "Başvuru süresi ve mazeret" başlıklı 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir."

24. Bireysel başvurunun ön şartlarından birisi de başvuru süresidir. Süre, başvurunun her aşamasında dikkate alınması gereken bir usul hükmüdür.

25. Bireysel başvuruların, 6216 sayılı Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile İçtüzük'ün 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca, başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde Anayasa Mahkemesine doğrudan veya diğer mahkemeler yahut yurt dışı temsilcilikler vasıtasıyla yapılması gerekmektedir (B. No: 2012/1075, 12/2/2013, §§ 18-19).

26. Başvuru konusu olayda başvurucu, Malatya Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturma sonunda hakkında açılan kamu davasının makul sürede sonuçlandırılamadığını, Mahkemece aleyhine hiçbir delil olmadığı ve suçlamayı da kabul etmediği halde gerekçesiz şekilde mahkûmiyet kararı verildiğini, Menemen ilçesinde ikamet ettiği için Malatya 1. Asliye Ceza Mahkemesince yapılan yargılamaya katılamadığını, bu nedenle cezasından takdiri indirim yapılmamasının kanuna aykırı olduğunu belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

27. Başvurucu hakkında Malatya 1. Asliye Ceza Mahkemesince "hırsızlık" suçundan yapılan yargılama sonunda, 8/9/2009 tarihinde mahkûmiyet kararı verildiği, temyiz üzerine hükmün, 6. Ceza Dairesinin 20/1/2014 tarihli ilâmıyla onanarak aynı tarihte kesinleştiği anlaşılmıştır.

28. Ceza muhakemesinde, temyiz incelemesi sonunda verilen kararlara karşı itiraz yoluna

başvuru hakkı, 5271 sayılı Kanun'un 308. maddesi gereğince Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının takdirine bırakılmıştır. Dolayısıyla başvurucunun Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına yaptığı başvuru sadece Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının takdirini harekete geçirmeye yönelik bir taleptir. Somut olayda başvurucunun 11/2/2014 tarihinde Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına başvurarak Yargıtay 6. Ceza Dairesinin onama kararına itiraz edilmesini talep etmiş olması ve Başsavcının 29/3/2014 tarihinde bu talebi reddetmesi, nihai kararın kesinleşme tarihini değiştirmeyecektir (B. No: 2012/162, 12/2/2013, § 22).

29. 6216 sayılı Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 64. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre, bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği ve başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir.

30. Başvurucu hakkında verilen mahkûmiyet kararının Yargıtay 6. Ceza Dairesince onanması üzerine başvurucu müdafiinin 11/2/2014 tarihinde Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına başvurarak Yargıtay 6. Ceza Dairesinin onama kararına itiraz edilmesini talep ettiği, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığınca 29/3/2014 tarihinde, Yargıtay 6. Ceza Dairesinin onama kararına karşı itiraz yoluna gidilmediğinin bildirildiği anlaşılmıştır. Bu şekilde başvurucunun, Yargıtay 6. Ceza Dairesince verilen onama kararını en geç 11/2/2014 tarihinde öğrendiği halde bu tarihten itibaren otuz günlük başvuru süresinin geçmesinden sonra 19/3/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunduğu belirlenmiştir. Bu itibarla başvuruda süre aşımı bulunduğu sonucuna varılmıştır.

31. Açıklanan nedenlerle, ihlale neden olduğu iddia edilen karara ilişkin olarak otuz gün geçtikten sonra yapılan başvurunun, diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin "süre aşımı" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun "süre aşımı" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına,

22/6/2015 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

ABDULHAMİT ALBEZ

B. No: 2014/4509 | Karar tarihi: 22.06.2015

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/4509

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDULHAMİT ALBEZ BAŞVURUSU

Başvuru Numarası: 2014/4509

Karar Tarihi: 22/6/2015

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Kadir ÖZKAYA

Raportör Yrd. : Gizem Ceren DEMİR KOŞAR

Başvurucu : Abdulhamit ALBEZ

Vekili : Av. Engin ERDAL

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 2007 yılında açtığı hizmet tespiti ve iş hukukuna dayalı alacak davalarının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 1/4/2014 tarihinde Erzurum Adliyesi Ön Büro Müdürlüğü vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumunun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 28/5/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 27/6/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına

gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 9/7/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, iş akdinin feshedilmesi üzerine, 19/11/2007 tarihinde Erzurum İş Mahkemesinin E.2007/334 sayılı dosyasında işçi alacaklarının tahsili, 20/11/2007 tarihinde ise aynı Mahkemenin E.2007/342 sayılı dosyasında hizmet tespiti davası açmıştır.

8. Hizmet tespiti davasına ilişkin yargılamada Mahkeme, 16/2/2010 tarih ve E.2007/342, K.2010/39 sayılı kararıyla, başvurucunun 25/5/2004–14/2/2005 tarihleri arasında davalı şirkete ait işyerinde çalıştığının tespitine karar vermiştir.

9. Temyiz istemi üzerine karar, Yargıtay 21. Hukuk Dairesinin 7/2/2012 tarih ve E.2010/5990, K.2012/1272 sayılı ilâmıyla; davanın, temsilcide yanılma sonucu açıldığı ve Mahkemece gerçek temsilciye yöneltilmesi gerekirken gösterilen davalı aleyhine yargılamanın sonuçlandırıldığı gerekçesiyle bozulmuştur.

10. Erzurum İş Mahkemesi bozmaya uyarak, taraf teşkili sağlandıktan sonra, 2/4/2013 tarih ve E.2012/187, K.2013/231 sayılı kararıyla davanın kabulüne hükmetmiştir.

11. Temyiz istemi üzerine, Yargıtay 21. Hukuk Dairesinin 10/10/2013 tarih ve E.2013/8699, K.2013/18357 sayılı ilâmıyla, eksik inceleme ve araştırma sonucu hüküm kurulduğu gerekçesiyle karar bozulmuştur.

12. Erzurum İş Mahkemesi bozmaya uyarak, 31/12/2014 tarih ve E.2013/611, K.2014/709 sayılı kararıyla davanın reddine hükmetmiştir.

13. Karar temyiz edilmiş olup temyiz incelemesi devam etmektedir.

14. İşçi alacaklarının ödenmesine ilişkin yargılamada, hizmet tespiti davasının kesinleşmesinin beklenmesine karar verilmiş olup, yargılama Erzurum İş Mahkemesinin E.2007/334 sayılı dosyasında devam etmektedir.

B. İlgili Hukuk

15. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 30. maddesi ve 447. maddesinin (1) numaralı fıkrası, 30/1/1950 tarih ve 5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu'nun 1. maddesinin birinci fıkrası, 7. maddesinin birinci fıkrası ve 15. maddesi (bkz. B. No: 2013/6792, 18/6/2014, §§ 16–20).

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Mahkemenin 22/6/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 1/4/2014 tarih ve 2014/4509 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

17. Başvurucu, 2007 yılında açtığı hizmet tespiti ve iş hukukuna dayalı alacak davalarının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

18. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, başvurucunun yargılamanın uzunluğuna ilişkin şikâyetlerinin açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşıldığından başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Hizmet Tespiti Davası Yönünden

19. Başvurucu, hizmet sürelerinin tespiti istemiyle 20/11/2007 tarihinde açtığı davanın makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

20. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, esasen Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

21. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

22. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, hizmet sürelerinin tespiti istemiyle açılmış bir davanın söz konusu olduğu görülmekle, 5521 sayılı Kanun ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

23. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih 20/11/2007 tarihidir.

24. Sürenin bitiş tarihi ise yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren

başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı bireysel başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

25. Makul sürede yargılanma hakkına ilişkin olarak yapılan değerlendirmede önemli bir ölçüt olan başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği kriteri çerçevesinde, gerek bireylerin ekonomik geleceği gerek çalışma barışı açısından arz ettiği önem nazara alındığında, iş uyuşmazlıklarının ivedilikle çözülmesi hususunda yargı organlarının özel bir itina göstermesi gerekmektedir. Bu nedenle kanun koyucu iş hukukunun çalışanı koruyucu niteliğini ve iş davalarının özelliklerini dikkate alarak genel mahkemelerin dışında sözlü yargılama usulüne tabi özel bir iş yargılaması sistemi ihdas ederek iş davalarının, konunun uzmanı mahkemelerce mümkün olduğunca hızlı, basit ve ucuz bir biçimde sonuçlandırılmasını amaçlamıştır (B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 59).

26. 6100 sayılı Kanun'un 447. maddesiyle daha önce yürürlüğe girmiş olan kanunlarda yer alan sözlü ve seri yargılama usulleri kaldırılmış ve bunun yerine iş hukuku uyuşmazlıklarına da uygulanmak üzere basit yargılama usulü getirilmiştir. Basit yargılama usulü yazılı yargılama usulünden daha basit ve çabuk işleyen, daha kısa bir incelemeye ihtiyaç duyan ve daha kolay bir inceleme ile sonuçlandırılabilecek dava ve işler için kabul edilmiş bir yargılama usulüdür (B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 64-65).

27. Başvuruya konu yargılama süreci incelendiğinde; yargılamanın, iş ilişkisinden doğan uyuşmazlıkların niteliği, başvurucu açısından taşıdığı değer ve başvurucunun davadaki menfaati dikkate alındığında makul görülemeyecek derecede uzun olan yedi yılı aşkın süredir devam ettiği, söz konusu yargılama sürecinin uzamasında büyük oranda, delillerin toplanması aşamalarında ve temyiz incelemesinde geçen süreler ile celse aralarının uzun tutulmasının etkili olduğu anlaşılmaktadır.

28. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, başvuruya konu yargılama sürecinin iş mahkemesi önünde görüldüğü anlaşılmakla, 5521 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanun'a tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve 5521 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (bkz. § 15).

29. 5521 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir (B. No: 2013/3442, 20/3/2014, §§ 33-55).

30. Başvuruya konu davada yer alan kişi sayısı ve davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği çerçevesinde davaya bütün olarak bakıldığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu yedi yılı aşkın süredir devam eden yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

31. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

b. İşçi Alacaklarına İlişkin Dava Yönünden

32. Başvurucu, işçi alacaklarının tahsili istemiyle 19/11/2007 tarihinde açtığı davanın makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

33. İşçi alacaklarının tahsiline ilişkin söz konusu yargılamanın, iş hukukundan doğan uyuşmazlıklara uygulanan özel bir yargılama sisteminin benimsendiği iş mahkemesinde görüldüğü anlaşılmakta olup, 19/11/2007 tarihinde açılan ve halen devam eden yargılama sürecinin makul sürede sonuçlanmadığı yönündeki iddiaların iş mahkemelerindeki yargılama usulü dikkate alınarak, adil yargılanma hakkı kapsamında değerlendirilmesi gerektiği açıktır (bkz. §§ 20-26).

34. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, 17/2/2009 tarihli celseden itibaren hizmet tespiti davasının sonuçlanmasının beklenildiği, yargılamanın, iş ilişkisinden doğan uyuşmazlıkların niteliği, başvurucu açısından taşıdığı değer ve başvurucunun davadaki menfaati dikkate alındığında makul görülemeyecek derecede uzun olan yedi yılı aşkın süredir İlk Derece Mahkemesi önünde devam ettiği anlaşılmaktadır.

35. 5521 sayılı Kanun ve 6100 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir (B. No: 2013/4701, 23/1/2014, §§ 35-51).

36. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu iş hukukuna dayalı alacak davası; hizmet tespiti davasının bekletici mesele yapılması dışında, hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların niteliği, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında karmaşık olmaktan uzaktır. Başvurucunun tutum ve davranışlarıyla ve usuli haklarını kullanırken özensiz davranmasıyla yargılamanın uzamasına önemli ölçüde sebep olduğu da söylenemez. Hizmet tespiti davalarının, işçi alacaklarına ilişkin davalarda bekletici mesele yapılabileceği düşünülebilirse de uyuşmazlığı makul sürede sonuçlandırmak yargının ve nihai olarak Devletin yükümlülüğünde olup, bu hususta başvurucuya atfedilecek bir kusur bulunmamaktadır. Anılan davanın başvurucu açısından taşıdığı değer ve başvurucunun davadaki menfaati dikkate alındığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve yedi yılı aşkın süredir devam eden söz konusu yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır

37. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

38. Başvurucu, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle 20.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

39. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata

hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

40. Başvurucunun tarafı olduğu hizmet tespiti davasında, yedi yılı aşkın süredir devam eden yargılama süreci nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında, iki dereceli bir yargılamada başvurucuya net 6.500,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

41. Başvurucunun tarafı olduğu işçi alacağı davasında, yedi yılı aşkın süredir devam eden yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında, yargılamanın İlk Derece Mahkemesi önünde devam ettiği de dikkate alınarak, başvurucuya net 8.650,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

42. Başvurucu yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.706,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

43. Başvuruya konu yargılamaların yedi yılı aşkın süredir devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamaların mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemelere gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddialarının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

3. Başvurucuya, hizmet tespitine ilişkin dava yönünden net 6.500,00 TL, işçi alacaklarının tahsiline ilişkin dava yönünden net 8.650,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

B. Başvurucu tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.706,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

C. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

D. Kararın birer örneğinin Erzurum İş Mahkemesi ile Yargıtay 21. Hukuk Dairesine gönderilmesine,

22/6/2015 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

MECİT SERTEL

B. No: 2014/4624 | Karar tarihi: 22.06.2015

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/4624

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MECİT SERTEL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/4624)

Karar Tarihi: 22/6/2015

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör Yrd. : Gizem Ceren DEMİR KOŞAR

Başvurucu : Mecit SERTEL

Vekili : Av. Murat PATIR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 16/9/2010 tarihinde açtığı işe iade davasının makul sürede sonuçlanmadığını ve anılan dönemde başka bir işte çalışamadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, tazminat talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 3/4/2014 tarihinde İstanbul Anadolu 5. Ağır Ceza Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumunun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca 2/7/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 6/11/2014 tarihinde, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına

gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 10/12/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, iş akdinin feshedilmesi üzerine, 16/9/2010 tarihinde işe iade davası açmıştır.

8. Bakırköy 1. İş Mahkemesi, 27/5/2013 tarihli ve E.2010/719, K.2013/430 sayılı kararıyla davanın kabulüne hükmetmiştir.

9. Temyiz istemi üzerine karar, Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 3/2/2014 tarihli ve E.2013/9585, K.2014/2698 sayılı ilâmıyla onanarak kesinleşmiştir.

10. Onama kararı başvurucuya 19/3/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir.

11. Başvurucu 3/4/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

12. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 30. maddesi ve 447. maddesinin (1) numaralı fıkrası, 30/1/1950 tarihli ve 5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu'nun 1. maddesinin birinci fıkrası, 7. maddesinin birinci fıkrası ve 15. maddesi, 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu'nun 20. maddesinin üçüncü fıkrası (bkz. B.No: 2014/1981, 18/9/2014, §§ 17–22).

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

13. Mahkemenin 22/6/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 3/4/2014 tarihli ve 2014/4624 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

14. Başvurucu, 16/9/2010 tarihinde açtığı işe iade davasının 4857 sayılı Kanun'un 20. maddesinde yer alan üç aylık sürenin çok üzerinde bir sürede sonuçlandığını ve anılan süre içinde başka bir işte çalışamadığını, bu nedenle maddi ve manevi zarara uğradığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

15. Anayasa Mahkemesi, başvurucunun ihlal iddialarına ilişkin nitelendirmesi ile bağlı olmayıp hukuki nitelendirmeyi kendisi yapar. Başvurucunun, işe iade davası süresince çalışamadığı ve bu nedenle maddi ve manevi zarara uğradığı iddiaları, Anayasanın 48. maddesinde düzenlenen çalışma hürriyetinin ihlali iddiası kapsamında değerlendirilmiştir. Başvurucunun, makul sürede yargılama yapılmadığına ilişkin ihlal iddiaları ayrıca değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Çalışma ve Sözleşme Hürriyetinin İhlali İddiası

16. Başvurucu, 16/9/2010 tarihinde açtığı işe iade davası süresince başka bir işte çalışamadığını ve bu nedenle maddi ve manevi zarara uğradığını belirterek, çalışma

hürriyetinin ihlal edildiğini ileri sürmektedir.

17. Anayasa'nın 148. maddesinin (3) numaralı fıkrası şöyledir:

"Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir …"

18. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesi'nin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru hakkı" kenar başlıklı 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir."

19. Anayasa'nın 148. maddesinin (3) numaralı fıkrası ve 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası hükümlerine göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

20. Anayasa'nın 48. maddesinde yer alan çalışma ve sözleşme hürriyeti, Anayasa'da güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerden olmakla beraber, Sözleşme ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokollerden herhangi birinin kapsamına girmemektedir.

21. Açıklanan nedenlerle, başvuru konusu çalışma ve sözleşme hürriyetinin ihlaline yönelik iddiaların Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kaldığı anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "konu bakımından yetkisizlik" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Yargılamanın Makul Sürede Sonuçlandırılmadığı İddiası

22. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, başvurucunun yargılamanın uzunluğuna ilişkin şikâyetinin açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun bu kısmının, kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

23. Başvurucu, 16/9/2010 tarihinde açtığı işe iade davasının makul sürede sonuçlanmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmektedir.

24. Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, esasen Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lâfzî içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi

kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

25. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

26. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, iş akdinin feshi üzerine açılan işe iade davasının söz konusu olduğu görülmekle, 4857 sayılı Kanun ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

27. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih 16/9/2010 tarihidir.

28. Sürenin bitiş tarihi ise yargılamanın sona erme tarihidir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52). Somut yargılama faaliyeti açısından sürenin bitiş tarihinin, Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin onama kararını verdiği 3/2/2014 tarihi olduğu anlaşılmaktadır.

29. Makul sürede yargılanma hakkına ilişkin olarak yapılan değerlendirmede önemli bir ölçüt olan başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği kriteri çerçevesinde, gerek bireylerin ekonomik geleceği gerek çalışma barışı açısından arz ettiği önem nazara alındığında, iş uyuşmazlıklarının ivedilikle çözülmesi hususunda yargı organlarının özel bir itina göstermesi gerekmektedir. Bu nedenle kanun koyucu iş hukukunun çalışanı koruyucu niteliğini ve iş davalarının özelliklerini dikkate alarak genel mahkemelerin dışında, sözlü yargılama usulüne tabi özel bir iş yargılaması sistemi ihdas ederek iş davalarının, konunun uzmanı mahkemelerce, mümkün olduğunca hızlı, basit ve ucuz bir biçimde sonuçlandırılmasını amaçlamıştır (B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 59).

30. 6100 sayılı Kanun'un 447. maddesiyle, daha önce yürürlüğe girmiş olan kanunlarda yer alan sözlü ve seri yargılama usulleri kaldırılmış ve bunun yerine iş hukuku uyuşmazlıklarına da uygulanmak üzere basit yargılama usulü getirilmiştir. Basit yargılama usulü yazılı yargılama usulünden daha basit ve çabuk işleyen, daha kısa bir incelemeye ihtiyaç duyan ve daha kolay bir inceleme ile sonuçlandırılabilecek dava ve işler için kabul edilmiş bir yargılama usulüdür (B. No: 2013/772, 7/11/2013, §§ 64-65).

31. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde; yargılamanın, iş ilişkisinden kaynaklanan uyuşmazlıkların niteliği, başvurucu açısından taşıdığı değer ve başvurucunun davadaki menfaati de dikkate alındığında makul görülemeyecek derecede uzun bir süre olan üç yıl dört ayda tamamlandığı, yargılama süresinin uzamasında büyük oranda delillerin toplanması aşamasında geçen sürelerin etkili olduğu, başvurucuya atfedilebilecek bir kusur bulunmadığı anlaşılmaktadır.

32. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, başvuruya konu yargılama sürecinin İş Mahkemesi önünde görüldüğü anlaşılmakla, 4857 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanun'a tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve 4857 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (bkz. § 12).

33. 4857 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir (B. No: 2013/772, 7/11/2013, §§ 59-82).

34. Başvuruya konu davada yer alan kişi sayısı ve davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği çerçevesinde davaya bütün olarak bakıldığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu üç yıl dört aylık yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

35. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

36. Başvurucu, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle 100.000,00 TL maddi ve 5.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

37. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

38. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin üç yıl dört aylık yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında, başvurucuya net 2.250,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

39. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucunun maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

40. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.706,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Çalışma ve sözleşme hürriyetinin ihlal edildiği yönündeki iddiasının "konu bakımından yetkisizlik" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmadığı yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

3. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya net 2.250,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.706,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

22/6/2015 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

AHMET ÖNDER

B. No: 2014/4632 | Karar tarihi: 22.06.2015

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/4632

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

AHMET ÖNDER BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/4632)

Karar Tarihi: 22/6/2015

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Kadir ÖZKAYA

Raportör Yrd. : İsmail Emrah PERDECİOĞLU

Başvurucu : Ahmet ÖNDER

Vekili : Av. Murat DURGAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 19/10/2004 tarihinde aleyhine açılan tazminat davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, tazminat talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 3/4/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumunun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm İkinci Komisyonunca 30/5/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına ve dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 24/7/2014 tarihinde, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına

gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 13/8/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve UYAP aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu aleyhine, sigorta şirketi tarafından, 19/10/2004 tarihinde Gaziantep Ticaret Mahkemesinde tazminat davası açılmış, anılan Mahkeme, 22/6/2005 tarihinde yetkisizliği nedeniyle dosyanın yasal süre içinde müracaat edildiği takdirde Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesine gönderilmesine karar vermiştir.

8. Yetkisizlik kararı üzerine yargılamaya Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde devam olunmuş, anılan Mahkeme 12/2/2008 tarihinde davacı taraf mazeretsiz olarak duruşmaya gelmediğinden ve bir vekil ile de kendisini temsil ettirmediğinden davanın yenileninceye kadar işlemden kaldırılmasına karar vermiş, 21/5/2008 tarihli ve E.2006/370, K.2008/424 sayılı kararı ile de üç ay içinde yenilenmeyen davanın açılmamış sayılmasına hükmetmiştir.

9. Davacı tarafın İlk Derece Mahkemesinin kararını temyiz etmesi üzerine dosya Yargıtay 17. Hukuk Dairesine gönderilmiş, Daire 31/1/2013 tarihli kararı ile inceleme görevinin Yargıtay 11. Hukuk Dairesine ait olduğunu belirterek dosyayı ilgili Daireye göndermiştir.

10. Temyiz incelemesini yapan Yargıtay 11. Hukuk Dairesi 13/1/2014 tarihli ve E.2013/18731, K.2014/665 sayılı ilâmı ile İlk Derece Mahkemesinin kararını bozmuştur.

11. Başvurucu bozma ilâmı sonrası 3/4/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

12. Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesince bozma ilâmına uyularak yargılamaya Mahkemenin E.2014/427 sayılı dosyasında devam edilmektedir.

B. İlgili Hukuk

13. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun “Usul ekonomisi ilkesi” kenar başlıklı 30. maddesi şöyledir:

"Hâkim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmamasını sağlamakla yükümlüdür."

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

14. Mahkemenin 22/6/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 3/4/2014 tarih ve 2014/4632 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

15. Başvurucu, 19/10/2004 tarihinde aleyhine açılan ve halen Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde devam etmekte olan tazminat davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

16. Başvuru formu ve eklerinin incelenmesi sonucunda açıkça dayanaktan yoksun olmadığı

ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

17. Başvurucu, 19/10/2004 tarihinde Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde aleyhine açılan tazminat davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

18. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (Onurhan Solmaz, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lâfzî içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

19. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

20. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, Asliye Hukuk Mahkemesi nezdinde açılan tazminat davasının söz konusu olduğu görülmekle, 1086 sayılı mülga Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ile 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

21. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih, 19/10/2004 tarihidir.

22. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı başvurunun karara bağlandığı tarihtir (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

23. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, yargılamanın konusunun sigorta şirketinin, bir trafik kazası sonucu karşılamak zorunda kaldığı zararın başvurucudan tahsiline karar verilmesi istemi olduğu, davanın 19/10/2004 tarihinde Gaziantep Ticaret Mahkemesinde açıldığı ancak anılan Mahkemenin 22/6/2005 tarihli kararı ile yetkisizlik kararı verdiği, yargılamaya devam eden Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin 21/5/2008 tarihli kararı ile davacının mazeretsiz olarak duruşmaya katılmaması ve davanın da üç ay içinde yenilenmemesi nedeniyle davanın açılmamış sayılmasına hükmedildiği, temyiz incelemesi sonucu Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin 13/1/2014 tarihli ilâmı ile İlk Derece Mahkemesi kararının bozulduğu, bozma üzerine yargılamaya Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde devam edildiği anlaşılmıştır.

24. 6100 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 34-64).

25. Başvuruya konu rücuen tazminat davasının incelenmesinde; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, yargılamanın niteliği, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında davanın karmaşık olmaktan uzak olduğu anlaşılmıştır. Başvurucunun tutum ve davranışlarıyla ve usulü haklarını kullanırken özensiz davranmasıyla yargılamanın uzamasına önemli ölçüde sebep olduğu da söylenemez. Dolayısıyla somut başvuru açısından, daha önce verilen kararlar dışında farklı karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu yaklaşık on bir yıllık yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

26. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanunun 50. Maddesi Yönünden

27. Başvurucu, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, ihlalin tespit edilmesi ile 20.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

28. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

29. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yaklaşık on bir yıllık yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 10.000,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

30. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL

harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

31. Başvuruya konu yargılamanın yaklaşık on bir yıldır devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya net 10.000,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesine gönderilmesine,

22/6/2015 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

HAMİT KILIÇ VE DİĞERLERİ

B. No: 2014/4636 | Karar tarihi: 22.06.2015

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/4636

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HAMİT KILIÇ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/4636)

Karar Tarihi: 22/6/2015

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Kadir ÖZKAYA

Raportör Yrd. : İsmail Emrah PERDECİOĞLU

Başvurucular : Hamit KILIÇ

İsmail KILIÇ

Şeyhmus KILIÇ

Abdulbaki SİNCAROĞLU

Vekilleri : Av. Murat DURGAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucular, 19/7/2008 tarihinde Kızıltepe Asliye Hukuk Mahkemesinde aleyhlerine açılan kamulaştırma bedelinin tespiti ve tescil davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşler ve tazminat talebinde bulunmuşlardır.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 3/4/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumunun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Birinci Komisyonunca 10/6/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına ve dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 15/9/2014 tarihinde, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 19/9/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve UYAP aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucular aleyhine Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları İşletmesi Genel Müdürlüğü tarafından 19/7/2008 tarihinde Kızıltepe Asliye Hukuk Mahkemesinde kamulaştırma bedelinin tespiti ve tescil davası açılmıştır.

8. Kızıltepe Asliye Hukuk Mahkemesi, 9/7/2009 tarihli ve E.2008/382, K. 2009/549 sayılı kararla davanın kabulüne ve kamulaştırma bedelinin tespitine hükmetmiştir.

9. İlk Derece Mahkemesi kararının temyiz edilmesi sonucu dosya Yargıtay 5. Hukuk Dairesine gönderilmiş, Dairenin 27/9/2010 tarihli ve E.2010/7851, K.2010/15942 sayılı ilâmı ile eksiklik nedeniyle dosyanın geri çevrilmesine karar verilmiştir.

10. Eksikliklerin tamamlanmasının ardından yargılama dosyası tekrar Yargıtaya gönderilmiş, temyiz incelemesi henüz sonuçlanmamışken, başvurucular 3/4/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

11. Temyiz incelemesi sonucu Yargıtay 5. Hukuk Dairesi 22/5/2014 tarihli ve E.2014/6729, K.2014/14541 sayılı ilamı ile İlk Derece Mahkemesinin kararını onamıştır.

12. Karar düzeltme yoluna başvurulmaması üzerine İlk Derece Mahkemesi kararı onama ilamı üzerine kesinleşmiştir.

B. İlgili Hukuk

13. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 30. maddesi; 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu’nun 10. ve 11. maddeleri.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

14. Mahkemenin 22/6/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucuların 3/4/2014 tarih ve 2014/4636 numaralı bireysel başvuruları incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucuların İddiaları

15. Başvurucular, 19/7/2008 tarihinde Kızıltepe Asliye Hukuk Mahkemesinde aleyhlerine açılan kamulaştırma bedelinin tespiti ve tescil davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

16. Başvuru formu ve eklerinin incelenmesi sonucunda açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

17. Başvurucular, 19/7/2008 tarihinde Kızıltepe Asliye Hukuk Mahkemesinde aleyhlerine açılan kamulaştırma bedelinin tespiti ve tescil davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

18. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (Onurhan Solmaz, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lâfzî içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

19. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

20. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, Asliye Hukuk Mahkemesi nezdinde açılan kamulaştırma bedelinin tespiti ve tescil davasının söz konusu olduğu görülmekle, 1086 sayılı mülga Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ile 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

21. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih, 19/7/2008 tarihidir.

22. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52). Bu kapsamda, somut yargılama faaliyeti açısından sürenin bitiş tarihinin, İlk Derece Mahkemesi kararının kesinleştiği 22/5/2014 tarihi olduğu anlaşılmaktadır.

23. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, yargılamanın konusunun,

başvurucuların taşınmazının kamulaştırılması kararı alınmasının ardından taşınmazın kamulaştırma bedelinin tespiti ve tapuya tescili istemine ilişkin olduğu, 19/7/2008 tarihinde açılan davanın İlk Derece Mahkemesinin 9/7/2009 tarihli kararı ile kabulüne hükmedildiği, bu kararın temyiz incelemesi sonucu Yargıtay 5. Hukuk Dairesinin 27/9/2010 tarihli ilâmı ile dava dosyasının eksiklik nedeniyle Mahkemesine iade edildiği, eksikliğin tamamlanmasının ardından yapılan temyiz incelemesi sonucu Yargıtay 5. Hukuk Dairesinin 22/5/2014 tarihli ilâmı ile İlk Derece Mahkemesi kararını onandığı, taraflarca karar düzeltme yoluna başvurulmaması üzerine anılan kararın kesinleştiği anlaşılmıştır.

24. 6100 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 34-64).

25. Başvuruya konu kamulaştırma bedelinin tespiti ve tescil davasının incelenmesinde; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, yargılamanın niteliği, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında davanın karmaşık olmaktan uzak olduğu anlaşılmıştır. Başvuruculların tutum ve davranışlarıyla ve usulü haklarını kullanırken özensiz davranmasıyla yargılamanın uzamasına sebep olduğu da söylenemez. Dolayısıyla somut başvuru açısından, daha önce verilen kararlar dışında farklı karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu beş yıl on aylık yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

26. Açıklanan nedenlerle, başvuruculların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanunun 50. Maddesi Yönünden

27. Başvurucular, adil yargılanma haklarının ihlal edildiğinin tespiti ile ayrı ayrı 10.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmişlerdir.

28. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

29. Başvuruculların tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin beş yıl on aydır devam eden yargılama süreci nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında her bir başvurucuya net 4.150,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

30. Başvurucular tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruculaın,

1. Makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiği yönündeki iddialarının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Her bir başvurucuya net 4.150,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvuruculaın tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucular tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCULARA MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

22/6/2015 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

ÖMER EREN

B. No: 2014/4639 | Karar tarihi: 22.06.2015

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/4639

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÖMER EREN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/4639)

Karar Tarihi: 22/6/2015

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör Yrd. : İsmail Emrah PERDECİOĞLU

Başvurucu : Ömer EREN

Vekili : Av. Murat DURGAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 27/5/2008 tarihinde Kızıltepe Sulh Hukuk Mahkemesinde aleyhine açılan itirazın iptali davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 3/4/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumunun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm İkinci Komisyonunca 17/6/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına ve dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 12/9/2014 tarihinde, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına

gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 19/9/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve UYAP aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, M.Y. tarafından Kızıltepe İcra Müdürlüğü nezdinde aleyhine başlatılan ilamsız icra takibine itiraz etmiş, bu itirazı sonucu söz konusu icra takibi durmuştur.

8. Başvurucu aleyhine M.Y. tarafından, 26/5/2008 tarihinde Kızıltepe Sulh Hukuk Mahkemesinde itirazın iptali davası açılmıştır.

9. Yargılamaya Kızıltepe Sulh Hukuk Mahkemesinde halen devam edilmektedir.

10. Başvurucu, 3/4/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

11. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 30. maddesi, 9/6/1932 tarih ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu’nun 67. maddesi.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

12. Mahkemenin 22/6/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 3/4/2014 tarih ve 2014/4639 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

13. Başvurucu, 26/5/2008 tarihinde Kızıltepe Sulh Hukuk Mahkemesinde aleyhine açılan itirazın iptali davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

14. Başvuru formu ve eklerinin incelenmesi sonucunda açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

15. Başvurucu, 26/5/2008 tarihinde Kızıltepe Sulh Hukuk Mahkemesinde aleyhine açılan itirazın iptali davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

16. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (Onurhan Solmaz, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa’nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa’nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme’nin 6. maddesi ve AİHM

içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lâfzî içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

17. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

18. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, Sulh Hukuk Mahkemesi nezdinde açılan itirazın iptali davasının söz konusu olduğu görülmekle, 1086 sayılı mülga Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ile 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

19. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih, 26/5/2008 tarihidir.

20. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı başvurunun karara bağlandığı tarihtir (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

21. Bireysel başvuruya konu dava, açıldığı tarihte yürürlükte olan 1086 sayılı mülga Kanun'un 8. maddesine göre Sulh Hukuk Mahkemesinde açılmış ve halen devam eden bir dava olup 6100 sayılı Kanun'un 316. maddesine göre de bu mahkemelerde basit yargılama usulüne göre yargılama yapılmaktadır.

22. Basit yargılama usulü, 6100 sayılı Kanun'un 316. maddesinde yer alan davalar ile kanunlarda açıkça belirtilen bazı davalarda uygulanan ve yazılı yargılama usulünden daha basit ve çabuk işleyen, daha kısa bir incelemeye ihtiyaç duyan ve daha kolay bir inceleme ile sonuçlandırılabilecek dava ve işler için kabul edilmiş bir yargılama usulüdür (Nesrin Kılıç, B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 65).

23. Bu şekilde kanun koyucu, sulh hukuk mahkemelerinde görülen davaların, bu uyuşmazlıklara bakmakla görevli mahkemelerce mümkün olduğunca hızlı, basit ve ucuz bir biçimde sonuçlandırılmasını amaçlamıştır.

24. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, yargılamanın konusunun,

başvurucu aleyhine başlatılan ilamsız icra takibine başvurucu tarafından itiraz edilmesi üzerine, davacı tarafından açılan itirazın iptali istemine ilişkin olduğu, 26/5/2008 tarihinde açılan davada, resmi kurumlara yazılan müzekkere cevaplarının beklendiği, tanıkların dinlendiği, dosyanın bilirkişiye gönderildiği ve henüz dosya üzerinde bilirkişi incelemesinin tamamlanmadığı dolayısıyla yargılamanın Kızıltepe Sulh Hukuk Mahkemesinde halen devam ettiği anlaşılmıştır.

25. 6100 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 34-64).

26. Başvuruya konu itirazın iptali davasının incelenmesinde; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, yargılamanın niteliği, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller gibi kriterler dikkate alındığında başvuruya konu yargılamanın karmaşık nitelikte olduğu anlaşılmışsa da somut başvuru açısından, daha önce verilen kararlar dışında farklı karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı, söz konusu yedi yılı aşkın bir süredir devam eden yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

27. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanunun 50. Maddesi Yönünden

28. Başvurucu, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, ihlalin tespiti ile 20.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

29. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

30. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yaklaşık yedi yılı aşkın bir süredir devam eden yargılama süreci nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 6.650,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

31. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

32. Başvuruya konu yargılamanın yedi yılı aşkın bir süredir devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede

sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya net 6.650,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin Kızıltepe Sulh Hukuk Mahkemesine gönderilmesine,

22/6/2015 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

MAHMUTOĞLU OTO YEDEK PARÇA TARIM ALETLERİ NAKLİYAT GIDA SAN. TİC. LTD. ŞTİ. (2)

B. No: 2014/4742 | Karar tarihi: 22.06.2015

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/4742

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MAHMUTOĞLU OTO YEDEK PARÇA TARIM ALETLERİ NAKLİYAT GIDA SAN. TİC. LTD. ŞTİ. BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2014/4742)

Karar Tarihi: 22/6/2015

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Kadir ÖZKAYA

Raportör Yrd. : İsmail Emrah PERDECİOĞLU

Başvurucu : Mahmutoğlu Oto Yedek Parça Tarım Aletleri Nakliyat Gıda San. Tic. Ltd. Şti.

Vekili : Av. İsmail DOĞAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 23/11/2007 tarihinde Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde aleyhine açılan tazminat davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 7/4/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumunun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca 3/7/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin

Bölüm tarafından yapılmasına ve dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 15/9/2014 tarihinde, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 13/10/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve UYAP aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu aleyhine, 23/11/2007 tarihinde Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde, davacı ile akdettikleri kasko sigorta sözleşmesinden doğan uyuşmazlık nedeniyle tazminat davası açılmıştır.

8. Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesi, 23/1/2013 tarihli ve E.2007/632, K.2013/62 sayılı kararı ile davanın reddine karar vermiştir.

9. Temyiz incelemesi sonucunda Yargıtay 17. Hukuk Dairesi, 9/10/2013 tarihli ve E.2013/11603, K.2013/13631 sayılı ilâmı ile İlk Derece Mahkemesinin kararını bozmuştur.

10. Yargılama halen Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde devam etmektedir.

11. Başvurucu, 7/4/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

12. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 30. maddesi, 22/4/1926 tarih ve 818 sayılı mülga Borçlar Kanunu’nun 41. vd. maddeleri.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

13. Mahkemenin 22/6/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 7/4/2014 tarih ve 2014/4742 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

14. Başvurucu, 23/11/2007 tarihinde Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde aleyhine açılan tazminat davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

15. Başvuru formu ve eklerinin incelenmesi sonucunda açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

16. Başvurucu, 23/11/2007 tarihinde Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde aleyhine açılan tazminat davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma

hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

17. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (Onurhan Solmaz, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lâfzî içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

18. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

19. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, Asliye Hukuk Mahkemesi nezdinde açılan tazminat davasının söz konusu olduğu görülmekle, 1086 sayılı mülga Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ile 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

20. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih, 23/11/2007 tarihidir.

21. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı başvurunun karara bağlandığı tarihtir (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

22. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, yargılamanın konusunun, başvurucuya ait aracın karıştığı kaza sonucu ortaya çıkan hasarın başvurucudan tahsili istemi olduğu, 23/11/2007 tarihinde açılan davanın yargılama sürecinde dava konusu olay ile ilgisi görülen İzmir 16. Asliye Ceza Mahkemesinin E.2006/680 sayılı dava dosyasının sonuçlanmasının beklendiği, ilgili dosyasının sonuçlanmasının ardından İlk Derece Mahkemesinin 23/1/2013 tarihli kararı ile davanın reddine hükmedildiği, bu kararın

Yargıtay 17. Hukuk Dairesinin 9/10/2013 tarihli ilâmı ile bozulduğu, bozmanın ardından yargılamanın İlk Derece Mahkemesinde halen devam ettiği anlaşılmıştır.

23. 6100 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 34-64).

24. Başvuruya konu tazminat davasının incelenmesinde; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, yargılamanın niteliği, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller gibi kriterler dikkate alındığında başvuruya konu yargılamanın karmaşık nitelikte olduğu anlaşılmışsa da somut başvuru açısından, daha önce verilen kararlar dışında farklı karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı, söz konusu yaklaşık sekiz yıldır devam eden yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

25. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanunun 50. Maddesi Yönünden

26. Başvurucu, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, ihlalin tespiti ile 20.000,00 TL maddi, 40.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

27. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

28. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yaklaşık sekiz yıldır devam eden yargılama süreci nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 5.850,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

29. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucunun maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

30. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

31. Başvuruya konu yargılamanın yaklaşık sekiz yıldır devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede

sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya net 5.850,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesine gönderilmesine,

22/6/2015 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

EMİNE KALKAN

B. No: 2014/4746 | Karar tarihi: 22.06.2015

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/4746

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

EMİNE KALKAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/4746)

Karar Tarihi: 22/6/2015

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör Yrd. : İsmail Emrah PERDECİOĞLU

Başvurucu : Emine KALKAN

Vekili : Av. İsmail DOĞAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 28/1/2004 tarihinde Kızıltepe Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı tescil davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, tazminat talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 7/4/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumunun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca 27/5/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına ve dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 24/7/2014 tarihinde, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına

gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 19/8/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve UYAP aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, 28/1/2004 tarihinde Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde, davalı Maliye Hazinesinin hüküm ve tasarrufu altında bulunan, taşlık ve kıraç iken tarım arazisi haline getirilen seksen dönüm taşınmazın imar ve ihyaya dayalı kazandırıcı zamanaşımı nedeniyle tescili istemli dava açmıştır.

8. Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesi 17/9/2006 tarihli ve E.2004/32, K.2006/381 sayılı kararı ile davanın kabulüne ve 30.650,06 m² yerin başvurucu adına tesciline karar vermiştir.

9. Temyiz incelemesi sonucunda Yargıtay 8. Hukuk Dairesi, 9/4/2007 tarihli ve E.2007/1973, K.2007/2161 sayılı ilâmı ile İlk Derece Mahkemesinin kararını, taraf teşkilinin eksiksiz olarak yerine getirilmesi ve uyuşmazlık hakkında daha ayrıntılı inceleme yapılarak karar verilmesi gerektiğini belirterek bozmuştur.

10. Bozma kararına uyarak dosyayı tekrar incelemeye alan Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesi 26/5/2010 tarihli ve E.2007/527, K.2010/412 sayılı kararı ile yeniden davanın kabulüne hükmetmiştir.

11. Davalı tarafın talebi üzerine temyiz incelemesinden geçen bu karar da Yargıtay 8. Hukuk Dairesinin 28/3/2011 tarihli ve E.2010/4647, K.2011/1733 sayılı ilâmı ile İlk Derece Mahkemesinin eksik araştırma ve incelemeye dayalı karar verdiği gerekçesi ile bozulmuştur.

12. Dosya yeniden kendisine gelen Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesi, 21/3/2012 tarihli celsede bozmaya uyma kararı vermiş, 29/1/2014 tarihli celsede ise taşınmazda keşif yapılmasına, keşfin yapılabilmesi için başvurucunun iki haftalık kesin süre içinde keşif giderini yatırmasına hükmetmiş, duruşmayı 7/5/2014 gününe ertelemiştir.

13. Başvurucu, 7/4/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

14. Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesi 7/5/2014 tarihli oturumda, başvurucunun keşif ücretini yatırmadığını tespit ederek, söz konusu bedelin yatırılması için başvurucuya yeniden iki haftalık kesin süre vermiş, duruşmayı 6/6/2014 gününe ertelemiştir.

15. Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesi, 6/6/2014 tarihli sonraki duruşmada da keşif giderini yatırmayan başvurucunun, söz konusu giderin suç üstü ödeneğinden karşılanması talebini reddederek, gerekli gider yatırılmadığından E.2012/97, K.2014/634 sayılı kararı ile davanın reddine hükmetmiştir.

16. İlk Derece Mahkemesinin davanın reddine yönelik gerekçeli kararı halen taraflara tebliğ aşamasındadır.

B. İlgili Hukuk

17. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun “Usul ekonomisi ilkesi” kenar başlıklı 30. maddesi şöyledir:

"Hâkim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmamasını sağlamakla yükümlüdür."

18. 22/11/2001 tarih ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 712. ve 716. maddeleri.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

19. Mahkemenin 22/6/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 7/4/2014 tarih ve 2014/4746 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

20. Başvurucu, 28/1/2004 tarihinde Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı tescil davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

21. Başvuru formu ve eklerinin incelenmesi sonucunda açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

22. Başvurucu, 28/1/2004 tarihinde Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı tescil davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

23. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (Onurhan Solmaz, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lâfzî içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

24. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

25. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve

yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, Asliye Hukuk Mahkemesi nezdinde açılan taşınmazın tescili davasının söz konusu olduğu görülmekle, 1086 sayılı mülga Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ile 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

26. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih, 28/1/2004 tarihidir.

27. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı başvurunun karara bağlandığı tarihtir (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

28. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, yargılamanın konusunun, Maliye Hazinesinin hüküm ve tasarrufu altında bulunan, taşlık ve kıraç iken tarım arazisi haline getirilen seksen dönüm taşınmazın, imar ve ihya hukuki nedenine dayalı kazandırıcı zamanaşımı nedeniyle tescili istemi olduğu, 28/1/2004 tarihinde açılan davanın İlk Derece Mahkemesinin17/9/2006 tarihli kararı ile kabulüne hükmedildiği, bu kararın Yargıtay 8. Hukuk Dairesinin 9/4/2007 tarihli ilâmı ile bozulduğu, bozmanın ardından İlk Derece Mahkemesince yargılamaya devam edilerek, 26/5/2010 tarihli karar ile tekrar davanın kabulüne hükmedildiği, ancak bu kararın da Yargıtay 8. Hukuk Dairesinin 28/3/2011 tarihli ilâmı ile bozulduğu, bozma üzerine Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin davayı görmeye devam ettiği, 29/1/2014 ve 7/5/2014 tarihli oturumlarda başvurucuya iki kez keşif giderini yatırması için süre verdiği, 6/6/2014 tarihli oturumda ise keşif giderinin halen yatırılmamış olmasından dolayı davanın reddine hükmettiği, davanın reddine ilişkin bu kararın halen taraflara tebliğ aşamasında olduğu anlaşılmıştır.

29. 6100 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 34-64).

30. Başvuruya konu tescil davasının incelenmesinde; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında, başvurucu tarafından yargılama masraflarının zamanında yatırılmaması nedeniyle duruşmaların iki kez ertelendiği hususu da göz önünde bulundurularak, söz konusu on bir yılı aşkın yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

31. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanunun 50. Maddesi Yönünden

32. Başvurucu, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, ihlalin tespiti ile 40.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

33. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

34. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin on bir yılı aşkın süredir devam eden yargılama süreci nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 10.000,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

35. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

36. Başvuruya konu yargılamanın on bir yılı aşkın süredir devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya net 10.000,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesine gönderilmesine,

22/6/2015 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET DOĞAN VE AZİZ YILDIRIM

B. No: 2014/4748 | Karar tarihi: 22.06.2015

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/4748

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET DOĞAN VE AZİZ YILDIRIM

BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/4748)

Karar Tarihi: 22/6/2015

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Kadir ÖZKAYA

Raportör Yrd. : İsmail Emrah PERDECİOĞLU

Başvurucular : Mehmet DOĞAN

Aziz YILDIRIM

Vekilleri : Av. İsmail DOĞAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucular, 29/2/2008 tarihinde Kızıltepe Sulh Hukuk Mahkemesinde aleyhlerine açılan ortaklığın giderilmesi davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşler, tazminat talebinde bulunmuşlardır.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 7/4/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumunun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Birinci Komisyonunca 15/7/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına ve dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 15/9/2014 tarihinde, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 19/9/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve UYAP aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu Mehmet Doğan ve bir kısım diğer davalılar aleyhine, 29/2/2008 tarihinde Kızıltepe Sulh Hukuk Mahkemesinde ortaklığın giderilmesi davası açılmıştır.

8. Yargılama devam ederken, 12/4/2010 tarihli duruşmada, başvurucu Aziz Yıldırım vekili tarafından, Aziz Yıldırım'ın dava konusu taşınmazın bir kısım hissesini satın aldığı gerekçesiyle vekaletname sunularak, Aziz Yıldırım'ın davalı taraf olarak yargılamaya dâhil edilmesi talep edilmiştir.

9. Başvuru konusu yargılama, halen Kızıltepe Sulh Hukuk Mahkemesinde devam etmektedir.

10. Başvurucular, 7/4/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

B. İlgili Hukuk

11. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 30. maddesi; 22/11/2001 tarih ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 642. maddesi.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

12. Mahkemenin 22/6/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucuların 7/4/2014 tarih ve 2014/4748 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucuların İddiaları

13. Başvurucular, 29/2/2008 tarihinde Kızıltepe Sulh Hukuk Mahkemesinde aleyhlerine açılan ortaklığın giderilmesi davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

14. Başvuru formu ve eklerinin incelenmesi sonucunda açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

15. Başvurucular, 29/2/2008 tarihinde Kızıltepe Sulh Hukuk Mahkemesinde aleyhlerine açılan ortaklığın giderilmesi davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

16. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (Onurhan Solmaz, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

17. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

18. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, Sulh Hukuk Mahkemesi nezdinde açılan ortaklığın giderilmesi davasının söz konusu olduğu görülmekle, 1086 sayılı mülga Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ile 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

19. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih, 29/2/2008 tarihidir.

20. Öte yandan uyuşmazlığın tarafları açısından, yargılama sürecine dâhil oldukları süreler nazara alındığında, farklı yargılama sürelerinin geçerli olması mümkündür (İsmail Özkan, B. No:2012/367, 17/9/2013, § 24). Bu bağlamda başvuru konusu davanın açılış tarihi 29/2/2008 olmakla beraber, başvurucu Aziz Yıldırım'ın davanın 12/4/2010 tarihli oturumunda, uyuşmazlık konusu taşınmazdan hisse aldığını belirterek, davaya katılma talebinde bulunduğu anlaşılmaktadır. Bu nedenle başvurucu Aziz Yıldırım açısından yapılacak makul süre değerlendirmesinde dikkate alınacak sürenin başlangıç anı, davanın açıldığı tarih değil, başvurucunun taşınmaz maliki olarak davaya katılma talebinde bulunduğu 12/4/2010 tarihidir.

21. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı

başvurunun karara bağlandığı tarihtir (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

22. Taşınmaz mal üzerinde ortaklığın giderilmesine ilişkin davalarda görevli mahkeme 6100 sayılı Kanun'un 4. maddesine göre sulh hukuk mahkemeleridir. Yine 6100 sayılı Kanun'un 316. maddesine göre, bu mahkemelerde basit yargılama usulüne göre yargılama yapılmaktadır.

23. Basit yargılama usulü, 6100 sayılı Kanun'un 316. maddesinde yer alan davalar ile kanunlarda açıkça belirtilen bazı davalarda uygulanan ve yazılı yargılama usulünden daha basit ve çabuk işleyen, daha kısa bir incelemeye ihtiyaç duyan ve daha kolay bir inceleme ile sonuçlandırılabilecek dava ve işler için kabul edilmiş bir yargılama usulüdür (Nesrin Kılıç, B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 65).

24. Bu şekilde kanun koyucu, sulh hukuk mahkemelerinde görülen ortaklığın giderilmesi davalarının, bu uyuşmazlıklara bakmakla görevli mahkemelerce mümkün olduğunca hızlı, basit ve ucuz bir biçimde sonuçlandırılmasını amaçlamıştır.

25. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, yargılamanın konusunun birden çok kişi tarafından malik olunan taşınmazın satışı suretiyle ortaklığın giderilmesi talebi olduğu, 29/2/2008 tarihinde açılan davada İlk Derece Mahkemesinin resmi kurumlara yazılan müzekkere cevaplarını beklediği, keşif yaptığı, bilirkişi raporları ve ek raporları aldığı, tanık dinlediği, dava ile ilişkisi görülen Mardin İdare Mahkemesinde açılan davanın bekletici mesele yapılmasına karar verdiği anlaşılmış, yargılamanın halen Kızıltepe Sulh Hukuk Mahkemesinde devam ettiği belirlenmiştir.

26. 6100 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 34-64).

27. Başvuruya konu ortaklığın giderilmesi davasının incelenmesinde; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, yargılamanın niteliği, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller gibi kriterler dikkate alındığında başvuruya konu yargılamanın karmaşık nitelikte olduğu anlaşılmışsa da somut başvuru açısından, daha önce verilen kararlar dışında farklı karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı, başvurucu Mehmet Doğan açısından yedi yılı; başvurucu Aziz Yıldırım açısından beş yılı aşan yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

28. Açıklanan nedenlerle, başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanunun 50. Maddesi Yönünden

29. Başvurucular, adil yargılanma haklarının ihlal edilmesi nedeniyle 20.000,00 TL maddi, 40.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmişlerdir.

30. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan

kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

31. Başvurucu Mehmet Doğan'ın tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yedi yılı aşkın yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 6.650,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

32. Başvurucu Aziz Yıldırım'ın tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin beş yılı aşkın yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 4.150,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir

33. Başvurucular tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvuruculların maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

34. Başvurucular tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

35. Başvuruya konu yargılamanın uzun süredir devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruculların,

1. Makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiği yönündeki iddialarının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucu Mehmet Doğan'a net 6.650,00 TL; başvurucu Aziz Yıldırım'a net 4.150,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvuruculların tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucular tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCULARA MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin Kızıltepe Sulh Hukuk Mahkemesine gönderilmesine 22/6/2015 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

MUSTAFA ALKANAT

B. No: 2014/4781 | Karar tarihi: 22.06.2015

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/4781

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUSTAFA ALKANAT BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/4781)

Karar Tarihi: 22/6/2015

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Kadir ÖZKAYA

Raportör Yrd. : Gizem Ceren DEMİR KOŞAR

Başvurucu : Mustafa ALKANAT

Vekili : Av. Murat PATIR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 16/9/2010 tarihinde açtığı işe iade davasının makul sürede sonuçlanmadığını ve anılan dönemde başka bir işte çalışamadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, tazminat talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 3/4/2014 tarihinde İstanbul Anadolu 5. Ağır Ceza Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumunun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca 10/6/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 6/11/2014 tarihinde, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına

gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 10/12/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, iş akdinin feshedilmesi üzerine, 16/9/2010 tarihinde işe iade davası açmıştır.

8. Bakırköy 1. İş Mahkemesi, 1/12/2011 tarihli ve E.2010/720, K.2011/898 sayılı kararıyla davanın kabulüne, feshin geçersizliğine ve başvurucunun işe iadesine hükmetmiştir.

9. Davalı işverenin temyizi üzerine karar, Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin 12/7/2012 tarihli ve E.2012/2029, K.2012/16539 sayılı ilâmıyla, teknik araştırmayı gerektiren bir konuda yalnızca tanık anlatımı ile sonuca gidildiği gerekçesiyle bozulmuştur.

10. Bozma sonrasında dosyayı devralan Bakırköy 17. İş Mahkemesi bozmaya uyarak yaptığı inceleme sonucunda 7/11/2013 tarihli ve E.2013/713, K.2013/104 sayılı kararıyla, davanın kabulüne ve başvurucunun işe iadesine hükmetmiştir.

11. Davalı işverenin temyizi üzerine karar, Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 10/2/2014 tarihli ve E.2014/1522, K.2014/2732 sayılı ilâmıyla onanarak kesinleşmiştir.

12. Onama kararı başvurucuya 19/3/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir.

13. Başvurucu, 3/4/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

14. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 30. maddesi ve 447. maddesinin (1) numaralı fıkrası, 30/1/1950 tarihli ve 5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu'nun 1. maddesinin birinci fıkrası, 7. maddesinin birinci fıkrası ve 15. maddesi, 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu'nun 20. maddesinin üçüncü fıkrası (bkz. B.No: 2014/1981, 18/9/2014, §§ 17–22).

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

15. Mahkemenin 22/6/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 3/4/2014 tarihli ve 2014/4781 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

16. Başvurucu, 16/9/2010 tarihinde açtığı işe iade davasının 4857 sayılı Kanun'un 20. maddesinde yer alan üç aylık sürenin çok üzerinde bir sürede sonuçlandığını ve anılan süre içinde başka bir işte çalışamadığını, bu nedenle maddi ve manevi zarara uğradığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

17. Anayasa Mahkemesi, başvurucunun ihlal iddialarına ilişkin nitelendirmesi ile bağlı olmayıp hukuki nitelendirmeyi kendisi yapar. Başvurucunun, işe iade davası süresince çalışamadığı ve bu nedenle maddi ve manevi zarara uğradığı iddiaları, Anayasanın 48. maddesinde düzenlenen çalışma hürriyetinin ihlali iddiası kapsamında değerlendirilmiştir.

Başvurucunun, makul sürede yargılama yapılmadığına ilişkin ihlal iddiaları ayrıca değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Çalışma ve Sözleşme Hürriyetinin İhlali İddiası

18. Başvurucu, 16/9/2010 tarihinde açtığı işe iade davası süresince başka bir işte çalışamadığını ve bu nedenle maddi ve manevi zarara uğradığını belirterek, çalışma hürriyetinin ihlal edildiğini ileri sürmektedir.

19. Anayasa'nın 148. maddesinin (3) numaralı fıkrası şöyledir:

"Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir …"

20. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesi'nin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru hakkı" kenar başlıklı 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir."

21. Anayasa'nın 148. maddesinin (3) numaralı fıkrası ve 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası hükümlerine göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

22. Anayasa'nın 48. maddesinde yer alan çalışma ve sözleşme hürriyeti, Anayasa'da güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerden olmakla beraber, Sözleşme ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokollerden herhangi birinin kapsamına girmemektedir.

23. Açıklanan nedenlerle, başvuru konusu çalışma ve sözleşme hürriyetinin ihlaline yönelik iddiaların Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kaldığı anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "konu bakımından yetkisizlik" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Yargılamanın Makul Sürede Sonuçlandırılmadığı İddiası

24. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, başvurucunun yargılamanın uzunluğuna ilişkin şikâyetinin açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun bu kısmının, kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

25. Başvurucu, 16/9/2010 tarihinde açtığı işe iade davasının makul sürede sonuçlanmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmektedir.

26. Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049,

26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, esasen Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

27. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

28. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, iş akdinin feshi üzerine açılan işe iade davasının söz konusu olduğu görülmekle, 4857 sayılı Kanun ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

29. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih 16/9/2010 tarihidir.

30. Sürenin bitiş tarihi ise yargılamanın sona erme tarihidir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52). Somut yargılama faaliyeti açısından sürenin bitiş tarihinin, Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin onama kararını verdiği 10/2/2014 tarihi olduğu anlaşılmaktadır.

31. Makul sürede yargılanma hakkına ilişkin olarak yapılan değerlendirmede önemli bir ölçüt olan başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği kriteri çerçevesinde, gerek bireylerin ekonomik geleceği gerek çalışma barışı açısından arz ettiği önem nazara alındığında, iş uyuşmazlıklarının ivedilikle çözülmesi hususunda yargı organlarının özel bir itina göstermesi gerekmektedir. Bu nedenle kanun koyucu iş hukukunun çalışanı koruyucu niteliğini ve iş davalarının özelliklerini dikkate alarak genel mahkemelerin dışında, sözlü yargılama usulüne tabi özel bir iş yargılaması sistemi ihdas ederek iş davalarının, konunun uzmanı mahkemelerce, mümkün olduğunca hızlı, basit ve ucuz bir biçimde sonuçlandırılmasını amaçlamıştır (B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 59).

32. 6100 sayılı Kanun'un 447. maddesiyle, daha önce yürürlüğe girmiş olan kanunlarda yer alan sözlü ve seri yargılama usulleri kaldırılmış ve bunun yerine iş hukuku uyuşmazlıklarına da uygulanmak üzere basit yargılama usulü getirilmiştir. Basit yargılama usulü yazılı yargılama usulünden daha basit ve çabuk işleyen, daha kısa bir incelemeye ihtiyaç duyan ve daha kolay bir inceleme ile sonuçlandırılabilecek dava ve işler için kabul edilmiş bir yargılama usulüdür (B. No: 2013/772, 7/11/2013, §§ 64-65).

33. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde; yargılamanın, iş ilişkisinden kaynaklanan uyuşmazlıkların niteliği, başvurucu açısından taşıdığı değer ve başvurucunun davadaki menfaati de dikkate alındığında makul görülemeyecek derecede uzun bir süre olan üç yıl dört ayda tamamlandığı, yargılama süresinin uzamasında büyük oranda delillerin toplanması aşamasında geçen sürelerin ve celse aralarının uzun tutulmasının etkili olduğu görülmektedir.

34. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, başvuruya konu yargılama sürecinin İş Mahkemesi önünde görüldüğü anlaşılmakla, 4857 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanun'a tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve 4857 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (bkz. § 13).

35. 4857 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir (B. No: 2013/772, 7/11/2013, §§ 59-82).

36. Başvuruya konu davada yer alan kişi sayısı ve davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği çerçevesinde davaya bütün olarak bakıldığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu üç yıl dört aylık yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

37. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

38. Başvurucu, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle 100.000,00 TL maddi ve 5.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

39. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

40. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin üç yıl dört aylık yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında, başvurucuya net 2.250,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

41. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucunun maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

42. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.706,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Çalışma ve sözleşme hürriyetinin ihlali yönündeki iddiasının "konu bakımından yetkisizlik" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmadığı yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

3. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya net 2.250,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.706,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

22/6/2015 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

AYHAN ELMAS

B. No: 2014/4920 | Karar tarihi: 22.06.2015

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/4920

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

AYHAN ALMAS BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/4920)

Karar Tarihi: 22/6/2015

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör Yrd. : Gizem Ceren DEMİR KOŞAR

Başvurucu : Ayhan ALMAS

Vekili : Av. Mustafa KİLİTCİ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu iş akdinin feshedilmesi üzerine 25/2/2010 tarihinde açtığı işe iade davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkı ile çalışma ve sözleşme hürriyetinin ihlal edildiğini ileri sürmüş, ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

1. Başvuru, 8/4/2014 tarihinde Adana 5. İş Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumunun bulunmadığı tespit edilmiştir.

2. İkinci Bölüm İkinci Komisyonunca, 27/5/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

3. Bölüm Başkanı tarafından 19/6/2014 tarihinde, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

4. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 12/8/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

5. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

6. Başvurucu, işveren tarafından iş akdinin haksız olarak feshedildiği iddiasıyla, 25/2/2010 tarihinde Kıvanç Tekstil San. ve Tic. A.Ş. ve H.M.K. aleyhine işe iade davası açmıştır.

7. Adana 5. İş Mahkemesi, 1/3/2011 tarih ve E.2010/164, K.2011/88 sayılı kararıyla, fesih işleminin işveren tarafından haklı nedene dayalı fesih olarak gösterildiğini, ancak ileri sürülen gerekçenin delillere dayanmadığını, feshin geçerli nedene dayalı fesih olarak değerlendirilmesinin ise takip edilen fesih prosedürünün geçerli nedene dayalı fesih için aranan koşullara uymaması nedeniyle mümkün olmadığını belirterek, davanın kabulüne ve başvurucunun işe iadesine karar vermiştir.

8. Davalıların temyizi üzerine, Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin 1/2/2013 tarih ve E.2012/29375, K.2013/1559 sayılı ilâmıyla, asıl işveren-alt işveren ilişkisi değerlendirilmeksizin taraf teşkili sağlanmadan ve eksik inceleme ile karar verildiği, ayrıca kabule göre iki davalısı bulunan davada, hüküm fıkrasında davacının hangi davalıya ait işyerinde işe iade edildiğinin açıkça belirtilmediği gerekçeleriyle hüküm bozulmuştur.

9. Adana 5. İş Mahkemesi, bozma kararına uyarak 24/10/2013 tarih ve E.2013/275, K.2013/805 sayılı kararıyla, bozma gerekçesi doğrultusunda alt işveren R.G. davaya dahil edilmek suretiyle taraf teşkili sağlandıktan sonra, başvurucunun alt işverene ait işyerinde işe iadesine karar vermiştir.

10. Temyiz üzerine, Yargıtay 7. Hukuk Dairesinin 21/1/2014 tarih ve E.2013/26989, K.2014/720 sayılı ilâmıyla hüküm onanmıştır.

11. Onama kararı, 13/3/2014 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

12. Başvurucu, 8/4/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

13. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 30. maddesi ve 447. maddesinin (1) numaralı fıkrası, 30/1/1950 tarih ve 5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu'nun 1. maddesinin birinci fıkrası, 7. maddesinin birinci fıkrası ve 15. maddesi, 22/5/2003 tarih ve 4857 sayılı İş Kanunu'nun 20. maddesinin üçüncü fıkrası (bkz. B.No: 2014/1981, 18/9/2014, §§ 17–22).

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

14. Mahkemenin 22/6/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 8/4/2014 tarih ve 2014/4920 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

15. Başvurucu, 25/2/2010 açtığı işe iade davasının 4857 sayılı Kanun'un 20. maddesinde yer

alan üç aylık sürenin çok üzerinde bir sürede sonuçlandırıldığını belirterek, yargılamanın makul süreyi aşması nedeniyle adil yargılanma hakkı ile çalışma ve sözleşme hürriyetinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Çalışma ve Sözleşme Hürriyetinin İhlali İddiası

16. Başvurucu, 25/2/2010 tarihinde açtığı işe iade davasının, 4857 sayılı Kanun'da yer alan üç aylık sürenin çok üzerinde bir sürede sonuçlandırılması nedeniyle çalışma ve sözleşme hürriyetinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

17. Anayasa'nın 148. maddesinin (3) numaralı fıkrası şöyledir:

"Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir …"

18. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru hakkı" kenar başlıklı 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir."

19. Anayasa'nın 148. maddesinin (3) numaralı fıkrası ve 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası hükümlerine göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

20. Başvurucunun başvuru dilekçesinde ifade ettiği ve Anayasa'nın 48. maddesinde yer alan çalışma ve sözleşme hürriyeti, Anayasa'da güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerden olmakla beraber, Sözleşme ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokollerden herhangi birinin kapsamına girmemektedir.

21. Açıklanan nedenlerle, başvuru konusu çalışma ve sözleşme hürriyetinin ihlali iddialarının Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kaldığı anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "konu bakımından yetkisizlik" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Yargılamanın Makul Sürede Sonuçlandırılmadığı İddiası

22. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, başvurucunun yargılamanın uzunluğuna ilişkin şikâyetinin açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun bu kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

23. Başvurucu, 25/2/2010 tarihinde açtığı davanın makul sürede sonuçlanmadığını

belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

24. Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, esasen Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

25. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

26. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, iş akdinin feshi üzerine açılan işe iade davasının söz konusu olduğu görülmekle, 4857 sayılı Kanun ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

27. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih 25/2/2010 tarihidir.

28. Sürenin bitiş tarihi ise yargılamanın sona erme tarihidir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52). Somut yargılama faaliyeti açısından sürenin bitiş tarihinin, Yargıtay 7. Hukuk Dairesinin onama kararını verdiği 21/1/2014 tarihi olduğu anlaşılmaktadır.

29. Makul sürede yargılanma hakkına ilişkin olarak yapılan değerlendirmede önemli bir ölçüt olan başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği kriteri çerçevesinde, gerek bireylerin ekonomik geleceği gerek çalışma barışı açısından arz ettiği önem nazara alındığında, iş uyuşmazlıklarının ivedilikle çözülmesi hususunda yargı organlarının özel bir itina göstermesi gerekmektedir. Bu nedenle kanun koyucu iş hukukunun çalışanı koruyucu niteliğini ve iş davalarının özelliklerini dikkate alarak genel mahkemelerin dışında, sözlü yargılama usulüne tabi özel bir iş yargılaması sistemi ihdas ederek iş davalarının, konunun uzmanı mahkemelerce, mümkün olduğunca hızlı, basit ve ucuz bir biçimde sonuçlandırılmasını amaçlamıştır (B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 59).

30. 6100 sayılı Kanun'un 447. maddesiyle, daha önce yürürlüğe girmiş olan kanunlarda yer alan sözlü ve seri yargılama usulleri kaldırılmış ve bunun yerine iş hukuku uyuşmazlıklarına

da uygulanmak üzere basit yargılama usulü getirilmiştir. Basit yargılama usulü yazılı yargılama usulünden daha basit ve çabuk işleyen, daha kısa bir incelemeye ihtiyaç duyan ve daha kolay bir inceleme ile sonuçlandırılabilecek dava ve işler için kabul edilmiş bir yargılama usulüdür (B. No: 2013/772, 7/11/2013, §§ 64-65).

31. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde; yargılamanın, iş ilişkisinden kaynaklanan uyuşmazlıkların niteliği, başvurucu açısından taşıdığı değer ve başvurucunun davadaki menfaati de dikkate alındığında makul görülemeyecek derecede uzun bir süre olan üç yıl on ayda tamamlandığı, yargılama sürecinin uzamasında büyük oranda bilirkişi raporlarının temininde ve temyiz incelemesi aşamasında geçen sürelerin etkili olduğu görülmektedir.

32. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, başvuruya konu yargılama sürecinin iş mahkemesi önünde görüldüğü anlaşılmakla, 4857 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanun'a tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve 4857 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (bkz. § 13).

33. 4857 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir (B. No: 2013/772, 7/11/2013, §§ 59-82).

34. Başvuruya konu davada yer alan kişi sayısı ve davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği çerçevesinde davaya bütün olarak bakıldığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu üç yıl on aylık yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

35. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

36. Başvurucu, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle 27.146,00 TL maddi ve 25.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

37. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

38. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin üç yıl on aylık yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında, başvurucuya net 2.750,00 TL manevi

tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

39. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucunun maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

40. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.706,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Çalışma ve sözleşme hürriyetinin ihlali yönündeki iddiasının "konu bakımından yetkisizlik" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmadığı yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

3. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya net 2.750,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.706,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

22/6/2015 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

HABİBE KAPLAN VE MEHMET ALİ ÖZTÜRK

B. No: 2014/4963 | Karar tarihi: 22.06.2015

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/4963

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HABİBE KAPLAN VE MEHMET ALİ ÖZTÜRK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/4963)

Karar Tarihi: 22/6/2015

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör Yrd. : Yusuf Enes KAYA

Başvurucular : Habibe KAPLAN

Mehmet Ali ÖZTÜRK

Vekilleri : Av. Kemal ERSOY

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucular, 14/12/1955 tarihinde Manavgat 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde aleyhlerine açılan men'i müdahale davasının, taşınmazın bulunduğu yerde yapılan kadastro çalışmaları nedeniyle Manavgat Kadastro Mahkemesine devredildiğini, Manavgat Kadastro Mahkemesinde açtıkları tespite itiraz davaları ile anılan dava dosyasının birleştirildiğini, Mahkemece 20/8/2013 tarihinde davanın kısmen kabulüne hükmedildiğini, ancak hükmün temyiz edilmesi nedeniyle kesinleşmediğini, makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşler ve tazminat talep etmişlerdir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 9/4/2014 tarihinde Manavgat 2. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona sunulmasına engel eksiklik bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 19/9/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

I.4. Bölüm Başkanı tarafından 5/2/2015 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 19/2/2015 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. a) Başvuruculaın murisleri Musa ve Hasan Öztürk aleyhine, H.Ö. ve arkadaşları tarafından 14/12/1955 tarihinde Manavgat Asliye Hukuk Mahkemesinde taşınmaza müdahalenin men'i davası açılmıştır.

b) Mahkemece, davanın takip edilmemesi nedeniyle 20/6/1961 tarihinde, 1086 sayılı mülga Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 409. maddesi gereği işlemden kaldırılmasına karar verilmiş, 23/12/1961 tarih ve E.1955/132, K.1961/335 sayılı kararla davanın yenilenmemesi nedeniyle açılmamış sayılmasına hükmedilmiştir.

c) H.Ö. ve arkadaşlarının 24/10/1963 tarihli yenileme dilekçeleri üzerine, dava Mahkemenin E.1963/358 sayılı dosyasına kaydedilmiştir.

d) Mahkemece 18/2/1966 tarih ve E.1963/358, K.1966/24 sayılı kararla; taşınmazın bulunduğu yerde kadastro çalışması başladığı için Mahkemenin görevsizliğine, dosyanın Manavgat Tapulama Mahkemesine gönderilmesine karar verilmiştir.

8. Başvuruculaın murisleri tarafından, A.Ö. ve arkadaşları aleyhine 19/2/1964 tarihinde Manavgat Asliye Hukuk Mahkemesinde açılan tescil davası sonunda Mahkemece, 17/12/1965 tarih ve E.1964/55, K.1965/347 sayılı kararla taşınmazın bulunduğu yerde kadastro çalışması başladığı için Mahkemenin görevsizliğine, dosyanın Tapulama Mahkemesine gönderilmesine karar verilmiş, yargılamaya Manavgat Tapulama Mahkemesinin E.1966/1979 sayılı dosyasında, başvuruculaın murisleri aleyhine açılan müdahalenin men'i davasıyla birlikte devam edilmiştir.

9. a) Aynı taşınmazın bulunduğu yerde yapılan kadastro çalışmaları sonunda 391 parsel numaralı taşınmaza yönelik olarak, başvuruculaın murisleri tarafından, H.Ö. ve arkadaşları aleyhine 26/10/1976 tarihinde, Manavgat Tapulama Mahkemesinde kadastro tespitine itiraz davası açılmıştır.

b) Mahkemece, 31/7/1990 tarih ve E.1976/309, K.1990/137 sayılı kararla; Mahkemenin E.1966/1979 sayılı dava dosyası ile aralarında bağlantı bulunduğu gerekçesiyle her iki dava dosyasının birleştirilmesine, yargılamaya E.1966/1979 sayılı dava dosyası üzerinden devam edilmesine karar verilmiştir.

10. a) Aynı taşınmazın bulunduğu yerde yapılan kadastro çalışmaları sonunda 350 parsel numaralı taşınmaza yönelik olarak, başvuruculaın murisleri tarafından A.Ö. ve arkadaşları

aleyhine 26/10/1976 tarihinde, Manavgat Tapulama Mahkemesinde kadastro tespitine itiraz davası açılmıştır.

b) Mahkemece, 31/7/1990 tarih ve E.1976/313, K.1990/138 sayılı kararla; Mahkemenin E.1966/1979 sayılı dava dosyası ile aralarında bağlantı bulunduğu gerekçesiyle her iki dava dosyasının birleştirilmesine, yargılamaya E.1966/1979 sayılı dava dosyası üzerinden devam edilmesine karar verilmiştir.

11. a) Aynı taşınmazın bulunduğu yerde yapılan kadastro çalışmaları sonunda 407 parsel numaralı taşınmaza yönelik olarak, başvurucuların murisleri tarafından, A.Ö. ve arkadaşları aleyhine 26/10/1976 tarihinde, Manavgat Tapulama Mahkemesinde kadastro tespitine itiraz davası açılmıştır.

b) Mahkemece, 31/7/1990 tarih ve E.1976/317, K.1990/139 sayılı kararla; Mahkemenin E.1966/1979 sayılı dava dosyası ile aralarında bağlantı bulunduğu gerekçesiyle her iki dava dosyasının birleştirilmesine, yargılamaya E.1966/1979 sayılı dava dosyası üzerinden devam edilmesine karar verilmiştir.

12. a) Aynı taşınmazın bulunduğu yerde yapılan kadastro çalışmaları sonunda 409 parsel numaralı taşınmaza yönelik başvurucuların murisleri tarafından, A.Ö. ve arkadaşları aleyhine 5/12/1976 tarihinde, Manavgat Tapulama Mahkemesinde kadastro tespitine itiraz davası açılmıştır.

b) Mahkemece, 31/7/1990 tarih ve E.1976/319, K.1990/140 sayılı kararla; Mahkemenin E.1966/1979 sayılı dava dosyası ile aralarında bağlantı bulunduğu gerekçesiyle her iki dava dosyasının birleştirilmesine, yargılamaya E.1966/1979 sayılı dava dosyası üzerinden devam edilmesine karar verilmiştir

13. a) Aynı taşınmazın bulunduğu yerde yapılan kadastro çalışmaları sonunda 255 parsel numaralı taşınmaza yönelik olarak, başvurucuların murisleri tarafından, A.Ö. ve arkadaşları aleyhine 5/12/1976 tarihinde, Manavgat Tapulama Mahkemesinde kadastro tespitine itiraz davası açılmıştır.

b) Mahkemece, 31/7/1990 tarih ve E.1976/321, K.1990/141 sayılı kararla; Mahkemenin E.1966/1979 sayılı dava dosyası ile aralarında bağlantı bulunduğu gerekçesiyle her iki dava dosyasının birleştirilmesine, yargılamaya E.1966/1979 sayılı dava dosyası üzerinden devam edilmesine karar verilmiştir.

14. a) Aynı taşınmazın bulunduğu yerde yapılan kadastro çalışmaları sonunda 259 parsel numaralı taşınmaza yönelik olarak başvurucuların murisleri tarafından, A.Ö. ve arkadaşları aleyhine 5/12/1976 tarihinde, Manavgat Tapulama Mahkemesinde kadastro tespitine itiraz davası açılmıştır.

b) 12/1/1981 tarih ve 1981/5 sayılı protokol ile Manavgat 2 No.lu Tapulama Mahkemesi kurulmuştur.

c) Manavgat Tapulama Mahkemesince, 2/8/1982 tarih ve E.1976/312, K.1982/218 sayılı kararla; dava dosyasının 2 No.lu Tapulama Mahkemesine devrine karar verilmiştir.

d) Manavgat 2. Kadastro Mahkemesi, 31/7/1990 tarih ve E.1982/79, K.1990/21 sayılı kararla; Mahkemenin E.1966/1979 sayılı dava dosyası ile aralarında bağlantı bulunduğu gerekçesiyle her iki dava dosyasının birleştirilmesine, yargılamaya E.1966/1979 sayılı dava dosyası üzerinden devam edilmesine karar verilmiştir.

15. a) Aynı taşınmazın bulunduğu yerde yapılan kadastro çalışmaları sonunda 2 parsel numaralı taşınmaza yönelik olarak, başvurucuların murisleri tarafından, A.Ö. ve arkadaşları aleyhine 5/12/1976 tarihinde, Manavgat Tapulama Mahkemesinde kadastro tespitine itiraz davası açılmıştır.

b) Mahkemece, 2/8/1982 tarih ve E.1976/314, K.1982/217 sayılı kararla; dava dosyasının 2 No.lu Tapulama Mahkemesine devrine karar verilmiştir.

c) Manavgat 2. Kadastro Mahkemesi, 31/7/1990 tarih ve E.1982/80, K.1990/22 sayılı kararla; Mahkemenin E.1966/1979 sayılı dava dosyası ile aralarında bağlantı bulunduğu gerekçesiyle her iki dava dosyasının birleştirilmesine, yargılamaya E.1966/1979 sayılı dava dosyası üzerinden devam edilmesine karar verilmiştir.

16. a) Aynı taşınmazın bulunduğu yerde yapılan kadastro çalışmaları sonunda 408 parsel numaralı taşınmaza yönelik olarak, başvurucuların murisleri tarafından, A.Ö. ve arkadaşları aleyhine 5/12/1976 tarihinde, Manavgat Tapulama Mahkemesinde kadastro tespitine itiraz davası açılmıştır.

b) Mahkemece, 2/8/1982 tarih ve E.1976/318, K.1982/219 sayılı kararla dava dosyasının 2 No.lu Tapulama Mahkemesine devrine karar verilmiştir.

c) Manavgat 2. Kadastro Mahkemesi, 31/7/1990 tarih ve E.1982/75, K.1990/20 sayılı kararla; Mahkemenin E.1966/1979 sayılı dava dosyası ile aralarında bağlantı bulunduğu gerekçesiyle her iki dava dosyasının birleştirilmesine, yargılamaya E.1966/1979 sayılı dava dosyası üzerinden devam edilmesine karar verilmiştir.

17. Maliye Hazinesi ve Orman Genel Müdürlüğü davalı sıfatıyla davaya katılmışlardır.

18. Tapulama Mahkemeleri, Kadastro Mahkemesi adını alarak yargılamaya devam etmiştir.

19. Manavgat 1. Kadastro Mahkemesi, asıl ve birleşen tüm dava dosyalarında yaptığı yargılama sonunda; 31/7/1990 tarih ve E.1966/1979, K.1990/136 sayılı kararla tüm davaların reddine, taşınmazların hisseleri oranında davacılar ve davalılar adlarına tapuya tescillerine karar vermiştir.

20. Temyiz üzerine, Yargıtay 16. Hukuk Dairesinin 24/1/1992 tarih ve E.1991/1842, K.1992/657 sayılı ilâmıyla kararın davalıların tamamına tebliğinden sonra dosyanın Yargıtaya gönderilmesi için dosyanın geri çevrilmesine karar verilmiştir.

21. Dosyanın, eksikliklerin tamamlanmasından sonra yeniden Yargıtaya gönderilmesi üzerine, Yargıtay 16. Hukuk Dairesi, 11/9/1992 tarih ve E.1992/7081, K.1992/10111 sayılı ilâmla dosyanın Yargıtay 20. Hukuk Dairesine gönderilmesine karar vermiştir.

22. Yargıtay 20. Hukuk Dairesi, 19/10/1993 tarih ve E.1992/13337, K.1993/8328 sayılı kararla hükmün bozulmasına karar vermiştir.

23. Mahkemece bozma kararına uyularak yapılan yargılama sonunda, 20/8/2013 tarih ve E.1996/12, K.2013/89 sayılı kararla tescil davalarının reddine, meni müdahale davalarının ve kadastro tespitine itiraz davalarının kısmen kabulüne, taşınmazların hisseleri oranında davacılar ve davalılar adlarına tapuya tescillerine karar verilmiştir.

24. Temyiz üzerine, Yargıtay 20. Hukuk Dairesinin 13/2/2014 tarih ve E.2013/10091, K.2014/1822 sayılı ilâmıyla hüküm onanmış ve karar düzeltme yoluna başvurulmaması üzerine karar kesinleşmiştir.

25. Başvurucular, 9/4/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

26. Onama kararı 13/5/2014 tarihinde başvuruculara tebliğ edilmiştir.

B. İlgili Hukuk

27. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 30. maddesi ile 21/6/1987 tarih ve 3402 sayılı Kadastro Kanunu'nun 25. maddesinin birinci fıkrası, 28. maddesinin birinci fıkrası, 29. maddesinin birinci, üçüncü ve dördüncü fıkraları, 30. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları, 32. maddesinin birinci fıkrası ve 36. maddesinin birinci fıkrasının son cümlesi (Bkz. B. No: 2012/12, 17/9/2013, §§ 16-22).

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

28. Mahkemenin 22/6/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvuruculaların 9/4/2014 tarih ve 2014/4963 numaralı bireysel başvuruları incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvuruculaların İddiaları

29. Başvurucular, 1955 yılında murisleri aleyhine açılan davanın takip edilmemesi nedeniyle işlemden kaldırıldığını, davacıların 24/10/1963 tarihli yenileme talepleri üzerine dosyanın Manavgat Asliye Hukuk Mahkemesinin E.1963/358 sayılı numarasına kaydedildiğini, taşınmazın bulunduğu yerde yapılan kadastro çalışmaları nedeniyle dava dosyasının Manavgat Kadastro Mahkemesine devredildiğini, 1964 yılında murisleri tarafından Manavgat Asliye Hukuk Mahkemesinde açılan tescil davasının da Manavgat Kadastro Mahkemesine devredildiğini, taşınmazların bulunduğu yerde yapılan kadastro çalışmaları sonunda murisleri adına tespiti yapılmayan 2, 255, 259, 350, 391, 407, 408 ve 409 parsel numaralı taşınmazların kadastro tespitlerinin iptali amacıyla her bir parsel için ayrı ayrı olmak üzere Manavgat Kadastro Mahkemesinde tespite itiraz davası açtıklarını, tüm dava dosyalarının birleştirilmesine karar verildiğini, Mahkemece 20/8/2013 tarihinde davanın kısmen kabulüne karar verildiğini, yargılamanın uzun sürdüğünü ve makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

30. Başvuru formu ve eklerinin incelenmesi sonucunda açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

31. Başvurucular, murisleri aleyhine 24/10/1963 tarihinde Manavgat Asliye Hukuk Mahkemesinde açılan davanın makul sürede tamamlanmadığını belirterek, Anayasa'nın 36. maddesinde tanımlanan adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

32. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı

ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

33. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

34. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda taşınmaz mülkiyeti hakkında Manavgat Asliye Hukuk Mahkemesinde açılan ve Manavgat Kadastro Mahkemesine devredilen kadastro tespitine itiraz davasında, 3402 sayılı Kanun ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

35. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, bu tarih somut başvuru açısından başvurucuların murisleri aleyhine açılan davanın yenileme tarihi olan 24/10/1963 tarihidir.

36. Başvuruya konu dava, başvurucuların miras bırakanlarından intikalle takip etmekte oldukları bir uyuşmazlık olup, bu yönüyle makul süre değerlendirmesi bakımından dikkate alınacak sürenin başlangıç anı, mirasçıların yargılamaya katıldıkları an değil, somut olayda muris açısından değerlendirmeye esas alınan sürenin başlangıç anıdır (B. No: 2013/1115, 5/12/2013, § 51).

37. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52). Bu kapsamda, somut yargılama faaliyeti açısından sürenin bitiş tarihinin, Yargıtay 20. Hukuk Dairesinin, Mahkemece verilen hükmü onadığı 13/2/2014 tarihi olduğu anlaşılmaktadır.

38. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinden, yargılamanın konusunun, başvurucuların murisleri aleyhine açılan ve Manavgat Kadastro Mahkemesine devredilen müdahalenin men'i davası ile Manavgat ilçesindeki kadastro çalışmaları sonucunda yapılan kadastro tespitlerine itiraz ile taşınmazların başvurucuların murisleri adlarına tapuya tescili istemlerine ilişkin olduğu anlaşılmıştır. Başvurucuların murisleri aleyhine Manavgat Asliye Hukuk Mahkemesinde açılan müdahalenin men'i davası ile başvurucuların murisleri tarafından aynı Mahkemede açılan tescil davası, taşınmazların bulunduğu yerde kadastro çalışmalarının başlaması nedeniyle Manavgat Kadastro Mahkemesine devredilmiştir. Başvurucuların murisleri tarafından Manavgat Kadastro Mahkemesinde 2, 255, 259, 350, 391, 407, 408 ve 409 parsel numaralı taşınmazların kadastro tespitlerinin iptali amacıyla Manavgat Kadastro Mahkemesinde kadastro tespitine itiraz davaları açılmış, Mahkemece tüm dava dosyaları arasında bağlantı bulunduğu gerekçesiyle dava dosyalarının

birleştirilmesine karar verilmiştir. Mahkemece uzun süre ertelenen keşfin yapılmasından ve veraset ilamlarının tamamlanmasından sonra, 31/7/1990 tarihinde tüm davaların reddine, taşınmazların hisseleri oranında davacılar ve davalılar adlarına tapuya tescillerine karar verilmiştir. Hükmün temyizi üzerine Yargıtay 16. Hukuk Dairesince 24/1/1992 tarihinde dosyanın geri çevrilmesine karar verilmiş, eksikliklerin tamamlanmasından sonra dosya tekrar Yargıtay 16. Hukuk Dairesine gönderilmiştir. Anılan Daire, 11/9/1992 tarihli kararla dosyanın Yargıtay 20. Hukuk Dairesine gönderilmesine karar vermiş, 20. Hukuk Dairesince 19/10/1993 tarihinde hüküm bozulmuştur. Mahkemece bozma kararına uyularak yargılamaya devam edilmiş, 20/8/2013 tarihinde tescil davalarının reddine, müdahalenin men'i ve kadastro tespitine itiraz davalarının kısmen kabulüne karar verilmiştir. Temyiz üzerine, Yargıtay 20. Hukuk Dairesince 13/2/2014 tarihinde hüküm onanmış ve karar düzeltme yoluna başvurulmaması üzerine aynı tarihte karar kesinleşmiştir.

39. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, başvuruya konu yargılama sürecinin kısmen Asliye Hukuk kısmen Kadastro Mahkemesi önünde sürdüğü görülmekle, 3402 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanun'a tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve 3402 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (§ 27).

40. Kadastro mahkemesi ve 6100 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar, daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde kararlar verilmiştir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 54-64; B. No: 2012/12, 17/9/2013, §§ 53-62; B. No: 2013/1115, 5/12/2013, §§ 60-67; 2012/673, 19/12/2013, §§ 37-43).

41. Başvuruya konu davanın taraf sayısı ve mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık nitelikte olduğunu ortaya koymakla birlikte davaya bütün olarak bakıldığında, 3402 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine tabi bir yargılama sürecine ilişkin somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve elli yıl üç aylık yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

42. Açıklanan nedenlerle, başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

43. Başvurucular, maruz kaldıkları zarar karşılığı her bir başvurucu lehine 85.000,00 manevi tazminata hükmedilmesini talep etmişlerdir.

44. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden

yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

45. Başvuruculaların, tarafı oldukları uyuşmazlığa ilişkin elli yıl üç aylık yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında ve yargılamayı murislerinden intikalle takip ettikleri de nazara alınarak, başvurucu Mehmet Ali Öztürk’e net 8.300,00 TL, başvurucu Habibe Kaplan’a net 2.800,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

46. Başvurucular tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruculaların,

1. Makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiği yönündeki iddialarının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucu Mehmet Ali Öztürk’e net 8.300,00 TL, başvurucu Habibe Kaplan’a net 2.800,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvuruculaların tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucular tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCULARA MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculaların Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

22/6/2015 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

REMZİ GÜLMEZ VE DİĞERLERİ

B. No: 2014/4964 | Karar tarihi: 22.06.2015

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/4964

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

REMZİ GÜLMEZ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

Başvuru Numarası: 2014/4964

Karar Tarihi: 22/6/2015

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Kadir ÖZKAYA

Raportör Yrd. : Yusuf Enes KAYA

Başvurucular : Remzi GÜLMEZ

Kadir GÜLMEZ

Mehmet GÜLMEZ

Tahsin GÜLMEZ

Ramazan GÜLMEZ

Osman GÜLMEZ

Ayşe ÜNAL

Gülsüm İŞBİLİR

Vekilleri : Av. Kemal ERSOY

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucular, 4/2/1958 tarihinde murisleri tarafından açılan davada yargılamanın halen devam ettiğini belirterek, adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşler, ihlalin tespiti ile manevi tazminata hükmedilmesini talep etmişlerdir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 9/4/2014 tarihinde Manavgat 2. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona sunulmasına engel eksiklik bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 24/7/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

I.4. Bölüm Başkanı tarafından 5/2/2015 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 23/2/2015 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucuların murisi Ali Gülmez tarafından 4/2/1958 tarihinde Antalya ili Manavgat ilçesi Şişeler köyünde bulunan 7 parsel numaralı taşınmazı konu alan tescil davası açılmıştır.

8. Manavgat 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin E.1958/21 sayılı dosyasına kaydedilen davadaki yargılama sonucunda, görevsizlik kararı ile dosya Manavgat Tapulama Mahkemesine devredilmiş ve Mahkemenin E.1970/269 sayılı dava dosyasına kaydedilmiştir.

9. Manavgat Tapulama Mahkemesinin 2/6/1986 tarihli kısmen kabul kısmen red kararının temyiz incelemesi neticesinde bozulması üzerine dava, Manavgat Tapulama Mahkemesinin E.1991/227 sayılı dosyasına kaydedilmiş ve Mahkemece verilen 2/5/1991 tarihli karar Yargıtay 20. Hukuk Dairesinin 15/4/1993 tarihli ilâmı ile bozulmuştur.

10. Bozma sonrası İlk Derece Mahkemesinin E.1994/113 sayılı dosyasına kaydedilen davanın yargılaması neticesinde, Mahkemece verilen 26/12/2001 tarihli karar Yargıtay 20. Hukuk Dairesinin 29/5/2003 tarihli ilâmı ile bozularak Mahkemenin E.2004/2 sayılı dosyasına kaydedilmiş, belirtilen esas üzerinden verilen 26/8/2008 tarihli karar Yargıtay 20. Hukuk Dairesinin 8/12/2009 tarihli ilâmı ile bozulmuştur

11. Son bozma ilâmı üzerine Manavgat Kadastro Mahkemesinin E.2010/126 dosyasına kaydı yapılan davada yargılama halen devam etmektedir.

12. Başvurucular, 9/4/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

B. İlgili Hukuk

13. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 30. maddesi ile 21/6/1987 tarih ve 3402 sayılı Kadastro Kanunu’nun 25. maddesinin birinci fıkrası, 28. maddesinin birinci fıkrası, 29. maddesinin birinci, üçüncü ve dördüncü fıkraları, 30. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları, 32. maddesinin birinci fıkrası ve 36. maddesinin birinci fıkrasının son cümlesi (Bkz. B. No: 2012/12, 17/9/2013, §§ 16-22), 22/11/2001 tarih ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu’nun 713. maddesi.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

14. Mahkemenin 22/6/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucuların 9/4/2014 tarih ve 2014/4964 numaralı bireysel başvuruları incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucuların İddiaları

15. Başvurucular, 4/2/1958 tarihinde murisleri tarafından açılan tescil davasında yargılamanın hâlen devam ettiğini, davanın uzamasına usul işlemlerinde gerekli özenin gösterilmemesinin neden olduğunu, makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

16. Başvuru formu ve eklerinin incelenmesi sonucunda açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

17. Başvurucular, 4/2/1958 tarihinde murisleri tarafından açılan tescil davasında yargılamanın hâlen devam ettiğini, davanın uzamasına usul işlemlerinde gerekli özenin gösterilmemesinin neden olduğunu, makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, Anayasa'nın 36. maddesinde tanımlanan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

18. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

19. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

20. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda taşınmaz mülkiyeti hakkında Manavgat 1. Asliye Hukuk

Mahkemesinde açılan ve Manavgat Kadastro Mahkemesine devredilen kadastro tespitine itiraz davasında, 3402 sayılı Kanun ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

21. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih 4/2/1958 tarihidir.

22. Başvuruya konu dava, başvuruculardan miras bırakanlarından intikalle takip etmekte oldukları bir uyuşmazlık olup, bu yönüyle makul süre değerlendirmesi bakımından dikkate alınacak sürenin başlangıç anı, mirasçıların yargılamaya katıldıkları an değil, somut olayda muris açısından değerlendirmeye esas alınan sürenin başlangıç anıdır (B. No: 2013/1115, 5/12/2013, § 51).

23. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

24. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinden, başvuruculardan murisi tarafından 4/2/1958 tarihinde Manavgat Asliye Hukuk Mahkemesi nezdinde açılan tescil davasının, taşınmazın bulunduğu bölgede kadastro tespit çalışmalarının başladığı gerekçesiyle verilen görevsizlik kararı ile Manavgat Kadastro Mahkemesine devredildiği, İlk Derece Mahkemesince verilen kararların temyiz incelemesi neticesinde dört defa bozulduğu, son bozma kararı sonrası Manavgat Kadastro Mahkemesinin E.2010/126 sayılı dosyasına kaydedilen davadaki yargılamanın halen devam ettiği anlaşılmıştır.

25. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, başvuruya konu yargılama sürecinin kısmen Asliye Hukuk kısmen Kadastro Mahkemesi önünde sürdüğü görülmekle, 3402 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanun'a tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve 3402 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (§ 13).

26. Kadastro mahkemesi ve 6100 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar, daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde kararlar verilmiştir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 54-64; B. No: 2012/12, 17/9/2013, §§ 53-62; B. No: 2013/1115, 5/12/2013, §§ 60-67; 2012/673, 19/12/2013, §§ 37-43).

27. Başvuruya konu davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık nitelikte olduğunu ortaya koymakla birlikte davaya bütün olarak bakıldığında, 3402 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine tabi bir yargılama sürecine ilişkin somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek

bir yön bulunmadığı ve elli yedi yılı aşkın bir süredir devam eden yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

28. Açıklanan nedenlerle, başvuruculaın Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

29. Başvurucular, maruz kaldıkları zarar karşılığı her bir başvurucu lehine 85.000,00 manevi tazminata hükmedilmesini talep etmişlerdir.

30. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

31. Başvuruculaın, tarafı oldukları uyuşmazlığa ilişkin elli yedi yılı aşkın yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında ve yargılamayı murislerinden intikalle takip ettikleri de nazara alınarak, başvuruculaın her birine net 2.200,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

32. Başvurucular tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

33. Başvuruya konu yargılamanın elli yedi yılı aşkın bir süredir devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruculaın,

1. Makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiği yönündeki iddialarının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvuruculaın her birine net 2.200,00 TL TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvuruculaın tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucular tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCULARA MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculara Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin Manavgat Kadastro Mahkemesine gönderilmesine,

22/6/2015 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

ABDULAZİZ ASLAN

B. No: 2014/5061 | Karar tarihi: 22.06.2015

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/5061

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDULAZİZ ASLAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/5061)

Karar Tarihi: 22/6/2015

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Kadir ÖZKAYA

Raportör Yrd. : Gizem Ceren DEMİR KOŞAR

Başvurucu : Abdulaziz ASLAN

Vekili : Av. Nafiz ÖLMEZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, hizmet tespiti ve işçi alacaklarının tahsili istemiyle 21/10/2005 tarihinde açtığı davanın makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkı ile sosyal güvenlik hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, ihlalin tespiti ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 8/4/2014 tarihinde Diyarbakır 1. İş Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumunun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, 15/9/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 1/12/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 30/12/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, 21/10/2005 tarihinde, Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) ve Milli Eğitim Bakanlığı aleyhine açtığı davada, SGK'ya bildirilmeyen çalışma sürelerinin tespiti ile işçi alacaklarının tahsilini talep etmiştir.

8. Diyarbakır 1. İş Mahkemesi, 6/2/2009 tarihli ve E.2005/899, K.2009/39 sayılı kararıyla davanın kabulüne hükmetmiştir.

9. Davalıların temyizi üzerine karar, Yargıtay 21. Hukuk Dairesinin 29/3/2010 tarihli ve E.2009/5514, K.2010/3434 sayılı ilâmıyla eksik araştırmaya dayalı olarak hüküm kurulduğu gerekçesiyle bozulmuştur.

10. Diyarbakır İş Mahkemesi bozmadan sonra, 22/3/2012 tarihinde, işçi alacaklarının tahsili istemli davanın tefrikine karar vermiştir.

11. Mahkeme, hizmet tespitine ilişkin dava yönünden bozma kararına uyarak, 17/12/2013 tarihli ve E.2010/535, K.2013/1008 sayılı kararıyla davanın kabulüne hükmetmiştir.

12. Davalıların temyizi üzerine karar, Yargıtay 21. Hukuk Dairesinin 17/3/2014 tarihli ve E.2014/618, K.2014/4934 sayılı ilâmı ile onanarak kesinleşmiştir.

13. İşçi alacaklarının tahsili istemli tefrik edilen davada, hizmet tespiti davası bekletici mesele yapılmış, anılan davanın kesinleşmesinin ardından ise Diyarbakır 1. İş Mahkemesi 5/9/2014 tarihli ve E.2012/304, K.2014/847 sayılı kararıyla davanın kabulüne hükmetmiştir.

14. Karar temyiz edilmiş olup temyiz incelemesi halen devam etmektedir.

15. Başvurucu, 8/4/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

16. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 30. maddesi ve 447. maddesinin (1) numaralı fıkrası, 30/1/1950 tarihli ve 5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu’nun 1. maddesinin birinci fıkrası, 7. maddesinin birinci fıkrası ve 15. maddesi (bkz. B. No: 2013/6792, 18/6/2014, §§ 16–20).

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

17. Mahkemenin 22/6/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 8/4/2014 tarihli ve 2014/5061 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

18. Başvurucu, hizmet tespiti ve işçi alacaklarının tahsili istemiyle 21/10/2005 tarihinde açtığı davanın makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkı ile sosyal güvenlik hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

19. Anayasa Mahkemesi, başvurucunun ihlal iddialarına ilişkin nitelendirmesi ile bağlı olmayıp hukuki nitelendirmeyi kendisi yapar. Başvuru her ne kadar yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle sosyal güvenlik hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüşse de, yargılamanın uzun sürmesine dayandırılan hak ihlali iddiaları makul sürede yargılanma hakkı kapsamında incelenmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

20. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, başvurucunun yargılamanın uzunluğuna ilişkin şikâyetlerinin açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşıldığından başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Hizmet Tespiti Davası Yönünden

21. Başvurucu, 21/10/2005 tarihinde açtığı davanın makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

22. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

23. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

24. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, hizmet sürelerinin tespiti istemiyle açılmış bir davanın söz konusu olduğu görülmekle, 5521 sayılı Kanun ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

25. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih

olup, somut başvuru açısından bu tarih 21/10/2005 tarihidir.

26. Sürenin bitiş tarihi ise yargılamanın sona erme tarihidir. Devam eden yargılamalara ilişkin ise makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı bireysel başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52). Somut başvuru açısından yargılama süresinin bitiş tarihinin, Yargıtay 21. Hukuk Dairesinin onama kararını verdiği 17/3/2014 tarihi olduğu anlaşılmaktadır.

27. Makul sürede yargılanma hakkına ilişkin olarak yapılan değerlendirmede önemli bir ölçüt olan başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği kriteri çerçevesinde, gerek bireylerin ekonomik geleceği gerek çalışma barışı açısından arz ettiği önem nazara alındığında, iş uyuşmazlıklarının ivedilikle çözülmesi hususunda yargı organlarının özel bir itina göstermesi gerekmektedir. Bu nedenle kanun koyucu iş hukukunun çalışanı koruyucu niteliğini ve iş davalarının özelliklerini dikkate alarak genel mahkemelerin dışında sözlü yargılama usulüne tabi özel bir iş yargılaması sistemi ihdas ederek iş davalarının, konunun uzmanı mahkemelerce mümkün olduğunca hızlı, basit ve ucuz bir biçimde sonuçlandırılmasını amaçlamıştır (B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 59).

28. 6100 sayılı Kanun'un 447. maddesiyle daha önce yürürlüğe girmiş olan kanunlarda yer alan sözlü ve seri yargılama usulleri kaldırılmış ve bunun yerine iş hukuku uyuşmazlıklarına da uygulanmak üzere basit yargılama usulü getirilmiştir. Basit yargılama usulü yazılı yargılama usulünden daha basit ve çabuk işleyen, daha kısa bir incelemeye ihtiyaç duyan ve daha kolay bir inceleme ile sonuçlandırılabilecek dava ve işler için kabul edilmiş bir yargılama usulüdür (B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 64-65).

29. Başvuruya konu yargılama süreci incelendiğinde; yargılamanın, iş ilişkisinden doğan uyuşmazlıkların niteliği, başvurucu açısından taşıdığı değer ve başvurucunun davadaki menfaati dikkate alındığında makul görülemeyecek derecede uzun olan sekiz yıl dört ayda tamamlandığı anlaşılmaktadır.

30. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, başvuruya konu yargılama sürecinin İş Mahkemesi önünde görüldüğü anlaşılmakla, 5521 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanun'a tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve 5521 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (bkz. § 16).

31. 5521 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir (B. No: 2013/3442, 20/3/2014, §§ 33-55).

32. Başvuruya konu davada yer alan kişi sayısı ve davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği çerçevesinde davaya bütün olarak bakıldığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu sekiz yıl dört aylık yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna

varılmıştır.

33. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

b. İşçi Alacaklarına İlişkin Dava Yönünden

34. Başvurucu, 21/10/2005 tarihinde açtığı davadan 22/3/2012 tarihinde tefrik edilen işçi alacaklarının tahsili istemli davanın makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

35. İşçi alacaklarının tahsiline ilişkin söz konusu yargılamanın, iş hukukundan doğan uyuşmazlıklara uygulanan özel bir yargılama sisteminin benimsendiği iş mahkemesinde görüldüğü anlaşılmakta olup, 21/10/2005 tarihinde açılan ve halen devam eden yargılama sürecinin makul sürede sonuçlanmadığı yönündeki iddiaların iş mahkemelerindeki yargılama usulü dikkate alınarak, adil yargılanma hakkı kapsamında değerlendirilmesi gerektiği açıktır (bkz. §§ 22-28).

36. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, 21/10/2005 tarihinde hizmet tespiti davası ile birlikte açılan davanın 22/3/2012 tarihinde hizmet tespiti davasından ayrılarak E.2012/304 sayılı dosyada yargılamasına devam edildiği ve hizmet tespiti davasının bekletici mesele yapıldığı, yargılamanın, iş ilişkisinden doğan uyuşmazlıkların niteliği, başvurucu açısından taşıdığı değer ve başvurucunun davadaki menfaati dikkate alındığında makul görülemeyecek derecede uzun olan yaklaşık dokuz yıldır devam ettiği, bu sürenin üç yılı aşkın kısmının hizmet tespiti davasından ayrı yürütüldüğü anlaşılmaktadır.

37. 5521 sayılı Kanun ve 6100 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir (B. No: 2013/4701, 23/1/2014, §§ 35-51).

38. Başvuruya konu davada yer alan kişi sayısı ve davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği çerçevesinde davaya bütün olarak bakıldığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve yaklaşık dokuz yıldır devam eden söz konusu yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

39. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

40. Başvurucu, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle 30.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

41. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden

yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

42. Başvurucunun tarafı olduğu hizmet tespiti davasında, sekiz yıl dört aylık yargılama süreci nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında başvurucuya net 7.600,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

43. Başvurucunun tarafı olduğu işçi alacağı davasında, yaklaşık dokuz yıldır devam eden yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında, başvuruya konu iki yargılama sürecinin altı yılı aşkın süre birlikte yürütüldüğü nazara alınarak, başvurucuya net 2.200,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

44. Başvurucu yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.706,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

45. Başvuruya konu işçi alacağı davasının yaklaşık dokuz yıldır devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddialarının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

3. Başvurucuya, hizmet tespitine ilişkin dava yönünden net 7.600,00 TL, işçi alacaklarının tahsiline ilişkin dava yönünden net 2.200,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

B. Başvurucu tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.706,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

C. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

D. Kararın bir örneğinin Yargıtay 9. Hukuk Dairesine gönderilmesine,

22/6/2015 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

BEKİR TAŞDEMİR VE DİĞERLERİ

B. No: 2014/5138 | Karar tarihi: 22.06.2015

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/5138

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

BEKİR TAŞDEMİR VE DİĞERLERİ

(Başvuru Numarası: 2014/5138)

Karar Tarihi: 22/6/2015

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Kadir ÖZKAYA

Raportör Yrd. : Gökçe GÜLTEKİN

Başvurucular : Bekir TAŞDEMİR

Bilal TAŞDEMİR

Ramazan TAŞDEMİR

Abdullah TAŞDEMİR

Nevzat TAŞDEMİR

Vekilleri : Av. Ahmet CANPOLAT

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucular, 18/10/2007 tarihinde Maden Asliye Hukuk Mahkemesinde Devlet Su İşleri 10. Bölge Müdürlüğü (DSİ) aleyhine açtıkları kamulaştırmasız el atma bedelinin tahsili davasında Mahkemece hükmedilen tazminat miktarının çok düşük olduğunu, yargılamanın makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşler ve tazminat talep etmişlerdir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 14/4/2014 tarihinde Elazığ Hukuk Mahkemeleri Ön Bürosu vasıtasıyla

yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumunun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Birinci Komisyonunca 11/9/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 5/12/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 22/12/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve UYAP aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucular, 18/10/2007 tarihinde Maden Asliye Hukuk Mahkemesinde DSİ aleyhine açtıkları davada, bağ niteliğindeki taşınmazlarının kamulaştırma işlemi yapılmaksızın Kralkızı Baraj sularının altında bırakıldığını ve taşınmaz bedelinin ödenmediğini ileri sürerek, kamulaştırmasız el atma bedelinin tahsilini talep etmişlerdir.

8. Mahkemenin, 9/6/2011 tarihli ve E.2007/93, K.2011/92 sayılı kararıyla alınan bilirkişi raporu ve diğer delillerin değerlendirilmesi sonucunda başvuruculara ait olan bağ niteliğindeki taşınmaza davalı tarafından haksız olarak el atıldığı, başvuruculara taşınmazdan ekonomik olarak yararlanamadıkları ve malvarlıklarında azalma meydana geldiği gerekçesiyle davanın kabulüne karar verilmiştir.

9. Kararın temyizi üzerine, Yargıtay 3. Hukuk Dairesinin 2/4/2012 tarihli ve E.2012/5698, K.2012/8735 sayılı ilâmıyla, ecrimisil hesabı yapılırken bağın yaşının esas alınmadığı, yeniden alınacak bir ek rapor sonucunda bu hususun değerlendirilmesi suretiyle karar verilmesi gerektiği belirtilerek, İlk Derece Mahkemesi kararı bozulmuştur.

10. Mahkemece bozmaya uyularak yapılan yargılamada, 5/4/2013 tarihli ve E.2012/84, K.2013/97 sayılı kararla, alınan ek bilirkişi raporu da dikkate alınarak dava kısmen kabul edilmiştir.

11. Davalı tarafından İlk Derece Mahkemesi kararının temyizi üzerine Yargıtay 1. Hukuk Dairesinin 30/1/2014 tarihli ve E.2013/16168, K.2014/1534 sayılı ilâmıyla hüküm onanmıştır.

12. Karar, başvuruculara 14/3/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir.

13. Başvurucular, 14/4/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

14. Davalının karar düzeltme talebi, aynı Dairenin, 18/11/2014 tarihli ve E.2014/9808, K.2014/17861 sayılı ilâmıyla reddedilmiştir.

B. İlgili Hukuk

15. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 30. maddesi, 4/11/1983 tarih ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu’nun geçici 6. maddesi birinci fıkrası

(bkz. B.No:2014/2229, 18/6/2014, §§ 10-12).

16. 22/4/1926 tarih ve 818 sayılı mülga Borçlar Kanunu’nun 41. maddesi şöyledir:

“Gerek kasten gerek ihmal ve teseyyüp yahut tedbirsizlik ile haksız bir surette diğer kimseye bir zarar ika eden şahıs, o zararın tazminine mecburdur.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

17. Mahkemenin 22/6/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvuruculaların 14/4/2014 tarih ve 2014/5138 numaralı bireysel başvuruları incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvuruculaların İddiaları

18. Başvurucular, 18/10/2007 tarihinde Maden Asliye Hukuk Mahkemesinde DSİ aleyhine açtıkları kamulaştırmasız el atma bedelinin tahsili davasında yargılamanın makul sürede sonuçlanmadığını, bağ sınıfındaki arazilerine hukuka aykırı olarak el atıldığını, Mahkemece hükmedilen tazminat miktarının çok düşük olduğunu, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle mağduriyetlerinin arttığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiği İddiası

19. Anayasa'nın 'Mülkiyet hakkı' kenar başlıklı 35. maddesi şöyledir:

“Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz.”

20. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır."

21. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir."

22. Anılan Anayasa ve Kanun hükümleri uyarınca Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, "ikincil nitelikte bir kanun yolu" olup bu yola başvurulmadan önce kural olarak olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır.

23. Temel hak ve özgürlüklere saygı, devletin tüm organlarının uyması gereken bir ilke olup bu ilkeye uygun davranılmadığı takdirde, ortaya çıkan ihlale karşı öncelikle yetkili idari mercilere ve derece mahkemelerine başvurulmalıdır (B. No: 2013/8674, 16/10/2014, § 29).

24. Başvuru konusu olayda, başvurucular, Maden Asliye Hukuk Mahkemesinde DSİ aleyhine açtıkları kamulaştırmasız el atma bedelinin tahsili davasında Mahkemece hükmedilen tazminat miktarının çok düşük olduğunu belirterek, mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

25. Bireysel başvurunun ikincil niteliği gereği, başvuruculaın, temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarını öncelikle yetkili idari mercilere ve derece mahkemelerine usulüne uygun olarak iletmeleri, bu konuda sahip oldukları bilgi ve kanıtları zamanında bu mercilere sunmaları, aynı zamanda bu süreçte dava ve başvurularını takip etmek için gerekli özeni göstermiş olmaları gerekir. Bu şekilde olağan denetim mekanizmaları önünde ileri sürülüp takip edilmeyen temel hak ve özgürlüklerin ihlaline ilişkin iddialar, Anayasa Mahkemesi önünde bireysel başvuru konusu yapılamaz (B. No: 2012/946, 26/3/2013, § 19).

26. Başvuruculaın, Maden Asliye Hukuk Mahkemesinde açtıkları kamulaştırmasız el atma bedelinin tahsili davasında Mahkemece 5/4/2013 tarihli kararla başvurucular lehine tazminata hükmedilmiş, davalı İdarenin temyiz istemi üzerine Yargıtay 1. Hukuk Dairesinin 30/1/2014 tarihli ilâmıyla hüküm onanmıştır. Davalı İdarenin karar düzeltme istemi aynı Dairenin 18/11/2014 tarihli ilâmıyla reddedilmiştir.

27. Başvuru konusu kamulaştırmasız el atma bedelinin tahsili davasında Mahkemece hükmedilen tazminat miktarının çok düşük olduğu iddiasıyla mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddia edilmişse de söz konusu iddiaların öncelikle temyiz mercii önünde ileri sürülmesi gerekir. Maden Asliye Hukuk Mahkemesinin 5/4/2013 tarihli kararının ise başvurucular tarafından temyiz edilmediği tespit edilmiştir.

28. Açıklanan nedenlerle, hukuk sisteminde düzenlenen başvuru yolları usulüne uygun olarak tüketilmeden temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddiasının bireysel başvuru konusu yapıldığı anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "başvuru yollarının tüketilmemiş olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Yargılamanın Makul Sürede Sonuçlanmadığı İddiası

29. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun bu kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

30. Başvurucular, 18/10/2007 tarihinde Maden Asliye Hukuk Mahkemesinde DSİ aleyhine açtıkları kamulaştırmasız el atma bedelinin tahsili davasında yargılamanın makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, Anayasa'nın 36. maddesinde tanımlanan adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini iddia etmişlerdir.

31. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği,

makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

32. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

33. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu kamulaştırmasız el atma bedelinin tahsili davasında, 1086 sayılı mülga Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

34. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 50), somut başvuru açısından bu tarih 18/10/2007 tarihidir.

35. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52). Somut başvuru açısından bu tarih, Yargıtay 1. Hukuk Dairesi tarafından karar düzeltme isteminin reddedildiği, 18/11/2014 tarihidir.

36. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, 18/10/2007 tarihinde Maden Asliye Hukuk Mahkemesinde açılan kamulaştırmasız el atma bedelinin tahsili davasında Mahkemece dava konusu taşınmaza ait tapu kaydının ve krokinin dava dosyasına getirtildiği, taşınmazın kod seviyelerine baraj sularının hangi tarihlerde ulaştığının tespit edildiği, ecri misil hesabı yapılması amacıyla 27/4/2009 tarihli bilirkişi raporu alındığı, Mahkemenin 18/10/2011 tarihli kararıyla davanın kabulüne karar verildiği, temyiz incelemesi sonucunda Yargıtay 3. Hukuk Dairesinin 2/4/2012 tarihli ilâmıyla kararın bozulduğu, Mahkemece bozmaya uyularak 25/4/2013 tarihli kararla davanın kısmen kabulüne karar verildiği, temyiz üzerine Yargıtay 1. Hukuk Dairesinin 30/1/2014 tarihli ilâmıyla İlk Derece Mahkemesi kararının onandığı, karar düzeltme isteminin aynı Dairenin 18/11/2014 tarihli ilâmıyla reddedildiği belirlenmiştir.

37. 6100 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede sonuçlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 34-64).

38. Başvuruya konu kamulaştırmasız el atma bedelinin tahsili davasının incelenmesinde; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı, söz konusu yedi yıl bir aylık yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

39. Açıklanan nedenlerle, başvurucuların Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun’un 50. Maddesi Yönünden

40. Başvurucular, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle ayrı ayrı 10.000,00 TL manevi, 10.000,00 TL maddi tazminata hükmedilmesini talep etmişlerdir.

41. 6216 sayılı Kanun'un “Kararlar” kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

42. Başvuruculara tarafı oldukları uyuşmazlığa ilişkin yedi yıl bir aylık yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında, her bir başvurucuya net 5.000,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

43. Başvurucular tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvuruculara maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

44. Başvurucular tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.706,10 TL yargılama giderinin başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruculara;

1. Mülkiyet haklarının ihlal edildiği yönündeki iddialarının “başvuru yollarının tüketilmemiş olması” nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiği yönündeki iddialarının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

3. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvuruculara her birine net 5.000,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvuruculara tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucular tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCULARA MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculara Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

22/6/2015 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

MUHARREM ERKAN

B. No: 2014/5226 | Karar tarihi: 22.06.2015

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/5226

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUHARREM ERKAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/5226)

Karar Tarihi: 22/6/2015

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör Yrd. : Gizem Ceren DEMİR KOŞAR

Başvurucu : Muharrem ERKAN

Vekili : Av. Abidin GÜLEÇ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, yatırdığı sigortalılık primlerinin tespiti istemiyle 4/10/2007 tarihinde açtığı davanın makul sürede sonuçlanmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, ihlalin tespiti ve tazminat talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 11/4/2014 tarihinde İstanbul 20. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede dosyanın Komisyona sunulmasına engel bir durumunun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Birinci Komisyonunca 10/7/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 6/11/2014 tarihinde, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına

gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 8/12/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, isteğe bağlı olarak Sosyal Güvenlik Kurumuna (SGK) yatırdığı sigorta primlerinin tespiti talebiyle 4/10/2007 tarihinde dava açmıştır.

8. İstanbul 1. İş Mahkemesi, 13/10/2011 tarihli ve E.2007/643, K.2011/860 sayılı kararıyla davanın kabulüne hükmetmiştir.

9. Davalı SGK'nın temyizi üzerine karar, Yargıtay 10. Hukuk Dairesinin 25/2/2013 tarihli ve E.2012/4195, K.2013/3124 sayılı ilâmıyla, kısa karar ile gerekçeli karar arasında çelişki bulunduğu gerekçesiyle bozulmuştur.

10. Bozmadan sonra dosyayı devralan İstanbul 20. İş Mahkemesi bozmaya uyarak, 7/11/2013 tarihli ve E.2013/238, K.2013/119 sayılı kararı ile davanın kabulüne hükmetmiştir.

11. Davalı SGK'nın temyizi üzerine karar, Yargıtay 10. Hukuk Dairesinin 24/3/2014 tarihli ve E.2013/24542, K.2014/6605 sayılı ilâmı ile onanmıştır.

12. Başvurucu, onama kararı tebliğ edilmeden önce, 11/4/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

13. Onama kararı başvurucuya 10/5/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir.

B. İlgili Hukuk

14. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 30. maddesi ve 447. maddesinin (1) numaralı fıkrası, 30/1/1950 tarih ve 5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu’nun 1. maddesinin birinci fıkrası, 7. maddesinin birinci fıkrası ve 15. maddesi (bkz. B. No: 2013/6792, 18/6/2014, §§ 16–20).

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

15. Mahkemenin 22/6/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 11/4/2014 tarih ve 2014/5226 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

16. Başvurucu, yatırdığı sigortalılık primlerinin tespiti istemiyle 4/10/2007 tarihinde açtığı davanın uzun sürmesi nedeniyle emekli maaşını almaktan mahrum kaldığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

17. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

18. Başvurucu, 4/10/2007 tarihinde açtığı davanın makul sürede sonuçlanmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmektedir.

19. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39)

20. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

21. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, sigortalılık primlerinin tespitine ilişkin bir davanın söz konusu olduğu görülmekle, 5521 sayılı Kanun ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

22. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih 4/10/2007 tarihidir.

23. Sürenin bitiş tarihi ise yargılamanın sona erme tarihidir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52). Bu kapsamda, somut yargılama faaliyeti açısından sürenin bitiş tarihinin, Yargıtay 10. Hukuk Dairesinin onama kararını verdiği 24/3/2014 tarihi olduğu anlaşılmaktadır.

24. Makul sürede yargılanma hakkına ilişkin olarak yapılan değerlendirmede önemli bir ölçüt olan başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği kriteri çerçevesinde, gerek bireylerin ekonomik geleceği gerek çalışma barışı açısından arz ettiği önem nazara alındığında, iş uyuşmazlıklarının ivedilikle çözülmesi hususunda yargı organlarının özel bir itina göstermesi gerekmektedir. Bu nedenle kanun koyucu iş hukukunun çalışanı koruyucu niteliğini ve iş davalarının özelliklerini dikkate alarak genel mahkemelerin dışında sözlü yargılama usulüne tabi özel bir iş yargılaması sistemi ihdas ederek iş davalarının, konunun uzmanı mahkemelerce mümkün olduğunca hızlı, basit ve ucuz bir biçimde sonuçlandırılmasını amaçlamıştır (B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 59).

25. 6100 sayılı Kanun'un 447. maddesiyle daha önce yürürlüğe girmiş olan kanunlarda yer alan sözlü ve seri yargılama usulleri kaldırılmış ve bunun yerine iş hukuku uyuşmazlıklarına da uygulanmak üzere basit yargılama usulü getirilmiştir. Basit yargılama usulü yazılı yargılama usulünden daha basit ve çabuk işleyen, daha kısa bir incelemeye ihtiyaç duyan ve daha kolay bir inceleme ile sonuçlandırılabilecek dava ve işler için kabul edilmiş bir yargılama usulüdür (B. No: 2013/772, 7/11/2013, §§ 64-65).

26. Başvuruya konu yargılama süreci incelendiğinde; yargılamanın, iş ilişkisinden doğan uyuşmazlıkların niteliği, başvurucu açısından taşıdığı değer ve başvurucunun davadaki menfaati dikkate alındığında makul görülemeyecek derecede uzun bir süre olan altı yıl beş ay sonunda neticelendiği, yargılama süresinin uzamasında ortalama dört ay aralıklarla duruşma yapılmasının etkili olduğu anlaşılmaktadır.

27. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, başvuruya konu yargılama sürecinin İş Mahkemesi önünde görüldüğü anlaşılmakla, 5521 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanun'a tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve 5521 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (bkz. § 14).

28. 5521 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir (B. No: 2013/3442, 20/3/2014, §§ 33-55).

29. Başvuruya konu davada yer alan kişi sayısı ve davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği çerçevesinde davaya bütün olarak bakıldığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu altı yıl beş aylık yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

30. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanunun 50. Maddesi Yönünden

31. Başvurucu, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle 20.000,00 TL maddi ve 20.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

32. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

33. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin altı yıl beş aylık yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle

giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında başvurucuya net 5.400,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

34. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucunun maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

35. Başvurucu yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.706,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya net 5.400,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.706,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

22/6/2015 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

BAYRAM BAYRAM

B. No: 2014/5315 | Karar tarihi: 22.06.2015

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/5315

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

BAYRAM BAYRAM BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/5315)

Karar Tarihi: 22/6/2015

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör Yrd. : Gizem Ceren DEMİR KOŞAR

Başvurucu : Bayram BAYRAM

Vekili : Av. Güngör YILMAZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, iş kazasından doğan zararın tazmini istemiyle 19/10/2007 tarihinde açtığı davanın makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, ihlalin tespiti ve tazminat talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 17/4/2014 tarihinde İzmir Bölge İdare Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumunun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Birinci Komisyonunca 19/9/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 12/12/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına

gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 14/1/2015 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, 15/7/2006 tarihinde meydana gelen iş kazasından doğan zararın tazmini istemiyle 19/10/2007 tarihinde, işveren aleyhine maddi ve manevi tazminat davası açmıştır.

8. Karşıyaka 2. İş Mahkemesince yapılan yargılamada, Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından yapılan kaza tahkikat işlemlerinin neticesi beklenirken, davalı tarafından 14/6/2012 tarihinde maluliyet oranının tespiti davası açılmıştır. Mahkeme, anılan davanın bekletici mesele yapılmasına hükmetmiştir.

9. Yargılama halen Karşıyaka 2. İş Mahkemesinin E.2007/715 sayılı dava dosyasında devam etmektedir.

10. Başvurucu, 17/4/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

11. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 30. maddesi ve 447. maddesinin (1) numaralı fıkrası, 30/1/1950 tarih ve 5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu'nun 1. maddesinin birinci fıkrası, 7. maddesinin birinci fıkrası ve 15. maddesi (bkz. B. No: 2013/6792, 18/6/2014, §§ 16–20).

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

12. Mahkemenin 22/6/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 17/4/2014 tarih ve 2014/5315 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

13. Başvurucu, iş kazasından doğan zararın tazmini istemiyle 19/10/2007 tarihinde açtığı davanın halen devam ettiğini ve sonuçlanmasının uzun bir süre daha alacağının aşikar olduğunu belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

14. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, başvurucunun yargılamanın uzunluğuna ilişkin şikâyetlerinin açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşıldığından başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

15. Başvurucu, iş kazasından doğan zararın tazmini istemiyle 19/10/2007 tarihinde açtığı davanın makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

16. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında

kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

17. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

18. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, iş kazasından doğan zararın tazmini istemiyle açılmış bir davanın söz konusu olduğu görülmekle, 5521 sayılı Kanun ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

19. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih 19/10/2007 tarihidir.

20. Sürenin bitiş tarihi ise yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı bireysel başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

21. Makul sürede yargılanma hakkına ilişkin olarak yapılan değerlendirmede önemli bir ölçüt olan başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği kriteri çerçevesinde, gerek bireylerin ekonomik geleceği gerek çalışma barışı açısından arz ettiği önem nazara alındığında, iş uyuşmazlıklarının ivedilikle çözülmesi hususunda yargı organlarının özel bir itina göstermesi gerekmektedir. Bu nedenle kanun koyucu iş hukukunun çalışanı koruyucu niteliğini ve iş davalarının özelliklerini dikkate alarak genel mahkemelerin dışında sözlü yargılama usulüne tabi özel bir iş yargılaması sistemi ihdas ederek iş davalarının, konunun uzmanı mahkemelerce mümkün olduğunca hızlı, basit ve ucuz bir biçimde sonuçlandırılmasını amaçlamıştır (B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 59).

22. 6100 sayılı Kanun'un 447. maddesiyle daha önce yürürlüğe girmiş olan kanunlarda yer alan sözlü ve seri yargılama usulleri kaldırılmış ve bunun yerine iş hukuku uyuşmazlıklarına da uygulanmak üzere basit yargılama usulü getirilmiştir. Basit yargılama usulü yazılı

yargılama usulünden daha basit ve çabuk işleyen, daha kısa bir incelemeye ihtiyaç duyan ve daha kolay bir inceleme ile sonuçlandırılabilecek dava ve işler için kabul edilmiş bir yargılama usulüdür (B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 64-65).

23. Başvuruya konu yargılama süreci incelendiğinde; yargılamanın, iş kazasından doğan uyuşmazlıkların niteliği, başvurucu açısından taşıdığı değer ve başvurucunun davadaki menfaati dikkate alındığında makul görülemeyecek derecede uzun bir süre olan yaklaşık sekiz yıldır İlk Derece Mahkemesi önünde devam ettiği anlaşılmaktadır.

24. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, başvuruya konu yargılama sürecinin İş Mahkemesi önünde görüldüğü anlaşılmakla, 5521 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanun'a tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve 5521 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (bkz. § 11).

25. 5521 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir (B. No: 2013/3442, 20/3/2014, §§ 33-55).

26. Başvuruya konu davada yer alan kişi sayısı ve davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği çerçevesinde davaya bütün olarak bakıldığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve yaklaşık sekiz yıldır devam eden yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

27. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

28. Başvurucu, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle 20.000,00 TL maddi ve 20.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

29. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

30. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yaklaşık sekiz yıldır devam eden yargılama süreci nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında başvurucuya net 10.800,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

31. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucunun maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

32. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.706,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

33. Başvuruya konu yargılamanın yaklaşık sekiz yıldır İlk Derece Mahkemesi önünde devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddialarının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya net 10.800,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.706,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin Karşıyaka 2. İş Mahkemesine gönderilmesine,

22/6/2015 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

ÖMER ALA

B. No: 2014/5330 | Karar tarihi: 22.06.2015

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/5330

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÖMER ALA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/5330)

Karar Tarihi: 22/6/2015

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Kadir ÖZKAYA

Raportör Yrd. : Gizem Ceren DEMİR KOŞAR

Başvurucu : Ömer ALA

Vekili : Av. Enver YAMAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, iş kazasından doğan çalışma gücü kaybı oranının tespiti için 21/3/2006 tarihinde açtığı davanın makul sürede sonuçlanmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, ihlalin tespiti ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 17/4/2014 tarihinde Kütahya İş Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumunun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm İkinci Komisyonunca, 30/6/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 6/11/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına

gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 9/12/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, iş kazasından doğan sürekli iş göremezlik halinin ve çalışma gücü kaybı oranının tespiti istemiyle, işveren F.T. ve Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) aleyhine 21/3/2006 tarihinde dava açmıştır.

8. Kütahya İş Mahkemesi, 19/2/2008 tarih ve E.2006/220, K.2008/68 sayılı kararı ile davanın kabulüne hükmetmiştir.

9. Davalıların temyizi üzerine karar, Yargıtay 21. Hukuk Dairesinin 16/3/2009 tarih ve E.2008/6623, K.2009/3858 sayılı ilâmıyla, Yüksek Sağlık Kurulu raporu ile Adli Tıp Kurumu 3. İhtisas Kurulu raporu arasında çelişki bulunduğundan Adli Tıp Kurumu Genel Kurulundan görüş alınarak çelişkinin giderilmesi gerektiği hususu gözetilmeden eksik inceleme ile hüküm kurulduğu gerekçesiyle bozulmuştur.

10. Bozmaya uyarak yeniden yaptığı inceleme sonucunda Mahkeme, 20/6/2013 tarih ve E.2009/418, K.2013/244 sayılı kararı ile davanın kabulüne hükmetmiştir.

11. Davalıların temyizi üzerine karar, Yargıtay 21. Hukuk Dairesinin 30/1/2014 tarih ve E.2013/15596, K.2014/1564 sayılı ilâmı ile onanmıştır.

12. Onama kararı başvurucuya 21/3/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir.

13. Başvurucu, 17/4/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

14. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 30. maddesi ve 447. maddesinin (1) numaralı fıkrası, 30/1/1950 tarih ve 5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu'nun 1. maddesinin birinci fıkrası, 7. maddesinin birinci fıkrası ve 15. maddesi (bkz. B. No: 2013/6792, 18/6/2014, §§ 16–20).

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

15. Mahkemenin 22/6/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 17/4/2014 tarih ve 2014/5330 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

16. Başvurucu, iş kazasından doğan çalışma gücü kaybı oranının tespiti için 21/3/2006 tarihinde açtığı davanın makul sürede sonuçlanmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

17. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı

anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

18. Başvurucu, iş kazasından doğan çalışma gücü kaybı oranının tespiti için 21/3/2006 tarihinde açtığı davanın makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

19. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

20. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

21. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, iş kazasından doğan çalışma gücü kaybı oranının tespiti için açılmış bir davanın söz konusu olduğu görülmekle, 5521 sayılı Kanun ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

22. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih 21/3/2006 tarihidir.

23. Sürenin bitiş tarihi ise yargılamanın sona erme tarihidir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52). Somut yargılama faaliyeti açısından sürenin bitiş tarihinin, Yargıtay 21. Hukuk Dairesinin onama kararını verdiği 30/1/2014 tarihi olduğu anlaşılmaktadır.

24. Makul sürede yargılanma hakkına ilişkin olarak yapılan değerlendirmede önemli bir ölçüt olan başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği kriteri çerçevesinde, gerek bireylerin ekonomik geleceği gerek çalışma barışı açısından arz ettiği önem nazara alındığında, iş uyuşmazlıklarının ivedilikle çözülmesi hususunda yargı organlarının özel bir itina göstermesi gerekmektedir. Bu nedenle kanun koyucu iş hukukunun çalışanı koruyucu niteliğini ve iş davalarının özelliklerini dikkate alarak genel

mahkemelerin dışında sözlü yargılama usulüne tabi özel bir iş yargılaması sistemi ihdas ederek iş davalarının, konunun uzmanı mahkemelerce mümkün olduğunca hızlı, basit ve ucuz bir biçimde sonuçlandırılmasını amaçlamıştır (B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 59).

25. 6100 sayılı Kanun'un 447. maddesiyle daha önce yürürlüğe girmiş olan kanunlarda yer alan sözlü ve seri yargılama usulleri kaldırılmış ve bunun yerine iş hukuku uyuşmazlıklarına da uygulanmak üzere basit yargılama usulü getirilmiştir. Basit yargılama usulü yazılı yargılama usulünden daha basit ve çabuk işleyen, daha kısa bir incelemeye ihtiyaç duyan ve daha kolay bir inceleme ile sonuçlandırılabilecek dava ve işler için kabul edilmiş bir yargılama usulüdür (B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 64-65).

26. Başvuruya konu yargılama süreci incelendiğinde; yargılamanın, iş ilişkisinden doğan uyuşmazlıkların niteliği, başvurucu açısından taşıdığı değer ve başvurucunun davadaki menfaati dikkate alındığında makul görülemeyecek derecede uzun bir süre olan yedi yıl on ayda sonuçlandığı, Kütahya İş Mahkemesince verilen 19/2/2008 tarihli kararın Yargıtay 21. Hukuk Dairesince Adli Tıp Kurumu Genel Kurulundan görüş alınması gerektiği belirtilerek bozulduğu, Mahkemece, 9/9/2009 tarihinde Adli Tıp Kurumu Genel Kurulundan rapor istendiği, iki buçuk yıla yakın bir süre sonra, Adli Tıp Kurumu Genel Kurulu yerine Adli Tıp Kurumu 3. İhtisas Kurulunca hazırlanan raporun dosyaya sunulduğu, Mahkemece, bozma kararı doğrultusunda raporun Adli Tıp Kurumu Genel Kurulundan alınması gerektiği belirtilerek dosyanın yeniden Adli Tıp Kurumuna gönderilmesi neticesinde, bir yıla yakın bir süre sonra raporun dosyaya sunulduğu, söz konusu yargılama sürecinin uzamasında büyük oranda, raporların dosyaya sunulmasında geçen sürelerin etkili olduğu anlaşılmaktadır.

27. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, başvuruya konu yargılama sürecinin İş Mahkemesi önünde görüldüğü anlaşılmakla, 5521 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanun'a tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve 5521 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (bkz. § 14).

28. 5521 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir (B. No: 2013/3442, 20/3/2014, §§ 33-55).

29. Başvuruya konu davada yer alan kişi sayısı ve davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği çerçevesinde davaya bütün olarak bakıldığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu yedi yıl on aylık yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

30. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

31. Başvurucu, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle 50.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

32. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

33. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yedi yıl on aylık yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında başvurucuya net 7.600,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

34. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.706,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddialarının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya net 7.600,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.706,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

22/6/2015 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

ÇETİN YILMAZ

B. No: 2014/5484 | Karar tarihi: 22.06.2015

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/5484

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÇETİN YILMAZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/5484)

Karar Tarihi: 22/6/2015

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Kadir ÖZKAYA

Raportör Yrd. : Gizem Ceren DEMİR KOŞAR

Başvurucu : Çetin YILMAZ

Vekili : Av. Ramazan KARA

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, iş kazası sonucu meydana gelen zararın tazmini istemiyle 4/9/2006 tarihinde açtığı maddi ve manevi tazminat davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, ihlalin tespiti ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 22/4/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumunun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, 3/7/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 18/12/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 16/1/2015 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, 27/4/2006 tarihinde meydana gelen iş kazasından doğan zararın tazmini istemiyle, 4/9/2006 tarihinde işveren aleyhine tazminat davası açmıştır.

8. Ankara 5. İş Mahkemesinin E.2006/609 sayılı dava dosyasında devam eden yargılamada, 12/3/2015 tarihli duruşmada davanın kısmen kabulü yönünde hüküm verilmiştir.

9. Gerekçeli karar henüz yazılmamış olup taraflar temyiz talebinde bulunmuşlardır.

10. Başvurucu, 22/4/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

11. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 30. maddesi ve 447. maddesinin (1) numaralı fıkrası, 30/1/1950 tarih ve 5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu'nun 1. maddesinin birinci fıkrası, 7. maddesinin birinci fıkrası ve 15. maddesi (bkz. B.No: 2013/6792, 18/6/2014, §§ 16–20).

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

12. Mahkemenin 22/6/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 22/4/2014 tarih ve 2014/5484 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

13. Başvurucu, iş kazası sonucu meydana gelen zararın tazmini istemiyle 4/9/2006 tarihinde açtığı maddi ve manevi tazminat davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

14. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, başvurucunun yargılamanın uzunluğuna ilişkin şikâyetinin açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşıldığından başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

15. Başvurucu, 4/9/2006 tarihinde açtığı tazminat davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

16. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut

görünümleri olan alt ilke ve haklar, esasen Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

17. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

18. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, iş kazasından doğan zararın giderilmesi istemiyle açılmış bir tazminat davasının söz konusu olduğu görülmekle, 5521 sayılı Kanun ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

19. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih 4/9/2006 tarihidir.

20. Sürenin bitiş tarihi ise yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı bireysel başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

21. Makul sürede yargılanma hakkına ilişkin olarak yapılan değerlendirmede önemli bir ölçüt olan başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği kriteri çerçevesinde, gerek bireylerin ekonomik geleceği gerek çalışma barışı açısından arz ettiği önem nazara alındığında, iş uyuşmazlıklarının ivedilikle çözülmesi hususunda yargı organlarının özel bir itina göstermesi gerekmektedir. Bu nedenle kanun koyucu iş hukukunun çalışanı koruyucu niteliğini ve iş davalarının özelliklerini dikkate alarak genel mahkemelerin dışında sözlü yargılama usulüne tabi özel bir iş yargılaması sistemi ihdas ederek iş davalarının, konunun uzmanı mahkemelerce mümkün olduğunca hızlı, basit ve ucuz bir biçimde sonuçlandırılmasını amaçlamıştır (B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 59).

22. 6100 sayılı Kanun'un 447. maddesiyle daha önce yürürlüğe girmiş olan kanunlarda yer alan sözlü ve seri yargılama usulleri kaldırılmış ve bunun yerine iş hukuku uyuşmazlıklarına da uygulanmak üzere basit yargılama usulü getirilmiştir. Basit yargılama usulü yazılı yargılama usulünden daha basit ve çabuk işleyen, daha kısa bir incelemeye ihtiyaç duyan ve

daha kolay bir inceleme ile sonuçlandırılabilecek dava ve işler için kabul edilmiş bir yargılama usulüdür (B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 64-65).

23. Başvuruya konu yargılama süreci incelendiğinde; yargılamanın, iş ilişkisinden doğan uyuşmazlıkların niteliği, başvurucu açısından taşıdığı değer ve başvurucunun davadaki menfaati dikkate alındığında makul görülemeyecek derecede uzun bir süre olan yaklaşık dokuz yıldır devam ettiği, 12/3/2015 tarihli son duruşmada davanın kısmen kabulü yönünde hüküm verildiği ancak gerekçeli kararın henüz yazılmadığı, taraflarca temyiz talebinde bulunulduğu, yargılamanın uzamasında büyük oranda delillerin toplanması aşamasında geçen sürelerin ve celse aralarının uzun tutulmasının etkili olduğu anlaşılmaktadır.

24. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, başvuruya konu yargılama sürecinin İş Mahkemesi önünde görüldüğü anlaşılmakla, 5521 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanun'a tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve 5521 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (bkz. § 11).

25. 5521 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir (B. No: 2013/3442, 20/3/2014, §§ 33-55).

26. Başvuruya konu davada yer alan kişi sayısı ve davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği çerçevesinde davaya bütün olarak bakıldığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu yaklaşık dokuz yıldır devam eden yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

27. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

28. Başvurucu, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle 20.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

29. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

30. Başvurucunun tarafı olduğu tazminat davasına ilişkin yaklaşık dokuz yıldır devam eden yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında başvurucuya net 8.650,00 TL

manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

31. Başvurucu yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.706,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

32. Başvuruya konu yargılamanın yaklaşık dokuz yıldır devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Derece Mahkemelerine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

3. Başvurucuya net 8.650,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

B. Başvurucu tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.706,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

C. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

D. Kararın birer örneğinin Ankara 5. İş Mahkemesine ve Yargıtaya gönderilmesine,

22/6/2015 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

ECEVİT GÜRSOY

B. No: 2014/5485 | Karar tarihi: 22.06.2015

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/5485

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ECEVİT GÜRSOY BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/5485)

Karar Tarihi: 22/6/2015

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Kadir ÖZKAYA

Raportör Yrd. : Gizem Ceren DEMİR KOŞAR

Başvurucu : Ecevit GÜRSOY

Vekili : Av. Ramazan KARA

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, iş akdinin feshedilmesi üzerine 24/3/2009 tarihinde açtığı işe iade davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, ihlalin tespiti ile manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 22/4/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede dosyanın Komisyona sunulmasına engel bir durumunun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm İkinci Komisyonunca, 27/5/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 27/6/2014 tarihinde, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına

gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 3/7/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, 28/2/2009 tarihinde iş akdinin feshedilmesi üzerine, 24/3/2009 tarihinde Ankara 3. İş Mahkemesinde açtığı işe iade davasında, iş akdine haksız olarak son verildiğini ileri sürerek, feshin geçersizliğine ve işe iadesine karar verilmesini talep etmiştir.

8. Mahkeme, 2/12/2009 tarih ve E.2009/267, K.2009/663 sayılı kararla; feshin geçerli nedene dayandığının davalı işveren tarafından kanıtlanamadığı gerekçesiyle davanın kabulüne, feshin geçersizliğine ve başvurucunun işe iadesine karar vermiştir.

9. Davalının temyizi üzerine, Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin 31/10/2011 tarih ve E.2011/74, K.2011/3694 sayılı ilâmıyla, Mahkemece yapılan araştırma ve incelemenin hüküm vermeye yeterli olmadığı, gerekli bilgi ve belgeler getirtilmeden, keşif ve bilirkişi incelemesi yapılmadan eksik incelemeye dayalı hüküm kurulduğu gerekçesiyle hüküm bozulmuştur.

10. Ankara 3. İş Mahkemesi bozma kararına uyarak, 17/4/2014 tarih ve E.2011/1211, K.2014/518 sayılı kararıyla, bilirkişi raporu, Türkiye İş Kurumundan gelen belgeler, başvurucunun iş akdine son verildikten sonra yeni çalışanların işe başladıkları bilgisi ve toplu iş sözleşmesi hükümlerini dikkate alarak davanın kabulüne, feshin geçersizliğine ve başvurucunun işe iadesine karar vermiştir.

11. Davalının temyizi üzerine karar, Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin 17/11/2014 tarih ve E.2014/30593, K.2014/32191 sayılı ilâmıyla, Mahkemece tefhim edilen kısa kararla sonradan yazılan gerekçeli kararda, işe başlatmama tazminatının miktarı yönünden açık bir çelişki bulunduğu gerekçesiyle bozulmuştur.

12. Mahkeme bozma kararına uyarak, 17/3/2015 tarih ve E.2014/2441, K. 2015/368 sayılı kararıyla, davanın kabulüne, davacının işe iadesine hükmetmiştir.

13. Anılan karar davalı tarafından temyiz edilmiş olup, yargılama devam etmektedir.

14. Başvurucu, 22/4/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

15. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 30. maddesi ve 447. maddesinin (1) numaralı fıkrası, 30/1/1950 tarih ve 5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu'nun 1. maddesinin birinci fıkrası, 7. maddesinin birinci fıkrası ve 15. maddesi, 22/5/2003 tarih ve 4857 sayılı İş Kanunu'nun 20. maddesinin üçüncü fıkrası (bkz. B.No: 2014/1981, 18/9/2014, §§ 17–22).

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Mahkemenin 22/6/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 22/4/2014 tarih ve 2014/5485 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

17. Başvurucu, iş akdinin feshedilmesi üzerine 24/3/2009 tarihinde açtığı işe iade davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

18. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

19. Başvurucu, 24/3/2009 tarihinde açtığı işe iade davasının makul sürede sonuçlanmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmektedir.

20. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, esasen Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

21. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

22. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, iş akdinin feshi üzerine açılan işe iade davasının söz konusu olduğu görülmekle, 4857 sayılı Kanun ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

23. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih 24/3/2009 tarihidir.

24. Sürenin bitiş tarihi ise yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren

başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı bireysel başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

25. Makul sürede yargılanma hakkına ilişkin olarak yapılan değerlendirmede önemli bir ölçüt olan başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği kriteri çerçevesinde, gerek bireylerin ekonomik geleceği gerek çalışma barışı açısından arz ettiği önem nazara alındığında, iş uyuşmazlıklarının ivedilikle çözülmesi hususunda yargı organlarının özel bir itina göstermesi gerekmektedir. Bu nedenle kanun koyucu iş hukukunun çalışanı koruyucu niteliğini ve iş davalarının özelliklerini dikkate alarak genel mahkemelerin dışında sözlü yargılama usulüne tabi özel bir iş yargılaması sistemi ihdas ederek iş davalarının, konunun uzmanı mahkemelerce mümkün olduğunca hızlı, basit ve ucuz bir biçimde sonuçlandırılmasını amaçlamıştır (B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 59).

26. 6100 sayılı Kanun'un 447. maddesiyle daha önce yürürlüğe girmiş olan kanunlarda yer alan sözlü ve seri yargılama usulleri kaldırılmış ve bunun yerine iş hukuku uyuşmazlıklarına da uygulanmak üzere basit yargılama usulü getirilmiştir. Basit yargılama usulü yazılı yargılama usulünden daha basit ve çabuk işleyen, daha kısa bir incelemeye ihtiyaç duyan ve daha kolay bir inceleme ile sonuçlandırılabilecek dava ve işler için kabul edilmiş bir yargılama usulüdür (B. No: 2013/772, 7/11/2013, §§ 64-65).

27. Başvuruya konu yargılama süreci incelendiğinde; yargılamanın, iş ilişkisinden doğan uyuşmazlıkların niteliği, başvurucu açısından taşıdığı değer ve başvurucunun davadaki menfaati dikkate alındığında makul görülemeyecek olan altı yılı aşkın süredir devam ettiği, yargılama sürecinin uzamasında büyük oranda, delillerin toplanması ve temyiz aşamasında geçen sürelerin etkili olduğu anlaşılmaktadır.

28. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, başvuruya konu yargılama sürecinin iş mahkemesi önünde görüldüğü anlaşılmakla, 4857 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanun'a tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve 4857 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (bkz. § 15).

29. 4857 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir (B. No: 2013/772, 7/11/2013, §§ 59-82).

30. Başvuruya konu davada yer alan kişi sayısı ve davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği çerçevesinde davaya bütün olarak bakıldığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu altı yılı aşkın süredir devam eden yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

31. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanunun 50. Maddesi Yönünden

32. Başvurucu, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle 15.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

33. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

34. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin altı yılı aşkın süredir devam eden yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında başvurucuya net 5.400,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

35. Başvurucu yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.706,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

36. Başvuruya konu yargılamanın altı yılı aşkın süredir devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Derece Mahkemelerine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya net 5.400,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.706,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın birer örneğinin Ankara 3. İş Mahkemesi ve Yargıtaya gönderilmesine,

22/6/2015 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

İZZETTİN BAYKARA VE YUSUF BAYKARA

B. No: 2014/5598 | Karar tarihi: 22.06.2015

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/5598

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

İZZETTİN BAYKARA VE YUSUF BAYKARA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/5598)

Karar Tarihi: 22/6/2015

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Kadir ÖZKAYA

Raportör Yrd. : İsmail Emrah PERDECİOĞLU

Başvurucular : İzzettin BAYKARA

Yusuf BAYKARA

Vekilleri : Av. Hakan GELERİ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucular, 15/11/2005 tarihinde Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtıkları tapu iptali ve tescil davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşler, tazminat talebinde bulunmuşlardır.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 24/4/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumunun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca 3/7/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına ve dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 15/9/2014 tarihinde, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 19/9/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve UYAP aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucular, 15/11/2005 tarihinde Kızıltepe Asliye Hukuk Mahkemesinde tapu iptali ve tescil davası açmışlardır.

8. Kızıltepe Asliye Hukuk Mahkemesi, 10/3/2010 tarihli ve E.2005/512, K. 2010/207 sayılı kararı ile davanın reddine karar vermiştir.

9. İlk Derece Mahkemesi kararının temyiz edilmesi üzerine Yargıtay 16. Hukuk Dairesi, 26/4/2011 tarihli ilamı ile dosyanın eksiklik nedeniyle geri çevrilmesine hükmetmiştir.

10. Eksikliklerin tamamlanması neticesinde Yargıtay 16. Hukuk Dairesi, 11/10/2011 tarihli ve E.2011/6212, K.2011/5575 sayılı ilamı ile İlk Derece Mahkemesinin kararını bozmuştur.

11. Bozma kararının ardından yargılamaya Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde devam edilmiştir.

12. Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesi, 2/10/2013 tarihli ve E.2013/311, K.2013/962 sayılı kararı ile davanın, başvurucular aleyhine 5/10/2004 tarihinde açılan aynı Mahkemenin E.2004/536 sayılı dosyasındaki el atmanın önlenmesi davası ile birleştirilmesine karar vermiş, yargılamaya E.2004/536 sayılı dava dosyasında devam etmiştir.

13. Başvurucular 24/4/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuşladır.

14. Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesi, 22/5/2014 tarih ve E.2004/536, K.2014/593 sayılı kararı ile başvurucuların açtıkları davanın kabulüne, birleşen davanın reddine hükmetmiştir.

15. İlk Derece Mahkemesi kararı temyiz edilmiş olup, temyiz incelemesi halen devam etmektedir.

B. İlgili Hukuk

16. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 30. maddesi, 22/11/2001 tarih ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu’nun 716. maddesi.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

17. Mahkemenin 22/6/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvuruculların 24/4/2014 tarih ve 2014/5598 numaralı bireysel başvuruları incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvuruculların İddiaları

18. Başvurucular, 15/11/2005 tarihinde Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtıkları tapu iptali ve tescil davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

19. Başvuru formu ve eklerinin incelenmesi sonucunda açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

20. Başvurucular, 15/11/2005 tarihinde Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtıkları tapu iptali ve tescil davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

21. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (Onurhan Solmaz, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lâfzî içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

22. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

23. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, Asliye Hukuk Mahkemesi nezdinde açılan tapu iptali ve tescil davasının söz konusu olduğu görülmekle, 1086 sayılı mülga Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ile 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

24. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih, 15/11/2005 tarihidir.

25. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı

bireysel başvurunun karara bağlandığı tarihtir (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

26. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, yargılamanın konusunun, taşınmazın tapu kaydının iptali ile başvurucular adına tapuya tescili istemine ilişkin olduğu, 15/11/2005 tarihinde açılan davanın İlk Derece Mahkemesinin 10/3/2010 tarihli kararı ile kabulüne hükmedildiği, bu kararın temyiz incelemesi sonucu Yargıtay 16. Hukuk Dairesinin 11/10/2011 tarihli ilâmı ile bozulduğu, bozma üzerine yargılamaya devam eden Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin, 2/10/2013 tarihli kararı ile dava dosyasını, aralarında hukuki ve fiili irtibat bulunan bir diğer dava ile birleştirdiği, 22/5/2014 tarihli kararıyla da başvuruculların açtığı davanın kabulüne, birleşen davanın reddine hükmettiği, dava dosyasının temyiz talebi üzerine Yargıtaya gönderildiği ve temyiz incelemesinin halen devam ettiği anlaşılmıştır.

27. 6100 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 34-64).

28. Başvuruya konu tapu iptali ve tescil davasının incelenmesinde; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, yargılamanın niteliği, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller gibi kriterler dikkate alındığında başvuruya konu yargılamanın karmaşık nitelikte olduğu anlaşılmışsa da somut başvuru açısından, daha önce verilen kararlar dışında farklı karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı, söz konusu yaklaşık on yıldır devam eden yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

29. Açıklanan nedenlerle, başvuruculların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanunun 50. Maddesi Yönünden

30. Başvurucular, adil yargılanma haklarının ihlal edildiğinin tespiti ile 40.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmişlerdir.

31. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

32. Başvuruculların tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yaklaşık on yıldır devam eden yargılama süreci nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında her bir başvurucuya net 8.300,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

33. Başvurucular tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL

harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

34. Başvuruya konu yargılamanın yaklaşık on yıldır devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruculaların,

1. Makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiği yönündeki iddialarının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Her bir başvurucuya net 8.300,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvuruculaların tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucular tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCULARA MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin Yargıtaya gönderilmesine,

22/6/2015 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

ABDURRAZAK ÖZEL

B. No: 2014/5599 | Karar tarihi: 22.06.2015

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/5599

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDURRAZAK ÖZEL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/5599)

Karar Tarihi: 22/6/2015

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Kadir ÖZKAYA

Raportör Yrd. : İsmail Emrah PERDECİOĞLU

Başvurucu : Abdurrazak ÖZEL

Vekili : Av. Ali AYDEMİR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 29/9/2006 tarihinde Kızıltepe Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı tescil davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, tazminat talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 24/4/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumunun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca 3/7/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına ve dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 15/9/2014 tarihinde, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına

gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 19/9/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve UYAP aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, 29/9/2006 tarihinde, Maliye Hazinesi aleyhine Kızıltepe Asliye Hukuk Mahkemesinde kazandırıcı zamanaşımına dayalı olarak tescil davası açmıştır.

8. Kızıltepe Asliye Hukuk Mahkemesi, 27/3/2009 tarihli ve E.2006/634, K.2009/261 sayılı kararı ile davanın kabulüne karar vermiştir.

9. Temyiz incelemesi sonucunda Yargıtay 8. Hukuk Dairesi, 18/3/2010 tarihli ve E.2009/6123, K.2010/1141 sayılı ilâmı ile İlk Derece Mahkemesinin kararını eksik incelemeye dayalı hüküm kurulduğu gerekçesiyle bozmuştur.

10. Bozma kararına uyan Kızıltepe Asliye Hukuk Mahkemesi, 17/3/2011 tarihli ve E.2010/336, K.2011/168 sayılı kararı ile davanın kabulüne hükmetmiştir.

11. İlk Derece Mahkemesi kararının temyiz edilmesi üzerine Yargıtay 8. Hukuk Dairesi, 16/4/2012 tarihli ve E.2011/6663, K.2012/2826 sayılı ilâmı ile eksikliklerin tamamlanması için dosyanın İlk Derece Mahkemesine iadesine karar vermiştir.

12. Başvurucu, 24/4/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

13. Eksikliklerin tamamlanmasından sonra dosya tekrar Yargıtay 8. Hukuk Dairesine gönderilmiş olup, temyiz incelemesi halen devam etmektedir.

B. İlgili Hukuk

14. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 30. maddesi; 22/11/2001 tarih ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu’nun 713. maddesi.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

15. Mahkemenin 22/6/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 24/4/2014 tarih ve 2014/5599 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

16. Başvurucu, 29/9/2006 tarihinde Kızıltepe Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı tescil davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

17. Başvuru formu ve eklerinin incelenmesi sonucunda açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

18. Başvurucu, 29/9/2006 tarihinde Kızıltepe Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı tescil davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

19. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (Onurhan Solmaz, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lâfzî içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

20. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

21. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, Asliye Hukuk Mahkemesi nezdinde açılan taşınmazın tescili davasının söz konusu olduğu görülmekle, 1086 sayılı mülga Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ile 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

22. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih, 29/9/2006 tarihidir.

23. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı başvurunun karara bağlandığı tarihtir (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

24. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, yargılamanın konusunun, başvurucunun zilyedi olduğunu iddia ettiği taşınmazın, kazandırıcı zamanaşımı hükümlerine dayanarak adına tapuya tescil istemine ilişkin olduğu, 29/9/2006 tarihinde açılan davada İlk Derece Mahkemesinin 27/3/2009 tarihinde esasa ilişkin kararını verdiği ancak temyiz

incelemesi sonucu Yargıtay 8. Hukuk Dairesinin 18/3/2010 tarihli ilâmı ile hükmün bozulduğu, İlk Derece Mahkemesinin bozmaya uyarak verdiği 17/3/2011 tarihli kararın temyiz incelemesinin halen devam ettiği anlaşılmıştır.

25. 6100 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir (Güher Ergun ve Diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 34-64).

26. Başvuruya konu taşınmazın tescili davasının incelenmesinde; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, yargılamanın niteliği, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller gibi kriterler dikkate alındığında başvuruya konu yargılamanın karmaşık nitelikte olduğu anlaşılmışsa da somut başvuru açısından, daha önce verilen kararlar dışında farklı karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı, söz konusu yaklaşık dokuz yıldır devam eden yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

27. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanunun 50. Maddesi Yönünden

28. Başvurucu, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğinin tespiti ile 40.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

29. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

30. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yaklaşık dokuz yıldır devam eden yargılama süreci nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 6.650,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

31. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

32. Başvuruya konu yargılamanın yaklaşık dokuz yıldır devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya net 6.650,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin Yargıtaya gönderilmesine,

22/6/2015 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

ALİ KANTARCIOĞLU VE DİĞERLERİ

B. No: 2014/5637 | Karar tarihi: 22.06.2015

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/5637

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALİ KANTARCIOĞLU VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/5637)

Karar Tarihi: 22/6/2015

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Kadir ÖZKAYA

Raportör Yrd. : Yusuf Enes KAYA

Başvurucular : 1. Ali KANTARCIOĞLU

2. Güneş SAYAR

3. Ülküsan ÖZER

4. Nezihe TUNÇALP

5. Bayram AKCAN

6. Cemil AKCAN

7. Derin KARAMANOĞLU

8. Musa Doğan KUTAY

9. Caner SAYAR

Vekilleri : Av. Caner SAYAR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucular, 1/8/1991 tarihinde Marmaris Kadastro Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasının halen devam ettiğini ve yargısal işlemlerin uzaması nedeniyle

taşınmazlarından özgürce faydalanamadıklarını belirterek, adil yargılanma hakları ile mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşler ve tazminat talebinde bulunmuşlardır.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 17/4/2014 tarihinde Marmaris 1. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona sunulmasına engel eksiklik bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Komisyon tarafından, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyaların Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Başvurucu Caner Sayar tarafından yapılan 2014/5637 sayılı bireysel başvuru dosyası ile Ülküsan Özer tarafından yapılan 2014/5638 sayılı bireysel başvuru dosyası, Bayram Akcan tarafından yapılan 2014/5640 sayılı bireysel başvuru dosyası, Ali Kantarcıoğlu tarafından yapılan 2014/5642 sayılı bireysel başvuru dosyası, Güneş Sayar tarafından yapılan 2014/5643 sayılı bireysel başvuru dosyası, Nezihe Tunçalp tarafından yapılan 2014/5644 sayılı bireysel başvuru dosyası, Cemil Akcan tarafından yapılan 2014/5646 sayılı bireysel başvuru dosyası, Derin Karamanoğlu tarafından yapılan 2014/5647 sayılı bireysel başvuru dosyası, Musa Doğan Kutay tarafından yapılan 2014/5648 sayılı bireysel başvuru dosyası aralarındaki hukuki ve fiili irtibat nedeniyle birleştirilmesine karar verilmiş ve incelemeye 2014/5637 sayılı bireysel başvuru dosyası üzerinden devam edilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından 5/1/2015 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 5/2/2015 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

7. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Muğla ili Marmaris ilçesi Karaca köyünde yapılan kadastro çalışmaları sonrasında 450 parsel numaralı taşınmaz başvurucular ve paydaşları adlarına tespit edilmiştir.

9. Yapılan kadastro tespitine karşı N.M.Ş. ve M.Ö. tarafından dava konusu taşınmazın kendi adlarına tescili istemiyle, 1/8/1991 tarihinde Marmaris Kadastro Mahkemesinde bir kısım başvurucular ve paydaşları aleyhine kadastro tespitine itiraz davası açılmış ve dava, Marmaris Kadastro Mahkemesinin E.1991/157 sayılı dosyasına kaydedilmiştir.

10. Açılan davada davalı olarak yer alan başvurucular Caner Sayar ve Nezihe Tunçalp, aynı zamanda müdahil davacı olarak davada yer almışlardır.

11. Başvurucu Derin Karamanoğlu 21/2/2006 tarihli dilekçesiyle dava konusu taşınmaz üzerinde bulunan konutlardan birini davalı Y.Ö.'den satın aldığını belirterek müdahale talebinde bulunmuş, Mahkemece 27/4/2006 tarihli duruşmada başvurucunun müdahale talebi kabul edilmiştir.

12. Marmaris Kadastro Mahkemesinin 7/3/2011 tarih ve E.1991/157, K.2011/128 sayılı

kararı ile asıl davacılar tarafından açılan davaların reddine, müdahil davacıların davalarının kabulüne karar verilmiştir.

13. Anılan karar, Yargıtay 16. Hukuk Dairesinin 31/12/2012 tarih ve E.2012/9673, K.2012/11828 karar sayılı ilâmı ile bozulmuştur.

14. Bozma üzerine Marmaris Kadastro Mahkemesinin E.2014/8 sayılı dosyasına kaydedilen davadaki yargılama halen devam etmektedir.

15. Başvurucular, 17/4/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

B. İlgili Hukuk

16. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 30. maddesi ile 21/6/1987 tarih ve 3402 sayılı Kadastro Kanunu'nun 25. maddesinin birinci fıkrası, 28. maddesinin birinci fıkrası, 29. maddesinin birinci, üçüncü ve dördüncü fıkraları, 30. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları, 32. maddesinin birinci fıkrası ve 36. maddesinin birinci fıkrasının son cümlesi (Bkz. B. No: 2012/12, 17/9/2013, §§ 16-22).

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

17. Mahkemenin 22/6/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucuların 17/4/2014 tarih ve 2014/5637 numaralı bireysel başvuruları incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucuların İddiaları

18. Başvurucular, 1/8/1991 tarihinde Marmaris Kadastro Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasının halen devam ettiğini ve yargısal işlemlerin uzaması nedeniyle taşınmazlarından özgürce faydalanamadıklarını belirterek, adil yargılanma hakları ile mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

19. Başvuru formu ve eklerinin incelenmesi sonucunda açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

20. Başvurucular, 1/8/1991 tarihinde Marmaris Kadastro Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasının halen devam ettiğini ve yargısal işlemlerin uzaması nedeniyle taşınmazlarından özgürce faydalanamadıklarını belirterek, adil yargılanma hakları ile mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

21. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede

yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

22. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

23. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda taşınmaz mülkiyeti hakkında Marmaris Kadastro Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasında, 3402 sayılı Kanun ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

24. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih 1/8/1991 tarihidir.

25. Başvuru konusu davanın açılış tarihi 1/8/1991 olmakla beraber, başvurucu Derin Karamanoğlu'nun verdiği 21/2/2006 tarihli asli müdahale dilekçesi sonrasında, asli müdahil sıfatıyla yargılamada yer almaya başladığı anlaşılmaktadır. Bu nedenle, bu başvurucu açısından makul süre değerlendirmesi bakımından dikkate alınacak sürenin başlangıç anı, davanın açıldığı tarih değil, usulüne uygun olarak asli müdahale talebinde bulunulduğu 21/2/2006 tarihidir (B. No. 2012/367, 17/9/2013, § 25).

26. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

27. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, davacılar N.M.Ş. ve M.Ö. tarafından bir kısım başvurucular aleyhine kadastro tespitine itiraz davası açıldığı, davanın Marmaris Kadastro Mahkemesinin E.1991/157 sayılı dosyasına kaydedildiği, başvurucu Derin Karamanoğlu'nun, 21/2/2006 tarihli dilekçesiyle dava konusu taşınmaz üzerinde bulunan konutlardan birini davalı Y.Ö.'den satın aldığını belirterek müdahale talebinde bulunduğu, Mahkemece 27/4/2006 tarihli duruşmada başvurucunun müdahale talebinin kabul edildiği, Mahkemenin 7/3/2011 tarihli ilamı ile asıl davacılar tarafından açılan davaların reddine, müdahil davacıların davalarının kabulüne karar verildiği, Yargıtay 16. Hukuk Dairesinin 31/12/2012 tarihli kararı ile İlk Derece Mahkemesi kararının bozulduğu anlaşılmıştır. Bozma üzerine Marmaris Kadastro Mahkemesinin E.2014/8 sayılı dosyasına kaydedilen davadaki yargılamanın halen devam ettiği belirlenmiştir.

28. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, başvuruya konu yargılamanın kadastro mahkemesi önünde devam ettiği anlaşılmakla, 3402 sayılı Kanun'da yer alan özel usul

hükümleri ile medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanun'a tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve 3402 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (§ 16).

29. Kadastro mahkemesi nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle 3402 sayılı Kanun'da yer alan ve yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde kararlar verilmiştir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 54-64; B. No: 2012/12, 17/9/2013, §§ 53-62; B. No: 2013/1115, 5/12/2013, §§ 60-67; 2012/673, 19/12/2013, §§ 37-43).

30. Başvuruya konu davanın taraf sayısı ve mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık niteliğinin bulunduğunu ortaya koymakla birlikte, davaya bütün olarak bakıldığında, 3402 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine tabi bir yargılama sürecine ilişkin somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve başvurucu Derin Karamanoğlu açısından yaklaşık dokuz yıldır, diğer başvurucular açısından yaklaşık yirmi dört yıldır devam eden yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

31. Açıklanan nedenlerle, başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

32. Başvurucular uzun süren yargılama nedeniyle taşınmazlarını kullanamadıklarını belirterek, Anayasa'nın 35. maddesinde tanımlanan mülkiyet haklarının ihlal edildiğini iddia etmiş olup, başvurucuların makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiği yönünde yukarıda yer verilen tespitler ışığında, mülkiyet haklarının ihlal edildiği yönündeki iddialarının ayrıca değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

33. Başvurucular, maruz kaldıkları zarar karşılığı olarak ayrı ayrı 25.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmişlerdir.

34. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

35. Başvuruculara tarafı oldukları uyuşmazlığa ilişkin başvurucu Derin Karamanoğlu açısından yaklaşık dokuz yıldır, diğer başvurucular açısından yaklaşık yirmi dört yıldır devam eden yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucu Derin Karamanoğlu'na net 5.000,00 TL, diğer başvuruculara ayrı ayrı net 18.700,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

36. Başvurucular tarafından ayrı ayrı yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvuruculara ayrı ayrı ödenmesine ve başvurucu Caner Sayar kendi adına asaleten başvuruda bulunduğu için anılan başvurucu dışındaki diğer başvuruculara 1.500,00 TL vekâlet ücretinin müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

37. Başvuruya konu yargılamanın başvurucu Derin Karamanoğlu açısından yaklaşık dokuz yıldır, diğer başvurucular açısından yaklaşık yirmi dört yıldır devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruculaın,

1. Makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiği yönündeki iddialarının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucu Derin Karamanoğlu’na net 5.000,00 TL, diğer başvuruculara ayrı ayrı net 18.700,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvuruculaın tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucular tarafından ayrı ayrı yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvuruculara ayrı ayrı ödenmesine ve başvurucu Caner Sayar dışındaki diğer başvuruculara 1.500,00 TL vekâlet ücretinin MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculaın Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin Marmaris Kadastro Mahkemesine gönderilmesine,

22/6/2015 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.